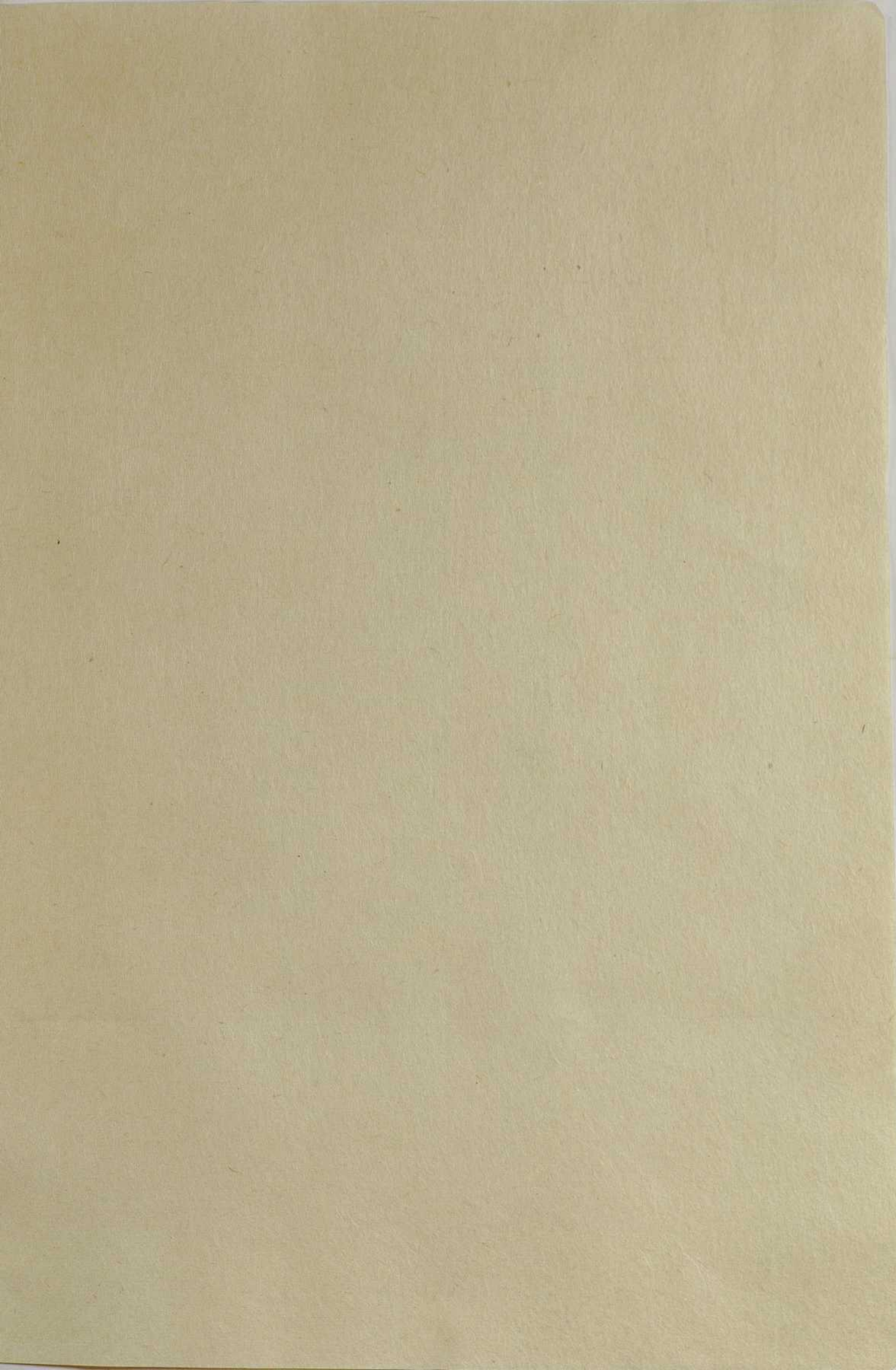
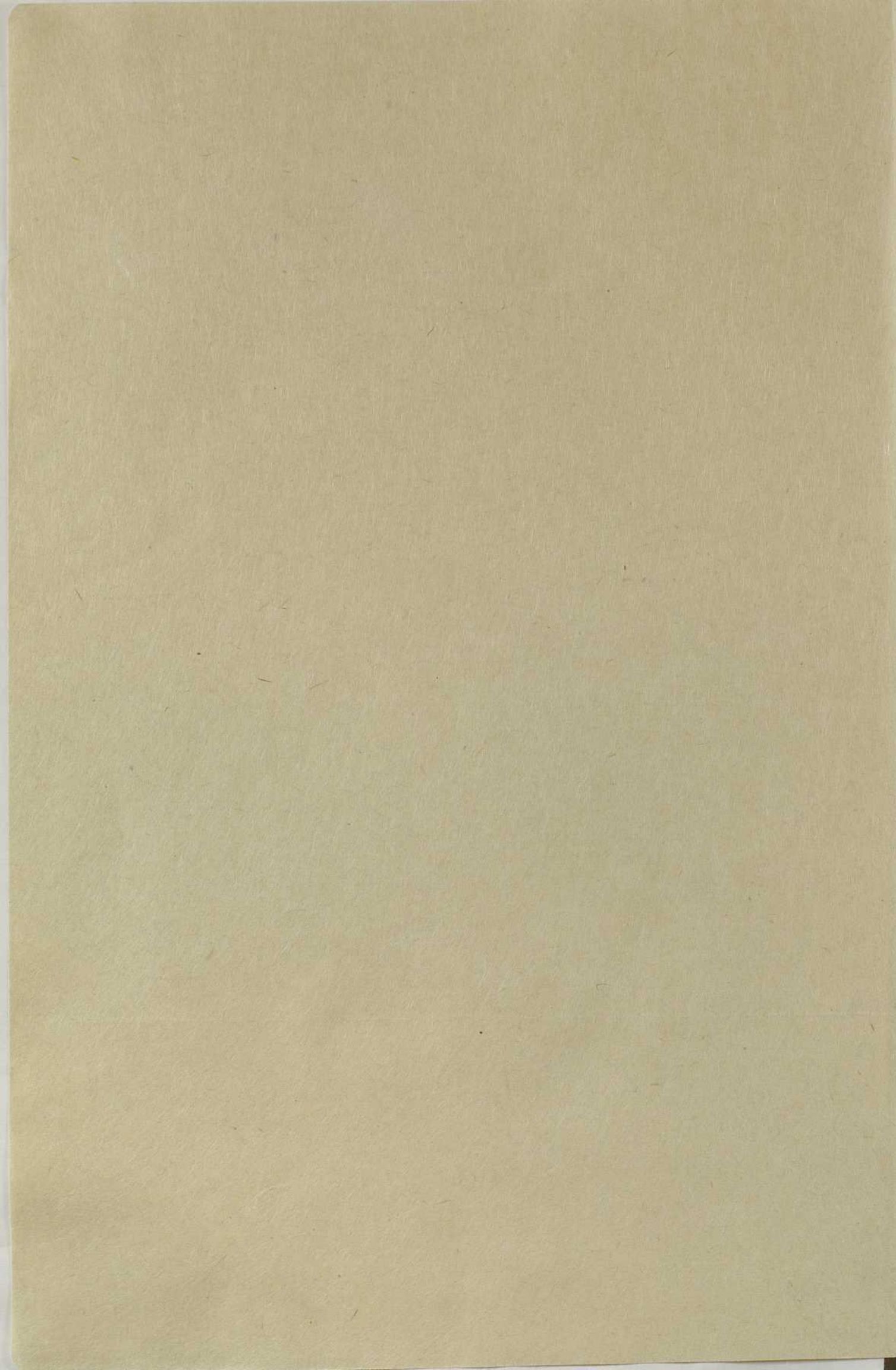

2
1/2

A. 414 24

OPERA MAR. ANT. SABELLICI: Q. VAE
HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

- Epistolarum familiarium: libri. xii.
- Orationes. xii.
- De situ Venetæ urbis: libri tres.
- De Venetis magistratibus: liber unus.
- De prætoris officio: liber unus.
- De reparatione latinæ linguæ: libri duo.
- De officio scribæ: liber unus.
- De Vetustate Aquileiæ: libri sex.

Poemata.

- Genethliacum Venetæ urbis unum.
- De apparatu Venetæ urbis poema unū.
- De Vicetiæ ortu & vetustate unum.
- De Italiæ tumultu unum.
- De Coriolani luctu unum.
- De Munitione fontiaica unum.
- De cæde fontiaica unum.
- De incendio carnico unum.
- De barionæ Cymba unum.
- De Hunni origine unum.
- De inuentoribus artium unum.
- De laudibus Deiparæ uirginis Elegiæ. xiii.

GRATIA ET PRIVILEGIO:

1713
 Caja
 S. A.
 64

De la Libreria de S. Domingo

MARCVS ANTONIVS. MAR: ANTO. MAURO CENO : EQ. VITI AVRATO
CLARISSIMO.

9
Via tam sæpe nostra legis ; requirifq; sæpius legenda : tu tibi imputes ne
ceffe est Maurocene : uir Clariffime. qd̄ multo fum tibi moleftior : quam
aut tu fortaffe uelles : aut ego deberem. Efflagitabas nec fine conuitio : ut
quando feptem illas enneades : quæ tertio ab hinc anno in publicum exi
uere : toties legiffes : tris alias : recentiore foetura ; apud me ortas : aliquâdo
ederem. Ego & fi iftud uehementer cupiebam : & Enneades illæ : quæ domi funt. iam in
fceda teneri non poffunt : licet fororibus inuidentes : quæ nunc latæ euagari dicuntur :
credibilis tamen hominum inconstantia. ne perfidia dicam : qua hodie uiuitur in caufa
eft : cur nulli adhuc fim aufus eas credere : ne parum castigato. ut priores illæ apparatu :
in lucem prodirent : Nunc quando editio illa maturanda eft : ne non femper fit aliquid
mearum nugarum quod merito ridere poffis. En duodecim familiarium epiftolarum
libri : tuo nomine : temere prodeunt in apertum : qui & fi humiliore matre : materia dico
obfcuriore orti funt quam forores : poffintq; uerius hybridæ quam uernæ dici : gelfiunt
tamen Enneadam illarum fratres uocari : quippe qui fi ingenuitate uincuntur. feftiuo
uultu : & urbanitate cum fororibus certent : Sed quid ftudii & fauoris mereantur ipfi ui
derint : qui cum periculo euagari maluerunt : quam tuto domi effe. Ego quod ad me atti
net : neq; officio : neq; gratia : unquam adduci potuiffem. ut uiliffima hæc mancipia non
magis quam monftrum : aut oftentum : aliquod domi natum paterer in publicum exire.
Nifi Carfius olim a manu nûc litterarii ludi magifter : omnibus noftræ bibliothecæ an
gulis nuper excuffis : hoc quicquid eft in unum collegiffet : redegiffetq; in libellorum
formam : quos fitu : & fqualore abfterfos : nec probante me : nec contra (ut uerum fatear)
tendente librariæ officinæ intulit : unde nunc demum egreffi : audi quâ digna fine mer
cede auctoris legendi : fi lectorem inuenerint : quicquid in his ridebitur : erit id iure me
um : qui inepte hæc fcripfi : ineptius publicauit : Contra fi quid : quod placeat : habebunt : q̄
quâ non uideo. quid in illis placere poffit : non nihil carfi debetur induftriæ : fed mul
to plus tuæ auctoritati : q̄ niû aliquâdo interceffiffet : nunquam in manus hominum ue
nire efferent aufi. Vale.

CM. ANTONII SABELLICI FAMILIARIVM EPISTOLARVM. LIBER
PRIMVS.

M. ANTONIVS POMPONIO .S.

IDISSEM TE LIBENTER: DVM FVI ROMAE: NISI
urgentibus de fratre nūciis; cuius uita; ob grauissimū mor-
bū; in maximo esse discrimine dicebat; pene praecipit istinc
abiissem. Nunc si recte uales; gaudeo; & gratulor. Ego lon-
gis fessus itineribus; nuper Venetias ueni; & si lassitudinis
plenus; non tñ mei Pomponii imemor. Antonius Viceti-
nus; qui nostras tibi attulit litteras; omnino est in meis fa-
miliaribus; pergratum mihi feceris; si in noua conditione
quærenda; tua uti uolet opera; libenter; ut soles; ei accomo-
daris; & si in subleuanda eius inopia; non tam officium no-
bis; quā pietas spectāda est. Erit spero ubiq; carus; nisi istic
casu; ut urbanissimus ait poeta; non ratione uiuitur. Vale.

.M. Antonius Catalucio fratri.

uis tu; uiuunt alii domestici; ad unum periistis omnes; iam annus est; & ego ue-
stras litteras suspirare non desino. Non possum non uehemēter suspicari; ne post
quam a uobis discessi; aliquid acciderit; quod tu me latere uelis; ne absens luctu;
& mœrore; conficiar. Sed id certe torquere est tam diu sollicitum & anxium habere. Nunc
si potes; fac ex tuis litteris intelligam; quid istic agatur; liceat & mihi cognoscere; in quo
res uestræ statu sint hodie. Quotidie ex urbe proficiscuntur; qui uestras ad me litteras
ferre potuerunt. Nos dei benignitate hic satis fœliciter agimus. Sed quo minus successu
hoc pfuamur; tuæ & aliorū; qui mihi carissimi estis; Salutis cura & sollicitudo facit.
Vale.

.M. Antonius. Vmbroni.

Vdio te lenta febre; pluribus diebus; conflictatum; quod non potui nō ægre fer-
re. Sperabam fore; ut si Opitergini isti nullam tecum mercedem pacti essent; pau-
cis diebus; te maiore spe quæstus; honestioreq; cōditione; alio traducerē. Eratq;
quum hæc scripsimus; iam res propemodum ex sententia cōfecta. Tu uero scribe ad me
an tibi integrum sit; quum uoles; istinc abire. nā si; quod nolim; fidem obstrinxisti tuam;
aut per aduersam ualitudinem minus uenire potes; Non est cur alienum cōmodum; ua-
na expectatione; frustremur. Vale.

.M. Antonius Pomponio.

Go; quod ab ineunte adolescentia feci; te unice colo; & obseruo; augeturq; ma-
gis; in dies; uetus hoc meum in te studium; auget amor; obseruantia; pietas; & bre-
ui nihil est te uno mihi charius; cui quicq; sumus in his studiis; non minus libe-
rer quam grate refero acceptum; Sed hæc eo tendunt; ut neq; consuetudinis nostræ in-
termisio ulla; neq; noua hæc fortunæ blandimenta; qđ in amplo & illustri loco sumus
constituti; tibi suspecta sint; Errant; meo iudicio; q; hoīem cū fortuna mutari existimāt
quibus tñ abest; ut aliquo modo accedam; ut quo maiores nris rebus accessiōes fiunt;
eo sim in ueteres amicos propensior. Sed quū multi hodie sint; quos uehementer amo;
quē tibi in amore pferam; est nemo. Spero eqdem fore ut me talem; in te; oī tpe; experia-
ris; qualem ex iis; q; tibi opam dederunt; fortasse neminem. Vterer longioris silentii ex-
cusatione; nisi certo scire te nō ignorare quātum negocii in ueneta historia texenda su-
stineā. Accedit huc publicum profitendi mun⁹; id quātum secum celebritatis affert; tñ
nec minus æmulationis; & inuidiæ. Sed quicūq; fuerūt ab initio aduersarioꝝ conatus;
ita eos constātia fregimus; ut iam aperte suæ pudeat leuitatis. Cætera; ex Marosticano;
qui has tibi attulit litteras; facile cognosces. Vale.

.M. Antonius; Aemiliano.

Epistolarum Sabellici

1 Litteras: quas ad me dedisti: tam cupide legi: uir humanissime: ut quum æque omnia delectarent: sola in illis sim breuitate offensus: Incredibile est quantam: ex ea lectione: ceperim uoluptatem. Omnia in illis officii & humanitatis plena: Scribere ad me: hoc tempore: oportunius potuisset nemo: quum propter alia multa: tum quia cognoscere cupiebam: perstaret ne Aemilianus adhuc in ueteris amicitiae officio: & enim cum te: & re uxoria: & liberis auctum audiuissem: futurum arbitrabar: ut maioribus necessitudinibus districtus: remissius iam ueteres amicos coleres. Quod: ut uideo: non solum non accidit: sed rei domesticæ (quod pauci faciunt) simul: & ocio litterarum: & amicis studes. Tu uero perge eum amare: qui & animi gratitudine: & officio nulli amicorum cessit unquam: quod uerecunde a me petis: ut tuæ laudis rationem in scribenda historia: habere uelim: te etiam tacente tuæ eximia uirtutes: id a me satis postulabant. Sed uide quæso ne nimio tuo in me studio: aut amore potius: deceptus tantum mihi tribuas: quantum ipse nec tribuendum puto: nec postulo. Sed utcumq; sit arripio uatis omen: ac uelut Delphico quodam fretus oraculo: iam hinc melius sperare ausus: cætera alacri studio exequar. Qui si uere sum: quem tu prædicas: & ego eē cupio ut quamplurimos scribendo ab obliuionis iniuria uindicare possim: Dabo operam: ut aliquando plane sentias: nihil tua laude fuisse mihi charius: ad quod ipsum: si cætera defuerint: uoluntatem scio mihi non defuturam. Vale.

M. Anto. Carolo Mattheo.

1 Onga opus esset epistola: si: cur tam diu ad te non scripserim: uelim litteris demonstrare. Sed quia haud tam pauca sunt: ut breuiter scribi possint: in aliud tempus silentii huius excusationem reiicio. Nunc sic habeto me tui: tuorumq; omnium: memoriam: summa cum beniuolentia: tenere: fouereq; ueterem nostram amicitiam: perpetua constantia: & pietate: speroq; ita fore: ut quandoq; non solum mutuis: sed multis etiam: & claris officiis: eam refarciamus: & lustremus: Sed de his hæctenus. Nunc mi Carole: illud abs te: etiam: atq; etiam contendo: ut si me amas: si dignum putas: quem in numero tuorum habeas: continuo des operam: ut hæ litteræ: quas ad te dedi: domum perferantur. Vix credas quam sim sollicitus: & in quanto sim mœrore cōstitutus: dum neq; nuncium: neq; litteras: iam annum & amplius: a meis impetro: non possum non uehementer suspicari aliquid accidisse: de quo illi me celare cupiant: quasi minus sit diutius dolere: quam semel. Feceris igitur rem mihi gratissimam: si per litteras: illis significaueris: imo obstrepueris: quod tam inhumane faciant: qui tum demum nostri memores sunt: & uideri nolunt: quum huc uelut ad uiuaria currunt: omnia si liceat adempturi: quod si id minus impetrare poteris: tu quicquid de meorum statu comperit habueris ad me: per genitoris tui manes rogatus: scribe. Litteras tuas Antonius Taruifinus: qui nostras tibi attulit: huc perferet. Est enim mihi amicissimus: ac non multo post Venetias uenturus: perpetuo me officio deuinxeris: si tantam occasionem non prætermiseris. Vale.

M. Anto. Antonio Carfio:

1 Go iam pridem tuas exspecto litteras: sed nullæ ad me perferuntur. Quid nos suspicari oporteat: per te facile potes intelligere. Tu: rogo quicquid idest mihi significa. Nos hic: dei benignitate: & celebritate nominis: & multorum gratia: floremus. Viuimus in hac hominum luce: floreque italia: litterarii ocii compotes: sed uestrarum rerum ignoratio facit: ut minor ex præsentis successu: fructus a me percipiantur: Age quæso: & si fieri potest: sollicitudinem hanc nostram exime. Scripsissem ad te plura: nisi tabellarius iam nauim conscensurus: litteras conuicio flagitaret. Vale.

M. Anto. Flamínio.

1 Am sæuis mecū legib? Flamini: ergo nisi uerbosam Sabellicus dedisset epistolâ: in dicta causa damnari potuisset: quid potuit: dixi: quum in apertum trahas præiudicium: quid enim aliud uenetum ocium sibi uult: quid meliora studia: tam acerbe exprobrata: quam: ut pene prius desidia damnaret: quam reum destinasset:

Sed heus tu ignoras nos in libera eē ciuitate: ubi plus æquitas; & iura ualent: quamuis ulla: quam uanæ istæ criminationes. Quid si calumniæ tecum agam: trahamq; te in forum hoc sæuerissimum: non: si Cicero tibi adsit: indemnatus abeas. Conferamus si placet: causas: utranq; dico alteri. Quæ sunt ocia hæc: quæ mihi tā inuidiose obiicis? Quæ studiorum commoda: nam quod ad locum attinet: ubi flumina: ubi fontes: ubi nemora: ubi loca: quibus musæ adlīnt uocatae? Sed finge hæc omnia dari: quod ocium: quæ quies in tanta mortalium frequentia: in tam negociosa ciuitate: peregrino potest homini contingere: ubi uicus: ubi area: ubi templū: in quo non strepitus: non concursus: non colluctatio sit ingens: & ocium quærentibus permolesta: sed domi agas inquis: hic uiuas: uni Apollini: ut Sophocleus ille Thiresias deditus. Facio id quidem: ut libentius domi sim quam foris: sed audi tu: quid hic quoque offendat: confestim: ubi secretum respicio: res Venetæ ultro sese offerunt: quæ rite uolunt: & recte scribi. Contra Plinius appellat: qui in manibus est: uultq; & ipse intelligi. Vult Catullus. Poscit & Anneus Lucanus aliquid sibi dari. Quis locus quæro: quod tempus: in tanto curarum æstu ad scribendum relinquitur. Quæ mens: tot urgentibus negociis: sibi satis potest constare. Inunc & Sabellicum: ut desidem: stupidum: inertem: argue. Criminibus obrue: quia ad Flaminium non scribit. Flaminium dico: qui in summo ocio: & uoluptate constitutus: iam toto triennio unas ad me litteras dedit. Nec est: cur Romana ocia dissimules: nihil istuc libentius conceditur: quam ocium: nihil uilius q̄ tempus expeditur. Quid quod ne officia quidem: si qua sunt: ab honesta meditatione animum auertunt: quod stibadium ista mularum uectatione mollius: Quis salientis aquæ riuus modulata unguarum pulsatione dulcior. Quid stationes illæ longissimæ in magnorum antistitum atris: porticibus: uestibulis: non ne uel desidem: & iacentem animum: ad excogitandum aliquid: & scribendum excitare queunt? Cur Cæsar in alpium transcursu scripsit: si Flaminius si let in media urbe: aut cur Sabellicus: tot alioqui districtus curis: longissimas scribat epistolas. si tu in longo ocio tam breues: sed audis fortasse quæ nobis: quid ni: Homericum illud ignoras ο ἴσιον κέρτιθ' α ἔπος τοῖον κέρτακος ὄσας. Sed quid attinet tam uerbosa uti epistola: uis me sæpe ad te dare litteras: fac ut tuas sapius accipiam. Erit certo mihi non iniucundum dulcissimæ consuetudinis nostræ fructum: longa absentia intermissum: mutuo scribendi officio refarcire. Quæ de Pomponio scribis: inuitus audio. scribo ad eum non pauca: sed de memoria nihil. Vale.

.M. Anto. Carolo suo.

T si nihil erat quod ad te scriberem: quum has tamen ad domesticos darem litteras: non potui non meo instituto aliquid ad te litterarum dare: Erit igitur omnium: quæ a me in præsentia scribi possunt: summa hæc. ut scias dei benignitate nobis bene esse: ac uehementer cupere dari nobis occasionem aliquam mittendi istuc munuscula quædam peregrinarum rerum matri tuæ sceminae optimæ comparata: Tabellarii: qui quotidie ultro citroq; cursitant: ne rogari quidem sinunt se: adeo omnia auersantur onera. Cæteri: si qui sunt: aut nobis sunt omnino ignoti: aut ingenue ob locorum distantiam: laborem recusant. Expecto occasionem aliquam dari: nullam certe prætermisurus. Vale. & Camillam tuam saluta: cura obsecro: ut hæc litteræ nostræ quamprimum domum perferantur.

.M. Anto. Hermolao:

Vdio te: nostras in Plinium obseruationes lectitasse: esseq; omnino aliquid: quod tua ista Minerua non probet: nec quid sit in illis: quod præter cætera: offenderit satis compertum habeo: tantum affirmare possum: si tibi displiceo: cui semper placere uolui: iam nos nihil esse. Omnia nostra uana eē: & indigna: quæ in apertum referantur. Verum suspicari libet: iccirco aliqua minus probari: quia nullo maiori præsidio firmata: in medium processerint. Putabam ego: quia auctorum nomina: quorum uitor testimoniis: rebus subieceram: satis me legentibus fecisse. Sed longe aliter: ut uides: accidit: at bene habet: quod nulla adhuc ignorantia: notati su-

EPIS TOLARVM SABELLICI

mus: experiri itaq; libuit an fidem tibi nostram: & strenuitatem: probare possimus. Cæterum: quia non erat cur tibi: maioribus rebus occupato: molestiores esse uellemus. Satis habui tribuno isti: qui tibi affidet: totius stratagematis rationem explicare. Ex iis literis: quas ad illum dedi: poteris cognoscere: simus ne omnino nugati: an aliquid laboriosa ista lucubratione uiderimus. Vale.

.M. Anto. Bembo Tribuno:

1 I tteris: quas ad me: iam peregre profectum: dedisti. Senex quidam: satis liberali facie: cætera parum mihi notus: post multos dies: reddidit: legi eas cupidissime: me: i quibus me sola breuitas offendit: σὺ γὰρ λαοονικῶς ut semper: Quod γυνάσσιαρχος iste imo ακαλιμπκων στρατιγος ut ais και βασιλεύς: ex nostris i Pliniam annotationibus: quædam non probet: uehementer miror: mirarerq; adhuc magis nisi pene persuasum haberem: uoluisse eum: quod imperatoris sit optimi: per te: tanquã tribunitia in castris potestate præditum: cognoscere: Quam idoneus essem miles: qua arte: quibus uiribus uterer: quibus armis accinctus in apertum prodeam. Putabam auctorum citatione: tanquam digitum ad fontem intendissem: satis præstitisse: sed nihil: ut uideo: est actum: de integro omnia petuntur: sed πᾶν τοῦτο non ignoramus: tentari hoc est non consuli. Verum ne non omnia: tua causa: uelim: non grauabor: ut hæc aut illa succurrerit obseruatio: eius rationem explicare. Nam longam rerum seriem percurrere: ut nimis longum: ita superuacuum duxi. Jam ex iis: quæ subiiciam: plane poteris cognoscere cuiusmodi sint reliqua. Quod partes nostras ultro tuẽdas susceperis: amice facis. Vtinam tam fœliciter nostra tuearis: quam ingeniose sunt a nobis conquista. Vale.

.M: Anto: Fragellano.

9 Vid me nunc desidiæ: nunc ignauitæ accusas: an quantum hic negotii sustineam ignoras? Quid a me cõtẽdis: qđ per curas: & labores ẽ tibi semel denegatũ? Quid si me pedibus uinctum: iacentemq; celerare iubeas: ignauus ego: an tu parum tempestiuus: qui hunc uelis tibi ocium & tempus impartire: cui ne respirare quidena detur: a perpetuis laboribus: tanquam multo difficilius sit frigida: & amœna Zenonis faxa ociose terere: in nemorosis hortis Rhetici uini siccare pocula. Atq; ubi te pulchre curaueris pomeridiano cantu musis uacare: quam in negociosissima ciuitate negotium sustinere grauisimum: per. C. Plinii salebras: & obscuras ambages: numerosum agmẽ ductare. Desine: si pudor est: nobis hoc nomine obstrepere: ac tantisper uiue ocio isto contentus: donec per litteras eorum: qui te non minus absentem amant quam præsentem: fueris Venetias accersitus. Litteris tuis uehementer delector: sed uolo eas conuicio carere. Tu itaq; scribe ad me sæpissime: sed tu meas non admodum frequentes expecta: quæ: si quæ fuerint: breues erunt: & tumultuosæ: ac certe tales: ut magis ui expressas: quam ultro datas suspicari possis. Vale.

.M. Anto. Hermolao.

5 Tulte ne magis faciam: an improbe: quod toties tibi molestus sum: alii Hermolae uiderint. Ego: quod ad me attinet: neutrum intelligo. Sed quod tecum tam impudenter ago: tua facit humanitas: tua indulgentia: comitas: modestia: accedit & usus: qui και ταφοσερα εὐπροσιτα ποιῶ. Videbis scio nouum: & audax facinus: & si uatiniano (ut aiunt) odio dignum: ridebis tamen: mitto ad te sordidum uernam: in quem nuper natum: cum forte Veronæ incidisses: omnia in eo auersatus: pro monstro in solitudinem asportandum censuisti. Incredibile est quantum tua apud me semper ualuit auctoritas: amant: fouent: alunt (ut tui dicunt philosophi) muta etiam animalia quæ procreant: & si fœda interdum: & informia. amant nihilominus: ac quodammodo mirantur: in quo non magis natura: ut arbitror: ualet: quam propria perua-

tio. Sed ego nihil hæc secutus; quin omnia potius ad tuum sapientissimum referens iudicium: & si difficile est humanitatē exuere: in durissimum tamen conieci ergastulum eo consilio: ut in squalore illo & pedore consensceret. Sed cum nuper seruitia recognoscerem: obtulit sese mihi ille squalidus: bone deus: abiectus: horridus: ac sic quoque: quod uix credat aliqis: nō illiberali facie: sed indole: & aspectu aliquāto quam antea amabilior: tetigit continuo animum patrius affectus: moxq; pietate uictus: experiri constitui. an cura aliqua: & industria fieri posset: ut: sine maiore accusatione: in medium traduceretur. Sed audi quid indulgentior educatio profecerit: non modo id breui consecuti sumus: ut inter atrienses seruos merito haberemus: Sed dignus quoque uisus est: quem manumissum in forensē pateremur lucem exire: atq; ita factum, ut tumidulus: & suarum ineptiarum: & ueteris fortunæ immemor: tota uagetur urbe: sunt non pauci (Credo quia meus sit libertus). Qui eum minus familiari uultu intueantur. Ille præsentis conditione lætus: uagatur tamen: nec inuidorum formidat occursum: sit ne plus gratiæ posthac: an inuidiæ: Laturus incertum habeo. Illud uere affirmare possum tua in primis causa: datam a me operam: ut quam castigatissimus ueniret in tuorum ciuium manus. Quod si quid in eo ornando: aut inscitia: aut incuria: est omissum: id maioribus curis: Quas hic sustineo: uel humanis affectibus: Dato qui nihil minus patiuntur: quam parentes natorum uitia cognoscere. Vale.

Hermolaus Barbarus. M. Anto. S.

s Alue: mi Sabellice: Cum Iuuenale meo: quæ me committere lingua. Nosti quæ sequuntur. Ego uero annotationes tuas in Plinium damnare nullo modo possum: nec si possim uolo: neutrum enim modestia: & candore meo facerem: Subiratus porro sum τὸ λακκακίῳ Ti: Qui tam petulantem aduersus te calumniam: Immo aduersus me confinxit: non potui non dolere ineptissimum: & tam parum uerisimile mendacium: At non respondi tunc: ne si te: quod necesse erat: laudassem: quia errata illa: in Plinii codicibus: comperisses: mihi ipsi uiderer blandiri: qui multo plura: in eodem auctore: deprauata pristina: incorruptaq; lectio ni restitui. Vale.

:M. Anto. Carete.

m Irabar ego iam antea: quid esset: quod ad me nunquam scriberes: nunc ut scias te scribendo aliquid consecutum: mirari desino: fateorque abs te omnia accepisse: quum uideo te nostri memoriæ: cum beniuolentia: tenere. Cæterum quod mihi: de publica conditione: & studiorum successu: tam familiariter gratularis: tuum in me amorem: ueteremque beniuolentiam: agnosco. Sed tu quid illud a me petis? Quid tibi cum Beronibus rei est: aut cur potius in tanta obscurarum rerum serie te mihi in calce offers? Quid si tuus iste litanicus sciat: quingentos circiter Plinii locos: a primo operis libro: ad uicesimum: qui nunc est in manibus: se cum multis corrupte: mendoseque: ad hunc diem lectitasse: locos dico: qui historiæ fide incolumi: stare non queant: nam in nominum deprauatione: tam crebra castigatio adhibenda fuit: ut obseruationum non tantum plenæ centuriæ: sed cohortes: & legiones: scribi potuerint. Sed quam uera sint hæc: Quæ a nobis insigniter obseruata sunt: dabo operam: ut ipse & alii: aliquando intelligant. Quod ad Plinianos berones attinet: curabo diligenter: ut in duabus obseruationum centuriis: graphice locus iste a me tibi repræsentetur: pensabilisq; breuem moram cum rerum emolumento. Vale.

:M. Anto. Bonifacio suo.

s Ic certe est: nisi Fabium quandoque reum uidissemus: tuo Bembe carituri eramus patrocinio. Quod si nulla maior causa: qua propter

Epistolarum Sabellici

in forum descenderes: quam hæc una dari potuit: iam iam accusatorem ipsum minus odisse iuuat: minusque inuisam Aetnam habemus. $\sigma\upsilon\ \delta\epsilon\ \kappa\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma\omicron\nu\ \tau\omicron\nu\ \sigma\iota\ \kappa\epsilon\lambda\iota\alpha\nu\ \kappa\rho\omicron\mu\mu\iota\alpha\ \epsilon\sigma\theta\iota\epsilon\upsilon\ \kappa\alpha\iota\ \iota\ \sigma\omega\ \tau\omicron\ \kappa\lambda\epsilon\iota\nu$. Sic illa cadentem: uidit Erycem sic uiditorem stupuit Alcidem. Sed tu uide quid isto tuo tyrocinio profeceris: omnis bonorum turba: quæ ab initio cum Fabio uestem mutauerat: fueratque ob id ipsum: plures annos: in sordibus: & squalore: nunc ueteri sollicitudine soluta: tibi plaudit: te celebrare: colit: miratur: patronumque salutatur. Verum ne auspiciatissima hæc tuæ actionum initia recens fori usus aliquando remorari possit. Collegimus: quod ad nos attinet: tibi quam breuissime omnes forensium rerum rationem: ut si quando in hoc orbis emporio esse uelis. Venetarum rerum non imperitus: omnia commodius transigas: lucubrationem illam nostram Hermolao: uiro summo: cognoscendam dedimus: ex eo: si nostris uacare potes nugis: tibi lectionem quaerito. Vale.

.M. Anto. Catalucio fratri.

T si quod ad te scriberem nihil erat: malui tamen meas litteras superuacuas esse quam nullas: Quamquam non uideo an superuacuum dici possit: quod non sine negligentiae suspitione: prætermitti potuit. Quid quod ita te uelle certo scio: & ipse eorum tibi recepi: fore ut nullam scribendi occasionem prætermitterem. Summa igitur nostrarum litterarum hæc erit. Nos hic: quemadmodum Stephanio tuus: imo noster: ad te scripsit: dei benignitate: foeliciter: & honeste: agere. Cupimus & optamus uobis quoque bene esse: de quorum salute non possumus non solliciti esse: quando post nostrum a uobis digressum nihil abs te litterarum acceperimus: quas ego: & filius tuus: iam ultra modum exoptamus. Recte facies: si aliquando utrunque: hac molestia: & sollicitudine: leuabis. Nos: quod ad illius institutionem attinet: enixe damus operam: ut breui in optimum uadit adolescentem: in eum dico: quem tu optas: qui eum genuisti: & ego pro familiae nostræ dignitate eum cupio. Quantum ad hunc diem profecerit: ex ipsius literis poteris facile perspicere: breui: post nostrum huc appulsum: grammaticæ præceptis instructum: ad poeticam molli quodam: facilique: ductu admisi: delectatusque sum non mediocriter eius tyrocinio: in quo reminisci (ut Plato ait) non discere mihi uisus est. Cœpi inde multo maiora de eo sperare quam ab initio optare ausus essem. Ipse: uelut per molles gradus ducentem securus: usque adeo ad hunc diem profecit: ut: neque me discipuli: neque illum præceptoris poeniteat. Verum: quamquam hæc non parua sint: omnino maiora speranda sunt. Volui omnium primum: ut emendatissimo scribendi stilo assuesceret quod ipsum: ut cætera est facile consecutus: & enim præter argumentum eorum: quæ scribuntur. Cuius puer nondum est capax: cætera quæ scribit illius sunt non nostra. Lubeo proinde uos bene sperare: & nos: qui uestri sumus cupientissimi: absentes diligere: & amare. Sed ecce nescio quonam modo: dum quaero quid scribam: legem epistolæ sum transgressus. Vale.

.M. Anto. Carolo suo:

Quum plus ocii nactus fuero plura ad te scribam: nunc breui sic habeto: post meum Venetias reditum: me nunquam destitisse diligenter obseruare: per quem ad uos mitterem damascena illa munera: quæ nobilissimæ foeminae: matri tuæ: fueram pollicitus: Vix credas quantam mihi sollicitudinem ea res iniecerit: quantumque pudoris: quasi per me steterit: quo minus: ad hunc diem: sint uobis illa delata. Nullus hinc ad uos profectus est: qui non meis precibus fatigatus abierit. Sed: qui precibus: aut precio flecti potuerit: fuit nemo. Expecto: imo obseruo occasiones omnes: ac si qua post hac oblata fuerit: tam libenter arripiam: quam quid diu optatum libentissime. Marcum Antonium: & Camillum saluto: matri tuæ optimæ. Camillaque coniugi tuæ amantissimæ: me etiam: atque etiam: commenda. Cura: si me amas: ut hæc nostræ litteræ domum perferantur. Vale.

.M. Anto. Iosepho:

ratulor tibi;uir amicissime:quod Belunenses : ut audio :te publice inactorarint:
g & si sero:gratulor tamé;cupioq; foeliciter tibi euenire:quod nō paruis initiis cœ
 peris:& publice profiteri;uideo factum esse tibi gradum ad ea laudum incremē
 ra:quæ de te sum mihi semper pollicitus:utinam tibi i tato rege successu:tuarum laudū:
 uel spectator:uel fautor adessem: nostrum testimonium ad te ornandum nullo loco de-
 fuisset. Quanquam nihil est uirtute ipsa commendabilius:quippe quæ ita omnib? tuæ
 uitæ partibus elucet: ita sese effert :ut qui eam in te nō exosculetur:Phineo credi possit
 & oedipode cæcior.Sed quod nostrum sit de te iudicium malo ex his itelligas:q nos quā
 doq; in corona:& cætu hominum:de ingenijs nostri sæculi differentem audiuerē: nunc
 trā te uno habeto cariorem esse mihi neminem:Da operam:ut ego quoq; itelligam me
 mutuo abs te amari,Reliquum est:quod ab humanitate tua non mediocriter contēdo:
 ut:si me amas.si me tua amicitia dignum iudicas :quantum potes adnitare:Vt urbanus
 homo:mihi amicissimus:qui de me:deq; meis studiis: optime meritus est:sentiat fratris
 sui filium :quem tibi instituendum tradidit:esse tibi: mea commendatione:quam com-
 mendatissimum:ex omnibus officiis:quæ abs te potuerant in me proficisci,illud omniū
 maximum putabo:si ita feceris:ut Urbanus uir optimus intelligat : hanc meam com-
 mendationem:apud te non parui ponderis fuisse. Vale.

.M.Anto.Iosepho suo.

b Inas ad te:paucis diebus:accepi litteras:humanitatis:officii:beniuolentiæ: ple-
 nas.Indignus sim omni amicitia,omnium odio dignissimus:ni te : uir huma-
 nissime:præcipue amarem:quem deus optimus οὐρανός: ut aiunt : mihi de-
 dit:ne deesset:in quo omnis amicitia numeros:omnia humanitatis officia:exercerem?
 tuas urbano nostro litteras legendas detuli. Qui præsentī mihi:tua causa : meaq; tibi
 absenti egit gratias. Vix credas quanta illum lætitia:officiosissimis litteris tuis : affece-
 ris.Da operam:si me amas:ut quæ de pueri institutione illi recepimus: cumulate præ-
 stes:quod nostram historiam tam cupide legas:gaudeo uehementer.uoloq; & opto ita
 euenire:ut tibi quam maxime placeamus:Sed uide ne egregius tuus in me amor : tuo
 acerrimo alioqui obstet iudicio.Nam:quod ad me attinet:tatum abest:ut a te:uiro pro-
 batissimo:probari nolim:ut præsentī prædicatione frætus : si mihi semper displicuis-
 sem:iam nunc placere incipiam.Superest:ut te ad mutuam beniuolentiam:quod spon-
 te facis:adhorter:tibiq; persuadeas Sabellico gratiorem te uno esse neminem:quod ip-
 sum ita esse:efficiam non multo post:ut omnes perspicue intelligant.Laurentius Basi-
 leus:qui ad te uenit:dignus meo iudicio est:quem:ob ipsius egregiū in utrunq; nostrū
 studium:communi indulgentia:& patrocinio:foueas:ne postea:quod nolim : amicum:
 & eruditione non uulgari:& bonis moribus ornatum:negligentia amissum:frustra de-
 sideremus:quod:cum ita sit:tuæ erit industria:& diligētia:efficere:ut amicum: alioqui
 periclitantem:in pristina amicitia retineamus. Vale.

.M.Anto.Hunniensibus.

r Ecitauit mihi nuper litteras uestras Antonius Sauorgnanus ; Nicolai equitis
 filius:quibus illi negocium præceptoris publice inauctorandi:a uobis : iniun-
 ctum cognoui : Verum : ea ratione:ut re prius communicata : nostro in ea
 re consilio : & opera : uteretur , Pergratum mihi fuit uiri Hunnienses (quibus: ob
 publica : & priuata uestra in me officia : nisi omni tempore consultum uelim : me-
 rito ingratus haberi possim .Ne inhumanus dicam) in his officium meum a uo-
 bis requiri : in quibus tam longa rei experientia :quam fides uestra:iuuare possit:con-
 silia coepi continuo circumspicere:meditariq; quis esset hic:qui in liberis uestris institu-
 endis:non eruditione(nam id facillimum erat inuentu)Sed fide:studio: integritate:ue-
 stri esset Sabellici quam simillimus.Sed cum mores:& studia: multorum pensitassē:
 Philomusus Pisarenis unus omnium se mihi dignum obtulit: quem:ob singularem
 eruditionem:uitæq; grauitatem:uobis in primis proponerem:quod ipsum:ut libentius
 facerem:me hominis celebritas:non mediocriter:hortata est. Nam quemadmodum &

Epistolarum Sabellici

ipse mihi prædicat solet; & ego a plerisque; spectata fidei uiris; accipi; Pisauri; & Arimini; publice docuit. Eram igitur ad uos; de hoc homine; scriptur⁹: quum mihi nunciatum est maturasse uos alterius præceptoris designationem; quam quum admodum circumspectam; & ob id optimam arbitrarer; quia ex sapientissima; consultissimaq; profecta esset ciuitate; superuacuum duxi; de ea re ad uos amplius scribere. At nunc mihi dicitur eum; quem publico decreto accersebatis; nondum ad uos uenisse; ac quemadmodum ex eius necessariis aiunt se quidam didicisse; ne uenturus quidem est ad uos amplius; quod si sic est; nam de ea re nihil alloqui; quod uobis affirmare possim; exploratum habeo; nõ ab re fore existimaui; meum uobis consilium deferre; cuius summa hæc est: ut si noui præceptoris habenda sit ratio; requiraturq; interim a uobis ingenium; eruditio; mores; ætas; & breui omnia; quæ huic constare debent; cui publica iuuenum institutio credenda sit; uobis non defuturum; a quo; nisi breuis cõsuetudo me fallit; omnia cumulate expectare possitis. Valete.

.M. Ant. Caietano Suo.

Olebat Iulius; municeps tuus; multa mihi; de ingenio; & humanitate tua; familiariter narrare; atq; eadem illa; tam tempestiue; & accurate: ut constanti illius prædicatione facile in te sim expertus; quod præclare a. M. Tullio scribitur; esse uirtutem adeo amabilem; ut eam in his etiam amemus; quos nunquam uidimus; & iam incredibilis quædam tuarum rerum uidendarum animum cupiditas inceserat; cū per oportuna tuæ sunt literæ mihi redditæ; quas cupidissime legi; omnia in illis officiose & humane perscripta; ac uere digna; ea expectatione; in quam nos ille iam antea exererat; rescripsissem cõtinuo ad te; nisi perpetuo curarum æstu ageremur quæ usq; adeo me sibi totum uendicant; ut ad nullum humanioris uitæ officium liceat respicere; egissemq; tecum longiore adhuc silentio; nisi litteræ; quas ad me proxime dedisti: ob ea quæ de tuo huc accessu significabas; rescribendi necessitatem imposuissent: Sed omnium; quæ a me tibi de ea re scribi possunt; primum postremumq; sit illud; ut in priuata conditione nullam spem reponas; ubiq; seruitus misera; Sed in priuata domo miserrima; poteris si uoles tuis sumptibus hic esse; atq; interim profiteri; Nec despero fore; ut procedente tempore; ita quæstu; & celebritate; proficias; ut nihil huius pœniteat consilii. Sed non est cur tam cito speres rem tibi coactum iri. *καί ποσ γαρ ανδρασι μεγασσ εργου παντος εσεργαθησ* cætera faciliora; tu siue ueneris; siue domi eris; illi tibi persuadeas; esse te mihi quã charissimũ; tu quoq; fac; qd spõte facis; ut me mutuo ames. Vale.

.M. Ant. Benedicto Triuisano.

Quod iam pridem nihil ad te scribo; tu uel potius tui domestici faciunt; a quibus totum fere biennium; nullæ ad me perferuntur litteræ; Sed nulla consuetudinis intermissio; nullum silentium; tanti erit unquam; ut non animo tecum sim futurus semper. Atq; ea parte; qua licet; tuo suauissimo perfruar congressu; & tanquam præsens tecum loquar; & nunc quoq; officii admonitus; quamquam in nostris rebus nihil est; quod a me tibi significari oporteat; non potui tamen non scribere; breuiterq; mei amoris; fidei; obseruantia; absentem admonere. Sed credo studium meum; erga illam; tam notum esse; ut nullo recentiori opus sit testimonio. Ego quotiès paulum Triuisanum uideo (uideo autẽ sepissime) eum rogare soleo; quid ex nobilissima ista insula litteris; aut nunciis; afferatur. Ille mihi multa; de pulchra; & sapienti; administratione tua; deq; tuarum rerum successu; familiariter solet narrare. Quæ audire tam mihi gratum est quam si illa; ex tuis litteris; cognoscerem; Marcus noster Romæ est; quẽ superiore año; cum adhuc Ferrariæ esset; conueni; hortatusq; sum uehementer ad studia laudum; ad quæ uidebatur mihi satis per se incitatus. De eius successibus optimis scriberem; nisi certo scirem; quum ipsius; tum aliorum litteris; id tibi abunde significari. Saluto Hieronymum meum; Franciscum audio Bizatium nauigasse; Saluto & Georgium; omnesq; domesticos. Vale.

.M. Anto. Pomponio suo.

X omnibus officiis: quæ multa in me: & magna contulisti: haud scio an adhuc
 e ullum fuerit iocundius: quam quod tam familiariter mihi nup̄ Bernardinum
 Gymnopodem cōmendasti: uirum probum: pium: uerecundū: & quod omniū
 me maxime in eo delectauit: tui studiofissimū. Sed quātum ex ea re fructum me p̄ceptu-
 rum putauit: rātum certe nō minorē cœpi dolorē: quod omnem nouā dæ illi operæ facul-
 tatē: aliena nobis ademit iniuria: mutata enim nauigādi ratiōe mutauerūt: & uectores cō-
 filiū: quoq; numerus quū nō adeo frequēs: hoc anno Venetias cōfluxisset: placuit Trie-
 rarchis ex duabus triremibus: quæ ueteri iſtituto in Syriā ornari cōsueuerant: alterā ob
 uectoz paucitatē: instrui uerū ea conditione: ut pro remissa nauigatione: huic: quæ Ve-
 netiis sederet: pecuniarū sūma quædā persolueret: ad quod incōmodum refarciendum:
 quū hi: qui profecturi dicebant: maiorē quā unquā antea naulū uectoribus p̄posuisset:
 multis materiā præbuere: dilata in aliud tēpus nauigatione: domū abeundi: in qbus ne
 de aliis dicā: multi Germani: & Gallici noīs fuere: id ipsum hic quoq; noster securus: de-
 territus dispēdii magnitudine: distulit in sequentē annū suā profectiōē: eritq; interim
 Venetiis in celeberrimo hominū sui ordinis cōuentu: multisq; ut ipse mihi prædicat so-
 let: gratissimus: ego quoties hominē uideo (uideo enim fere quortidie) domū fortunas:
 me ipsum illi defero: tradoq;. Præterea q̄ emendatissime bibliotheca tua usum perhūa-
 ne mihi detulisti: facis Pōponi clarissime: quod soles: quodq; ego ubiq; prædicare soleo:
 esse in te: præter singularē eruditiōē: humanitatē quandā eximiā: atq; in his: qui p̄ te p̄-
 fecerint: illustrādis studiū icredibile: uidebunt itaq; alii quo uelint in te eē aīo: ego tan-
 tum abest: ut tuā in me humanitatē nō omni tpe prædicē: ac sermone illustre: ut nō so-
 lū hoc emporiū orbis: i quo iā quartū annū publice profiteor: sed tota etiam cisalpina
 Gallia: uel Italia potius uniuersa: intelligat nihil in Sabellico eē: quod nō Pōponio acce-
 ptū referri oporteat. Accedūt ad hæc lucubrationes nostræ: quib⁹ si stare cōtigerit: sen-
 tient spero & posterū: qua Sabellicus fuerit pietate in præceptorē: nūc sic habeto eē me
 totū tui nominis: cui quo plura: & maiora defera: minus huic meæ pietati satisfactū pu-
 tabo. Veniet scio ad te litterator quidā: qui semp̄ nostræ iuidit laudi: si quod solet p̄ spe-
 ciē colloqui cæperit: hūc nostræ regē cursum labefactare: subiicito ei legendam hanc
 epistolæ partem: atq; ita mihi nebulonem eludito. Expecto tuas litteras.

.M. Anto. Georgio Merulæ.

Eorgi⁹ Merula alexādrin⁹. M. Ant. cocchio siue sabellico. Rege patriæ Cōmēta-
 g rios: quos nup̄ime p̄scripsisti: carpti legi: nec. n. ociū fuit ad oēm p̄currēdā histo-
 riā: quæ iā i uolumē spaciosū creuit: placuit maxie diuisio: & digestæ materiæ i
 scriptio. Nā primū descripta regiōe terminatis a finib⁹ tū quæ gētes & populi patriā te
 nuerit multa supra repetēs expōis: quæ duo i primis seruāda sūt ab iis: q̄ ueritati cōsule-
 re uolūt. Ipse præterea stil⁹ ab historico charactere haud dissidet. qm̄ nō ābitu uerboz:
 aut figuris oratoris laboras. Sed res ip̄æ pressæ: ac p̄spicue ex dignitate tradūt. Quod si
 cætera his respōdēt quæ i trāscurso legim⁹: nō pagē tibi patria ip̄a d̄. Cui⁹ loca: ac fines
 recēseas: uetere res gestas iterire nō patiaris: & quas recēter p̄ icursiōes barbaroz clades
 acceperit: tuis istis commentariis æternitati commendes. Vale.

.M. Anto. Dulcio.

Vm quid ad te potissimū scribā regro ann⁹ est: sed qd Sabellic⁹ ad Dulciū scri-
 d bere pōt: quod eū scire oporteat. Publica nō est: cur a me expectes: q̄ studiis de-
 ditus ne domestica quidē cuiusmodi sit satis intelligā. De rebus tuis nulli dubi-
 um est: quī domesticoz lris quortidie fias certior: i meis nihil sane est: qd̄ amicos cogno-
 scere illoz: aut nostra iterfit: nisi forte de meoz ratione studioz tibi a me scribi uelis.
 Hæc uero (nā breue est: qd̄ de his quoq; scribā) satagunt: ut semp̄. feruere enim nō dixe-
 rim: quæ nihil decoquūt: hāc eruditatē affert curarū æstus: alit tamē hoc p̄petuos cona-
 tus spes: quæ ut sapiēs ait poeta homini ab initio adimi nō potuit. Cætera tēpus cōfici-
 at necesse est: tātū habeto esse sabellicū uirū a αἰσχροῦ καὶ ἀπράκτου id: ut uerū esse
 sentias: nō multo post faxim: tu fac: ut tuæ ad me litteræ frequentius perferantur.

EPISTOLAR VM SABELLICI

.M. Anto. Lusco suo.

u Ellé ego sic oia nostra florerét: ut qñ nō solū nobis: sed & patriæ & amicis nati sumus: ut Plato uir sumus ait: quā plurimis pdesse multoz iuuar cōsilia: uel eo rū in primis: q̄ sacra colūt lfarū: neq; studiū meū: neq; opa: deesset cuiquā: uide req; mihi accipere nō p̄stare officiū: quū uel auctoritate mea: uel grā ornaref aliqs. Accedit huic meæ uolūtati tua diligēs cōmédatio: quæ quātū eē debeat apud me momēti: tu q̄ tui ueteris i me amoris: tuæq; beniuolētiæ: es tibi recte cōsciūs: potes facile iudicare: sed doleo uehemēter oēm nobis adēptū eē occasionē: Laurētiū ciuis: & necessariū tui uiri: ut ad me scribis: apprime eruditi: ut & tu petebas: & ego uolebam subleuādi. Nā qđ ad urbis hui⁹ cōditionē attinet: nō ita est cōparatū: ut Romæ: ubi regionatī multi p̄fiterur: atq; iidē illi publice iuctorati: sed duo hic: ut multi: iā inde ab initio publica merce de p̄fiterē. Cæteri uicati docēt. Quod si quæstu nō pœnitēdo. phama tam paḡ celebri: multi nō uulgari eruditioē iuuenes: Veneti credo auri: phama: & celebrirate: allecti: ex Latio. Eletruria. Piceno agro: ac reliq; Italia: huc aduecti: oia demū expti: & sibi: & musis: irati abierūt. Habes credo qđ tu⁹ ille municeps possit sperare: fruet: si sapit. Tiburti ista ubertate: sine sollicitudie: sine labore ullo oīs peregrinatio grauis: p̄sertim temere suscepta. Verū si sic statutū habet: ut experiri uelit fortunā: poterit: sed si cōstātiā prius sibi comitē destinari. Tres illi adolescētes: de qb⁹ ad me scribis: fuerūt hic mecū totū biduū: iuuiq; hinc abeūtes uiatico: ut pote pecuniæ indigos: puto i Picenū agrū: aut certe in Hetruriā: abiisse: quāquā ne hoc ipsū qđē satis exploratum hēo: Vale. M. A. Catalu. S.

s I tu cū tota domo uales bñ ē nos hic dei benignitate: ualem⁹ Stephāio noster oēm mētē: curā: & cogitationē: i bonaz artiū studia cōiecit: capiq; iā effulsit: ut ita dixerit: habenis: studiū decurref: qđ certam tyrācul⁹ r̄formidabat: uix credas quātū de ei⁹ p̄fectu nobis spare liceat: seq̄tur eū Mari⁹: nō tā æqs passib⁹. spo oīno fore: ut illū uobis uiḡ egregiū restitua. Tu uero: q̄ te huc uetuz scripsisti: caue uenias: ac ne aliū qđē quātū i te erit: patiaris ad me uenir: habete obsecro. & uos qñq; aliqui mea rū reḡ rationē: quē peregrinatio illa superioris āni tāta lassitudie affecit: aut uix ad hunc diē respiraf cōtigerit: scis credo qđ dicā: satis tu: & Antonia habetis: si adolescēs nō min⁹ est mihi quā uobis charus: Vale. .M. Anto. Fregellano suo.

n μελερὴ πῆσῆσῆσῆσῆσῆσῆ. Sic d̄ se Orphe⁹ ille uatū atiq; sim⁹. Sic & tu amicoz amicissime: tua fret⁹ eloquētia: sperasti fore: ut hæc qñq; mollires p̄cordia: q̄ multis elācinata curis: qđ sit ociū: qđ recessus: qđ deniq; laboz remissio iā nihil itelligūt: potuit Orphe⁹ herētē argo loco dimouef: potuit saxa: arbores: & feras trahere: Cyaneos scopulos: fatalesq; Promethei lanar⁹ mutaf nō potuit: aut certe noluit: nō Titii suppliciū: nō Tātali desideria: potes tu qđē: & debes: suauissimis lris tuis: qb⁹ nihil amabili⁹ ē: nihil uenusti⁹ quā plurimos puocare: sed uereor ne quū multos flexeris nihil i Sabellico pficias. Vellem ego is eē cui p̄ ociū liceret tibi obtēperaf: aduolare cōtinuo ad te: fruererq; suauissima cōsuetudie tua: uel una breuis deābulatio nra posse anīm ad hilaritatē reuocare: qđ si min⁹ cōsequeremur: esses tñ Timōi attic⁹ ille penit⁹: sed absit p̄cor: ut ulla studioz cura sit tāti: q̄ nos i id discrimē adducat: ut dū nīmū phama studem⁹ hūanū credamur gen⁹ odisse. Amo te absētē: mi fragellane: delectoz: tuo officio plurimū: & breui sic hēto iucūdiorē mihi te uno eē neminē: puissē tuis amatissimis lris: aduolassēq; libēter i istū secessū amcenissimū: qđ me facer iubes: sed historia: q̄ in manib⁹ ē: uult me hic eē. Tu amabo uiue i ista locoz amcenitate: & qđ spōte facis: ad me quādoq; scribas Mariū nrm & alios domesticos: tuis officiosissimis lris: ad eloquētiæ cultū adhortaf: qđ ut facias te ēt: atq; ētirogo. Negociū: de quo ad me scribis: curabo diligenter: Vale. .M. Anto. Palmuleio.

c Ossin⁹ Laudēsis: q̄ hæc meas tibi at tullit lras: & si nulla maior ē mihi iūct⁹ cōsuetudie: eruditio tñ: & p̄bitas uiri: q̄ a multis p̄dicat: faciūt: ut tā mihi sit charus: tā dico & iucūd⁹: quā si ex iis un⁹ eēt: q̄ diutissie mecū uixerūt. Ip̄e utinū sacris opatur⁹ uenit: nisi forte oblati istic sacerdotii spes uenientē frustrabitur faciet: humanitas tua rem mihi gratissimā: si & in consequenda dignitate hominem iuuerit: & in ea tuēda. fouere perseuerabit. modo is sit: aut multoz: ut dixi testimonio: nec eo: qui

dem uario: aut obscuro: mihi prædicatur: erit mihi uehementer gratum: si eum benigne & mansuete: acceptum: ita tueberis: ut ille plane intelligat: meam hanc cõmendatione si bi: apud te: non mediocriter profuisse: Nicolaum nostrum: uirum clarissimum: saluto: cui fortunæ meas omnes: studium: industriam: officium: amice dei pondeo: tradoq;

.M. Anto. Iacobo Maranensi suo.

I tu cum hūniensi clero: uales: bene est: ego quidem ualeo. Cossinus Laudensis: qui cum his litteris ad te uenit: est doctorum quorundam hominum: qui iure professionis sunt mihi non ignoti: pernecessarius. Illorum constanti prædicatione: qui non cessant hominis eruditionem: & humanitatem laudare: factum est: ut dignus mihi uideatur: quem uel absentem: omni officio: & humanitate tueri debeam: is Hunnium uenit spem noui sacerdotii secutus: in quo assequendo tua imprimis opera: & auctoritate: nobis opus est: ex multis & magnis officiis: quæ in me: ad hunc diem: cõtulisti: erit hoc certe longe gratissimum. Si hominem ipsum ita iuueris: ut non ille solū sed eius quoq; necessarij intelligant: nullius hominis commendationem: maioris apud te momenti: q̄ tui Sabellici eē potuisse. Vale.

.M. Anto. Pomponio suo.

Aro tuæ ad me perferuntur litteræ: & quia raro: ob id fortasse magis iucundæ uoluptatem (si uera est satyra) cõmendat rarior usus: sed maius omnino q̄ credi possit tuarum me litterarum tenet desiderium. Quarum gratia est: & auctoritas: tanta apud me: ut ne in summa quidem litterarum frequentia: satiety ulla: aut cõtemptus: timeri possit. Quod & tu sic eē plane iudices: quum nostrum in te amorem: studium: pietatem: altius exploraueris. At certe sic est: ut ad te sæpe scripsi: nemo cuiquã de se merito: magis debere uoluit: q̄ Sabellicus Pomponio: nemo gratiorem præstitit memoriam. Sed hæc eo tendunt: ut tuas apud me litteras: in summa eē expectatione nō ignores: ad quas commodius impetrandas: haud inepte sum mihi uisus facere: si: ut soleo. te litteris prouocarem: $\chi\alpha\rho\iota\sigma\ \chi\alpha\rho\iota\nu\ \gamma\alpha\rho\eta\ \tau\iota\kappa\tau\upsilon\sigma\alpha\epsilon\iota$: quæ ne argumēti inopia nimis breues eēnt: pauca hæc subiici: quæ epistolæ legem implerent. Mittimus uno tibi fasce compræssa gallicæ telæ sex sudaria: ueneti operis: Bisachium unum (sic enim falcatum cultrum turci uocant) & cum eo argenteam furcam: illius uaginæ insertam: Calamorum ad hæc fasces duos. Res quis non uidet tenues ac pene sordidas. Sed quas tu: pomponi clarissime: si tui sabellici animum metiaris: maxime illustrare possis. Ego qd̄ ad me attinet: quando $\chi\rho\eta\ \gamma\alpha\rho\epsilon\pi\iota\theta\alpha\upsilon\acute{\alpha}\sigma\epsilon\iota\gamma\ \tau\iota\ \tau\omicron\nu\ \delta\iota\delta\alpha\sigma\kappa\alpha\lambda\omicron\nu$ aliquid penes te esse uolui: non quod mirareris ut apud Aristophanem senex ille comicus ait: sed quod mei in te amoris pignus esset: & monumentum: Misi præterea ex panegyricis meditationibus nostris: Venetæ urbis genethliacon: unde opus auspicati sumus: perlege totum carmen: ac: si ita uisum fuerit: amicorum oculis subiucito. Pergratum postea feceris si ad me amice: ut soles tuum de ea re: ludicium scripseris: nam quum plæri que: sint? Quorum possim sententiæ & iudicio acquiescere: cuius auctoritati sim libentius q̄ tuæ acquietur? est nemo. Vale. & me tuas scito litteras cupidissime expectare.

.M. Anto. Flaminio.

Elli Rhetici cõmentarios: quos per litteras a me petisti: misissem ad te quã libentissime: ni Horatiana lege id facere prohiberemur: Quæ uetat (ut scis) eos ante nonum annum in apertum referri: estq; ea lex: apud me: quia poetæ cõpoetæq; non ignobilis haud leuis: Sed altera grauior magis urget: quam impune uiolare non liceat: ea cuiusmodi sit ne quæras. Tantum habeto te a tuo sabellico ea non impetrare: quæ ipsius fide: & officio incolumi præstari nō possint. Si te nostræ ineptiæ aliquo modo mouere possunt: poteris cum pomponio nostro uenetæ urbis genethliacõ: quod illi cognoscendum dedimus quandoq; legere. Quanquam certo scio laborem illum $\alpha\sigma\iota\ \zeta\alpha\tau\omicron\nu\ \kappa\alpha\iota\ \psi\omicron\phi\omicron\nu\ \pi\lambda\epsilon\omicron\nu$ non tam admirationi: quam risui futurum. Sed uos amici uidebitis stulte ne magis an ambitiose nostra musa fecerit: cui pro Polluce Castor repente placere occœperit. Vale.

EPISTOLARVM SABELLICI

.M. Anto. Dulcio suo

Scripsi hæc mediis bacchanalibus: nam quo alio nomine appellem hæc luxuriæ i
 téperiem: post februarii mensis nouilunium: receptam: Sed quum Iulii & epulis
 omnia circumstrepent: mihi tamen nihil in métem ueniebat: quod ad te potif
 simum scriberem: i nunc & dubita an quum hæc scriberemus *ξομίδιον καὶ κατὰ γὰ
 εἰ καὶ Δεῖνᾶ κέντρα γέ an ὑδροποτίης* potius καὶ ἀγέυςος cereri & Baccho iratus sede
 rem: sed quid nihil in mentem uenire dixi: quum uenerit omnino aliquid: id certe fuit:
 ut Dulcium omnium dulcissimum rogarem: si amari se sciat: ut redamet: uiuatq; amic⁹
 tam iucundus quam gratus: quod ut uideo sponte facit: ut neq; gratior illo sit quisquam
 neq; officiosior. Reliquum est: ut ea commendatione: quæ diligentissima esse possit: me
 Triuisano tuo commendes. Vale. & da operam: ut tuæ litteræ iucundissimæ: ante pasca
 les dies: uenerum littus teneant.

.M. Anto. Catalucio: fratri suo.

Quod ad me iam pridem nihil scribis non possum non mirari: sed tu: si nō fratris
 uel filii causa: da operam: ut tuæ ad nos litteræ sæpius perferantur: quæ de tuo
 & aliorum statu utruq; erudiant: nos hic pulchre dei benignitate agimus
 Stephano noster moribus: & ingenio: in dies: mihi fit charior. Iam in poetica lectionibus
 liberius uersatus ad maiora anhelat. Reliqua consultatio erit de studiorum progressu:
 eaq; mihi tecum cōmunis summa autem eorum: quæ a me in hanc sentētiā scribi pos
 sunt: hæc est: ut quæcunq; ab optimæ indolis adolescente: præclarisq; ingenii: aspectari
 possunt: ab eo expectemus. Nulla tam grandis expectatio esse potest: quam non sit ille
 (uiuat modo) ingenio: & industria: superaturus. dedit & ipse ad te litteras: ex quibus (om
 nia enim illius non nostra sunt) facile cognosces: quid nos sperare oporteat. Marius ma
 gis æmulus fratris: quam par: suum & ipse ad te dedit epistolum: quem uolo nostro exē
 plo ut filium ames: Antoniam & eius fratres saluto. Vale.

.M. Anto. Siluestro suo.

Istantius: familiaris tuus: primariam religionem in pietate constituit: sed post
 dei optimi cultū: est: quis nescit: summa pietas: summaq; uirtus: hominem iu
 uare. Et quia pium est: & humanum: iacentem subleuare: qui melius quam tibi
 hunc hominem: qui meas tibi attulit literas: commendarem succurrebat nemo. Est is sa
 cerdos: & in diuinis rebus tibi collega. Cæterum quanquam mihi nulla maiore consue
 tudine notus: diligens amicorum commendatio efficit: ut i meis familiarissimis esse cœ
 perit: ipse uariis fortunæ uoluminibus iactatus: nudus: & egens: ut Homericus ille Itha
 cus: his applicuit littoribus: ad quam iacturam resarciendam: in tutissimum istū. uereq;
 beatissimum: Italiæ recessum se confert. sacerdotiū aliquod: uestro patrociniō: sibi quæ
 siturus: in tua potestate efficere ut (quod tuo commodō fiat) ipse: & alii intelligant: me a
 te tantum amari quantum ego prædicare soleo: id facile præstabis: si dabis operam: ut
 mea causa sentiat se tibi fuisse quam cōmendatissimum. Quod ut facias te etiam: atq;
 etiam rogo. Vale. & me duobus palmuleis: cōmenda. Cæteros amicos saluta. Venetiis.
 M. AN. SABELLICI EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER SECVNDVS.

.M. Anto. Triuisano.

OCTI Doctos amant: si iure docti sunt: sic Sostratus ille academi
 cus Arrium alloquitur: apud Plutarchum: aut non multū diuer
 sa uoce: sic & te libet non aliter affari. Triuisane: omnium bonage
 artiū cultor: & fautor optime: non quia de tuo studio: & humani
 tate in eos: q; musis: & Apollini seruiunt: dubitem. Sed ut nō igno
 res i quem uirum sis collaturus officiū. Ego si quid in his studiis
 quæ sibi nomē ab humanitate uendicant: profeci: id post deū op
 timū. Pōponio læto refero acceptū. Mitto illi parua quædā mu
 nuscula: testimonium meæ in pceptorē obseruantia: quia nō uidebā qua rōe tutius ad
 illum hæc pferri possent. Vilius sum mihi nō absurde facere: si tuū nomen uelut geniū

quēdam; quem uiolare audeat nemo; ipsi rei ascriberē: Curabis; si me amas; si Pomponio eruditissimo cupis; uel in paruis; consultum; ut per dulcium nostrum; cum quo; per litteras; pauca iocatus sum; aut ex domesticis alium hęc; quę mittimus; ad illum pferatur; erit id mihi uehementer gratum; scripsi hęc celerrime; ī riuo alpinis mēsis; negociatorio calamo; & ob id minus accurate. Venetiis:

.M. Anto. Carfio;

Quod ad te pri⁹ nō scripseri; nō mihi sed tuorū negligentia iputa; nullas eorum litteras; post tuum hinc digressum; accepi; suspicari libet; aut periisse omnes aut nos; qui hic sumus; penitus eorum animis excidisse; fuit nostra expectatio non breuis; sed uana; ut uides; & irrita; quid illi sibi uelint perpetuo hoc silentio non intelligo. Ego; ad hunc diem; mensarios; quibus fuerat pecunia illa ab initio appensa; molestare nō destiti; ut uellēt quādoq; ex suorum litteris cognoscere; sit ne tuis summa illa representata. Nouissime Fluentinus ille (scis; quem dico) protulit mihi chirographum; quo apparet pecuniam; non multos post dies; quam tabellarius hinc profectus esset; fuisset fratri tuo (si fratris est tui chirographum illud) Romę expensam. Mitto ad te chirographum; ut per te quid actum sit cognosceres; si fratris illud est res in tuto est; tu uero rescribe ad me qd agas; & qd istic pficias. Nos hic recte ualem⁹; dei benignitate. Venetiis.

.M. Anto. Palmuleio.

Doionii fratres; qui cum meis ad te litteris ueniunt; sunt in meis amicissimis. hi ab æquitate tua; impetrare cupiunt; ut proprio sumptu sibi liceat ī diui Marci ædicula; quę steuenatii est; unum aliquem ad sacrorum usum constituere. scio ego religione incolumi solere ea; quę a tua præstantia petuntur; sine amicorum cōmendatione ab omnibus impetrari; sed ut amici officio fungar; a tua peto amplitudine; ut pro mea in te obseruantia; Doionios ipsos clementer ut soles audias; ac quantum tua dignitas patitur; efficias ut illi plane intelligant hanc meam commendationem nō minus apud te pōderis habuisse; q̄ ipsi ab initio putarunt; & ego habiturā dixi; erit id mihi uehementer gratū. Vale.

.M. Anto. Sabino.

Eddidit mihi Aurelius lepidissimas litteras tuas; quas ætatis tuę admonit⁹ sapius sum exosculatus; & sermōis elegantia; sniarūq; pondera; usq; ad stuporem miratus; atq; eo uehementi⁹; quo magis rara sunt hęc ī puero. Gratulor tibi Sabine iucūdisime pmaturā istā eruditionem; gratulor & genitori tuo; quē uel ex hoc sūmū uix iudico; quod te talem genuit; sed tu da operā ut eloquētiam; quā ad hunc diem; ibibisti; industria & diligētia augeas. Quod nra tantope miraris; eorū humanitati ascribo; q̄ ut ista crederes cōstanti meę reę p̄dicatione effecerunt. Sed ego nō aliter q̄ Homericus ille Vlyxes; neq; me laudo neq; uitupo; nec tua ista p̄dicatio fuit mihi iucunda; notū est tibi illud ἐκ σοῦ ἀτος γηπίω και θηλαξόρτων κατήρτισω αινοί. Superest igitur ut tibi psuadeas; eū ī te fabellicū; oī tpe; fururū; cui æque lis ac p̄ri carissimus. Vale.

.M. Anto. Cauacio.

Et iisti a me ut opuscula; quę nuper edidisti; recognoscerem; fuit certe id mihi uehementer gratum; Quod tu homo singulari ingenio; elegantiq; doctrina; tantum mihi tribuas; quantum nec mereor; nec postulo uidissem lucubrationes tuas libenter; nec Aristarcus ad eam lectionem accessissem; Quod tu satis uerecunde a me petebas. Certo scio ex ista cultissima officina nihil exire; quod non sit idem cultum; & elegans. sed ut tu a potius mirarer; mirandoq; tibi absenti gratularer. At sic certe habet; nemo est hodie in terris me uno occupatio nihil perpetuis; & ut urbanissimi poetæ; ne uerbo utar; catenatis districtius curis; Quippe qui paucissimis diebus; præter cætera negocia quę me undiq; urgent. sim paraphrasim nostram in Tranquillum editur⁹; Tres de situ urbis libros. Duos de uiris illustribus; unum de administratione prouincię; obseruationes quamplurimas in Plinium; in quibus recognoscendis; & solemni more dedicandis; quicquid succisui temporis datur a publica lectione. totum absūmitur; nec adhuc cum his paria facimus. Alium igitur tibi circūspice cui commodius id negociū

EPISTOLARVM SABELLICI

iniungas : negocium uocabunt fortasse alii : mihi certe oblectationi & uoluptati fuisse : tanti uiri lucubrationes cognoscere : si per otium licuisset. Vale.

.M. Anto. Ierardo Rhoseo.

Va egregia in me uoluntas : beniuolentiaq; singularis : iam antea mihi in multis
 r haud obscure : perspecta facit : uir humanissime : ut si quid sit : quod uel mea causa : uel amicorum : qui iidem sunt & tui : per te fieri uelim : familiariter id abs te & quasi meo iure : petere non dubitem : quod ipsum non semel antea feci : & nunc quum opus est libenter facio. Ponticus : qui has meas tibi attulit litteras : homo est egregia humanitate : eruditioneq; singulari : atq; per hæc duo nuper mihi conciliatus. Quid ipse secutus hinc ad uos nauigari : ex ipso coram cognosces : illud ab humanitate tua etiam : atq; etiam : peto : ut si quid sit in quo illi commodare possis : tantum eius rebus tribuas : ac commodas quantum nostris : omni tempore : commodare consuesti. Est : nisi me amor fallit : dignus cui oēs boni libenter faueant. sed in hoc homine eo tuū mihi officium erit gratius : quo illi audacius recepi fore : ut mea hæc futura esset : apud te : non uulgaris commendatio. Vale.

.M. Anto. Hiero. Marcello : Clodiæ prætori.

Onticus Taurisinus : qui has meas tibi reddidit litteras : & ingenii suauitate : & eruditione haud sane uulgari : paucis diebus : quibus Venetiis fuit : facile est consecutus : ut in meis sit familiarissimis. Is certos secutus rumores. Clodienses : ob aduersam præceptoris ualitudinem : qui in isto publice profitebatur municipio : de conditione alteri deferenda iam dudum consultare : eo istuc consilio uenit : ut suam isti ciuitati (modo recipiatur) deferat operam. Ego qui non ignoro quam familiariter : & humane : nostratia hæc in omnibus complectaris studia : non dubitavi : per litteras : hominem doctum : humanum officiosum. & in primis mihi amicissimum : ea comendatione : quæ diligentissima esse potest : tuæ amplitudini commendare : facies rem mihi gratissimam : si Ponticum in hac re non tentanda solum : sed si fieri possit etiam conficiunda : quantum tua fides : & dignitas : patietur iuueris : erit id mihi tam gratum : ut nihil possit esse gratis. Vale.

.M. Anto. Carolo suo.

X omnibus officiis : quæ multa & magna mihi iam inde a nostro ueteri contubernio : præstitisti. Carole humanissime : hoc erit omnium maximum : longeq; gratissimum. si dabis operam ut hæc litteræ nostræ : quia maiusculi cuiusdam sunt ponderis : continuo domum perferantur : ne eorum : quibus creditæ fuerint : incuria intercidant uide amabo. Matrem tuam : sceminā nobilissimā : & fratres iubeo saluere. Vale.

.M. Anto. Frac. Strasolido suo.

T si de tuo in me studio : & beniuolentia : nunquam dubitavi : nescio tamen : quoniam modo : uet⁹ illud iudicium minus mihi : minusq; : constare coepit. iam inde ex quo non incertis : ut sit : rumoribus : sed constantissimis amicorum litteris : cognoui : perseverasse te aliquot dies : post Tridentinam tuam illam peregrinationem : nos ubique maledictis insectari : absentisq; existimationem : non minus acerbe quam petulenter : lacerare. Miratus sum non mediocriter quid his paucis diebus acciderit : ut is : quem nuper Verōæ tam familiariter : & amice appellauit : perhumaneq; penes me habui : totum biduum : ita esset immutatus ut nos tam infeste absens oppugnaret : non potui fateor sto macho temperare : quin dolui uicem meam : cum Triuisano præfecto urbis familiariter : qui mei in te studii & amoris optimus est testis : nec mehercule tam moleste fero te : nulla mea culpa : ita alienatum : quam quod tam subita animi mutatio plane arguit : quam alter nostrum fuerit : in deligendo amico : turpiter oblucinat : aut quod uterq; amare nescierit. Vale.

.M. Anto. Lipamano Antistiti.

It ne omnis cunctatio : quæ officium remoratur : accusatione digna alii fortasse melius statuent : Ego si qua sit : quæ huic : cui aliquid debetur : lucrifecerit : non solum non accusandam existimo : sed dignā etiam : quæ ab omnibus laudetur : modo id tale sit : ut uel inuitus in mora fueris : uel si de industria cunctatior factus sis officium

cumulo aliquid accedat: consilii non euetus ea aestimatio est: sed quorsum hæc: ut neque me uoluisse putes: in hunc diem: differre quod tertio ab hinc anno tibi coram receperam: nec quia sic accidit iniquo animo feres: quæ a longa expectatione plus omnino sit tibi quaesitum quam ab initio sperari potuit: promiseram: ni fallor: de latinæ linguæ reparatione librum: nunc tris illi de Veneræ urbis situ: de officio prætoris unum adieci- mus: ut duplo maius sit fœnus quam fors a principio fuerit. Superest igitur ut: uel quia citius non potui: uel quia quod plus datum sit: quam tum primum pollicitus essem: longiorem hanc morâ: qua te indigna expectatiõe torlimus: æquo animo feras. Spero equidem ita futurû ut quandoque tibi: ne expectanti quidem: ex hac rudi officina: aliquid de promptum sentias: quod Sabellicû præcipuo in te studio: & obseruancia esse non ignores: sed uolo magis re quâ uerbis hæc tibi a me præstari: nunc si quid nostræ agât musæ cognoscere tibi est curâ: breui sic habeto: exorsum fuisse me superiore anno: res omnium gentium ab orbe cõdito scribere: rem scio perdifficilem: nec temere adeundam: adiu- tamen: deoque auspice eo usque traximus historiæ filum: ut instituti operis sextusdecimus: ut hodie in manibus. Sed quæ furura sunt spero adhuc meliora. Vale.

.M. Anto. Sanctonino.

q Vod de filii contubernio: & institutione: sum semel pollicitus libes tibi: ut bonum decet uirum: præsto: sed non est cur cum ante æquinoctium ad me mit- tas: satis. n. pueri discunt: ut lepidissimus ait poeta: si ætate ualent: tu interim da operam ut tetrica illa tua sabina: dico disciplina: ita puer ad nos institutus ueniat: ut litterarum profectum hinc sibi quaesuisse: honestioris uitæ rudimenta paterna do- mo secum attulisse uideatur. Vale.

.M. Anto. Clario suo.

r Ecce facis quod ad me sæpius scribis: nemo tua scripta libentius legit: sed tuæ litteræ eiusmodi sūt: ut uere αουσοσ και αγραλαίαι τος sim: nisi libens earû fruerer lectiõe: tu uero perge hoc meû desideriu: quod tuus hinc suauissimiq; Lodouici digressus reliquit: litterarû frequentia: leuare: habent fateor tuæ litteræ γλυ- κιττον ut sic dicam φαρμάκον sed Lodouici lepidissimi nescio quid maius & quasi vñ πένθεσ τάχολοντε κακόν επιλιθεσ απαντιον fac igitur: ut i tato etiâ curarû æstu: idē noster ille quadoque faciat: nec longiores ab eo expecto litteras: uel breue epistoliû plenis- simi uoluminis habebit instar. Tantum intelligere sat erit uoluisse eum ad me scribere: At uideo quam improbe faciam: qui ab homine negociosissimo ociosi officium homi- nis requiro. Sed mutuus amor id sibi dari postulat: cui inhumanum est: ne impium di- cam: quicquam quod præstari possit denegare: summa omnium: quæ mihi ex pulcher- rima ista peregrinatione exopto: hæc est: ut de utriusque ualitudine: cõmuniumque itinerû processu: me per litteras: quam sæpiissime: certiozem faciatis: Marius bellissimus ualeat: tenetque tui memoriam: extorsimus impressoribus post multa conuicia: & si sero: extor- mus tamen paraphrasin in duodecim tranquilli Cæsares: Plinianasque obseruationes: sed ita eorum quædam: uel incitua uel negligentia corrupta: ut satius fuerit domi contine- re quam ineptissimæ officinæ temere inferre. Verum id tale est ut accusari magis possit: quam corrigi: quanquam corrigere etiam conati sumus. Sedulo curauim: ut indice ap- polito: facile errata deprehedi possent: deprehensaque in integrû restitui. Vale:

.M. Anto. Sanctonino.

n Ili plurimû uelle tibi debere. nūq; ea quæ mōticulanus noster: tuo mihi noie attulit: passus esse mihi inculcari: cupio. n. abs te amari nō coli: sed tu quid me Δω- ριφ αγονι putas quin me φιλαίτερον existimes uolo. Sed uoluisti fortasse mihi gram abs te: relata: quod nostrâ in Trâquillû paraphrasim tibi misimus: at ego id munus: neque in quaestû misi: neque si misissem in id accipere debuisses. Sed quoquo modo res habet: ingratus essem: nisi tantum tibi debere uelim: quantum tua in me huma- nitas postulat: Quid de uenalibus libris actum sit uideo. Satis habeo quod tu & Philo- mus noster: in conficiendo mihi negocio: omnia experti sitis: Nunc quod reliquum est

EPISTOLARVM SABELLICI

uelim: quod tuo cōmodo fiat q̄primū ad me mittas. Attulit ad hęc monticulanus: adoleſcens optimus: aureos nūmos decem: quem dolui hoc potiſſimum nomine abſ te miſſum: ut de ſibi contubernio mecum ageret. Quando ex eo ſermone: quem tecū hic habui: plane intelligere potuiſti: me nō mercedem: ſed officium: ſecutum filii institutionē recepſiſſe. Veg: ne fruſtra miſſus uideatur: ſic habeto: quod tu ipſe dderis id ampliſſimæ apud me: mercedis loco futuz. Interim qd factō opus ſit. ex mōticulano itelliges. Vale.

.M. Anto. Foreſio ſuo.

d Ebebam ego tibi iam antea: cū multis: Foreſi: nemo eſt qui: ad hūc diē: aliquid in cōem uſum cōtulerit: quē tu non ab obliuione iniuriæ uindictaris: uir optime. Feciſti quidem quod eoz qui ſcribunt nemo: ut nō ſolum tuæ conſuleres immortalitati: ſed ut q̄ plurimi: imo omnes: qui de uita: ab ipſo mundi exordio: ſunt bene meriti per te uiuerēt. Sunt igitur nō pauci: qui: & ſi certo ſciant: eam ad ſe laudem nihil pertinere: probant tamē diligentiam: & ſtudium tuum: uolūtq; uel hoc nomine tibi plurimum debere: ex his ego unus ſemper: & eē: & uideri uolui: quippe qui in theatrū illud uetulaſtis: qd tu oīum gētiū oculis ſpectādū ſubieciſti: iſgreſſus: tāto æmulatiōis ſtudio me ad recognoſcēdā uetulaſtate incēdiſti: ut iā pridē ex hac una laude pēdens: ab orbe cōdito: oēm ſacræ prophanarumq; rege ſeriem ſim ſcribere exorſus: cuius inſtituti opis liber nunc ſextuſdecimus eſt in manibus: nec te: aut alios: per quos aliquo modo adiuti ſumus: merita laude: noſter fraudabit ſtilus. Verum hęc eo tendunt: ut plane ſcias noſtrum officium: tuæ indiſtriæ nunquam deſuiſſe. Nunc uero ſtudium: quod mihi: cum multis: in te commune fuit: quæris: ut uideo: in tuum æs: ut uulgo dicitur: uertere: ac ſingulari quodam Sabellicum officio deuincire: quo ille: niſi ingratus ſit: plus omnino quam cæteri hominum: in tuis epitomis: tibi debere uelit: etenim quod ais ſtauiſſe te nomen meum illis inſerere: tribuis certe mihi quantum uix poſtulare auſim: Vellem ego is eē: qui tuum iſtud de me iudicium tueri poſſem. Verum utcunq; meriti ſumus: pergratum mihi eſt: a te uiro integerrimo: & qui humanum: ut ſic dicam: genus per hęc expendere ſis ſolitus: inter illuſtres uiros noſtram memoriam ad poſteros collocari. Nunc uerecunde quidem: & cum rubore: tibi noſtra ſubiiciam. Varronis uicus: niſi Valerius ſit potius dicendus: quia in Valeria ſit uia: in latii finibus: ad Anienem mihi patria eſt. Cocceia domus: Cæcia mater: Coccius genitor: Romæ Pompōio: & Domicio Veronenſi: dedi operam adoleſcens: audiueram tamen non nihil antea Gaſparem ueronenſem: & Porcelium poetam. Scripſi ad quinque milia carminum: ſub præceptoribus: quæ omnia adultus aboleui: præter pauca: quæ ex illis non omnino diſplicuere. Scripſi inde elegias: & in his tredecim in laudem deiparæ uirginis: quæ iam in publicum exiuerit: epico carmine munitiōem ſontiacam. cladem ſontiacam: incendium carnicum: originem Hunnii: de inuentoribus artium: ſingula argumenta ſingulis libris cōplexa: atq; hęc impreſſa & ædita. Extemporale carmen ad Lodouicum ſfortiam de Calabro tumultu: Craterem uicetinum: rerum uenetarum panegyricum carmen: quattuor libris complexum. Sed hęc nondum ædita: pedestri oratione: de uetulaſtate aquileiæ libros ſex: rerum uenetarum duos & triginta: de Venetis magiſtratibus librum unum: de ſitu uenetæ urbis tres: de officio prætoris unum. De latinæ linguæ reparatione duos: obſeruationum duos: Paraphraſim in duodecim Cefares Tranquilli: & hęc impreſſa: & ædita: Quæ nōdum publicū ſortita ſunt: Tres rerum uenetarum libri: de officio ſcribæ unus: de officio cauſidici unus: Epistoliarum libri circiter quattuor: orationes: plurimæ uerum indigeſtæ. Sed hęc tu: uir clariffime: eo quo uoles ordine referes: tantum habeto ex multis: quos ad hunc diem ſcribendo demeruisti: de uiuis loquor: Sabellico gratiorem erga te futurum eſſe neminem. Vale.

.M. Anto. Sebeſtiano Badoario ſuo.

Ris libros: de ueſtræ urbis ſitu: apud me pxima foetura natos: nuperq; ex eadē officina deprōptos: nudos: omniq; ueſte detracta: tuæ tetricæ mineruæ cognoscendos dedi: ueritus ſum ne: ſi ſapentiſſimo iudicio tuo minus probarentur:

improbe uiderer fecisse; qui rem ineptam; in tempestiuo cultu; apud eum cōmendationē reddere conatus essem; quem; neque gratia; neque odium ab æquitate & iustitia flexit unquam. Vale.

.M. Anto. Leonardo Lauretano suo.

1 Ibrum; quem tibi uir clarissime fuera mi pollicitus : emisimus tandem; pro mea in te obseruantia postulo; ut si eū legere occeperis; perlegas; erit certe aliquid in eo; quod te plurimum delectare possit; nam & uenetorum magistratum ratio- nem; & urbis situm continet; utrunq; ni fallor : tam accurate executus sum; ut cum fueris in ea lectione uersatus; iure dubitare possis; sit ne maior Venetæ urbis fortuna; & amplitudo; an ciuium æquitas; & iustitia; sed hæc de his; sapientissimum iudicium tuum boni consulat. Vale.

.M. Anto. Thomæ Triuisano.

f Oelicissimæ urbis uestræ sitū; trib⁹ nuper uoluminibus; explicauit; uir præstātissime. Tentauit calamo assequi; quod & pictor penicillo; ut rem totam legendū oculis subiicerem; tu uir clarissime; si uacat; cognosce quæso; an quod uolui effecerim; audacter ne nimis a me sit factum; quod tam procul hoc quicquid est ablegaue rim alii uidebunt. Ego lucubrationem ipsam Hieronymo Donato; q nunc Romæ oratoris munere apud Alexandrum pontificem fungitur; eo cōsilio inscripsi; ut & mei Quirites; qui locorum distantia rem tantam; & ubiq; celebrem; uidere non potuerunt; uelut in tabula quadam; cæterum opere ut spero indelebili figuratam; cernerent; adieci illis; imo prætulī; librum unum de Venetis magistratibus; quem serenissimo principi : superiore anno; inscripsi; ut omnes gentes plane intelligant. Vestra florentissimæ reipublicæ iustitiam; & æquitatem; haud minorem esse quam ipsius sit urbis fortuna; & amplitudo. Vale.

.M. Anto. M. Anto. Mauroceno suo.

u Ix impetrare potui; uir clarissime; ut hi tres nostri libri; de uestræ urbis situ; ad te uenire uellent; nam quia longa esset uia; aut obscura domus; nihil est enim illa clarius; sed quod tua ista Venetæ uetustatis non ignota illis erat eruditio; q- ppter timidi; & quasi resitantes; istud sapientiæ domiciliū adeunt. Sed ut aliqua omnino sit fiducia tua facit humanitas; quæ cum iudicii æquitate apud te facit æquilibrium. Vale.

.M. Anto. Benedicto Triuisano; Paduæ prætori.

a Vdico hic; pro collegio sapientum; de salario & mercede cretico augēda agitari philosophatur is græce & latine : multa celebritate nominis; in isto clarissimo gymnasio; Ego; qui doctus libenter faueo; nihil a meo officio alienum duxi hominem eruditissimum tuæ amplitudini commendare; ea dico cōmendatione; quæ diligentissima esse potest omnibus tuis in me officiis; quæ multa & magna esse fateor; hoc certe erit amplissimum; si; cum mea causa; tum suo ueteri instituto : humanitas tua bonas artes; in hoc homine; fuerit complexa. Sūma eorum omnium; quæ illi in præsentia præstari cupio; hæc est; ut tuo testimonio; si testimonio opus fuerit; apud eos; quibus rei huius decernendæ prouincia delata est; dignitatem hominis diligentissime per te ornatā uelis; erit id mihi uehementer gratum. Vale.

.M. Anto. Palladio Nigro.

r Ecce facis; Palladi; quod in nostra amicitia nihil tibi suspectum esse pateris; absit omnis ab illa suspicio; omnis labe; absint omnia; quæ re auspiciatissime (ut spero) inchoatam; immo altioribus iam radicibus inixam; a perpetuis incrementis possunt remorari. Cæterum haud ego is sum; cui sit; ut est apud Sophoclem αἰσχος ἐταίριος λήμην te absentem uideo; mirificeq; diligo; nec Palladio est mihi quicquam charius. Redderem tibi nostri silentii rationem nisi altera ad te; & Coriolanum; epistola id fecissem; eam puto te iam legisse; & lucubrationes nostras cum illa ad te delatas; nostras dixi; quum librariorum dicere debuissem; quippe; qui sua incuria effecerunt; ut uix nostræ dici possint amplius; tam diuersa facie ab iis; quas illorum officinæ intuleram; in apertum emersere. Sed tu accuratissima lectione cladem illam

EPISTOLARVM SABELLICI

tam prudenter quam amice: refarcies: quod in aliis scio non ita euenturum. Nos si tibi cura est cognoscere quid nostræ musæ agant: sextusdecimus historiarum a mundi origine nūc in manibus est. Spero quæ futura sunt adhuc faciliora. Accepi uel maricas & ficos: quos ad me misisti: sed cum tua omnia grata sint: & suauia: nihil tamen tuo isto in me amore: & studio: gratius esse potuit. Vale.

.M. Anto. Hieronymo Donato:

Ris de Venetæ urbis situ libros: quos proximo hoc biennio conscripsi: tuo nomine: uir Clarissime: in apertum rettuli: utinam per opifices licuisset pleniore officio tuam amplitudinē demereri: ut si non citius hi libelli ad te missi essent emendatiores tamen: quam sero mittantur: legerentur: uix dici potest quantum illorū incuria: uel ignauia potius: ueræ lectioni ademerit: At sedulo dedimus operam ut eam cladem: pluribus locis in integrum restituis: refarciremus: sic quoq; fieri non potuit: quoniam deformes quædam uelut cicatrices extarent: quas ulla res alia præter quam recens impressio possit abolere: sed satis habebō si nostrum officium amplitudo tua a consilio: non ab euentu: metietur. Quid secutus nostrā hanc lucubrationē tibi potissimū inscripseri. Ipse liber in fronte prius explicabit. Vale & Sabellicum tuum ama. Venetiis.

.M. Anto. Cantalicio suo.

Dmonuerūt me litteræ tuæ ueteris nîæ consuetudinis: cuius repetita memoria tam mihi grata fuit: quā quo gratissimū: cœpi ego: quod haud futurū putassem: ex amicitia diu intermissa fructū uberrimum: nam ubi primum tuas legi litteras: non scintillæ: ut solet: leues: & raræ: animo prosiluerunt: sed ardentissimæ faces quas nulla post hac restinguere possit obliuio: nec magis lætatus sum quā ex litteris tuis lepidissimis te nîi memoriā fouere plane perspexi: quam quā ex illis ipsis didici te: multa cum celebritate: in urbe clarissima profiteri: præcor & opto ut professio ista sit tibi: & tuis: perpetuo ornamento: tua grāmaticæ artis præcepta libenter accepi: multoq; libentius perlegissem: nisi rei cognoscendæ facultas cōtinuo fuisset mihi a librariis adempta: præstiti tñ studiū quod potui: publica prædicatione effeci: ut prius quā lucubratio illa in apertum referretur: in iūma eēt expectatiōe. Quod tam familiariter mihi de nostrarum rerum successu gratularis: agnosco tuū in me ueterem amorem: cæteræ quicquid id est: ē enim meo iudicio pulchrū: & amplum: deo optimo refero acceptū: utinam si simus: qui ornatisimū hunc locum perpetuo tueri possimus. De studiis nostris breue est quod ad te scribam. Contentus ego: post nostrū ex urbe discessum: non nihil Dialecticæ & mathematicas artes delibasse: omne studium: & industriam: in græcæ litteræ cognitione collocaui. In quibus iam nono ab hinc anno uariè uersatus: ne eū quem debui profectum sentirem: nostratium litteræ amor efficit: quas non minus libenter quā Cato ille senior aduersus græcas sum nuper tutatus. Sic quoq; omnes fere illoꝝ poetas cognoscere curæ fuit. Sed tam nostræ quam peregrinæ historiæ tractandæ cupidus: id demū uaria: & assidua: lectione sum affecutus: ut Aquileiæ uetustatem scribere exorsus: inde enim rem tantam auspiciari libuit: meliore omnino quam putaram euentu sim eo labore defunctus: sex enim libros: quibus sum id argumentum complexus: in apertum relato: cum: maiore fauore: quam sperare ausus eēm: receptos uiderem: blandiente successu: ad maius omnino opus animum adieci. Scripsiq; res uenas: ab urbe condita: duobus & triginta uoluminibus: quibus librū unum de Venetis magistratibus subieci: mox tris alios de eiusdem urbis situ: & ueteri apparatu: unum de latinæ linguæ reparatione: de prætoris officio unum: Paraphrasim in tranquillum: duos in Plinium: & ceteros latinæ linguæ auctores obseruationum: suntq; hæc ædita & impressa. Sunt præterea quatuor rerum Venetarum libri: ex historiæ: continuatione: quos nondum ædidi: unus de officio scribæ: de causidici officio unus: de consolatione unus: epistolæ ad hæc quæ plurimæ: & orationes quædam nondum in ordinem digestæ. Et quæ nunc uehementer sollicitum habet sextusdecimus historiarum in manibus est: quarum seriem ab orbe condito ad nostra tempora (superstit modo uita) texere in aîo ē: in quo genere id me præci

pue delectat: quod nouo: ut arbitror: exéplo tam sacra quam prophana in ordiné histo-
riæ redigunt: bibliacos libros & Iosephū secutus: & in his mores & ritus gentiū: non in
iucunda relatione: cōplexus: & hæc pedestris meditatio. Sed quid dicam quod sæpe Ca-
stor ex Polluce factus carmē respicio: in quo genere quattuordecim elegiæ de laudibus
uirginis: pluraq; poemata de munitione fontiaca: in Turcos unum: de carnoz incendio
unū: de cede fontiaca unū: de Hūnii origine unum: de inuentoribus artium unum: quæ
omnia nōdum publicum sortita sunt: de laudib⁹ Vicetiæ unū: Encomiasticō ad Lodoui-
cū sfortiam unum. Consolatorium carmē ad Cipicum coriolanū. Panegyrici libri regē
uenetarum quattuor: & hæc nondū in apertū relata. Elegiæ ad hæc & epigrāmata mul-
ta in ordiné redigenda: sed uideo quam inepte faciam: qui ad hæc explicanda ueni: quæ
sine uanitatis suspitione scribi nō possunt: sed si amicus ē: ut Aristotiles ait: *μα ψυχῆ
ἐν Δυσί σ ω μ α σ τ ῖ ἐ νό κ ο υ σ τ α* iam hæc mecum locutus uideri possum. Adde qđ quem-
admodū sapiens Sophocles ait gratia gratiam parit. Ingrate quidem fecissem: si officio
prouocatus: hæc tibi: per litteras: petenti denegassem. Vale.

.M. Anto. Sanctonino suo.

T humæ: & grate: facis: qđ filii cā mihi: & domesticis: abūde uictū suppeditas.
Ego quoq; qñ officio pulcherriē certatur: sedulo do operam ut ille ad te mo-
ribus & lris legitie institutus redeat. Vterer nunc longiore epistola: nisi oino
plus oneris sustinerē q̄ ut lris sit agendum: re ut uideo opus est non uerbis: qđ hæc ipsa
sunt: q̄ totum hoc qđ tibi debetur exoluere poterūt: & debebunt. Vale.

.M. Anto. Sanctonino suo.

Ie magis: an humane adhuc mecū egeris: haud facile dixerim: obtulisti quæ &
Palestinus sacerdos munera. nunc Xerxis exemplum secutus adiecisti & obloni-
um. Dedit ille urbem: hoc noiē: Themistocli atheniensi: at urbē dare maius fu-
it q̄ uitulum: quanto scilicet maior est fortuna regia quam priuata. Cæterę utq; eorum
spectes nihil qđ non idem amplū eēt & eximium dari potuit: & quia hic: qui urbem de-
dit: diues erat opum: nec Themistocles: cui dabatur: qđ exulatio inferior: Vex uicerit
illi fortuna & celebritate: ne beniuolentia: & gratitudie: dando: & accipiendo: uincat eni-
xe nobis curandum est. Sed nimitū euagati sumus: humane mi Sanctonine humane in-
quā fecisti: quod ad nos uitulū miseris: qui plus habuit lactis q̄ sanguinis: sed noli ita tu-
os: tua liberalitate: onerare: ut ponderi succumbant. Quid Aurelius tuus: imo nī: agat:
ex monticulano optime intelliges: tantum habeto eē eū adolescentem optimum: & ad
uirtutem: ut Chius Aristo dicere solebat: natū: spero imo confido: uiuat modo: fore ta-
lem: ut patris: & suoz: expectationem nihil frustratus uideatur. Vale.

.M. Anto. P. Barocio Patauino Antistiti.

Ellem ego: pater amplissime: uel mea causa: ut ad tuam amplitudinem: auspica-
Utiori principio: scribere contigisset: præsertim cum iam antea mecum medi-
taret: qua potissimum ratione tibi: uiro amplissimo: quem mea sponte colere:
& uenerari: cōpisssem: aliquando insinuarer. Doleo uehementer a contentiōe: quæ a gra-
tia procul abest: & amicitia: mihi scribendi exordium oblatum: magis quam uoluntate
quælitum: quamquam spero ita fore ut non tam causam quam officium nostrum
tua sit amplitudo inspectura: daturaque operam ut omnes intelligant non tam cō-
tentionis quam pietatis studio hominem sibi deditissimum monuisse. Venit ad
me: his paucis diebus: Euangelista uicetinus homo: ut nosti: cum in omnes offi-
ciosissimus: tum mei: quod in pluribus perspexi: ualde studiosus: is: sermone de rebus no-
stris forte illato: me familiariter monuit: esse locum in primo rerum uenetarum: quem
Patauinus antistes: quia inscite &: ut uerius diceret: parum pie positus uideretur: non p-
baret: Ego & si certo sciebam nullū esse uerbum: ut Cryssippo placuit: quod nō idem ef-
fer & ambiguum: at quia ne illud quidem ignorabam Diodorū: & alios: inihilo Cryssippo
inferiores: id lectori sentiēdū existimasse: q̄ scriptor uoluisset significare: nō potui tñ nō
moueri eē aliqd i. reb⁹ nr̄s quo xp̄iāi hoīs aures offēderēt: & si nihil uerebar: qñ pcul i-

EPISTOLARVM SABELLICI

de culpa abesset: unde peccandi uoluntas abfuisset. Cæteræ ne in eorum numero eem: quos sapiens Hesiodus i extremis habuit: cupere me dixi: ex ipsius litteris fieri certior: & ecquid rei hoc eet: quod tantopere pientissimi antistitis auersantur aures: nec multum abfuit: quin coniectura locum signarem. Verum ille: quod se facturum pmiserat: haud multo post mihi per litteras significauit duo ee: eodem loco: quæ a lapsu eent uindican da: cupide fateor cognoui: quæ in utrumq; locum afferentur: nec potui non mirari (quod ad priorem locum attinet) me in eo reprehendi: quod christianissimi quiq; aut scripserint: aut non aliter scribendum putarint: nec deerat: quos pene ad uerbum imitatus uideri possem. Verum animus semel religiõe ibutus non potuit non rei insolentiã formidare. nequid igit temere facerẽ Flacci Horatii auctoritatẽ secutus: haud, n. satis mihi uideri aliqua ne multa dicam: legisse. nisi & doctos quoq; percõtarer. Adhibui rei cognoscendæ quã plurimos theologicæ professionis uiros: quibus cum semel: atq; iterum: locum recitarem: suppressio interim auctoris noie: & unde calumnia intenderetur: diligenter sciscitatus: imo precatus: ut ingenue dicerent: si quid in eo uerborum complexu eet a xpiana pietate alienum. Testor meam in te: pater præstantissime: obseruantiam fuisse eog: neminem: qui non totum locum uehementer probaret: uno dumtaxat excepto: qui confusum illud uelut uocem a theologis parum usitatam: cunctantius recepit: quã ne id ipsum quidem usq; adeo auersatus: imo ne suspicatus etiã: quid rei inesset: quapropter locus in discussione uenisset. Sed uide quæso quantum tibi tribuam: antistes optime: poteram ego tantorum hominum auctoritate: poteram animi mei inocentia ee contentus. Cæterum ne sapientissimum iudicium tuum detractare uidear: haud equidem recuso quãdo tua amplitudo ita uelit: est enim pertinacia: ut Platonius ille Dion aiebat: imo ipse Plato soliditudinis comes: est præterea μή α τὸ πρὸν α τῆς μή εἰδέν̄ εὐαν̄ θανείν quum meliora ostēderit: utrumq; locum retractare. Si quando historiæ filo ductus ad ea tempora peruenerit: interim ab amplitudine tua: etiam: atq; etiam contēdo ut rem totam altius rimetur ac boni consulat. Vale.

.M. Anto. Euangelistæ Canonico. S.

Cœpi litteras tuas: cognoui: ex illis: quid esset in quo argueremur. ego: ne nimis mihi crederem: ex omni fere religione principes theologos consului: quibus: & auctoris nomine: & a quo crimen intenderetur. de industria suppressio: totum locum cognoscendum subiici: deus optimus me male perdat: si præter unum: quod confusum in nostro significato: propter uocis insolentiam. reiecit. Cæteri omnes non sunt ultro nobis astipulati. Verum ego officiose ad tuum antistitem scripsi: pollicitus ut plane intelligat quam facile eius iudicio accedam fore: ut cum historiarum: serie ductus ad eum locum peruenero: ex ipsius sententia me: unum atq; alterum: si ita factum opus: sit uerbum mutatum. Interi: ut ab eo per litteras petii: uelim rem totam maturius ac rectius consideret. Ego Euangelista mi merito te amo: qui omnibus meis desideriis respondes. Utinam is sim in quo tuum studium merito collocasse uidearis. Vale.

.M. Anto. Stephano nigro.

Ergratum mihi fuit cognoscere: ex his litteris: quas ad me dedisti: uos istice re pte ualere: Sed longe gratius quod eadem illæ significabant græca & latina studia tibi: & Sanctonino nostro: ex æquo procedere: hoc uolebam: nihil cupidius audire potui: pergite quæso: uestraq; industria efficit: ut non tam ad ocium quam ad negocium istuc exisse uideamini. Ego: si dicam me nullum uestri desiderium sentire: p belle mentiar. Verum id ipsum cum ista amoenitate: uestrorumq; studiorum comodis: πάντα φιλον̄ κοίνα facile rependo. Cæterum nolim ita uos multis inseruire: ut unum præter cætera agatis: quin aucupari interdum licet & uenari: nemora inuisere: flumina fontes: & enim μή ητασθαί̄ ήλφ̄ων̄ αριζον̄ οῡ μή το χρῑσθαί̄. sint tamen uestri secessus: studiorum memores: & qui sciant canere receptui. Sed Sanctoninus nĩ hæc melius mōstrabit. Ego cogito oio: postq̄ ferari cœpo: istuc aduolare: nisi Rapsodia amor me hic remorabit: & n. in tā longa serie πόνος̄ π̄νω̄ πόνος̄ φέρ̄ει. Sed de his postea de

liberabo: hic nihil noui est: rumores de nouo pontifice iadudum istucusq; percrebuisse arbitror: tota academia pulchre ualet. Valet & bellissimus Marius: qui ad utrunq; uestrum scribit: sed tumultuarie: ut solet. Vale.

M. Anto. Sanctonino.

Vod omnino a febre conualueris gaudeo: plurimū; tu fac quod facis: & quam diu istic fueris te ipsum confirma: bonamq; para ualitudinem: ut cum Venetias ueneris: fortius studio incumbas. Nos hic: dei benignitate: recte ualemus: estq; adhuc quintus Fabii liber in manibus: & si iam liber ad exitum spectat: fuit ille spatiosus nimis: tetricus: uarius: & ut breuiter dicam laboris propemodum inexausti: satis cum eo colluctati sumus: Sed cum Catullo maius omnino certamen fuit: quem: post tuum hinc digressum: quotidie interpretari adortus eo perduxit: ut ante autumnus feri as: eo simus labore defuncturi: ita euenire uoluerunt ii: qui magis auribus quam profectui indulgent. Quid uis illius urbanitas effecit: ut Fabiana obscuritas minus grauis esset: utraq; lectio alteri frequēs theatrum comparat. Sed de his hactenus: uolucres: quas ex carnica ora huc: uestro ingenio: aduolarunt: nunciāt tantam esse istic melopeponum annonam: ut non sit opus naues conducere: quas eiusmodi hortensibus delitiis honoratas: ad uos primis ethesiis mittamus: Sed satis habeo: si recte ualetis. Scriberem ad te plura: nisi papyrus & lumen deficerent. Vale.

M. Anto. Sanctonino.

I uos istic ualetis: bene est: ego quidem ualeo: & ad Augustinum nostrum scripsi: & ad nigrum: qui cum eo est: utrunq; ad studia litterarum sum hortatus: Sed calcaria currenti equo subdidi: satis: ut ipsi mihi per litteras significant: sua sponte incitati sunt: pergant modo: & quem uix optare ausi essemus: sequetur profectus. de Aurelii reditu: & si nihil ambigue mecum locutus es: quum hic fuisti: cupio tamen ex tuis litteris cognoscere quid consilii coeperis de eo remittendo: nam quem illi in conubernio sim praelaturus: est nemo: illud ab humanitate tua etiam: atq; etiā: peto: quando solus sum: nec præter te habeo quenquam: cui familiarius audeam hoc onus iniungere: ut siue Augustinus ad nos uerturus est: siue istic commoraturus: des operam: ut per monticulanum nostrū: quem merito amo: apud Gruerientes emanatur nobis quattuordecim staria tritici. Quod relictum accuratissime: atq; illic multum. Augustinus & Nigger secum huc deuehant: uideo quantum oneris tibi imponā: sed gratitudo animi mei tanta est: ut uel maius adhuc onus sustinere possit. Tu ad me fac scribas quid uelis me facere: pecuniam parauit: & operam paratam habes: siue hanc: siue illam malis: haud grauate expediam. Vale.

M. Anto. Politiano suo:

Olerem tecum familiariter: ut nostra amicitia postulat: Politiane uir clarissime: quod his paucis mensibus summi uiri spoliatus sis patrocinio: ni certo scirem te eum esse: qui omnes uitæ rationes in uirtute: ut sapiētem decet uirum ab ineunte ætate collocaris: fuissem tamen sic quoq; usus consolatiōe aliqua καλῆτον γὰρ εἰσιλοσχῶς ἀνὸν ἐκδύναται: quod prosperrimo tuorum studiorum cursu: subdita: & grauis procella: tibi uelut nauis gubernaculum ademerit: nisi constans fama esset Petrum: clara indole: adolescentem: Laurentio patre suisq; maioribus dignum: quem tu a pueris instituisti: in paternas opes successisse: cui tu æque ac patri sis merito charissimus. Quod cum ita sit: consolatione ac opus sit an gratulatione: haud satis intelligo: & enim quantum in patre humana necessitas tibi abstulit: tantum: nec minus: reposit in filio ornando. Sed illi tibiq; omnia prospere euenire uolo. Tu quæso de tuorum ratione studiorum ad me quandoq; scribas: & quid in operosa ista litterarum officina nunc potissimum cudatur: fac sciam: si quid nostræ musæ agant requiris. iam altum tenētes: nihil præter cælum & aquam spectant: neq; in tanta pelagi ualitate: quo tendant satis intelligunt. Sequuntur tamen spem tanti conatus ducem: hæc clauo hæret: hæc totius est remigii caput: utinam & portum huius ductu contingant optatissimum. Sed ne

EPISTOLARVM SABELLICI

quantum aquarum emensi simus ignores: trigessimus rerum humanarum liber est nunc in manibus: quæ futura sunt: spero adhuc faciliora: sed tu tua hortatiõe reddes hæc quam facillima. Vale;

.M. Anto. Flaminio, suo.

d Ixi me experiri uelle posset: ne Taurisinum tuum non poetæ nam fieri non potest: capiunt: scilicet: si satyro credimus: plus huius quam leonis intestina: sed pusilli rhetoris famem expungere. Tu uelut ex condicito tibi affuturus essem: omnes istas delicias mihi diserte: lepideque: per litteras explicasti: quasi non satis fuisset: si paratum istic hospitem haberem: & Flaminium hospitem qui unus plus certe quam totum Taurisinum suo daturus fuerit sabellico: Sed audi quantum facinus scribendo egeris: erexerat rictum credula uoluptas ad illam illecebrarum no meclaturam: gestiebatq; circumfiliens calamo. etiam uelut soluta uinculis se se ad amoenissimum secessum expediebat: blandiri cunctanti mihi suadere rogare interdum etiam conuitium facere: Quod me esse hominem obliuiscerer: quid uis trahebat uictrix illa imo præcipitem agebat: quum historiarum rapsodia satagentem graui est conuitio adhorta. Nunquam inquit desines ineptire: scribendarum rerum turbator: tu ne res hominum a mundi origine uerius quam auctor scribere exorsus: uoluptatem respicis: & imesum pelagus nauigaturus in portu cum Melicerta fabularis: quin pergis porro ire: aut si coepti operis piget: Verbenam uictus porrige: imposuit fateor mihi seuera castigatio ruborem: iussiq; illico uoluptatem ualere: Tu Flamini mi uiue in ista locorum amoenitate ueroq; gaudio fruire: nec noctuas ad lucem inuites: quam spectare: aut nequeunt: aut certe nolunt. Vale.

.M. Anto. Bonfini suo.

quod ad te scribam: in præsentia: nihil est: præter unum ut Marium tibi commendem: ea dico commendatione: quæ diligentissima esse potest. multi qui nolent tibi & illi consultum: meum palam consilium accusant: Quod puerum a me ablegauerim. Sed me neq; poenitet facti: neq; iposterum poenitebit: ut spero: modo Bonfinis meus ita euenire uelit: cum Alexandro sum hic locutus: ab eo quotidie audiat Marius: & tu cum eo: si uoles: Aristophanis lectionem: Tu: pro nostra mutua beniuolentia: da operam: ut Marius non solum audiat: sed ediscat etiam quæ audiuerit. Poteris si uoles efficere: nisi puer nimium oneretur: ut publice aliquid græce audiat: ut utriusq; linguæ ratio ex æquo procedat. Tu uelim ad me: quod tuo cõmodo fiat: quã sæpissime scribas: ut sciam quid istic agatur: scripsi: ut uolebas: ad clarissimum uirum Luceium. Adolescẽtem quem mihi per litteras cõmendasti: omni comitate sum complexus: estq; quotidie mecum: cõmendo illi Marium: ut in eo græce instituendo: ipse quoq; aliquid patrẽ demereatur. Vale.

.M. Anto. Luceio suo.

d Iligebam te prius: uel amabam potius: uir clarissime: sed tunc ut unum ex iis quæ sacra colunt litterarum: quem non inter initiatos: & ministros haberem: sed inter ipsos sacrorum antistites. nunc bonfinis mei prædicatione factum est: ut studium illud sua sponte motum: in tui admirationem facile uertatur: nihil est te uno eruditius: nihil officiosius: amabiliusq; si hõ: ueritatis alioq; amicissimus: uera mihi scribit. Sed cur non hæc credam: quæ multorum testimonio: pdicari audio. macte esto uir optime tua ista indole: ob quã merito qui te nuq; uiderint: colunt: amat: obseruant. Ego quũ hæc secutus: tum quod Bonfinem ipsum tibi omni humanitatis officio ita breui deuinxeris: sisq; cũ eo Marium nostrum egregia comitate cõplexus: iãdum mecum rogo: quid a me possit in te pficisci: quapp intelligas quanti te faciam: & quã tua ista in me os pietas sit mihi grata: quam ut cumulari per te: augeriq; in dies uelis oro te plurimũ: & obtestor: & breui sic habeto: omnia: quæ bonfinis causa feceris: tã mihi erũt grata: ut nihil possit eẽ gratius. Scio tuã auctoritatem magno illi adiumento eẽ posse: tñ rogo istic habeat negotii: quod satis sit illi ad honeste uiuendum: nihil est: in quo totum Sabellicum facilius demereri possis. Vale.

.M. Anto. Mario suo.

I uales bene est : ego quidem: Mari suauissime: recte ualeo: ualent domestici: omnes: ualent delitiæ tuæ. Tigrina & Bubacus: pulchreque ambobus conuenit: præterquam sub cenæ tempus: tum graues inter eos existunt inimicitia: sed Bubacus semper uictor: uix credas quam contumax: quam insolens factus sit: parasitus edax: omnium præterquam sabellici contemptor: sed satis iocati sumus: Tu quod sedulo des litteris operam recte facis: atque ut idem facias moneo te fili: & hortor. Nihil Mari est in quo tui patris animum facilius demereri possis: quam si pro uiribus enitaris ut in optimum adolescentem euadas. Bonfinis tuam mirifice laudat industriam: iubetque me suis litteris bene sperare: tuum est efficere ut ne hac spe: in quam ille me sua prædicatione: erexit: demum frustratus uidear: nihil certe optatius gratiusue huic meæ in te pietati prestare potes: Quod ad te non ita sæpius scribo illud est in causa: quod homo ad negocium natus: tot distringor curis: ut quis sim interdum non satis intelligam: tu uelim nihilominus ad me quotidie scribas: eruntque mihi epistolæ tuæ: quo longiores eo magis iucundæ: interim qui tuus in me amor est: ita ipse nostra frueris breuitate: ut ad me nisi quam uerbosissime scribas. Quod proxime es oraturus cupio & opto non minus tibi foeliciter quam nobis euenire: qui his paucis diebus in funere Zachariæ Barbari: uiri clarissimi: tanta ciuium frequentia diximus: ut ad quina milia hominum plurium iudicio affuisse credantur: & quod multorum milium instar habuit: affuit Barbaricus princeps: cum senatu: & toto ordine patricio. Sed hæc eo tendunt: ut tu quoque fili suauissime præceptoris tui ductu: & auspicio: paternam in hac parte constantiam imiteris: ut quo maiore fueris theatro constitutus: eo constantius porasse uidearis. Nec est cur me sub natalitios dies expectes: scis credo quam infirmus sim ad maiora frigora perferenda: quin adero tibi potius uel non expectati sub uernum tempus: tum minus erit difficilis nauigatio: tu interim fac non tam patris desiderio: quam uoluntate mouearis: quæ eo spectat ut te meliorem accipiat quam istuc miserit: hoc cura: hoc meditare: ad hoc unum te præpara & a me omnia expecta: quæ obsequentissimus quisque filius a pietissimo patre expectare potest: & debet. Vale mi Mari suauissime. Vale inquam: & salue.

.M. Anto. Bonfini suo.

Er omnia amicitia iura oro te Bonfinis: & obtestor: ne me superbiae ne desidiae accuses: quod tuis lepidissimis litteris non ita ut uelles respondeo: nosti credo quibus districtus curis: omnibus potius quam mihi & meis satisfaciam: sed sic habeto nihil esse te uno mihi gratius: nihil institutione ista: qua in Mario erudiendo uteris: meo iudicio: sanctius pulchrius: utilius: illud etiam: atque etiam: abs te contendo: ut si me amas: & si a me amari non ignoras: sedulo cures ut Marius quam maxime exactum scribendi characterem: non modo capiat: sed uel abs te: uel ex alio quam celerrime arripiat: nec unius duorumue aureorum parcat impensæ: modo fiat quod in primis fieri uolo: in eo mihi per te cautum uelim: ut nihil tradenti formam prius detur quam puer recte stilum perceperit: memini quædam pecuniam ab Hunniensibus: familiarissimis meis: eo nomine acceptam: occulta fuga: interuertisse: quum pueri: quos instituendos suscepisset: nihil adhuc profecissent: tu perceptum scribendi stilum fac ut uel inuitus seruet: imo augeat: nec patiari quæso illum affectata celeritate in peius delabi: ne in iis quidem quæ per lusum scripserit. Cupio ad hæc pari studio græca imitari: ut quotidie aliqd scribat & græce: nec diuti? quod ad cæteram eruditionem attinet: uelim eum in græmaticæ quæstiunculis immorari: iam tempus est ut maioribus assuescat: quare Liuium uelim illi uel Lactantium proponi. Vnde pleniore hauitu hauriat eloquentiam: satis superque græmaticæ dabitur: si quinto aut sexto quoque die ad illam puerilium questionum discussionem reuocabitur: reliquum tempus: scribendo: loquendo: meditando: eloquentiæ des: Lucei litteras: de quibus ad me scribis: nullas adhuc mihi redditas uehementer miror: fuissent profecto longe iucundissimæ: reddentur postea fortasse: tu interim meo nomine hominem doctissimum saluta: Faseolos meos iam dudum expecto: nec despero futu

EPISTOLARVM SABELLICI

rum ut ex tribus pueris unū ad te mittam:agam certe pro uiribus:ut hac quoque parte sentias a me tuæ dignitati consultum. Ego non modo p̄ brumam ad uos non ueniā: sed ne per reliquum quidem hyemis: nec prius omnino uenturus sum: quam dimidium ueris exierit: interea Marium tibi cōmendo: eius mores: & institutionem toties traditam: etiam: atq; etiam: trado: tantum habeto ex multis: quos tibi ad hunc diem officio deuixisti: gratiorem Sabellico te experturum esse neminem. Vale. Iterum & quod tā tumultuose ad te scribo: da ueniam: meorumq; laborum rationem habeto: qui adeo me degrauant: ut nec quid scribam: nec quid scribi oporteat satis sciam: si ad me aliquem ex uis: q̄ huc nauigant: uenire iusseris: cui tuto aliquid credi possit: mittā ad uos sub natalitios dies bellaria: fac præterea ut sciam qua regione istius urbis domicilium cōduxeris: ne nostræ litteræ prius circumferantur tota urbe: quam quo uolumus perferantur. Vale.

.M. Anto. Luceio suo.

I Egissem litteras tuas libentissime: nam eas te dedisse Bonfinis nostri litteræ iā antea significarunt: sed illas intercidiſſe arbitror: quando ad hunc diem nemo reddidit. Expecto alias abs te recentiores: quibus erudiri cupio: quid puer meus agat: an sit quod de eius profectu sperare aliquid possimus: in quo nihil æque ac tua opera nos iuuare potest. Cæterum quantum illa in filio instituendo: tātum prædicatio tua: uel testimonium poti⁹: patris spem confirmare poterit: præterea quia satis ingenue facere mihi uideor si tibi: uiro optimo: multum debere cupio: Pro nostra nuper inita amicitia: abs te peto: ne patiaris has litteras: quas ad Bōfinem & Marium dedi: istic diuarius uagari: sed des operam ut per aliquem tuorum continuo illis reddantur: erit id mihi uehementer gratum. Vale.

.M. Anto. Mario suo.

G Ratulor tibi bellissime Mari: gratulor inq̄ tibi: & mihi gaudeo: quod in ista celeberrima urbe: frequentiq; hominum conuentu: his paucis diebus tam constanter & uenuste: quam ipse uolebam: peroraueris: deposuerisque uel una actione non obscurum futuræ uirtutis rudimentum: Significauit id mihi: per litteras: Bonfinis noster: satis quidem tuarum laudum: sed magis: ut puto: ueritatis amicus: & si aliunde est idem mihi compertum: sic enim natura comparatum est: ut nascenti laudi omnes libenter faueant. Tu suauissime Mari: perge ut cœpisti porro ire: ac tibi persuadeas uolo nullum esse locum tam arduum: in his studiis: quæ nobis cum multis communia sunt: in quem: quum ingenii facilitate: tum præceptorum industria: quibus iam pridem das operam: non sis facile euasurus: uolo itaq; fili te optimos imitari artifices: qui non satis habēt incohare imaginē: nisi ad imos pedes omnia affabre figurarint: nec uolo mihi apellem nobilissimum alioqui artificem: in hac parte dari: qui uenerem mirifice incohata reliquit: nec enim non potuisse eam absoluere credibile est: sed noluisse: enitere ut in eū uirum euadas: in quem te euasurum multi augurātur: Ego ut et cupio & opto: proximis dionysiis: aut ad te ueniam: aut mittam ad præceptorem tuum pecuniam: ac tu aliquid expecta. Sed cupio cognoscere quid sit cur pecunia indigeas: malo enim si qua re opus ē: id quicquid erit Venetiis quam alibi tibi paratum iri. Sed in eo perbelle nobis conueniet: modo is sis: qui ad usum tibi: non ad lusum pecuniam deposcas. Nosti credo Sabellici stomachum. Vale. & ad me fac quotidie scribas.

.M. Anto. Bonfini suo.

C Ommendo tibi Mariū: idq; ego magis ex meo instituto facio quam quod ita opus sit: unum te oro: immo obtestor: ut quoties de aurigatione aliquid loquitur: miro enim ut mihi dicitur tenetur eius rei studio: des operam ut confestim adsit illi equus: sed bipes equus: in quem sublat⁹ tibi & mihi meritas det poenas. Sed tu uir amicissime quid puero indulges? quasi parum adhuc intelligas ad quid eū istuc miserim: quin inuitus discat a ratione stare: recordetur patris præcepta: recordetur minas: quibus illi est omni uoluptate interdictum: impetret uolo nō nunquam remissiones: ludat etiam: sed domi: ludatq; trocho: pila: disco: sintq; feriæ illæ unius horæ: nam duæ

ru m nimium est: recentissima elementorum figuratio satis mihi nuper blandita ē. Sed corrupta scribendi ratio cum ea laude fecit æquilibrium: sed tu queso da tuo sabellico hoc: da patriæ sollicitudini ut legat ille uelit nolit. Io. Tortelli pagellā: quæ perbreuē Romanæ orthographiæ omnem fere continet rationem. Potuissent ea emendatius tradi: sed tu quædā emēdatiora: tuo iudicio: facies. Cætera tuæ hūanitati officio: pietati: cōmēdo: per omnia iura amicitiaē q̄ mihi tecū intercedit oro te: & obtestor: ut puero quantū potes instes. ita agas: ut utroq; ltilo æque assuescat: quod si mihi: ut spero: præstiteris: pl⁹ uni tibi debebo: quam quicquid amicorum ubiq; mihi est: nec expectes rogo ut quotidiē ad te scribam: improbi est: & parum officiosi: ab homine negociosissimo: ociosi hominis officia exigere: scribat puer ad me: ac quam sæpissime scribat: fingatq;: si uera scribi non possunt: uerba nunc quærimus non rem. Vale.

.M. Anto. Mario suo.

T nuces amygdalas ad te mitto: & tuniculas duas lineas: centum papyri folia
 e si qua re alia indiges fac ut sciam. Quod aurigationis sis tam studiosus factus: gaudeo: ut debeo: egiq; cum præceptore: per litteras: ut quoties equitare uoles det operam ne desit tibi equus. Sed heus tu infans qui tam diuersus abis a patris instituto: nec respicis quid sit cur te domo ablegauerim: audio præterea ex illa tua feritate nihil remitti: nec peruicacia ista toties a me conuiciis iactata: minis aut uerberibus cohiberi potest. Sed uide ne dum nimis contumax sis: patris beniuolentia destitutus: ab omnib⁹ destituaris: quin das operam ut audiam te uno nihil mitius esse: nihil humani⁹: quæ uirtus nostris studiis fili tam amica est: ut inde tibi nomē potius quā ab eruditione accepisse credi possint. Vale. & fac ut te indies magis proficere audiam: quo uno nihil mihi gratius nuntiari poterit: misissem ad te calceos: sed sutor non tenet uestigii modulū: emitto eos istic: aut confestim ad me pedis formulam litteris inclusam mitto. Aestiuas uestes sub idus maias ad te mittam: interea disce si potes æstatem ferre: quando & alii quum opus sit brumam ferant: recens ista scribendi figura: quam tibi nuperrime delegisti satis uideri posset probabilis: nisi omni orthographiæ ratione careret: quæ causa fuit ut litteras: quas ad Methicum dabis: non sim adhuc reddere ausus: nam quid magis ridiculum fieri potuit quam in eo aliquem rephendere: in quo ipse sis errore frequentissimus: cura igitur ut litteræ tuæ diligentius scriptæ huc perferantur. quæ & mihi iucundiores erūt & apud cæteros tibi eruditionis phamam cōciliare poterunt. Faseolus puer omnino ueniet: sed uix ante Maias calendas: Marcus Antonius accensus credo tacita quadā æmulatione: ne tibi: quum huc ueneris: cessurus sit: tam acriter incumbit litteris: tantumq; proficit: quātum uix unq̄ futurum putassem. Sed & corcyreus puer: scis quem dico: uterq; græce: & latine: discit: Tu fili caue ne ab iis: qui diuitiis longe præstant: eruditione uincaris. Non uereor quin si paululum adnitaris: eo breui sis euasurus: quo illi omni suo conatu haud facile peruenturi sint: hoc uno nihil mihi gratius facere poteris: nihil quā p̄ te maiore pietate amplexurus sim. Vale.

M. ANTO. SABELLICI. EPISTOLARVM FAMILIARIVM LIBER. TERTIVS.

.M. Anto. Luceio suo.

Mnia amicorū grata: sed iis litteris quas nuper abs te Carisius noster mihi attulit: neq; gratius quicquam ab ullo amicorum: neq; suauius afferri potuit. Quod dii tabellarios perdant: qui sua: uel incuria: uel perfidia: me tā diu suauiissimæ lectionis fructu priuarūt: sed quo me illi longiore torserūt mora: eo maior est abs te mihi uoluptas repensa: difficile dictu est quanta sim lætitia affectus: quanto gaudio: quam incredibili uoluptate: quod clarum amicitiaē nomen: in clarissima urbe: clarissimoq; gymnasio: sit mihi non quærenti

EPISTOLARVM SABELLICI

reperitum : non aliter quam militiæ nomen Achillis filio ad Troiam: Spero & opto ut omni tempore simus uterq; alteri commodo & ornamento. Superest ut amicitia auspiciatissime initam uterq; nostrum: & tueri: & augere pergat. Cæterum quando uel casu uel consilio sic accidit: ut quanti me facias præclare cum uelis possis ostendere. Te pro nostra mutua beniuolentia oro: & obsecro: ut quicquid officii: studii: humanitatis: a te uiro humanissimo expectari potest: id totum mihi in filii institutione repræsentet: erit id mihi in primis gratum: & ad amicitiam nuper initam fortius copulandam uinculum arctissimum: ut qui te sponte diligere cœperim: hinc nisi ingratus sim uehementer amē. Vale.

.M. Anto. Alexandro suo.

Vsi ad hunc diem: nunc Marium ea commendatione: quæ maxime diligens sit tibi iterum atq; iterum commendo: pro ueteri nostra necessitudine te rogo: ut in puero instituendo diligentiore aliquanto curam adhibeas: desq; operam: ut merito tantum tibi: omni tempore iam inde dico a nostro illo ueteri contubernio tribuisse uidear: quantum amicorum nemini: da hoc quæso nostræ familiaritati: & a me uel cumulatissimam gratiam expecta: de libris per me nihil agi potest: quum hic ueneris causam cognosces. Vale.

.M. Anto. Bonfini suo.

I tu & Marius ualeris bene est: ego læta febre: & capitis grauedine: mox & rheumate: pene lætifero: conflictatus: plures dies non extuli pedem domo. Sed iam uictus uici: iacturaq; unius dētis facta: quem acuta morbi intēperies: cōtra medicis frustra tendentibus: mihi ademit: attulit mihi subitus casus consternationem non mediocrem: ne supra oris dehonestamentum maiorem esset secum cladem allaturus: ut expressam loquendi facultatem cum dente desiderarem. Quod uideo plerisq; accidisse: nunc satis indulgenter mecum decedit morbus: quod nullo me maiore affectu incommodo: admoneor tamen nihilo secius: sed magis etiam magisq; cogor ob hæc properare: humanæq; infirmitatis memor: tibi: & puero acrius instare: ut quantum tua diligentia illius docilitate: utriusq; industria: fieri potest: enixe detis operam: ut quandoq; habeam quod tuto sperare possim: quod si: ut spero: tua aliquando opera fuero consecutus: & hoc quicquid uitæ superest: per te minus sollicitè exigam: & cum fatali parcedum erit necessitati: si talis cura parentes sequitur: nudus spiritus tibi debere uolet. Sed hæc ego ex meo instituto. Tu uir humanissime fac quod facis: & puerum mihi totum a disidia: & turpitudine: uindica: quod Falsolus puer serius quam uolebas ad te uenerit: non ego: sed pater est in causa: peritat tamen in sententia: mihiq; desidiam: & moram: exprobranti constanter affirmat fore ut breui filium ad te mittat: uellem intelligere posses quam illi molestus sim: ita ut merito suspectus esse possim: pecuniam cui uolebas libetè dissoluissem: sed adeo acerbe tulit se eius mercedis parte defraudari: quam tua sponte ab initio pactus esses: ut uehementer iratus eam quoq; summam: quam tuo nomine paratus eram ei repræsentare repudiauerit: minaciter testatus daturum se operam: ut per fratrem & cæteros necessarios paulopost cogaris istuc totum sibi reddere. Egi cum eo ut tantisper adhuc patere tur rem differri: Quoad paucis diebus tu ad me iterum: de eadem re scripisses. Quare nolim te uirum: isto ingenio: & eruditione: de re parua: ac pene sordida litigare. Omnis mercenaria contentio docto uiro turpis: sed de parua pecunia turpissima. Vale. & quod uis fieri ad me scribito. Luceium nostrum saluta: Marium Alexandro commenda.

.M. Anto. Mario suo.

Itteras: quas ad me proxime dedisti: libenter uidi: cognoui ex illis te sedulo dare operam: ut meæ huic de te expectationi imo pietati aliquando satisfacias: Quod ut facias te moneo uehementer: & hortor: nam si is ad me redieris: quem te rediturum prædicas: omnia cumulatissime abs te accepisse putabo: quæ pater a filio obsequerissimo solet: & potest accipere. Auersa corporis ualitudo in causa fuit quod

plures ad te dies non scripsi : Nunc: dei benignitate: omni liberatus molestia: in publicū exire occepi: publica: & priuata munia obire: Aestiuas uestes breui istuc mittam: ut antea ad te scripsi: si quem nactus fuero: cui tuto credi possint : sed tu uide quam parum integra fide nobiscum agant nauicutores isti fluuiales: dedi argenteum denarium rufo illi: qui Talias nuces ad uos attulit . Nunc (quoniam si deo placet pluris uectura minimarum rerum: quam res ipsæ stare incipiet) & a uobis quoq; ut mihi scribis paulo minorem recoctus senex exegit mercedem: sed ego in culpa: qui nihil de ea re ad uos scripsi: neq; id tam iniquo tuli animo: quam quod ea etiam: quæ mittebantur : parum integra fide audio uobis reddita: uereor ne & lineas tuniculas: quæ eodem erant fasce alligatæ: Ruffus interceperit: præsertim quod de ea re nihil ad me scripsisti: fac ut sciam an eas acceperis : ferenda est iniuria ne cæteri a nobis alienentur : id nisi ueritus essem didicisset homo pditus: primo suo appulsu: quid ius & æquitas possint : præsertim in libera ciuitate. Ego: quod ad te attinet: tuis desiderijs: nunq̄ deero . Tu quoque fac ne tibi ipsi defuisset uidearis. Vale.

.M. Anto. Ruberto Porpetano.

T si uerissimum esse illud sophoclis non ignorabam : ex bonis non nisi bonos procreari: præclara tamen futuræ probitatis argumenta : in te puero secutus: nunquam Ruberte humanissime prædicare destiti : fore ut in eum uirum eua-deres : qui hodie multorū testimonio prædicaris: cui modestia : religio: prudentia: cæteræq; uirtutes abunde adsint: quæ ciuilem hominem non solum mortalibus: sed cælo etiam commendant: gratulor tibi: ut de beo: gratulor & tuis: qui te talem sortiti sunt: ut re domesticam: sine inuidia: augeas: & maiorum ornamenta: cum laude: tuearis : quod uitæ institutum: tua spõte susceptum: ut per te seruari & augeri uelis : te amantissime moneo & hortor. Reliquum est: ut non uulgares tibi agam gratias : quod pro tua ueteri in me obseruantia: incredibilisq; humanitate: uel absentem me colas: liberalitateq; prosequaris: fuit mihi munus tuum gratissimum: sed gratius adhuc futurū: si sabellico : & fortunis eius: tuo iure: & arbitrio: quum usus uenerit : ueris. Vale.

.M. Anto. Barbauaro suo.

Vrum licet & agrestem uoces sabellicum: illum Barbauare quem nuper tibi cōstans phama: ut facundum: & disertum commendabat: potes quidem: & debes: ignauum & desidem appellare: qui tam canoro litterarum concentu: ante tertium classicum excitari nequiuert: sic quoq; tanquam lōga ebrietate experrectus: uix qd deceat respexerit : indignus ad quem tu homo: ista eruditione: toties scripsis: tam sua uiter prouocaris: quem amicorum numero ascripsis . Sed tu quantum mihi irascendū putes postea uidebis. Ego ut longiorem hanc moram merito suspectam dixerim: ita ab omni desidie culpa aufim me uindicare: uindicant & andriorum dii Atheniensium iniuriæ olim occurrere ausi. Si in officio tibi antea respondere potuissem: neq; uoluntas: neq; studium ad id mihi defuisset: uerum facultate adempta: qua ratione debuerim haud sane intelligo: ubi tuæ ad me litteræ primo delatæ sunt: in animo habui cōfestim ad te scribere: nullam deinceps occasionem prætermisurus: Interim insueta capitis grauedine correptus: in febrē incidi: ex febre tanta est rheumatis intemperies secuta: ut plures dies publico abstinerim: confictabarq; tum maxime : quum alteras abs te accepi litteras: sed ut eram grauiter affectus nihil iū scribere ausus: nec tu me uolētem: ut tua est humanitas: pati potuisses: paucis inde diebus: quum nondum a languore: & molestia illa liber essem: recentissimæ abs te litteræ sunt mihi redditæ: quibus demum uictus: nam fatigatus haud dixerim: neq; enim quippiam fatigare potest: quod dulce est: lepidum & suauē: & si infirmo adhuc corpore: scripsi hæc tamen : quibus scires : nihil tua amicitia: de qua ad me nouissime scripsisti: mihi esse gratius: nihil quod maiore studio : maiore simplicitate complexus. Essem ego uere Inhumanus: si in te uiro: isto splendore : & dignitate: tantam indolem: & eruditionem : non cupidissime complecterer: complexam omni officio tuerer: sed hæc eo spectant: ut de amore & studio in te meo nihil dubites. **Quin**

persuasum habeas ita fore: ut te nunquam amicitiae nostrae: tua sponte susceptae: poeniteat: quod mihi a Mauro minacissima defidiae exprobatio imineat (sic enim significabas his litteris quas ad me secundo loco dedisti) tam hercule res ipsa sabellicum mouit: quam magnifica illa eiusdem de me praedicatio: de qua a principio (& enim conuerso nunc ordine tecum agimus) ad me scripsisti: tam in hac calumnia quam in laudatione illa: singularem Vgerii in me beniuolentiam agnosco: sed uos per deos rogati longiusculum hoc silentium: non mihi: sed necessitati: cui ne deus quidem repugnat: ascribite. Tu studium & beniuolentiam meam perpetuam tibi despōdeas uolo: utinam is sim: ad quē ultro amandum merito accessisse uidearis: ego certe ne indignus uidear omni officio curabo. Vale.

.M. Anto. Mauro suo;

Vdi quantum facinus egerit tua frequens illa & morosa saluratio: dum academi omnes suum in tam longa nomenclatura nomen requirunt: epistola per multas manus euagata: ut alcidiae mater euanuit: ita ut nullus iam inde fructus eius ad me lectionis peruenerit: sed tu da operam: ut quicquid iacturae ibi fecimus recentiore abs te epistola nobis reponatur: nec mihi succenteas uolo: quod tardiuscule ad te scripsi: aduersa ualitudo: qua sui plures dies implicitus. me inuitū ab officio retardauit: gratulor tibi quod diu & foeliciter sis peregrinatus και πολλῶν ἀγαθῶν ἰδεῶν ὡς τῆς ut poetae summi utar uerbis: sed tu peregrinationem mihi non minus foelicem gratuleris necesse est sub tuum hinc digressum: quod te non ignorare arbitror: historiam sum exorsus: ab ipso mundi exordio: mox toto triennio per omnium gentium memoriae euagatus: adeo procul abii: ut nunc trigessimus sextus rerum humanarum sit liber in manibus: reliquus labor: ut spero: eo erit facilius: quo portui propinquior. Si ad te non ita frequenter scribo occupationibus: quibus distringor Impura. Vale.

.M. Anto. Mario suo.

Itto ad te aestiuas uestes: uiolacei coloris: unam ad pedes demissam: alteram romae paulo contractiorem: qua domi uti poteris: mitto & in his dama/ceni uiridis thoracem olosericum inclusum: tu ornamenta studiorum: non uoluptatum fomenta: tibi mitti existima: nec me unum ex uulgo credas: qui filium nimia indulgentia: ex infano: infaniorum reddat: quin quoties illa sumpseris: fac ea animum reputatio subeat: expectari abs te elegantioris huius educationis hostimentum non uulgare: id si nescis est: ut eruditione: & moribus tantum proficias: quantum ipse cupio: & tu hinc profecturus coram recepisti: id unum si cumulate praestiteris: constantiam patris in te ornado: in dies: maiorem expecta: calceos ad te misissem: sed tutor nos plures dies iudicat: nouissime confessus est se non tenere uestigii formulam: emito igitur istuc: aut alteram ad me mittas: ab aliquo opificum diligentius conceptam: quam enim miseris uiginti annorum: non istius aetate: plures iudicant. Vale.

.M. Anto. Bonfini suo.

T si his paucis diebus ad te & Marium: scripsi: nunc: quia puero significandum fuit: quas illi uestes per Maurum ferrariensem nauicularium mitteremus: non potui ad te quoque non aliquid litterarum dare. Verum quia quod ad te scriberem nihil alioqui erat: epistolae huius summa sit: ut per amicitiam nostram rogatus Marium quam commendatissimum habeas: eumque meo nomine Luceio: & Alexandro saepe: & diligenter: commendes. Marium hospitem tuum uirum: ut audio: multa prudentia: & comitate: fac meis uerbis: cum tota domo: salutes: meaque omnia deferas. Vale.

.M. Anto. Bonfini.

Vid doles amicorum amicissime: quid mecum tot litteris: an ignoras satis superque fuisse illud scribere: sic uolo sic iubeo. Ego & si ob ea quae mihi dicebantur de futura gymnasiarchi istius profectioe aliter quam ab initio statueram de Mario erudiendo cogitabam: nunc quia ita tu cupis euenire: ut Ferrariae sit tecum: dabo operam ut in hoc quoque tui Sabellici facilitatem experire. Tu quaeso si me

amas; & si a me perpetuo amari uis. Fac ne frustra uidear tantum tibi tribuisse in filio instituendo quantum amicorum nulli. In tua potestate est efficere: ut semper tibi debeat uelim. Tantum habeto: nihil esse in quo totum Sabellicum facilius demereri possis: neque præceptor hic puero defuisset: neque studium: neque multorum uoluntas: qui eam mihi operam libenter præstitissent. Posthabui tamen hæc omnia ut tuæ dignitati consulerem: tibi que filium: immo me ipsum: instituendum tradidi. Fæcolus puer diu expectatus ueniet tandem: ita mihi pater est pollicitus. De Mario non est: cur dubites an tecum futurus sit: erit certe: uiuat modo. Expecto Georgium delphinum: qui adhuc uillicatur: post eius reditum (expectatur enim in horam) cum eo agam: ut quamprimū istuc nauiget: tu interea sis bono animo: ac quantum potes da operam ut ualeas: & quid consilii cõperis: fac ut sciam. Vale.

.M. Anto. Bonfini.

Vnquam ad te scripsi: quin tibi Marium meum commendarim: feciq; ego id audacius quo minus me tibi molestum arbitrabar: si de filii institutione præcipue laborem: nunc quia per litteras iubes me id facere: ea commendatione: quæ sit diligentissima tibi puerum commendo: tuum erit in eo instituendo quærere non amicitia solum: sed pietatis laudem: quam ut spero ita facile consequeris: si ea fide qua eum tibi tradidi: abs te erudiendum duxeris: sed qua cura: quo studio id præstari possit tu omnium optime uideris. Carsius a manu quem ad te cum his litteris mihi octo tibi pro puero aureos nummos attulit: fac ut ex tuis litteris sciam te accepisse. Misi & Alexandro aureos duos paruam (fateor) mercedem pro ea quæ nauatur opera: sed maiora postea expectet. Luceium nostrum saluto. Vale. & fac ut tantisper dum Carsius istuc erit aliquam puer sui profectus det experientiam. Expecto tuas uberiores litteras: quæ me de tota uestri studii ratione erudiant: Fæcolus uoluit me tibi significare (quod libens feci) se filium: sub martias calendas: ad te missurum: nunc in ueronensi suo est: quū primum uenerit quid facere cogitet: ut statim scias curabo. Iterum Vale.

.M. Anto. Mario.

Itto ad te Carsium nostrum: qui tibi bellaria affert: quibus proximis fruare feris: tam modica dices. $\lambda\epsilon\pi\tau\omicron\varsigma \epsilon\sigma\tau\iota \kappa\alpha\iota \sigma\acute{\alpha}\iota\kappa\rho\omicron\sigma$: uirium ratio habenda fuit: longa e uia: & ut audio ualde lutulenta: quæ a portu Ferrariam ducit. Quid quæ ientacula hæc: quo partius olim tibi puero obrigissent eo auidius hæsitabas. Sed de his tu postea uidebis: attulit tibi hic noster duodeuiginti argenteos denarios: quibus uolote uti fili & non abuti: studiosum te esse cupio non sumptuosum. Seruit studium profectui: sumptus uoluptati: quæ uirtutis inimica est. Fac ut quandoq; ex tuis litteris intelligam te non frustra a me istuc missum. Cæterum pergratum mihi feceris: si extemporalem aliquam tui ingenii dabis experientiam: ac coram in huius quæ ad te misi uerba epistolium scripseris: ut quam de te spem nos habere oporteat aliquando scire possimus. Vale. & quantum potes da operam ut ad nos longe doctior quam hinc abieras reuertaris: quod ut facias te maiorem immodum moneo: & hortor. Vale.

.M. Anto. Mario suo.

Ngrate fit a te fili: ne impie dicam: qui aliud patri scribis: aliud facis: tu me per litteras bene sperare iubes: tanquam per te egregie proficias: sitq; te uno nihil solertius: nihilq; ad bonas artes propensius. Contra mihi scribitur te non desidiosum esse hominem: sed disidiam ipsam: nihilq; esse a te litteraria tam alienum: quam ignauiam istam: tibi: ut uideo: ingenitam patrisq; indulgentia non mediocriter auctam. Sed age queso: & me: si potes: doceas: quis huic profectus sperandus sit: qui nullo alio nisi scuricæ: & baculi: classico: ad studium excitetur: tanquam ita euenire possit: ut cuiquā inuito: & nolenti: sese litteræ ingerant: quod non minus stultum sit credere quam uanū expectare: nisi forte Hesiodum credere libeat poetam fieri contigisse: quum aliud forte ageret: credas licet: sed ille fili in uestibulo musarum ascreum uersabat pecus: tantūq; aberat ut ab illage cõmercio abhorreret: quod per quieté sit dearū species illi obuersata:

EPISTOLARVM SABELLICI

quod utinam tibi quoq; posset contingere : ut uelut Sophocleus ille Thirefias: musis; & Apollini: deditus: dormiens ipsorum numinum congressu: & alloquio: fruereris. Sed quum neq; studio litterarum: neq; cura mouearis: parui refert istic sis: an alibi. Quid enim sperare possim non uideo: & enim ipsæ litteræ : quas ad me proxime dedisti manifeste demonstrant quam frigide omnia istic agantur: quam ille hibernus calor sub æstatem: quod non putabam: remiserit. Sed tu fili cur te ipsum prodis: cur patrem tanta expectatione frustraris: an nō intelligis quanta me iniuria afficias: qui tē ornādo: nō pecuniis: non mihi ipsi: parco: tu: quasi nostra tibi omnia sordescant: nihil minus curas quā quod te curare uolo: & enim legere quidem potes: potes & scribere: discere: uigilare: sudare: alere: litteras ut mihi dicitur amare non potes: nec enim amas ut uideo: neq; abs te amari prius credere incipiam: quam sponte: non inuitus: ut facis : quæ ad tuum profectum pertinebunt: meditaberis: hoc age: hoc patri da: ac quātumlibet illius abutere indulgentia: iam tempus erat: ut carmen scriberes: ac aliquid grauium tuæ epistolæ olerent : quod ad nostrum cōgressum attinet: dabo operam: si fieri potest: ut intra paucos dies istic me uideas. Diem non statuo: ut te imparatum offendā: tu uero si qua re indiges ad me scribas statim: ut quicquid id est mecum ferre possim. Vale. & per omnia iura : quæ filios parentibus obstrigunt: rogatus caue: ne me hac tui profectus expectatione frustreris: inquam omnes curas & cogitationes meas ab initio conieci. Luceium & Alexandrum saluta: huic mercedem: illi officium meum: ambobus beniuolentiam desponde. Venetiis.

M. Anto. Bonfini suo.

o Fficiose: & amice: facis: quod ad me: nihil obscure: nihil perplexe: de Marii defidia scribis: sed prius uellem id factum. nunc: si qua remedia sunt: ea ut diligentius adhibeas te: pro nostra mutua beniuolentia: oro: & obtestor: ui: gratia: misericordis: pollicitationibus: instandum: ut uirtutem mirari incipiat. & amare. Per æqua & iniqua agitandus: donec inertia istam: de qua ad me scribis: exuat. Vellem scire posset quid noster animus parturiat: quid præterea pariturus sit: nisi priori uitæ ire coeperit contrarius: meisq; præceptis obtemperauerit. Sed qui horum omnium melius te uno adolescentem admonere possit: est nemo. Ille te audit: tibi soli dat operam: nihil magis miratur: aut ueretur. Potes itaq; tu omnium optime nobis id præstare: neq; enim ipsius leuitatem: sed tuam fidem secutus: filium Ferrariam misi: & nunc qualiscunq; ille huc redibit: quicquid in eo placuerit: quicquid offenderit: tibi uni referam acceptum. Verū quia non ignoro te omnia: mea causa: uelle: cura diligenter ut eruditione: & moribus: tam ad me confirmatus redeat: quam ab initio persuasum habui: qui tuo ductu: & auspiciis militasset. Numerauit octo argenteos nummos cui me numerare uoluisti: accipiesq; eius chirographum his litteris inclusum. Quod de aduersa ualitudine: & iactura dentis: tam familiariter mecum doles: admonesq; una nostræ imbecilitatis: humane & prudenter facis: in utroq; tuam in me beniuolentiam: egregiumq; animum agnosco. Vale: & Luceium nostrum saluta: cohortatoremq; in filio ad bonas artes inflammando: tibi assumito. Venetiis.

M. ynto. Bonfini suo.

nihil ad te plures dies scripsi: fui enim tibi: & filio iratus: & nunc: si quæris quomodo in uos sim animo: non possum non irasci. Sed tu dic rogo: quando hoc me tibi mandasse putas: ut filium lyrae admoueres : ut indecoro ad alienas mensas statu illum parasitum effingeres: turpi & molli motu: ad alienos modulos: histrionem? nec est cur mihi de histrione litem intendas: quoniam: si deo placet: eo uenimus: ut quid sit histrio non intelligamus. Sed tu discite: illos non solum in scæna: sed ad mensas quoq; principum uersatos: inde tecum considera quam proximo loco steterit filius: qui in frequentu conuiuio alienū carmen: ad concentū lyrae: egerit. Vetus est hoc dices: ac poeticū: at si poeticū non propterea oratoriū : cuius rei imaginē tibi pposui deliniandā. Sed fac mihi licen ne ab oratoribus quidē omnino repudiata: notæ sunt ad posteros grachorū actiones: obsoleuit mos ille Bonfinis : & nunc uulgo miramur ueteres : uulgo laudamus.

Sed nostris: ut Lepidissimus ait poeta: non illorum annis utimur. At quanto satius fuisset huiusmodi ineptiis procul exclusis: filium meum: utriusque stilo: assuescere: & dum plures dies in alienis uersiculis ediscendis absumuntur: aliquid per se illum meditari: quod ad nostrum institutum attineret. Suspirabam iam tertium mensem illius litteras: quum per breuem unam metu: & pudore: magis quam uoluntate: expressam: ad me dedit epistolam. Hoc fuit quod cum Ferrariensi hospite amice & familiariter doctui. Hoc nunc etiam queror: & doleo atque identidem testor: me non istuc filium ablegasse: ut in eam infantiam euaderet quæ me perpetuo torqueret. Quin scribat potius quotidie aliquid: ut ad me uicesimo quoque die uel ad summum trinundino litterarum fauces ab eo perferantur: quæ uelut ephimeridem quandam eorum: quæ a uobis istuc agantur mihi explicent: hoc fuit quod tantopere ab initio contendebam: ad hoc te horatus sum semper: hoc in primis huic meæ sollicitudini datum uolui: sed tu per deos uide ne me cum illo perdas: quin quod scio te euenire uelle cum Luceio uiro integerrimo da operam: ut puer græce & latine proficiat: ut optimis assuescat auctoribus: ut grandia mirari incipiat: ut pedestrem orationem & carmen alternis exerceat: & ut uno uerbo dicam curate queso ne puer frustra istuc missus uideatur. Statueram eum huc accersere ut coram quid actum esset cognoscerem: ueritus tamen ne morbum aliquem nocturna nauigatione contraheret: quæ in itu aut reditu in ipsum caniculæ exortum incideret: pernitiola est noctu fluuiialis aura: in septembres idus differendum duxi eius accessum: mitto itaque in id tempus tibi aureos nummos quinque: mitto & Luceio calamariam thecam ex cupresso græcanici operis calamis refertam: & matrifamilia istius cuius contubernio utimini cristallina quædam: parua quidem munera. Sed animus meus ad ea quæ in filium conferuntur perpendenda non paruus: si primo nostro congressu filii profectus fuerit mihi uel mediocriter blâditus: patiar quod tuo commodo fiat adhuc per annum istuc esse: interea de eius moribus & institutione præstabis quæ coram & per litteras ab initio recepisti. Vale.

.M. Anto. Luceio suo,

q Vod æque tibi Marius: ac patri sit charus: laboresque ut audio non minus de illius quam de filii institutione: tam mihi gratum est quam si per te alter ad me Demosthenes reuertatur: reuertetur enim quantum in te est. Nunc quia pro his parem tibi gratiam referre nequeo quam maximas possum & habeo & ago: præstoque tibi gratissimam huius tuæ in filium pietatis memoriam: cupio & opto aliquando occasionem mihi dari qua plane perspicere possis: in quam grato homine tuum officium collocaris. Interea sic habeto te uno nihil esse mihi charius: ac si quid in studiis & rebus meis est: quod tibi commodo esse possit: gratissimum mihi feceris: si continuo id mihi per litteras significabis: uidebor mihi certe non præstare: non reddere: sed accipere beneficium: quum in te aliquid contulero. Quod e re tua sit: nunc ne nullum mei in te amoris extaret pignus: Calamariam thecam gnosii operis calamis refertam ad te misi: rem nisi animum spectes haud dubie indignam: quæ a Sabellico ad Luceium mitteretur: Sed tu hominis uoluntatem non rem intueberis: non munus sed muneris auctorem: qui satis: ut spero: quicquid est hoc quod mittitur apud te uirum ista humanitate commendabit. Vale: & Marius: quod tua sponte facis: quam commendatissimum habeas rogo. Gratissimum mihi feceris: si de eius profectu aliquid ad me scripseris. iterum Vale.

.M. Anto. Mario suo,

m Itto ad te caligas: & nummos argenteos uicenos: tu quantum ad hunc diem profeceris: fac ut ex tuis litteris cognoscam: eram tibi haud pauca scripturus. Sed illa qualia sint ex Cartho nostro facile cognosces: summa omnium quæ abs te fieri uolo hæc sit: ut tui moribus: & literis: ad me confirmatus redeas: quantum mea in te pietas postulat: & tu hinc discessurus promissisti: quum plus temporis nactus fuero: tunc ad te plura scribam: nunc illud a me tacitum haud quidem ferens: nisi quotidie ad me scri

EPISTOLARVM SABELLICI

pseris: fore ut tam durum me experiaris: quam Teucer Thelamonem: sed tu meliorib⁹: ut spero: auspicii: huc uenies. erisq; mihi tam charus: omni tempore: quam patri optimo optimus potest esse filius. Vale. & abs te non epistolam: sed uolumen: expecto:

.M. Anto. Barbauaro suo.

Vam in quærenda amicitia sim foelix: uel ex hoc uno Barbauare intelligo
 q quod te talem sum amicum sortitus: quo nihil est: ut uideo: officiosius: nihil amabilius: & quod ex præsentis affectu animi sentio: nihil est tuo genio: ad promerendam gratiam accommodatius. Mirum est quod dicam: sed quia uerius uero est dicam tamen: fecisti paucis mensibus quibus hæc amicitia nobis inita est: ut tantum te hodie diligam quantum eorum neminem: qui coniunctissime mecum uixerunt: essemq; ego uere dignus odio: nisi hoc in te animo essem: quippe qui sedulo das operam: ut hæc inter nos nuper orta necessitudo: mutua litterarum frequentia: in dies magis augeatur. Vellem ego me eum esse: qui per otium possem tibi in officio respondere: equidem plane intelligeres quantum tuis studiis: in hac parte: delector: præsto tamen quod possum gratissimam tibi eorum: quæ facis: memoriam: interim nolo mihi longiusculum hoc silentium desidia ascribas: nihil est enim me uno negotiosius: nihil curis distractius: perfruor tamen nihilominus tuarum litterarum lectione: cupioq; & opto in horas tuum in me meritum augeri: me abs te in primis amari uolo: & quod tua sponte facis ut facere pergas oro te plurimum: & hortor: illud præterea tuo in me amori: & beniuolentia: imputo: quod me per eos: qui cum Beatrice estensi Venetias uenere: conuentum uoluisti: licet illi maiora secuti negotia officium non obiuerint: cæterum tam gratum id mihi fuit: quam si rite omnia peregissent. Beatricem ueniẽtem Barbaricus princeps: & primores patrum: frequenti matronarum cœtu: Bucentauro naui exceperunt. Vetus est mos ciuitatis: in illustrium hospitem aduentu: eam nauim auro & purpura insternere: est id nauigium senatus & omnium urbis magistratuum capax: agiturq; tecto remigio: sæpius remulco: sedet princeps ciuitatis in puppi: auro strata: & ipse aureo fere pallio amictus: quem omnium ciuitatis magistratuum: senatorumq; claudit confessus: maiestatis: & silentii plenus. hos auro: purpura: & quod minimum est cæcus uestit: comitatur multi interim: uariiq; concentus: euntem, præcedunt longo ordine nauigia plæraq; tapetibus auleis: ac felta fronde: in topiarii operis speciem: uarie ad tempus instructa: quibus a puppi pulpita consurgunt: ex quorum fastigiis omnifariam apparatus collucentibus: pueri puellæq;: eleganti cultu: alii alios genios mentiti: occultiore nexu: aperto puroq; librantur aere: hi fistra illi thyrsos: aliiq; alia deorum insignia ferentes uel huntur inferiore gradu aliquanto maiores natu: cæterum ætate & ipsi florentes: in tritonum & nympharum morem figurati: inter suauissimos cantus: & odores: suo quisq; statu. Plurima ad hæc uexilla: auro micantia: toto nauigio defixa: uentoq; agitata: tantam spectantibus uoluptatem afferunt: ut nullum: meo iudicio: sit hodie in terris tam uoluptuosum spectaculum: quod blando & hillari aspectu possit huic uni merito comparari. Sequitur ducariam nauim tanta cymbarum multitudo: quibus magna pars ciuitatis: officii causa: uehitur: ut ad octo interdum stadia: qua longe excurrit tegatur stagni facies: quæ pompæ ratio: si a uetustarum rerum peritis diligentius consideret: non multum dissimilem: & si in diuerso elemento: ab ea reperient: qua ueteres Romani dicuntur in triumphis usi: ut ornatissima illa nauis: ac longe maxima: sit currus: quum nullus alioqui tantæ moli possit currus comparari: ille minorum nauium apparatus triumphalis pompa: quæ currui præferri solita est: qua simulacra urbium: rerumq; gestarum series: uariis erat imaginib⁹ expressa. Lintriũ uis illa inges q̄ Bucetaurũ sequit: officia qui triũphantẽ ducẽ comitantiũ: & si luce illa: quod raro accidere solet: actuaria: naues: ueloces: & biremes bellico apparatu instructæ: sũt p̄pã illã secutæ. Attulit & matronarum cœtus eodẽ die non insuaue spectaculũ: ante oculos ciuitatis: exquisitissimo cultu præ-

terueta: in aurea ueste nulla hodie conspicitur: quum paucis ante annis pistorum eti-
 am filiae conspicerentur: auro igitur legibus adempto: alio incubuit muliebris luxu-
 ria: iam a medio sursum quicquid est totum gemmis: & unionibus: tegitur: ut fru-
 galissimus ornatus quaternis stet milibus aureorum nummum: mediocriter con-
 spiciuus denis: duplo aut triplo maiore adhuc conspectione dignus. Formam ex
 aliis discas: & si scriptorum sit: de hac quoque iudicare. Atque hoc illa comitatu
 per mediam urbem: cum leonora matre: ad extenses aedes delata: ubi biduo post subur-
 banae puellae: ad quinquaginta numero: lineis uestibus succinctae: nauali cursu decerta-
 runt: spectaculum huic urbi ad eam diem insuetum: ut pote in Beatricis gratia tum pri-
 mum excogitatum: secutum uirile certamen: maiore nauium actu: sed quia res nota mi-
 nus uoluptuosum. Postridie illius diei centum lectae ex omni nobilitate matronae: cultu
 & forma insigni: comitio ad tempus instructo: uelut in procinctu steterunt: lectissimi iuue-
 nes cum his ad tibiae cantum in orchestra saltarunt: mox inclinante die tres heroico
 habitu: indicis beluis sedentes: ad tubarum carum magister scenae in comitium intulit:
 hi magno caueae silentio semel: atque iterum: orchestram circumuecti: in eam transiuerunt:
 tum ibi mutatis modulis: non molli & effracta: sed uirili & heroica saltatione: qualem
 Pyrrhicae fuisse suspicari possis: non nihil euagati: quum mira corporis agilitate: om-
 nium in se oculos uertissent: sinistrae quae manibus quatiebant aureis pomis praefixa: re-
 pente concrepauerunt: atque foliis: quae introrsum complexa fuerat: dissilientibus bos: leo
 & maurus: fidei: pacis: & concordiae inscriptione: mediis uelut liliis: magno plausu & cla-
 more extiterunt: fuitque Corollarium illud eorum: quae postea secuta sunt. Nam tantis-
 dum bellaria inferuntur: orchestra non nihil in se caueam reuocauit: centum & ampli-
 us florenti aetate ministri: ex omni iuuentute lecti: ex sacharo & auro sigilla longo ordi-
 ne circutulerunt: & in his signa & imagines sociorum principum: naues cum toto re-
 migio: pisces: syrenas: tritones: atque omnifariam pelagi monstra: inerant & elephantes:
 cameli: leones: ursi: tygres: pardis: aquilae: uultures: strutiocameli: pauones: & mille uolu-
 crum genera: quicquid praeterea aetas: quicquid foelix habet autumnus: opificum ma-
 nus naturae rerum aemulae: affabre ex eadem materia effinxerunt: quorum pars maxima
 ad longiorem moram auerruncanda a populo direpta est. Tumultuabantur adhuc cunei
 recenti rapina: quum maior quam ullus antea tubarum clangor: ex comitii uestibulo reddi-
 tus: aures: & oculos omnium in se uertit. Tum postremo ille scenicus: incredibili specta-
 tum stupore: est chorus inuectus. Elephanti: Hippotami: Ibices: Arpyae: & aliae paru-
 ae animalium effigies: currus: & pegmata: in orchestram detulere: hic demum Melea-
 gri amor: ac pene totum Calidonis schœma: magna scenicorum arte: maiore spectanti-
 um uoluptate representatum: caetera ex aliis cognosces: quaquam uideo quam inepte
 fecerim: qui haec tibi sum scribere adortus: quae ex eorum multis: qui rei non interfue-
 runt solum: sed praefuerunt discere potuisti: sed ita facto opus fuit: ut uel una epistola
 tecum paria facerem: quae si cum ornatis illis: quas ad me dedisti: in re non fecerit
 aequilibrium: uerborum saltem habeat hostimentum. Vale.

M. Anto. Antimacho.

Os hic tam salubri coelo fruimur: quam alibi terrarum pelagiae quisquam sa-
 luberrimo. Sed tu quid uarios rumores secutus filium tam tumultuose reuo-
 cas: quidnam hoc aliud est quam uictoriam militi optimo inuidere: timidi du-
 cis est: aut certe inuidi: inclinata hostium acie: dare signum receptui: biennio Fabium op-
 pugnauimus: multumque cum eo colluctati: adeo praesimus: ut iam terram & uerbena
 porrigat. Superest tamen adhuc aliquid: quod ad sextiles idus nostras remorari possit fe-
 rias: uellet Antimachi filius non prius exauctorari quam fabiana haec sit prouincia pro-
 fligata. Ego & si eius uoluntati libenter faueo: quippe qui adolescentibus: ad honesta te-
 dentibus: non frenum: sed calcaria: adhibere soleo: uerum quia & quae sint parentum iu-
 ra in filios non ignoro: multo libentius tibi integrum relinquo: ut tu ipse de eius mora
 & digressu: tuo arbitrio: statuas. Ego Pompilius: tu Cato. Vale.

EPISTOLARVM SABELLICI

.M. Anto. Catalucio fratri.

Vod longa conflictatus ualitudine adhuc infirmus sis doleo æque ac debeo:
q Sed quam hoc doleo tantum illud miror: quod te ad incredibilem inopiam re-
 ductum scribis. Vide Cataluci frater ne tibi accedat: quod & rustico cuidam ac-
 cidisse ferunt: qui quum uini dolium haberet: sentiretq; in eo assiduum detrimentū fie-
 ri, miratus primo circūspicere cœpit: ne rima occultior aliqua subesset: cæterū ubi om-
 nia solida apparuerunt: uicinos in suspitionem deuocauit: ne se absente uas relinerent:
 obsignauit dolium ad agreste opus exiturus: tum quoq; manentibus signis: nec aliquo
 modo confusus: sensit recens uini intertrimentum: tum is agrestium fortunam deplora-
 re: quæ non solum in uite sed in doliis siderationem pateretur: ad postremum exhau-
 sto dolio: hydrus in imo fundo est repertus: in adagium res uersa est: ut quum tacita ca-
 lamitas aliquem premeret: hydrus in dolio esse diceretur: tu quoq; id uideas quæso: ne
 quid domi lateat: quod te tacita captura: ad istam egestatem compellat: atq; id tempe-
 stiuè uideas: ne quod in Troiani equi fabula fuit: sero sapias: nam quod ad istam queri-
 moniam attinet: non uideo: per deum: quid te nullo familiæ onere pressum: domo: præ-
 diis: re pecuaria: abundantem: ad tam insignem redigere possit inopiam: nisi latens angu-
 is sit in dolio: cui ne hæc nostra quidem sint satis futura. Est præterea mihi filius adole-
 scere incipiens: is me identidem admonet: & si uerecunde admonet tamen: ut uideam ne
 dum bonus frater uideri cupio: iniquus sim pater: atq; sic habet dum omnes huc uenti-
 tates largo uatico prosequor: dum istuc reuersus profusa largitione utor: dum per tam
 longa spatia eo & redeo peregrinatione sumptuosissima tantum pecuniarum profudi:
 ut adhuc crumena tam grauem suspiret lassitudinem. Nec me pœnitet: ita filius uiuat:
 si quid uobis: qui mihi charissimi estis: sum aliquando gratificatus. Sed uolo uos quoq;
 pueri huius rationem habere: cui neq; domicilium: neq; predium: ad hunc diem ullum
 est a me quæsitū: & enim quo maiore hominum luce educatur: pluribusq; ob patrem
 notus est: eo certe miserabilius sit: & illi: & mihi turpius: non prospicere: ut præter bo-
 num nomen nihil reliquisse uidear: quanquam id quoq; non nihil esset: si ita hodie uiue-
 retur: ut non pretiū ubiq; in pretio esset. Adde quod puer procul a me instituitur: quod
 sine maximo sumptu fieri non potest: quare nolim uos arbitrari hic auri montes possi-
 deriat utcūq; res haberet: dabo operam: ut filias uestras: quando ad nubilem ætatem per-
 uenerint: dote: quod præsens uobis receperam: pro uiribus iuue: & quando huic puero
 fuerit aliquid quæsitum: tum quoq; res meas uobis largius impartia: interim nemo ad
 me ueniat: nec quantū in uobis est patiamini quēquam huc uenire: qui: si qui erunt: ui-
 deant ne: quum Atheniensium deos secum afferant: hic Andrios inueniāt. Vale.

.M. Anto. Aemiliano.

Atis mihi & musis datum arbitrabar: quod encomiasticon tuum nostro iudi-
s cio subiecisses: nunc quod non minus gratum est testimonium requiris: tan-
 quam sic carmen illud sit in lucem hominum tutius exiturum: ego & si uideo
 me Chritonem ex Aristarcho factum: non tamen minus est mihi gratum fidem abs te
 meam quā ingenium probari. Utinam tam fœliciter huic breui endecasyllabo: quo ti-
 bi testimonium defero: in orchestram uenire contingat: quam Andrius ille testis in scæ-
 nam uenit. Vale & hoc: quicquid est: non a mutis impetratum credas: sed rubore expres-
 sum: quem illis in texenda historia uehemēter occupatis Hermiani: uiri clarissimi: aucto-
 ritas: assiduaq; flagitatio: iniecit. Venetiis.

.M. A. Bonfini.

Vod tantum mihi in historia tribuas quantum ego: nec mereor: nec postulo:
q facis quod bonū uirum decet: dicerem & eruditum σοφὸν ἢ ἄρ' εἰναι Δεὶ ἔτι
 ἢ ἄρ' εἰναι τὸν σοφὸν: nisi stultū sit credere eruditi esse hominis de tenui
 ingenio & nuda dicendi minerua iudicare: cæterū: utcunq; illa nostra sunt gaudeo plu-
 rimum abs te uiro laudatissimo laudari: quin: si semper mihi displicuissem: consumatis-
 simi uiri testimonio: post hæc: placere incipiam: ac si quid in me est quod merito lauda-

ri possit: id ipsum: ut pie: ita libenter: Deo optimo refero acceptum. Quod Marium meū patria charitate Ferrariæ sis complexus: & ad bonarū artium studium familiariter hortatus: tuam in eo humanitatem agnosco. Vtinam quod ad eius institutionem attinet: Bō finis tui: imo nostri: ductu: & auspiciis: ita ad me puer confirmatus redeat: ut hanc sui pfectus expectationem: in quam omnes meas curas & cogitationes erexit: non demū frustratus uideatur. Sed uix ea: quæ de filii indole ad me scribis: tam iucundum fuit cognoscere: quam graue & molestum: te ex Italia: in Pannoniam: decedentem: in Carnorum finibus febris decubuisse: cui non parum: ut uideo: debemus: quod paucis diebus sua sponte remiserit: quæ siue tecum diutius esse noluerit: siue non potuerit: gratulor tibi plurimum: quod omni sis molestia liberatus: delegasti ad me necessitatem: numen quidem maximum: ἀνάγκη Δουέσι μάχουται ac uehementer dolui: quod aliquanto maius hic sit ab eo repertum: quod ius fatis sit impossibile appellare. Quod nisi ita re pecuniaria laboraremus: satis fuisset mihi cognoscere: quod in meis reb⁹ esset: quo tu uir ista in me humanitate uti uelles. Verum sic habet dum hic pluris omnia paranrur: dum meorum desideria explere contendo: dum omnes huc peregre appellentes uiatico profequor: in eam egestatem incidi: ut pecuniam: qua abundare credimur: non sine rubor aliūde mutuemur: detuli quod potui huic quem ad me misisti: ex meis uestibus unam quālibet oppignerandam: quam ille non recepit uerecundia credo adductus. Sed quia τὸν φιλῶν τὰ πᾶν τὰ κοινὰ potuit quidem & debuit. Vale. & quantū potes da operam: ut sospes in Pannoniā abeas.

.M. Anto. Mario.

V ad me scripsisti: ut nescio quam mercedulam tabellario darē. Ego duplo maiorem dedi: ut quam mihi gratum sit te facere: quod iam dudū facis: non ignores. Ego fili si negem me ad hūc diem fuisse tibi iratum dolo malo mentiar. Nunc quia Bonfinis litteræ me bene sperare iubent: & tu paucis diebus duos epistolarū fascēs ad me dedisti: nescio quo nam modo leuatus stomacho: in te pietatis oculos reieci: ut non minus quam antea sis mihi charus: & enim ex iis litteris: quas ad me dedisti: perspicere uideo fore: ut aliquando is sis: quem a crepundiis: ut sic dicam: te futurum destinaui. Videris mihi (nam te merita laude fraudabo nunquam) lōge diuersus ab eo: qui nuper tua ignauia & desidia patrem cura & mœrore torquebas. Etsq; recenti ista meditatio breui consecutus: ut tantum me hodie delectes quantum optimus quisq; filius delectare potest patrem. Perge ut cœpisti: atq; pro uiribus enitere: ut tantum istuc profecisse uidearis: quantum ego uolebam: & tute ut proficeres adnixurum promissisti: illud te etiā atq; etiam monebo: nisi aliquando tam inconsiderate: ne inepte dicam: scribere desinas: fore ut nunquam propositum teneamus: nam & in orthographia sæpe peccas: & in elegantia: quod magis doleo: sapius: quare hoc habeas uolo non cito scribendo fieri: ut recte scribas: sed recte scribendo ut cito. Vides credo quid in te desiderem: hoc fili præsta & me tecum in gratiam rediisse puta. Marcus Antōius Faseolus æqualis tuus: & ut uerius dicam æmulus: iam pridem uillicatur: non minus in ea solitudine musarum studiosus ut mihi dicitur: quam in urbe toto hoc anno fuit: recte facies si ad eum quandoq; scripseris nō tumultuarium epistolium: quod facis: nisi uis illi & p̄ceptori ludibrio esse ἡδίστοσ γὰρ γέλῶσ εἰσ ἐχθροῦσ γέλῶσ: legitimā potius epistolam: sed eamq; accuratissime cōscriptam: ac si quid græce in ea fuerit: τῆσ πρὸσ ὠλίισ rationem habeto. Ego deo uolēte āte septē. idus istic te uidebo: aut tu huc accersitus uenies. Enitere: ut siue hic siue alibi mecum fueris: is sis qui meam de tuo profectu expectationem minime frustratus uideare: scripsi hæc uolanti calamo: quod ex ipsa elementorum figuratione facile intelliges. Vale.

.M. Anto. Bonfini.

Nil demum quod cupidius audirem abs te mihi significari potuit: quā ut Marius de cuius profectu non poterā non uehementer esse sollicitus: uelut longo experrectus somno: cœperit priori uitæ ire contrarius: ametq; sua sponte & miratur: quod nuper: uerberibus adactus: ne respicere quidem uelle dicebatur. Habeo itaq;

EPISTOLARVM SABELLICI

primum gratias deo optimo quam maximas πᾶν τοῦτο γὰρ πρῶτον τῶν Δεῶν ἀναπεύ-
 πτοῦμαι habeo & Bonfini meo; qui illum in lapsum proniorē ne rueret facili ductu; mul-
 taq; moderatione; in officio continuit: iam enim quod iubes a me fieri bene sperare in-
 cipio; nec eius litteræ omnino displicent; quibus multo magis delectarer; si accuratius scri-
 berentur. Quare pro nostra mutua beniuolentia a te peto; ut in formando stilo frenum
 puero inhi-beas; quem calcaribus egentem mihi; quod factu opus fuit; concitiorē red-
 didisti; tantisper dico dum emendatius scribere assuescat; nulla in componendo utatur ce-
 leritate; nam & in ratione scribendi parum diligens est; & in elegantia; quod ad eum scri-
 bo; sæpe labitur. Cupio quamprimū abs te p litteras doceri sis ne Ferrariæ futurus hoc
 anno; ut de Marii institutione maturius consulam; quamquam nihil; ut uideo; a me con-
 stitui potest; nisi prius quid profecerit cognouero. Quare circa nonas septembris istuc
 uenire cogito; aut illum huc accersere; ut coram quid actum sit cognoscam; Velim cum
 Luceio nostro; si istinc abiturus es; de pueri contubernio aliquid prospicias; ubi tuto esse
 possit; nec te istinc abeunte apud alium libentius esse uelim; quam (quod eius commodo
 fiat) apud communem amicum; cui moribus & eruditione tantum tribuo; quantum for-
 tasse nemini eorum; qui hodie in his studiis clarissimi habentur; mercedem quam uolet
 sibi statuet; fac rogo ut non multo post quid agi possit sciam; nam si puer ferrariæ esse
 non poterit; dabo operam ut Parauii; aut alibi; instituatur; scripsissem ad Luceium liben-
 ter; nisi curæ; quæ undiq; mentem lancināt; ab officio auertissent. Sed tu has illi litteras
 poteris legendas subiicere; & si tumultuosius parumq; accurate scriptas. Vale.

M. ANT. SABELLICI. FAMILIARIVM EPISTOLARVM. LIBER Q. VARTVS.

Aemilianus Cimbriacus poeta. M. Anto.

Egi nuperrime historiam rerum uenetarum ab urbe condita
 facundissime; atq; eruditissime; abs te scriptam; quæ non mihi
 quidem placuit; sed perplacuit; uidebar enim mihi iterlegēdū
 me Patavinum Liuium audire; cuius ut imitator es studiosissi-
 mus; ita dicēdi characterem mirifice expressisti; diligentiam &
 facundiam ita assecutus es; ut cum eo comparari possis; Fidem
 autem; quæ in historiis maxime requiritur; abunde tibi super-
 esse uideo; Quapropter tibi plurimum gratulor; speroq; te no-
 minis immortalitatem consecuturum. Nec ignoro quantum tibi debeant Veneti; quo-
 rum res & domi & foris gestas æternitati commendasti. sed nec minus litteræ tibi no-
 stræ debebunt; q̄s nimio opere iuisti; sed hæc alias latius; quum nobis erit plus ocium; nō
 silebo doluisse me in tam lata; tamq; diffusa; historia nō occurrisse tibi ubi nominis mei
 posses meminisse; ut per te sempiternam memoriam sperare possē. Verum tamen id
 æquius fero; quod te alia cudere audio; ut non desperem te; pro nostra amicitia; operam
 daturum; si tatum mereor; ut tecum in tuis scriptis uiuam. Quod si consequi potero; tū
 uertice cœlum tangam; ut aiūt; & tibi quicquid sum eo nomine debebo. Ego nihil scri-
 bo quod uideam iri lectum sine memoria tui nominis; licet intelligam te meis scriptis
 non egere; ad hæc scripsi nuperrime ἔγκωμια στίχων quod abs te nō solum cupio legi;
 sed etiam emendari; uel una litura; & siquid annotaueris fac me tuis litteris doceas & car-
 men remittas; nam ab eo; supra modum efflagitatur cui nuncupatū ē. Quare; si tuo cō-
 modo fieri potest; statim perlegas atq; remittas; ne diutius desideretur. Vale. & uiue tibi
 & amicis in ista præsertim luce. Ex Iulio.

M. Anto. Aemiliano.

Ncomiasticon quod ad me misisti uno stans uestigio perlegi; atq; uno spiritu;
 tam longum dices carmen; tam longum Aemiliane; ac longius quidem si longi-
 us dari contigisset; nihil graue esse potest; nihil laboriosū; quod cultū est; quod
 uarium; floridum; & elegans; Accessi præterea ad eam lectionem cupidissime; cui dum te

tus imineo: totus afficior: dum inuentionem: elegantiam: dispositionem: dum poeticas uirtutes admiror: desii eum agere: quem tu cognoscendo carmini admotum uolebas: pe tebas enim non ut quantus poeta esses spectarem: quo nihil erat mihi iam antea perspe- etius: sed quam inoffenso pede clarissimi uiri laudes percurreres: merito ineptus haberi poslim: si speciosissima carminis figura oculis admota syllabas tantum: quod puerile est perpendere maluisssem: præsertim quum tua ista minerua nihil pariat: quod non idē cul- tum sit: & elimatum: Gratulor itaq; tibi: ac mihi gaudeo: quod meorum uenetorum lau- des sis canere adortus: sisq; ab eo uiro rem auspicatus τῶν τῆν λέγδεν κω μία στίκην ἀέλε τῆν qui in omni genere laudis tantus semper extitit: quantum neq; poeta: neq; ora- tor ullus abunde possit explicare. Sed satis fuit te uoluisse: quicquid enim uult ista natu- ra efficit. Quod nostram uenetarum rerum historiam tantopere probas: tuum in me a- morem & studium agnosco: cuperem ego is esse: cui merito tantum tribui posset: quan- tum ipse tua sponte facis. Cæterum quicquid in me est: quod quam exiguum sit nunq̄ obicure præ me tuli id ipsum deo optimo refero acceptum: quo auspice nūc trigessimū quartum rerum humanarum habemus in manibus: quam longissimam historiæ seriem ab ipso mundi exordio per enneades scribere exorsis: si ad nostra tempora perducere con- tigerit: dabo operam: ut ipsa quoq; posteritas intelligat: si a tam tenui ingenio posteritas expectanda est: quam cum historiæ fide incolumi Cymbriacum amauerit fabellie. Ego & si ex castore uideo me pollucem factum: respicio tamen uelut ex interuallo musas: exorsusq; iam tertio ab hinc anno res Venetas panagirico cantu scribere: quattuor pe- ne libros: succisua meditatione: conscripsi: atq; ex primo quem genethliacon inscripsi pauca tibi carmina: ad urbis originem attinentia: excerpti: ut ex his quid in futurum spe- rare possimus: iudicares: nec abs te quippiam minus postulo: quam ut in apertum id car- men referas: quin tu lege potius: atq; æque iudica. Vale.

.M. Anto. Catalucio fratri.

Vid ad te post tam longum silentium scribam præter unum nihil est: ut obliui- q onem malorum omnium: aut solum aut præcipuum remedium esse arbitre- ris: nec ego frustra hæc ad te scribo nimis: ut mihi dicitur: patrio indulges affe- etui: nec pateris quicquam eximi ex isto luctu & mœrore: in quem altero ab hinc anno te imatura mors filii coniecit: quasi non ipse in culpa sis: qui eū mortale genuisti: quod si ea lege erat natus: ut fatali necessitati ubiq; esset obnoxius: quid est cur iniquius feras quod in celeberrimo orbis emporio: clarissimaq; omnium: quæ in terris sunt hodie: ciui- tate potius quam in ista solitudine mori contigerit: præsertim quum neq; honestiorem uitæ exitum: neq; beatiorem uspiam sortiri potuisset. Soleo ego eum foelicem appella- re: quod quum charissimus esset omnibus: nulloq; adhuc uitæ fluctus: nullas procellas expertus: lento soporiferoq; genere mortis: in suorum complexibus: tum animam effla- uerit: quum se propemodum conualuisse putaret: ut iam inde mihi & cæteris: qui mihi charissimi sunt: talem uitæ exitum & uelut εὐθανασίαν quandā optare sim solitus: qua- ze si quid rationis in te est: quod plurimū inesse scio: absterge istas lacrimas atq; Thra- ces imitare: qui fato defunctos: funeraq; suorum lætitia: & gaudio efferunt: eos foelices rat- qui labores uitæ & pericula cum morte effugerint: & enim tum miseri sumus tum fle- tu & lamentatione digni: quum ad miserias & calamitates nascimur. Sed uereor ne quū hæc scribo obductum uulnus refricem: dolorq; admonitu eorum: quæ acciderunt recru- descat: Verum ad quem scribam non ignoro: noui constantiam tuam: noui ingenium ra- tionis capax: neq; in optima consilia contumax: facies spero: quod fortem uirum decet: nam expectare diem qui dolorem eximat: turpissimum est: Sed de his hæc enus. Ego de industria ad te diu non scripsi: ueritus ne meæ litteræ acerbe potius quam suaues essent: quod de te suspicaris nihil est: nihil mihi quisquam derulit: nec puto esse quod deferri possit: quum sciam me de te: & aliis meis optime meritum: Nos hic dei benignitate re- cte ualemus: estq; nūc in manibus tricesimus octauus rerum humanarum: quas ab orbe condito teximus: bellissim⁹ Marius recte ualet: teq; & omnes salutat: dedit ad te litteras

EPISTOLARVM SABELLICI

tumultuario stilo scriptas: faciam: ut deinceps sæpius: & accuratius scribat. Vale:

.M. Anto. Rhoseo.

a Vdio Ponticum Taurisinum nõ esse apud uos ampli⁹: aut si sit hodie: nõ diu-
tius futurum. Præceptore: ut uideo opus est: de quo protinus conducendo iam
dudum fortassis Clodienſes tui in medium consulunt: multi: ut affolet: celebrã-
tur: multi & boni & eruditi (ut sunt hominum studia: in hunc: & illum propensiora) no-
minantur. Ego: & si satis scio dignum odio eum: qui in aliena ciuitate sit nimis curiosus
candidatum tanten meum in campum: ut clodienſium unus deduco: cui merito publicã
istam conditionem suffragio deferre possitis: est is quidem Pintius Mantuan⁹: q̄ his pau-
cis diebus elegans ad te carmen dedit. Is si ex multis unus sit merito eligendus: cui cede-
re debeat: ego: qui uelut ex orchestra totum hoc litterarum theatrum circumspecto: non
facile reperio. Gratissimum igitur mihi feceris: quod publica etiam causa te facere oportet:
si dabis operã: ut proximis comitiis Pintii ratio habeatur. Est ille: si años spectes: om-
nino iuuenis: si prudentiam & eruditionem uel Nestore senior. Fac amabo si res est agitã
da ut hic noster: siue per te: siue per alium: iter cõpetitores nõ in poſtreis hæat. Erit: credẽ
mihi: ille Clodienſibus tuis quam utilissimus: nec mihi erit mediocriter gratum intelli-
gere hanc meam de homine prædicationem: tantum apud te: & tuos ciues ponderis ha-
buisse: quantum ipse: & alii habituram existimant. Vale.

.M. Anto. Mauro Mantuano.

q Vod maiora secutus studia: nostra adhuc miraris: gaudeo plurimum: nam & ab
amico laudari aliquid certe est: modo is sit: qui sciat omnem ab amicitia adula-
tionem abesse oportere. Sed tu uide ne opinione deceptus: tãtum mihi tribuas
q̄tum ne optare quidem ausus essem. Nam quid per deũ: & tumultuaria illa habuit e-
pistola: quam ad Barbauarum dedi: quod quisquam non mirari: quod stultum sit dicere:
sed mediocriter etiam probare potuerit: præsertim quũ ne ad hoc quidem a me scripta
esset: ut in apertum referretur: imodicus est Barbauari in me amor: qui non putat se a-
mare: nisi quantũ me amet oēs intelligant: qd̄ nisi sic eēt: nõquam passus fuisset illa nra:
quæ p̄ ludibrio alioqui in ora oĩum abire potuerũt: temere in ista luce hoĩum circũfer-
ri: sed ipse uiderit q̄tum suæ existimationi cõsulat: nemo nisi quæ ualde p̄bet se auctore
uelit publicari. Ego: qd̄ ad me attinet: ipsius & alioꝝ iudicio peride fruor: ac si quæ scri-
bimus talia sint: ut merito a q̄ plurimis legantur: quod Timõ iste (scis quẽ dico) ineptire
nõ desinat: non tã mea q̄ ipsius cã doleo: qui si tã callide sua perpenderet: q̄ se aliena pos-
se existimat: nihil scripsisset unq̄: & nunc qd̄ nostra sit refellere adortus funebre facẽ si-
bi capularis senex quæritat: neq̄ eius scripta me aliter afficiũt: q̄ si sabellicũ optimus ali-
quis laudet: improbi & deliri hoĩs obtrectatio primaria laus eĩ: nec ego expectaui unq̄:
ut is bene loqueret: qui bene loq̄ nunq̄ didicit: at consuetudo ante actã uitã hoĩem p̄-
cipitem agit: donec in aliquem incidat: qui secũ ut fortuna illa æschili ignem & aquam
ferat in manibus. Tu quidẽ & pie & fortiter facis: qui operã tuam mihi oportune polli-
ceris: quæ apud me tanti eĩ: ut in asserenda dignitate nullius sim igenio libetius usus:
quod si acie dimicãdum sit: alteꝝ tibi cornu: ut Eanti Apolloniata oĩ: tuendũ destino:
tu interim nos ama: & tecum futuram pugnam meditare. Vale.

.M. Anto. Barbauaro.

Go quũ aliquid do ad te lrãge: eo consilio datũ uolo: ut: ne dum nimitũ nascẽti
amicitiæ indulges: tuæ existimationis oblitus credaris: nã qd̄ attrinuit ea quæ p̄
lrãas tecũ nuper iocati fuimus: tã temere in uulgus edere: an pagẽ fuit apud ami-
cũ ineptire: nisi q̄tum ineptiã se cum nra illa epistola attulisset: alii quoq̄ scirent? Sed
uide amabo ne dũ imodice amas tua opera pdamur: ut quantũ ego opinione ingenii: tã-
tum tu iudicio perichiteris: & si hoc ipsum tale eĩ: ut magis rephendi possit: q̄ corrigi: ue-
rũ hæc querela eo spectat: ut de iis: quæ ad te posthac scripsero: maturius consulas. Mau-
rũ aut criminari desinas: aut si qd̄ comptum habes reum defer. Sed quid defer dixi quasi
ita euenire possit: ut quẽ tyronem exercui: militem donauĩ: ad ordinem promoui: Tribu

num declarauit Labienus quam cato esse malit. Deferet ille fortassis ducem: sed dux nunquam se desertum putabit nihil imperatori ueterano est milite perspectius: aut quia uere sit fidus: aut quia ille in se fidum esse uelit. Venetiis.

.M. Anto. Luceio.

Isi qui Marium huc accerseret: cupio illum non solum uidere: sed nauata etiam studio operæ coram exoptulare: nec de eo ad uos remittendo quicquam in præsentia statutum habeo: uos precor per litteras in mediū consulite: ipse siue hic erit: siue uenerit: tantum me auctore Luceio: omni tempore: debere uolet: quantum gratissimus filius optimo debet patri. De me tantum tibi persuadeas: fore ut ob ea: quæ in filium contulisti: nullum sit tempus: quo de ornamentis: & cōmodis tuis: nō sim libeter cogitaturus. Utinam in referenda gratia is futurus sim: quem tu: & cæteri: qui quantum tibi debeam non ignoratis: & memorem uirum: & gratum experiamini. Hermolai cōmentarii in hac urbe uenales non habentur: octo dumtaxat uolumina: quæ Venetias delata sunt: ad unum paucis diebus uenies: nec ego deum testor historiam: quæ in manibus est secutus: præter pauca in fronte uidi: impetrato in paucas horas: a Bibliopola: uolumine uno: nec id postea mercari curæ fuit: quod nunc uel tua causa emprum cuperem. Vale.

.M. Anto. Bonfini.

Arsius noster istuc uenit: ut Marium accersat: erit ille mecum plures dies: dum & quid profecerit cognosco: & medici illum diligenter inspexerint: nam multo infirmior est factus: ut audio: de eo remittendo nihil polliceor: nisi prius cognouero: quid actum sit: sed ubicūq; ille fuerit Bonfinem: æque ac patrem: colere oportebit: mihi uero ob ea: quæ in illum contulisti tam semper eris gratus: quam cuius tuorū gratissimus. Vale. & ut libellos: & sarcinulas: ex anotationis formula secum deuehat rogatus facito. Venetiis.

.M. Anto. Pandulpho.

Oc uere fuit egregium patronum agere: magnum nomen: in magna causa: magnifice tueri quod pie magis an fortiter feceris: haud facile dixerim: unū illud ausim affirmare nullum unquam ex aliquo patrocinio maiorem gratiā reportasse: quicūq; humaniores colūt litteras: quorum plurimi cum Plinio ueste mutarant: tantum nunc eo defenso tibi debere uolunt: quantum latinæ litteræ debent huic: quem a calumnia uindicasti: sed quæ te tantum amant Plinianæ factionis uiri: quantum accusatorē ipsum infense oderūt: quod utinā ille: aut nūquam reum quempiam fecisset: aut accusatoriu nactus spiritum minori se inuidiæ obiecisset. Sed ipse uiderit quam parū suæ existimationi expediat id fecisse: nunc non possum nō dolere amicorum iniuria: præceptā esse mihi ad hunc diem occasionem tam pulchræ defensionis cognoscendæ: libellū quē ad me uir humanissime dono miserat uni: atq; alteri amicorū in paucissimas horas concessū iam dudū desidero: quem si ut spero aliquando restituerint satis scio ita futurū: ut uno pene spiritu totā sim actionem percursurus. Imo perpensurus potius: ac tum demum lectione illa instructus pulcherrimi operis libens tibi: & ingenii: & eruditionis testimoniū deferam. Ego quando a me requiris: quid nostræ musæ agant alter a quadragesimo rerum humanarū liber est nunc in manibus: per magna uetustatis spacia euagatus: neq; metam adhuc neq; portum teneo. Vale.

.M. Anto. Robabello Antistiti.

Go in hac urbe tam celebri & officiosa: omniū familiarissime utor Benedicto Permarino: uiro insigni pietate: nostratiumq; litterarum perbelle docto: is Romanam scribit nescio quid a Pontifice maximo impetraturus: nec uerendum est ne non res ipsa facile impetrari possit: sed nequid intertrimenti longior mora afferat: petiit ille a me: ut pro nostra mutua beniuolentiā ad aliquem meorum scriberem: cum quo uetus mihi amicitia intercederet: ut si quid is unquam mea causa uoluit: nūc demum id uelit: ut omni studio: & diligentia det operam: ut id negotium quam primum expediat: ego qui tantæ necessitudini nec recusare potui quicquam: nec debui: conscius mihi ad

EPISTOLARVM SABELLICI

hæc perpetuæ meæ erga amplitudinem tuam obseruatiæ: nihil ueritus sum: totum hoc negocium illi cōmédare: quæ si me amat: si quid unquam uoluit a se profectū: quod tuo Sabellico & gratum esset: & iocundum: hoc mihi det rogo: ut quantum istic gratia: & auctoritate ualet (ualet autem ut audio plurimum) diligenter curet: ut res ipsa quæ celerri me ad exitum perducatur: erit id mihi uehementer gratum.

.M. Anto. Petro Marfo .

I amicorum sunt omnia cōmunia: iam tempus erat: ut ex ea gratia & auctori-
 f tate: quæ ob amplissimas uirtutes tuas in ista luce hominū tibi parta est: nos
 quoq; & si longe absumus fructum perciperemus aliquem: nisi forte omnia ci-
 uitatis iura nobis diuturnū hoc postliminium ademit: quod si lege prohibeor: impetret
 hoc abs te rogo humanitas: ut Benedictus Permarinus: quo in hoc Italiæ flore omnium
 familiarissime utor: sentiat me tantum abs te amari: quātū ipse prædicare soleo: is Rō-
 mā scribit rem nescio quā impetraturus: & quia non ignoras: quantum in indagine ista
 aulica ualeant: uel minima temporum momenta. Da operam: si me amas: ut quantum in
 te est id negociū in alterutram partē quā celerrime expediat. Erat id mihi nō tātū gratū:
 sed uehementer ēt iocūdū. Vale.

.M. Ant. P. Marfo.

Cripteram nuper iam tempus esse: ut fructum aliquem ex ista gratia: & auctori-
 f tate: quæ tibi Romæ quæsitā est: uel absens perciperē: huiusmodiq; persuasione
 frater tecum per litteras egi: ut Permarini hominis mihi amicissimi negocium
 susciperes: susceptumq; quod tuo cōmodo fieret: nobis cōfectum redderes: & iam in hęc
 unā expectationem erecti breui futurum arbitrabamur: ut ex tuis litteris cognoscerem?
 quid actum esset: fuitq; expectatio illa: non magis longa quam uana: non possumus
 non suspicari: nostras litteras tabellariorum: siue incuria: siue fraude: intercidisse: nam te
 non potuisse id perficere: aut noluisse uix crediderim. Quod deus optimus eos male
 perdat cum sua perfidia: nunc ne non omnia amico præstitisse uidear: iterum scriben-
 dum duxi: ac pro nostra ueteri amicitia ab humanitate tua petendū: ut si quid unquam
 nostræ amicitia datum uoluisti: hoc ipsum in præsentia uelis: ut libellus: quem amicus
 pontifici maximo deferendum: ad te mittit: quantum in te erit quam primum in alteru-
 tram partem expediat: erit id mihi profecto tam gratum: ut nihil esse possit grati?
 tu rogo per litteras nobis significes: quid actū sit: aut quid fieri possit: & si res ad exitū per-
 duci contigerit: quid ad uos pecuniarum mitti oporteat: fac ut sciam. Vale.

.M. Anto. Robabello Antistiti.

Vam uetus mihi cōsuetudo intercederet: cum Benedicto Permarino: uiro: quū
 q satis erudito: tum quod in amicitia magis spectandum puto: moribus: & uita: i-
 tegerrimo: ex iis litteris: quæ a me nuper sunt tibi: ut arbitror: reddita: abunde
 intelligere potuisti: esse ego omni amicitia indignus: nisi hominis amantissimi: meiq;
 studiosissimi: causa omnia uellem: quæ honesta sint. Miserat ille libellū supplicationis:
 Pōtifici maxio deferendū rē modicā: ut ipse ait: ac parui ponderis impetraturus: in quo
 negocio cōficiēdo tuā operā p lras regisui: ut ea auctoritate: qua merito in ista luce ho-
 minū polles: siue per te (nisi temerariū fuit id petere) siue p unū aliquē tuorū efficeres: ut
 res ipsa quæ celerri expediret: nobisq; significādū curares: qd actū istic eēt: aut qd demū
 fieri possēt. Ceterū qa nullas de ea re lras ad hūc diē accepimus: nō possum nō sollicit?
 eē: pserti quū itelligam amicū d euētū rei uehementer esse sollicitū: nunc quando mea
 uetus in te obseruatiā multo maiora de officio: & humanitate tua sibi pollicetur: super
 est ut merito suspicemur litteras (quod sæpius euenire solet) uobis non redditas ta-
 bellariorum ignauia: aut illoꝝ incuria intercidisse. Quorū alterutrum amici commo-
 dum æque impedire potuit. Quod si sic ē: iterum abs te peto: ut pro mea in te obseruan-
 tia: quātūcūq; est hoc negocii: uelis mea causa suscipere: susceptum tua prudentia: & in-
 tēgritate ex amboꝝ sententia ad exitum perducere. Desq; tui Sabellici precibus: quod
 dat ille amicitia: libelli exemplum: cum his litteris: tabellarius istuc attulit: illud etiam:
 atq; etiam a te precibus contendo: ut si hanc amico operam exhibere: aut nolis: aut ma-

ioribus curis occupatus non possis. Id saltem tuis litteris mihi significandum cures: ne diutius uana spe tantam frustremur necessitudinem. Vale.

.M. Anto. Sanctonino suo.

c Onueni quem per me conuentum uoluisti: ususq; sum ea cōmendatione: quæ ualde diligēs eē potuit. Sed tu qd supra modū sollicitus es: aut quū ī portū nauis; cur auram requiris: res tibi in tuto est: idq; ita exploratum habeo: ut nullā in te sollicitudinem sim amplius laturus. Verum audi: quid acciderit: ego ad officium admissus: ubi quosdam adesse sensi: qui tuæ rei minus fortassis consultum uoluissent: paululum dubitauī petere ne deberem secretum: an aperta uti cōmendatiōe. Cæterum multo satis uisum est: his audientibus antistitis animū periclitari: qui si qd aduersus te antea dixissent: eorū fides nostra prædicatione leuior fieret: sin dicturi uenissent: quo minus id facerent: illis pudor imponeretur. Quiduis nihil dici potuit: quod ad tuam laudem pertineret: quod non tam patienter illi audierint: quam ego libenter dixi. Est & ipse præsul optimus clementer: ut assolet: meum in te testimonium complexus: uetuit me deinceps de tuo cōmodo: & dignitate laborare: quando tua uirtute: & mea commendatione satis esses sibi commēdatus: nullum fore tempus pollicitus: quo nō libenter de tuis sit cōmodis cogitaturus: enixeq; facturus: ut omnes intelligant: nihil te uno eē sibi charius: sic ille plarīsq; qui officii gratia aderant audientibus. Sis bono animo: negociumq; tibi ex sententia confectum puta. Compellauī ī uestibulo domus antistitis scribam: eius aīum exploraturus: cui cum multa de tua humanitate: & eruditione: prædicassē: non solum ascensus est: sed testatus etiam omnes in te spem collocasse suam: utpote in eo: per quē sciat se: & scribendo: & agendo: haud mediocriter profecturum. Vale.

.M. Anto. Barzizio Brixienfi.

i Mpie ne magis an improbe fecerit: qui Fabiū Quintilianū accusauit: alii Barzizi uidebūt. Ego nefaria istius acculationis capita: adeo ab initio contempsi: ut ne Leontinus qdē Gorgias: qui accusatoris ipsius: aut ciuis: aut cōterraneus fuit: me iudice dānare potuerit. Sed quā ille improbus: tā Bōfacius municeps tuus frugi & officiosus: qui alterq; Romanæ eloquētiae lumen a calumnia uindicare est conatus: tenuissetq; fortassis ppositum: si meliore usus eēt stomacho: cui dū suæ nimium causæ studeat: tēperare nō potuit. Vellē pte rea Fabiū defensum: Ciceronē in crimē deuocatum nollem: quanquam sic quoq; ampliādu magis erat Fabius: quam absoluēdu: nisi Brixia ī hoc uno generē laudis Vicetiæ æmula. Cæterū in aliis nulla clarissimæ urbiū inferior te: nostri tpsis Palemonē tulisset: q duorū eloquentiæ antistitū arbiter factus: Gordii nodum solueris: gratulor itaq; tibi: cū istud ingenii acumen: tum singularē eruditionē: habeo: & ago tibi nō uulgares gratias: non meo magis noīe q̄ oīum: qui Fabiū nomē colūt: quod litem magis inuidiosam q̄ utilē e medio sustuleris: superest: ut quēadmodum cœpisti: pergas bonæ artium studia: & tueri: & augere. Sabellicū tui ingenii fautorem uel ob hoc ipsum: qd res tuas ei cognoscendas tā familiariter tradidisti: hēbis oī tpe: Vale.

.M. Anto. Barbauaro suo.

s Cio ego me tibi uel negligentiae uel superbiæ crimine: satis eē suspectum: sed multo suspectior eram Barbauare futurus: nisi tempus appeteret: quo xpiana pietas suadet: de cōfessione cogitare: per quā opus est errata confiteri: confessā corrigere: correctā in melius mutare. Videbar (fateor) mihi inhumane nimis: ne impie dicam: fecisse: quod te uirū officiosum: mei cupidum: studiorum fautorem: tam lōga: & indigna mora torserim: uanaq; mearum litterarum sim expectatione frustratus: scelus piaculari hostia dignū. Quapp merito habeā ī festos oēs: qbus curæ sunt iura amicitiae: qui humanitati: & officio student. Sed audi: quanto maiore inuidia quam culpa: hoc tibi sim nomine suspectus. Primum enim quantū hic negocium sustineam: ut puto non ignoras. Difficile est publice profiteri: sed publica scribere multo difficilius: accedit ad hoc aliud opus: longū uarium: perq; omnia uetustatis spacia diffusum: inexhaustum & quod maiore ambitione quam officio: susceptum merito uideri possit: id adeo me sibi

EPISTOLARVM SABELLICI

totū uendicat: adeo exercet: ut non modo quid deceat: non uideā: sed quis sim: etiam uix satis intelligam: Quod si uoluntate non eueutu homines peccare creduntur: tam longe abest Sabellicus a crimine: quam quis alius inuitus peccans longissime: debes igitur huic nostro silentio dare ueniā: tā enim inhumanū est: ut arbitror: exigere ab amico officium: quod præstari non possit: quam quod debeatur: non reddi: Cæterū in hac curarū fluctuatione quoties tuæ litteræ ad me perferuntur: non solū non iniucūdæ sunt: sed leuamento etiam maximo accedunt: adeo: ut uix credas quāto ab illarū lectione fortior alacriorq; ad institutū opus fiat reditus: uel quia tam uiriles: & robustæ sin: ut ad laborem perferendum animum uehementer confirmet: uel quia adeo suaues: & iucundæ ut mens illis demulcta non senti at lassitudinem. Vale.

.M. Anto. Mauro suo.

g Ratulor tibi & academiæ: quod unius ueterani industria tot ciues postliminio sint: uno tēpore: recepti: quos uel ex eo fortissimos esse uiros iudico: quod eorum pleriq; ut index ad nos missus demonstrat: & tu diserte ad me scribis: optimi sunt agricolæ: sed uide ne longa ista nomenclatura Chalcidensis sit hospitis cœna: quod nefas sit credere: quum in re tā serua comicū sim testē nactus: superest igitur: ut tu: & cæteri studioꝝ fautores enitamini: ut illi uniuersæ ciuitati nō uni restituti uideātur. Sint in foro: frequentent hominum cœtus: sint quamplurimis adiumento. Cauete ne in his restituendis uersura quædam: non assertio facta uideatur. Satius fuisset tales uiros non restitui: quam si ad hoc ipsum restituti sint: ut uni: aut alteri seruiant. Sed quid ego hoc abs te contendo: qui utinam tam posses in medium cōsulere: quam uelles: at potest Barbauarus noster: possunt alii: quos scio tibi tua minerua ad hunc diem conciliatos: cum his agas: hos hortare: precibus fatiga: ut si fieri potest tantorum ciuium nomina in albo referantur. Sed quid referantur dixi: immo impressoriæ potius officinæ inferantur: quod æque erit: & aliis gratissimum: & iis: qui auctores fuerint laudi & ornamento: scripseram ego ad te hæc: & ob signaueram: quum de Georgii alexandrini: uiri clarissimi: obitu ex tuis litteris cognoui. Non potui non dolere cōmunem uicem: quod ueteranū celebrem: atq; omnium cōsensu sapius donatum: amiserit Academia: præsertim: quod iam senio confectus frequens adhuc circa signa esset: uel quia militaria munera obire poterat: uel quia posse uideri uolebat. Sed mortalis erat: eaq; lege natus: ut fatali pareret necessitati. Vale.

.M. Anto. Harmonio suo salutem.

q Vod ita demum eueniret: ut ego: & tu: ut ambo uolebamus: gratulor tibi. ut de beo: mihi gaudeo: & sic ita uiuam: ut eo de quo ad me scribis incolumi uellē te omnia consecutum. Tu mi Harmoni fac is sis: qui in rebus tuis non minori tibi præsidio fuisse uidearis: quam fortuna esse possit: quæ est prudentiæ comes: & pedisequa: ea tecum cogita: ea meditare: quæ tibi: quæ Mestrensibus tuis cōmodo sint: & honori: me quidē semper habebis: cui. omni tēpore æque charus sis: ac patri. Sed hæc melius: quum una erimus: erimus autem: ut spero: sæpissime: iam dudum enim cogito succissiuis temporibus istuc aduolare: tu: rogo siquid uales gratia istic cōpara mihi: & tibi locum aliquē suburbanum: ubi festis diebus recentē captemus aurā: ac sub umbra cū domesticis cœnitemus: manebunt omnia cultoribus ipsis mea cura: & diligentia: intacta: adero hesperius serpens: umbra: cœlo: & aqua contentus: nec te interea rei cuiuspiā fatagere oportebit: tua cōtentus p̄sentia: & comitate satis mihi laute epulatus uidebor: quum te conuiuam fuero sortitus. Urbana esculenta istuc mecum aduecta: instruent satis abunde cœnam. Vale.

.M. Anto. Harmonio.

e Vi agelli: primitiæ fuerunt mihi quam gratissimæ: non quia missas uellem: satis enim superq; abs te habeo: quod nostri memoriā tenes. Sed quod a magno animo: gratoq; sunt profectæ: Tu scito eas multo maiore gratioreq; animo quā missæ sint a sabellico esse acceptas: Qui unus omnium amicorum officia plus æquo &

celebrare solet & illustrare. Sed hæc non eo tendunt: ut uelim te post hac ad me quippiam mittere: nisi forte mercenarium amicum iudicas: Quod si hoc nomine me tibi suspectum sensero. Valebis. Venetiis. Tertio nonas Aprilis.

.M. Anto. P. Marso suo.

Quo meo fato hoc fieri dicam: aut qua mea potius culpa? quod ex isto tuo successu: phama: celebritate: nullus ad me fructus: ad hunc diem: peruenerit. Cur non omnia amicorum communia: aut si communia cur non omnibus: sæpius ad te scripsi: ut negotium hominis mihi amicissimi susciperes: nec res multi fuit laboris: quæ cum te nuis erat: tum meo iudicio ualde æqua: & ob id fortasse impetratum non difficile. Cæterum incuria ne tabellariorum litteræ illæ interciderint: an istuc perlata nullius apud te ponderis fuerit: parum compertum habeo: tantum affirmare possum expectasse me diutissime: ut ex tuis litteris cognoscerem: quid mea causa facturus esses. fuitque mora illa longa quidem: sed non magis longa: quam irrita. Experiri constitui quæti in ista fortuna ueterem facias amicitiam: qua frater peto a te ut si unquam aliquid mea causa uoluisti: hoc maxime uelis: ut per te: aut per amicorum aliquem: a pontifice maximo impetretur: ut Sebastianus Bonus iuuenis optimus: qui non nihil dedit mihi operam: nunc demum sacris initiatus ad sacerdotium promoueri possit: est is: ut mihi dicitur: & ipse sua prædicatione affirmat primum & uigesimalium uitæ ætatis ingressus: qua plerique ætate id nuper impetrasse dicuntur. Quare mi Marso da operam: ut per te nos quoque istuc aliquid potuisse uideamur: nihil magis cupio: quam ut hoc negotium ipsi adolescenti optimo: meique studiosissimo: ex utriusque sententia conficiatur: ex omni ueneta iuuentute nemo est: qui me diligentius obseruet. quo fit: ut de eius commodis & ornamentis non possim non uehementer esse sollicitus. Tu si me amas: & hoc suscipe negotium: ac susceptum ita conficito: ut cum Sebastianus ipse: tum cæteri intelligant me nemini scribere potuisse: qui mei aut amantior esset aut amicorum studiosior. Fac rogo ut ex tuis litteris intelligam: quid fieri possit: & si quod spero rem nobis confeceris: gratissimum erit: si & impendii rationem habueris: est enim adolescens non minus pauper quam bonus: Verum quoquo modo res conficietur: dabit is sedulo operam: ut ad quacumque uolueris mensam uobis istuc pecuniæ representetur. Includi his litteris libellum: quem mihi dedit: eo in supplicatione formanda uti poteris. Compendo tibi totum hoc negotium ita: ut magis commendare non possim. Pomponium nostrum saluto.

.M. Anto. Harmonio suo

Habes Harmoni exemplum litterarum: quas iam antea ad te dedi: testimonium mei in te perpetui amoris. uel comico locupletius: nunc quod ad istud celebre spectaculum inuitas: & habeo: & ago tibi gratias: ueniam credo: nisi maius aliquod negotium nostrum ad te cursum remorabitur: tu nobis interea: & in urbe podium: & hortis stibadium para.

.M. Anto. Antonio Tubicini.

Commendauit tibi: hoc anno: per fratres: Felicem Vlmicum: qui eo consilio Venetias uenit: ut mihi daret operam: rescripsisti ad me non minus clementer quam ab initio opinatus sum: estque tua pietate: horumque patrum permisso: qui hunc minoritanum locum Venetiis curant: Vlmicus consecutus: ut suis sumptibus in hoc cætu fuerit: ad hunc diem: studioque fratrum satis comode operam impedit. Nunc: ut audio nouo decreto excluditur: non suo aliquo flagitio: nec quia molestus sit cuiquam. Sed quod in id conspirauerint omnes: ne contra præscriptum sit hic aliquis: qui priuatis uiuat sumptibus. Ego non questum qui nullus sane ex ea re expetitur: sed officium & pietatem secutus: & hoc anno iuuenem ipsum tibi uir pietissime commendauit: & nunc cum maxime opus est: maiorem in modum commendo: oroque: & obtestor: ut si mea causa ab initio felix tuæ fuit præstantiæ commendatus: posthac quam commendatissimum habeas: ut si salua religione: uestraque dignitate incolumis fieri possit: sit ille hic bona omnium uenia ea conditione: qua fuit antea: uel si id dari non potest: quia decretum mutari non possit: sit saltim is honesto aliquo loco: hic Venetiis tuo permisso: ut per otium studiis litterarum: quorum mira cupiditas

EPISTOLARVM SABELLICI

te tenetur operam impendat:erit mihi id non minus gratum: quam si id beneficium in me ipsum conferretur. Vale.

.M. Anto. Guliolæ suo.

m Istyllus: qui has meas tibi attulit litteras: meus est contubernalis: immo ut uerius dicam famulus: si famulus dici potest: qui totâ procurat domum. nam quod ad me attinet: tam hercules ab omni domestica cura absum: quam si res ad me nihil attineret. Ille regit cūctos: illi sunt omnia curæ: agnoscis credo tui tibulli carmen: & si paululū inflexum. Venit is Hunnium litem incohaturus: quâ prius absolutâ: quam incohata uterq; nostrum uelit. Commendo itaq; tibi: tradoq; totum hominem. Tu si me amas: & si te amari a me non ignoras: fac rogo: ut quamprimum ille ad me reuertatur. Totam rem ipse corâ melius exponet: affert tibi: ni fallor: causam non modo æquâ: sed ualde etiam probabilem: & quæ: si fauor adsit: facilem sit exitum habitura. Mocerius prætor uir omnium optimus: ita se facturum recepit: ut quam breuissime audiam in alterutram partem iudicatum: quod ut rite fiat te oro plurimum: & obtestor: ex omnibus commodis: quæ ex tua ista celebritate: & eruditione in me aliquando redundare poterunt: hoc erit maximum: longeq; gratissimum. Vale.

.M. Anto. Petro Sabino.

I Litteras quas ad me dedisti libenter legi: multoq; libentius operam meam adolefcenti: qui eas attulit: accomodassem: si quid fuisset: in quo ille a me iuari potuisset. Sed nescio quonâ modo hic domestici præceptores hodie uulgo fordescunt: quod haud dubie ipsorū culpa fit: qui alienam domum ingressi primum omnium illud obliuiscuntur ὕψος σαρτόν: non quid deceat uident: non quid præstari oporteat: faciuntq; ut & ipsi digni odio sint: & quorum testimonio usi sunt: leuior fiat auctoritas: tales quidem multi reperti sunt. Is uero: quem ad me misisti: neq; improbus est (ut uideor) neq; sibi defuisset: si honesta aliqua quæri potuisset conditio. Sed mutata est: crede mihi: illa aucupii ratio: quæ te cum multis fecit diuitem: Verum extraria illa multo melior quam urbica: & ut breuiter dicâ: nō litteræ fastidiuntur: sed mores: quare si me amas: desine aliquando tuos farfaricolas: uelut turdellas uoconiana oliueta depastas: tam procul ablegare: qui longo itinere: multaq; maris iactatione huc delati me sollicitudine: & anxietate: conficiunt: quum eorum desideria nequeo explere. Expecto epigramata: quæ mihi ultro detulisti: cupio: & opto amicos inexhausti huius laboris portionem aliquam sortiri: ut si qua laus inde expectâda est: sit ea mihi cū illis cōmunis. Ultimus sextæ eneadis liber nunc in manibus est: & iâ tertio Ianum clausimus: Andreas adolescens (nisi me frons fallit) optimus erit apud te nostræ lucubrationis testis: ipse quid hic agat melius coram dicet: quâ ego in tanto negotio: per ocium significare possim. Vale. Venetiis.

.M. Anto. Fœlicis Montopolitano.

a Dmonitus nostræ ueteris amicitie inhumane nimis: ne impie dicâ: fecissem: si Andream municipē tuum sine meis ad te litteris dimissem: eū uenientem tua causa sum suauissime cōplexus. Fuitq; hic mecum totū triduum nō iniucunde: & enim quoties illū uidebâ subibat animum Fœlicis mei fœlix memoria: tanto quidē iucundior: quanto ex lōgo nostræ consuetudinis interuallo desideratior. Nunc tantū habeto esse te uno nihil mihi charius: p̄stariq; a me tibi p̄petuū nostræ ueteris cōsuetudinis affectū: quod tu quoq; ut facias te uehemēter oro: & obtestor: q̄s hic sim: & i quo statu sint res n̄ræ: Andreas qui has meas tibi attulit litteras: abūde docere poterit. Vale.

.M. Anto. Nicolao Sauorgnano equiri.

p Etiisti a me hoc anno: postridie ni fallor eius diei: quo ad gemellorū ædē publice orauerâ: ut funebris illi orationis exēplū tibi cognoscendū traderē: erâ ego tūc ita morbo affectus: ut quis essem q̄due peteret parū omnino intelligere: pollicitus tamē fui fore: ut quamprimum a febre conualuissem: actionem illam cario nostro a manu dictarē: nā ex scripto ad dicendū procedo fere nunquā: p̄stitissemq; ego qd fuerâ pollicit⁹ paucis dieb⁹: q̄b⁹ meliuscule habere coepi: scripseratq; iâ actuarius

typum: quum patricius quidam iuuenis mearum rerum: ut ipse præ se fert: non medio-
 criter cupidus: mihi adhuc cubanti forte affidens libellum: qui in proximo erat: intuit⁹
 familiariter ut debuit legedū arripuit: petiitq; ī duas horas sibi copiam fieri totius rei per
 ocium cognoscendae: futurum pollicitus: ut continuo per domesticum puerum illū ad
 me remitteret. Sed audi qd acciderit: domum reuersus subitis a patre nūciis excitus ī pa
 tauinum agrum concessit: fluxerunt itaq; plures dies mihi eius reditum expectanti. Inte
 rim totius rei argumentum excidit animo: adhuc ægro: recentiq; morbo uacillanti: adē
 ptaq; per hæc iterum dictandi facultate necesse fuit hominem expectare: libelloq; du
 os post menses recepto: dedi operā ut confestim tibi exemplū inde exciperetur. Quod
 si tardius quam uolebas: & ego destinarā ad te deferē: nō mihi: qui semper tuæ uolunta
 ti satisfactum uolui. Sed necessitati ascripseris: cui nemo sapiēs repugnat. Est apud Mo
 cenicum prætorem Daniel Cremonensis: uir græce & latine egregie doctus: & quod in
 paucis sit reperire non minore modestia quam eruditioē: is celebritate tui nominis: mea
 q; prædicatione: adductus te aliquāto prius colere cœpit: quam uiderit: facies quod tui
 moris est: si in eo uiro studia bonarum artium: quarum semper fautor fuisti: eximiam
 que humanitatem complexus: hominem ipsum in tuorum numerum receperis: rece
 ptum & amare & fouere perseueraueris: est certe dignus tua amicitia: dignus quem tu &
 omnes: qui bonis artibus fauent: studio: & beniuolentia prosequantur: contende
 rem ego id abs te pluribus: nisi certo scirem hūc: de quo hæc scripsi: iam inde ex quo Vti
 num uenit cœpisse tibi esse non iniucundum: quum propter studia litterarū: quæ in om
 nibus æque fouisti semp: tum quia mocenico: uiro clarissimo: cuius uirtutes omnes me
 cito mirantur: sit non ingratus. Vale.

.M. Anto. Andreæ Mocenico.

I uales bene est. Academia quam eleganti carmine hinc profecturus salutasti
 s pulchre ualet: estq; hodie frequens ut si quando alias: sæpeq; ut mihi dicitur
 urbanissimus ille tuorum æqualium cœtus de te suauissime loquitur: tuamq;
 suspirat absentiam. Sed tu potius uiue in ista locorum amœnitate. Caietaniq; disertissi
 mi musa fruere: me absentem habes: cui æque sis atq; illi omni tempore periucūdus Ma
 rius mihi prædicare non desinit: quam humanæ abs te: & fratre tuo: adolescente ornatif
 simo: fuerit istic acceptus: quo fit ut nisi ingratus sim tantū ambobus debere uelim quā
 tum Venetæ iuuentutis nemini. Utinam is sim: quem omni tempore & gratum uirum
 experiamini: & eorum: quæ in me & filium contulistis: non immemorem. Vale.

.M. Anto. Caietano suo.

Vod de mistylli nostri negocio non minus laboras: quam si res tua esset: tuum
 q in me studium & humanitatem intelligo: estq; id mihi: quod non iniucundum
 tibi fore arbitror: æque gratum: ac si per te causam absens tenuisset. Sed tu opti
 mos artifices imitatus: qui caput cæteraq; delinialti καὶ τοῦς πρῶτος ποιήσεν ac quan
 tum potes enitere: ut mistyllus mihi tectus & sartus aliquando restitatur: commendare
 tibi iterum hominem: adderem & preces: nisi nostræ amicitia fieret iniuria: fieret & fi
 dei isti qua tu tua sponte me & meos omnes colendos & ornandos suscepisti. Quod Ma
 rium meum istuc uenientem: & tu & Mocenici fratres: adolescentes ornatissimi: tam hu
 mane accepistis: non reperio (quod uix futurum putassem) quibus uerbis agā uobis gra
 tias. difficile est dictu quantum ea res me uobis deuinxerit: & nunc quod possum præ
 sto uobis non ingrati eorum: quæ fecistis: memoriam: utinam is demum sim: in quo
 uestrum studium optime collocasse uideamini. Ambrosius: qui has tibi attulit litteras:
 est mihi ueteri familiaritate coniūctus. Trado tibi totum hominem: eumque si tua
 aliquando uolet uti opera: habeas rogo quam commendatissimum. Si in scribendo non
 sum tam frequens quam uelles: meis id occupationibus dato. Tu quam sæpissime: quod
 tuo commodo fiat: ad me scribas uolo. Nihil tuis litteris libentius uideo: quæ quo lon
 giores sunt eo quidem suauiores: uix credas quantum illarum: quas dedisti: breuitas legē
 te offenderit. Quippe quæ subito haustu non mō non extinxerūt tuæ: rex. sibi: sed ma

EPISTOLARVM SABELLICI

loré etiam multoq; ardétiore excitarunt. Vale;& me ea cōmendatione:quæ ualde sic diligens:clarissimo prætori uestro:cōmuniq; domino:etiã atq; etiam cōmenda; cui absenti absens gratulor quod una omnium uoce:constantiq; prædicatione: tam sapienter & moderate prouinciam istam hodie administret: ut non mortalis homo:sed e cœlo deus quidam missus uideatur. Vale.

.M.Anto. Constantino Ciringiochio suo.

T si de singulari tuo in me studio nunquam dubitauim:pergratum tamen te mihi fecisse scias:quod per litteras mihi significasti:illud nobis integrum manere atq; id esse:quod neq; absentia:neq; consuetudinis nostræ intermissio ulla labefactare possit. Fecisti me hercule quod te facere uolebã: tu Constantine mi fac quod facis:custodi ac tecum serua hominis tui amantissimi memoriam;a quo non amari tantum:sed suauissimi quoq; fratris loco haberi te non ignoras. Cæterum quod ad studiũ tuum attinet non est cur hæc:quæ semel damnasti:studia respiciens horridulum istud propositi studii tyrocinium formides. Maluissim te nõ initiari:quam illico uelut damnatis sacris in prophanum recurrere:quamquam dii boni:quid in istius scientiæ cultu est:tam arduum:aut tam difficile:ut animus in uestibulo ipso hærens:ad secretiora demitti recuset:immo age illudq; tecum cogita:uirtutem ubiq; in arduo esse:difficilemq; esse uiam:quæ ad illam ducit.Non sit magnum facinus:nostri cætera. Zenophontius ille Hercules non per ignauiam & desidiam:sed per labores & industriam ad uirtutem sibi fecit aditum:quanquam ne labor quidem ullus in istius scientiæ acquisitione tam arduus esse potest:qui te a tam pulchro instituto debeat auertere:adde quod nil est tam durum & arduum quod industria:studio: & diligentia:non mollescat. Etenim uel hoc nomine naturæ nõ parũ debemus qđ nihil humanæ industriæ negatũ uoluit. Quod cū ita sit turpiter desperatur quis nescit quod fieri possit:illud etiã non nihil est:quod licet uirtus per se sit expetenda:nescio tamen quonam modo ad illam libétius properamus. Si qua spes præmii in arduum nitentibus proponatur:quæ quo maior est eo magis nos ad illam anhelare inuitat.Illud etiam consideres uolo si tibi non defueris ad quantam te laudem compares:quam tibi tuisq; profuturus sis:quam etiã uniuersæ patriæ:quanta deniq; cum laude & celebritate in ista forensi luce uicturus sis: si eam quã de te concitasti opinionem non fefelleris:an ignoras quantum sibi placeat uicinus tuus ille (scis quem dico)quum nobilium clientum comitatu ex foro reducitur. Pulchrum est (crede mihi)domum suam ex priuata publicam fecisse:ex ignobili illustrem:ex inopi diuitem: & breui:quid præclarius uideri potest:in bene instituta ciuitate iurisconsulti domo: unde uelut ex oraculo quodam omnes ciues consilium expetant. Sed quorsum hæc tam multa:quia uisus es his litteris:quas ad me dedisti:incredibilem quandam animi imbecillitatem præ te ferre: atq; in ipso studiorũ limine hæsitare: sed quid hæsites:quin age teq; ipsum ad cultum sapientiæ hortare:adiuuu:extolle:atq; ad laudem istam iacentem animum erige.Nihil:ut aiunt:uolenti difficile:uincit omnia labor improbus:ut poetæ eminentissimi carmen testatur:& ne longior sim hoc habeto nihil esse tam difficile & arduum:quod industria:& diligentia:quum uolueris non facile sis cōsecuturus:quod ut facias ego & tui omnes:quibus charissimus es abs te magnopere cōtendimus. Vale.

.M.Anto.Guliolæ.

Rat adolescens de quo ad me scribis satis mihi commendatus:quum patris sui tum patriui causa:nunc tua diligens comendatio fecit:ut hodie sit mihi quam commendatissimus:tu quãdo in rebus tuis nullus mei usus est:in amicis:quid tua causa uelit sabellicus quandoq; experiare. Nam quod ad ipsum adolescentem attinet:dabo operam:ut in dies magis intelligat nullius commendationem apud me maiori sibi adiumento esse potuisse:quam eam quæ sit a meo Guliola profecta. Qui si plane perspicit se a me amari:si coli potius hoc unum rogo mei in se amoris reddat hostimentum:ut Mistylli nostri aquileiensis causam:quam maximo potest studio:& diligentia nã tatur ad exitum perducere:erit id mihi tam gratum:ut gratius nihil esse possit. Vale.

.M. Anto. Caietano suo.

Go Mistyllum absentem uehementer desidero; ac dum illum in diē; & horam exspecto; annus est. Sed tu φιλῶτα hoc mihi des; rogo; ut in alterutra partem eius negocium ad exitum perducatur; auderem ego id per litteras petere; & a prætorio legato; uiro integerrimo; qui quum hic esset perhumane me complexus est; ac sua sponte pollicitus fore; ut omnia istic esset; mea causa; facturus. Sed quum nō me lateat; quid in isto foro Caietanus meus possit; immo quid uelit; sui Sabellici causa; superuacuum duxi alterius patrocinium implorare. Tu pro nostra mutua beniuolentia quantum potes enitere; ut Mistyllum mihi quandoq; restituatur. Vale; & quid actum sit; aut quid fieri possit; si tuo cōmodo fieri potest; fac ex tuis litteris intelligam. Vale.

.M. ANT. SABELLICI. EPISTOLARVM FAMILIARIVM. LIBER QUINTVS;

.M. Anto. Iacobo Porpetano.

Vid ego tecum excusam domiciliū huius angustiam; quæ non minus tibi nota est; quā mihi ipsi; qui eā iam sextū annū stomachari non desino. Sed quum semper alias; tum hodie tam arctè & anguste habito; ut iam cœnatio sit in cubiculū uersa; quod mihi accidit; dum uni atq; alteri amico; (nā mercenarius esse nolo) cupio satisfacere. Id in causā ē cur adolescens; quē ad me cū tuis litteris misisti; nō sit a me in contuberniū acceptus; pollicitus sum tamen si aliquando poterit id dari; futurū; ut quum tua; tū matris tuæ; foeminæ nobilissimæ; causa; quæ de eadē re ad me pluribus scripsit; nemo sit mihi ipsi adolescenti præferendus; quod si nūc uel minima occasio adesset; abunde exptus esset nullius cōmendationē; apud me; plus sibi pdesse potuisse; quā eā quæ a meo esset Porpetano profecta; cuius causa; nisi ingratus sim; omnia uelle debeo. Vale.

.M. Anto. Bodegano suo.

Arum prudenter facis; quod precario impetratū uelis; quod tuo potes iure exigere; nam nisi omnia tua causa uel in; aut inhumanus sim; aut suauissimæ amicitiae immemor; quin & potes quidem; & debes tuo iure mecum agere; si quid sit; in quo mea opera tibi; aut tuis utilis esse possit; excepissem ego adolescentem; de quo ad me scribis; fuissetq; Bodegani mei causa; tā mihi cōmendatus; ut nullius litteris plus esse potuerit; nisi ostreatim cōferti; & ut sic dicam castellatim; ego & qui pauci hodie mecum sunt habitaremus; nosti domiciliū huius angustiam; sed si aliquando leuabor huiusmodi tedio; habiliorem domum sortitus; dabo operam; ut ille apud me sit; in cuius uita ornanda spero futurum; ut & fidem tui Sabellici & operam sis; ut si quando alias probaturus. Vale.

.M. Anto. Guliolæ suo;

Ccepissem libenter adolescentē; qui cū tuis ad me litteris uenit; fuissetq; nihil grauate a me domesticorum numero; te id petente; ascriptus; nisi tam incōmode habitarem; ut uix iis paucis; qui mecum sunt; uacer locus. Quod potui igitur deruli; ut si quādo acciderit; ut apud me cōmodius esse possit; tū fore; ut neminē sim illi prælaturus. Interea; si quid est; quod nostra opera tibi utilis esse possit; utere tuo Sabellico. Mistylli nostri causam tibi etiam; atq; etiam; commendo; de cuius euentu non possum non uehemēter esse sollicitus. Gratissimum mihi feceris; si in uniuersum quid de tota causa sentias; perpaucis ad me scripseris; nam quicquid te in ea causa sentire cognouero; id uerissimum putabo. Vale.

.M. Anto. Guliolæ suo.

Ccidit propemodum mihi; quod & seni illi comico; qui apud Aristophanem gloriatur tenaci se esse memoria; in iis quæ sibi deberentur; cætera facile obliuisci; & enim quod ad eorum alterum attinet; quid tibi deberem iam propemo

EPISTOLARVM SABELLICI

dum oblitus eram : quod uero ad domesticum usum pertinebat : satis memoria tenebam : atq; circūspicere cœperam; ut unum aliquem in cōtubernium cooptarem: qui in Mistylli defuncti locum a me surrogaretur. Tercentini interim istius: de quo ad me scribis: sane immemor factus: non quia non illi: tuo nomine: consultum uellem : Sed quod curarum fluctibus pene obrutus: minus interdum: minusq; mihi consto: At satis foelici ter cessit: quod re adhuc integra tuis sim litteris admonitus : quando igitur adolescens iste tantopere optat mecum esse: Guliolæ meo: & cæteris amicis libens hoc damus: deferimusq; illi conditionem : ut Mistylli demortui loco rem domesticam diligenter curet. Me publice & priuate audiet: nostra bibliotheca: & si permodica: suo poterit arbitrio uti. Et quia hic omnia cum precio tantum πῦρα γοφικῶς in medium conferet: Quantum Guliola meus conferendum duxerit : De eius institutione nihil polliceor: malo tibi officium meum: re quam uerbis probare. De fide illius: & itegritate: ut nihil ultra quærerem: tuarum litterarum fecit testimonium: quod apud me: uel sponsoris crassi habet instar. Bene Vale.

M. Anto. Porpetano suo.

Ram ego quæsiturus alium quendam in Mistylli nuper defuncti locum: quæ tua ad me litteræ redditæ sunt: & quia nihil est: quod non tuo iure a me impetrare possis : quemadmodum & Guliolæ scripsi: defero conditionem: quam tantopere optastis: Paulonio isti Tercentino: de quo ad me scribitis: sed ea lege defero: ut omni domestico ministerio eam mihi nauet operam: quam ille qui nuper est mihi nescio fato ne dicam: an occulta quadam potius fortunæ inuidia: ademptus: uix Porpetanus meus credat: quam omnia fortuita in eius morte euenerint: locus: tempus: medicorum inscitia: crus ueteri cicatrice uiolatum: quæ res: effecit: ut de eius salute ab initio medici cœperint dubitare. Sed ille periit: quâdo: ut uideo: periturus erat: hic qui ad me uenturus foelicius: ut spero: & opto: multoq; auspiciatus: det operam: ut paucis diebus mihi adsit: maturato opus est: si mecum uult esse: nã & alii id quæritant. Fac quæso ex tuis litteris intelligam an sit uenturus. Si uenerit curabo: ut tua & aliorum commendatione sentiat se non frustra huc uenisse. Nos dei benignitate recte hic ualemus: cupimus uos quoq; saluos esse: matrem tuam & domesticos saluto. Venetiis.

M. Anto. Bodegano: & Sãctonino suis.

Vida me precibus contenditis : quod uestro iure exigere potuistis . Satis erat intelligere uos uacare hic locum: cæterum de eo non magis meum erat: quam uestrum statuere. Scripserat de eodem adolescente ad me nuper Porpetanus: & Guliola: quibus rescripsi me amborum causa esse omnia facturum : secutus non minus tuam quam illorum uoluntatem. Nunc curate : ut is qui ad me uenturus est: primo quoq; tempore huc nauiget. Qualis sim in eum futurus: quem mihi commendatis: diligens institutio declarabit. Valete.

M. Anto. Io. Campegio.

Vgustinus sanctonini mei filius: qui has meas tibi attulit litteras: aliquandiu mihi operam dedit: probauitq; in eo: adhuc puero: non minus mores: quam ingenium: quo contigit: ut iã inde filii locū sit apud me propemodū adeptus: accedit huic necessitudini altera quidem maior: quod ego: & Paulus sanctoninus eius pater uir omnium optimus: & qui Sabinam probitatē: in qua ortus est: sanctissimo uitæ instituto i se: & liberis mirifice refert. tã a prima ætate fuimus inter nos amici: ut nulli hominum unquã amiciores iter se fuerint: nũc adolescens ipse Parauinũ uenit: ut fratri quẽ minore natu secũ istuc duxit : honestũ contuberniũ: honesta mercede: cõparet: rē mihi gratissimã facies: si per te: quod tuo cõmodo fiat: aut tuorũ aliquẽ dabis operã: ut locus puero quærat: apud unũ aliquẽ ex iurisscientiæ affectatoribus istis: qui ex celebritate tui nominis pendent: de mercede tuo arbitrio adolescētes cõuentũ uolent: modo quis ille est futuri cõtubernii magister : is sit: qui moribus pueri sciētiaq; Tyrociniõ cõsultũ uelit: erit id mihi: ut dixi: uehemēter gratũ: ac tale: ut ego: qui semp tuæ amplitudini

multum debui posthac: plurimum debere uelim. Vale.

.M. Anto. lo. Campegio.

M Vltos tibi commendem: necesse est: quando non pauci sunt: qui me totum tui nominis esse sciūt: præstoq; ego id omnibus eo libētius: quo magis nostra hæc cōmendatio tuæ conducit dignitati. Bartholomeus Soardus: qui has meas tibi reddidit litteras: iam annum & amplius dedit mihi operam: fuitq; per id tempus omnino mecum: ut ex contubernalibus unus: estq; adolescens ipse cum singulari modestia: tum egregia in me obseruantia: hoc consecutus: ut rantum illius studiis hodie faueam: quantum eorum: qui mecum uixerunt: nemini. Venit ipse nuper Patauium: tibi operam daturus: fuitq; sub primum istuc accessum: abs te humanissime appellatus: ut ex ipso postea cognoui: nunc uero: quum satis charus tibi sit: cupiatq; in dies charior esse: mecum egit: ut aliquid de se ad te uirum amicissimum scriberem: quod quum ita sit: acta ago: & quem tua præstantia sua sponte satis commendatum habet: ut quam commendatissimum mea causa habere uelit: oro: & obtestor. Vale.

.M. Anto. Nouellino suo.

E Ram: fateor: tecum omnino aliqua de filio: quē tuæ fidei credidi: acturus: quū ingens curarum æstus me isthinc pene præcipitem egit: hunc tantū abs te peto: uir humanissime: ut si me dignum tua amicitia existimas. Marium ita apud te habeas: ut ipse intelligat: se Patauii non uoluptatis causa: a patre: constitutum. Sed ut per labores quærat sibi reditum: unde sua culpa nuper excidit: quod spero eum facturū: si tua auctoritas: fidelissimæq; adhortatiōes fluctuātē adhuc animū ad bonæ artiū cultū erexerint: nā quod ad me attinet: utinam tam libenter illi per uirtutem sibi gradū faciat: ad pristinam patris beniuolentiam recuperandam: quam facilis ipse ero in filium: paratusq; omni tempore cum eo redire in gratiam. Quid de ratione studiorum scribā: nihil est: nisi: ut te auctore creticum græce audiat: scribatq; sibi lectiones: ut facilius stilo assuescat. In quo scio ego: quantum tua opera possit pueri profectum iuuare: hortando: monendo: castigando errata: quod si a tua humanitate impetro: ut id laboris uelit mea causa suscipere: quoad uixero: tantum tibi uir optime debebo: quantum illorum nulli: quibus plurimum debeo: dabit: & Tyriacæ communi amico operam: in qua lectione recognoscēda iuuabitur: haud mediocriter: ab eo adolescente: quē domi habes: quicq; ut audio iam biennium est dialecticæ disciplinæ assuetus: & ut breuiter dicam: tota ista domus: dei optimi prouidentia: mihi oblata est: ad filii profectum. Utinam tam ipse sibi adsit: quam cætera ad usum studiorū affutura confido: dedi quattuor aureos nummos huic: qui has meas tibi attulit litteras. Dabo operam: ut singulis mensibus: aut quibus tibi libitum fuerit pensionibus: reliqua tibi pecunia repræsentetur. Vale.

.M. Anto. Mario suo.

E Go multa animi ægritudine uix mihi constabam: quum Patauii nuper una fuimus: paucisq; recū egī: quū multo pluribus agere debuissē. Sed omnīū maxime illud erā abs te petiturus: ut die: noctuq; cōsiderares: quātū te niti oporteat: ut eo: unde tua culpa excidisti: p uirtutē redeas. Quod ut facias: nō tm̄ tua causa elaborabis: sed ut patrem: qui paratus est recū redire in gratiam: præsentī sollicitudine leues: quare te filiū rogo: & hortor: per omnia iura: quæ filios parentibus obstringunt: ut totis uiribus enitaris: efficiasq; ut omnes intelligant: Sabellicum nō peiorem filium genuisse: quam ipse uir fuit: aut certe uideri uoluit. Quare excita te ipsum: atq; alacri animo omnem mentem: & cogitationem tuam in bonarum artium studiis defige: ad quorum profectum: illud etiam: atq; etiā: monebo: ne incerta pro certis habeas: memoriam ad hæc quantum potes exerce: poteris enim quantum uoles. Græce scribas: latine legas: utrunq; studium æque procedat. Nec cuiusquam consuetudini te credas: nullius dico præterquā domesticorū. Venit Patauiū Sanctonini filius: ueniēt alij pleriq; fac quæso: ne sis illis ludibrio: nec uidearis tantum ad tuam: & patris: ignominia natus: quin sciant omnes te posse: & uelle tuos æquales uirtute: & cōstantia: superare. Quod si: ut spero: fe

EPISTOLARVM SABELLICI

ceris facile consequeris: ut sis mihi non minus charus quam antea fuisti. Vale.

M. Anto. Mario suo.

i Am quis sim; & quem te esse oporteat non ignoras: ut arbitror: ego quod possum tibi præsto; nec: quod ad tuorum studiorum ratione attinet: tum tibi defuturus: modo tu ipse tibi non desis. Quod mihi quum una fuimus: pollicitus es: caue obliuiscaris: sanctissimum iusiurandum serua: nisi deum uis iratum habere; & patrem: Attulit tibi Carius uiginti argenteos nummos: si qua re idiges: quæ ad uestitum & calcium attineat: fac ut sciam. Satis humane ne pie dicam: feceris: si sapius ad me scripseris: ut ex tuis litteris intelligam: quid demum de tuo profectu me sperare oporteat. Vale.

M. Anto. Nouellino suo.

c Arsius: quem cum his litteris ad te misi: septem tibi aureos attulit nummos: pro Marii contubernio: tulit & cadillum unum delmaticis ficis refertum: rem: nisi opinione fallor: musicen exercentibus non inutilem: affert: & munusculi huius corollarium citrea: & medica mala: numero pauca quidem: atque eo fortasse gratiora. Sed Nouellinus: quæ eius est humanitas hæc: quæ haud dubie parua sunt: multo maiora faciet: faciet sane: si Sabellici sui animum non id: quod mittitur: metietur. Quid istuc agatur: & quid me de Marii profectu sperare oporteat: cupio ex tuis litteris cognoscere: qui nisi is est: qui esse debet: faxim: ut ipse sibi desipiat. Vale: & puerum quantum auctoritate polles: ab omni improborum consuetudine: per nostram amicitiam rogatus: uindica. Venetiis.

M. Anto. Hieronymo Georgio:

c Onfundor præ nimio pudore: quod toties sim tibi molestus: sed spes huius negotii conficiendi: quæ tota ex tua pendet auctoritate: id facit: faciunt & perpauci latrunculi: qui mecum dolo malo agunt: coguntque me usque ad impudentiam tuum patrocinium sollicitare: rati credo non posse fieri: ut res istuc aliquo modo conficiatur. Senensis Antistes: ad quem de hac re longiorem dedi epistolam: uelit ne id negotium suscipere: iterumque Pontificis animum periclitari: incertum habeo: quod si noluerit: aut uolens nihil impetrauerit: tum per quemcumque uelim id negotium transigi. Sed qui præter te utilis mihi: in ea re componenda esse possit: habeo neminem. Quare per omnem pietatem: quæ parentes de salute filiorum cogit esse sollicitos: rogatus: uir magnifice hoc meæ in te obseruantia dato: ut si recentior hic conatus nobis irritus fluxerit: quod paucis diebus omnino sciri poterit: tuo sapienti consilio: & auctoritate ea: qua possit uia: quando qua uolumus neque: totum hoc negotium ad exitum perducatur. Quod si maioribus curis districtus id præstare non possis: saltem per litteras fiam certior: cuius potissimum opera istuc uti possim: ut me quandoque huiusmodi molestia leuem. Sed expectandus est: ut dixi conatus huius recentioris exitus. Interim me: & fortunas meas tuæ commendo: tradoque fidei. Venetiis.

M. Anto. Dauantio suo:

p Eriucundæ fuerunt litteræ: quas ad me nuper dedisti: sed multo iucundiores futurae erant: si latiore conscriptæ fuissent argumento: nunc: quod ad officium atinet: per gratum fuit mihi ex illis cognoscere nostræ amicitia iura: mihi integra manere: atque ea esse: quæ nullo locorum aut temporum interuallo: labæfactari possint: præstatque hoc mihi in primis tua constantia: quæ nihil patitur ex ea beniuolentia interlabi: qua decimo ab hinc anno uterque alterum amauimus: mutuisque celebrauimus officiis: sed tu perhumane: ne pie dicam: facis: qui quum iamdiu procul absis: nostri tamen memoriam tua sponte tuearis. Ego quoque Dauanti mihi: quod possim tibi præsto: teque absente: absens amo: nec ex nostra amicitia quicquam apud me deperit: quod sciam. Spero itaque: & opto fore: ut mutua hæc gratia: altis iam nixa radicibus: nullo sit tempore interitura. Quod de prodigioso Tyberis auctu ad me scribis: & si per molestum fuit id audire: ob eam cladem: qua ciuitas ista affecta est: per soluiisti tam & amico officium: & historiae consului. Omnia enim: quæ ex te cognoui: uerissima esse puto. Nec erat cuius testimonio libentius usus es.

fem quam Dauantii mei; cuius immortalitati; nisi quantum in me est; consultum uelim; sim ego odio; & non tali amico dignus. Vale.

.M. Anto. M. Anto. Antimachi filio,

T si ab ineunte ætate semper mihi uisus es; incredibili quodam bonarum artium studio flagrare; ut nulla sit tam grauis adhortatio ad uirtutē quæ non multo frigidior sit tuo isto ardore; & solertia; quā ī graciā nauigaturus; tibi comitē destinasti; meus tamen in te amor; beniuolentiæq; singularis efficit; ut te tua spē satis incitatum. & ad meram pleniore gradu tendentem; uoce & clamore iuuem; & uelut spectator aliquis tuis faueam successibus: Ego; & si de tuo profectu nunq̄ dubitauī; ut aliquanto tamen plenior sequatur; uelim tecum sæpius cogites; ad quid in Corcyram nauigaris; & cui uiro operam daturus; ne si quod nolim huic expectationi; quam de te concitasti; minus respondisse uideberis; omnia; per quæ proficere potueris; præter uoluntatē tibi affuisse credantur; de qua; si aliquo modo dubitarem; multo longiore usus essem epistola; nunc quando cætera tibi constant; siq; ipse talis; ut nisi opinione fallor; nulla indigeas hortatione; tantum abs te precibus contendo; ut absentem Sabellicum ames; ac quantum potes enitare; ut ita moribus & studiis ad nos confirmatus redeas; ut non solum præsentem de te opinionem sustinere possis; sed ut Antimacho etiam patre; uiro clarissimo; non indignus habearis. Vale.

.M. Anto. Antimacho,

Iraris; scio quid sit; quod quum bis mecum hoc anno tam munifice egeris; nihil ad te scripserim; ut ex nostris saltem litteris cognosceres; quā grato ob ea; quæ fecisti; essem in te animo. Sed tu quid miraris; defuerunt; si nescis; mihi uerba; quibus tibi meritas agerem gratias; atq; hodie defunt; præstat tibi animus; quod potest gratam omnium tuorum in me beneficiorum memoriam; uultq; tibi debere quam maxime; uiuamus; scio & spondeo ita fore; ut tam gratum omni tempore tibi Sabellicū experiaris; quam eorum quolibet; quos tua tibi liberalitate deuinxisti; ad. M. Antonium nostrum scripsi; sumq; eum per litteras ad græcarum litterarum studium uehementer hortatus; faciamq; id sæpius; potius ut tuæ morem geram uoluntati; quā quod ulla sit opus hortatione. Noui adolescētis ingenium; non calcaribus; sed freno indiget; tāta bonarum artium flagrat cupiditate. Vale.

.M. Anto. Nouellino suo,

Va fide & industria frætus; neq; Marius ad studium hortor; neq; eum tibi per litteras cōmendo; non possum tamen nō mirari; quid sit; quod ad me nihil scribit; admoui fateor illum dialecticæ studiis non inuitus; sed eo consilio id feci; ut non infans ex facundo fieret; ex uocali mutus. Iam integrum mensē hinc abest; nec ullæ eius litteræ ad nos perferuntur. Sed tu uir optime age nūc; & mihi iacentē filiū excita; corripe; obiurga; fac illi assiduum conuicium; torporem istum; immo ueternum potius; exprobra; desinat aliquando ineptire; & quod sua sponte præstare debuit; præster rubore uictus; pareatq; alieno imperio; qui nunq̄ paternæ uolūtati paruit; aut quia nūq̄ didicit id facere; aut quia noluit; cupio ex tuis litteris cognoscere; qd me sperare oporteat; quicquid ad me de eius studii rationibus scripseris; id uerissimum putabo. Interim cōmendatum habeas quæso; nec illum patiaris ocio & desidia torpescere; Quod ad contubernii mercedem attinet uelim; sic ipse ex patris sententia istic proficiat; quemadmodum pater tibi; & omnibus de eo benemeritis; cumulatissimam est gratiam relaturus; Vale.

.M. Anto. Mario suo;

Eus tu quid agis; dormis; aut si uigilas tibi soli uigilas? Ego iamdudum tuas expecto litteras; estq; expectatio hæc non minus uana; ut uideo quam longa; expergiscere fili; & aliquando incipias huic morem gerere; cui debes omnia; quæ desidia est hæc; aut q̄ potius ignauia; huic & piū & debitū abnegare officiū; ad quæ omnia tua defers desideria; delataque expleri sentias; fac; si potes; ut tuæ demum litte-

EPISTOLARVM SABELLICI

ræ ad me perferatur: quæ me erudiant: quid istic agas: & i qua spe nos esse oporteat: proficias ne aliquid: an omnino in uestigio hæsites: & breui fac sciam: sis ne ille: quem te futurum toties es mihi pollicitus: an te ipsum: & patrem prodas. Tantum habeto me istâ philosophiam non probare: quæ ineptum te facit & elinguem. Da operâ: ut te: quæ nō infacundum hinc dimisi multo: si fieri potest: facundio rem recipiam. Vale.

.M. Anto. Tyriacæ suo.

e Go tibi Marium commendare non desino: nec id facio: quod uerear ne non sit tibi satis commendatus: sed tam negligens est: ut uideo: quod nisi calcaria adhibeantur: sit haud dubie omnem meam expectationem frustraturus: Tu ignosce quæso: quod toties sum tibi molestus: communicq; parentum uitio id dato: est enim ut uideo stultitiæ: & ineptiarum mater: natorum charitas. Sed parendum est naturæ: cui nefas est repugnare. Nec una causa est: cur tibi sim semper grauis. Carsijs noster: qui has meas tibi attulit litteras: fratrem habet adolescētem: probum: & eruditum: quæ tuo ductu & auspicijs uellet philosophiæ studiis admouere. Sed maior omnino est animus quam facultas: opus itaq; est nobis conditione aliqua: ut ille diutius istic esse possit: nam domesticæ rei angustia suis sumptibus esse non potest. Gratissimum mihi feceris: si per te adolescens ipse fuerit consecutus: ut apud unum aliquem patavinorum: ad pueros domesticæ institutionis præceptoris obtineat locum. Habebit is: quicumq; fuerit: adolescentem ingenio uerecundo: & eruditione in ea ætate singulari: fac rogo: ut in telligam hanc meam cōmendationē: nō parui apud te ponderis fuisse. Vale.

.M. Anto. Nouellino suo.

q Vid dicam nescio: nec quem accusam habeo: præter me ipsum: qui talem filium genui: ut ad omnia potius natus uideatur: quam ad bonarum artium cultum. Sed tu uir humanissime: ne patiaris obsecro illū tam turpiter iacere. Nūc minis: nunc illecebra aliqua excita ad græcarum litterarum respectum: quod nisi fecerit: faciam ego: ut doleat: habeatq; infortunium. Sed quid uelim ab eo fieri longiore ad illum epistola scripsi: tu amicorum optime fac: quod facis: ac quantum potes: & monēdo: & docendo: uindica mihi filium ab omni desidia. Et quia sciunt mei omnes quantum tibi debeam: cupiūt & ipsi tibi plurimum debere: & in his Carsijs noster a manu: qui tua opera usurus est: in comparanda istic fratri suo absenti conditione aliqua. Gratissimum mihi feceris: si dabis operam (quod tuo cōmodo fiat) ut adolescens ipse apud tuorum ciuium aliquem domesticæ præceptoris locum teneat. Poteris: me auctore: tuorum cuiq; egregiam adolescentis eruditionem: & ingenium: tum mite: tum ab omni flagitio abhorrens: polliceri. Erit officiū tuum in hac re mihi uæhementer gratum. Vale.

.M. Anto. Mario suo.

q Vid queris tu: quod tabellarii non tuas ad me litteras dederint: quum te illas dare oportuerit: hos uero reddere: quamquam ne reddere quidem potuerunt: quum nullas dederis. Sed fac datas. Dic rogo fili: uideris ne tibi recte face re: quod tam corrupte ad me scribis: præsertim quum i ea sis officina formatus: in qua uel medijs crepundijs nihil: nisi Romanum: aut ex Latio translaticium audiueris: & quod dicere liceat ipsa tui tyrocini rudimenta procul ab omni litteraria sorde abfuerunt. Sunthæc: ut scis: ueriores ueris. Sed quum ita sit: quid tibi cum labdacismis: & iotacismis. Torquent me hæc coinquinamenta: si nescis: discruciant: nec patiuntur me spem ullam alere tui futuri profectus: quid quod uerborum inopia in uernum tempus uestem petiturus autumnalem petiisti. Ego hæc uitia eo molestius fero: quo impensius a tua prima institutione elaborauit: ut ab huiusmodi scribendi foeditate quam longissime abesses. Nunc nisi omina prius uelis: quam quæ faciendæ sunt: enitere fili: ut emendatior abs te mihi posthac perferantur litteræ: dignæ ea institutione: qua in te erudiendo fui ab initio usus: quantum præterea me tibi irasci oporteat: tu ipse non ignoras: si tecum reputes: quam sis mihi patri iniurius: qui græcas litteras aspernaris: ad cuius disciplinæ cultum nunquam destiti te hortari. Sed quæ infania hæc est: aut quæ

potius impietas: ut omnia libentius cures: quam quæ pater te curare uelit. Sed iam cogendus es: agamq; tecum legibus: & imperio: quando hortatiõe & precibus nihil adhuc proficio. Non est igitur: cur a me pecuniarum quicquam expectes amplius: ne obolum quidem: nisi posthac dabis operam: ut studiorum curas ex æquo partitus: dimidium tui studii græcis litteris impendas: ut & audias græce: & scribas. Cæterum: quod ad scribendi rationem attinet: cõstitui tibi in singulos Homeri libros: nummos argenteos septenos: uerum ea lege: ut si quid in apicibus: litteris: syllabisue fuerit erratum: nihil horum impune feras: sed quoties icuria peccaueris: marciano argenteolo mulcteris: exigamq; ego abs te id mulctæ genus acerbius: quam si ex stipulatu sint tibi hæc omnia prestanda: mitto in præsentia ad te argenteos nummos decem: facq; ut Carsius uideat: quæ uolumina sint illa: de quorum apparatu tantopere laboras: nam si res digna uisã fuerit: qua propter noua hæc fiat impensã: mittam pro his pecuniam: sed ego: neq; te emacem esse uolo: neq; sumptuosum: utariq; uelim potius libris: quam umbilicos & tabulas mireris. Fac modo: ut ad me mittas singulis mensibus duos Homeri libros: tua manu conscriptos: nec oblucinabundus: ut soles eam mihi operam naues: quin omnes tui ingenii uires intendito: nec te ipsum frustreris: nam tantum abest: ut pro mendosis & corruptis sim premium daturus: ut exacturus sim etiam mulctam pro his: nisi quam emendatissime scripti fuerint. Mitto tibi uestem uiolacei coloris: eam nõ sum passus hic recidi: ne a tui corporis modulo aberraremus. Tu multo melius istic ad præsentem usum accommodabis. Vale.

.M. Anto. Nouellino suo.

a Dsunt iam dies dominici ascensus: & ego tibi: & Mario hospitium parauit: non auro & purpura: sed comitate multa & hilaritate. Cupio & opto: quod tuo cõmodo fiat: uos hic apud nos his proximis nundinis esse: iam uitrarii institores tabernas in publico statuerunt: expecto utrunq; uestrum: aut neutrum. Expecto & Tyriacam nostrum: qui se uobiscum uenturũ pollicitus est. Sed ille dux sit nõ comes. Vale.

.M. Anto. Anto. Tubicini Theologo Insigni.

c Ommendauit tibi sæpius: superiore anno: Fœlicem Vlnicum minoritani ordinis: & nunc: nisi diligenrer eum tibi commendem: inhumanus sim: præsertim quum persuasum habeat nihil esse: quod tu uir pientissime non sis libenter mea causa facturus: quod quũ ita sit: si illum tibi antea studiose cõmendauit: nũc studiofissime cõmendo: ut quod tua dignitate icolumi fiat: obtineat Fœlix locũ hic Venetiis: qui nuprime uacare cœpit ex decessu fraterculi cuiusdã: Qui his paucis diebus Venetiis profectus est: nõ rediturus: ut mihi dicit: erit id & Fœlici ad studiũ cõducibile: & Sa bellico: qui totus est tui nominis: uehementer gratum. Venetiis.

.M. Anto. Nouellino suo.

a Cœpi litteras tuas triduo: postquã eas ad me dedisti: adeo Medoacus his paucis diebus segnius solito fluxit: aut lentius enauigatus est. Quæ de Mario scribis: dolēs legi: aduolasse ego istuc: nisi tuæ me litteræ bono eẽ aĩo iuberent: futurũq; pollicerent: ut ille breui morbo leuaret. Qd in eo curãdo tantũ diligentia adhibueris: quantũ ne ego quidẽ: qui eũ genui: adhibiturus fui: tribuo id humanitati & beniuolentiæ erga me tuæ: utinã oĩ tẽpore in te: & alios de filio benemeritos is sim: qui esse cupio. Nunc quia de curationis euentu non possum non esse sollicitus: rem gratissimam mihi feceris: si dabis operam: ut quamprimum ex tuis litteris cognoscã: remiserit ne lãgor iste: an ualidius grassetur. Pro medico & iis: quæ ad curationẽ attinẽt: expediã uobis pecuniam: modo sciam: quanta opus sit sũma. Misisssem cõfestim Carsium a manu: nisi ille maiore hic negotio esset implicitus. Venetiis: quarto idus Maias.

.M. Anto. Mario suo.

a Vdio te morbo decubuisse: sed neq; morbi causam: neq; genũ itelligo. Tu si potes: de his ad me scribito. Interea fac: ut sciam: qd me facere uelis. Nã siue pecunia opus ẽ: siue domesticorũ ministerio: utrũq; tibi p̄sto erit. Quin & ipse istuc aduolabo:

si mea presentia tibi utilis esse potest. Vale: ac quantum potes te ipsum sustenta:

M. Ant. Donato Aquileiensi antistiti.

Hristophorus Porpetanus uetus est hospes meus: uenit is nuper ad tuam amplitudinem: aut certe non multo post uenturus est pro negotio Carsii contubernalis: & necessarii mei: cuius opera tam grata quā fidelis: iam quarto ab hinc anno ita libenter utor: ut nullius alterius utar libentius. Est enim mihi ob morum probitatem: suaueq; ingenium: uehementer gratus: hæc omnia collegi: ut quicquid ille Carsii nomine a tua amplitudine petierit: ad Sabellicum suum id negotium pertinere arbitretur: quid cum tua amplitudine acturus ueniat: ipse coram melius exponet: quam ego breui epistola complecti possim. Tantum non ignores uelim omnia Carsii cōmoda & ornamenta tam mihi cordi esse: ut ne: si mea sint: magis esse possint. Vterer ego longiore epistola: ut commendatio ipsa ualidior esset: nisi ita persuasum haberem: apud amplitudinem tuam: nullam meam commendationem tam breuem esse posse: quæ pro illius in me pietate: & clāmentia: magnum non sit pondus habitura. Venetiis.

M. Ant. Barbauaro.

On ne ego Barbauare dixi: & iā inde ab ipsis nostræ amicitiaē incunabulis ita uaticinatus fui fore: ut sæpius meas litteras desiderares: nō q̄a ego essem ad te non libenter scripturus: sed quod sciebam me id præstare non posse. Iam uero satis superq; expertus es: quantum plus ualeat necessitas quam uoluntas: & ipse longioris huius silentii satis dignum præmium tuli: habetq; pertinacia solitudinem quam merita est. Nunc uide: quam contumax sit hominis natura: ubi tuæ ad me litteræ afferri desierunt: incredibile earum sentire cœpi desiderium: comicasq; mulieres imitatus: dum rogor nolo: nolentem rogo. Sed tu uideris an is sim cū quo tam cito in gratiā redire uelis: Ego solo officio contentus: perbreuem ad te daturus eram epistolam: quæ tantum significaret amicitiam nostram manere tibi hodie incolumē: mansuramq; quoad uoles semper: modo ita euenire patiaris: ut neutrius silentium sit alteri suspectum: quod si hoc impetro spero ita futurum: ut omni tempore tam inter nos amici simus: quam quicunq; hominum alii inter se amicissimi. Eram: ut dixi: breuiore epistola usurus: nisi ueritus essem: ne scribendo mihi uersura fieret: ut quam tibi silentii nomine suspectus fui tantundem: nec minus: essem: & breuitatis præsertim hoc tempore: quo præclarum incidit: in hac urbe spectaculum. Rarum mehercule: nec magis rarum quam hilare: & suaue. Egressus superiore die domo sacrorum causa: tertia fere diei hora: ex eminentissima turri: quæ aureæ ædi imminet: Creber campani æris pulsus ex improviso redditus: non magis aures: q̄ animū nouitate rei perculit: conuersusq; ego ad Carsium a manu: qui me cum erat: ecquid hoc est inquam: instat ne festus aliquis dies: an mercatoriaē triremes portum subeunt. Neutrum est horum inquit: præteriens quidam: sed nouum ē foedus: inter Venetos: ictū: & plærosq; christiani nominis reges: summosq; principes: ad Italiaē statum: resq; sociorum tuendas: attulit ea res eo maiorem mihi admirationem: quo minus res tanta: ob fidissimum curiæ silentium: erat hominum sermonibus celebrata: dicam rem pene incredibilem: sed quia sic habet: dicam tamen: multi eo die: qui aliquando in curia sententiā dixerūt: quia is honos nō sit ppetuus: publicam prius lætitiā ex turriū lætitia q̄ hominū iudicio norūt. Audi ciuitatis institutū: frequētat domū meā nobilium adolescentulorum cœtus ingens: qui dant matutinis horis mihi operam. Suntq; plæriq; senatorum filii. Soleo ego ab his in corona stantibus: nōnunq; etiam solus solos aggressus sciscitari: & quæ de hoc Italiaē motu sit hominum opinio: qui sermo: quæ expectatio: omnium una uox ē: se nihil scire: ut uere existimare possis: tot hodie Venetiis esse cœsorii Catōis domos: in cuius familia ita liberi & serui instituti fuisse dicūt: quot sunt senatorii ordinis uiri. Triduo itaq; ē in ea lætitia p̄seueratū: ut a prima face ad altā noctem urbanae turres sint festis luminibus: multifariamq; lætitiis operatae. Postremo indicta est supplicatio uniuersæ ciuitati ad auream ædem: estq; pridie idus aprilis hoc maxime modo supplicatum: totū areæ spatium: quod foro: marcianæq; ædi obiacet can-

dido p̄ano procerioribus tignis imposito: est ad tempus coopertum: Ex turri maxima: quæ foro iminet nauales exuuiæ circa fastigium pependere: supra aureæ ædis uestibulum duo in extremis frontibus publica uexilla ex auro: & purpura præfixa: mediæq; intercapedine circa aureas quadrigas: quæ in processu templi alacri statu prominent signa plaræq; publica ex eadem materia: sed iis data: qui maris imperio aliquando præfuerunt. Longissimam columnarū seriem uestibulo impositam: aureus textus pannus: ab epistiliis ad bases: nec ædes aureo phano circuniectæ consueto in eiusmodi spectaculis ornata caruerunt: compleuit frequens multitudo patentem arcam: ac quicquid uacui soli usq; ad Geminiani phanum: & geminas columnas longe lateq; templo præiacet: nā plaræq; mortales ex Patauio: & finitimis urbibus huc spectandi studio confluxere. Est Barbauare hæc ciuitas una omnium: quæ hodie sunt in terris (absit uerbo inuidia) sacrarum cerimoniarum studiosissima: & ueræ pietatis cultrix: habetq; collegia tot fere numero: quot sunt opificum ordines. Sed quinq; omnium celebritate: & opibus præstantissima: horum publicæ charitatis primum omnium pompā intulit: Quinquaginta aurea candelabra cum cæreis: ex rubenti cæra ordinem præcessere: mox auricomi pueri: uersicolorib; alis: purpureo succiti amictu: eoq; aureo circa imū fibriato: hi aureas phialas manibus habentes: illi thyrsos in Amaltheæ cornu speciem inflexos. Lyricines horū uestigiis hærebant: & qui himnos suauiter canerent: illata inde pegmata duo: quorum uno Noe: quem Ianum postea Italia nuncupauit: & Dauid rex: æquata fronte eodem locati erant throno. Purpureo hic: ille ceruleo pallio amictus: hic plectrum tenens: ille arcam: qua fuit cataclysmo seruatus: haud dubio diuinarum: humanarumq; rerum argumento: & in horum conspectu Abigail camelum quadrupedem trahens triticea spica: omnifariamq; delitiis honustum. Erantq; in pegmatibus ipsis: uelut modulatus quidam gressus: ut cum præcedenti choro pari motu procederent. Maius in alterum fuit schœma. Italia uirginali habitu: cæterum uenerabili specie: aureaq; palla fulgens: & uexilli ferro sistro hinc subnixæ: inde leua ciconiam auem tenens: manifestarium concordie uotum. Dextrum illi Venetæ urbis simulacrum: leua parte Liguria: tam hæc: q̄ illa aureis comis: aureaq; palla insignis. Hæc anguem. Illa aligerum leonem: aureo scuto fouens: mox a tergo eminentiore throno tres pari habitu uirgines Alexandri Ro. Pontificis. Maximiniani: & Hispaniæ regum signa præ se ferentes: nec multum hinc diuersus alter fidicinum chorus secutus: inde ordo ingens ad sex cētum rasis uestib; amicti: totidē fere numero sunt singulis collegiis ascripti: multo plures adhuc futuri: nisi cautum esset lege: ne maior adhiberetur numerus: singulis suus erat rubēs cæreus: est enim collegii hui; peculiaris rubētis cæreæ color: ut misericordie: quod proxime sequebat: uiridis: pegmatibus dumtaxat ademptis: cætera nihilo inferiore apparatu: cōcentus est: & genti plures uirenti palla: aliisq; cæruleis sociorū principū insignia ferentes topiariis operibus inserta: habuit: & Rocchianum collegium plura relatu digna: & in his terræ globum socialibus signis circunquaq; figuratum: sed Marciani multo luculentior fuit pompa: utpote quinis pegmatibus inuecta: quorum singula fœderatorū regū: principūq; suas habuere effigies: & cū his ministros: signaq; i auro affabre celata. Nec Zebedeius: qui omniū nouissime i apertum pcesserunt: suus defuit apparatus. Maior inde religio oculis admota Gymnopodes primi longo ordine preces supplicarūt: mox & Minoritani: & ipsi ex asiliatis Francisci familia: hi quoq; uirtutum præ se tulerunt simulacra quædam cum fœderatorum insignibus puerorū choro in altos genios trāfigurato. Hoc heremitani. Hoc Carmelitæ: aliæq; pmultæ religionū sectæ: quarū tātus est hic nmerus: ut nullus sit in terris: tam uetus: aut recens iniciatorum ordo: qui non hodie in hac urbe censetur: Mitto quinq; & sexaginta urbani clari collegia: quæ totidē tēplis sub plebano antistite diuinis opantur. Mitto uasa sacra & prophana: præciosā ueste: ubellas & alia sacrorū ornāmēta lōgo ordine plata: q̄ si p partes sint mihi explicāda: uoluminis magnitudinē i plebit hæc epistola: nec oīa tamē fuero cōplexus. Hoc itaq; apparatu a tertia diei hora ad meridiē est ad aureā ædē supplicatū: traductaq; lōgissimo ordine est huius

modi pōpa añ pncipis & legatoꝝ; q̄ ex oī fere xp̄iano noīe aderāt: totiusq; senat⁹ ocu-
los: qui ad multū diei: tēplo egressi. Augustinus princeps: cū legatis: & magna parte patrū
eo: quo cæteri ordines: solēni circūactu ad templum reuersi: ad aram maximam: ad quā
Ro. Pont. per diem adeuntibus: plenam concessit ueniā: solēni more supplicarunt. Prin-
ceps: & senatorum pars non parua in auro conspecta est: cætera multitudo purpura:
& cocco usā: & hæc interdū. Nox: quæ spectaculum proxime secuta est: luminibus
aliisq; publicæ lætitiæ signis maiore ex parte exacta: adeo: ut cum hanc epistolam se-
misomnis clauderem: adhuc sonitus & clamor: ex turribus: & tota urbe circūsonaret au-
res. Vale: & da operam: ut tuæ ad me litteræ non multo post perferantur: nisi qui tādū
arocratē egi: dignus sim: qui in angeronā inciderim.

.M. ANTONII SABELLICI EPISTOLARVM FAMILIARIVM. LIBER SEXTVS.

.M. Anto. Martino Arbensi.

T si officium mitti non debet in quæstum: nullum tamen eo
esse quæstuosius potest: quo amicitia paratur: quale fuit nuper
illud: quod tu uir clarissime in Marii filij mei negotio: mihi
præstitisti. Vix credas: quam sit mihi gratum: quod tu uir ista
dignitate: & eruditione: tātum laboris mea causa adieris: ut nō
solum id negotium libēter suscipere dignatus sis: sed totis etiā
uiribus elaboraris: ut ex sentētia nobis cōficeret: sim ego oīno
ingratus: nisi tātū tibi omni tēpore debere uelim: quātū homo

homini debere potest: spero amicitia hāc: tuis auspiciis inīta: perpetuis incremētis auctū
iri: id ut fiat: eo plus est mihi admittendū: quam tibi: quod uix tam officiosum sit gra-
tiam constituere: quam turpe: & inuidiosum non recipere: aut receptam non tueri: sed
cur non tuear: aut cur non potius is sim: quem tu tuo officio: & beniuolentia esse uolui-
sti: quicq; gratiam hanc per te auspicatissime incohatam: non solum augere possim: sed
ad posteros etiam illustrare. Vale: & hoc tibi psuadeas uelim ex oībus amicis: quos tua
uirtus tibi cōciliauit: qui plenius Sabellico sit tibi in amicitia respōsurus esse neminem.

.M. Anto. Mario suo.

Ito ad te olofericū pannum: mitto: & aureū unum: & quattuor argēteos dena-
rios. Tu nisi parcius agas: tua desideria diutius ferri non poterunt: sed tantum
cupias uelim: quantum patris cōmodo te impetraturū speres: nemo nisi impro-
bus ita uoluptati studuit: ut modū obliuisceretur. Credo te nō ignorare: ad quid istuc te
miserim: quod quum ita sit non possum non uāhementer dolere: neminē esse: qui nō te
desidiæ accuset: unoq; ore prædicent amici: & inimici: si qui sunt: non tibi ingeniū de-
esse ad profectū: sed uoluntatem. I nunc: & ex his collige: quātū intēpestiuæ deambula-
tiones tuæ existimationi conferāt. Sed tu fac: ne surdis hæc scripta uideant: ac posthac
tuos passus diligētins metire. Nouellini negotium paucis diebus expediam: quem fac
meo nomine cum tota domo salutes. Da operam: ut ex tuis litteris cognoscā: hæc: quæ
mittimus: fuisse ad te perlata. Vale.

.M. Anto. Nouellino.

Rā ego de filij institutiōe uehemēter sollicitus: nūc nō possum nō & moribus
timere: posteaquā illi materiā quæsitā audio: uel potius oblatā ad delirium: &
insaniā: multi quidē suo ingenio peccant: sed plures omnino exēplo. Tu pro no-
stra mutua beniuolētia uide quæso: ne uno tempore pfectu: & moribus periclitemur:
Quod: ne accidat: tua poterit auctoritas cauere. Cubet mihi filius humi potius quā hic:
ubi animus corrūpat: malo eū gallico morbo quā uitiiis cōtigi. Sit: quod tuo commodo
fiat: ubi uis potius quā ī eo cubiculo: ī quo typū: ut mihi dicis: intueat uoluptatis. Vale:

.M. Anto. Franc. Ferr.

Ratulabar nuper Castellino meo absenti: & si sero gratulabar: illi ta-
men nouumque dumtaxat connubium: & quod puellam eleganti for-
ma sibi matrimonio iunxisset: uolebam id ei fœliciter euenire. Cæterum

ea gratulatiōe: quæ omnium erat maxima: maximeq; necessãria totius rei ignarus: neq; a principio sum usus: neq; me uti oportere arbitrabar. Verum postea quã ille est hic me cū locutus: longūq; de tuo ingenio: & eruditiōe: apud me habuit sermonē: secut⁹ hoīs mihi familiarissimi testimonium: gratulatus sum illi coram quod in noua affinitate tantam sit nactus indolem. Testatusq; sum incredibili me tuarum litterarum desiderio teneri. Erantq; ego iam omnem in te moram ægerrime laturus: quum omni nostra expectatione celerius: sororii tui frater: tuas mihi reddidit litteras: in quibus: ut breuiter dicam: nihil me præter breuitatem offendit. Cætera mirifice placuerunt: uenustas: splendor: elegantia: & ut in uniuersum de tota re dicam: nihil est in te: quod non ad lumen spectet eloquentiæ. Sed tu amice enitere: ac quantum potes da operam: ut in hac dicendi laude: ad quam natura tibi manifestum monstrat iter: quam emendatissimus euadas. Habes istic Maturantium: uirum clarissimum: habes alios: & ad dicendum: & præcipiendum longe principes: illos audi: illos intuere: illis semper hæreas: quoad tui te profectus non pœniteat: nec prius pœnitere debbit: quam perfectū & singulare: si fieri potest: dicendi genus fueris: per eos: consecutus: me certe habebis semper: cui ob castellinum meum: & quia supra quã dici possit nascenti laudi faueo: æque sis ac patri charissim⁹. Vale.

M. Anto. Mauritio.

Vantum christianam rem iuuerit Io. Scotus conterraneus tuus: & confirmando nostra: & aliena refutando: doctissimorum hominum consensus: ne omnium dicam gentium: plane demonstrat: Mauriti uir pientissime: nihil sane habent diuinæ litteræ: tam obscurum: arduum: & difficile: quod uir ille: non subtili: & peracuta indagine depræhenderit: depræhensumq; non ita in utranq; partem disputarit: ut ignem & aquam ferre dici possit: tam pressus interim: tam grauis: tam deniq; a uulgo remotus: ut sæpe delio indigeat natatore. Cæterum tanta uis disputat: tam ualidis nititur rationibus: ut eius scripta habere uideantur oraculorum instar: sitq; ipse per hæc cōsecutus: ut Metaphisicæ disciplinæ habeatur omnium peritissimus. Sed quo clarior Scotus: atq; utilior eo minus ferendum fuit: quod illi⁹ theorematata metaphisicæ quæstiones: materiaq; de primo principio accuratissime disputata: in occulto iacerent: dubium incuria hominū neglecta: an quia hæc ita mēdose legeretur: ut nulla tā diligēs recognitio adhiberi posset: ut tuto in apertum ingredi possent. Sed quo consilio alii ab eo negotio abstinerint: difficile est iudicare. Tu quidem satis humane: & pie fecisti: qui quum in hæc Scoti: popularis tui: munimēta incidisses: ne diutius in tenebris iacerent: multo studio: & diligentia recognoueris: eoq; impensius id feceris: quod ita ab initio statuis: ut, P. Barotii Patauini antistitis nomine in publicum exirent. Iuuabit: ut spero: non nihil tuam istam operam: Octauianus Scotus: uir impræstoria artis scientissimus: uel quia eruditioni libenter fauet: aut quod eius gerat nomen: cuius scripta ab omni labe uindicantur. Vale.

M. Anto. Caietano.

Oleo pro nostra necessitudine: quod in istam hominum intemperiem incidetis. Sed tu quid amabo te in tam molestum certamen coniecis: in quo plus ualet pertinacia quam ueritas: quin das te potius lenitati pueriles istas altercationes aspernatus seruiens musis: & Apollini: nec id moneo quod uerear ne non par futurus sis inuidorum cōspirationi: sed quod huiusmodi ineptis contentionibus nolim te auferri: quæ: & si eiusmodi sunt: ut præferocem animum irritent potius quam frangant: sollicitum tamen habere possunt: & ab intentiore studiorum cura longius abducere. Addo conuicia: foedamq; illam altercantium uelitationem: factu dictuq; pudendū: ut merito stulti habeantur: qui tumultuosis: istis cōgressibus sint dediti: qui quū agere se putant: satagunt: strepitu pro asseueratione utentes: pro ratione conuicio: & clamore: quo fit: ut quum maxime sapientes haberi cupiunt: tum maxime rideantur. Sed tu hæc multo melius uidebis: quum quietiore eris animo: nūc tantū dignitatē psonæ quã sustines: fac tuearis: tueberis enim quã honestissime: si omnē maleuolæ obrecta-

tionem riferis : meminerisq; illud Sophoclis πρὸς ἔχοντα ο φθόνος ἐπιτοὶ ad Gulio-
lam quam diligentissime de te scripsi; scribam & ad reliquos: quum uoles: de academia
tibi astipulor: & si aduersariorum opinioni ob ea: quæ a suida scribuntur: repugnare nō
ausim. Vale: & me quod facis ama. Venetiis.

.M. Anto. Guliolæ.

I dem uelle debent amici: atq; idem nolle: ut una credatur anima duobus cor-
poribus inesse: haud dubium est: quin per te intelligas: quo te animo esse oportet
in eos qui sint tuo Sabellico gratia: & beniuolentia: coniunctissimi. Daniel
Cremonensis: qui Hunnii græce & latine docet: quādiu Venetiis fuit: fuit autē totum fe-
re triennium: me officiosissime coluit: accessiq; ego haud inuitus ad eum amandū: quū
propter singularem ipsius eruditionem: tum quia perurbano uisus ē mihi ingenio: & ad
promerendam gratiam accommodato. Nunc inuidorum quorundam conspiratione in-
digne: ut audio: istic uexatur: ut iam propemodum impar sit maleuolorum factioni: non
litteris quibus abunde pollet: sed πονηρία ut sic dicam: quod eo magis miror: quo mi-
nus unquam euenturum putassem: ut in ista ciuitate: quam perhumanam semper: & ho-
spitalem expertus fui: plus liuor & obtrectatio paucorum: quam ratio & officium uale-
ret. Cæterum: ut cunq; res habet: dignus est Caietanus: uel quia mihi amicissimus sit: uel
quia docti doctos ament: quem tu tuo patrocinio tuearis: quod ut facias te moneo &
hortor: ac si pateris: precor etiam: & obtestor: uerum hæc ita postulo ut primariæ illius
legis in amicitia non sim oblitus. Scio enim & fateor: quod honestum sit ab amico pe-
ti oportere. Defendes itaq;: si me amas: hominis dignitatē: sed ita defendes: ut necui no-
ceas: præsertim amicorum: alioqui uersura fiat non lucrum in amicitia. Nam quod ad
academiæ uocationem attinet: unde primæ contentionis huius scintillæ exiluerunt:
utrorumq; opinio auctoritate: & ratione: defenditur. Vale.

.M. Anto. Nicolao Sauorgnano.

Ornam. destinatæ dedicationis: non prius ad te misi: plurium dierum mor-
bo implicitus: nunc mihi paululum restitutus: & si oblucinati similis: pauca
quædam commentus sum in eam sententiam: quæ tripartito modicæ pagellæ
astruxi: ut sententia: quæ omnium maxime placuisset: tuo arbitrio uteris. Ego: ut inge-
nue dicam: in nulla earū mihi placui: sed ea: quæ in extrema pagina est: minus offendor:
si tuæ expectationi: in re tam parua: non respondi: id aduersæ ualitudini dato: nō uolum
rati: Nicolaum nostrum Patauii malim esse quam alibi: ut in horā sciri possit: quid pro-
ficiat: est præterea ibi Calphurnius homo: moribus & litteris insignis: cū quo si esse non
poterit: poterit tamen audire: quanquam: si maioribus est studiis admouendus: tuto iam
admoueri potest: puta me de eo scribere: quæ sentio: sed de studii ratione: & loco: in quo
esse oporteat: tu & eius pater: & cæteri domestici maturius uidebitis. Vale.

.M. Anto. Nouellino.

Ost Marii reditū nihil ad te scripsi assidua febre conflictatus: nunc paululum
leuatus significandum tibi existimaui: statuisse me: quod tuo commodo fiat:
Mariū sequenti anno istic esse. Vix enim credas quantum in tua fide: & pro-
bitate: sit mihi spei repositum: ut non minus tua sit ille industria: & diligentia profectu-
rus: quam eorum ductu: quibus est operam daturus. Quare uelim de tua uoluntate me
certiorem facias: de qua: & si non dubito: tamen quum certior factus fuero: dabo operā
ut circa idus septembres ad te redeat: quin & ipse ueniam: ut te uideam: ac de toto nego-
cio tecum loquar. Vale.

.M. Anto. Vergitio Rhithymneo

Egi uno spiritu Orestem: quem mihi cognoscendum dedisti: uix credas quam
ridicule me ea lectio suspenderit: nam dum tuum sequor testimonium: ac quo-
dammodo te auctore persuasum habeo: sexagesimo ab hinc anno fabulam: in da-
cia repertam: inter uetustissima quædam Romanorum scripta: dum præterea lumina
ibi haud pauca intercurrunt: meræ uetustatis æmula: propemodum adducor: ut credam

quod uis; me credere esse id carmen haud nostri temporis. Sed multo plura sunt: quæ nō patiuntur; me temere tuæ de uetustate opinioni accedere; nec potui in assidua scribendi occupatione totum carmen; per ocium; rimari. Verum quia postulas: ut de ea tota illi⁹ figura in uniuersum loquar: quod sentio; tantum affirmare possum; aut ex recentiorib⁹ aliquem extitisse aliquando; qui multo similior ueteribus fuerit quam iis; cum quib⁹ uixit; aut si priscorum unus fuit; is certe habendus est; qui ex ipso sit carmine poeticæ auspiciatus. Vale.

.M. Anto. Doimo Decano Aquileiensi.

Go p mea in uos obseruâtia; sæpius te; uniuersumq; istum clez nouo antistiti
e cōmendauit. Nunc pietatis officio adductus; Ioannē Odorici editui; uestri filiū; tibi diligenter cōmendo. Quanta is p̄matur egestate satis perspicue intelligis; rem mihi proinde gratam feceris; & a tua pietate non alienā; si eius recipies operam in libellis cōscribendis; quæ sub paschales dies dabuntur iis; qui istic de more confessionem fecerint; res quidē parua ē; sed illi magnū cōmodum allatura. Vale.

.M. Anto. Io. Carfio.

Vdio Nicolaum patrum tuum nuper uita decessisse. O tristem nunciū; o mortem flebilem & calamitosam; obiit ergo uir ille quo neq; meliorem ullū genuit Valeria; neq; doctiorē; heu q̄ta periit; p̄bitas; q̄ta eruditio; religio; humanitas; plus i uno amisim⁹ q̄; aut dici; aut æstimari possit; nullū fuit sanctioris disciplinæ genus; q̄ uir ille omnium optimus non aliquo modo attigerit; nihil tam arduū & difficile; de quo non subtiliter & accurate disputarit; qualis illi sermo; quam cultus & suauis; quanta diuinorum eruditio. Hieronymi admirator. Augustini fautor; omnis theologicæ facultatis æmulus & assertor diligens; Age uero; & qua pietate decrepitos fouit parentes; qua charitate propinquos. Quid patriæ commodis & ornamentis non ille dedit; Quid non hospitibus & amicis datum uoluit; Quam suauiter & sancte domesticorum conuiuuiis interesse; ut ad omnia quæ fierent non doctus; sed natus uideretur; solebam ego admodū adulescens illum officii causa quotidie adire; ac fere matutinis horis; nūq; nō diuinis operantem inueni; aut intentius studentem; deambulabat inde per horam; & amplius inuise; neq; paterna prædia oppido propinqua; nec ullus interim in itu aut reditu; nisi de diuinis rebus erat illi sermo. Quid æquanimitas homini ingenita; Quid singularis innocentia; neminem sciens læsit unquam; ut dicere solebat; nulli hominum inuidit; homo nil male cogitans; nihil qd̄ non sanctum & honestum esset appetens; dignus qui nō modo Cisterciensis ferret abbatis nomē; ad Victoriæ quæ in Marfis ante fucinum iacet; qui futrin⁹ designatus esset antistes; sed qui multo maiore fortuna usus esset. At satis habuit; q̄ presenti sorte contentus uixit; homo natus ad pietatis cultum; non ad opes & diuitias possidendas; Gratus patriæ; iucundus amicis; omnibus uenerabilis; dignus cui longior uita contigisset; sed satis longa contigit; quæ honoris fuit plena; fuit & dignitatis. Vale.

.M. Anto. Sanctonino, suo.

Etrus Faseolus qui has tibi attulit litteras; uetus est hospes me⁹; ac præter hospitium religiosa quædam intercedit mihi cum ipso homine; necessitudo; & enī quid mihi coniunctius esse potest; aut debet hoc homine; cū quo uiginti & amplius annos tam coniunctē uixi; ut fortunæ etiam propemodum indiscretæ ambob⁹ fuerint; hæc ego omnia collegi; ut non ignorares quam oporteat me de commodis Faseoli compatriis mei esse sollicitum; & si superuacuum uideri possit; ad te de his scribere; qui omni tempore tam amicus utriq; nostrum fuisti; quam nos ipsi iter nos fuimus. Quod quum ita sit breue est; quod pro nostra amicitia a te peto; ac si pateris; sūmis etiam precibus contendo; ut Faseolum nostrum; qui ob prædia; quæ in ueronensi possidet; multa & uaria habet in isto foro negocia; in omnibus tueare; ac si quid ille ab humanitate tua aliquando petierit; petet enim nihil; ut est homo uerecundus; ac pudoris plenus; quod nō idem æquum sit; tuæq; dignitati conducibile; ita commendatum habeas; ut nihil obscūrū intelligat; secundum eam consuetudinem; quæ tecum sibi intercedit; nullius comédatio.

EPISTOLARVM SABELLICI

nem apud te plus ualere potuisse: quam eam: quæ a tuo sit sabellico profecta. Ex omnibus officiis: quæ & multa: & magna mihi præstitisti: erit hoc certe maximum: si tantum homini accommodaris ac deferes: quantum nostræ amicitiae semper delatum uoluisti: Scriberem ego de hac re plura: nisi certo scirem te tua sponte omnia ipsius Faseoli causa esse facturum. Sed utcumque res habet: pergratum mihi erit intelligere: tantum apud te hanc meam commendationem ualuisse: quantum & ipse credidit: & ego ualituram promisi. Vale.

.M. Anto. Bonomio Tergestino.

T quod præsens antea me multum amaris: & nunc absens: quod tuæ mihi literæ significant: uehementer ames: desque sedulo operam: ut ex ueteri amicitia nostra nihil depereat. Agnosco Bonomi mi tuam humanitatem: agnosco & officium tam dulce mihi quam optatum. Nec abs te homine amicissimo potuit hoc tempore in me aliquid: aut gratius: aut amabilius proficisci: quâ quod ex omnibus: per quos Antonius necessarius & propinquus tuus proficere posse uidebatur: me unum uelut alterum Isocratem uulgo exemeris: cui illius institutionem crederes: tuâ haud dubie in me beniuolentiam & amorem: non studiorum meritum securus. Potuit fateor tuum istud de me iudicium: si iudicium dici debet: & non immodicus animi affectus: omnia a Sabellico impetrare: nisi necessitas: cui nulla uis repugnat: tibi id negaret: cui nihil unquam negatum uolui. Et enim quod adolescenti ipsi nostrum non defero contubernium: non tam uoluntas deest: quam facultas. Exorsus iam quinto ab hinc anno omnium gentium historiam: longissima rerum serie: uelut immensa quadam nauigatione actus: eo demum perueni: ut qui antea nihil uidebam præter cælum & aquam: nunc terram ex alto spectare incipiam: aut certe me spectare putem. Sexagesimus rerum humanarum liber nunc est in manibus: ac quantumcunque ex tam longo opere adhuc est labor hauriendus: hunc ipsum libens in arctum conicio: eoque intentius id facio: quo nostræ humanæ fragilitatis quæ cæterarum rerum nescio quonam modo sæpius admoneor. Cæterum: quia neque in ipso adolescente: neque in aliis instituendis tam quæstus mihi quærendus fuit quam gratia: re indignam uisus essem mihi facere & a nostris studiis ualde alienam: si quid de eo recipere ausus essem: quod per maiores curas præstare non potuissem. Vivo itaque solus: ut Thebanus ille Thiresias phœbo & musis seruiens: uiuoque Bonomii mei semper memor. Antonius siue hic erit siue alibi: mihi tua causa certe erit semper tam charus: quam filii patri. Vale.

.M. Anto. Fortunio suo.

Vanto me dolere affecerit acerbissimus coniugis tuæ amatissimæ casus: de quo quod ad me scribis: tu Fortuni mi: qui non ignoras quantum te diligam: multo melius considerabis quam ego queam scribere. Doleo ego multum ac plus fortasse quam æquum sit defunctæ uicem. Fuit enim mihi propter te non minus: ac tu: dum uixit grata. Sed quum te contemplor incredibili afficior dolore. Mortalis erat illa: & si admodum puella: mortalis tamen: atque ea lege nata: ut aliquando fatali pareret necessitati: cui tantum abest: ut in morte mali aliquid aut miseri accidisse existimem: ut beatissimam esse putem: quæ tum uitam cum morte commutarit: quum tibi parētibus: liberis: omnibusque domesticis fuit periucunda: & enim si supremus est dies: qui de omnibus iudicat: non uideo cur mors grauis huic esse potuerit: cui tum maxime mori contigerit: quum nihil habuit quapropter mortem optare debuisset: & nunc illa humanis soluta curis per Elisium forte errat: non futurorum sollicita: non quantum uitæ egerit pertesa: quin amantissimi potius coniugis memor nihil minus abs te quam lugeri uult: nihil minus optat quam ut immortalitati: quam nunc demum est adepta: dolendo inuideas: tantum precatur ut charissima illa mutui amoris pignora: quæ moriens tibi reliquit: perpetua foueas pietate: hæc ames: colas: instituas: his utriusque uicem parentis tribuas: scribere plura in hac sententiam: nisi repens luctus animum occupasset: coegissetque me hæc scribentem: uel solo rei admonitu tuis affectibus dare lachrimas: ut qui nuper ad scribendum ueneram: ut te mihi amicissimum consolarem: ipsæ iam propemodum consolandus sim. Sed quod ad

te attinet: multa quidem erant: quæ & ipse tibi præcipere poteram: & a summis etiam philosophis iam antea præcepta enumerare: quibus instructus haud plus nimio tibi dolendum esse scires: nec tam immoderate dolorem hunc ferres: ut temp⁹ expectari oporteat: quo uulneris huius cicatrix obducatur: quin ratio potius illi obiicienda: qua nisi in huiusmodi casibus utamur: humanæ imbecillitatis haud dubie obliti uideri possimus indigni: qui a uulgo credamur aliquid distare: sed ex eorum potius numero esse: qui falsa opinione imbuti se: & sua: extra omnem humanitatis aleam esse oportere existimant: quod non minus turpe prudenti sit uiro credere quam stultum opinari. Vterer ego longiore adhuc epistola: quoad te in sententiâ adducerem: nisi certo scirem eum te esse: qui non tibi tantum: sed aliis quoque: quum opus sit: possis optime consulere: superest igitur: ut quantum potes enitare: ut obitum dulcissimæ coniugis ita te tulisse audiam: ut non dearum unam: quæ mori non potuerit: tibi matrimonio iunctam credidisse uidearis. Sed qui cõ iuge adempta: tam pulchre eam iacturam ferre posses: quam tua uirtus & personæ: quæ fuitines: dignitas postulat: Adolefcentem: qui cum tuis ad me litteris uenit: quum tua: tũ Bononii uiri clarissimi causa libens excepissem: nisi ita statutum haberem: procul ab omni negotio esse: quoad inexhausta hæc susceptæ historiæ series fuerit ad exitum perducta. Et nunc sexagesimus est liber in manibus. Utinam aliquando portum teneamus. Vale. Venetiis postridie idus februarias.

.M. Anto. Palladio Nigro.

q
Vod ad te scriberem: nihil certe erat: sed quia me scribere uoluisti: erit omnino aliquid. Amicus ille (scis quem dico) destitutus destituit: multi ad primos eius pfectionis rumores se ex alto candidatos ostendere: turbaturi haud dubie comitia: si in campum descenderint: ambire quidam sine rubore: nõ pauci sabellicum intueri: in quem potissimum suum inclinaret suffragium: & iam appetebat comitiorum temp⁹: quum ex fauorignis fratribus unus in aurea æde mihi forte oblatu: quærunt Hünici les inquit præceptorem: sed tui sabellice quam simillimum. Jam istud respondi: in expedito est: Palladium accersite: faxit ille haud dubie: ut aliquando sabellicum minus desideretis: tum is. Fac inquit hunc missum: & alios loquere: dolui ego non mediocriter: quod parum fœliciter hominis: mihi amicissimi: tum primum illata esset mentio: subieci tamẽ alios quosdam: sed partius a me laudatos: Paucis inde dieb⁹: quum fauorignani fratres adhuc Venetiis essent ex carnorum ora nobis nuntiatum est: Vranium cum filio Hunnium accersitos: tulissem ego eam rem iniquiore animo: non: quia non illis: ut omnib⁹: uelim bene esse. Sunt præterea ambo non uulgari eruditione uiri: & ob eam rem ciuitate illa dignissimi: sed quod apud alios (id quod sane facturus eram) res ad eam diem non mota a me esset. Quanquam tute ita uelle conuiuabas: qui mihi per litteras sub id tempus significasti: nolle ineptire amplius. Sed Cipici antistitis auctoritatem secutum uelle Romanam proficisci: probo ego uehementer id consiliũ: ac tibi fœliciter euenire uolo: Quod in luce hominum destines: non inter pueros: consenescere. Verum ubicunq; fueris: illud tibi persuadeas uolo: nullum unquam tempus futurum: quo Sabellicus nõ sit de tua dignitate cogitaturus. Nunc quando: quid nostræ musæ agant requiris: quadragesimus rerum humanarum est in manibus: sumusq; iam eo meliore spe: quo propinquius portum annauigamus: portum dico non minus mihi optatum: quam Itacensi fuit Vlixi. Vale.

.M. Anto. Palladio.

n
Ouas in Plinium obseruationes: nec habeo: nec habere cupio: quippe quæ tantum in me stomachi secum attulerunt: quantum a nullo inimicorum unquam expectassem: & enim dum ea quæ in Plinium scripsi: labefactare uult illarũ auctor: omnes sui ingenii uires non solum exercuit: sed perdidit. Tu optim⁹ eris iudex: quæ frigide omnia dicantur: quod utinam illi longior uita contigisset: ut quæ maiore stomacho quam iudicio in nos scripserat: ex nostra defensione mutare potuisset: misissem ad te defensionem cum reclamatione plurium locorũ: nisi impie uiderer mihi facere: si eũ lacerarem: qui in humanis desit esse: nosti credo illud. ΤΟΝ ΤΕΘΥΚΩΤΑΜΗ ΚΑΚΟΛΟΓΪ

EPISTOLARVM SABELLICI

Litteræ iam scriptæ: & obſignatæ erant: quum eum uita deceſſiſſe: nunciatum eſt: quam nihil in ea deſenſione fuit: quod non prudenter & officioſe ſcriberetur. Volumina eius lucubrationis: quam pauciſſima ſunt Venetias delata: labor ingens: ſed in quo multi iudicium deſiderant. Quod Romam peſtilentia laborantem hoc anno adire noliſ: recte facis: atque ego ne accederes iam tibi per litteras ſuaſiſſem: niſi ueritus eſſem: ne omen facerem: perge igitur: iſtic eſſe: quoad peſtilentia remiſerit: ne quod cæteri fugiunt: ſequi uidearis. Vale.

.M. Anto. Nouellino ſuo.

Arius noſter periucunde eſt nobiſcum feriatuſ: hiſ paucis diebus: nunc Patavium negotii: ſi ſapiens eſt: non ocii gratia repetit. Affertq; tibi nummoſ aureoſ decem: quos priori ſummæ adicies: ſunt: niſi opiniõẽ fallor: aurei triginta: quos pro contubernio anni huiuſ ad te miſi: & ſi perpauci argenteoli deſũt: decem credo: aut duodecim: qui bona fide tibi: ſuo tempore: repreſentabũtur. Mitto præterea ſcorteoſ ſpecierum ſacculoſ quattuor ad tuam: & fratris tui: uiri optimi: potiuſ quam filii: culinam inſtruendam: & enim uero pueri ſatiſ edax natura eſt: nulliuſq; ientaculi indiga: per ſe enim ætas illa ſuauiſſime ueſcitur: mitto & medica mala: quorum ut Mariuſ mihi dicit iſtic penuria laboratiſ. Sunt hæc fateor admodum parua: nulliuſq; ponderiſ: ſed rem totam commendabit Nouellini mei humanitaſ: quæ nihil in amico ſolet: præter animũ ſpectare. Vale: & per amicitiam noſtram rogatuſ: da operam: ne filiuſ quantum tua induſtria & diligentia eiuſ profectuſ iuuari poteſt: me uana fruſtretur expectatiõne: quod nõ magiſ mihi miſereq; ſit q̄ tibi: & amicis: quib; eum credidim; inuidioſum. Iteq; Vale: & fac quæſo: ut ex tuiſ litteriſ intelligam: te pecuniam accepiſſe.

.M. Anto. Guliolæ.

Idiſſem te libeter: quum nuper Venetiis fuiſti: ſed tua an mea culpa ſit factum: uq; qd̄ neuter alterq; uiderit: poſtea quærendũ puto. Nũc pro noſtra mutua beniuolentia oro te: mi Guliola: & obreſtor plurimum: ut quemadmodum mihi per litteraſ amici filium comendaſti: fuiſtiq; auctor: ut contubernium ei deferrem: pari affectu meam aduerſuſ illum ſuſcipere ueliſ cauſam. Abiit hinc bonuſ adoleſcens me inſcio: quum non paruam deberet mihi pecuniam: pro domeſtica inſtitutione: quiſ in eo erudiendo fuerim: ipſe optimuſ eſt teſtiſ. Sunt: & qui cum eo tunc apud me inſtituebantur. At pro induſtria: & diligentia: quam illi præſtiti: iam annuſ propemodum eſt præceptorem uana expectatiõne ludificatuſ: quem turpe eſt: ne impium dicam: ſua mercede fraudare. Miſiſſem ad te litteraſ: quaſ publice ad prætoſem urbis impetraui: ut adoleſcentiſ patrem pro poteſtate cogat: ad eam pecuniam: quam mihi ex ſtipulatuſ debet: perſoluendam: miſiſſem & chirographum meum: quo totum tibi permittim; negotium: ſi quid facturuſ eſſeſ: perſpectum habuiſſem. Tu: ſi me amas: & ſi a me amari non ignoraſ: caue in re æquiſſima tuo deſiſ ſabellico. Quod ſi maioribuſ curiſ occupatuſ: id minus præſtare poteſ: gratiſſimum mihi feceriſ: ſi continuo de tua uoluntate ad me ſcripſeriſ: ut tua deſtitutuſ opera alium mihi quæram patronum. Vale.

.M. Anto. Catalutio Fratri.

Vod ad te diu non ſcripſi: Italiae ſtatuſ fuit in cauſa: turbulentaq; temporũ conditio. Nam omnibuſ bello ardentibuſ neque ad te ſcribere potui: neque debui. Nunc quia paciõra ſunt omnia: reſarciam longum ſilentium frequentia litterarum: ſi tu cum omnibuſ tuiſ ualeſ: bene eſt: ego dei benignitate recte ualeo: de ſtudiis noſtriſ: quia longum ſit: totam illorum rationem tibi litteriſ explicare: tantum habeto eſſe noſ propemodum adeptoſ: ut ſi non uirtute orationiſ: at ſcribendi uoluntate inter ueterum ſcriptoreſ (abſit uerbo inuidia) habeamur. Et ne magiſ loqui magnifice: quam facere uidear: mittam ad te paulo poſt quattuor & ſexaginta humanarum rerum libroſ: quoaſ a prima mundi origine ſcribere adortuſ: magna quidem ſpeſ: ſed maiore adhuc ſucceſſu: ad Romani imperii inclinationem perpetuo texui hiſtoriæ filo: opuſ aliorum iudicio inexhauſtuſ: ſed meo longe laborioſum. Vicit tamen labor: uicit & induſtria tan

tæ rei magnitudinem: sed tu de tota re postea iudicabis. Quod Ariadnam nostrã ex tua meaq; sententiã matrimonio locaris: plurimum gaudeo: tibiq; absenti absens gratulor: & quod ista noua affinitas tibi & aliis bene uertat: cupio uehementer: & opto. Quod cogites ad me uenire: & quod gener tuus: qui æque ac tibi est mihi charus: sit & ipse breui uenturus: ut ïgenue dica: nō placet: præsertim ante meum ad uos reditū. Statui enim hoc anno (uiuamus modo) Romam uenire: ut apostolorum limina inuisam: ut te & alios cōplectar: iuuemq; uos ambos in persoluenda filiarum dote: quod octauo ab hinc año pollicitus fui. Interea: neq; tu: neq; alius ad me ueniat uolo: nisi forte uultis omnem meorū consiliorum: destinatiq; reditus rationem peruertere. Quod si uidendæ urbis huius studio tenemini: post meum istinc reditum: erit tibi: & omnibus integrum ad me: quum libuerit: uenire. Marius pulchre ualet: & iam alterum anum Patauii dat philosophiæ operam: cogito eum quoque mecum ducere: ut tibi & aliis sit notior. Videbitur spero uobis omnibus nostra familia non indignus. Vale: & Mariotum nostrum: Antoniam tuã: Adrianam: & domesticos omnes saluta.

.M. Anto. Nicolao Cumanico.

o Bseruau horam: & hominem produxi: de quo ex occurſu locuti fuimus. Sed tu maius securus negocium: aut certe negocii oblitus postridie non affuisti: Dixeras Cumaneses tuos quærare: qui publice suos institueret liberos. Ego tuorum ciuium tuæq; uoluntatis studiosus hominem frugi: & impense doctum me uobis daturum sum pollicitus. Cæterum: quia te absente nihil transigi potuit: uisus sum mihi nihil inepte facere: si per litteras ex te peterem: quid facto opus sit: oporteat nos tuum huc reditum expectare: an istuc publice scribere. Nam quod ad præceptorem attinet: scio ego: & affirmo fore: ut tu mihi: tibi ciues tui quandoq; gratias habeant: & agant: quam maximas: quod te auctore publicum ex omnium sententiã sint præceptorem adepti. Quare te oro: & obtestor: ut continuo mihi: per litteras: significes: quid nos facere uelis. Vale

.M. Anto. Harmonio:

q Vibus tibi uerbis agam gratias Harmoni non reperio: qui sabellicum tuum iã octauum annum nil præter cælum: aquam: & parietes intuentem non patiaris agrestibus delitiis fraudari: fecisti id quidem sapius: & nunc sedulo facis: ut ex tuorum pilanorum Atestensi autumni primitias ad me mitteres. Accepi uuas: quas tuus puer mihi attulit: Hymetii mellis æmulas: factum est tuo munere: ut neque tibi: neque uillicantium cuiquam: præter umbram & fontes: inuideam. De negotio tuo: quod ad te scribam: nihil est. Abest rei auctor iam plures dies: nec absens dedit ad me litterarum quamquam: quibus saltem doceremur: quid oporteat nos sperare: siquid inde fuerit allatum: faciam te continuo certiozem. Impressoria ualde feruet officina: proceditq; foeliciter opus. Nihil est Democrito tuo frugalius: dignus est: qui ab omnibus ametur. Vale.

.M. Anto. Hieronymo Squarciafico Alexandrino:

a Vdio te ex cypro Italiam repetentē a prædonibus captū: grandiq; pecunia: quã honeste tibi paraueras: spoliatum: errareq; nunc Calabriae urbibus seminudū: Doleo ego æque ac debeo: quod tibi humana uis omnia ademerit: ut Ithacensi olim Vlixis maris sæuitia. Sed plus omnino dolerem: nisi certo scirem habere te: ut illum Mineruam comitem: cuius ductu sis breui post futurus multis admirationi: non minus quã Ithacus fuit phæacibus. Quod si pertinax fortuna te istis quoq; littoribus excludit: da operam: ut Adriæ ora enauigata: quod multo tutius quam antea facies: Cantabit uacuus: notum est tibi carmen: breui post Venetum littus teneas: ubi amici te hospitio iuuabunt: iuuabit & ipse urbis genius: ut si paululum hic commoratus fueris: tam lætū tuam Alexandriam repetas: quam ex corcyra missus Telemachi pater: Ithacam. Vale.

.M. Anto. Hieronymo Adalmaro Marofacensi.

b Assanensem uillam: quam mihi graphice delineasti: si cum uoluptate potuisset redire in gratiam: uehementer hodie desiderarem suspiraremq; absens amoenitatem istam: fecisti scribens: quod nunquam fieri posse arbitrabar: ut animus

EPISTOLARVM SABELLICI

istiusmodi illecebris defuetus: tanquam ad imaginem quandam uoluptatis: per quietem conceptā sese erexerit: & quod decreto respuit: putat optabile. O fōtes: O luci: O irrigua: floridaq; Adalmarii mei prata: testor uos ego testor agrestes deos & nymphas: si quæ istis inerrant locis: si amœnitas prædiorū ulla iacentem animum excitare potuisset: fuisse me omnibus uoluptatibus istam prælaturum. Cæterum: quia multis districtus curis: & tanquam adamantinis uinctus cathenis: hic me esse oportet: meum rogo Adalmarium mihi: & smyrneo uati restituite: quo absente: neq; graias exerceo musas: neque ipsæ exerce ri uolunt. Sed satis cum uilla tua iocati sumus: tu aut ad nos ueni: aut Τοῦ ἀμφ' τοιοῦτοῦ πρόγυμνάσιον καὶ τὰς ἀλλὰ σοο μελεῖσθαι: confestim ad me mittito: cupio ue hementer cognoscere tuam istam lucubrationem: non ut te exoptulem: sed: ut quale sit tuum istud graiæ militiæ tyrocinium: intelligam: Vale.

Domicus Palladius Soranus. M. Antonio Sabellico suo præceptori: Viro Clarissimo.

Cio ego: quam me ames ardenter Sabellice Clarissime: Neq; ignoro: quanti me facias supra merita: pro summa ingenii tui mansuetudine. Itaq; uereri ipse non debeo. Quem totum esse tui nominis & celebritatis. Quem exteriorem æque ac interiorem hominem iamdiu cognoscis: Aut me amuseton: aut parum me sis literatum habiturus: siquid inest erroris: quod heri ad te præpropere chirographum scripsi: uel minus quam deceat accurate dictum. Rara enim foelicitas profecto: seu laus sequit extemporalitatem. Bene Vale linguæ latinæ lumen: & meum decus:

Pomponius. M. Anto. S.

Egi sapius: quod nōdū edidisti genethliacō! foelicissimæ urbis: admiratus sum: I genus carmina supra uires nostræ ætatis tam repente creuisse. Gratulor sæculo nostro: quod non minus historicis quam poetis abundet. Placuit ante mihi stilus ille: quem in magno uolumine seruasti: scis de quo loquor: es enim in utroq; consumatus: ueteres imitaris: ut animaduerto: proposuisti tibi optimos: mittam epigrammata: in quibus complectar: quod mereris: scilicet: ut fas est: eximiam laudem. Munera tua accepi: nō poenitebit te priorem fuisse: sed Diomedes ero. Venetiis degere fortunatius est: cæteris in locis profiteri: quale sit: dicant qui patiuntur. Vale.

Pomponius Lætus. M. Anto. S.

Aepius ad te scripsi. Germanorum tabellariis litteras ad te dedi: quorum forte negligentia: quia abest: lucrum nō adcepisti: doleo equidem: plæraq; erant in illis: quæ te sumopere mouissent. Dederam tibi optionem eligendi uti ex iis uoluminibus: quæ apud me sunt seligeres: quæ uelles: in præsentia te exhortor uideas: quod opus sit: licet omnia teneas: & quibus præcipue delectaris: nihil est domi: quod te prætere uelim. Rescribe ne taciturnitas rei oportuna obfit. Sed his pro uoto & arbitrio tuo utere: ipse me præstitero: qualem opinaris. Vnum abs te amicorum obseruatis: peto: quod certe scio Pomponio minime negabis. Decessit superiore ætate Antonius Quinterius Laudensis ex illa Cisalpina Gallia: forma: ingenio: & moribus egregius: Cardinalis Columnæ a cubiculo minister: amabatur: diligebatur ab omnibus: tota cecidit: ut ille iquit: dolente Roma. In eius laudem multa sunt epigrammata edita. Cupio: quoniam scio mihi in amore respondes: ut eum tuis immortalibus carminibus celebres: siue epigrammate: siue longa deploratione ingenio tuo copiosissimo digna. Sed uideo id de M. Antonio posse polliceri: iam expecto auidissime monumentum pro adolescente nato annos prope unū & uiginti: ad nos tua opera feretur: tantoq; id charius futurum est: quanto exoptatus expectatur: & si uidebitur: alios: qui sunt uenetiis: ad hoc munus inuita: erit omnib; gratissimum: nihilq; pro tempore & memoria defuncti insatiabilius legi poterit. Vale.

Pomponius Lætus. M. Anto. S.

I ueteris consuetudinis memor es (ut sis nemo ambigit) meminisse potes de Pomponii integritate: cuius tu præsertim uerus prædicaris abunde testis. Diceres quorsum hæc. Bernardinus ordinis minorum: Romam quum se cōtulisset: domum: ut inquit Comicus: adiuit meam: uolentem & cupientem scribere orauit: uti ad

re litteras darem: fidemq; facerem: eum quaesivisse tuum germanum in oppido: cui praerat: & non inuenisse: a quo litteras habuisset ad te: quūq; id secus euenerit: quam sperabat: fidem facio eius obseruationis: & esse planum: quod referet. Eum tibi commendo: ut te monitore & adiutore uerbis dumtaxat: opes enim non quaerit: Hierosolymas contingat: de qua re haecenus respondiſſem litteris tuis: si ille: qui ad me tulit: rediſſet: eum nullibi amplius uidi. Me plurimum tuarum rerum successu laetari scias. Venetam historiam non uidi. In quirinali habito semotus ab hominum frequentia. Doleo: quod quā domum petebas: me praeterieris: me totum: & fortunas tibi amice detulissent. Vale: & Bernardinum commendatum nomine meo habeas. Romae.

Pōponius Latus, M. Anto. S.

I Itera tua mihi gratā fuerunt: praesertim quum sint testes opinionis meae: & tua erga me obseruationis. Voluissē: ut a me aliquid petiſſes: celerrime pro uoto consecutus eēs. Verum & is sum: cui: si feceris periculum: non inuenies parem: nollem inter mortales degere: si officiosus non essem. Illis potissimum: quos uehementer amo: nemo est Romae: qui phamae tuae detrahat: litterati hic sunt sine inuidia: & si in tanta multitudine aliquis putesceret: caret fide: caret auctoritate: nullum habet mecum commercium. Viuo integer: ita & de moribus tuis accepi: in quo ualde mihi places. Heri occurrit mihi in itineribus urbis Poladelphus communis amicus: quo semper sum familiarissime usus: ab eo statim quaesivi: quid de Sabellico. Rettulit: quae summopere audire cupiebam: plura simul contulimus: quae omnia ad tuam laudem pertinent: uerum & ipse hoc amplius addidi: nouisse me ab ineunte aetate ingenium tuum. Restat: ut assidue augeas: quod de te credimus. Vale: & cum Poladelpho Venetis & Euganeis utere. Romae.

M. ANT. SABELLICI, EPISTOLARVM FAMILIARIVM, LIBER SEPTIMVS.

M. Anto, M. Barbado Venetiarum Principi: & Senatui Salutem.

u Estri splendor imperii is est Princeps: & patres amplissimi: ea ciuium iustitia: ac morum sanctitas: ut nemo sit rerum humanarum tam negligens: qui uenetae urbis originem & eius incrementa: non uehementer cupiat cognoscere. Noui equidem multos: qui hoc ipsum secuti: miro quodam eius rei inuestigandae mihi flagrare uisi sunt studio: in quibus: me quoque iam inde fuisset fateor: ex quo fortunatissimis littoribus uestris superioribus annis applicui: magnificentissimo namque urbis apparatu inspecto: stupendo situ: rerum opulentia: & in his diuina quadam reipublicae administrandae forma: incredibilis cupiditas continuo animum incessit cognoscendi: qui tanti imperii conditores fuissent: quos uel ex eo summos fuisse uiros arbitrabar: quod urbem tam praecclare fundatam posteris reliquissent: nec mihi in eo fuit diu elaborandum: haud enim multo post ipsum appulsum: quod tantopere optabam consecutus. in commentarios quosdam in annalium speciem conscriptos incidi. Inde alia quaedam ignobilium scriptorum monumenta uidendi copia nobis facta est: quae omnia (aperte dicam quod sentio) tam squalida: foedaque barbarie operta offendi: ut nemo cognoscendae historiae sit tam cupidus: quem non facile ab instituta lectione auertere potuissent: Iniquo quidem tui animo urbem clarissimam: & quae omnium una in toto orbe Romani Imperii uere aemula: & uideri: & dici poterat: nullum ad eam diem uel mediocre scriptorem fuisse sortitam: iudicauique ex eo uerissimum esse illud Oratii: in humanis nihil ex omni parte beatum fuisse unquam. Haud enim parum in foeliciter cum Veneto nomine actum: ad id tempus: arbitrabar: quod ea parte: qua imprimis illustrari oportuisset: scriptorū: aut defectu: aut ignauia meritissima fraudaretur laude. Cōtulif

EPISTOLARVM SABELLICI

sem me tum primum (fateor) rei indignitate motus ad scribendum: uerū imbecillitatis conscientia; tam diu ab eo munere abstinendum duxi; donec uiribus assidua lectione firmatis: rem tantam tutius aggredi liceret: Sperabam ad id fore: ut in præclara hac eruditorum hominum luce: qua hodie uiuitur: aliquis interim existeret: qui uenetum uel let nomen suo ingenio: & industria: demereri. Longa quidem fuit expectatio: sed non magis longa: quam irrita. Quod cum ita euenturum putarem: ut pro neglecta res tanta in tenebris iaceret: non tam ingenio: quam uoluntate fractus: accinxi me ad opus sane difficillimum: breuiq; industria: & diligentia: tantum profeci: ut omnium spe celerius (si quidem lucubrationis illius Veronam habeo testem) longissimam uestrarum rerum seriem: ab urbe condita ad hæc tempora: duobus & triginta clauerim uoluminibus: quum interim ob ueterum annalium: & eorum: quos sequebamur commentariorum perplexitatem: adeo laboriose: ea nobis conquirenda essent: ut nihil minus quam ocium ad ea: quæ inuenirentur: sermone illustranda haberemus: quod ipsum: eo facilius ferebam: quia omnino fore existimabam: ut postea satis temporis daretur ad hæc: quæ tumultuario scripsissem stilo: per ocium castiganda. Verum non solum id non contigit: sed pene prius: ab hominibus: patriæ uetustatis studiosis: quibus nihil iure a me negari potuit: librarius est: scædæ adhibitus: quam opus ipsum ad exitum spectare cepisset. Quod quum omnino abortus nobis faciendus esset: nec matura expectaretur editio: non uidebam: qua ratione nostra hæc lucubratio tutius in lucem uenire posset: quam si uestro nomine princeps: & patres sanctissimi: apparuisset. Nam uelut antiquissimi uates deorum templis sua inferre carmina consueuerunt: ut pia commendatione illa ab omni humana inuidia uindicarent: ita uisus sum mihi rite facere: si laborem hunc nostrum uobis dedicassem: quos utique certo sciebam: non solum in parte ornatissime bibliothecæ uestræ reponendum curaturos: sed amplissimi etiam nominis maiestate: uelut præsentis numine præstituros: ut si quando in publicum exiisset minus: ac minus: obrectatorum esset uocibus obnoxius. Accipite igitur munus hoc: si non rei: uoluntatis tamen & fidei certæ plenum: ac si quando a terrarum: & pelagi: quorum uestrum est imperium: cura: & administratione aliquid dabitur ocii: ne pigeat auspiciatissimam uestræ urbis originem: eiusque incrementa cum his: quæ terra: marique domi: ac foris maiores uestri: ac nouissime: uos ipsi gloriose gessistis: a peregrino homine recognoscere: nam: quod ad me attinet: si lucubrationem hanc diuino iudicio uestro pbari sensero: nō grauabor: & quæ tuo fælicissimo præcipatu Dux Serenissime: qui utinam: tam diuturnus sit quam rei publice utilis esse poterit: & quæcumq; postea domi: forisq; gesta fuerint: litterarum monumentis commendare.

M. Anto. Aug. Barbadico Venetiarum principi. S.

Ene ac foeliciter tuæ urbi euenit: iucundissime princeps: quod his paucis an
 nis in te: & fratre tuo: uiro omnium: qui unquam fuerunt: prudentia: & pietate: summo: sit illa pene idem experta: quod de Castore: & Polluce: uerus est Græcia fabulata fuisse eos deorum munere: inter Sydera relatos: atque alterno orru omnibus esse gentibus: quam saluberrimos: tam me hercule salutaris: nec minus tuus: tuique fratris: principatus Veneto nomini contigit: iam enim ille continuo: ubi ex adepta dignitate rem publicam adiit: quasi nouum aliquod Sydus publicæ fortunæ affulisset: incredibilem secum rerum omnium ubertatem: & lætiti-
 am: traxit: pax uero: & ocia: quæ per manus acceperat: uti sanctius: certiusque manerent: incredibili moderatione effecit. Veteris pestilentia: uestigia: adhuc ciuibus residua: difficile dictu est: maiore ne prudentia sustulerit: an religione ita ut uerissime dici possit: nulli unquam principum: qui a prima origine urbis: ad id tempus fuere foelicus: quam illi rem publicam administrare contigisse: sed quo omnibus optatior fuit: illa regiminis forma: eo certe breuior: quippe quæ ne annum quidem impleuerit: sed quo minus defuncti desiderium sequeretur tuus foelicissimus principatus: qui illū cōtinuo exceperat: pcul dubio effecit. Tētauit tamen iuida fortuna florētissimū

EPISTOLARVM SABELLICI

.M. Anto. Guidoni Feltrio.

q Vod aliena legis clementer facis; princeps mitissime; at quæ tuorum sunt; si legere non recuses; & clemens; & pius; merito habearis. Libens nuper; ut mihi dicitur; & tuæ ad me litteræ significant; uestras accepisti Enneades; & nunc si uacat inclyte princeps Polydori Vrbinatis; qui tuus est; τὰς παρ' ὁμοῦ accipe; quas uno ille non minus lepide quam breuiter complexus libro tuo nomini inscripsit. Facies princeps illustrissime nihil a tuo genio alienum; si adolescentis tyrocinium non aspernaberis; quin fauebis nascenti laudi; satis enim fauisse uideri poteris; si rudimētum hoc studiorum; quod tuis ille in apertum rettulit auspiciis; cognoscere nō grauaberis. Vale.

Angelus Policianus, M. Antonio, S. D.

f Olebat Atlas quondam suo mihi nomine redire; tam gratus; ut recepto contentus amico; nullū ultra officiū desiderarem; nunc autem tuarū nomine litterarum; quas fideliter reddidit; tam mihi iocundus rediit; ut eius plæ presentia non requirerem; atq; haberet Atlas quippiam secum; quod pene plus quam Atlas expectaretur; nunc idem istuc reuertitur cum litteris meis; quas tibi arbitror fore gratas; non tam suo; quam tabellarij nomine. Noram equidem antea; quoq; quantum ingenio & litteratura; quantum etiam stilo; facundiaq; polleres. De humanitate; nihil sane; adhuc audiueram; sed eam tua mihi nunc epistola deliniauit; Atlas penicillo; & coloribus expressit. Aucupabar sane; iam pridem occasionem quampiam; ineundæ abs te gratiæ; quum tu scilicet hoc agētem præuenisti; nō ob id; humanior modo; quod prior; sed quod minore quoq; propolito premio. Qua re; danda mihi nunc opera est; ut quæ admodum ineunda tecum amicitia posterioris tui; sic eadem tuenda; colēdaque prioris feram. Vale.

M. Anto. Do. Grimano, S.

f Acis quod; & nostrorum hominum pauci; ac nescio; an uerius nemo dixerim; dominice eques splendidissime; qui philosophiæ studia complexus nostratia hæc oratoria; quæ uestris illis; cum natura; tum consuetudine coniuncta; olim fuere; ut leuia; & parum sapienti uiro necessaria; quod pleriq; faciunt; non aspernaris; longaq; per interualla respicis; sed utriusq; rei curas tecum; ex æquo; partitus; sedulo das operam; ut tam tibi in hac parte; quam in illa; succedat studiorum profectus; sisq; per hæc; iam pridem facile consecutus; ut orator non minus eminens; quam philosophus habearis. Rara me hercule laus; ac quo rarior; eo certe pulchrior. Cæterū nihil in præclaro isto uitæ instituto; perinde aiunt te; ac historia delectari; nec immerito alit illa molli quodam; & dulci succo orationem; sed quum hanc quoque uariæ tractare dicaris; quæ te diutius in sui admiratione detineat; præ naturali illa; quam Plinius sex & triginta clausit uoluminibus; audio esse nullam. Verum quo maiori illius studio teneris; eo te iniquius ferre certum habeo. Quod ex uberrima hac recentiorum hominum fruge; nemo adhuc extiterit; qui lectionem ipsam a uitio; partim temporum iniquitate; partim librorum incuria; contracto sit uindicare adortus. At fuerunt; qui sparsim paucissima; quædam uelut in transcursu subnotarent; fuitque illud; intra hostium; uallum iaculari; non statariam conferere pugnam. Nos uero; non quia plus uirium quam illi haberemus; sed maiore quadam fiducia fræti; tertio ab hinc anno; Plinium; eo consilio interpretandum suscepimus; ut non rerum solum; sed quantum uiribus niti possem; uerborum omnis explicaretur ratio. Fuit fateor certamen illud longe difficilius; quam ab initio conceperam; ita ut non ubique nobis immota steterit acies; sed turbatus interdum; aut pedem rettuli; aut magnitudine rei deterritus; terga pene dedi. Vici tamen; uicique constantia magis; quam uiribus; ex longeq; & uaria obseruationum; serie; locos quosdam in amicorum conspectum (constanter me hercule; & cum rubore) nonnumquam dedi; sed adolescentes plæriq; qui tum forte nobis operam dabant immoderatus; id facere; uulgoque talia uelut mancipia bello capti; in aperto proponere. Quæ res effecit; ut amicorum quidam; & in his; An-

ronius Moretus homo : ut nostri nostratium litterarum perbelle eruditus : studio-
rumq; fautor maximus; nunquam inde a me efflagitare destiterunt; ut Plinianas eius-
modi obseruationes quam pressissime possem; in ordinem redigerem; redactas in aper-
tum referrem. Quod ipsum ne magis sua causa noluisse me q̄ non potuisse crederet ex
oī numero; qui sane ingens fuit; pauca admodum atq; illa ipsa nuda; nulloq; uerborū ap-
paratu breuiter collegi; & in his non nulla; quæ quoniam utrinq; auctoritate laboraret;
censui in medio relinquenda; sed cum duas ferme ex eodem genere cēturias scripsissem;
eētq; altera adhuc semiplena impetus cœpit eam ex extrario quodam; & quasi euocato-
rum numero sparsim hinc inde locis accersitis explere; quod ipsum ex sententia adeptus
quum iam prospicere cœpissē; cui potissimum hęc obseruationis formam cognoscē-
dam traderem; tu unus omnium uir præstantissime dignus mihi uisus es; quem impri-
mis tali munere impartiremus; sciebam enim ita fore; ut in tua ornatissima bibliothe-
ca emendanda; quāquam nihil sit illa emendatius nostram industriam non modo non
aspernaueris; sed etiam daturus esses operam; ut duæ hæ nostræ centuriæ a me tumul-
tuose conscriptæ; si non multa ui; apparatu saltem aliquanto honestiore; per te essent in
medium processuræ; quod ipsum; ut præstes rogo te uehementer; & hortor. Vale.

.M. Anto. Augu. Barbadico: Principi; & Senatui foelicitatem.

Rat urbs uestra Augustine Dux iclitate; & patres amplissimi mille & amplius an-
nos nata; florebatq; Venetum nomen multa celebritate & opulentia; lateq; im-
peritabat; neq; adhuc scriptorum defectu tantæ rei principium; prosperiq; suc-
cessus externis erant gentibus satis noti; multiq; mortales; ut credere par est; iniquo fe-
rebant animo; res gestas eius ciuitatis in obscuro eē; quam ob stupendum urbis situm;
phamæq; immortalitatem iam ubiq; partam; præter cætera humanæ gentes in terris
mirarentur. Sed quo alii consilio hanc laudem neglexerint; suæq; ipsoꝝ phamæ non
minus quā uestræ inuiderint; difficile est iudicare. Ego non; quia plus potui quam qui-
uis alius; sed quod multo plus uolui omnium externorū; quod dicere liceat primus au-
daci quidem conatu; sed euentu; ut arbitror; nihil pœnitendo; res uestras a primordio ur-
bis perscripsi ad nostrorū usq; temporū memoriā; sumq; lucubratione illa id asse-
cutus; ut qui urbem mediis fluctibus natam; magna auctam indole; legibus stabilitam;
phama tantum nouerant; litterarum testimonio cognoscerent; & qui rem tantam ani-
mo concipere nequuerant; uelut ex insigni tabulæ figuratione oculis intuerentur. Et
multi per hæc præceps; & patres optimi; quum Venetæ foelicitatis; tum uirtutis uestræ;
maiorumq; uestrorū haud iniucunda relatione lætitant; quæ uos; quæ illi domi fo-
risq; terra ac mari tam sapienter quam foeliciter gestistis. Cæterum ne non semper apud
me aliquid uobis uelut in nūmaria officina cuderetur; ecce dum res uestræ alibi legun-
tur; domi alterum recens; multoq; maiorum uigiliarum opus est uobis natum; ita ab ini-
tio destinatum; ut uestro non alterius nomine in apertum referretur. Sunt quæ nūc ue-
stro nomini inscribuntur enneades septem; sic enim nec temere partiri placuit tris & se-
xaginta libros; quibus a prima mundi origine ad Ro. imperii inclinationem; in quæ tē-
pora auspiciatissimus uestræ urbis ortus incidit; omnem sacrarum prophanarumq; rege-
sum seriem complexus; rem quidem operosam laborisq; propemodum inexhausti; sed
quæ quum rerum uarietate; multum delectare possit; tum optimorum multitudine ex-
emplorum supra quam dici queat legentibus prodesse. Verum fuerit ne operæ præciū
id facere; alii æquius iudicabunt; ego ex tam longa lucubratione satis mihi consecutus
uidebor; si dum reliqua pars instituti operis ad nostram usq; textitur ætatē; per hæc me-
um uobis probabitur studium; ut qui res uenetas per me antea legerunt; hæc; quæ alia-
rum sunt gentium ueneto nomine legere incipient.

.M. Anto. Democrito.

Vid amici hominis apud amicum ualeat auctoritas; quū sæpe alias sum De-
mocrite expertus; tum præcipue his diebus in tua amicitia; Certus eram
nolle nunc edere has nostras Enneades; quibus sum omnium res gentium

EPISTOLARVM SABELLICI

complexus a primordio mundi ad Arcadii: & Honorii tempora: his enim imperantibus Roma direpta a Gothis: & incensa: labefactari cœpit Ro. imperiũ: præsissemq; tam diu has meas uigilias: quoad extrema manus institutæ imponeretur historiæ: nam eo consilio ad scribendum uenimus: ut ad nostrorum temporum memoriam præsens rerum extenderetur explicatio: si tam diu superesset uita. Videbam ad hæc fore: ut quo lucubratio hæc magis maturuisset: eo tutior futura esset editio. Sed neq; amicorum plæriq; neq; tu omnium amicissime passus es ita euenire: qui Io. Harmonii Marfi: iuuenis doctissimi: & utriusq; nostrum familiaris consilio: ut mihi dicit: usus: hortando: monendoq; nisi per partes opus ederetur: futurum: ut lector eius magnitudinem pertesus: prius fastidire cœpisset: quam lectio: quæ proponeretur: qualis esset recte iudicari possit: facile perpulisti: ut mutato consilio: quicquid laboris huius inexhaustum tuo hortatu pateremur: in apertum exire. Cæterum ne præcipitari uideretur editio: quæ maturari non potuit: quantum in uariis occupationibus: per quas ne respirare quidem datur: efficere potui: diligenter curauit: ut quam emendatissimæ hæc nostræ Enneades impressoriam subirent officinam: in qua nuper recognitione multum ac supra quam dici possit: nostrũ iuuit laborẽ Bernardinus Cadolus Camalduensis monachus: uir diuinag; humanarũq; litterag; ut scis: impense doctus: & ex Brixienfi illa pbitate: quã Plinius celebrat multũ referẽs. Fuit illius opera tã nobis utilis quã iucunda: & in his p̄cipue: quæ ad sacrã attinẽt historiã. Sed satis scio frustra utrũq; laborasse nisi tua fides: & indulgentia: id deum mihi præstabit: ut lucubratio hæc maneat nobis inoffensã ab omni opificum iniuria: instando: monendo: singula pensitãdo dabis operam ut sartum: & rectũ inde opus: omniq; ex parte emaculatum: nobis restituatur. Nam: quod ad historiæ fidem attinet: nullam reformido calumniam: quum omnia: quæ scribuntur: uetustissima sint: & procul ab hominum memoria remota: atq; ex iis potissimum scriptoribus excerpta: qui historiæ legem non seruasse solum: sed constituisse etiam uideri possunt: quam obtreccationis ansam adepti alienarum rerum oblatratores: nostram: ut audio: fidem in Veneta criminantur historia: tãquam in ea relatione: quæ in nostra deicendit tempora periclitari necesse fuerit: nec fieri potuerit: ut non gratia aut odium stilũ a uero deflexerit: quæ hominum calumnia: si quid habeat p̄deris Thucidides: Xenophon: Polybius: Iosephus: Aegisippus: & ex nostris Liuius: Crispus: Cornelius: & alii: qui permulti sunt: pro uanis repudiari possunt: qui non res tantum suorum temporum in litteras misere: sed quibus etiam gerendis eorum aliqui præfuerũt. Cæterum nullus est: quod ad calumniæ uanitatem attinet: in Veneta historia locus: ut publice testari soleo: quem non sim uel magna sponcione paratus in Venetis annalibus ex fide representare: aut in iis certe: qui cõmentarios de ea re scriptos reliquere. Quod si domesticis scriptoribus est fides abroganda. Liuius fabulam scripsit: non historiam: qui Ro. non punicos secutus est annales: enim uero duobus recentissimis bellis Othomanico: & Ferrariensi (quod in rhetico postea: & Gallico feci) quia nulla adhuc de his rebus extabant litterarum monumenta: eorũ sum fidem secutus: qui hoc uel illud obiuere negocium: nec unius interim: sed plurium simul commentarios sequebar: quos de eadem re ad me datos diligenter conferebam: ut non nisi: quæ plures traderent: ac propiora uero uiderentur: pro ueris haberemus: in quibus: si quid illi memoriæ lapsu (nam gratis mentiri quid attinuisset) a uero laborarunt: non studium mihi defuit: ueri indagandi: sed inueniendi fœlicitas. Quamq; non uideo qua alia ueteres illi historiarum conditores uti potuerint ratione: in iuorum temporũ rebus referendis: nam negociis omnibus interesse non potuerũt. Sed audi quæso quam ecca sit inuidia: quæ nil aliud nouit quam aliena corrumpere. Domestici obtreccatores (nam ubi nam hæc pestis non plus nimio inualuit) quæ sunt Venerorum secunda: me frigide & uelut inuitum scribere criminantur: si qua aduersã: rerum atrocitatẽ uerbis augere: contra externi plus æquo Venetæ laudi datum cauillantur: quæ diuersa calumniæ ratio plane arguit: historiæ temperamentum: quod tam hi: quam illi ex caliganti inuidiæ specula nequeunt intueri: quod si inuidiæ: quid uerum sit: quid æquum per

suaderi possit: uel hoc uno nos oī absoluerent suspitione: qđ pegrinus homo ueni ad res Venetas scribendū: nulli p̄p̄modū notus: proculq; a Venetæ ciuitatis conspectu totam (Verona est mihi restis) texui historiam: fui proinde tunc: ego tam procul ab omni odio & gratia: quum illa commentabar: quanta his me esse oportuit: quæ nunc aliarum gentium eduntur: sunt. n. ab omni hominum memoria remota. Sed ualeant inuidi: ac ne non semper sit illis: quod agere possint: cœpas mandere iubeo: & flere. Tu mi Democrite: quando lucubratio hæc procul abest ab eiusmodi calumnia: da operam: si me amas: ut in hac parte: quæ ad emendationem attinet: nullus relinquat inuidiæ locus: quod si sedulo: ut spero: feceris: amabunt te merito: qui hanc non oderint lectionem. Vale: & si quis de Rapsodiæ uoce nobis litem intenderit: ita occurrito: me unam graui nominis partem secutus: peregrinam maluisse uocem usurpare: quam ex nostratibus aliquam: quæ nulla satis honesta fingi potuit: quamquam meminisse poterant illi fuisse: quod ad reliquum dictionis attinet canere apud maiores: quod nunc eloqui est: si Strabo uerus est auctor: nec quia modulatus sit poetarum sermo: minus quadrat nobis ratio: est n. poetiæ cognata historia: ac quodammodo solutum carmen: ut scribit Fabius: idq; adeo uerum est: ut Liuius auctor grauissimus ab heroico hemistichio sit historiã exorsus. Sed qui minus crudo erunt stomacho: uidebunt hæc: & boni consulent.

M. Anto. Io. Cardinali. S. Angeli. S.

Va insignis pietas: spectataq; uitæ sanctitas fecit præstantissime pater: ut tuæ quauis ignotus amplitudini nihil impudenter sim mihi uisus facere: quod has nostras Enneades: quibus omnium res gentium a prima rerū origine ad Romanam usq; captã a Gethis: ac direptam: sum ordine complexus: qua memorabili clade inclinare coepit maiestas Ro. Imperii: priusquam uulgari coepissent: tuæ amplitudini cognoscendas dedi. Erit hæc lectio: ni multum opinione fallor: tibi pater pientissime non ingrata: & quod Veneto sit nomini inscripta: quo nihil est in terris tibi: ut arbitror: charius: tum quia a tuo pientissimo sit genio non aliena: nam in huiusmodi historia texenda ita diuina humanis iunximus: ut neutrum sine altero cognosci possit: ut qui unum legerit: utrumq; legat necesse sit: feciq; id ego eo libentius: quo certius esse sciebã: qui a sacra lectione non aliter abhorrent: quam a re sordida & obscœna: non tam materiam: quam dicendi figuram auersati. Experiri uolui: an fieri possit: ut dum nimio humanarum rerum studio feruntur in diuina: quæ sunt illis inserta: temere incidentes: meliora cognoscere inciperent: cognita amarent: ut uelut pueri: qui difficilius curantur: dum dulcia sequuntur: absynthium: aut aliud salubre pharmacū: incauti bibunt. Cæterum: fuerit ne operæ precii id facere: tua amplitudo æquius iudicabit: quum hæc nostra legerit: nūc quod possum despondeo: & polliceor fore: ut residua pars historiæ huius: quæ adhuc in manibus est: quæq; in nostra exhibit tempora: multo sit tuæ amplitudini gratior futura: quanto scilicet sibi quisq; suisq; charior est: quam aliis. Erunt illic fateor multa aliarum gentium: sed tuorum uenetorum tam celebris memoria: quam ullius alterius gentis celeberrima: & quod omnium erit tibi precipue gratum: agnosces in his tuorum maiorum decora: agnosces quæ ad tuam solius spectent laudem: quæq; tuum queant nomen posteritati commendare: & si satis superq; ingentes uirtutes tuæ memoriam tui nominis: ab omni uindicant obliuionis iniuria. Vale.

Io. Cardinalis. S. Angeli. M. Anto. S.

Vum diu antea inclytæ Venetiã urbis originem: clarissimæq; istius reipub. memorãdas: nō minori prudentia: quam foelicitate res gestas: elegatissimo stilo abs te cōscriptas: legissemus: singulare utiq; ingeniū tuū: doctrinã: eloquentiã: grauitatē: rerūq; fere omniū experiētiã facile perspeximus. Nuper uero diuinū: ut ita dixerimus tuarum enneadum opus: quo omnium res gentium ab ipsius mundi origine texuisti: per partes intuiti: non potuimus profecto non summopere admirari: quod diuina miro quodam ordine humanis miscendo: ea elegantia: rerumq; copia

EPISTOLARVM SABELLICI

sis omnia complexus: ut incredibili nos uoluptate affecerit tam ingeniosa lectio. Ob id igitur gratissimum: ornatissimumque munus: quo nos magnificentissimo animo donasti: quanto maiores possumus: tibi gratias agimus: hortamurque: atque obsecramus: ut reliquum: quod superest: operis: qua coepisti diligentia persequi accuratissime studeas: quod omni posteritati perpetuo beneficio: tibi que immortalis cadet gloria. Siquid interea erit: in quo nostra opera tibi honori: beneficioque esse possit: habebis nos semper paratissimos: studiosissimosque. Bene Vale. Romae.

M. Anto. Franc. Cardinali Senensi.

Oteram ego merito tibi suspectus esse: pater amplissime: ut qui non praestaturus essem amplius: quod per litteras fueram aliquando pollicitus: sed perdifficilis est: noui operis editio: ac supra quam credi possit scriptoribus molesta: in qua: siquid temere offendit: non consilium spectatur: sed euentus: & ut dicam: quod sentio: in nulla re minus foeliciter peccatur: quam hic: ubi nullus relinquitur poenitentiae locus. Est omne praecipuum consilium periculosum: sed in his: quae mutari non possunt: periculosissimum. Quod: quum ita sit: data fuit nobis opera: ut haec editio: quae mutari non potuit: ne praecipitata uideretur: fuitque harum uigiliarum recognitio: non magis longa quam laboriosa. Accessit huic curae altera recens non minoris sollicitudinis: ne haec nostrae Enneades: quas eram impressoriae officinae illaturus: librariorum incuria uitarentur: quod ne accideret omni cura: & diligentia: fuit mihi elaborandum. Caterum: dum per haec non una exerceor cura: en alter nobis uix sentientibus effluxit annus: quae mora: quo longior fuit eo: ut dixi: potuit esse suspectior: magisque molesta: est. n. res ipsa semper expectantibus grauis: sed quum desiderium trahit grauissima. Id ego ueritus praestantissime pater aequo animo tuli: immo propemodum auctor fui: ut quattuor primae Enneadis libri ex impressoria officina subtracti nudi: ut nuper nati: ac tamquam e nido adhuc calentes: ad tuam amplitudinem: quum superiore aetate senis esset: deferrentur: nam: & a fide tadium laborare permolestum erat: & ita futurum uidebam: ut si tu pater pietissime promissum negotii partem probares: esses & totum probaturus. Sed satis probasse uideri potes: quia ea: quae tum perlata sunt: dignatus es: ut mihi dicitur: cognoscere. Quod ego uelut praesidium secutus: en sine ulla longioris morae excusatione: quod debeo: tuae persoluo amplitudini. Sero dixerit aliquis: sero quidem: sed sic multo melius quam nunquam: quamquam ne mora quidem illa: quamuis longa multum accusari possit: uel quia non uoluntaria fuit: aut quod cunctando lucrifecit aliquid: nam quum sex enneades deberentur: en septem numero mittuntur: perpetuum historiae filum complexae: ab exordio mundi ad Arcadii: & Honorii: principum tempora: qui quum rerum potirentur: Roma a Gethis capta: foedeque incensa: inclinare coepit summa imperii. Erit lectio haec tibi pater praestantissime: ut spero: non iniucunda: nec ob id solum: quod sua sponte placere coeperit: fueritque in fronte blandior uisa: sed quo in recessu omnium memorabilium rerum copia: quas omnis uidit aetas: sit referta. Sed haec sperare licet. Quod sequitur: non tantum spero: sed confido etiam futurum: ut reliqua pars historiae: quae nunc in manibus est: & quae in nostra descendit tempora: plus omnino sit gratiae habitura: sic enim natura comparatum est: ut eorum relatio: quae nostra uidit aetas: nunquam sit audientibus non iucunda: quae uero proprias sit laudes sortita: aut eorum: qui nobis charissimi sunt: longe iucundissima. Nec Vergilianus ille Aeneas ulla aequae re: ac suorum laudibus afficitur: quum apud Poenos Iliacas ex ordine uidet pugnare: neque animus in aperto rerum discrimine: tadium ex uno pependisset obtutu: si eorum: quae spectabantur: ad se nihil phama pertinuisset. Sed en: quae tum Aeneas uidit: parum gratiae fuerunt memoriae. Contra: si qua in nostris erunt scriptis: quae ad te clementissime pater: aut tuos pertineant: erunt enim omnino aliqua: ne multa dicam: non poterunt tibi non esse cognita suauissima: uel quia quae a pluribus memorabuntur: eo erunt ad posteros clariora: uel quod tam prospere: & sapienter sint acta: ut talium recordatio non possit non esse gratissima: qualis memorabilis illa Pii pontificis auunculi tui administratio: quo nullus hominum memoria maiorem

ex ista humanæ pietatis arce laudem reportauit. Sed de eo tum longior erit sermo: quâ locus postulat: nec tu interim taceberis: pater pietissime: qui in omni genere uirtutis es illius tam similis: quam qui hominum sui ipsius simillimus. Sed hæc in suum tempus differuntur. Nunc quod damus benigne rogo accipias: & quod tua sponte legere cœpisti: si per ocium fieri potest: perlege: nam: quod ad euentum lucubrationis huius attinet: satis nostra omnibus placitura putabo: si tibi uiro in omni genere litterarum eminentissimo non displicebunt. Vale. Venetiis.

Franciscus Cardinalis Senensis. M. Anto. S.

Cœpimus nuper tuas litteras: quibus nec elegantius: nec iucundius uidimus quicquid: non quod illarum argumentum delectarit: id enim tua causa molestissimum nobis fuit: sed ob excellentem potius: & eximiam quandam: uerborum: sententiarumque tuarum copiam: argumentorum uim: exemplorum lumen: tum etiam: quod uidebamus nobis oblatam esse facultatē: qua tibi uiro ætate hac rarissimo (quod quidem omnibus exposcendum uotis fuerat) prodesse aliqua in re possemus: præsertim quod nihil omni tempore antiquius duxerimus: quam in honesta causa: uel quemcūque infimæ sortis hominem fouere: ne dum te uirum clarissimum: doctrina: moribus: omnique uirtute conspicuum: non de uno: alteroue homine: sed de humano genere uniuerso benemeritum: extant enim carmina tua: extant historiæ: aliaque ingenii tui præclarissima monumenta: quæ: dum homines erunt: semper legentur: semperque summam legentibus utilitatem cum uoluptate afferent. Nos uero: ut de nobis ipsis etiam aliquid dicamus: fatemur ex tuorum librorum lectione multa didicisse: quæ gratiora profecto nobis fuerunt purpura & auro. Quid autem de stilo dicemus? quid de sententiis? quid de concionibus. Sed nos quid hæc scribimus: quasi hoc secuti: ad scribendum uenerimus: non ut de tuo negotio certior fieres: id nos Martino Arbenfi Archidiacono familiari nostro: tuique studiosissimo: conficiendum dedimus: quod: ut maturius ex tua sententia transigat: de tota re iterum ad nos scribas: necesse est: ut qualis sit: & qua ratione tractanda multo melius scire possimus: nam quod ad nos attinet: cupimus uehementer: ac supra quam dici possit: tibi: imo nobis ipsis in hoc negotio satisfacere. Vale: & tibi persua de tua omnia esse nobis charissima. Romæ.

M. Anto. Oliuero Cardinali Neapolitano.

Vsus sum nuper in historia: præstantissime pater: quod ex nostris scriptoribus: græcicæ ad hunc diem: quod sciam: nemo: quippe qui longissimam sacrarum rerum seriem cum iis: quæ humanarum sunt gentium: a primordio mundi connectere adortus: perpetuum traxi historiæ filum in Arcadii & Honorii tempora: quibus imperatibus ob Romæ bello a Gethis captam: labefactari cœpit maiestas Rō. nominis: iunxiq; ego diuina humanis adeo tenaci nexu: ut qui alterum legerit: utrunque legat necesse sit. Nec ueritus sum: ne id mihi noxæ uerteret: quod & Græcorum quibusdam: qui sacram Hebræorum historiam tractare ausi: in manifestā numinis iram incidisse dicuntur: illi Leucippum fortassis: aut alium stultitiæ magistrum secuti: tantum abest: ut rite pieue aliquid tradituri essent: de uera mūdi origine: & iis: quæ originibus proxima sunt: ut oppugnaturi potius fuerint: quæ propagaturi tanti mysterii fidem. Nos uero sanctius imbuti: quam illi: ac uerius instituti: eo ad scribendum consilio uenimus: ut hæc: quæ re late dignissima sunt: ac scitu utilissima: aliquando a pluribus amari inciperent: legerenturque hæc multo frequentius solito: nam quia nullo propemodum splendebant orationis cultu: plæriq; hominum uerborum magis quam rerū studiosi: pro sordidis & incultris repudiabant. Erit sacrarum hæc rerum relatio: nisi multum opinione fallor: admodum popularis: uel quia cum iis promiscue legentur: quibus ob cultum orationis magnus fuit ab initio fauor conciliatus: aut quia noua uerborum figura: uelut nitida ueste inducta splendescere uidebuntur. Fuit id opus septem circiter annorum. Cæterum Venetiis natum: Veneto nomini libenter inscripsimus: quod pro publico & priuato ciuitatis huius in te studio: & obseruantia: æque tibi gratum fore arbitror: ac si hoc quic-

EPISTOLARVM SABELLICI

quid est: tuæ esset amplitudini darū. Nec sum adeo ipudēs: qui sacratissimas curas tuas cupiā: per hæc oīno interpel lari: qđ nō magis ineptū sit petere: quā stultū sperare: quin satis mihi datum putabo: si cum tua amplitudo pauca in fronte legerit: uel lemmate dumtaxat inspecto: nostram probauerit industriam: duxeritq; laborem hunc non indignum: qui in parte suæ ornatissimæ bibliothecæ reponatur: qui honor: si his nostris eneadibus: ut spero: contigerit: multo hinc alacrius exequar reliquam institutæ historiæ partem: quæ in nostra: pater pientissime: exhibet tempora: eruntq; in relatione illa: de qua loquor multa: quæ ad alios spectabunt: & quæ ad tuam amplitudinem: tuorumq; decus spectent: erunt omnino aliqua. Sed dum illa longa serie scribuntur: hæc maioribus curis uacuis in manus sumere ne graueris: pater amplissime: ac quum hæc legeris: Sabellicum: qui totus est tui nominis: foue: ac tuere. Venetiis.

Oliuerius Cardinalis Neapolitanus. M. Anto.

d Electarunt nos mirum in modum Sabellice doctissime: ac præstantissime: in hoc Neapolitano secessu: ubi nunc: ualitudinis gratia: parumper a reipu. curis semori sumus: tuæ omni auro & gemmis preciosiores eneades: quum: quia illæ omnimodæ historiæ ubertate: & uarietate refertæ: diuinarum: humanarumq; rerum nexu admirabili colligantur: tum quoniam: quæ orationis nitorem respuere: plaricq; hæctenus arbitrati sunt: tu eo splendore: ac dicendi elegātia illustras: ut plane omnibus palam feceris: nihil magnis ingeniis arduum esse. Accedit ad hoc: quod in contextenda tot rerum: tamq; diuersarum congerie: ita te considerate explicas: & oculate absoluis: ut nulla prorsus operis magnitudine: aut uarietate obrut⁹ foelicissime emergas semper. Tum uero (quod ad rem imprimis attinet) in hoc sacrarium: non tu ita: ut uidimus: ad scribendum ingressus es: quasi Leucippum: ut inquis: secutus: aut eorum aliquem: qui dei arcum ignorarunt: sed eos magistros affectatus es: qui diuinis oraculis imbuti originem orbis: & historiæ ueritatem deriuare: in stilum tuum potuerunt. Macste igitur esto uirtute Sabellice: qui facis: ut nostris temporibus merito gratulemur: qui ue ocium nostrum oblectare lucubrationis tuæ suauitate uoluisti: cui ea conditione omnia nostra deberi uolumus: si quod ingenue polliceris: huius historiæ seriem ad nostri temporis memoriam usq; deduxeris: non quia conscribi: ut tu innuis: laudes nostras deposcamus: qui theatro conscientiæ abunde contenti: si gloriari oportuerit: in domino potius gloriabimur: sed partim: quia recentiora: quæ uel a maioribus nostris audiuius: uel ipsi conspeximus: quum in ordine redacta perleguntur: magnam afferre solent legentium animis uoluptatem: partim etiam: quoniam posteritatem excoli tuis utilibus monumentis: & illustrari exoptamus. Interim uero Sabellice præstantissime: nostrum ocium tuæ lectionis negotio delectabimus. Viris præterea doctis communicabimus tua studia: deniq; egregium: & expolitum opus: in parte bibliothecæ nostræ præcipue iter clarissimos rerum scriptores collocabimus: perpetuum nostræ beniuolentiæ monumentum: postremo quod ad nos attinet: debere tibi Sabellice maxima quæq; profiteamur: cui per suasum uolumus ardenti animo cupere nascisci occasionem: qua tuæ doctrinæ: ac meritis certissima animi nostri: ac beniuolentiæ: erga te argumenta edere possimus. Vale Sabellice doctissime. Neapoli.

M. ANTO. SABELLICI. EPISTOLARVM FAMILIARIVM. LIBER OCTAVVS.

M. Anto. Ludouico Sfortiæ.

Crisperūt fortasse alii meliorem euentu historiā Illu. princeps: quia plus illi potuerunt: sed qui audaciore conatu: quam ipse nuper feci: sit de ea re scribere ausus: quod sciam fuit nemo: Enim uero septimo ab hinc anno: nō unius populi: nō gentis: non principis unius: sed omniū res gentiū: eo cōsilio: explicandas suscepi: ut si puitā liceret: ad nostrorū tēporū memoriā traherē historiæ filiū: & iā nō minore successu q̄ fiducia: p̄cipua pars erat laboris hui⁹ ex hausta: quū ueritus: ne magnitudo operis gratiæ obstaret: si tam

longa rerum explicatio: uno ederetur tempore: subitus quidam impetus cœpit harum septem Enneadum in apertum referendarum: quæ non relationem: sed typum haberet rerum omnium memorabilium: quas a primordio mundi ad Ro. imperii: inclinatione omnis uidit ætas. Cæterum: dum lectio hæc recens est: & ab impressorū officina adhuc calens: nihil inepte: aut ambitiose sum mihi uisus facere: si hoc: quicquid est prius q̄ uulgaretur tibi princeps illustrissime: cognoscendū traderem. Nec uereor: quin lectio hæc sit tibi non paruæ uoluptati futura: quum propter alia quædam: tum quod Veneto sit nomini inscripta: quo nihil est tibi hodie cōiunctius. Accedit huc: quod tu princeps mitissime: tua sponte: ut mihi dicitur: dignatus es: quandoq; res nostras legere: atq; ita legeris: ut uehementer etiam probare uisus sis. Quod si unius ciuitatis res gestas: & si longe celeberrimæ: cognoscere non recusaris: quid uerear ne non sis hæc: quæ omnium sunt gentium: libenter inspecturus: præsertim quum omnium illustrium uirorum: qui omni memoria fuerunt dicta: factaq; insignia: complexæ sint huiusmodi nostræ Enneades: in quibus ritus & mores gentium: clarorum hominum consilia: uarios rerum successus: & ut breuiter dicam: totum humanæ uitæ exemplar: uelut in tabula figuratū: licet intueri. Verum sis ne aliquando hæc per partes lecturus (nam rem totam tibi in amplissimi principatus administratione cognoscendam: proponere ambitiosi sit hominis ne temerarii dicam) incertum habeo. Ego tãq̄ ita facturus sis: pergam alacriore animo: residuam historiæ huius partem ad exitum perducere: cuius relationis pars erit tuarum rerum in elite princeps: non paruæ: ubi eo uenerimus: ut illa sint a nobis referenda: quæ his paucis annis gesta sunt in Italia: per quæ partem est tibi immortale nomen. Erunt: scio: illa tuæ amplitudini non iniucunda: non quod desint tibi: qui melius possint: & uelint res tuas illustrare: sed quia: aut puichrius sit a pluribus celebrari: aut ad nominis immortalitatem tutius. Vale.

Ludouicus Sfortia Anglus Dux Mediolani. M. Ant. S.

Ccepimus non sine ingenti uoluptate historiam & litteras tuas: nec uero hoc munus tuum ea una res fecit gratum: quod te ob singulares uirtutes tuas: plurimum semper dileximus. Letamur uehementer nouo argumento: testatum te esse: quanta nos obseruantia profequaris: & quam constanter memoriam nostri serues: quæ tua in nos egregia uoluntas: sicuti plurimum commendationis meretur: ita etiam nostrum erga te amorem: non mediocriter auget. Solemus præterea rerum ante nos gestarum cognitione: multum oblectari: & proinde hæc quoq; gratiam a nobis inuisti: nihil enim hoc tempore acceptius ad nos mitti potuisset. Dolemus autem in re litteraria non tantum profecisse: ut altius eloquentiam: & cæteras ingenii tui uirtutes: legendis his enneadibus perspicere possimus: nulla alia lectione perinde caperemur. Cæterū: quando id non licet: iuuabit sæpissime illas in manus sumere: & superiorum temporum gesta tuo benefico cognoscere. Neq; te opinio tua fefellit: nam uolumen ipsum: quum per se fuit nobis gratum: tum ob id gratissimum: quod illustrissimæ isti rei pu. inscribitur: qua cum cōiunctissime: sicuti tu ipse ais: uiuimus: propter quod nullius alterius nomen ipsum magis commendare potuisset. lam quantopere laudari debet propositum tuum: qui uno uolumine totius orbis res gestas complecti aggressus sis: in quo: quoniam res quoq; nostras te scripturum polliceris: gaudemus plurimum: abs te de æternitate nostra cogitari: & quod in animo habes: ut perficere possis: optamus. Cæterum scribimus ad oratorem istic nostrum: ut nostro nomine quandam certam aureorum summam tibi numeret: non quod non maiora promerearis: sed ut aliquod uoluntatis in te nostræ pignus habeas: tuum autem erit in ipso munere: non tam illius paruitatem: quam nostram beniuolentiam pensitare. Mediolani.

M. Anto. Ludouico Sfortiæ Med. Duci. S.

Radidi nuper meas tibi Enneades legendas eo consilio: princeps illustrissime: ut gratiam inde: non premium: reportarem. Sed officium mihi: ut uideo: beneficium peperit: beneficium non mea fortuna: quæ humilis & obscura

EPISTOLARVM SABELLICI

est: sed tua quæ est oïum amplissima: dignum: nam & qui cū libro Medio Ianum uenit: suo donatus munere ad nos rediit: & oloferici pāni magnū mihi inuolucrum attulit dono ab tua excellentia: attulit & aureos nummos quinquagenos: quos mihi Glandatenfis Antistes tuus: hic orator sūma fide repræsentauit: pro qua singulari beneficētia: quas nūc tibi agā gratias: haud facile reperio: princeps Illustrissime: certe quā maximas debere scio: sed quando (quod uix futurum putassem) defunt ad hoc ipsum mihi uerba: deum optimum maxi. precor: ut incolumi principatu sis diu superstes: mihiq; ea mens contingat: ut perpetuo cultu: & obseruātia: nec obscura animi gratitudine: tali credar beneficio: non indignus. Vale.

Ludouicus Sfortia Dux Med. M. Anto. S.

Iber: quem ad nos misisti: nō id solū meritis est: qđ fecimus: sed multo etiā maioribus fuit dignus muneribus. Tu uero: ut doctus: ita etiā gratus aïo: dum nostrum animū pluris quā rē æstimas: mediocrē rē pro maxia accepisti: laudibusq; impensius extollis. Duplici igitur es dignus gratia: nosq; uirtuti tuæ: in posterum duabus de causis debere uolumus: & quod scribendo dignū te fecisti: qui cognosci debeas: & diligē: & quod dum doctrinæ animi facilitatem iungis: affecutus es: ut doctrina sit etiam in te: multo amabilior. Vale.

M. Anto. Triuifano suo.

Exui Triuifane uir clarissime longissimam historiæ seriēta prima rege origine ad Ro. imperii inclinationē: in quæ tēpora icidit auspiciatissimus uestræ urbis ortus: sumq; opus partitus in septē enneades: quas Augustino Principi inclyto: & Senatui inscripsi. Cæterū: quia ad Veneti nominis decus pertinere arbitror: ut quā plurimi: atq; iidē optimi intelligant industrios homines: non solū Venetiis nasci: sed alibi quoq; natos hic benigne ali & foueri. Mihi has nostras enneades nuperrime impressas: priusquā uulgari cœpissent: Ludouico Sfortiæ principi illustrissimo: cognoscendas: idq; libētius feci: & quod Veneti sit nominis hodie amicissimus: sitq; aliquādo sua sponte: ut mihi dicis: res nostras legere solitus. Facies uir clarissime rē mihi gratissimā: si dabis operā: ut hic adolescens: qui librū istuc attulit: faciliē ad ipsū principē impetret accessum. Erit id mihi tā gratum: ut nihil possit esse gratius. Vale.

M. Anto. Barbauaro suo.

Ostra scribendi consuetudo non tā uoluntate intermissa est: quā tēporū iniquitate. Manet hodie: manebitq; semper: quoad uixero nostra tibi amicitia incolumis: sed de meo in te perpetuo amore: quū plus ocii nactus fuero: longiores ad te dabo litteras. Nunc Barbauare mi: si me amas: & si a me amari nō ignoras: da queso operam: ut per te huic: qui meas tibi attulit litteras: fiat ad tuū principē accessus: ad quē nostras historiarū Enneades misimus: ex impressoria officina nuperrime receptas. Inuitauit me ad id officium: quum principis sapientia singularis: tum quod sua sponte: ut quidam mihi dicunt: res nostras legit aliquando: uehementerq; probauit. Vale.

M. Anto. Herculi Estensi. S.

Iraberis (scio) illustrissime Princeps: quid sit: quod nouus homo: nec ulla: ut arbitror: phama: adhuc tibi notus ultro ad te scribere sit ausus. Sed scribendi causam multo magis mirari possis: ni sapientiam tuam: & pietatem respexeris: quæ duæ in te uirtutes tantum omnium prædicatione eminent: quantum in eorum nullo: qui sunt hodie in amplissimi principatus fastigio collocati. Has nunc: ego secutus nihil temere me facturum putauit: si has nostras historiarum enneades nuper impressas: quas Veneto nomini inscripsi: priusquam uulgari cœpissent: tibi cognoscendas traderem: nam quia promiscua in his relatio continetur: diuinarum: humanarumq; rerum: futurum uidebam: ut tuam prudentiam: quamuis singularem: pars hæc: illa pietatem aliquid iuuare possit: Proderunt hæc omnino aliquid: sed nec minor sequetur uoluptas ex iis: quæ Enneadum continet lectio. Nullum est enim uirtutis exemplum: quod in illustri sit loco positum: nullum dictum: factumue memorabile a pri-

mordio mundi: ad primam Ro. imperii inclinationem: nulli gētium ritus: leges: mores: nulla demum humanæ uitæ præclara exempla: quæ non hic uelut in albo spectare liceat. Intueberis hic omnem uetustatis faciem: omnis rerum gestarum memoria uno est loco contemplanda. Erit itaq; quum talis sit explicatio hæc rerum: ut spero: tibi non in iucunda: si eam maioribus curis uacuis aliquando cognoscere non aspernaberis: percipiesq; ex eo: ut arbitror: uoluptatem non mediocrem: quod dum alias in aliis uirtutes miraberis: quæ plurimum fuerunt: cum iis: quæ in te sunt collata: uix sint æquilibrium facturæ. Quod si hæc placebunt: quæ aliena sunt: & ab omni hominum memoria remota: haud dubium: quin multo magis placitura sint: quæ reliqua pars huius continet historia: quæ nunc in manibus est: in nostraq; excurrit tempora. Erunt scio & in his non pauca: quæ: quum aliorum: tum clarissimam nominis tui memoriam: queant ad posteros tueri. Vale.

Hercules Estensis. M. Anto. S.

a Ccepimus epistolam tuam: accepimus & tuarum enneadum opus nuper impressum: quod pro tuo in nos amore cognoscendum nobis tradidisti: Arbitratus es profecto: id quod res habet: nos incredibili recognoscendæ uetustatis studio teneri: quippe quæ in ciuitatibus: & populis regundis: plurimum adiuuanti afferant: melioresq; semper: ac prudentiores in secundis: & aduersis rebus: reddat illorum moderatores. Et nos hoc nomine tibi plurimum debere uolumus: quod multorum dierum lectionem ad nos miseris: iucundam simul: & utilem: & ex qua uoluptatem iam ferre percepimus incredibilem. Pergemus usq; ad calcem tuam historiam cognoscere: nequid nobis incognitum relinquatur. Vnum tamē est: in quo multum nos demereri poteris: si ab inclinatione rerum Ro. ad hæc usq; tempora: quod reliquum est historia: texueris: nescio enim: quo nam modo recentium rerum: ac nostratium lectio plus secum affert dulcedinis & iucunditatis. Prosequere igitur: ut cœpisti: tuo isto graui stilo: & facundo: reliquam historiae partem absolueres: quam si ad exitum: perductam ad nos aliquando miseris: rem nobis gratissimam efficies: maioreque tibi munere deuinxeris. Vale. Ferrariæ.

M. Anto. Ioanni Bentiuolo. S.

f I uitæ magistra est historia: ueramq; ut Polybius ait: secum affert ciuiliū rerum disciplinam: digna quidem res est: Bentiuole: uir clarissime: quæ ab omnibus summo legatur studio: & ab eo præcipue: qui magnæ alicuius fir. ciuitatis Princeps: nã haud una huic opus est uirtute: qui uult multis prodesse: & ad quem uniuersa ciuitas sua defert desideria: sed is sit necesse est: a quo senatores prudentiam discant: iudices æquitatem: negociatores fidem: milites fortitudinem: ciues omnes iustitiam: quarum uirtutum: quum permagnus sit numerus: nulla in te: uiro summo: ut mihi dicitur: ex earum genere desideratur: quæ ad ciuilem administrationem accommodari possunt: quippe qui in amplissima familia: in ciuitate celeberrima institutus: tantum domestica disciplina: naturæq; beneficio: in omni uirtutum genere profeceris: ut dignitatem a maioribus acceptam: non solum tuearis: sed maiorem etiam imodum auctam: atq; imperpetuum stabilitam: sis posteris relicturus. Cæterum tanta est humanarum rerum uarietas: ratioq; inexplicabilis: ut rerum omnium scientiam teneat: necesse sit is: qui in summo dignitatis fastigio sit collocatus: ut alterutram fortunam non solum ferre possit: sed omnes illius impetus fortiter infringere. Instruunt in hoc uitam satis commode philosophorū præcepta: sed multo comodius: efficaciusq; historiarū lectio. Mōuent illa: haud aliter quam si in maligna luce caligantiue aliquo recessu speciem aliquã intueamur: Exempla autem rerum: quæ celebrat historia: uel quia in illustri sit loco illorū laus sita: q ea gesserūt: uel quod multo significatius explicentur: hypotyposim: habent quãdã: ut nō scribi illa: sed geri uideant: quo fit: ut multo tenacius hæreat aīo faciliorsq; sequatur pfectus. Sed quū multū oīs pdesse possit historia: hæc quã tibi: uir p̄stã

EPISTOLARVM SABELLICI

tissime nūc cognoscendā mittimus oīum: qđ sine iuidia sit dictū: est maxie p̄ futura: nec enim solius gentis: populiue unius gesta: neq; paucorum memoriam annorum hæc continent Enneades: sed res omnium gentium a prima mundi origine: ad urbem Romanam Gethico bello captam: ac direptam: qua insigni clade minor facta est Ro. imperii maiestas: continenturq; longissimo historiæ tractu plures propemodū ætates: quam in quibusdam aliis rerum scriptoribus numerentur anni. Nec eo consilio hæc tibi misimus cognoscenda: quod ita persuasum haberemus: ut multum huiusmodi lectione indigeres: sed quod ita fore putabam: ut quum legenti tibi multa illustrium uirorum monumenta occurrerent: tuas in illis uirtutes agnosceres: ita enim natura comparatum est: ut quum omnes uirtutes in omnibus miremur: nescio quo nam modo iis maiore studio fauemus: impensiusq; probamus: quæ in nobis ipsis nostro: aliorumq; emineant iudicio. Verum quocunq; modo nostrum a tua amplitudine æstimabitur officium: pergratum mihi erit: si nouæ huic lectioni: nuperrimeq; ex impressoria officina deprōptæ adhibebitur. Franciscus Beroaldus: uir eruditissimus: & cui tantum in his nostris studiis tribuo: quantum eorum qui phama & celebritate florent: nemini. Vale. Venetiis.

Io. Bentiuolus .M. Ant. S.

Cæpi nuprime litteras tuas plenas officii: testes fidei indices tuæ erga me obseruantia: accepi & munus chartaceum non minus historica narratione: quam splendido nitore preciosum: cuius elegantia uel ex liminari pagina: sentim cognosci potest: pro quo gratias tibi uberes ago: gratiam relaturus: cum dabitur occasio: quum reposces: feriatas a negociis: quibus multiuagis distineor: horisq; succissimis faciam: quod cupis: & id quidem animo libentissimo: quod si non perlegam: saltem ex interuallo: & saltuatim legam. Historiam abs te luculente: graphiceq; perscriptam: leget & Beroaldus noster: cui iam translegendam dedi: qui eam probat: & preconio laudis extollit. Ego te iam in meorum numerum ascribo: & si tibi ulla in re gratificari possum: nusquam deero. Vale. Bononiæ.

.M. Anto. Guidoni Vrbinati. S.

Isi uerissimum esse arbitrarer: quod Euripides scribit: nunquā has meas Enneades: quas Veneto nomini inscripti: ausus essem tibi legendas proponere: illusterrime princeps. Sed quia uerius uero est: quod sapiens poeta ait: ex bonis bonos procreari: nunq̄ dubitauī: quin Fœderici patris tui imperatorum: qui omni hominum memoria fuerunt: sapientia: & fortitudine clarissimi: tam similis esses: quā quiuis optimus filius optimi patris similis. Fuit ille: quod post .C. Cæsarem clarissimorū ducum: nullus: & imperatoris artibus: & studiis litterarū p̄stantissimus: cui adeo utrunq; affuit: ut hoc plus an illud ad nominis immortalitatem contulerit: difficile sit iudicare. Successisti tu illi paternæ laudis: non magis hæres: quam æmulus: qui quantus tandē futurus esses: duplex in puero tyrocinium ostēdit. Puer enim adhuc Odaxio Patauino: uiro clarissimo: græcæ: & latinæ: facundia præceptore usus: tam breui utrunq; dicendi genus: imbibisse diceris: ut omnium opinione reminisci potius credereris: quam discere. Nec minor in armis indoles: quorum præclarum rudimentum apud patrem primo deposuisti: magistrum in eo genere laudis minime pœnitendum. Secuta sunt inde eximia militiæ decora. Enimuero patre adempto: & si admodum adolescens: quia tamen ad uirtutem natus: non nisi fortia & alta semper petiisti. Posses ego non pauca referre: quæ de præmatura sapientia tua: inuictaq; animi magnitudine: celebri phama ferunt: sed non eo consilio ad scribendum ueni: ut nunc de tuis rebus dicerem satis: superq; ad illas illustrandas supererit locus in reliqua parte Rapsodiæ huius: quæ nunc in manib⁹ est: quæ in nostros excurrit annos. Illud reticere nō possum: stetit nuper uirtutē istā in ea acie inuictam: unde multi uiri fortes excesserant: nesciuisseq; immo noluisse sauenti fortunæ cedere: sed rebus iam perditis: eo consilio locum tenuisse: ut aut uictoriam ex hostium manibus extorqueret: aut in uestigio caderet. Verū hæc in aliud: ut dixi tem

pus consulto differuntur. Nunc : quando mihi diceris: uacuo maioribus curis animo so-
lere libens litterarum studia interuifere; nec ulla interim lectione: magis quam histori-
ca delectari: nihil inepte sum mihi uifus facere: quod hanc nostram Rapsodiam : quæ
omnium res gentium complexa est: ab orbe cōdito: ad primum Ro. imperii lapsum: pri-
usquam publicum sortiretur: tibi legendam tradidi: nec ueritus sum: ne quum Venero-
rum causa: quibus inscribitur: tum quia complexa sit omnem uetustatis faciem: non ali-
quid hæc sit lectio tibi uoluptatis allatura: dignaq; existimetur : cui in tua ornatissima
bibliotheca: aliquis omnino uacet locus. Cæterū: siue sic erit: siue aliter eueniet: ego: tan-
quam omnia probaturus sis: irrequieto pergam stilo: residuam huius historiae partem:
in nostrorum temporum memoriam extendere. Erunt: certo scio: illic omnia cognitu
iucundiora: uel quod illustrium uirorum: qui tecum hodie florent res præclare gestas:
uelut in tabula quadam intueri: pergratum erit : aut quia non pauca ad tuam princeps
iucundissime: tuorumq; pertinebunt laudem: gratissimum. Vale.

Guido Vbaldus: Urbini Dux. M. Anto. S.

u El ex litteris tuis: uel ex libro Enneadum tuarum: quas ad me legēdas dedisti:
duplicem percipio iucunditatem: alteram: quod animaduerto non uulgarem
tuam erga me beniuolentiam: quam plurimifacio : quom aliis de causis: tum
quod ab homine eruditissimo: ac in litterarum studiis eminentissimo proficiscit: qua-
lem te esse : & omnes prædicant: & ipse mihi persuadeo. Alteram: quod in hac histo-
ria tua lectitanda: mirum immodum delector: ea est enim uis ingenii: & uerborum ele-
gantia: & omnimodarum prope historiarum series: abs te in unum conferta : & coacer-
uata : ut facile quem uis ad legendum allicere debeat: uel utilitatis: uel oblectationis
gratia. Itaq; amabam te ante: hac sola nominis tui celebritate compulsus: nunc autem:
& amare: & admirari incipio: tibiq; gratias habeo: quod lectionis tam luculente compo-
sitione me & participem feceris: nam præterquam: quod me delectabunt enneades tuæ: pri-
mariū etiam locum in bibliotheca mea consequentur. Ego sane siquid interea con-
tinget: quod tibi ex me: aut usui: aut dignitati sit futurum: in eo: & studium: & amorem
meum polliceor. Vale.

Ludouicus Odaxius. M. Anto.

a Dolefcens: qui librum Enneadum tuarum attulit: a principe meo benigne su-
ceptus est. Ipse uero Enneades ita lætanter: ut nihil supra: quemadmodum ex
ipfius ad te litteris intelligere poteris. Fecisti rem profecto gratissimam : & li-
beralissimam principi meo: qui sane dici non potest: quantum tibi afficiatur: quantum
ingenio: quantum elegantiæ: quantum eruditioni tuæ: nam præterq; quod ex celebri ho-
minum sermone perceperat: ipse etiam nuper adiecit iudicium: & sententiam suam: ne-
quaquam aspernandam. Quod ad me attinet: ego is sum : qui te multis ab hinc annis:
non amandum modo te mihi: sed etiam obseruandum suscepi. Itaq; & celebritati no-
minis tui: & immortalitati plurimum faueo. Vale: & Odaxium tuum tibi deditissimū:
memineris. Eugubii.

M. Anto. Odaxio.

a Ccepissem ego comiter hominem: de quo iam tertio ad me scripsisti: nec id fe-
cissim solum: sed quam familiarissime etiam tua eram causa amplexurus : nisi
ille tuis mihi litteris ex occurfu redditis: ita prorsus euanuisset: ut iam inde nus-
quam sit factus mihi obuius: aut si factus est: adeo quidem ignobilis est mihi oblatu-
s: ut dubium sit: noluerit agnosci: an in hac urbica frequentia non potuerit. Verum: si no-
stra aliquando opera uti uolet: curabo libenter: ut re ipsa intelligat nullam commen-
dationem plus Odaxiana: apud me sibi prodesse potuisse. Quod nostras litteras tardius
quam tua fuit expectatio: acceperis: doleo uehementer : scripsissem ad te multo prius:
nec passus essem ira euenire : si quibus litteras dare potuissem : non omnino defuis-
sent. Sed nihil Odaxio est mihi iucundius: nihil charius. Vale: & quum plus ocii nactus
fuero: plura expecta.

EPISTOLARVM SABELLICI

.M. Ant. Do. Cardinali Grimano:

Ratulo tibi pater amplissime recentem dignitatem: gratulor & sacerdotium: eoq; impensius id facio: quo majus fuit huius sapientissimi ordinis in te ornan- do studium: & consensus. Et si omnium prædicatione sic habet: ut nullæ tam amplæ fieri possint in tua dignitate accessiones: quæ non maiores adhuc amplissimæ uirtutes tuæ mereantur. Spero itaq; & opto huc tuæ successuū tenorē eo pcessurū: ut q nūc amplissima tibi gratulor dignitate: multo adhuc ampliore: & qua nulla possit ma- ior i uita cōtingere: aliquādo gratulaturus sim: qui nūc: ut i pclaro & eminenti cōspiceris loco: in sublimi demum conspiciare. Cæterum nulli dubium est: quin Philosophia dum taxat excepta: in qua inter uiros tui sæculi locum obtines eminentissimum: enixe in cæ- teris darurus sis operam: ut in Aquileiensi Ecclesia administranda: optimā. M. Barbi Car- dinalis: Ecclesiæq; illius olim antistitis memoriam imitatus uidearis. Cupiasq; ita eueni- re: ut omnes intelligant: te quantum eruditione cæteris mortalibus præstes: tatum san- ctitate uelis: & innocentia præstare: sed quum nihil sit: pater pientissime: per quod facili- us possis id consequi: quam si per eos tuæ ecclesiæ negocia administraris: quorum ope- ram Antistes ille optimus probauit: probatam repudiauit nunquam. Ex iis hodie (nam perpauci restāt) reliquus ē Paulus sanctoninus: uir optimus: & imprimis eruditus: & qui triginta circiter annos in uestro illo Aquileiensi ecclesiæ foro scribæ functus est mu- nere: tanta industria & integritate: ut dubium sit: maiorem inde prudentiæ laudē: an con- tinentiæ reportarit. Nemo unquam tribunal illud adiit: quem comitate & mansuetudi- ne non sibi deuinxerit. Adiicio illud: quod uel longa experientia uel prudentia singulari nemo est: qui melius iura illius ecclesiæ norit: qui nota prudentius disponat: disposita utilius tractet. Nec uereor: ne ambitiose uidear facere: qui de homine mihi amicissimo ita scribo. Astipulatur huic meo testimonio tota Aquileiensi patria: Germani: lapides: & quæcunq; gentes ex eo foro iura sibi petūt. Quod quum sanctoninus meus sit talis: ut nulli hominum possit id negocium: aut utilius credi: aut tutius delegari: ut si non ad- sit omni studio: sit ad id munus requirendus: tuæ erit sapiētia pater amplissime: tuæq; pie- tatis: si ecclesiæ rebus: si foro: si totius cleri commodis: cōsultum uoles ipsum: homi- nem complecti: perpetuoq; fauore: & gratia tueri. Erit id: quū multis aliis gratū: tum mihi: qui totus ex tua pendeo amplitudine: gratissimum. Vale.

.D. Cardinalis Grimanus. M. Ant:

On miramur te nobis recentem gratulari dignitatem: qui nostrum in te affe- ctum: studiumq; pensantes amari abs te nunquam ueriti sumus: quod quidem non solum animi erga te nostri conscientia: ita se habere nos monet & suadet: uerum etiam disciplinarum: quasi pignus aliquod: uel potius quædam: ut sic dixerim: ne- cessitudo uirtutis solidissimum amoris nostri testimonium perhibet: ut consistere ani- mus tuus: ac contineri in re tam graui & perdifficili nequeat: nisi etiam sublimiora no- bis ominetur: augustioraq; concipiat. Qualia: si sapimus: si uirium nostrarū modum: im- becillitatemq; metimur: non affectare modo nō debemus: sed ne irretiri quidem spe ali- qua: aut meditari conuenit: nam dum eas ipsas animo contuemur: demandati plæruncq; muneris molem reformidamus: ne similes eorū: quos carpit Hieronymus: efficiamur: qui inquit intumescentes putant se: non christi dispensationem: sed imperium consecu- tos: itaq; non tam (ut uera fateamur) grata fuit nobis ecclesiæ amplitudo ac dignitas: quippe quæ non parum negocii ac ponderis secum afferat: quam fuerunt ea in re utri- usq; senatus studia iucunda: quibus perspicere licet: quæ iam hominum de nobis sit opinio: quam uel frustrari uel imminui: a nobis accurate cauendum est. De Sanctonino- rio: quem ad scribæ officium tam studiose commendas: ut de plæriscq; fere omnibus de- cernere quicquam non possumus: priusquam reddamur per eum certiores: qui nostra iurisdictione illic uicario est nomine functurus: qui iam dudum ad iter arripiendum ac- cingitur. Demum mi Sabellice id uelim scias: si qua tibi grata per nos præstari queūt: fu- turum: ut omnia facile consequaris. Vale.

M. Anto. Do. Cardinali Grimano.

I Ongiore opus esset excusatione: si causam dicturus sim: cur in tua ista dignita-
tis accessione: quæ in te: pater amplissime: hoc biennio facta est: nullo adhuc
sim usus gratulationis officio: quod & si obscurum erat futurum in tanta ami-
corum celebritate: officiorumque frequentia: quanta de tuo successu & incrementis
ubiq; fuit: quamuis ignobile: aliquod tamen potius esse debuit: quam nullum. Nunc: ut
omnia in arctū colligā: ego ad primum de tua dignitate nunciū: perinde ac debui: læta-
tus gaudiū: quod ex ea re percepi tuis omnibus corā: & uultu: & uoce testatus sum: nec
his contentus: in animo habui confestim ad tuā amplitudinem scribere. Cæterum: per-
suasum mihi fuit: ab initio oportere me ea gratulatione uti: quæ præsentī esset lætitiæ
accomodata: quæ nō solum ab homine tuæ amplitudinis studiosissimo: sed ex ea quoq;
officina profecta uideretur: in qua illustrium uirorum assidue cuduntur laudes: sed dum
tempus expecto: meditorq; præsentēs curas abrumpere: aliis se negociis super alia inge-
rentibus: annus mihi unus atq; alter per irritū conatum defluxit: ad postremū uictus:
quia quod maxime cupiebā non dabat: Comici adoleſcētis usus consilio: id uolui: quod
potui: quicquid enim uno erā uolumine complexurus: scribendarum rerū serie ductus:
publicis patriæ monumētis intuli: quod nisi opinione fallor: tuæ sit amplitudini æque
gratum. Nunc quando nulla gratulatio sera est: quæ nō sit negligentia prætermiſſa: gra-
tulator tibi pater præstantissime præsentem dignitatem: & si multo antea præuiſam: lon-
ge mihi tamen: ut tuis omnibus optatissimam: gratulor: & quod pater tuus uir clarissi-
mus eodem temporis interuallo: omnia sit uitæ ornamenta consecutus: quæ optimus
quisq; in libera ciuitate optare potest: & debet: qđq; ex rei maritimæ impio sibi: & suis
laudē non mediocrem reportauit. Deum uolo præsentēs uobis successus fortunare: ut
tu foris: ille domi sitis omni tempore: & patriæ: & amicis: quā charissimi: digniq; habe-
mini: quibus hæc: & maiora bona merito contigisse uideantur: foelix sis: & faustus pater
amplissime: cui me etiam: atq; etiam: commendo. Venetiis.

Do. Cardinalis Grimanus. M. Ant.

n On diffitemur pgratas fuisse nobis litteras tuas: quippe quæ ab homine: quū
facundo: tum amico proficiscerentur: non tamen necessarias eas perinde ac tu
putas censuimus: quibus uoluptatem tuam ex illustrissimi ordinis huius acces-
sione conceptam depromeres: quod eo facilius in animum induxeris: quo te sponte iam
pridem doctrinæ tuæ: ac morum ornāmētis amauiſſimus. Sic natura fert: ut amici in amo-
re respondeant: neq; n. aliud quicq; ut nosti: certius esse amoris pignus potest: quā com-
munia litterarum & uirtutis studia: quibus amicitia iura solido ueluti fundamēto sub-
nixā constare diu queant: etiam si nulla citro ultroq; officia intercesserint: nam & si cō-
scii nobis plane sumus deum benignius ac liberalius nobiscum egisse: non fallimur ta-
men existimare te: tua: ac reliquorū eruditorū hominū interesse: eo facultatis nos pro-
uehi: qua (id quod cordi nobis est) litterariæ rei commodo: dignitatiq; consulamus: Nulla
igitur tua esse potuit ad nos sera gratulatio: quādo quidē exploratum sit nobis: te &
absentem & silētem illico gratulari. Quod si amor in nos tuus ullo eguisset litterarū te-
stimonio: nō tamen sumus tā anxio: importunoq; ingenio: qui litteras ab amicis: quasi
ex stipulatu debitas exigamus: & ab iis præsertim: quibus nūc pfitēdo: nunc scribendo di-
strictis: nullus ferme temporis numerus iners: & ociosus: effluat. At uero iam tibi longe
plura nos debere: quam cæteris intelligimus: qui impensius: munificentiusq; præstare
officium contendas: atq; etiam cum foenore: ut dum memoriam nostri publicis patriæ
monumentis intuleris: epistolæ moram: quæ nulla prorsus fuit: purgare uelle uidearis.
Sed genio tuo indulgeas licet: modo te quasi censore iuste uiris patriæ illustribus adnu-
meremur. Numina foeliciter tibi: posterisq; incohata secudent. Nos proinde: & absolu-
tam: quam ordiris: lectitare historiā cupimus: & siquid præstare licuerit: quod tuo usui:
aut dignitati futurum esse noueris: operam tibi nostram: multoq; tua opinione propen-
sioſiorem pollicemur. Vale. Romæ.

EPISTOLARVM SABELLICI

.M. Anto. Cardinali Grimano Patriarchæ Aquileien.

I nulla maior mihi cā fuisset: has n̄as tibi Enneades mittēdi priusquā uulgo
 f legerent: ea certe p̄ magna uideri potuit: p̄stātissime p̄r: quod ī Veneta urbe:
 res ipsa nata est: Venetiq; nomini īscripta: quib⁹ nihil est: ut arbitror: tibi cha-
 rius in terris. Cæterum: nihil æque p̄sēns mouit officium: ac tua singularis pietas: hu-
 manitasq;: quum omnibus nota: tum mihi iam antea p̄specta. Scilicet dubium fuit: ne
 non hæc libenter legeres: quæ: & stilo: & materia meliora sunt: qui nostrarum obserua-
 tionum librum: quem tuo nomini iam quinto ab hinc anno īscripti: non solum lege-
 re non recusasti: sed auctor propemodum fuisti: ut in apertum referretur. Quod quum
 hæc mittendi non una mihi fuerit causa: nec a pietate tua & studiis alienum: satis scio
 ita fore: ut citra omnem ambitiōis suspitionem: nostrum hoc sis officium excepturus:
 ac si quandoq; a maioribus erit curis ocium: nō grauaberis: hoc quicquid est: quod mit-
 titur: aliqua ex parte cognoscere: nam quod ad rem attinet: non uideo: cur lectio hæc nō
 grata sit tuæ amplitudini futura: quippe quæ uarietate sit incredibili referta: utiliumq;
 exemplorum copia adeo singulari: ut nihil in diuinis humanisq; rebus insigniter sit ali-
 quid actum: ab orbe condito ad primum Ro. imperii lapsum: qui in Arcadii & Hono-
 rii tēpora incidit: quod non hic uelut ex tabula quadam uno possit obtutu p̄spici: sed
 qualis sit nostra hæc historiarum lucubratio: tu pater p̄ientissime per ocium iudicabis:
 quæ si: ut spero: abs te probabitur: aliquid certe sumus: si minus uulgari utar consolatio-
 ne: accusaboq; non consilium: sed fortunam: quod in audacissimo conatu non industria
 mihi defuerit: sed euentus. Vale.

.M. Anto. Hieronymo Donato. S.

Va p̄specta in me humanitas: meaq; in te obseruantia faciunt: uir clarissime:
 c ut tam libens: quā audacter tua: quum opus est: utar opera. Recepti ego nuper
 has meas historiarum Enneades ex impressorum officina (eas Barbado principio: & senatui īscripti) Nunc credidi nihil a me inepte fieri: si priusquam uulgari cœp-
 sent: darem operam: ut a uiris illustribus: Veneti q; nominis amicissimis: legerentur:
 quod non tam mea quam tuorum Venetorum interesse arbitrabar: ut plures scirent
 hanc urbem: quæ te genuit: instituit: educauit: non solum eruditorū esse matrem: sed ex-
 terna etiam: & alere: & fouere ingenia. Quod quū ita esse existimare misi ego: uno tem-
 pore: & aliis Italiæ principibus has nostras uigilias cognoscendas: & tribus nunc mitto
 Antistitibus: Senensibus: Neapolitano: & Michaeli Veneti sanguinis. Missem & Grimano
 Cardinali: nisi mihi diceretur: intra paucos dies Venetias uenturus: ita ut: quum hæc da-
 bam: uulgo ex urbe profectus crederetur: aut certe mox paulo profecturus: seruo itaq;
 illi suum munus in optatissimum eius accessum. Cæterum: quia docti omnia studio-
 rum causa uolunt: non multis a te precibus contendam: quod ne me quidem petente:
 tua eras sponte facturus: ut tria hæc nostrarum enneadum uolumina cum litteris: quas
 ad eos dedimus: tribus illis: per tuorum aliquem: cures: perferenda. Erit id mihi tam gra-
 rum: ut uel hoc nomine uelim omni tempore tuæ debere amplitudini: cui me etiam:
 atq; etiam: commendo. Vale.

.M. Anto. Hieronymo Georgio. S.

Vnquam futurum putassem: ut omnino mihi uerba deessent: sed nunc: ut ui-
 n deo: defunt: nec facile reperio: uir clarissime: qua uerborum forma tibi expli-
 cem: quantum tibi debere uelim: quando tu uir ista auctoritate: & p̄stantia
 tantum laboris adieris: mea causa. Nunc: quod reliquum est: des operam rogo: ut totum
 hoc negocium per te nobis conficiatur: imitareq; uir optime optimos opifices: qui
 non contenti caput & brachia imaginis affabre effinxisse: nisi crura & pedes optime ef-
 fingant. Sed: ut res facilius transigi possit: mitto exemplum litterarum: quod maxime
 desiderabatur: superest: ut excellentia tua uel suæ constantiæ causa: uel quia me: ut ui-
 deo: non mediocriter amat: det operam: ut totum hoc negocium ex sententia nobis
 conficiatur: quod si: ut spero: contigerit: p̄stabo illi quoad uixero gratissimam be-

neficii huius memoriam: illud etiam: atque etiam oro: ut quantum auctoritate tua potes: potes enim: ut arbitror: plurimum: id cures: ut quam minimo potest sumptu: res nobis ad exitum perducatur. Vale.

.M. Anto. Hieronymo Georgio.

Villum Hieronymum uir clarissime uberem percipio ex omni re litteraria fructum: quam cum nostra studia audio a probatissimis uiris probari: nam ea demum uera laus est: quae a laudato uiro proficitur: & nunc si semper mihi displicuissimam merito placere incipiam: quod tu uir ista eruditione & grauitate: non solum non negligis: quae scribimus: sed si qua sunt: quae non uideris: studiosissime req̄ris. Essem uere stultus: si tanti uiri non mouerer iudicio: sed multo adhuc stultior: si mea culpa accidisset: ut hi nostri libelli serius quam tua fuit expectatio: ad te delati essent: quum praesertim mora sit semper expectantibus molesta. Caterum non uoluntas praesenti obstitit officio: sed necessitas. Liber apud me non erat: foris parari necesse fuit: dum itaque omnia librorum uasaria excutio: dum liber segnius ornatur: frustra quoque opificis castigo inertiam: plures & mihi sollicito: & tibi pollicita requirenti fluxerunt dies. Sed tu uir humanissime non moram spectabis: sed morae causam: pensabisque nostrum officium a consilio non ab euentu: quamquam mora haec aliquid tibi lucrata est: tantum inquam ut fortis par sit usura: pollicitus eram opuscula duo: quattuor mittimus: de magistratibus unum: quod serenissimo principi inscripsimus: alterum de situ urbis Hieronymo donato: uiro clarissimo: inscriptum: duo reliqua sunt: quorum hoc de praetoris officio Antonio Cornelio inscribitur: uiro philosophiae studiis eminentissimo: illud de reparatione Latinae linguae: Marco Antonio Mauroceno equiti: quo nemo castius colit haec studia: nec impensius studiosis fauet. Tu haec quae mittimus ita legito Hieronymum uir doctissime: ut non nostra magis quam patriae causa: quae tibi charissima est: legisse uidearis. Vale.

.M. Anto. Antonio Bonfini. S.

Eroportune affuit mihi Bonfinis tuus ad. xv. calendas maias: quo die nostras historiarum Enneades barbarico principi & Veneto senatui: quibus opus inscribitur: frequenti legatorum & patrum coetu: cognoscendas obtuli. Adhibui eodem die optatissimum hospitem coenae: petique ab eo: ut quando nostrae huius Rapsodiae series eo processit: ut iam recetiora omnia mihi texenda sint: tecum ageret: ut de Pannonicis rebus: in quibus es diutissime uersatus commentarium (quod tuo commodo fiat) ad me dares: idque ad fidem: magis quam ad eloquentiae ostentationem: scriptum: sed uideo quam impudenter faciam: qui scribendi legem tibi constituam. Tu Bonfinis mihi si me amas: & si a me amari non ignoras: hoc da tuo sabellico: & ab eo expecta: quae ab homine gratissimo expectari possunt. Vale: uir doctissime: & quid facturus sis fac: ut ex tuis litteris intelligam. Venetiis.

.M. Anto. Petro Medio.

Electarunt me mirifice litterae tuae: quas de rebus circa urbem gestis ad Volaterranum Antistitem: tui principis oratorem: dedisti. Libres ille: quando ita euenire uoluisti: tuam mihi epistolam legendam obtulit: & ego oblatam multo libentius legi: Placuit rei argumentum: placuit figura: quae Typum habet: & quod me praecipue delectauit: ad fidem scribuntur omnia. Iuisti historiam: quae in manibus est: pro uirili parte: & ut saepius scribendo id facias: te uehementer oro: & obtestor. Id age: & a me gratiam uel cumulatissimam expecta. Vale.

.M. Anto. Rhodiae militiae magistro:

Erddifficilis uideri solebat mihi stoicorum sententia: praestantissime pater: ac quidem talis: cui nemo temere accederet: ut omnes in eo uirtutes esse crederetur: a quo una aliqua earum possideretur. Nunc si uera sunt: quae ad me de tua amplitudine: constanti phama: perferuntur: nil est pater pietissime cur de ea re quisquam stoico litem intendat: satis enim tua unius uita ueteri stoicorum astipulatur opinioni: Enimvero praeter singularem animi tui magnitudinem: qua nihil post Rhodum infu-

EPISTOLARVM SABELLICI

lam abs te grauissimo bello defensam: fuit christiano nomini: aut notius: aut clari⁹. Nul-
lum est: ut mihi dicitur: uirtutis genus: in quo tu pater amplissime non eminens habea-
ris. Multi quidem multa: ac supra quam scribi possit magna: de tua pietate: sapientia: &
liberalitate: prædicant: multa de cæteris uirtutibus tuis: quæ per omnes uitæ partes adeo
late pateant: ut nihil sit hodie in humanis te uno amabilius: nihil maiore ueneratione di-
gnū: qua ego phama impulsus: iam pridem tuam amplitudinem colo: uehemēter & ob-
seruo: & nunc licet ignotus præsentem animi affectum secutus: satis officiose sum mihi
uisus facere: si has nostras Enneades: quæ tris & sexaginta continent libros: tibi cogno-
scendas traderem: eoq; audacius id feci: quo minus dubitabam ita fore: ut non medio-
crem inde perciperes uoluptatem: quum tota facies uetustatis a prima rerum origine: ad
Romam usq; captam: a Gothis & incensam: longa sit in his serie agnoscenda. Erunt: quū
cætera: ut spero: tibi non ingrata: tum rerum a tuis Rhodiis olim gestarum per partes re-
latio longe gratissima: atq; eo fortasse gratior: quo magis uaria: monumentisq; plurima-
rum gentium inserta. Reliqua historiæ huius explicatio: quæ in nostra excurrit tempo-
ra: tãto: ni fallor: erit tibi suauior pater amplissime: q̄to quisq; suas libentius: quam alie-
nas legit laudes: ealq; præcipue tã q̄ graui: quam uero feruntur testimonio. Continebūt
Enneades illæ: quæ his proxime subiiciuntur: omnium gētium res gestas a millesimo &
amplius hinc anno: quarum omnino pars aliqua pertinebit ad tui nominis immortalita-
tem: quum in ea tempora inciderimus: quibus tu pater amplissime nobilissimam insulã
ab impijs Turcorum armis defendisti: defensam publice: & priuatim: omni rerum opulẽ-
tia excoluisti: muniuistiq; tam ualide: ut nullam uim externam formidet amplius. Sed il-
la tum multo latius dicentur: quum suo erunt loco memoranda. Nunc hæc: quæ mitti-
mus: legito præstantissime pater: maioribus dico curis uacuis: alioqui stultus sim: si in la-
boriosa rerum administratione tam longam ausim tuæ amplitudini lectionem propone-
re: ex iis enim: quæ nunc ad tuam amplitudinem mittuntur: & quid deinceps a nobis ex-
spectari possit: facile perspicias: & animus præsentis lectione imbutus multo ad ea: quæ
postmodum sequuntur: cognoscenda fiet aptior. Vale.

Ramberrus Malatella Sogliani Comes. M. Anto. S.

Contraxi dudum affectuosam beniuolentiam cū immortalis tuæ uirtutis præ-
stantia: quæ non solum apud nos inclaruit: ueq; etiam penetrauit ad extremas:
abditasq; nationes: atq; ut mihi satifacerem: iussi superioribus annis: cum mit-
terem Venetias secretarium nostrum: ut officii causa tuam adiret præstãtiam: meoq; no-
mine fortunas illi nostras deferret: quod fecisse se ait: & in Riua alto & ubicunq; ex oc-
cursu licuit. Rettulit is mihi: quam grate: quam humaniter: quam iucunde salutatiõem
nostram admiseris: demum tuum animum & uoluntatem erga nos aperuit: quo fit: ut iã
ide omnia Sabellici mihi polliceri: ut hominis amicissimi nihil sim ueritus: atq; ut beni-
uolentiæ huius argumentum aliquod extaret: frætus humanitate tua: qua plurimū præ-
stas: oro te Sabellice: ut in coemūdis libris quibusdam: ad nostræ bibliothecæ usum: tuã
mihi præstes operam. Pecuniam enumerabit is: qui cum his litteris ad te uenit. Vale: &
siquid tibi gratificari possumus: præsto semper erimus. Siquid nuper impressum ẽ in phi-
losophia: siquid nunc in sabelliciana cuditur officina: fac rogo: ut ex tuis litteris intelligã:
Iterum Vale.

M. Anto. Ramberto Malatestæ.

Ergratū mihi fuit humanissime princeps: quod his paucis annis sim hic tuo no-
mine non nunquam: & amice: & familiariter appellatus: sed illud multo grati⁹:
quod tã humane & officiose nuper ad me scripsisti: atq; ea scripseris: quæ & tua
ista fortuna: qua polles: maxime digna essent: & ab iis studiis: quæ magna ex parte sunt
mihi tecum cõmunia: nihil aliena: & enim quæ per deum prouincia mihi optabilior de-
legari potuit: quam ut eruditissimi principis negocium in re litteraria obirem: cuius cõ-
ficiẽdi cupidus: comfestim: & tempus: & locum: cum eo: quem ad me miseris: constitui:
ut una omnes urbis huius librarias tabernas tibi diligenter excuteremus. Cæterum plu-

uio die: neq; ille tempus seruare potuit: neq; ipse lutulentus per urbem diutius uagari. Conueni: quod potui: Antonium Moretum bibliopolam hic longe principem: mihiq; familiarissimum. Is librorum indice inspecto: paucorum nominibus exclusis: qui in urbe uenales: ut ipse aiebat: nō essent: ceteros: si qui erant: quos ipse non haberet: erant enim quam paucissimi: ex proximo conquisiuit: hos una inspectos: atq; uelut in fascem unum compositos: in sequentem diem asseruari iussi: ut rem totam tuo tabellario adhibito liceret aremur. Postridie ex annua curatione potionatus: quum ob eandem coeli intemperiam me domi tenerem: uenit ad me tuus ille: cui excusata praesenti curatioe duos ex meis domesticis comites dedi: per quos Moretum: & monitum: & rogatum uolui: ut si unquam in te aliqua se mihi obsequētissimum exhibuisset: in hoc se negotio maxime exhiberet: ut tuae amplitudini omnia rite transgerentur: quod si fecit: de beo ei non parum hoc nomine: si minus non mihi: sed necessitati: cui ne deus quidem immortalis repugnat: ascribas: rogo princeps humanissime. Nos quando id quoq; per litteras petiisti: ut tibi significarem: quid in hac frigida cudatur officina: historia omnium gentium ab mundi origine quarto ab hinc anno scribere exorsi: ad Augusti principis tempora: longam rerum seriem traximus: ad Ianum dico tertio clausum: sumq; ingentem alioqui historiae mole quattuor & quinquaginta uoluminibus complexus: quae in sex Enneades partiti sumus. Nunc cogito filum explanationis huius ad nostra tempora extendere: quod si per uitam contigerit: dabo operam: ut tua amplitudo: & omnes intelligant: quanti apud me fuerit illud: quod tu adolescens ista indole: & eruditione: tua sponte Sabellicum amare coeperis: qui: & si tuis uirtutibus amplissimis: domesticisq; splendore: is sis: qui fulgore tui nominis: non modo te & tuos: sed uniuersam Italia: illustres: siq; propterea nostrae: aut alienae laudationis minime indigus: praestabimus nos tamen: quod & minora sidera: ut tuum lumen: uelut repercussu quodam auxisse uideamur. Vale: Venetiis. Idibus Maiis.

.M. Anto. Ramberto Malatesta.

In nimis audax tibi uideor tuae humanitati ascribas Malatesta: princeps clarissime: nam & tu ad me quandoq; scripsisti: significasti: te nostra uehementer cupere.

Ego quando non parum est bonis placere: ad meum officium: immo laudem pertinere existimaui: nihil in uulgus edere: quod tu princeps sapientissime non prius delibasses: sum itaq; id sapius facturus: & nunc quidem libens facio: qui magnarum hoc uigiliarum opus: quod Veneto nomini inscripsi: editurus: non prius ex impressorum officina exire permisi: quam ad tuam excellentiam deferretur: habes uolumine uno septem historiarum Enneades: quibus omnium sum res gentium complexus: a protoplasto ad primum Romani imperii declinium. Lege: & Sabellicum: qui tui studiosissimus est nominis: quod tua sponte facis: ama. Vale.

.M. Anto. Guidoni Feltrio.

Quod aliena legis clementer facis: princeps mitissime: at quae tuorum sunt: si legere non recuses: & clemens: & pius merito habearis. Libens nuper: ut mihi dicitur: & tuae ad me litterae significant: nostras accepisti enneades: & nunc: si uacat: iclite princeps: Polydori Urbinate: qui tuus est Τας παροιμίας accipe: quas uno ille non minus lepide: quam breuiter complexus libro tuo: nomini inscripsit. Facies: princeps illustissime: nihil a tuo genio alienum: si adolescentis tyrocinium non aspernaberis: quod fauebis nascenti laudi: satis enim fauisse uideri poteris: si rudimentum hoc studio: quod tuis ille in apertum rettulit auspiciis: cognoscere non grauaberis. Vale.

.M. Anto. Politiano

Ram ego aliunde nostram auspicaturus amicitiam: ni subitus Atlantis: conterranei tui hinc digressus nostrum: in ea re: consilium praeruertisset. Fuit is annus: & amplius Venetiis: ac quam diu fuit: & domi: & foris: frequens: mecum esse praeseuerauit. Nullius unquam consuetudine sum magis delectatus: enim uero praeter morem elegantiā: singularēq; modestiā: patrio sermone: thuscaq; illa urbanitate: breui consecutus est: ut eo uno nemo esset mihi iucundior: nemo in hac urbe gratior. Omnia praeter tempus

EPISTOLARVM SABELLICI

secunda habui in illius amicitia fruenda; & enim tunc potissimum ei uisum est: hinc abire: quum me maxime in sui erexisset admiratione. Sed in eo uisus est mihi omne uerum amicitiae exemplum æquare: quod in tam tumultuario digressu sine meis ad te litteris uenire pertinaciter recusauit: ratum certissimum se nostrae futurae amicitiae pignus secum in patriam deferre: si apud te uirum clarissimum: cui quam charissimus esse uult: ipsius mores: & studia commendarentur: tamquam ita cupiat euenire: ut cum uterque nostrum de ipsius moribus idem sentire coeperit: non infirmus ad amicitiam gradus (ut Crispo placet) factus uideatur. Sed recte ille: nos uero scribendi consuetudine: maioribusque officiis illam: his modicis principis ortam: locupletiorē (ut spero) indies faciemus: nunc Atlantem ipsum tui studiosissimum maiorem in modum tibi commendarem: nisi urbanissimus poeta moneret peccare eum: qui suos putet cuiquam commendandos. Gratulor: quod super est: tibi lepidissimi adolescentis restitutam consuetudinem: quam tantisper etiam inuidere pergam: donec in utriusque complexus uenero. Vale Thufci nominis decus: & Marcum Antonium iam hinc amare incipe: qui te ob tuas amplissimas uirtutes amat: colit: obseruat. Venetiis.

Angelus Politianus. M. Anto. S. D.

Olebat Atlas quondam suo mihi nomine redire tam gratus: ut recepto contentus amico: nullum ultra officium desiderarem: nunc autem tuarum nomine litterarum: quas fideliter reddidit: tam mihi iucundus rediit: ut eius plane praesentiam non requirerem: atque haberet Atlas quippiam secum: quod pene plus quam Atlas expectaretur. Nunc idem istuc reuertitur cum litteris meis: quas tibi arbitror fore gratas: non tam suo: quam tabellarii nomine. Noram equidem antea quoque quantum ingenio & litteratura: quantum etiam stilo: facundiaque polleres: de humanitate nihil sane adhuc audieram: sed eam tua mihi nunc epistola delincauit. Atlas penicillo: & coloribus expressit. Aucupabar sane iampridem occasionem quamquam ineundae abs te gratiae: quum tu: scilicet: hoc agentem praueuisti: non ob id humanior modo: quod prior: sed quod minore quoque proposito praemio: quare danda mihi nunc opera est: ut quemadmodum ineunda tecum amicitia posterioris tui: sic eadem tuenda: colendaque prioris feram. Vale.

Franciscus Cardinalis Senensis. M. Anto.

Nceps satis sum profecto Sabellice charissime: unde potissimum exordiar tibi gratias agere: pro tanto ac tam eximio munere in me tuo: quippe cuius ea praesentia est ea dignitas: ut non minores animo tuo: atque liberalitate tibi a me deberi gratias intelligam: facileque superant officia tua meam omnem dicendi facultatem. Ingenii sane tui monumenta a me antea: summo semper studio: fuerunt celebrata: nunc uero maxime expectata non solum: quod ea uel stili elegantia: quam pauci adaequat: hoc tempore uel materiae nobilitate admodum delectant: sed uarietate etiam rerum multarum: fortunae casibus: temporum uicissitudinibus referta: documentis: atque exemplis uitam plurimum instruunt. Admirandum opus aggressus es: nec minus uastum: quam orbis ipse: a cuius incunabulis id inchoasti: nec tamen in tanta plenitudine ordo desideratur: aut modus: tanta moderatione cuncta temperasti. Haec nimirum clarissima: & uiro eruditissimo: & Sabellico dignissima. Verge tuus quoque erga me: atque auunculum meum amor singularis: summum studium: praestantissimus animus: quantum addunt nexum: quantum obligationis: nihil omititis: nihil praeteris: quo clarissimis studiorum tuorum muneribus nos honestes: nobis gratificeris: non uigiliis: non uiarum difficultati: non sumptui: non curae ullae: non laboribus parcis: modo beniuolentiae: studium te non deceperit. Caetera abs te uiro probatissimo: ac nostri cupidissimo facile patimur. Pro tantis rebus: tuisque in nos officiis tantas tibi iure merito habemus gratias: agimusque: quantas a gratissimo quoquam haberi possint: ac plane tales: qualia sunt opera tua: quae sunt immortalia. Utinam ea aliquando incidat occasio: quo referre quoque: uti percupimus: libentius possimus. Opus tuum nobis charissimum fuit: nec minus opportunum: forte enim

medicorum consilio intra biduum digressurus eram ad balneas : meq; iam colligebam uoluens animo; quem nam potissimum auctorem mihi asciscerem : qui materia aliqua noua; & delectabili iter nostrum exhilararet: cū tuis ecce occurristi commentariis: quae si celitus demissis desiderium praeueniens meum. Erit itaq; tu⁹ liber itineris mei comes sociusq; indiuiduus: & (ut spero) procul negociis curarum leuamen : cuius contubernio sic familiarissime uti constitui: ut ad mensam quoq; ad lectum: in balneum etiam (si uolet) admissurus sim: scimus enim maximos uiros: plarumq; talia factitasse: quis ergo prohibeat: ut eo loco sint nobis Sabellici Enneades : quo olim Alexandro Homeri Ilias: ac Scipioni Cyri Paedia. Vale mi Sabellice: & scias Cardinalem Senensem tuum esse: cuius opera: si qua in re tibi prodesse potest: pro tuo arbitratu utere: uti debes: & potes. Romæ.

M. ANTO. SABELLICI. EPISTOLARVM FAMILIARIVM. LIBER NONVS.

Petrus Sabinus. M. Anto. Præceptoris suo. S.

Nuus exactis completur mensibus orbis: ut ait ille: ex quo literas dignationis tuæ ad meam exiguitatem transmissas: summo animi studio: legi: quæ tam iucundæ mihi fuere: quâ quod iucundissimum: præsertim quod in eis significabas sex iam ab orbe condito historiarum Enneades excudisse : ut lanum etiã tertio clausuris: quapropter aiebas non nulla antiqua: quæ pollicitus fueram: epigrammata tibi cordi fuisse. Quare ne putes me promissi oblitum: quod tantum abest: ut propriū mihi nomen citius excideret: statim paucis: & laconico: ut dicitur: sermone ad te perscribere omnem huius negocii seriem: tanti enim apud me tua sepe fuit auctoritas: ut optimo mihi iure persuadeam : rerum qualiumcumq; mearum rationem tibi omnino constare debere. Scito igitur me eo usq; in eiusmodi ueterum monumentorum indaginem profectum : ut parti ex iis: quæ ipse hinc inde conquisiui : partim ex Kyriaci Anconitani: & cuiusdã fratris Lucidi plusculis quinterniõibus. quos Lauratio medice obtulit fidelissimi me cõscriptos: & ex tota ferme Europa collectos: neglectis: reiectisq; uulgarib; ac plane gregalibus epigramatis: in unum corpus congesserim: addiderimq; ethnicis ipsis etiã circiter ducenta temporum christianorum: non hercule habenda contemptui: sunt enim citra millesimum ac ducentessimum annum in nostram usq; ætatem collecta: quæ nõ mediocri usui scribenti tibi esse possunt: ad confirmanda siue improbanda non nulla: quæ ancipitem uideantur sententiam distrahere : & tum in urbe: tum uero extra urbem pertinenti: ac riq; studio pscrutatis : ac discussis: quibusq; angulis rimati sumus ex marmorib; & uermiculatis apsidum sacrarum operibus: nec non & ex uetustissimis sacrarum bibliothecarum codicibus. Hæc nos superiore hyeme Francorum regi obtulimus recitatis ei coram carminibus nostris quinquaginta: quæ uisus est nõ aspernari. Sed & cætera in hoc loco calamus deficit : pudet: pigetq; priscae italorum indolis: eos uersiculos subiecissim: hac abs te in scedula legendos: nisi ueritus fuissim aures occupatissimas longiore mora fastidire. Et quoniam hoc: nisi me mea fallit opinio: intra paucos menses impræssioni mandabitur: est mihi (si deo opt. max. placuerit) propensissimus animus ad te omnia impressa mittere: ut inde tamq; florido prato excerpas: siquid interlucet : quod tuis æternis uoluminibus enneadum perpetuitati mandatum consecretur. Hæc uir rarissime longo ueluti postliminio scripsi: quoniam hunc tabellarium tam eximium: & nominis tui perstudiosum: Bonifacium Brixensem Romano in Gimnasio profitentium decus: & ornamentum plusculas Hebdomadas ne dicam menses Venetias concessurum expectauit. Vale: & ad nos pusillos rescribere non graueris: futurum quantulumcumq; id erit auro: lapillisq; indicis longe preciosius.

Io. Ro. Episcopus Feltrensis. M. Anto. S.

EPISTOLARVM SABELLICI

I tardius tuis litteris respondi: haud propterea necessarii tui negocium: negligē-
s tius curavi: quod ex supplicationis exemplo: quod his litteris inclusi: facile pote-
 ris colligere: sed supplicatio semel intercepta diu negocium remorata est: quod
 potui igitur pro nostra mutua beniuolentia feci: ac sub pontificis in urbem reditum li-
 bello recepto rem ad exitum perduxi, Vale: ac siquid est: in quo nostra opera tibi & tuis
 utilis esse possit: utere illa tuo iure. Iterum Vale: interq; tua studia nostri memor, Romæ.

Bernardus Bembus. M. Anto. S.

Peram: quam a me exigebas tuo nuncio præstandi locus non fuit: is enim antea
o quam mihi tuas litteras reddidit: aditum sibi ipsi impetrauerat ad Herculem
 Ducem. Ego autem: quum id fecissem libenter nunc: tum omnia: quæ ad tuam
 dignitatem pertineant: facturus sum libentissime: etiam si me non roges: nam: in quo ip-
 se operam meam melius positurum me confidam: quam in hominis doctissimi: eloquen-
 tissimi: optime de repu. meriti: mihi certe amicissimi dignitate: & tuenda: & augenda: Ita
 q; sic existimes uelim me nullo in tempore: nulla in re: quæ tuum nomen præ se ferat:
 in qua tibi esse usui possim a te litteras expectaturum: neq; te quemquā habere: de quo
 tibi omnia polliceri possis: æque ac de me. Reliquum est: ut de septem historiarum En-
 neadibus: quas nuper edidisti: tibi gratuler: & laboribus tuis: quibus uberrimum fructū
 propositum uideo laudis: & gloriæ sempiternæ. Vale, Ferrariæ.

.M. Anto. Do. Cardinali Grimano.

Go ad hunc diem de tua tuorumq; omnium laude: & immortalitate nunquam
e cogitare destiti: nunc experiri libet: pater amplissime: quanti tua faciat amplitu-
 do: hoc sui Sabellici in se studium: & obseruatiā. Est mihi filius iam adultus:
 & litteris: & moribus: quod mihi patri liceat dicere optime instructus: estq; hoc anno sa-
 cris initiatus: & ad sacerdotium usq; promotus: uerum tam pauper: ut præter plæbecu-
 lam unam in foroiulienfi agro: in qua nunc sacris operatur: nihil rei illi sit amplius ad
 uictum & uestitum: & quod plus me mouet nihil etiam spei ad incrementum aliquod:
 nisi pietas tua pater præstantissime iacentem erigat. Sunt in tua Aquileiensi ecclesia ha-
 ud uno loco sacerdotia: & ut uulgo aiunt: canonicatus plæriq; numero: Faciet rem non
 modo piam tua amplitudo: sed & mihi: qui de dignitate filii plusquā dici possit laboro
 tam gratam: ut uel hoc nomine uelim omni tempore tantum tibi: pater amplissime de-
 bere: quantum nulli eorum qui de me optime meriti sunt: si unum aliquem in his lo-
 cum Mario filio: immo mihi patri destinauerit: atq; ita destinatum uolet: ut in eam: qui
 primo alteroue loco uacauerit: recipiatur. Erit id mihi: ut dixi tam gratum: ut nihil pos-
 sit esse gratius: nihil cur magis uelim tuæ amplitudini uiuus & mortuus debere. Detuli
 ad hæc. M. uiro Hieronymo fratri tuo operam meam: & domum gratuitam: ut eius li-
 beri apud me commodius instituantur: eritq; siquid in illos contulerimus eorum: quæ
 debemus corrolarium non beneficii hostimētum. Sis diu foelix: præstantissime pater:
 cui me & filium humiliter commendo.

.M. Anto. Iacobo Alfigiano.

Ratulor tibi: mihi gaudeo quod filiolum nacti simus ex tua: mea que: sen-
g tētia. Instōnis ego: tu pcreatiōis: quod eē cœperit: qđ uiuit tuū ē: meū: ut ali-
 qñ bene uiuat. Id eo spero facilius futuz: quo maiora in puero existunt: ut
 audio: futuri profectus argumēta: tā enim facile discit: ut audio: tā tenaciter continet: qđ
 didicit: ut oīum iudicio reminisci nō discere uideat. Sed quo facilius est ductus: memo-
 riq; tenacior: eo tibi magis adnitendū: ut tātis per dū puer est: nec per ætatem apud me
 esse potest: nihil discat: quod sit postea dediscendum: uix credas uir clarissime: quam ea
 res obstet rudibus ingeniis: præsertim in primo litterarum tyrociniō: ut multo condu-

cibilis sit aliud agi: quam ea teneris mentibus inculcari: quæ non paruo temporis dispendio tacita discentium desperatione: per minas & uerba sint interdum animis abolenda: sed satis est puero cautum: ut mihi dicitur: cuius institutio ei credita est: a quo nihil manare possit: quod non latinum sit & elegans. Quare da operam: ut præceptor pueri sit tibi quam amicissimus. Conferunt non parum docentis studium discentibus: sed multo plus animi affectus. Vale.

.M. Anto. Franc. Cardinali Senensi. S.

Abellariorum ignauia uel perfidia potius fecit: piensissime pater: ut quod in editione nostrarum eneadum maxime cupiebam: nunc maxime desiderem. Optabam pater amplissime præter cætera cognoscere: quo fauore excepta eēt nostra illa lucubratio: ab isto tuo sapientium uerius quam atriensium seruatorum coetu: & quid in uniuersum de tota re tua ista Minerua iudicasset: qua nulla meo iudicio est hodie castior in terris: nulla integrior. Etenim licet tua omnibus nota pietas: tuum mire ingenium cuncta mihi læta desponderet: nescio tamen quo nam modo libentius acquieuissem tuarum litterarum testimonio. hæc: quia satis compertum habeo: ad me datas: quoquo modo interciderint: æque mihi gratæ fuerunt: ac si rite redditæ fuissent: & nunc tanquam omnia placuerint: reliquam susceptæ historiæ partem nauiter subtexo: ad nostra tempora festinans: quem portum: si aliquando subiuro: spero me ita facturum (modo hæc: quæ scribimus tale aliquid polliceri possint) ut oīs posteritas intelligat nihil Sabellicum in omni fortuna & ordine magis miratum fuisse quam hominum uirtutem: nulli rei magis consultum uoluisse quam uirorum tui similibus immortalitati. Sed hæc magis præstanda sunt quam promittenda. Nunc tantum adiuciam unum esse: piensissime pater: in hoc meorum studiorum cursu: quod supra quam scribi possit: me sollicitum habet: & anxium: atque ita afficit: ut animus non nunquam nimia curarum intentione suo cursu excussus ab instituto negotio procul distrahatur. Est mihi filius annos circiter uiginti natus: ille dico: pater amplissime: quem quarto ab hinc anno tuum sapientissimum consilium mihi a non mediocri labe uindicauit. Is magnopere ab ineunte ætate: nunc uero maxime ad sacerdotium anhelat: & iam hoc nomine quattuor annos dedit philosophiæ operam Patauii: mox pōtificio iuri daturus: ut non tantum moribus: sed ingenio quoque ad cultum pietatis instructior accedat. Cæterum iam tempus erat: ut aliqua illi proponeretur illecebra: quam secutus multo fortius in officio perstaret: essetque uelut fomes quidam: quo ad religionem & uirtutem incenderetur: Sed qui in ornando filio: aut plus possit: aut libentius uelit quam senensis meus: est: nisi opinione fallor: nemo. Quippe qui in his moribus & uita: qua uiuitur: aut solus: aut cum paucis mores & studia bonarum artium respicit: ac quantum in se est: nusquam patitur uirtutem iacere. Quod cum ita sit: per sanctissimum genium tuum te oro & obtestor: pater piensissime: per memoriam auunculi tui Pii Pontificis: qua nulla est hodie ad recollectionem foelicior: nulla ad cultum & uenerationem sanctior: ut si in tanta tuorum beneficiorum affluentia: quanta tua continent sacerdotia: unus aliquis aliquando uel minimus uacauerit locus: dignetur pietas tua hunc Mario filio meo impartire: nec enim grandia petimus: aut eximia: hæc licet illis sperare: qui maiores alunt spiritus: humiles humilia decent: nihil ex isto tuo beneficentiæ fonte poterit in filium manare: quod non sit apud me uel amplissimi muneris pondus habiturum. Cupio tuæ amplitudinis: siquid dabitur non meæ tenuitatis rationem habere: uel ita potius comparetur: ut si magnum id fuerit ad tuam amplitudinem: quæ dedit: referatur: si minus ad humilitatem meam: quæ minimis contenta est: sunt scio multi: quibus multa debes: uel quia te diu coluerunt: pater amplissime: aut quod hodie obseruantissime colunt: sed omnium necessitudinum: ea omnibus præferenda est: impensiusque fouenda: quæ & maxime grata sit: & acceptorum beneficiorum custos diligentissima: talis quidem erit sabellicus: aut certe non multum diuersus in sui senensis beneficiorum memoria tuenda: ut & uiuus semper tibi

EPISTOLARVM SABELLICI

debere uelit : pater optime; & post mortem quantum debeat: obliuisci non possit. Vale
pater præstantiss. cui me filium: ac totam domum commendo: ac trado.

.M. Anto. Pomponio.

q Vid ego tibi commendem Tryphonem huc: qui has meas tibi attulit litteras:
quum studiosi omnes sint tibi quam commendatissimi. Caterum: quia meus
fuit auditor: & nunc tuus futurus est: commendatione opus fuit aliqua; ea di-
co: quæ esse potuit quam diligentissima. Dignus est Trypho: quem quæ eruditione egre-
gia: tum ingenii: amœnitate in tuis habere uelis: rem gratissimam mihi feceris: si quoti-
es ille ad te ueniet: ueniet autem sæpissime: ut ipse & alii intelligat esse illū: quū sua causa
tibi charissimum: tum Sabellici tui commendatione multo chariorē. Erit id mihi tam
gratum: Pomponi cultissime: ut nihil possit esse gratius. Pari affectu fuit & Stephanio
Paschaleius commendādus: qui tibi operam daturus uenit Romam. Audiuit & ipse me
totum biennium: profectu haud quidem pœnitendo: utrunq; ames necesse est: si Sabelli
cum amas. Enneades nostræ ab orbe condito imprimuntur: spero breui fore: ut istuc per-
ferantur. Vale.

Pomponius, M. Antonio.

1 Egi litteras tuas eo auidius: quod intellexi frugiferis enneadibus uigiliarum
tuarum extremam dedisse manum: quarum principium adferente Tryphone
iuuene eruditissimo: & doctrinæ præceptoris non solum præcone: sed etiam
teste perlegeram: in quo opere: ut antea in gestis floris Italiæ hoc est Venetorum mea
sententia superare uideris: qui iam multis sæculis scripsere stilo: copias: & utilitate: &
certe scio: ut nos ita posteros admiraturos: percepturosq; uariarum rerum: cognitionē:
planeq; intelligo æternitati historiarum nimio plusq; satis consuluisse. In meis Cæsari-
bus utere iudicio tuo: tuaq; lima castigatissima: qua nihil adcuratius nostra nouit ætas:
non repugno: sed adquiesco ingenio exercitatissimo: exactissimoq;. Corrige igitur emen-
da: subeasq; officium non lectoris sed auctoris: putaq; libellum: a te amicissimo publi-
cari: qui diligentia ueteres prouocas. Mitto epigrammata quædam reperta in pronao tem-
pli uestæ sub palatio contra Forum Romanum. Bene & foeliciter semper ualeas, Ro-
mæ nonis Mai.

.M. Anto. Pomponio Læto.

a Ffert tibi Antonius Ister qui aliquando mihi operam dedit quaternos aroma-
tici pulueris faculos trāffixos corde insignitos: & cum his calamos uiginti sint
ne illi Cnidii. ut petebas: an gortinii parū cōptū habeo: tātū affirmare possum
eos: ut optimos uenisse: uix credas: sed uerius uero est: singuli calami argenteolis singu-
lis steterē: quāti nunq; ulli ad hūc diem: quod sciam. Sed ego in illis apparatus secutus:
quia a nobilissimo huius urbis artifice præfecti dicerentur: cupidissime mercatus sum.
Tu mi Pomponi experieris an institor nobis imposuerit: iamdudum cogito tuas cor-
renses delicias augere duabus numidicis. Sed hæc libentius præstabo: quā polliceri pos-
sim. Tui Cæsares nondum impræssoriam subierunt officinam: subibunt tamen intra
paucos dies: daboq; operam: ut quam emandatissimi in apertum prodeant. Vale.

.M. Anto. Pomponio Læto.

c Arsius qui has tibi attulit litteras: municeps est meus ac pernecessarius. Venit
nuper Venetias: me & fratrem: quem hic habet: uisurus: fuitq; illius accessus
ambobus: ut debuit non iniucundus: quem: ut hic remorarer eram ego enixe
curaturus: ut sub primum appulsum tam paratam haberet conditionem: quam Neopto-
lemus nomen habuit ad Troiam: nisi patris litteræ superuenissent: quibus ille multis
precibus & lachrymis mecū & cū altero Carisio egit: ut sibi filiū restitueremus: testatus
absentis desiderio: se haud diu parē futurū. Inuiti igitur inuitū dimissimus: eritq; ut ipse
mihi dicit: Romæ: tibi: ut antea operā daturus. Tu Pomponi suauissime: si me amas: & si
a me amari perspicias: da operam: ut si hic noster pristina cōditione breui pegrinatiōe ex-
cidit: noua aliqua paretur: nam suis sumptibus Romæ diutius esse nō potest. Erit id mi

hi tam gratum;quam quod gratissimum. Vale.

Pomponius Lætus.M. Anto.S.

Acobus Baptista uir & humanus & eruditus;qui est sodalitatis heremitarum
 i Aur. Augustini tuo iussu quirinalem ascendit;meq; uisit;& post datam salutem
 plura mecum de tua facilitate;atq; doctrina contulit. Ego soleo supra modum
 lætari;cum audio homines de.M. Antonio bene sentire;præsertim quum nostro sæcu-
 lo sis;qui plurimum posteritati tribuas. Viterbienfis Lucas;de quo ambigis;integer est;
 & cui potest;quod uis preciosum credi;& quum fere uix præter prima rudimenta no-
 uerit;litteratos amat & obseruat. Munera mihi gratissima fuere;grati⁹ gratissimo etiã;
 si te coram intuerer. Sed non adeo disiungimur;ut litteris saltem id fieri non possit; pro-
 pter quam causam epistolæ dicuntur inuentæ. Petrus homo diligens;& curiosus secum
 in reditu feret compendium quorundam gestorum romanorum;tibiq; ostendet;si pro-
 baueris;permittet diuagari;si contra dabit ignibus;tuæ censuræ sit;seu uitam;seu interi-
 tum præbere;ut antea scripsi;ut huic rei operam des;te exoro;quamuis tua liberali na-
 tura ægrefers ab amicis exorari;tanta est in te humanitas;ut inuites; qui iubeant; non
 qui exorent. Viue foelix;& consuetudine nobilium uenetorum;& existimatione :in qua
 es;quæ simul & uigilia & labores pepererunt. Habeo tibi gratias;quod inter cætera be-
 neficia effeceris;uti Iacobum nouerim. Romæ. Pridie EID. Mai.

Pomponius Lætus.M. Anto.

Aepius ad te scripsi;reddita ne tibi fuerint litteræ;in ambiguo est. Dicere po-
 s tes non accepisse negligentia eorum;qui tulerunt. Concedo;sed his responde.
 Marcus fert litteras;eidemq; curæ erit dare ad me tuas;quibus nihil audius;ni-
 hil libentius uideo. Marcus is est ex isto flore italiæ eorum;quos noui;humanissimus
 bonarum litterarum non ignarus;litteratos diligit & ueneratur;& opinione sua ac præ-
 dicatione mea te unicum præcipue colit;& quia nouit quam magna beniuolentia te p-
 sequar;sæpius me orauit;ut tibi;doctrinæq; tuæ filiolum;quem suscepit certum patris
 heredium commendarem. Obsecro te .M. Antoni ex uinculo antiquæ necessitudinis
 nostræ; & mutua obseruatione uti inter cæteras occupationes;quas habes; & hanc
 suscipe. Erudies adolescentem optimæ indolis; onus ingens non erit omnia cum faci-
 litate tua tradendi;tum tenaci illius memoria;in quo patrem refert;facilis sequetur pro-
 fectus. Gratus erit tibi pater;& ad omnia;quæ poterit obire;negocia officiosus; hoc
 tuo beneficio non solum ipsum obligabis;sed & Pomponium;qui totus est tui nomi-
 nis. Foeliciter ualeas cum tua domo. Romæ;ante sextum Kalendas Iannuarias.

.M. Anto. Pomponio Læto.

Ibrum de Cæsariis;quem ad me misisti;tam cupide legi quam quod cupidissi-
 me;nec res miõri fuit usui quam uoluptati;quod tute facile iudicabis;quã ea;
 quæ sunt in calce nostrarum Enneadum;quandoq; legeris;quod;ut facilius cõ-
 ringeret;dedi operam;ut tria ex his Enneadibus uolumina istuc perferrentur; adeoq; e-
 ab his properatum;ut ne tumultuaria quidem recognitio sit expectata;uix pauca i pri-
 ma Enneade reposui ex archetypi collatione;maturabitur a me reliquus labor;curabo-
 q; diligenter;ut totum uindicetur opus ab omni impressorum iniuria;uix credas;quan-
 rum cum eiusmodi hominum genere negocii mihi fuerit;dum plures illi menses nos
 sua incuria exercent;fuerunt omnia difficiliora tractu quam futura ab initio credidi-
 sem. Cæterum;quia labor ille;quantuscunq; fuit;iam exhaustus est;omnis querela
 absit uolo;a præsentis nostrarum Enneadum publicatione. Quod ad res tuas attinet;
 Pomponi clarissime; nulla iucundior lectio mihi proponi potuit;non solum quia te
 unice amo;sed quod omnia;quæ ex cultissima ista tui ingenii proficiscuntur officina
 medio sunt latio orta; ut quum tua lego;uidear mihi maiorum aliquem loquentem
 audire. Properassem ego tua illa edere;nisi offensiunculæ quædam meum in illis con-
 silium retardassent. Sunt illæ quidem admodum paucæ;ac tales;ut sine temeritatis su-
 spitione mutari non possint. Verebar ego ne meum iudicium secutus; ea potissimum

EPISTOLARVM SABELLICI

tollerem: quæ tu maxime probares. Cæterum: quia sic quoq; tolerari possunt: dabo operam: ut intra paucos dies impressoriae inferantur officinæ. Vale.

.M. Ant. Pomponio Læto.

On ueteris amicitiaæ obliuione diu ad te nō scripsi: sed conditio temporum fecit: ut neq; tibi: neq; meorum cuiq; sim scribere ausus: nec erat cur a me litteras expectares: in tanta rerum perturbatione. quum nulla scribendi ratio non suspecta esse potuisset. Cæterum Lucæ Viterbiensis hominis: ut ipse prædicat: tibi amicissimi: accessus peruertit omnem mei consilii rationem: admonuitq; simul officii: quod inhumane facerem: ne impie dicam: si illi: istuc redituro: nihil ad te litterarum dedissem: præsertim quum post suum huc appulsum frequens mecum fuerit: multaq; de te amatissime: familiarissimeq; sit mecum locutus: quo factum est: ut paucis dieb; quibus Venetiis fuit: tam amicus mihi sit factus quam unus aliquis eorum: qui mecum diutissime uixerunt. Nunc summa omnium: quæ a me tibi scribi possunt: hæc est: quod nos dei benignitate: hic recte ualeamus: & nostra omnia tã hodie phama & celebritate florent: quã siquando alias maxime. Quod præterea ad litterarum studium attinet: historiam a prima mundi origine exorsi tantum industria: & diligentia: profecimus: ut paucis annis res omnium gentium ad humanæ usq; salutis annum: quattuor & quinquaginta simus uoluminibus complexi: digessiq; longam historiae seriem in sex Enneades: haud inepta: ut arbitror: partitione usus: dediq; hos libros: plerisq; nostratium litterarum peritis: cognoscendos. Sed Pomponio multo libentius dedissem: cuius iudicio: aut audacior ad illorum editionem factus essem: aut ad eos diutius premendos: multo cautior. Sed utcumq; res habet: danda nobis opera est: ne quid in illorum editione temere fecisse uideamur. Nunc ne tantum Melonis alumnos: & Cadmi filias homo urbanissimus secum ferret: accipies enim his puluinos duos Mœoticos: quos siue circensi siue uernaculo tomento refereris: leuabunt ipsi haud dubie autumnæ æstus: qui molestiores isti urbi incidunt: Attulit: & quattuor scorteos specierum facculos: ex nobilissimo orbis emporio tibi delectos: curuli rota insignitos: adiecimus corollarium: cristallina quædam pateram unam striatam aureo supercilio. Craterem uersicolorem: quo myrrhini loco uti poteris: Pyxidem aureis squamis: ore contractiore: fastigiato operculo. Salina duo carchedonii lapidis æmula: & cum his cyathum unum theutonicum: circulatum nitidulis nodis: aureoq; labro insignem. Sunt hæc uideo parua: ac propemodum ridicula: sed tu Pomponi suauissime tui Sabellici animum non rem expendito: ut magna fiant. Gratissimum mihi feceris: si dabis operam: ut ex tuis litteris intelligam hæc: quamuis parua: ex fide tamen: fuisse tibi repræsentata. Vale: & tuos achademios saluta.

.M. Anto. Bartho. Vranio. S.

Oannes contubernalis meus: qui has tibi attulit litteras: Vtinum uenit: ut inde emeret mihi quædam ad domesticum usum: uelim: quod tuo commodo fiat: numeres illi eam pecuniam: quam hoc anno: cum Venetiis esses: tibi mutuo concessi. Erit id mihi uehementer gratum: chirographum tuum secum attulit: fac rogo: ne spe summulae istius destitutus minus nauiter: quæ uolo istic: conficiat. Gratulor tibi: & filio tuo: uiro clarissimo: quod ex uestra: & amicorum senientia: sit uobis istic cōfectum negocium. Cupio: & opto: id uobis: & Hunniensibus meis bene: foelicitereq; euenire. Tu siquid est: in quo mea opera tibi utilis esse possit: fac ut sciam: & in eo studiū meum facile experieris. Vale: Venetiis uolanti calamo.

Paris Auximanus Antistes. M. Anto.

O semper animo fui: ut si non quibus deberem: at quibus possem: ingeniosos cultosq; uiros præmiis prosequer. Itaq; cum talem te in primis esse sentiam: & si non: ut cupiebam: diu istic tecum esse potui: absens tamen ita apud Pontificem maximum: & alios principes Ro. curiæ antistites tuū ingeniū: & mores pbauit: ut non paruo tibi: & honori: & usui: nostrū hoc præconiū aliquādo futurum sperē: plura daturus: si plura dare potuissem. Gregorius: q has nostras tibi attulit litteras: Venetias.

uenit tibi operam daturus. Cæterum rei domesticæ angustia pressus: suis sumptibus diu istic eē non potest: rem piam facies: & mihi longe gratissimam: si adolescentem iuue-
ris in conditione aliqua comparanda: quod ut facias: te etiam: atq; etiam rogo. Auximi:
Palladius Niger. M. Anto.

Cæpi tandem optatissimas litteras tuas: quæ mihi pfecto multo gratiores fuis-
sent: nisi significassent te dilectissimi fratris filium adolescentem: optime insti-
tutum: nuper amisisse: cuius immaturus interitus quanto mœrore me affece-
rit: nullis unquam uerbis exprimere possem. Quare non est expectandum: ut ipse con-
solandus te consolet. Sed fac me omni sollicitudine uacare: ut maxime sim securus: quis
mihi unquam persuaderet: ut tibi: uiro doctissimo: sapientissimoq; dolendi legem per-
scriberem: qui in medio dolore tot exemplis: atq; rationibus: alios inconstantis fortu-
næ impetu afflictos: tam bene ad patientiam cohortaris: uel qualiter nuper post dilectis-
simi nepotis obitum: pedestri primum: deinde equestri oratione consolatus es Coriola-
num. Quod nisi doctissimum libellum abs te compositum: superadditum nomen indi-
casset: atq; illi: qui huc eum pertulerunt: tacuissent: profecto ea præcepta ab excellentis-
simo philosopho scripta contenderem: quales priscos fuisse lectitauimus. Hæc etiam se-
cerunt: ut apertissime cognoscerem: atq; id apud Tragurinos continuo prædicarem te
unum eē: cui omnia larga manu dii dederunt. Sed licet prædixerim me nullo consola-
tionis: ne uulgariæ quidem: genere apud te usurum: non tamen illud omnino silebo: nul-
lam: scilicet esse ætatem: cui sæuissima uel potius inexorabilis mors parcat. Quūq; hæc
uita tot periculis subiaceat: atq; anxietatibus plena sit: cū eo optime agi: qui quam ocif-
sime dissoluitur. Sed quid ego hæc: quum potius sit orandum: ut ea tandem mihi mit-
tas: quæ toties promisti: ut quum doctissima scripta tua legero: eorum suauitate deli-
nitus: tantisper concepti doloris obliuiscar. Vale: & nos: ut facis: ama. Tragurii.

Franciscus Niger. M. Anto.

A est studiorum nostrorum: & ex his exortæ beniuolentiæ nostræ conditio:
Sabellice uir clarissime: ut posthabitis omnibus Phaleris: Milefisq; ambagib;
quicquid alter ab altero cupiat: id unico tantum contendat axiomate: hoc igi-
tur est in causâ. Vrineses tui me nuper in academiæ suæ moderatorem euocarunt. At
quæ factione: ut scis: plurima ea loca feruent: quæ fortasse: nisi prudenter agatur: nobis
nocere possit: te unum ex omnibus delegimus: qui & auctoritate tua: qua multū: & me-
rito sane apud eas gentes uales: & tuopte in nos amore rem cōficias. Tu proinde Nigrū
tuum benigno fauore prosequere: iisq; mediis omnibus uolo compotem efficere stude-
as: quæ plurima tibi & optima succurrent: ut rem ipsam: ut aiunt: ex sententia cōfarrea
tus: tibi immortalē sit gratiam habiturus: & quandoq; fortasse relaturus. Quod reli-
quum est Periarchon nostrum: ubi & tu quoq; decantatus es: apud hos patritios tuos
tua humanitate foueto: nosq; tuos penitus amato: quia profecto a nobis coleris: & ob-
seruaris. Ex Antenoreis porticibus.

Christophorus Barzizius. M. Anto. S.

Xiit a me de fine oratoris dissertatiuncula: & quidem immatura: omnino non
eo proposito uti: perinde atque absoluta: & satis spectata: passim euagaretur:
sed quando: cui illam dedicassē: me quidem: & si non obstāte: haud quaquam:
tamen probante: illam multis impressam exemplis emisit. Volui: ut ea i primis: sub gra-
uem: rectamq; censuram tuam: quando prius: quod oportuerat: consilio uti non licuit:
ueniret: mihi quidem persuasus eum te esse: cuius de omni litteratura iudicium: ut con-
stans: atq; grauissimum sit: ita maxime candidum eē: atq; fidele. Sed nolim te: quod plæ-
riq; uiri alioquin boni: ubi de iis: quæ transacta sint: consuluntur consueuere: quæ reuo-
cari nō possunt: laudare. Quin tu puta id totum mihi adhuc emittam ne an cohibeam
integrum esse. Sunt enim & non nulla nobis uarie conscripta: quæ ex sententia tua uel
sint soluentur: uel cultu extabunt. Tu proinde me ea simplicitate mone: qua me hac de
te moneri abs te postulo: & cōfido. Vale. Brixia.

EPISTOLARVM SABELLICI

.M. Anto. Antimacho.

Utos tibi commendé necesse est; sciunt enim multi me abs te amari: nec quanti te faciam ignorant. Cæterum: quum pluribus hoc præstem in nullo hominū genere id libentius facio: quam in his: quibus ambo litterarum commercio: uelut arctissimo quodam necessitudinis uinculo obstringimur. Sed quum ex hoc ordine sint non pauci: quorum causa omnia uelim: nullus certe est: de cuius commodis & dignitate magis hodie laborem: quam Franciscus Brixianus: qui hic omnino mecum est: uir multa comitate: eruditione singulari: uita & morum sanctitate incōparabili: quid quæris: paucis mensibus: quibus ille domum meam frequentare cœpit: facile est cōsecutus: ut tam mihi sit hodie familiaris: quam qui familiarissimus. Assidet mihi quottidie cum Hieronymio nostro: qui æque mihi ac filius charus est: post publicas lectiones domi Homerum enarrant: assidetq; non auditor: sed eorū: quæ dicuntur: arbiter: callet enim oppido utramq; linguam. Vellem posset totus homo breui epistola deliniari: est enim adamussim factus: qui quum talis sit non uereor (docti enim doctos amant) quin adhuc ignotum amare incipias. Sed multo magis ames: si scias quam studiosus sit tui nominis: quam tuæ præstantiæ addictus: quam ambitiose quærat in tuorum numero esse. Sed tu cur nō esse cupias: qui in amicitiam receptus magno tibi & tuis esse possit ornamento: quid in re litteraria sit: ac quid omnino præstare possit: & si de se satis uerecunde scribat: ex ipsius litteris facile cognosces. Gratissimum mihi feceris: si in eo ornando ita egeris: ut perspicue intelligat hanc meam de se prædicationem tanti apud te ponderis fuisse: quanti & ipse credidit futuram: & ego fore recepi. Accedunt Hieronymi nostri litteræ: eorum quæ scribimus: testis locupletissimi: quæ omnium maxime apud tuam præstatiā ualere debent: uel quia tuus sit filius: uel quod sit te patre non indignus: quippe qui summa ope nititur: ut sit paternæ laudis: non tantum hæres: sed & laudis & uirtutis æmulus. Sed de eo ad te plura: quum plus ocii nactus fuero: nunc Brixianū meum totum tibi trado: commendoq; plurimum. Vterer diligentiore commendatione: nisi certo scirem ita futurum: ut omnia sis huius hominis causa libens facturus: uel quia sit tui Sabellici amicus: aut quod tua sit amicitia non indignus. Scripsi hæc ut soleo uolanti calamo: non tam ingenio quam nostra amicitia frætus. Venetiis.

.M. Ant. Cantalico.

In eo inter nos sumus animo: quo: qui uere amant: solēt inter se esse: superuacua uideri possit omnis mea apud te commendatio: quippe qui pro ueteri nostra consuetudine: mutuaq; beniuolentia: idem uelle debes: quod & Sabellicus atq; idem nolle. Cæterum: quia uterq; ab altero distamus: longaq; facta est intermissio dulcissimæ nostræ cōsuetudinis: multa esse in rebus nostris necesse est: quæ tibi minus nota sint in tanta locorum distantia: præsertim si qui sunt nobis amici: si quæ necessitudines interim quæsitæ: quæ & si communes sunt mihi tecum: quia tamen procul hæc sunt: & ab oculis remotissima: ut commendatione aliqua indigeāt: id quum in aliis poterit accidere: tum in hoc Baptista Rauennate Heremitanæ obseruationis: qui has meas tibi attulit litteras: nunc commendando accidit: qui ne tibi minus notus esset: uisus sum mihi non inepte facere: si per litteras hominem amicissimum tibi amicissimo commendarem. Intercedunt mihi multæ cum Rauennate meo necessitudines: sed nulla maior quam rei litterariæ: atq; eadem a nostris studiis non aliena: Fauet homo diuinarum litterarum peritissimus: supra quā dici possit: nostratibus litteris: qui in eo affectus hoc gratior est: quo minus multi sunt eiusmodi studiis imbuti: qui hæc nostra mirerentur: sed oderunt omnes musas ad unum: oderuntq; musarum nomen. Suntq; in eos: qui id colūt animo infesto: ac propemodum hostili: sed ego hæc omnia collegi: ut scires Rauennatem hunc esse in meis familiarissimis. Quare gratissimū mihi feceris: siquid erit: in quo tua opera uti uolet: si quantum gratia & auctoritate polles: in ista umbræ luce: tantum elaboraueris: ut Rauenas meus per te & fulginates tuos omnia: quæ honesta petet: assequatur. Quod autem secutus negocium in Umbriam uenerit: ex eo melius cognosces.

Tantum habeto: quicquid huic homini accommodaris: perinde erit mihi gratum: ac si res nostra ageretur. Erit: ut dixi: tum mihi gratissimum: tum lo. Harmonio Marfo: qui omnino mecum Venetiis est: teque unice obseruat. Quid nostrae musae nunc agant: & quid in hac sterili cudad officina: ex Heremitano nostro cognosces. Venetiis, xv. cal. Septeb.

.M. ANTO. SABELLICI EPISTOLARVM FAMILIARIVM. LIBER DECIMVS.

.M. Anto. Cardinali Senensi.

Artis cum homine indulgenter egisset natura: clemētissime pater: si filiorum causa tantum solliciti essemus: sed inepti fiunt: & dementes miseri patres: dum ingenitae pietati nimium indulgēt: suntque: hoc ipsum scio: quum alii plerique experti: tum ipse nuper usque ad ludibrium: qui dum filii causae impēsius studeo: causam & filium pene perdidit. Sed sic profecto est: trahunt caeteri affectus mentem: dolor & ira praecipitat: acceptae iniuriae magnitudo fecit: ut neque manus uulneri admouerim: & quia non admoui scire minime potui: quale id esset: aut quam alte adactum: quaeue medicinae ratio esset adhibenda: quo contigit: ut quum opem & auxilium implorarem: qua potissimum parte curandus essem: monstrare nequiuerunt: pueros (quod pudeat dicere) imitatus: qui uel leuiter percussi: quum ad matrem lamentabundi confugiunt: manum: alio quam oportuit: applicant: manifesto uani doloris argumento: dant suis querelis lachrymas: sed foelix fuit noster error: qui praesentissimum uani metus tuo salubri consilio inuenit remedium: sumque graui molestia leuatus tua opera: patientissime: quod perinde fuit mihi gratum: ac si totum hoc negotium: quod omnino futurum sperabam: fuisset istic confectum. Nunc: quibus uerbis tuae amplitudini agam gratias: non reperio. Spero & opto aliquando uideri: quem tua amplitudo: quum gratum: tum memorem uirum iudicet: dignumque arbitretur: in quo suum beneficium ultro collocarit: certe animus: cuius sum mihi conscius: nil hodie praeter gratitudinem meditatur: penderque totus ex unius officii euentu: ut tuae demum laudis: dignitatisque: quam studiosissimus fuisse credar: quod praeterea tantum res nostrae tuo sapientissimo iudicio probentur: quantum ne ipse quidem postulare ausim: tribuo id ego tuo mitissimo genio: qui non solum ad uirtutem exercendam sit natus: sed ad uirtutis etiam imaginem: uel potius umbram in omnibus fouendam. Caeterum tanti est tuae amplitudinis apud me auctoritas: ut ego: qui nunquam mihi placere potui: iam nunc demum summi uiri testimonio confirmatus non displiceam: audaciorque factus: subitum coeperim consilium impressoriae officinae: inferendi sex historiarum enneadas: quibus longissimam rerum seriem a prima mundi origine: ad humanae salutis annos texui: per ampla uetustatis spacia euagatus: quae cum primum inde exierint: curabo diligenter: ut ad tuam amplitudinem continuo perferatur: cui me: & totam domum commendo: ac trado.

.M. Anto. Bernardo Bembo.

Etrus Gurgius: qui has meas tibi attulit litteras: sororius est Romanelli hospitis mei Hunnicis: cuius causa Ferrariam proficiscitur: nescio quid a tua praesentia petiturus. Quid ab ea impetratum uelit: ipse: multo melius exponet: quam breui epistola significari possit. Tantum mihi persuadeo: nihil hunc praesentem: aut illum absentem esse abs te petiturum: quod tua dignitate & fide incolumi praestari non possit. Pergratum mihi feceris: si quum aequitatis tuae causa: tum quia tuus Sabellicus uehementer de amici negotio laboret: qui: ut mihi dicitur: contra tuae amplitudinis mentem ne decretum dicam: hic sordida aduersariorum premitur calumnia. Dabis operam: ut tua absentis auctoritate absens praesenti libere molestia. Id qua ratione: & per quos fieri possit: qui te uno melius statuere queat: est: ut arbitror: nemo. Tantum habeto quicquid Romanello in hac causa commodaris fore: ut id tuo Sabellico sit tam gratum quam

EPISTOLARVM SABELLICI

si eius res non aliena ageretur. Vale. Venetiis.

.M. Anto. Cassandræ Fidei.

Eniunt ad te tãdem nostræ enneades: Cassandra: sero dices: sero: sed sic melius:
 u quam nunquam: malui fidem nostram tempore: quam re periclitari: in hoc cõ
 filium: in illo fortuna accusari potest: omnia: ut scis: officia non euentu: sed ani
 mo estimari debent. Necessitas est ergo tibi spectanda non mora: dum folia in ordinẽ
 rediguntur: dum librorum capita tardo peniculi ductu minio efflorescunt: dum textitur
 uolumen cornibus: & umbilicis excolitur: auro illinitur: unus nobis: atq; alter: ne senti
 entibus quidem nobis præteriit mensis. Sed quid: si mora hæc in lucro est: earum tunc
 tibi uoluminis huius biduum copiam facturum: nunc nisi tam graues erunt hæc nostræ
 enneades: ut ne biduum quidem abs te ferri possint: poterunt plures apud te dies in ho
 spicio esse: eruntq; istic tam libenter: ut alibi locorum libentius esse non possint. Nec
 parui ducas: quod nunc potissimum ad te ueniunt: quum nostra hæc tenent ieiunia.
 enim uero satis multa tibi nostra hæc euoluenti: sunt sparsim occursura: quæ a tua pie
 tate non abhorreant. Poteris igitur: nisi graue est: illis succisuias horas impendere: satis
 abs te datum putabo: si non longam rerum seriem: quod stultum sit petere: sed uelut in
 transcurso pauca numero: atq; ea quidem per partes: cognoscere non grauaberis. Vale:
 & quũ partem noueris: in uniuersum iudica. Minerua ista falli non potest.

.M. Anto. Paulo Triuifano Brixia Prætori.

Via mea in te obseruantia: omnibus nota est: multi per suasum habent esse me
 q tibi tam familiarem: quam ex iis: qui te colunt: alium familiarissimum. Sed re
 cte ne illi ita existiment: an sua potius decipiantur opinione: nõ facile dixerim:
 tantum affirmare possum: meum erga te studium id esse: ut non indignus sim: quem tu
 non in postremis habere uelis: eorum: qui tibi charissimi sunt: atq; huiusmodi fiducia
 frætus: nõquam uidebor mihi temere: aut inepte facere: si quoties acciderit: ut uel mea
 uel amicorum causa oporteat me dare ad te litteras: si tecum libere: ac uelut meo iure
 agam: contendamq; audacter abs te: si qua re opus sit. Quod: quum sæpe alias facturus
 sum: tum in præsentia id facio: nihil timide: ut per litteras tibi meos commendem: in
 quibus Antonium Vicetinum esse nõ ignores: qui has meas tibi attulit litteras. Is: quid
 negotii habeat in isto foro ipse melius coram exponet. Gratissimum mihi feceris: si in
 his: quæ ad te deferret: quantum tua fides: & dignitas postulat: habueris hominem quã
 commendatissimum. Noui eum uirum bonum: & uerecundum: & qui nihil sit a tua
 æquitate petiturus: quod non sit idem & iustum: quare pergratum mihi erit: si ita ho
 minem tractaris: ut quum ipse: tum alii itelligant hanc meam commendationem apud
 te non parui ponderis fuisse. Vale.

.M. Anto. Manerio Regio Oratori.

Lara & illustris erat tui nominis phama: uir præstantissime: magnum studio
 c rum nomen: priusquam Venetias uenisses. Cæterum: quo celebrior erat de tu
 is uirtutibus sermo: eo impensior secuta est expectatio: ubi a Ludouico rege in
 uictissimo orator dictus es Venetias uenire. Verum postea quam in curia publice audi
 tus es: ubi de pace: de fœderibus: de futuri belli ratione: deq; summa totius rei christia
 næ grauiter: & accurate: dixisti: multo maior omnibus uisus es: quam cuiusq; animo an
 tea concipi potuisses. Multi: qui te audiuerunt: tuas dicendi uirtutes: mirati alii aliter:
 sed honeste: & officiose: sese tibi certatim insinuarunt: sed hi multo facilius: qui aliquo
 genere uirtutis antecellere tibi uisi sunt: boni enim bonis facile conciliantur: nec in tã
 ta officiorum frequentia quisq; parcus Sabellico tuas frequentauit ædes: nemo arden
 tius adamauit: nec me æque aliud: ac uerecundia: ab officio deterruit: uir præstantissi
 me: sciebam enim in tanta rerum nouitate: quanta his paucis mensibus Italiae partem
 multo nobilissimam exercuit: unde curarum ingens in te cumulus redundauit: uix pos
 se fieri: ut ad te satis unq; tempestiue accederem: malui itaq; parum officiosus: quam
 temerarius haberi. Nunc: quia fœlicissimæ legationis tuæ functus munere breui: ut

mihī dicitur: es hīc ad regē abiturus: mihī ad te has nostras enneades: quas superiore anno edidi (dicebaris enim mihī incredibili cupiditate teneri lectionis huius cognoscēdæ) Proposui ego tibi hanc lectionem eo libentius: quod in ea oratione: quam in curia ad principem & patres habuisti: uisus es mihī uarie admodū in historia uersatus: cuius rei studio ita fore arbitratus sum: ut lectio hæc: quæ res omnium gentium continet: a prima mundi origine usq; ad primam Ro. Imperii labem: tam iucunda tibi esset: quā quæ uis alia esse potuisset. Sed quocunq; affectu nostrā hanc acceperis lucubrationē: ego: tanquam omnia egregie probaris: dabo operam: ut in reliqua parte Rapsodiæ huius: quæ nunc in manibus est: facile intelligas: quanti tuas Sabellicus fecerit uirtutes. Vale.

.M. Anto. Mario.

Ffert tibi noster Opilio argenteos denarios uicenos: de re tua nihil fit in præsentia: disce parere necessitati: atq; ea pati: quæ nolles: quando ego tua causam ferro: quæ non debeo. Si proximis nundinarum feriis ad me ueneris: rem hic farā & tectam inuenies. Epistolæ: quas ad me dedisti: satis placuerūt: sed ita placuisse scias: ut in illis aliqua ne multa dicam: desiderem. Vale.

.M. Anto. Zauarilio suo.

Ibrianus Sabellus: qui in arce ista Veronenſi publicum meret stipendium: meus est conterraneus: & propterea mihī amicissimus: gratissimum mihī feceris: si: ut tui moris est: quando locum religionis causa inuiseris: cōpellabis hominem: tuamq; illi operam deferes: delatam præstabis: si ea aliquando uti uolet: nec est: in quo tua auctoritas in præsentia magis illi gratificari possit: quam si Bernardo Centurioni præſidii præfecto hominem senio cōfectum: & ualitudinarium: per te: aut per amicorum aliquem commendes. Erit: satis scio: tua commēdatio eo iustior: quo Vibiani ipsius: & Gasparis Sabelli patris eius: uiri clarissimi: fides fuit omni tempore Veneto nomini gratior: diuturniorq; militia. In præsentia satis credo eius uoluntati datum: quod Magnifico prætori istius urbis: & Bernardo præſidii præfecto eum per litteras diligentissime commendauit. De ratione meorum studiorum: quum plus ocii naclus fuero: ad te pluribus scribam: quod omnia apud tuos ex dignitate consecutus sis: biennio ante satis tempeſtiua: ut arbitror: tecum usus sum: gratulatione: & nunc cupo: & opto: deum optimum tibi ista secundare: augereq; perpetuis successibus. Saluto uniuersam ciuitatē: duoq; præcipue nostræ amicitia lumina Iaco. Iuliarium: & Dantem Aligerium: & cum his totam academiam. Vale.

.M. Anto. Pimulæ suo.

I cum tua academia uales bene est: ego quidem ualeo. Accepi munus tuum elegans: delmaticas candelas niuali candore: fuit id mihī æque ac debuit gratū: sed auctoris animus multo gratior. Tu uero dic queso: putas amicitia nostram huiusmodi egere illecebris: ut: aut magis amaturus sim: quia hæc dedisti: aut minus amare potuerim: si nihil esset datum. Nescirem amare: si ita a me Pimula amaretur: ut ad eū amorem: quo illū prosequor: addi posset aliquid: aut minui: breuiq; sic habeto nihil esse te uno mihī charius: quem quo magis amo: minus huic meæ erga te pietati uerius quā amori satisfactum arbitror. Nec uolo inique feras: quod ad te tardius scripsi: quam uolebas: inhumane facit ne impie dicam: qui plus uelit quam amicus possit: sum: ut si quando alias multis: uariisq; curarum fluctibus obrutus: ita inquam: ut ad nullum humanitatis officium respirare possit animus. Quid: quod ne has quidem litteras eram ad te daturus: nisi Trypho homo officiosissimus: amantissimus tui: mei studiosissimus: eas perpetuo mihī conuitio extorſisset: imposuit mihī pudorem amicissimi hominis crebra efflagitatio: imposuit & adhortatio diligens. Vale: pergratumq; mihī feceris: si de iis: quæ in Delmatia ora fiunt: non litteras: sed commentarios ad me miseris: iuuerisq; tua opera historiam: quæ iam ad exitū spectat: sed illud erit multo gratius: si: quod tua sponte facis: me mutuo amabis. Vale Iterum: Pimula suauissime: Vale inquam: & salue. Venetiis uolanti calamo: pridie idus Maias.

EPISTOLARVM SABELLICI

.M. Anto. Theophrasto.

Gnauus ego: an tu improbus: qui me uis ea curare: quæ in despiciatissimis semper habui. Mirantur glossemmatarii isti: de quibus ad me scribis: aliena studia nostra uituperant: esto: modo flores hominum Sabellicum legant: lectum non solum probent: sed amplissimis ornent muneribus. Sed audi: quati ego faciam istas gratularum ineptias: quas uos circumpadani: ut oracula: amplexamini. Scripsi centum quadraginta historiarum libros: qui iam tota Europa: absit uerbo inuidia: leguntur: dispeream: si paginam unam sim cum tota ista litterarum fece: quam miramini: commutaturus. Suspiciat illi ex Cymmeriis tenebris: quibus iacent: alienas nugæ: dum Sabelli cum audiant in nobilissimo orbis terrarum theatro sedentem: a multo doctioribus spectari: ac propemodum religiose coli. Vides iam: quati ego faciam istam pedagogorum: & trivialium intemperiem: quam plus nimio reformidas: sed tu non minus improbus: qui me dignum putas: ad quem de his scribas: quoniam: si deo placet: eo uenimus: ut nisi ex litteratoribus obscurissimus quisque nostra probet studia: phama sit periclitandum. Nam: quod ad Tranquilli commentarios attinet: quæ tam nepharia illis calumnia astruitur: ut ciere te oporteat tam foeda tonitrua: aut siqua astrui potest: es ne tu ita humanarum rerum expertus: aut tuæ solius aures ita peregrinantur: ut nunquam fando audiueris: nullum adhuc repertum: cui in eo genere scribendi: in omnibus fides constituerit: nisi forte is est: quem Aristarculi isti unice: ut ais: probant: qui in limitari pagina: nam plura: Deum testor: ex immenso illo chryssippi aceruo legere non fuit curæ: ter insigniter concidit: sed nihil ille: ut mihi dicitur: scribit: quod non sit a me dictum: at uerbosius procedit: uoluit credo pedagogis gratificari. Ego doctis: & eruditis me scribere putauit: & quasi ad fontem digitum intendi: nisi forte historiarum ignoratione: aut uerborum inopia breuior fui: quam oportuit. Adicit ille aliqua: facile fuit inuentis addere. Reponit quædam ex emendatissimo codice: mallet ex suo ipsius ingenio reposuisset: nam illud libri est: non hominis. Sed ego hæc ex stomacho magis quam ex meo instituto. Tu Theophraste mi recte facies: si post hac ad me consideratius scribes: meliusq; de præceptore opinaberis: nam: quod fateris te imparem aduersæ factioni: remitto tibi laboriosam istam simultandi prouinciam: quam tua sponte adiisti: ac si assertorem agere non potes: desertorem agas: modo calumnia abstineas: nam præceptorem insectari: nec potes: nec debes. Venetiis. V. Idus Augusti.

.M. Anto. Carisio suo.

Go indifferenter amo Carisios omnes: sed te omnium maxime: quum propter patruj tui: uiri omnium: qui unquam fuerunt: optimi: meiq; amantissimi memoriæ: cuius refers nomē: tū quia paucis diebus: quibus Venetiis fuisti: mirifice delectatus sum tua suauissima cōsuetudine. Cōplexus sum in te tūc nō minus morū facilitatē: quam eruditionē nō uulgarē: quorū alterum tibi domesticū est: ac prope hæc reditariū: alterū: quod ad tuam laudē pertinet: studio: & labore: quæsitū. Essem ego odio dignus: nisi te unice amarē: sed amoris huius erga te mei testē habeo locupletissimum: Carisiū fratrem tuū: tuiq; cupidissimū: cum quo de tuis cōmodis loquor sæpissime. Scripsi hæc tam multa de meo in te studio: ne diuturni huius silētii nomine sim tibi suspectus: quod post tuū hinc digressum nihil ad te scripserim: nō quia nō potuerim multis districtus curis: sed quod noluerim: quod te suspicari inhumanū sit: ne impiū dicā: a nostraq; nece sititudine alienū. Caue igit id uolūtati ascribas: sed necessitati potius: cui nulla uis humana repugnat. Nūc: siquid est: in quo tibi opera mea utilis esse possit: recte & amice facies: si ea: quū opus fuerit: uteris: nihil est: quod ad tuū commodū pertineat: de quo nō æque ac frater tuus: qui oīno mecū est: sim omni tēpore laboraturus: qui si in te ornādo: me ocio: & oportunitate uicerit: quia liberior sit curis: studio: & uolūtate non uincet. Vale: & si me amas: da operā: ut hæc litteræ Mariotto: & Ariadnæ Catalucii fratris filix: seorsum reddant: utriq; suæ: interest. n. mea nō parū: ne alterutrius intercipiatur: quod ipsorū fraude: sed meo incōmodo: sæpe accidit. Venetiis Tertio Idus Maias:

.M. Anto. Aemiliano suo.

q Vod sis ex animi sententia regē fortitus gratulor tibi æque ac debeo:& ut ista tibi conditio sit usui:& ornamento cupio uehementer:& opto. Hortarer te ad ppetuū studiū & obseruantia nisi in tāta idole supuacua uiderē omnis adhortatio. Superest igitur: ut te moneam:& si pateris obrester etiam: ut quā sapissime ad me scribas. Erunt mihi tuæ litteræ omni tempore:& iucundæ & suauēs. Mitto ad te Ptolemæum ex ligularia taberna emptum: in quo recognoscendo neq; uoluntas defuit neq; studium. Quum plus ocii nactus fuero: tum plura ad te & accuratiora: nūc hæc tumultuose scripsi. Vale Aemiliane iucundissime ac suauissime. Vale:& salue. Venetiis. x. Calendas Ianuarias.

.M. Anto. Aldegatho.

a Mabam te nuper Aldegathe: ac sic amabam: ut ex illustribus poetis unum: in quo plus ne candoris sit: an uenustatis: non facile dixerim. Accedit extemporale ingeniū: ut mihi dicit: & phœbo & musis tā familiare: quā nullius nostri temporis poetæ. Eram ego huiusmodi hominum prædicatione impulsus totus tui nominis: quum ex tuis affectatoribus: quidam qui nunc mei sunt: Giganteum bellum: ex tua depromptum officina mihi cognoscendum obtulere: estq; id carmen adeo mihi in fronte blanditum: adeo allusit in recessu (nam laconice canis modo transcurrrens hausi quædam) ut te quem antea amabā iam inde mirari incœperim: enim uero si ex his quæ sparsim legi in uniuersum iudicare licet: neq; Mineruam ipsam: neq; deorum quempiam eo bello quod tam longo carmine complexus es ualidius mōstra illa hominum tulisse crediderim: quam tu tam longi fers carminis onera. Reddidi tibi non petenti tui ingenii testimonium in historiis: ut quātum Sabellicus hodie Aldegatho tribuat omnis sciret posteritas: si modo hæc quæ scribimus ad posteros stare poterūt: gaudebamq; meo officio quum tum tāquam illud a me in quæstum mitteretur. Encomiasticon ad me tuum dedisti uarium: elegans: copiosum: omnibus poeticis uirtutibus refertū: scœnus uerius quā hostimentum eorum: quæ a nobis in te profecta sunt: nam quod tantum mihi tribuis quantum haud tribuendum puto: tuam in eo agnosco humanitatē: agnosco & studium erga me tuum: quo nihil potest esse mihi gratius. Fuisset & carmen ipsum multo iucundius: si ad fidem omnia scriberentur. Sed utcūq; ea accipienda sunt: nō parum gratum est a poeta summo laudari: modo ita laudemur: ut tantum poetica licentia conferat mihi ad immortalitatem nominis: quantum in nostris: si meliora illa essent: fuit historica fides tibi collatura. Vale:& caue me tam ineptum putes: ut a poeta nostræ ætatis clarissimo syllabarum rationem pueriliter exigam: nescio quē desipientum apud ueteres imitatus: qui in Olympio Ioue Symmetriam maluit: quam nobilissimum in terris opus contemplari. Venetiis.

.M. Anto. Antonio Pontano.

c T si nulla maiore opus fuit commendatione: non potui: non tibi commendare octauam nostræ Rapsodiæ Enneadem: quā ex tribus sororib; proxima foetra ortis tibi exscribendam poposcisti. Fac: rogo: ut tecta & facta ad me reuertatur: quod facile fiet: si tuo niteris chirographo Sabellici scæda: nec in transcurso cōpendium quæras: sat cito scribit: qui recte scribit. Sed nihil est: quod tuam magis operam iuuare possit: quam si laborem hunc cum Francisco fratre tuo: adolescente optimo: partieris: ut quam tu diligenter exemplar intueberis: tantum ille quæ scripseris rimabundus inspiciat: solertiq; exploret indagine. Erit id mihi uehementer gratum: & ab iis quæ de utriusq; ingenio & eruditione prædicare soleo: nihil alienum. Vale.

.M. Anto. Palladio Sorano.

m Isti: qui me rogaret: ut cras tibi ad Crucigeros adsim: tuum de laudibus Dei: paræ uirginis Panegyricū recitaturō. Ego & si Crucigeri hinc tā lōge absunt: quam qui lōgissime: ueniam tamen libēter quum tua causa: es. n. dignus: qui ab omnibus audiaris: tum multo libēter inscriptionis illecebra: adductus qua nulla posse

EPISTOLARVM SABELLICI

esse mihi gratior: nulla iucundior auditu. Tu Palladi mi fac: quod facis: & omnes ingenii vires in istud intende: his te meditationibus exerce: antiquissimos uates imitatus: quibus diuina magis: quam humana fuerunt curæ: quod si ii: qui in maligna luce: uel Cymmeriis potius sunt tenebris uersati: tanto id studio factitarunt: quanto magis nostros homines decet: qui non imaginariam: sed ueram sunt lucem adepti: in ueri specula sedentes pietatis alumni. Sed quid alii faciant: ipsi uiderint. Tu Palladi suauissime pietatem cole: ut te in sapientiæ constitutam uestibulo Prophetæ carmen secutus. Vale.

.M. Anto. Manteo.

q Vid Manteus agit meus: uir omnium optimus: studet: ut sæpe: an docet: ut semper: an quod rarum est: Pomonalibus adhuc tenentibus feriat. Verum quicquid agit iubet Sabellicus suum Manteum saluere: iubet totis uiribus: quod sponte facit obniti: ut quam plurimi adolescentes ex litteraria illa officina: uelut ex troiano equo egressi in suum theatrum prodeant. Cæterum: quando multum: diuq; Flaccus domo abfuit: iam tempus est (quod Mantei commodo fiat) ut ad dominum reuertatur: ubi conserui illius suspirant absentia: quamq; & ipsi illuc sūt confestim aduolaturi: cum tota domo: si Manteus uir doctissimus ita uelit euenire amicorum omnia communia.

.M. Anto. Io. Carsio:

h Ortensis pergula tuæ: meaq; delitiæ: iam uestiit se pampinis: lilia: quæ a fronte sunt: suauiter florent: a tergo: & qua sese uitis cubiculo offert procaci occursum Tymbræ: menthæ: & silimbri plantaria uirent molliter. Agita anus nostra non contenta popinæ præfectura: & si iam octogenaria: hæredii quoq; sibi curam uendicat: struxitq; tibi: & mihi sub uitæ stibadia: cinxitq; amaraco: & aliis herbis suauiter olentibus: quas topiario opere in uarias animalium effinxit species: sequaci ductu. Cœnatio tibi parata est: tu cœnam para: quotus uero cœnare uelis ipse uidebis: a gratiis licet incipias: poteris: ut tua est largitas: in musarum numero: desinere. Vale.

.M. Anto. Amaseis fratribus:

g Ratulor uobis: quod ambo poeticam lauream adepti sitis: cupio decus istud uobis in dies augeri: uestrum carmen frequenti iuuenum cœtu recitandum curauit: adieci iudicium meum: ut maior rei auctoritas accederet: estq; laudatio secuta incredibili omnium: qui aderant: assensu. Hæc scripsi: ut intelligeretis: quam uestra laus sit mihi curæ: uos uero enitamini: ut ii demum sitis: quibus non modo is honor merito contigerit: sed qui multo etiam: maiora mereamini. Valete.

.M. Anto. Danieli Rainerio.

u Ides Raineri: uir doctissime: ut uero uerius sit: quod præclare scribit Fabius: esse occultam quandam inuidiam: quæ semper ex humanis meliora decerpit. Desit in humanis esse Politianus: semper abs te supreme laudatus: ac tum desit: quum celebritate florebat: & ætate. Doleo mortem hominis amicissimi: sed multo magis doleo causam: quæ non magis miserabilis fuit: ut mihi dicitur: quam pudenda. Sed multum in eo homine amisimus: multum & in Gregorio Alexandrino nuper defuncto. Fuit: ut scis: uir ille graui iudicio: & diligentia non uulgari: sed mediocri: ut libere dicam: ingenio: facundia propemodum nulla: suarum rerum mirator immodicus: alienarum insectator: nulli hominum minus infestus fuit a principio: quam Sabellico: nullum: postquam res Venetas scripsit: est grauius insectatus: fuit enim ex confesso Veneti nominis inimicus: quum obseruantissimus esse debuisset: si grato fuisset ingenio. Non luisse credo: ab aliis scribi: quæ ipse: aut noluit scribere: aut non potuit. Sed audi hominis Cauillium: ne delirium dicam. Criminabatur me in Veneta historia: quum diceret non oportuisse sequi me Venetos annales. Ceu Crispus: Liius: Dionysius: & alii punicos secuti sint non Romanos: aut ipse Cautius fecerit: qui in Vicecomitum rebus prodendis ignobilibus fraterculorum commentariolis usus est: ut mihi dicitur: sub ipsis principibus: & in ipsorum principum gratiam conscriptis: quos osculabundus: ut Sibyllinos: & arcanorum mysteriorum plenos circumferebat. Sed sic natura cõparatum est:

quod maxime placet: id quisq; optimum: & uerissimum putat. Sed ille: ut dixi: talis fuit uir alioqui perpetua memoria dignus: ob eruditionem: quæ non uulgaris ei contigit: in quo dum uitium unum præter meum institutum reprehendo: uideo mihi promodum ille ipse factus. Multo itaq; humanior præceptor tuus Benedictus Prunulus: multo & meus Pomponius Lætus: qui: quum doctissimi sint ambo: non modo non lædunt quemquam: sed ne ab ullo quidem lædi patiuntur: quantum in utroq; est. Reuertor ad nostrorum hominum iacturam: qua non nostra: non patrum nostrorum memoria in ullo maior accepta est: quam in Policiano: cui si longior uita contigisset: tam grauis fuisset Romanæ linguæ censor: quam græcæ fuit Aristarchus. Vale.

.M. Anto. Antonio Pontano.

d Iscederem ego multum a me ipso: nisi te multum amarem: & enim quod ad me attinet indifferenter in omnibus osculor: sua uiterq; complector: mores: & ingenium: quæ duæ uirtutes non tantum tibi adsunt: ut uideo: sed supersunt. Vix ego ausus essem sperare: ut hi octauæ enneadis libri tam scite: accurateq; conscripui: ad nos reuerterentur: difficile dictu est: quam festiuo: hilariq; uultu sese mihi obtulerint: culta facies: nitida: & æquabiliter perpolita: ut nulla litteraria officina tam castum queat Typum imitari. Debet itaq; tibi pars una nostrarum historiarum non minus quam mihi ipsi. Feci ego: nisi opinione fallor: ut ea lectio non displiceret: tu, ut delectaret: & placeret. Vale.

.M. Anto. Harmonio suo.

a Ffecit me incredibili admiratione fabula: quam nuper editam: & adhuc lucem formidantem: mihi cognoscendam tradidisti: nihil in ea non cultum: non elaboratum: ac supra quam nostra ætas præstare possit: aut soleat. Argumentum, Dignitas personarum: sententiarum grauitas: uerba quum uetusta: tum figura: & lepore Plautinis simillima. Sed audi quantum facinus egeris: ille tui Sabellici stomachus: qui nihil: quod nostri esset temporis: decoquere erat solitus: ad unam Harmonii sui lectionem: uelut ad nouum quendam: & insuetum cibum rictum erexit: tamquam in eo aliquid esset: quod iacentem appetentiam excitaret. Cæterum: quantum lectio illa admirationis attulit: tantum nec minus scæna: in qua acta est uoluptatis. Enimuero non contentus: quod auctoris nomen ferres: tulisti & actoris: in quo genere adeo omnibus placuisti: ut ego (mittam enim alios: de me loquar) qui spectaculo non solum interfui: sed præsedî etiam tuo hortatu: sim mihi uisus interdum non in Eremitarum atrio sedere: sed in Marcelli Pompeiue theatro: Plauti fabulam: aut Ceciliii spectare. Tu uero quando spem ingentem omnibus bonis fecisti fore: ut per te Comœdia repararetur: enitere quantum potes: ut tua industria latialis lingua sibi demum restituta uideatur in hoc litterarum genere: uel isq; rogo is esse: quem unum nostra ætas tuto obii cere possit uetustati: quod sine dubio fiet: si naturam ducem sequaris: quæ non finxit te poetam: sed effinxit. Vale. Subieci epistolæ breue carmen: quo testatus sum: quid in uniuersum de tota fabula: immo quid de Harmonii musa sentirem.

Quæ nuda pedem socco: & palla lugubri.

Mœrens comœdia nuper ignobilis.

Errabat latiis urbibus indecens.

Plaudentem caueam: & grauium oblita Sophos.

Nunc renascenti proprium reddit decus.

Piscosi Fucini nobilis accola.

Harmonius: nemo de sedibus citet.

Plautos elyis: nemo Cecilios.

Sat meus scœnæ: Sat meus Harmonius:

EPISTOLARVM SABELLICI

.M. Anto. Paulo Suerio.

i Ocaris tu: an serio tibi & fortunæ irasceris: tibi quæ sepe doceas: illi quæ doceri nihil faueat: sed tu quod obstati obstas: cur non arte pugnas quando uiribus non potes: ut si qua uelis ire non liceat eas quæ possis: imitareque pitissimos nauium gubernatores: qui ui tempestatis suo cursu excussi: non qua ipsi uelint: sed qua feruntur pergunt porro ire. Si non placet urbana professio doceas foris: non ubique eadem est fortuna: si fortuna ulla est: agit hic nouercam: aget alibi fortasse matrem: non ab re uaria & uolucris dicta est: quanquam non uideo: quid hic sit: quod te grauius ferre oporteat. Viuis in luce hominum omnibus: ob uitæ integritatem: & singularem eruditionem: charus: & iucundus. Sed quæstus tenuis: & omnia Romæ cum precio: sic enim soles mihi occurrere. Age nunc: & si non potes hic paruo contentus esse: aduola quo maior spes euocat. En lulientes hinc: inde Rauennates te publice accersunt: ut audio: alii cupiunt: & optant: statue: quandoque ubi esse uelis: quid sequaris: unde spes maior prærenditur illuc animus inclinat. Scriberem plura in hanc sententiam: sed uideo ad quem scribam: satis per te sapis. Vnum illud te etiam: atque etiam: moneo: ne ambigendo trahendoque plus nimio rem patiaris præsentem occasionem e manibus elabi: cogarisque te ipsum post hac non fortunam accusare: quæ nunc: ut uideo: satis indulgenter se se tibi ingerit pulchra: & speciosa pollicendo: nisi & hoc illius ludibrium est: ut quod tanto studio: iam antea optaueris: oblatum spreuisse uidearis. Vale.

.M. Anto. Palladio Sorano.

o Bferuo diem: tu legem serua: qua te mihi prandium paraturum scribis: non Aristippus uenio: sed homo a Sabinis oriundus. Duco mecum conuiuiam unum: frugi hominem: ac minime edacem: ne si duo accubuerimus: Timonis: & Peanti conuiuium istud uocetur: Sic melius: ut gratiarum saltem expleatur numerus. Vale.

.M. Anto. Manteo.

q Væris quid de tua institutione sentiam: dicam breuiter quod de socratica: non quia te Socratem putem: aut tuos Socraticos: non sum tam ineptus: ut hanc fecem temporum cum illo hominum flore comparem: sed quia tu caste: ut ille: & sancte doces: & tui Socraticorum more non minus præceptoris uitam: quam præcepta intuentur. Est itaque duplex institutio: litterarum una: altera rege diuinæ: nam quum te audiunt grammaticen discunt: & poeticen: quum mores spectant Sanctimoniam: & pietatem: estque hic tuorum profectus in eo melior quam illorum fuit: quod ueram pietatem monstras esse colendam: senex ille Atticus: si uetus comoedia uera est: nihil præter nubium uanitatem. Vale.

.M. Anto. Paulo Cencio:

q Vid rogo: quid factum est: quid me miserum accidisse suspicer? Musa ista quiritii laris alumna iam tertium annum filet: quæ multos bonos uerterat in sui admirationem: non pauca in apertum prodendo: plura pollicendo: ut nihil esset: tam arduum: quod de tanta indole non expectari liceret. Vnde dira hæc tacendi cupiditas: cui illa hominum irata est: aut cur ipsa sibi æternitatem nominis inuidet? id ne credere oportet: an ad pontificii & cæsarii iuris studia ex longo interuallo respexit: quæ dum ista rare uult: dum reditu meditat' nostratia iterpollat imo ut uilia & inepta aspernat: transfugaque ex confesso facta odit carmen: odit poetas: quæ sita laudis: & quæda poenitissime oblita. Cæterum quia res pulchra est iuriscientia (si eius scientiæ studio traheris) uetus popularis non possum: nec si possum uelim tuum consilium non probare: modo ita aliena ames: ut nostra hæc non odisse uidearis: satis enim amabis: si nos qui aliud facere nescimus: non contempseris. Vale.

.M. Anto. Danieli Rainerio.

p Et iusti a me: ut oratione: qua laudat' est: a me Benedict' Prunul': nup uita defunct' in publicum referré: aut si publicare nollé tibi legédâ traderé. Et quæ petirutru' quæ æquum est: & ego in omnibus tibi gratificari cupio: neutrum tamé expecta: non quia id da-

tum nolim: sed quia incolumi phama fieri nō possit: nihil. n. adhuc scripsi eorum: quæ oratione illa cōtinentur: quo fit: ut: neq; illud: quicquid est: in apertū referre possim: nec tibi: aut cuiquā: cognoscendū tradere. Dicā rem fortasse incredibilē: cæterū tam ueram: quā uerissima ē hodie aliqua: aut unquā eē potuit: siue solus hodie id facio: siue cū paucis ex scripto: quod fari liceat: nunquam ad dicendum procedo: incredibili paucitate locorum. imaginibusq; contentus: unde typus est ac uelut ἡλί eorum: quæ dicuntur ex signatis quibusdam locis: quibus orationis lumina astruuntur: siqua forte intercurrunt: cætera extemporalitas suppeditat. Verum quando ita tibi placere uideo: ut laudatio illa in apertum referatur: quia nihil est: quod a me tibi iure negari possit: polliceor fore: ut inter cæteras orationes: quæ circiter uiginti numero sunt: a me post paulo publicandæ: hæc quoq; tuo nomine prodeat in lucem: ac fortasse pleniore habitu: quam inter agendum uisa sit: tempus enim: aut studium aliquid adiiciet.

M. AN. SABELLICI. EPISTOLARVM FAMILIARIVM. LIBER VNDECIMVS:

M. Anto. Francisco: & Antonio Pontanis fratribus.

Isi certo scirem omnē uestrorum studiorū rationem ex paterno consilio: & auctoritate pēdere: reprehenderē in utroq; præmaturam istam philosophandi diligentiam: nō quod ante trigessimū annum: ut ait Plato: parū expediat id facere: sed quod noluissem uos iam blandiente profectu: hæc humanitatis studia relinquere: quæ pleniusscule ætate ista percepta incredibile dictū est: quantū conferant ad omnem disciplinā percipiendam: quā perceptam excolant: magisq; popularem reddant. Cōtra Dialectica ista: si nuda sit: nihil est ea una ineptius: perplexitatis: & odiosæ: ut Cornificius ait: infantia plena: nulla ars tantum ab eloquentia distat: nulla eiusmodi uirtuti magis repugnat. Cæterum: quia pater id probat: uir præstanti ingenio: & eruditiōe: probent & amici necesse est. Cupio: & opro uobis fœliciter euenire: quod omne studium & operam in istam artem contulistis. Admonerem unū illud: nisi Xenophontis sententia obstarēt οὐ δὴν ἂν τὸν ἔστι τὰ πολλὰ προιοῦντα πάντα καλῶς ποιεῖν: quod ita noua ista miremini: ut ad eloquentiam aliquando respiceretis: quæ res: & in tractando multum istam scientiam iuuare poterit: & ad eam percipiendam: nihil: quod multi falso putant: erit impedimento. Hæc sentit Sabellicus: uos quicquid egeritis cupio: & opto: fœliciter euenire: tātum habete fore: ut omni tēpore æque futuri sitis mihi: ac patri: charissimi. Valete.

M. Anto. Palladio Sorano.

Egi tua epigrammata culta me Hercule: & quod me in his granditer delectat miræ simplicitatis. Nemo est: qui non intelligat te sentire: quod scribis: id siue arte fiat: siue natura: non possum non mirari: reperio tamen in his: nescio quid. Sed id: quale sit: nec satis scio: nec si sciam dixerim: tēpus & exercitatio egregia artium magistra: monstrabunt: puto: quicquid hoc est: quod nunc desideratur: adiicientq; fortassis: aut certe aliqua uirtute pensabunt. Vale: & quid dialogus τῶν τῶν τοῦ ἑεοῦ: nunc agat: fac ut ex tuis litteris intelligam.

M. Anto. Paulo Suerio.

Vpio: & opto tibi fœliciter euenire: quod sterilibus poetarum Cathedris relictis: te ad Philosophiam contuleris: secutus credo eos: qui sero ad eiusmodi studia accedendum esse existimant: Dialecticæ disciplina ante trigessimū annum iuuenibus interdicta. Sed tu dic rogo: quid Poeticen damnas: quia minus laudis habeat: quam illa: an quod minus sit quæstiuosa: si laus: & celebritas quæritur: haud dubie uicimus: qui poeticen tuemur: si lucrum

EPISTOLARVM SABELLICI

uide ne sordidissime quædam artes: minusq; laboriosæ istud præstare possint. Quod ex Philosophia tibi quæritur: nam eo uenimus: ut res aliqui diuina: non nisi ad quæstum experatur: ceu opes non mores ex illa petendi sint. Nunc & illud doceas: quia res ipsa late patet: ex q̄ sapiētia pte τοῦ τοῦ τῆς αἰαλλεῖας κέρως statuisti: ex Physica dices: unde medicæ artis nerui: uideo quid sequaris. Sed dic rogo: quam longa est spes ista: quâ diu alenda: ecquando profiteri incipies: & postea quam cœperis: quam sera in professione auctoritas: quum cæteræ artes: tum maxime floreat: dū uigent corpora. Contra una omnium medicina non prius in homine spectari incipiat: quam intermortuum sit corpus: senioq; confectum: ut ad nullum minus pertineat lucrum: aut celebritas: quæ inde est: quam ad eum: q̄ utruq; parauerit: uidenturq; mihi medici iis perquam similes esse: qui oleas ferunt: qui iussi dicere cui gratificentur: non sibi dicant: sed posteris: perpauci numero reperti sunt: quib⁹ firmiore ætate accesserit auctoritas: quæ in istiusmodi arte: ut in multis lucri est mater. Sed ars fortasse placuit: quæ diligens est naturæ contemplatrix: at laus ista potuit: & cum poetica cōiungi: ad quam mihi natus uidebaris: nullus est ram eminēs locus in ea arte: ad quem uel modico conatu non facile fueris peruēturus: si diuitias cōtemnere potuisses. Sed tu quicquid egeris: nos: qui tui amantissimi sumus: non possumus non probare: aut quod tibi ita placuerit: aut quia: ut putas: sit tuis rebus magis conducibile. Vale.

.M. Anto. Paulo Cencio.

Onfeci tibi negocium: conditio tibi parta est: ex utriusq; sententia: ut arbitror: est enim: nisi opinione fallor: & honesta: & q̄stiosa: & si de quæstu exitus multo melius iudicabit. Scriberem de tota re: nisi pene notior tibi esset: quam mihi. **Consule** te ipsum: consule amicos: sed deliberatio ista sit uolo breuissima: nā qui ad hoc missi sunt: cras hinc soluēt oram: si per bonam tempestatem licebit. Cupio & opto: te id statuere: quod maxime sit tibi conducibile. Tu siue conditionem cōsciscas: siue reicias: sic habeto fore: ut ubicūq; sis: de tuis sim commodis: æque ac de meis: omni tempore: cogitaturus. Vale.

.M. Anto. Iacobo Alfigiano.

Cribis te diu: multumq; deliberasse: nec tamen adhuc statutum habere: quem **filium** magnæ spei puerum esse uelis. Ego: & si satis scio te eum esse: qui nulli us consilio indigeas: sed qui ingenii præstantia: longaq; rerum experientia: recte possis aliis cōsulere: incredibilis tamen meus erga te amor facit: ut quod sentio: id ad te familiariter scribam: nam & uos medici: quod non sine causa fieri arbitror: quū: aut ipsi: aut filii grauius egrotare incipitis: ab aliis curamini: sic in priuatis consiliis nescio quonam modo non tam sibi quisq; quam aliis sapit. Cæterum: siue sit operæ precium id facere: siue quod magis credo superuacuum: ea mihi est de tuo filio sententia: de uitæ inquam & artium delectu: quæ & Magorum apud Assyrios fuisse dicitur: qui paternis artibus filios instruebāt: ut per manus ars nobilissima posteris traderetur: essetq; uni genti: familiæq; uelut hereditaria. Es tu illi pater: cui tātum auctoritatis in ista professione accessit: ut Augustinus Barbadicus Venetæ ciuitatis princeps: tua unius opera: toto sit suo principatu usus: quæ laus: non uideo cur in filium & posteros: quātum humana cura potest prouideri: nō sit omni studio propaganda: præsertim: quum nulla sit ars in omni gente quæstuosior: nulla: cui maiores honores omni tempore contigerit. Hæc Aesculapio diuinos peperit honores: hæc Apollinem huius patrem sanctiorem fecit: & augustiorem. Nec frustra ueteres poetæ hanc cœlo intulerunt Pæonem: deorum curationi adhibitum mentientes. Quid Hippocrates: cui ob pestilentiam præuisam: & a Græciæ ingressu: discipulorum occursum: depulsam: eosdem græcia habuit honores: quos & Herculi. Mitto Theobrotum: quem ob Antiochum seruatum: magno auri pondere Ptolemæus rex donauit. Mitto Asclepiadem: qui legatos a Mitridate rege ad se missos: regiæq; dona aspernatus: eo fiducia processit: homine a funere relato: ac uitæ restituto: ut sponsonem cum fortuna fecerit: ne medicus crederetur: si unquam egrotare cœpisset.

set. Celebri: & Antonii Musæ nomen: cui ob Augustum Principem graui morbo curatum: statuam Aesculapio proximã erexit Romana ciuitas: & tũ qdem rerum omnium domina. Sed multo plura sunt fœlicitatis exempla: ad unius artis decus pertinentia: quã breuis possit epistola complecti. Tantum habeto esse medicinam: rem meo iudicio præclaram: quæstuosam: Deo gratam: hominibus uenerabilem: per quã facilis ad diuitias: ad honores: & ad ipsam nominis immortalitatem: semper paruit accessus: quare fit potius puer: quod pater est: qua dexteram se offert: fortuna sequenda est. Tu qui eum genuisti: & ad quem deliberatio ista præcipue pertinet: etiam: atq; etiam cogita: quid omnium maxime tibi: & filio expediat: nam: quod ad me attinet: quicquid consilii super ea re cœperis: id tibi deum fortunare cupio: & opto. Vale.

.M. Anto. Hieronymo Squarciafico Alexandrino.

g Audebam ego te: uelut postliminio: in patriam reuersum ocio: & studiis domi florere: quæ omnia eo tibi iucundiora esse sciebam: quo diutius desiderata: postq; uarios fortunæ casus recepta: nunc proh dolor tamquam a fortuna amplius recenti Gallorum incursum: patria hostiliter capta: domo direpta: & incensa: magnaq; pecunia ab amicis redemptus: extorris diceris Circumpadanam Galliam peragrarè: sed tu huc: si me audis: propra Venetã fœlicitatem: uel ex ipso urbis accessu nõ aliter quam Messalæ Soboles: dictatoriam sortiturus. Vale.

.M. Anto. Bartholomeo Marostico.

b Is idẽ dixit sapiens Aeschilus: bis & Cicero: ut ais: sed uerius Cornificius: q uni rei duo affinxit nomina: ut tua fert opinio. Sed miror in re tã perspicua istam tuã mineruæ aciem caligare. Distat constitutio: quis non uidet: a iudicatione: quod mater a filia: quod præcedens a consequenti: hera a pedisequa: efficiens ab effectu: quæ: si non paria sunt: haud tamen dissimilia: intensio: & depulsio: quarum hæc rei est: illa accusatoris statum faciunt: huic ratio subiiciatur: illi firmamentum: hæc accusatoris sunt: & rei: utrum horum alteri præponderet: iudex consideret: necesse est: ut secundum æquiora iudicet: quæ cognitio iudicatio dicta est: estq; iudicis hæc: ut priora illa accusatoris: & rei. Sunt itaq; constitutio: & Iudicatio: ut nomine ita natura: & re: diuersæ: quæris ad hæc: quid sit aliud agere apud Anneum Senecam: sic ille ad Lucilium: tota inquit aliud: agentibus: ii mihi: ut breuiter dicam: uidentur aliud agere: qui non agunt: quod agi oporteat. Credidit Stoicus homo nullum esse: qui tota uita non ab eo: quod uere rectum: & honestum sit: non aliquo modo aberrer. Stoici ita rectum accipiunt: ut nihil sit rectius: id honestum: quo nihil honestius: id nisi sapiens assequitur nemo. Sic fit: quia nemo sit sapiens: ut semper fiat aliud ab homine: quã fieri oportet. De Clodii fororibus: quicquid a me scribi potuit: uir nostra tempestate impense doctus: suis in Tranquillum commentariis docuit: ut mihi dicitur: nam si dicam me legisse mentiar: ne igitur acta agerem satis habui digitum ad fontem intendere: si fatidicus ille fontis haustus: non sitim istam restinxerit: nec Cephisus quidem poterit. Vale.

.M. Anto. Squarciafico suo.

q Væris a me: quando primum Romæ argenteus nummus esse cœperit: quando aureus. Ego: quia nunquam magis negociosus sum: quam quum ociosus: utrũq; breuiter expediam uno dumtaxat auctore: & si grauissimo: contentus. Anno urbis quingentesimo: ut Plinius ait: quinto & octogesimo quinquenio ante quam cum Carthaginensibus circa Siciliam: & de Sicilia: cœptum sit armis disceptari: primus argenteus nummus Romæ percussus est. Secundo post & sexagesimo anno: ut idem auctor prodidit: ex auro nummus primum percussus est: quæ ratio temporum non repugnat illorum opinioni: qui Poenis in Italia Hannibalis ductu bellantibus negant: apud Romanos fuisse signati auri usum. Interfuerunt anni circiter sexagita & amplius: a primordio argentei nummi ad aurei usum: ut ex Plinii auctoritate est proxime demonstratum: qui annorum numerus continet primum & secundum bellum punicum: cum ipsa temporis intercapedine: qua annos uiginti: & amplius: bello utrinque

EPISTOLARVM SABELLICI

est temperatum: quo fateri necesse est: aut nullum secundo bello punico fuisse usum signati auri: aut in extrema eius tempora incidisse. Lege Polybium: & tibi temporum ratio melius constabit. Quod de Seneca scribis: dicam quod sentio: nec illorum: quos sequeris: obstabit auctoritas: qui non ratione aliqua: sed sua opinione nixi Senecae: qui stoicae fuit affectator disciplinae: Tragedias ascribunt: quum ipsa uerborum figura: caeterisque dicendi uirtutibus: tantum uterque auctor ab altero distet: quantum lux a tenebris: caelum a Plutonis regia. Stoicus ille doctus: me hercule: sed obscurus: breuis: horridus: ac degeneranti similis: ut primus latinorum romanam eloquentiam inclinasse uideri possit. Contra quisquis fuit ille tragediarum scriptor: comptus: nitidus: elegans: uenusta uerborum figura: structuraque perpolita: non iudicia sui temporis: non theatra reformidans. Astipulatur mihi non parum urbanissimi Martialis carmen: sed multo magis Sidonii. Non inquit: Corduba praepotens alumnis Facundum ciet: hic putes legendum: quorum unus colit hispidum Platona: Incaustumque suum monet Neronem: Orchestram quatit alter Euripidis: Pugnam tertius ille Gallicanam dixit Caesaris. Vides quam diserte Gallicanus homo utrunque Senecam: poetam dico a stoico separet: ut qui de his dubitare non desinat: dignus sit: qui cum Empedocle semper dubitet. Vale.

.M. Anto. Fortunio.

Aepius ad te scripsi: ut ex istis tenebris quandoque egressus uelles hic esse uicturus: in hac forensi luce: urbanaque frequentia: qua ueri homines fiunt: opibusque & diuitiis aucti: gratia & celebritate florent: adsunt tibi: ut dicere soleo: omnia abunde: quae hominem inuitare possunt ad uitae huius institutum: aetas: eruditio: ingenium: uis: & copia dicendi non uulgaris: & quod omnium maxime nostrum poterit consilium iuuare: dexteritas quaedam pudoris plena: & ad hominum gratiam promerendam: comparata. Nec est quod de fortuna dubites: quam perpetuam tibi comitem destinasse uideri possunt: qui te Fortunium dixere. Sed quod istuc sperare possim: nihil est inquis. Rudis homo: & omnibus ignotus: quod si omnia adsint: ista tamen patronorum frequentia: celebritasque multorum: non solum obstabit: sed obruet me perpetuis tenebris. At quicumque hodie hic clarissimi sunt: fuerunt olim ignobiles: & quod tu nunc ueniens eris: qui: si ad alienum splendorem caligantes foro abstinuissent: nunquam eo loci peruenire potuissent: quo te uerum diffidis. Sed tu quid mihi offundis istas ambages: quum istud ipsum tempus: quo deliberas: iacturae cumulo accedat: quin age: & quod futurus es: mature esse incipias: principio opus est: & dimidium rei tibi confectum puta. Quod si te pudor & metus impediunt: licet Sabellico: Cui charissimus es: uel auctore: huc pereres: uel impulsore: semper amici consilium bonum: sed honesta suadentis: oportet timere. Vale.

.M. Ant. Pontanis fratribus.

Vam magni gratique sit animi Sabellici musa: uel ex hoc cognoscite optimi adolescentis. Faterur haec se multum uobis debere: & ecce ambitiose quaerit: quomodo adhuc uobis plus debeat. Vindicatis nuper partem unam Rapsodiae ab omni sorde & litura: nunc: ut hos duodenos epistolarum libros uindiceris: rogat: obsecrat: obtestatur: in uestra fide: & obsequio est: an mox paulo hi libri: qui sunt Enneadis illius fratres: & si argumento & figura multo inferiores omni squalore: & liturarum sordibus absteris: publicum optare incipiant: quod si aliquando per uos sortiti fuerint: ut tuto: & sine hominum risu: in apertum referantur: ut uere sic grate testabuntur: nunquam manumitti se potuisse: nisi in uestra prius officina fuissent exculti. Valete.

.M. Anto. Adalmaro Marosticano.

Vod res nostras impensius laudas: est id mihi uehementer gratum: sed cur non fit: si ad laudem nascimur: ut Aristo ille chius dixisse fertur. Est praeterea laus ista meo iudicio non parua: quae a iuvene laudatissimo proficiscitur: sed multo maior mihi uideretur: multoque gratior esset animo: si istud parcius fieret: omnis immodica laudatio suspecta est: & inuidiosa: neque huic: ad quem pertinet: magis honori est quam oneri. Caeterum: si quid in nobis est: quod placeat: ut tu mihi perhumane & amice: sic ego

pie & libenter deo refero acceptum. Is uigiliarum mearum auctor; is dux; & moderator; mihi labor; illi gloria. Vale.

.M. Anto. Aemiliano Schoemo Placentino;

Vid de Rhetoricis ad Herenium libris mihi litem intendis; Aemiliane cultissime: quid toties a me quæris; quod meridiana est luce clarius; tanquam in dubium ea res uenire possit; sed uenit; ut uideo; atq; multi tecum libentius ueteri opinioni fauent; quam ueritati male defensæ. Ego; & si satis intelligo; quantum inuidiæ sustineam apud eos; qui esse & uideri uolunt Ciceronis amicissimi; quod libros hos tanquam subdititios eius familiæ eximere contendo. Quia tamen ex omnibus; quæ dicuntur; dignissima est cognitu ueritas; atq; auditu suauissima; quid te; quid omnes ueri cupidos de ea re sentire oporteat; multo breuius expediam; quam res tanta posse uideatur. Primum illud; & scio; & fateor esse opinionem antiquitus receptam; & uelut per manus traditam a maioribus. M. Tullii esse hos libros; qui ad Herenniū de Rhetorica arte scribuntur; & quod magis mirari possis. Diuus Hieronymus omnigene alioqui historiæ scientissimus id credidit. Fuit eius uiri auctoritas semper magna; & grauis apud bonos; estq; hodie; ut si quando maxima. Estq; idem mihi plus quam amicus; sed ueritas multo amicior. Neq; enim is; qui quattuor fere ætatibus fuit post. M. Tulliū; potuit illius scripta melius agnoscere. Quam; aut Fabius quintilianus; qui eum in humanis adhuc agentem; propemodum uidere potuit; si ad extremum ætatis ille peruenisset; aut quam Plutarchus; qui Fabio fuit non multo recentior. Nititur ille; quod ad rem pertinet; nullius auctoritate libentius quam. M. Tullii; ut pote; qui ex uno tanquam ex typo aliquo eloquentiæ pendeat. Verum in his libris; quos de oratoria institutione scripsit; nunq; quod sciam; huius operis meminit; quum Rhetoricos libros; quos Cicero a principio scripsit; citet quam sapissime; testatus tris ad quatum fratrem libros; Rhetoricis illis ab eo sustitutos; quoniam credo non totam continerent artem; citantur orationes per partes; ut fit; citantur quæ ad Brutum; quæ ad Quintum fratrem scribuntur; Librorum ad Herennium nulla fit interim metio; ac si qua sunt exempla; quæ inde accepta uideri possunt; nunc ille ad cornificium uidetur referre; nunc ad uirginium; uterq; enim; quod satis constat de Rhetorica arte scripsit. Plutarchus; qui. M. Tullii uitam accuratissime misit in literas; in longa nomenclatura operū; quæ ex diuino illo ingenio manarunt libros; ad Herennium eximit numero. Testantur id omnes græci codices; quos uidimus; & si Leonardus Arretinus uir græce & latine impense doctus; quum Plutarchi uitam faceret latinā; ueterem credo secutus opinionem; hos ad Herennium libros alienæ familiæ inseruit. Quid; quod Plutarchus; quum suos Ciceroni magistros redderet; in Rhetorica arte supprimit; nescio cuius Hermestis nomen; cui ille; qui ad Herennium scribit; se quandoq; operam dedisse ait. Nec multum me mouet; quod. M. Tullius pro cælio familiarem suū dixerit Herennium; quum idem in quadam ad Atticum epistola; flagitiosum & temerarium uocet. Neq; illud maioris est momenti; quod in legitima constitutione ponitur; exemplum ex Ciceronis persona. Tullius inquit heres meus Terentiæ uxori meæ. Cætera nota sunt. Enim uero si illud tale ualeat; ualebit & hoc quoq; quintus Cæpio; qui per id tempus ualebit; & illud. Agit cum eo Actius iniuriarum; ualebunt & multa alia; quæ in eo opere ponuntur; partim ficta; partim ex aliquo memorabili historiarū loco sumpta; Sed audi quantum illi a uero distent; qui rem ad. M. Tullium trahere conantur. Primum ex his quæro putent ne hunc ipsum; cui id opus uendicant; uirum in eo genere litterarum longe principem; an stultum & dementem fuisse; & ut græci aiunt alistaton; quod si nō nisi summum credant; quod si is habendus est; qui certe fuit; dicat quid sit; quod ad quatum fratrem scribens; Cicero probat Amphibologias; ad Herennium non solum non probat. Sed uituperat etiam uehementer. Quid; quod inibi scriptum; & sententias; & contrarias leges; unum ait esse genus; quanquam causa duplicetur hic; ut diuersa inter se diuideri curæ fuit. Quid; quod illic omne; quod inscripti interpretatione uersatur; ad qualitate questionem pertinere dicitur; hic sub legitima quæstione ponitur; tanquam finitio.

EPISTOLARVM SABELLICI

ni agnatum. Illic oris deprauatio reiicitur: ut oratore indigna: hic præcipitur. Et illud quoque dicant si possunt cur suaforium genus: quum ad quintum scribitur: ad dignum: & honestum refertur: ad Herennium: ad honestum: & utile. Inuentio ad eundem quintum: Dispositio: Elocutio: Memoria: & Pronunciatio membra dicuntur eloquentiæ: in libris ad Herennium oratoris partes: quod & Fabius non probat. Ibi docilem fieri auditorem magis in discursu orationis ostendit: quam breui explicatiõe premittit: hic aliter, quæ igitur hæc & alia multa iter se re & noie discrepantia peficit: & ad unum refert: quæ non affirmare audeat: hunc stultum: & demerere fuisse: quæ non hoc aut illo ope sit testatus: cur prius aliter scripserit: aut cur sententiam mutare noluerit: quæ Ciceroni caluniam astruere: tam ipsi sit: quam si ipsa uiolentur eloquentia. Quid ipsa dicendi forma: quam utraq; ab altera diuersa: quam neutra alteri similis. Plenus Cicero: multum carnis: multum sanguinis præ se ferens: atque immodico similis. Contra ille: quisquis est: tenuis: & uerborum parcus: atque propemodum exultans: Quid quod & uoce una non abstinet: quam Ciceronis ætas non recepit. S. Gellius uerus est auctor. At dicat aliquis: cuius est ergo id opus si. M. Tullii esse negabitur. Ego & si non ignoro quemadmodum sum alio loco testatus: posse quædam huius operis uideri: ad uirginium pertinere: coniectura tamen usus nec inepta ut arbitror nulli libentius id uendico: quam Cornificio: & quod in relatione eorum: qui de arte Rhetorica apud nos scripserunt: continuo Cornificium. M. Tullio subiicit Fabius: tum quia in nono institutionum quum exemplum illud ex quarto ad Herennium libro sumptum poneretur. Amari iucundum est: si curetur nequid insit amari: continuo hæc adiciuntur: Cornificius hanc Traductionem uocat. Quod si. M. Tullii fuisset id opus: haud dubie unius Tullii multo libentius: quam cornificii alteriusue: ut in cæteris auctoritatem secutus esset. Nec dici potest: Ciceronem a Cornificio accepisse: atque ideo ad illum tanquam ad inuentorem referri oportuisse: quum quisquis fuit is: qui ad Herennium scribit: clare testetur se suis non alienis uti exemplis: Et Cicero: ut dicendi facultate: ita natu maior fuit Cornificio: aut certe æqualis. Adicio appendicem illam: quod in libris: qui de oratore inscribuntur: quum omnia dicendi lumina nominatim: Cicero expediat fratri: cui scribit: nihil quod sciam traductionis meminit: quæ in quarto ad Herennium ponitur. Habes credo Aemilyane: quod de libris ad Herennium dici potest: in utranque partem. Sed hæc: quæ contra ueterem opinionem dicuntur: ut uidere est: aut uera sunt: aut certe tam similia uero: quam quod simillimum. Tu quædo quid te sequi oporteat: plane uides: caue illos imiteris: qui malunt suum errorem fouere: quam ueritati fauere. Sunt hi extremi hominum: ut sapiens ait Hesiodus. Vale.

.M. Anto. M. Anto. Mauroceno Equiti. S.

Ommendauit: mihi per litteras suos Cæsares Pomponius Lætus iis paucis diebus: quibus uita decessit: tantumque mihi tribuit commendatione illa: ut ex ipsius erga me animi affectu potius ea scripserit libeat suspicari: quam quod me tam stultum putaret: qui id genus laudis ab eo expectarem. In meis inquit Cæsariibus uere iudicio tuo: tuaque lima castigatissima: qua nihil accuratius nostra nouit ætas: non repugno: sed acquiesco ingenio exercitatissimo: exactissimoque: corrige igitur: emenda: subeasque officium non lectoris sed auctoris: putaque libellum a te amicissimo publicari: qui diligentia ueteres prouocas. Vides Maurocene quantum uir ille summus: mihi tribuit: qui tam humane: ne humiliter dicam: res suas nostro subiicit iudicio. Legi ego cupidissime historiam hominis nostra ætate in recognoscenda uetustate diligentissimi: in qua præterquam quod integra fide omnia scribuntur: delectauit me: supra quam dici possit: castissima oratio: ut non Pomponium me legere arbitrarer: sed ex ueteribus unum aliquem. Intulisset itaque libens rem nostræ fidei creditam statim librariæ officinæ: ut per me publicum sortiretur: non tam auctori: qui ab eiusmodi publicatione non abhorrebat: ut eius ad me epistolæ demonstrant: quæ nostratibus uiris gratificaturus: sed offensusculæ quædam: ut ad illum scripsi: nec adeo multæ: nostrum ab ea re consiliū retardarunt. Hæc quia non sine temeritatis suspitione mutari poterant: ueritus priuum iudicium secutus

ea demum tollerem: quæ auctor maxime probaret: diu multumq; dubitavi: quæ essent mei officii partes in commentariis his publicandis. Nam Pomponius haud multo postquam hanc suam ad me misit lucubrationem fato decessit. Sed tutiorem uiam ingressus librum Archetipum cum Pomponii chirographo ea conditione librariis obtuli: ut nihil illi adderent: nihil adimerent: quod ut commodius fieret totum ne gocium detuli. Democrito Taracinenli: uiro in librariis officinis exercitatissimo. Miraberis scio in Pomponio nouam scribendi rationem: qui neglecta recentiorum lege totus ex ueterum quorundam grammaticorum auctoritate pendet. Sed multo magis mirari possis. nudam dicendi figuram: qui moribus: & uitæ hominis fuit tam similis: ut nihil sibi ipsi similis esse possit. Ortus est Pomponius: ut eius uita tibi breuiter delinietur: in calabris: quibus adempto græcorum commertio nihil est tota Italia simplicius. Clarum i familia Itemma: sed in quo tantus uir non sit legitime natus: ipse quod miror genesim suam semper in occulto habuit: aut certe ignorauit. Sed cur ignorasse credi possit? quum a suis quandoq; per litteras & nuncios ad id missos: multis precibus domum accersitus: ut tantas necessitudines non ignoraret: in hanc rescripsit sententiam. Pomponius Lætus cognatis: & propinquis suis salutem. Quod petitis fieri non potest. Valete. Fuit: & si nobili loco natus: parum tamen liberali facie: breui statura: colore subaquilo: capillo leniter inflexo: minutis oculis: ac sub fronte penitus repostis: sed qui in risu gratiam omnino aliquam mereretur: canitie multa respersus: & qua iam grandis natus: uelut intempestiua: ut mihi dicis: offerebatur. Mundus in uictu magis quam lautus: quippe qui uno fere cibo uteretur: quum solus cœnaret: uini paulo appetentior. Iuuenis sumptuose & frequenter conuiuatus est: parcius iam senex factus: modica supellectile contentus: & in qua nihil præter munditiam probares: uestiebatur fere gallico panno: ueste paululum a pedibus retracta: pileatus hyeme: & coturnatus procedebat in publicum: domum habuit in Exquilis permodicam: & uineam in quirinali: in qua succisuis operabatur horis Portii Catonis: Colummelæ: & Varronis: quorum studiosissimus fuit: præcepta uel in paruis securus: pari studio domi hortulum colere: alereq; simul amphibias aues: atq; omnifariam cogentes: feriatas piscari: quandoque: aut uisco & rhetibus aucupari: commensariq; interrim ac potare auidius: sub umbra fluuiali ripæ: aut fontibus accubas. Vbi puer: & a quo fuerit institutus incompertum habeo: Romæ: quod satis constat: Petro Montopolitano aliquandiu dedit operam: poetæ: & oratori sua ætate clarissimo: mox sub laurentio Vallæ se tantum profecit: ut eo defuncto continuo in magna nois celebritate eë cœperit: ut qui ex omnibus illius affectatoribus unus omnium prædicatione dignus haberetur: qui in defuncti locum succederet. Incidit inde in maximum discrimen: quod cum Calimacho: Platina: & aliis quibusdam: non uulgari eruditione uiris: in Paulum Pontificem Maximum coniurasse putabatur. Estq; iam peregre profectus ea de causa: sub custodia: Romam deportatus: sed in quæstione datum est illi noxæ: quod sibi & permultis adolescentibus: qui nostratium litterarum studia affectarentur: nomen immutasset. Cæterum in tanto discrimine: nihil æque illi profuit ac liberum ingenium: homo enim simplex ac nihil mali cogitans appellatus de Pomponii nomine a Vianelio Antistite: qui quæstioni præsidebat: quid inquit tibi & paulo pontifici: si mihi foeniculi nomen indidisset? custodia inde eductus in Romano Gymnasio magno omnium fauore collocatur: principemq; locum ab initio adeptus: duo ferme de triginta annos (nescias maiore gratia auctoritate) tutatus est: nulli maledixit: aut detraxit unquam: ac ne pati quidem apud se alienam dignitatem lacerari. Silentium in eo signum non probantis: quæ temere alii mirarentur: aut carperent: susq; deq; ferre: quod aliquis de se male opinaretur: qua moderatione uixit omnibus charissimus: fuit tamen (ex residuo credo odio ignominia calumnioso illo reatu acceptæ) in clerum animo paulo infestiore: & in magnorum Antistitum fastu & luxuria insectanda omnino dicacior: sed mordacitas illa tam simplex: ut gratia: & fauor ex ea re non odium illi quæreretur. Plæriq; antistites ac supremi ordinis longe principes familiariter hominem appellare: uiuare etiam pecunia: aliisque muneribus: Ciuili se

EPISTOLARVM SABELLICI

ditione: quæ in Xisti Pontificis tempora incidit: eius domo temere direpta: tam multa sunt hinc inde: illi congesta ab amicis: & affectatoribus: ut pene plura accepisse credatur: quam amiserit. Vixit tamen paruo contentus: fuitq; ab initio contemptor religionis: sed ingrauescente ætate cœpit res ipsa: ut mihi dicitur: curæ esse. Veneratus est omnium maxime Romanæ urbis genium: celebravitq; natalem urbis: quot annis frequenti doctorum hominum conuentu: ubi adolescentes eloquentiæ studiosi panegyricis: encomiasticisq; actionibus dabant prima ingenii experimenta. Pari studio ueterem spectandi consuetudinem desuetæ ciuitati restituit: primorum antistitum atriis pro theatro usus: in quibus Plauti Terentii: recentiorum etiam: quædam ageretur fabulæ: quas ipse honestos adolescentes: & docuit: & agentibus præfuit. Nullus unquam magis uetustatem miratus est: nullus in ea recognoscenda plus operæ impendit: fastidire sua sæcula: ac pro despiciatis habere: quæcunq; nostra tulisset ætas: consistere amenti similis ad omnem uetusti operis occursum: interdum etiam: uberrim flere: meliorum: ut dicere solebat: temporum admonitu: capiebaturq; adeo Romanæ urbis aspectu: ut semel sit in uita extra Italiam peregrinatus uisurus: ut ipse ad me scripsit: quæ circa Tanaim Strabo pro incompertis reliquisset. Romanam iuuentutem paterno dilexit affectu: in qua siquid offendisset a ueteri indole degeneratum: uestri aiebat maiores non tales fuere: Vixit cum eruditissimo quoq; mutua charitate. Quærenti mihi quem ex recentioribus doctissimum iudicaret: Theodorum Gazam respondit: multum etiam tribuere solebat: & Nicolao Perotto Sypontino Antistiti. Platinam: & Marsum seniore unice dilexit. Petrum Cefensem: & ipsum cognomento Marsum: Volscum. Sulpitium: & alia recentiora Romanæ academiæ lumina patria charitate fouit: tantumq; abfuit: ut horum crescenti laudi sit officere conatus: ut illorum etiam studia homo minime ambitiosus præferret suis: per quæ consecutus est: ut eum cuncti patris appellatione dignarentur: paterenturq; sine cōtrouersia academiæ principem haberi. Profitebatur Antelucanis horis: descendebatq; ex Exquiliis ad lumen laternæ: nisi pernox Luna esset. Nihil fere legit unq; nisi ex suo chirographo. Pronunciabat canora uoce: & iucunda: minimeq; concitata: ob linguæ ritubantiam sermo magis castus: quam comptus. Cum Varrone diu luctatus est: ut in integrum restitueret. In crispo: & Liuiio reposuit quædam: & si nemo religiosius: timidiusq; tractauit ueterum scripta. In Poetas: & historicos: semper aliquid dictauit. Ipse quantus in lectione fuerit eius discipuli facile demonstrant. Scripsit de arte grammatica primo suo tyrociniò: ex ueteri grammaticorum forma: scripsit de magistratibus urbis librum unum: de legibus unum ad M. Pantagathum: cætera studiorum eius monumenta: si qua fuere in direptione domus intercidisse creduntur. Scripsit postremo de Cæsaribus a Iunioris Gordiani interitu exorsus: descenditq; in Iustini exilium: estq; mira breuitate usus: sed in qua ipsius studium in recognoscenda uetustate facile agnoscas. Sobria in eo figura dicendi: minimeq; ambitiosa: fides & diligentia non uulgaris: quæ lectio eo magis: & prodesse: & delectare poterit: quo minus hæc: quæ ab eo scribuntur: sunt a multis prodita. Sed tu Maurocene: qui ingenio: & eruditione longe præstas: multo melius pensitabis: quid Pomponius sit supremo hoc humanorum operum labore meritis. Qui: quum in his studiis (Græca. n. uix attingit) atq; in cætera uita talis esset: iam propemodum septuagenarius fatali est morte consumptus. Frequens ciuitas defunctum extulit: celebraruntq; eius funus ad cœli aram antistites circiter. XL. liberarum ciuitatum: & principum oratores: plæriq; numero: & cum his omnis Romanarum litterarum claritas: estq; more maiorum pro concione laudatus. Et hæc de Pomponio ad te: ut homo tibi minus consuetudine notus: qualis in omni uita fuerit: non ignorares. Nec quum hæc scripsi: omnia complecti potui: quum librarii hanc epistolam efflagitarent: & si in quibusdam eorum: quæ executus sum: fidem meam non astringo: & enim diu absens: plæraq; didici ex iis: qui post meum ex urbe digressum uixerunt: cum eo uiro coniunctissime. Sed multo plura erunt: quæ a me quam diu iuuenis illi operam dedi: diligenter obseruata sunt: ac nunc demum exacta ætate ex

thesauro memoriae repetita tibi uir clarissime huic epistolae inserui, Vale: & Sabellicum tuum ama.

MARCI ANTONII SABELLICI . EPISTOLAR VM FAMILIARIVM . LIBER DVODECIMVS,

M. Anto. Cipico Coriolano;

T si quā de amantissimae coniugis tuae foeminae: ut audio omnium: quae hominum memoria fuerunt pientissimae interitu: deq; dom⁹ conflagratione huc primum allatum est: eram ego tunc de suauissimi alumni uita uehementer sollicitus: qui longo confictatus morbo; exigua iam spe; trahebat animam; nō potui tamen Cipice uir humanissime: in domestica illa consternatione: mihi temperare; quin dolorem: quem ex acerbissimo tuorum casu perceperā: quia uerbis coram fieri non potuit: per litteras tibi significarem. Eratq; id officium leuamen omnino aliquā tibi allaturum. Sed uix bene in mentē uenerat: qua

potissimum ratione tuo luctui insinuarer; quum domestic⁹ ille dolor: qui iam antea impenderat: repente in apertum erupit uulnus: amantissimiq; fratris filius adolescens magni profectus: quem pater mihi instituendum; ac propemodum in adoptionem dederat: iam enim totum corpus longa ui morbi contabuerat: in domesticorum complexibus exspirauit. Tum ego ad eam cladem; & si prauisam; at uero nō tam cito expectatam animo deiectus: non modo parum idoneus ad scribendum sum factus: sed consolatione: qua tecum usus eram; ac nescio: an etiam maiore quadam; ut mihi in tanto luctu; & mœrore constarem; indigere sum mihi uisus; sed ut natura sumus in alieno malo ingeniosissima quam in nostro cōstātes: nec lachrymis quidem adhuc bene absterfis: hęc ad te scribere perseueraui: malos: ut uere dicam; medicos imitatus; qui quum alios egrōtos curēt sibi ipsis mederi non possunt: quamquam non eo inficias accidisse; mihi hęc scribenti: quod uix fieri posse putassem; ut tantisper dum tuo medeor dolori; uel quia in hoc ipsū quod agebatur maiorem in modum animum intēdissem: uel quod praecepta: quae a me tibi adhibebantur; ea erant: quae sui officii mentem admonerent: multo quidem leuior factus est dolor ille: quem ægerrime nuper ferebam. Tu uero quantum ea re profectur⁹ sis; incertum habeo; iatis tamen scio eam esse sapientiam tuam; constantiam; grauitatem eam rerum omnium experientiam; ut nullus sit tam acerbus casus; nulla tam grauis iactura: quam tu per te; uel animi magnitudie; uel incredibili moderatione: nō fortiter ferre possis. Id uero quum ita sit: haud propterea nostrum officium superuacuum duxi: nā præter quam: quod uerissimum puto Homericum illud ἀγαθὴν ἀεὶ σαρπηδόνα ἔσθιναι τὰ πόσιν. nescio quo nam modo ingenia ad laudem nata alienis monitionibus facile acquiescunt; facileq; patiuntur ea sibi praecepta: quae ad suum intelligant officium pertinere. Sed utcumq; te consolatio hęc nostra afficiet: satis mihi consecutus uidebor ex his: quae ad te scribimus; si officiosi nomen uiri ex eo feram: quod homini amicissimo in summo luctu non defuerim. Nunc uideamus quæso: quo hęc: quae in tuis rebus facta dicuntur: sint tibi animo ferenda. Verum quia non una es uno tempore clade affectus: sed ut ex Palladii nigri uiri clarissimi litteris: quas de ea re non multo post ad tuos municipes dedit; abunde cognouimus; nobilissimus ille tuus secessus: domus dico illa mari imposita: de cuius perspicuo apparatu; amœnitateq; incredibili multa ad nos: iam antea multorum testimonio; fuerant delata: una cum coniuge tua foemina pientissima; est incendio

absumpta: quæ si quis ex iis: qui uulgo accedunt: ex suo magis quam tuo ingenio expēdat: haud dubie audeat affirmare: eo te maiore dolore esse affectum: quo multiplex iactura minus sit: quam singularis aliqua tolerabilis. Ego: quum rem totam Cipice confidero: facile colligo ex incendio illo nocturno duplicem in te profectam esse cladem: utraq̃ meo iudicio ab altera diuersam: unam tibi uiro summo ingenio: summaq̃ doctrina haud nimium grauē: sapienti alterā fortiter ferendā: Et ut hæc qualia sint melius constare possit: & exemplis hinc tecum agam: & rationibus. Duplex: ut uideo: Coriolane inopinatus ille casus tibi uulnus intulit: unum absumptæ cum preciosa supellectile domus: amantissimæ coniugis alterum: quam nocturna illa clades flammis obruit. lactura hæc animæ est: illa rerum: utra uero æquius ferēda: qui te uno meli⁹ statuere possit: est meo iudicio nemo. Cæterum: quum ita persuasum habeam: arbitratus sum: ab initio in altero te: aut nulla: aut certe mediocri cōsolatione indigere. Superuacua est omnis medicinæ ratio: quæ nihil quod curare possit: in eo reperiat: cui adhibeatur. Quod ad domus attinet: & rerum deflagrationem: non est: cur a me accuratiorem aliquam expectes admonitionem: quum nullum ex ea re dolorem: aut omnino leuem ad te peruenire potuisset: certo sciam: nisi forte aliquis ita sit ineptus: ne stultus dicam: qui affirmare audeat: te uirū constanti ingenio: & doctrina singulari: qui summorum uirorum exempla ab ineunte: ut audio: ætate tibi imitanda proposueris: qui philosophiæ præcepta non libens modo: & audire: & legere: sis solitus: sed æqua etiam lance expendere: altiusq̃ rimari: nunc a pristino illo uitæ instituto: tam diuersum abiisse: ut Democritum & Biantem insanos fuisse putes: quorum hic: quum omnia ei fortuna ademisset: nihil se perdidisse testatus sit: ille ne concessa quidem: ut expeditior ad uirtutem accederet: retinere uoluerit. Omitto nostrorum exempla Curii: Fabricii: & aliorum: qui neque habuerūt quicquam: neque habere uoluerunt. Persuasum fuit: illis nihil huic deesse posse: qui omnes uitæ rationes in uirtute collocasset: nec diuitias: & hæc: quæ hodie miratur uulgus: ea esse: quæ meliorem quemquam efficiant: essent enim uere bona: si id præstare possent: nec quæ uiam ad uirtutem commodius expediant: quorum: si alterum inesset præstâtissimos uiros illos: quorum modo mentio facta est: inuitare potuissent: ut ne hic Pyrrî aurum: ille samnitium repudiaret. Verum quia neutrum diuitiæ tribuunt: quia eiusmodi sunt: ut nō modo nō sedent: sed augeant etiam prauas cupiditates: turpiterque uoluptatibus deseruiant. Facile sapientissimus quisque eo adduci potuit: ut ne sua quidem hæc diceret: quæ fortunæ nutu huc: & illuc: temere transferuntur. Nec me adeo mouet illorum opinio: qui Platonem: Epicurum: Zenonem: & alios plærosq̃ uiros in philosophiæ studiis facile principes: longe aliter uixisse aiunt: quam scripserint: uelut facile sit præcipere: præstare uero difficile: nec multo plus Senecæ auctoritas: qui fortius mihi locutus uidetur: quam uixerit. Is: quum ambitiose nimis quæsitis opibus incubaret: multum inter diuitem: sapientem: & stultum interesse arbitratus est: tamquam ad sapientiam tuendam conducant diuitiæ. Sed si Diogenis pera: atque Antisthenis pallio contentus esse potuisset: inexpleram Neronis rapacitatem suis opibus inhiantem: nunquam infra personam: quam gerebat horruisset: neque de cōmeatu ab eo impetrando tam diu laborasset Seneca: quia sit magni animi: ut idem auctor ait: dare (est enim id copiarum potius) iccirco diuitias sapienti tribuendas dixerim: quin uerius illud dici potuit: oportere sapientem aliqua possidere: ut per ea illum fortuna ad uirtutem exerceat: nota uox est stoici hominis: qui nihil eo homine infoelicius iudicauit: cui nihil unquam aduersi euenisset. Quo fit: ut si sapienti uiro concedendum sit aliquid: hoc uno nomine concedi debeat: ut non desit: quare fortuna cum illo possit colluctari: nec multo plus peripatheticis accedo: qui ad beate uiuendum hæc quoque uelut necessaria sapienti uiro tribuerunt. Horum in hac parte auctoritas: haud plus me mouet: quam deliri illius apud Aristophanem senis: qui omnia uult diuitiis seruire: notum est Comici carmen: quasi uero recta uiuendi ratio sine rerum affluentia constare non possit: quum contra innumeris cupiditatibus eas seruire ignoret

nemo: nec fere eas possidere quęquam: qui non idem sit: & semper sollicitus: multoque ad uirtutem infirmior. Sed non ad hęc scribenda ueni: ut a paupertate: & inopia contra diuitias disputarem. Scio ego multa in utranque partem dici solere: uerum illud potius probarem: nullam diuitiarum iacturam huic uiro oportere esse grauem: qui in uirtute collocatas habeat omnes uitę rationes. Gemistho ille (Bizantius: ni fallor) qui chrysolorę fuit magister: homo in Philosophię studiis sua tempestate emittens: quum forte publico inambulanti: uel: ut quidam aiunt: liberali lusu animum remittenti: trepide nunciatum esset domum: cum omnibus fortunis: subito incendio absumi: nihil comotus tantum respondisse dicitur: ὕποσῦρος καὶ ὑλάτος τῶν πάντων Διάλυσκός τοι uocem me hercule summo philosopho digna: & qui non ignoraret hęc: quę alii sollicito complexu fouerent: bonorumque appellatione dignarentur: perpetuę corruptioni esse obnoxia: & quia fluxa essent: & caduca: ob id ipsum ne talia quidem: ut sua uir sapiens possit dicere: non modo stabilia sibi & mansura iudicare: & ut breuiter colligam: quęcunq; in hęc sententię dici possunt. Hoc Cipice statuas uelim quoquomodo hęc hominibus eripiantur: siue casu: siue quod magis credo providentię: si is es: quem omnes prędicant: & ipse mihi persuadeo: si ista demum auctoritate: splendore: celebritate dignus: quę tuis amplissimis uirtutibus tibi inter tuos iam antea parta est: pręsentem iacturam esse tibi forti: constantiq; animo: ferendam: ac pene contemnendam: uel quia fortem uirum non deceat ullis fortunę casibus succumbere: uel quod christianum hominem uocę patientissimi senis meminisse oporteat: qui dedit: abstulit. Sed quum ex his: quę breuiter proposui (uideo enim cui hęc scribam) tum singulari ista prudentiā: & doctrinā: qua pręstas: non uereor: quin recte intelligas: quę sint tui officii partes: in huiusmodi rerum iactura perferenda: & enim quum aliis turpe est: tum sapienti uiro turpissimum: tempus: quod dolorem leniat: expectare: si dolor ullus in sapientem cadere potest. Nunc superest: ut alteri plagę fomenta adhibeamus: quę: & si certo scio: non eam uim habitura: quam & Nepenthes illud: quod apud Homerum Thelemacho propinat Helena: erat enim id non solum ἀχολόν: sed: ut eminentissimus ait poeta κακὸν ἐπιλήθεσθαι πάντων omnino tamen aliquid profuturam confido: eritque uulneris huius curandi ratio: ut uideo eo difficilior: quo plures uidentur inesse dolendi causę: ita nunquam natura comparatum est: ut quum ex iis aliquis: quorum uita fuit nobis charissima: sit morte sublatus: nescio quo nam modo: non minus nostra: quam defuncti causa doleamus: dolorem ipsum: aut adempti parit desiderium: aut incommodum: quo superstites illius morte afficimur. Sed quod maius incommodum: & ob id fortasse minus tolerabile ex ademptę coniugis interitu ad te Cipice peruenire potuerit: haud sane intelligo: pręsertim quum te animo contemplor numerosa ista liberorum cohorte septum: quorum quisque per ætatem optime patrem familias possit agere: quum domum ancillis: seruis: clientibus frequentem: in quos non auctoritatem solum: sed imperium quoque Coriolane teneas. Verentur liberi: metuunt serui: amant clientes: charissimum habent omnes: certatimque tibi unı adsunt: contenduntque pręcipue iuuare: alere: fouere: ut non modo non ministeria uitę ulla sint tibi defutura: sed superfutura etiam. Quare non est: ut uideo: cur in tanto ministrorum comitatu: necessitudinumque affluentia: quātam tibi nocturna illa clades fecit: reliquam solitudinem metuere debeas: aut illum incommodum minus tolerabile: quamquam si quid esset: quod omnino timeri oporteret pari constantia: & moderatione: qua reliqua danda censerem: id tibi ferendum. Nec defunctę desiderium id esse debet: ut non sinat te esse memorem: haud potuisse eam: si nihil etiam accidisset: quia iam grauis esset annis diutius esse tecum: eaque pręterea lege natam: ut fatali necessitati cursu uitę: iam pene exacto: nō multo post parere cogeretur αὐτὸ γένεσθαι φέροντες τι ut Colophonius ille Xenophanes uerissime ē pdicare solitus: & noster Flaccus: debemur morti nos nostraque: quapropter quo breuior erat mutuę utriusque consuetudinis spes: breuiorq; fructus expectandus: eo (quis non uidet) debuit minus tibi desiderii reliquisse. Sed longissimus dixerit aliquis uitę usus: simulq; inueteratus amor non patitur defun-

EPISTOLARVM SABELLICI

etæ memoriam tam facile obsolescere. Hic dicas uelim: quis fuit longissimi huius usus finis expectandus: aut quæ potius causa: utrumq; alteri conciliauit: matrimoniq; iugum subire coegit: procreationis credo cupiditas: est enim a natura omnibus animantibus uoluntas quædã ingenita aliquid sibi simile procreandi: at sui est uoti uterq; compos factus. Peperit illa tibi liberos: quam diu per ætatem licuit: repleuitq; sua foecunditate domum: nec erat cur ex eo usu quicquam: præter mutuuum alloquium: familiaremq; congressum expectari posset amplius. At id ipsum illa moriens a se tibi relinqui non ignorauit: & tute quoquouersum nunc flectis oculos: aliquid sane uides: in quo amantissimæ coniugis effigiem intuearis: in quo illius uoce: risu: incessu perfruaris. Manet itaq; tibi integer ille prioris uitæ fructus: manent dulcissimi connubii certa: perpetuaq; monumenta: quibus tu coniugis amantissimæ: illaque tui perpetuo debeat esse memor: & quamquam mors ipsa corpora diremerit: animo tamen: in quo est uera hominis ratio: uterque altero fruimini. Addo illud: quod cerro scio te non ignorare in hunc maxime usum mortales ab initio ex cæra aliaue materia sibi imagines effinxisse: ut quum defuncti: aut absentis in illis liniamenta intuerentur: eorum desiderium inani alioqui leuarent aspectu. Quod si cæra: Gypsum: saxa: & alia id genus multis hoc prestare potuerunt: quanto magis tot liberorum ora tibi possunt: & debent: in quibus non solum extinctæ coniugis imaginem: sed uocem: ut dixi: ipsamque propemodum exosculeris animam. Sed hæc eo tendunt: ut nihil in ista domestica clade accidisse arbitremur: quod tua Cipice sit causa acrius dolendum. Quamquam si qua doloris ineffet causa: te pro tua grauitate: & prudentia: mcerorem: & luctum ullum non decet admittere: aut quoquomodo admissum diutius retinere. Superest dices: quod ne tu quidem Sabellece neges: ut ademptæ coniugis nomine sit mihi quam maxime dolendum: cui præterquam: quod mors sit omnibus acerba: formidolosa: atrox: subitus ille: & inopinatus casus: multo atrociolem fecerit. At uideamus quæso an ita sit: ut miseri quicquam illi in morte acciderit: aut post mortem accidere potuerit: quapropter te: & alios: quibus illius uita fuit charissima: merito dolere oporteat. Primum tantum abest: Cipice: ut horum quicquam accidisse credam: ut procul etiam ab omni miseria: tunc eam fuisse contenderim: quum uel ipsum mortis limen insisteret. Miser: ut opinor est: quem dolor cruciat: cui doloris metus: aut supplicii: maliue alicuius iminet. At illi non modo non metus propinquæ mortis affuit ullus: sed quum iam mors ipsa haud dubie instaret: ne animaduersam quidem crediderim. Intempesta nocte: ut audio: ignis ille conflatus est: tum dico: quum humana corpora arctissimo premuntur somno: quum illam alta quiete pressam iacuisse credibile est: omni cura: metu: sollicitudine solutam. Fuit illi igitur mors non magis terrori: quam paulo ante ipsa fuit quies: quum leniter irrepserat: terribilis autem fuisset: si aliquanto antea præuisa esset: eiusque metus torquere cœpisset animum: nō enim mors cruciatus est: sed mora: quæ trahit mortem: illa enim dura sumus: non adest: & quia non adsit: neq; dolori: neq; cruciatus esse potest: quum uero adest: tum profecto esse desimus: metus est ergo qui miserum facit: qui torquet: qui cruciat: mortemque ipsam terribiliorem affingit. Is quia tum ab ea longe abfuit: neque miseram fecit: neque: ut arbitror: facere potuit: quamquam si clades illa etiam præuisa esset: affirmare tamen ausim ab omni metu: miseriaque tum eam longe abfuisse: nam si præuisum fuit incendium: aut id illa effugere non potuit: aut certe noluit non potuisse: stultum est dicere: quum si alia defuissent: uel in subiectos fluctus tuto desilire potuisset: littorumq; proximitate seruari: si potuit: & noluit non metu ullotum eam consternatam credere par est: sed spem salutis illi certissimam affuisse: quæ ne in extremis quidem casibus hominem deserit: ut Hesiodus ait: sic Metellum illa olim comitata est: sic Liuiam: quæ Augustæ cognomen tulit: sic nostra tempestate matronam Romæ nobilem: quæ duos natos flammis circumdatos periculo exemit: per medios ignes omnis discriminis oblitam: quin securam etiam uelut inde in tutum abitaram: constanti animo flammam ingressam. Quod si nullus ad eam peruenit mortis terror: quia medio sit somno oppressa: & iccirco malum non præuidit: aut si præuisum fu-

it: quia nihil expauit: manifeste apparet: antequam caderet miseram esse non potuisse: quia nullus ad eam periculi metus peruenerit: in morte autem sensum ullum esse stultum est dicere: quippe: quæ ubi admissa est homo: utiq; non sit amplius. Superest igitur: ut quando nihil mali prius illi: quam extincta sit: acciderit: neq; in ipso casu accidere potuerit: ut siquid sit: cur eius uicem dolere debeas id ipsum post mortem acciderit: in quo: si uetustissimos philosophos audire uolumus: bipartito est ea quæstio tractanda: ut aut Leucippum stultitiæ magistrum: Democritum: & Epicurum: secuti nullum esse post mortem sensum arbitremur (quod tam impium sit dicere: quam stultum credere) atq; ita: ut non boni quicquam ita ne mali quidem illi euenisse putandum est: quia nihil utiq; sit amplius: quamquam hoc ipsum fortasse aliquis omnium miserimum dixerit: eum qui quandoq; fuerit esse desuisse: quod uel solo admonitu sit uehementer formidabile. Quamquam: si sic esset: non magis illa nunc doleat: quia esse desierit: quam priusquam nata esset: doluerit: quod tam fero nasceretur. Sed stulta horum opinio: nec magis stulta: ut dixi: quam impia. Verius igitur illi: qui tunc stabilem: mansuramq; uitã incohari arbitrati sunt: quum illud hominis: quod perpetuum est: quod æternum: quod corrupti non potest: ab hoc corruptibili separatur: quasi tum demum mens hæc uere uigeat: siq; sit compos: tunc æternitatem intelligat suam: quum uinculis est corporis soluta: quod iccirco a græcis τὸσωμα appellatum interpretatur quia τῆς ψυχῆς sit σῆμα. idest animæ sepulchrum. His igitur siquis temere accedat: non modo non formidolosam esse mortem dixerit: sed ualde etiam exoptabilem: per quam ad æternitatem transmittimur. Sed Stoici præ cæteris audiendi: qui nostris si millima quædam de anima uulgo tradunt: esse iis: qui pie: & innocenter uixerint: post mortem parata præmia. Impiis: & fontibus supplicia. Sic apud Platonem leges demonstrant habere se apud inferos sorores. Sed hæc ueriora ueris esse præter diuina testimonia: multaq; rerum miracula: quæ argumento esse possunt: ipse etiam humani generis prædicat consensus: quæ: quum ita sint: quis non affirmare audeat: non modo non mali quicquam illi post mortem accidisse: sed præclare etiam cum ea actum: quod foemina inoffensa pudicitia: singulari innocentia: religione præcipua: pietate summa: christiano nomine insignis: omnibus uirtutibus septa: morte uel non præuisa: uel quod nihil homini contingere possit optabilius: nõ formidata: ad certa: mansuraq; uitæ præmia uenerit: ois metus: curæ: ægritudinis expers: nõ terrenis: ut antea casibus: nõ periculis obnoxia: nõ mortis: nõ corruptionis amplius sollicita: læta præterea: ac foelix: quod te uirũ summa prudẽtia: singulari grauitate: celebritate multa: multisq; ornamenti præditũ: liberis: opibus: auctoritate Delmatici nois: lōge principẽ: superstite reliquerit: quod tũ demũ uita exire cõtigerit: quũ nihil in ea adhuc uidisset: quod foeminae optima uidere non debuerit. Et hæc Coriolane sũt: quæ i tuo domestico luctu & mœreor: uelut fomẽta quædã ad eũ dolorẽ leniẽdũ: quẽ ex inopinata ista clade uideri poteras accepisse: a me tibi adhibẽda putauit. Quãquã nõ uideo: ut ab initio dixi: quis tã immoderatus dolor: in te uirum oĩ genere litterarũ florentẽ: cadere potuerit: quẽ sine præcepto monituue cuiusquã nõ facile: uel tua cõstantia pferre potueris: uel ratione superare. Superest igitur: ut hæc: quæ maiore oĩno fide: quã re: ad te scripsi officii gratia: magis quã: quod ita opus fuerit: a me tibi missa existimes: nã & præclari medicæ artis: pfectores: si quãdo grauius ægrotare cœperint: & si omnes adhuc mededi rationes sibi cõstent: facile tamẽ patiunt a minorib⁹ medicis curari: salutaria remedia adhiberi. Sed utrũq; re habet: tuæ erit hũanitatis: a cõsilio hoc nostrũ officiũ non ab euentu metiri: hic enim fortunæ est: illud uero animi: quorũ utrunque magis ueræ expediat amicitia: siqui ignorant: neque ipsi ueri sunt amici: neque tales: quibus amicus aliquis esse debeat. Vale.

.M. Anto. Sabellicus Antonio Lauretano Equiti Clarissimo, Salutem.

q Vam. Cõtumax sit hois natura: & in omne uetitũ procliuis nũc demũ intelligo Lauretane uir doctissime: pulsat grauior ætas ad hostiũ: & ego tã ambitiosus sũ: quã olim maxime: nec ex oĩbus rebus aliud magis optat aĩus: aliud cupidius regit: q̃ quod illi a pricipio negauit natura: cuius ductu: & iperio: si hodie uiueret: nihil

EPISTOLARVM SABELLICI

optaret quisq; nisi quod æquū esset: & parabile. Succlamat animis experiētia: reꝝ oīum magistra docet: demōstrat: nostrorū tēporū ingenia tantū: a ueteribus distare ab iis dico: quæ eruditore saculo fuerūt: q̄tum ipsa distat terra a coelo: aut: ut notiora dicā extremus occidēs: a primo ortu solis: nec p̄pterea definit ambitiosa posteritas florē illū hominū nulli imitabilē inepte emulari: p̄milionū morē imitata: q̄ nō altiore calciatu nō suggestu capitis cōtēti in digitos sese erigūt: ut p̄ceriore statura hoīes æquare uideātur. Laborāt alii fortasse hoc uitio: sed q̄ me uno ineptius id faciat: est nemo: q̄ppe q̄ tanq̄ solus oīum possim sine risu ueterū emulus uideri: quū iā antea passus sū res meas temef euagari: tāq̄ ex hac tenuitate ingenii: quod q̄ rude sit: & sterile nūq̄ alioqui dissimulare sū aus? : queat aliqd̄ p̄ficisci: quod dignū sit legi: tū his paucis dieb? duodeci epistolæ libri: sed multo ueri? ineptiæ dixissē: & si me nō probāte: nō tamē p̄hibēte domo euolarūt mancipē quēdā secuti librariæ officinæ: digni q̄: ut turpia & fœda mācipia: domi cōtineret ne iter atriēsēs qdē seruos hñdi. Et ut ip̄robi sūt & ip̄udētes iā: ut audio: ad hoc sese parāt: ut mox paulo ex officia illa p̄deāt i aprū: tāq̄ libertate digni: sed quo euetu ip̄ si uiderit. Ast ego magis ip̄robus: q̄ tāq̄ res ipsa sit fœliciter cessura: horꝝ sorores pari numero: totidē dico oīoes: q̄a uelut iā maturæ uiro diu: noctuq; siebiliter lamētābāt q̄ diutius domi cōtinerēt sine cultu & tāq̄ detractis uestib? : ut eadē officinā subirēt idulgenter nimis ne stulte dicā tuli: haud dubie fratꝝ uestigia secutæ: ut cū illis publicū sortiāt sed uideo: uelut ea: q̄ oculis uidēt: fore: ut & fratres & sorores p̄ ludibrio abeat i ora hominū eūdeq; sortiāt exitū oēs: ut niobes & āphiōis filii: sed cur n̄ sortiāt: quū qdā eaz̄ sapiāt n̄orꝝ studioꝝ tirociniū: sed qcūq; illas manet exitus i eo uisæ sunt mihi sape: q̄ nō p̄i? pedē domo extulerūt q̄ tuo fuerit noīe i scripta: uelut cauteriū p̄ qd̄ ubiq; tutæ eēt secūh ituræ: id ego eo passus sū a me facili? ip̄etrari: quo maior ē Lauretani auctoritas i oī studioꝝ genere: ac quo maior eo certe habilior: ad illas ab omni contumelia & obtreccatione uidicandas: quod ut facias: uir præstantissime: ut per te sint saltem inter tuos incolumes: nisi p̄ re inepta inpte omnia petuntur: te oro: plurimū & obtestor. Vale.

M. Anto. Benedicto Cornario. S.

ihil hominum memoria utilius fieri contigit: Benedicte uir ornatissime: quam
n quod uetus iactura: quam latina lingua tam bellorum: quam temporum iniuria: multis retro ætatibus fecerat: paucorum hominum industria nobis refarci ret. Exhaustæ prorsus cōsumptæque erāt bibliothecæ: Romanus sermo barbaricæ fœditatis uitio pressus: facie: situ: & squalore obducta: sordida: & neglecta in obscuro esse: nec siqua interim ingenia emergere: q̄ rē tāta auderēt seruitio eximere: ob ipsam librorꝝ inopiā p̄ficere poterāt. Multi uariique hominū conatus extitere. Sed inutiles illi: & irriti omnes: & iā nihil aliud norāt nostra tēpora: quā uetera desiderare: & quæ semel depolarata essent: p̄petuo lugere. Quū noua hæc: & inopinata imprimendi ratio: quasi munus quoddā coelo demissum: maiore oīno admiratiōe: quā spe futuri successus p̄diit in apertū: q̄ res incredibili celeritate: nō Italiā modo: sed totā pene Europā: mira librorꝝ referfit opulētia. Verū sæpe fit: ut spes spei gradū faciat: plariq; his paucis annis: p̄tim noua scribēdo: p̄tim q̄ uetustate corrupta essent: in integrū restituēdo rē auspiciatissime incoharā: mirū in modū iuuerunt. Velles tamē in hoc publico successu: ut q̄ ad recognoscēda: emēdandaque aliorꝝ scripta: librariis officinis suā operā locarūt: cōmunis cōmodi maiorē: quā sui rationē habuissent: effecissent illi haud dubie: nisi q̄stui nimium studuissent: ut nihil hodie: aut quā paucissima in multiplici: & uaria lectiōe desideraremus. Cæterū eorꝝ: uel incuria: uel negligētia ita accidit: ut nūc quoq; multi: uelut anfractus passim lectoribus occurrāt: q̄bus sublatis facilius oīno conatus fuisset: ad bonæ artiū studia capeffenda. Id ego uitū: quū in aliis ægre: tū in Liuro: qd̄ toties ip̄rimi cōtigisset: ægerrime ferebā: in quo pene plura mercenaria opera: quā ulla tēporꝝ iniuria inuenterat. Nec interea solus ego eā molestiā sentire. Erāt & alii quāplurimi: q̄ ob id ipsum eā lectionē cunctantiu adirēt: quū nulla aliogni: uel utilior: uel suauior adiri posset. Huic igif multorꝝ siue q̄relæ: siue sollicitudini: occurrēdū ratus Bernardinus Herasmius Nouocomēsis homo: ut te nō ignorare arbitror: fide: & industria singularia me nup̄ petiit: qua potissi-

num ratione Liuium in integrum posset restituere: cui ego uetustissimo aliquo exemplari opus esse respondi: ut pauca hæc: quæ ex tanto naufragio fragmēta adhuc restant emendatius legerentur: tum ille quando id inquit: haud facile datur: tu si potes: da operam quæso: ut clarissimam historiam aliquanto integriorem nouæ impressioni subiiciamus. Recepti ego: quum ipsius causa: tum: ut iis: qui historię cognoscendæ studio tenentur: aliquid gratificarer: me id facturum. Sed quum multo plures loci quam putaram: uno atq; altero exemplari parum integri occurrerent: pro magno habui negotio cum iis: quæ obseruata a me essent uetustioris alicuius codicis: lectionem cōferre: qui diuissimerequisitus ex ornatissima bibliotheca tua officiose mihi est demum oblatus. Multa fateor: eram in medio relicturus: quæ lectione illa confirmatus a uitio uindicare perseueraui. Cōtra plura quidē in eo sunt: quæ nihilo sinceriore fide (ratione enim & auctoritate conuincitur) quam in cæteris notata obseruaui: quorum ratio: ut aliquanto tibi facilius cognitu esset: quum decadem ordine: tum librorum seruato ad ducentos & amplius locos: tibi certa scire digessi: quibus sapientissimo iudicio tuo pensatis facile perspicies uerissimū esse illud Sophoclis grā gratiā parit. Qui: quū cæteris paribus satis emendatum: mihi librum concesseris: pari officio acceperis: per quæ illum adhuc emendationem habere posses. Vale.

.M. Anto. Antonio Cornario, S.

P Ræfagium fuit illud credo uir clarissime: quod septimo ab hinc anno ex ueteri carnorum ora Venetias appulsus: librum de prætoris officio proxima apud me fœtura natum tibi in primis cognoscendum tradidi. Accepisti tu quidem uernam librum perhumanè: ut soles: amplitudinemq; tui nominis & splendorem formidantem: crepundiis etiam adhibitis molliter pertractasti: tum uero lineamenta corporis non aspernatus cætera: si recte memini: probare perseuerasti. Vnum: ni fallor: in eo uisus es mihi desiderare: ut quando membra locorum fortassis natura non nihil remacruissent: plusculum haberent: & carnis: & sanguinis. Tuo itaq; sapientissimo iudicio motus non aliter: quam celesti quodam oraculo: cœpi mecum continuo considerare: qua potissimum ratione ea refarciri posset calamitas: constititq; duobus in primis opus esse tempore: & diligentia: quorum neutrum sine altero id satis præstare posset. Fuit itaq; ille diu in tenebris: eratq; adhuc diutius futurus: quum ultro per hos dies forte bibliothecam recognoscenti squalida: bone deus: sed sic quoq; haud inamabili se se mihi obtulis facie: eum ego non nihil intuius: quia non adeo multa me in illo offenderant: quasi ex durissimo ergastulo in catastam traduxi: ubi uel natura: uel mangonica potius industria: ita breui profecit: ut dignus non multo post: sit mihi uisus: quem libertate donarem: Sed quum iam manumissus liberalisq; cultu esset in medium processurus non uidebam: cui honestius inscribi posset: quam tibi uir clarissime: per quem ornari melioremq; fieri contigisset: sed duriuscule fortasse adhuc tecum egimus: translatione magis longa quam necessaria usui: nunc omen illud magis quam cōsiliū fuisse dicam: quod nostra hæc lucubratiō ad te primum sit delata: cuius erat nomine aliquando in apertum referenda: quæ si tibi cultior: pleniorq; quam antea uidebitur: tuæ auctoritati ascribi uolo: illud uero a tua amplitudine studiosissime contendo: ne eo consilio existimes: hæc a nobis præcepta tibi missa: quod te illis aliquo modo indigere arbitraremur: essem ego uere stultus: si uiro in philosophiæ studiis eminentissimo: quippe qui Venetam academiā multa nominis celebritate plures annos rexerit: ciuilis administrationis præcepta proponere auderem: quin id potius feci: ut quum hæc legeris: senties que istam administrationis formam tuo sapientissimo consilio institutam: his. Quæ breuiore hoc libello continentur: ex omni parte respondere uberiorem tuorum studiorum uoluptatem percipias: simul: ut & alii. Qui non ita sape

EPISTOLARVM SABELLICI

rent : si quandoque in hanc forte lectionem inciderint: per te haberent : quibus in prætorio munere obeundo præceptis uterentur . Reliquum est: ut Vicentinos meos: quod constanti omnium prædicatione facis : quam commendatissimos habeas: eaque animi prudentia & moderatione tractes: quæ tua sit sapientia : & mansuetudine: maxime digna . Ex omnibus tuis officiis : immo beneficiis potius: quæ & multa & magna in me contulisti: erit illud certe mihi longe gratissimum. Vale.

.M. Anto. Marco Antonio Mauroceno Equiti.

f Verunt ad hunc diem non pauci : Maurocene uir clarissime : qui te celebri doctorum hominum cœtu: circulisque frequentioribus : quibus si quando per ocium datur oportune admodum infereris : sæpius prædicantem audiueris : post duo præclara naturæ munera : quod & homo: & quod proximum illi est: in libera effes ciuitate natus: nihil maius te habere: quo nomine: deo optimo : maximo gratulari oporteat: quam quod hac potissimum tempestate nasci contigerit: qua paucorum hominum industria romanam linguam : quæ diu inculta . ac pene extincta : in tenebris iacuit: ab omni sorde: diraque barbarie seruatam uideres: mirarique proinde te ac uehementer probare recentiorum hominum ingenia: quæ si non ea sint : ut cum ueteribus illis: quæ eruditissimo olim sæculo floruerunt: merito conferri possint : at certe immodicis ob id laudibus efferenda : quod romanum decus uetusto uindicare seruitio sint adorta: rem multis ætatibus : a ut hominum ignauia neglecta : aut desperatione minime tentatam. Hæc cum ad me per plures detulissent: uisus sum mihi nihil inepte facere : si nostram hanc de latinæ linguæ reparatione : ueluti *ἡ ἐλεῖτην* quandam *καὶ αὐτὴν ταχὺ τὰ τὴν* tibi uiro clarissimo cognoscendam traderem: ut quando præsens studiorum successus ita tibi cordi esset : & hac breui lucubratione cognosceres : quid eorum cuique : per quos tam inepte loqui desinimus : deberi oporteat : cui sermoni: ut aliquanto maior inesset auctoritas : omnem de re ipsa disputationem Benedicto Prinulo Liniacensi : & Baptistæ Guarrini filio uiris : ut plane nosti: multa auctoritate : & eruditione dedimus : si qua interim uisa fuerint: aut nimis indulgenter recepta : aut uerecundius accusata : illorum moribus ascribito: uterque enim : quod credo te non ignorare: probosane est mitique ingenio: magisque ad defendendum : quam accusandum comparato: quippe qui uehementer cupiant suam unicuique phamam: quasi honestissimi laboris præmium: integram constare: sed nostro ne an illorum potius nomine: hæc lectio tibi magis placitura sit : incertum habeo: illud pene persuasum mihi est: fore. ut si reliqua magnopere sordescant: tot tamen uirorum illustrium memoria : per quos paucis annis latinam linguam: quasi postliminio recepimus : animum non iniucunda tangens: nomenclatura nobis id præstet: ut si quando hæc uir clarissime legere inceperis : quod mihi uehementer erit gratum: non inuitus perlegas. Vale.

.M. Anto. Io. Matthæo Contareno. S.

r Ecognoui his paucis diebus Iustini & Lucii Flori Epitomen: fuitque ea mihi lectio parum iucunda : non quia non uterque sit amabilis : & ut hic ex Liuii maiestate multum referens: ita ille ex Trogi grauitate. Verum Romanæ peregrinæque historiæ imaginem : uelut duplici tabella intuitus : non sine dolore animi admonebar: quantum in duobus uiris : quorum hi liniamenta uerius quam typum expressere: amiserit posteritas . Cæterum: si fatorum inuidia ea fuit: ut tanta hominum indole necessario careremus: haud uulgaris gratia debetur his: per quos demum cōsecuti sumus: ut si nō corpus: imaginē saltē tantæ lucubrationū teneremus: quæ (ph dolor) ne hæc quidē umbrā: nisi mendosam: claudā: & ex oī pte mancā librariogæ: siue incitias: siue

incuria ad posteros transmisit. Scio ego uirum nostri temporis: ingenio: & eruditione florentem: in hoc multum operæ adhibuisse: ut Florus ipse. quam emendatissime legere tur. Sed uel suo ipsi⁹ iudicio: uel quod magis credo librariæ officinæ uitio: parum: quod uoluit: effecit: quod tu uir eruditissime ita esse facile depræhendes: si recentia exemplaria (nisi ego quoq; pari fraude sum deceptus) cum ueteribus illis contuleris: nihil enim: quod ad eam recognitionem attineret: quæ diligentissima esse potuit: a me prætermisū puto: nec Antonius Moretus: uir summa diligentia: ac supra quam dici possit accuratus gerendæ rei defuit. Sed sic ego euenire arbitror: ut nihil quod a nolentibus & inuitis fiat recte fiat: Tu uero quid in hac parte profecerim uide: ac boni consule. Vale.

.M. Anto. Antonio Moreto.

Sedum amicitia uerus est fructus: ea uis summa: Morete humanissime: si iis qui mutuo amēt: certo: perpetuoq; iudicio in uirtute cōueniat. Soleo ego: quod tu non ignoras: officiosa predicatione multorum: qui his paucis annis sunt latinam linguam reparare adorti: & ingenium: & diligentiam probare. Sed quum omnium scripta altius rimari pergo: cornuq; uirtutes cōfero: qui Sypōrino antistiti in omni scribendi genere præferri possit: reperio neminem: is unus mihi semper uisus est: qui uel natura: uel industria: uel utraq; re potius id sit consecutus: ut quicquid dixerit: id ipsum & uenuste: & eleganter: & quod urbanissimus poeta potissimum in libro requirit: non sine genio appareat dixisse. Sed tu: siue p te noris: quid tui Sabellici stomach⁹ animose capiat: siue quod magis credo pari studio eorum: quæ ex perspicuo illo fonte manarunt: me cū tenearis: nulla unquam lectione: aut sæpius: aut libentius nobis occurris: quam hac una: q̄ semper ambobus fuit suauissima: & ne non semper nostræ uoluntati: & studio satisfacias: quia p has ferias non ita: ut soleo: tecū cōgredior: per puerum tuum: iam tertia noctis hora: quū iam cœnaturus cum meis accubuissem: frugiferum Antistitis nostri opus: ad me misisti: quod tu: ut ille mihi prædicabat: diligenti recognitione: rebusq; perspicue digestis: accuratissime per hos dies imprimendum curasses. Arripui fateor librum cognoscendi cupiditate: quid recētiore ista cura: in eo profecissemus: breuiq; ex his: quæ celeri transcurso potui obseruare: industriam tuam: & diligentiam: iam antea Veneræ academiæ: immo uniuersæ ciuitati perspectam facile agnoui. Habebunt igitur tibi gratias: quicumq; post hac in ipsam lectionem incident: qui eam per te tam emendatam habebunt: quam ille ipse: qui scripsit in publicum exire uoluisset. Scriberem ad te plura: nisi domestici: qui iam dudum loti suspirare non desinunt: me breuitatis admonerent. Vale.

.M. Anto. Princiuallo. Mantica.

Ristibus nunciis: & mox litteris multo tristioribus trepide est: huc nuper allatū his paucis diebus uehementer esse in isto Italiæ angulo laboratum: partemq; multo cultissimam carniciæ oræ flebiliter afflictam: subita turcorum incurisione: quicquid amœni: cultiq; soli est inter Tiliauentum: & Lipientiam: id totum ferro: & igni: celsisse uno die: uillas direptas: & incensas: agrestes cū omni pecore in predam abactos: & quod omnium atrocissimum est: præter impuberes: cæteraq; captiuorum multitudo: quæ porro ingens fuit nocte una crudeliter trucidata est: ab immani mo hoste: quum ad Tiliauentum amnem haberet castra: dubium: ut graui preda se se expediret: an qd' pprius uero est: ueritus ne si cum hoste manus conferenda esset: illa captiuorum manus ex occasione in se confurgeret: iuaretq; suorum uictoriam: sed quæcunq; fuit his causa in captiuos seuiendi: multo atrocior ea cædes censēda est: quam uillarum deflagratio: aut cæterarum rerum amissio. Doleo ego ac debeo: ob eā necessitudinem: quæ mihi intercedit cum Hunniensibus: immo cum patrianis omnibus: ob Hunnienses ipsos: res atrociter istius patriæ affectas: sed hi sunt Princiuali bellorum fructus: incendia: ædes: direptiones: aliaque eiusmodi malorum exempla: quæ eo fortius ferenda sunt: quo magis omnibus communia: nulla fuit gens unquā: quam nō uis bellica

EPISTOLARVM SABELLICI

aliquando attigerit. Nunc quia diceris mihi publico nomine castra illa ingressus: ut de captiuis redimendis cum barbarorum duce ageres: non dubium est: quin non pauca abs te uiro ista prudentia apud hostem fuerint obseruata: quæ non indigna sint: ut in litteras mittantur. Facies rem mihi non mediocriter gratam: si de omnibus: quæ tibi memoria digna uidebuntur: per breue dederis ad me commentarium. Iuuabisq; historiam: quæ est nunc in manibus: aliqua ex parte: erunt ea: quæ ad me scripseris: eo gratiora: quo maiore fide subnixæ uidebuntur: fide nobis opus est: ut scribere non ludere uideamur. Vale.

.M. Anto. Frontisco Rosseto.

I Egi hymnos tuos: legique cupidissime: eo dico cupidius: quo res fuit diutius expectata. Incesserat incredibilis cupiditas animum tuæ istius hymnologicæ uidendæ. Sed tu omni expectatione mihi maior occurris comptus: elegans: uenustus: multo ueteribus quam nostris propior. Difficile dictum est: quam ex omni parte placeas: fecisti certe: ut te: quem semper dilexi: iam & amare & mirari incipiam. Debet tibi omnis christiana pietas: sed omnium maxime protomytæ & hymnicines: qui per te habebunt: quod & cantent: & utiliter legant. Gratulor tibi: Frontisce cultissime: gratulor equidè: & gaudeo quod per hæc (nisi multum opinio fallor) factus sit tibi gradus ad immortalitatem nominis. Quod utinam Petrus Antonius pater tuus: uir clarissimus: huic tuæ laudi superuisset: esset omnium ille hodie scelicissimus: qui te filium ista indole: singularique profectu: genuisset. Sed is ea natus erat lege: ut fatali pareret necessitati. At uiue tu: uiueque eo diutius: quo pluribus es profuturus: ac patris memoriam pie colas: quem totum ore refers: ingenio & uirtute. Longe superas: quantum dico: Ajax Thelamonem: Achilles Peleum. Vale.

.M. Anto. Petro Contareno Rogerii filio.

P Ercebit rumor: immo constans phama est: pergrandem epistolarum Francisphi philelphi numerum: uelut seruile agmen in ergastulo tumultuari: posce reque libertatem. Est: ut mihi dicitur: uolumen pene imensum: sed quo uberior seges: eo maior prouentus. Gratulor studiosis: quibus non solum librorum copia ingens assidue cuditur in librariis officinis. Sed quod semper est aliquid: quod nouiter cudatur: atq; id non inutile. Nam quod ad Philelphum attinet: qui ei? ingenii studia non probant: quid in re litteraria sit probabile: parum meo iudicio intelligunt: fuit ille: qui singulari eruditione: tum summa dicendi copia ueteribus similior: quam nostri temporis hominibus. Non enim pluuia: ut ait Pindarus: colligit aquas: sed uiuo flumine redudat natura illa omnium rerum capax: & ut breuiter dicam: dignus est legi: quum propter cæteras uirtutes: tum quia sit omnium: qui miliesimo ab hinc anno scripserunt: prope modum elegantissimus. Sed tu: qui ingenii impensius faues: consule rogo in medium: nec patere: ut unus tãquam senex ille comicus eiusmodi thesauro incubet. Sunt libri illi epistolarum apud hominem tibi familiarissimum: ut Hieronymus Alexandrinus inquilinus tuus prædicat. Custodiuntur non minus religiose: quam libri ad Mone tam reperti. Vale.

.M. Anto. Amaseis fratribus:

Um omnia omnibus concedo quæ mea sunt: sæpius desidero: sæpius dixi: sed semper uerius dixissem: desunt mihi frequenter & multa & magna: & nunc unum deest: id & si leue: & quod mirari possit aliquis usui fuisse cuiquam: deest tamen. Sunt hæc poemata: quæ de cæde fontiacæ: de incendio carnico: de Hunnii origine scripsi: quum apud uos publice profiterer. Est: quis non uidet: res parua: & omnino indigna: quæ ullum sortita sit locum in uestra ornatissima bibliotheca. Verum quia eius sit terræ laudes complexa: quæ uos genuit: aluit: instituit: digna uideri potuit: quæ uestris liminibus non excluderetur. Si carmen apud uos est: pergratum mihi erit: si per Marium puerum meum: qui hoc uobis attulit epistolium: ad me id miseritis: confestim istuc recursurum: aut si diutius hic erit tanquã: si in quæstum exierit ad uos.

cum lucro rediturum. Valet:

M. Anto. August. Barbado Venetiarum Principi.

ihil est omnino in tua florentissima repu. a qua ego contemplanda nunquam
 n mentis oculos auerto: Serenissime Princeps: præclara ista publicæ administra-
 tionis forma: aut maius: aut pulchrius: cuius effigies; si qualis sit spectantium:
 oculis cerneretur: incredibiles hominum affectus: studiaq; ad se amandâ excitaret: coge-
 retq; haud dubie ipsum humani generis consensum fateri: nihil uestris maioribus: qui
 hanc per manus disciplinam tradiderunt: fuisse in terris sanctius: nihil maiore
 æquitate: & innocentia præditum: quorum memoria non solum ob id merito sit co-
 lenda: sed immortalitatis etiam laudibus posteritati consecranda. At quam prudenter il-
 li ciuitatem sanctissimis institutis munitam uobis reliquere: tam tu solertissime prin-
 ceptis: diligenter & accurate: ex sublimi ista dignitatis arce: uelut ex specula quadam: pro-
 curas: ne quid eorum: quæ ab illis sunt rite tradita: negligentia: aut iniuria eximatur. Et
 enim præsentem hanc rerum omnium ubertatē: quietem: salubritatem: quæ cum tuo
 principatu quinto iam ab hinc anno huic urbi affulsere: secundum deum optimum tuo
 felicitissimo genio ascribimus: quod uero iuris: & æquitatis cultus: ut si quâdo alias: nunc
 maxime toto Veneto floret imperio: quod religio & innocentia passim omnibus allu-
 dunt: quod augusta principum sedes: porticus: uia: templa: multaq; alia ædificia publica
 & priuata his paucis annis: aut ab imis sint fundamentis erecta: aut sumptuosissime in-
 staurata: quod urbs tota pene nouam atq; eam ipsam longe pulcherrimam induerit fa-
 ciem: non fortunæ tantum: sed æquitati etiam tuæ: prudentiæ: & religioni damus. Verū
 quanquam ea sit sapientia tua: inclite princeps: id sanctissimi istius ordinis: qui tecum as-
 sidue de repu. consultat: & solertia: & prudentia: ut non Venetarum rerum tantum: licet
 & ipse multum terra mariq; polleant: sed omnium etiam gentium gubernaculo admo-
 tus: quantam uis administrationis molem: sine ullo maiorum exemplo: sustinere possis:
 nihilominus ueluti nauis rector: qui & si omnia cælo & aquis longa callet experientia:
 lineas tamen: & numeros quosdam: breuissima tabella intuetur: ut non modo non loco-
 rum ratio: sed ne temporum quidem ulla se incio prætereant momenta: sic & tu: iucun-
 disse princeps: & potes quidē: & debes: in tua ista felicitissima administratiōe: si quan-
 do per ocium uacat: illustrium uirorum exempla recognoscere: uel eorū in prius: qui
 in summo rerum fastigio collocati: in suorum ciuium conspectu: non in armis uiuere.
 Sed quum non unus auctor id serenitati tuæ præstare possit: qui tràquillo auctore gra-
 uissimo: in eo genere plus ualeat prodesse: est meo iudicio nemo: id ego quum psuasum
 haberem: haud inepte sum mihi uisus facere: quod eius scripta: quib; duodecim ille Cæ-
 sarum uitas fuit complexus: cum uerborum nouitate: tum obscuris historiarum inuo-
 lucris a quam paucissimis nuper: nec sine cunctatione: adiri solita: laboriosa enarratione
 perspicua: atq; ob ipsum multo fortasse utiliora reddidi. Hæc ego secutus: quia certo
 sciebam non defuturos: qui Cæsareum nomen auersati: non aliter Tranquillum a libe-
 ræ ciuitatis oculis: quam Homerum poetarum longe principem: ex emendatissima illa
 Platonis repu. ablegandum censerent: cunctatius lectionem hanc serenitati tuæ cogno-
 scendâ proposuissem: nisi singulare ipsius ingenium: longeq; accuratius quam uerbis ul-
 lis explicari possit: id esse intelligerem: ut quæ in alterutram partem scribantur: ea ipsa
 & sciret: & uellet: tam ad ipsius usum uitæ: quam ad reipu. salutem accomodare: clemen-
 tiâ in quibusdam mansuetudinem: innocentiam: cæterasq; uirtutes: haud tibi iam antea
 ignotas cõplexus: munificentia in aliis industriâ: popularitatem & breui: utq; uirtus
 usui: aut ornamento eē poterit: ita alia in alio studeas imitari. Cõtra si qua uitia occurre-
 rint: nam non eo inficias esse omnino aliqua: pene indigna relatu: eorum fœditatem de-
 testatus: merito tibi gratulandum putes: quod tanto uirtutum comitatu: præsidioq; sæ-
 pius ad istud dignitatis culmen accesseris: ut nullus sit turpitudini locus: ad felicitissimū
 istum uitæ cursum labefactadum relictus: enixius inde operam daturus: ut eiusmodi lau-
 dis detrimeta: quæ lōgæ abs te semper abesse uoluisti: lōgius adhuc remouisse uidearis.

EPISTOLARVM SABELLICI

fic enim natura comparatum est: ut ingenia ad laudem nata: non minus uiciorum odio proficiant: quam uirtutum æmulatione: ita ego euenturum arbitratus Tranquillum ipsum: quem ex duro; tetrico; obscuro; tractabilem feci: planum: ac perspicuum: serenitati tuæ interim dum alia longe utilior tibi: Venetoque nomini textitur historia: cognoscendum proposui. Est: si fateor id: quod damus: si quis tui nominis splendorem intueatur: omnino exiguum: ac pene sordidum. Sed tu mitissime princeps satis amplum & splendidum facies: si quicquid id est: quod tuis auspiciis in publicum rettuli: sapientissimo iudicio tuo probaueris: quod si ita: ut spero: euenierit: iuuabit me uehementer susceptus labor: sin minus nec adhuc consilii pœnitebit: si dum tuis serenissime princeps commodis studeo: fuero fortasse non paucis gratificatus. Vale.

.M. Anto. Iacobo Pontano. S.

T ad filios tuos adolescentes optimos nuper scripsi: Pontane uir doctissime: et ad te nunc scribendum duxi: ut: quæ de illorum studiis sit mihi sententia: non ignorares. Probo dialecticem: cui ambo tuo: siue iussu: siue hortatu impensius incumbunt. Probo & philosophiam: cui iminent: enim uero quis rem tantam non probet: sed quod eloquentiæ studia: parum ob hæc frequentent: nec probare possum: nec uolo. Utinam breui epistola tibi monstrari posset: quantum nostra studia: ad quæ ambo mihi nati uidebantur: fuerint ad omnem doctrinarum profectum eis collatura: si rem pulcherrimam non cogere deferere. Nec uerendum est: ne lectionum numero nimium onerentur: sequaturque ex labore tedium: nihil oneri esse potest: quod sua natura dulce est & suaue. Quid: quod reficiuntur etiam animi lectionum uarietate: ut in plurifariam cibus appetentia. Sed uideo quam improbe faciam: qui plus uolo: quam pater: quasi quisquam melius scire possit: quid illis præcipue conducatur: quam tu: qui eos genuisti: cui sunt ambo præter cætera charissimi. Sed qui multum amant: sæpe multum decipiuntur: nec patitur patrius affectus omnia uidere. Est præterea amici consilium: si amicus sit: ut poetæ carmen testatur non inutile. Sed tu uelim id de filiis statuas: quod illorum sit profectui maxime conducibile. Vale.

.M. Anto. Antonio Moreto Brixienfi. S.

L ibrum de latinæ linguæ reparatione: quem toties efflagitasti: misi tandem: Morete uir humanissime: nec aliud fuit in mora: quam consilium. Sciebam ego in celebri emporio homini negotioso: uix tantum oculi dari: ut tris de situ urbis libros: unumque de prætoris officio: quos tibi cognoscendos tradidi: tã breui perlegeres. Sed tu contentus credo illorū indicibus: ut es in re litteraria egregie officiosus: ad hanc anhelabas lectionem: quæ illustrium studiosos omnes uirorum laude contineret. Verū meminisse oportet hos inter se libros cognatos esse: ac tua opera: uelut implumes pullos ex eodem nido deuolasse. Quare magnopere abs te peto: ne patiaris illis: quod & egypti filiis euenire: sed: aut per te rogo: uiuant omnes: aut nox una apprimat. Vale.

.M. Anto. Augustino Tremulano.

Er quam uolupte est: Tremulane: quod auenter: ut mihi scribis: iuuare cōstitui: sti serietatem hanc scribendi meam: uel potius ociositatem: granditer enim iuuabis: si per te hoc indipiscimur: ut ne imaginarie: & umbratilitate scriptitare uideamur: enim uero tribulosum scribendi schœma: tapinomataque uerborum culpa: satis ueniabili & toleranter leguntur in historia: sed illud uituperonibus oppido obnoxium: si a Platonis semita aberret stilus: sed tu meas hæc apinas uindica ab eiusmodi terricu lamenti oblatitia ista opera. Fatim enim uindicabis: si per te fides nobis constabit: hoc præsta: & ridebo hirriantium obloquia: expecto opistographum abs te libellum: qui me de gallicana illa expeditione erudiat: per quam Tremulani tui tremere desierunt: est res: ut uides. profariæ operæ: nec enim uolo te fabulariter carminari: sed ad fidem scribere omnia: stataria nobis opus est fide: non fabula: fac: ut uerum audiam: & placebis: sed iam parum larialiter dices me hæc ad te scripsisse: quid quod sic non aliter sabellicus larialis est: si tuis credimus apeniniolis: qui plus sapiunt quam uetus & recens latium. Vale.

.M. Anto. Georgio Cornelio Equiti Aurato. S.

Villa maior: sanctiorq; est charitas: Corneli uir ornatissime: quam ea quæ est cū
 n patria unicuiq; nostrum indita a natura: quæ quo nobilior est: honestiusq; in
 ea uiuere contigit homini: eo certe charior est: multoq; amabilior: quæ duo si
 in te: & urbe quæ te genuit diligenter spectes. Nulli hominum fuit unquam dulcior
 patria: nulli esse potuit: quam tibi: cui hæc scribuntur. Nam quid per deum est ho-
 die i terris ueneta urbe: clari⁹: pulchri⁹: maioreq; admiratiōe dignū: aut qd ipæ uenetia
 hnt: tua domo celebri⁹: clari⁹: foelici⁹: i q̄ p̄ter uet⁹ stēma gētis: cui⁹ si alti⁹ sit origo repe-
 tēda: claris. oīum q̄ ūq̄ i oī gēte fuerūt: repiāt cognōia. In quo recētiōr memoria cēsēt:
 Georgi⁹ au⁹ tu⁹: q gallico bello capt⁹ memorabile illud cōstātia fideiq; erga patriā ret-
 tulit Attili exēplū. Ea isūt rege ornāmēta: q̄ multo maiora sint: q̄ priuata dom⁹ capiat:
 Enī uero iclyta soror tua: q̄ nulli ūq̄ q̄ scia cōtigit i libera ciuitate a p̄cipe & uniuer-
 so senatu pu: adoptatiōe filia appellata ē: Cessit eadē cyprii regis cōnubio tulit: fertq; ho-
 die reginæ nom̄ fili⁹ tu⁹ adolescēs alta idole suppremo ātistitū ordini ascit⁹ puniceo ē
 galero ab alexādō pōtifice maxio donat⁹. Tu Equestri fulgēs dignitate: plurib⁹ magi-
 stratib⁹ fūct⁹: cōiugio: liberis: cognationib⁹ cliētēlis florēs tātū possides: q̄tū uenetoꝝ: ut
 fert nemo: sed quo splēdor iste maior ē maiorq; fortūa: eo q̄ nescit iucūdior ē tibi p̄ria:
 q̄ te ad hæc ornāmēta genuit: illustri loco collocauit: opib⁹ abūdātē tuet⁹: q̄ quū ita cre-
 dē æquū sit: & ego psuasū habeā: nō uidebā: cui nrū hoc uenetæ urbis genethliacō meli⁹
 iscribere possē q̄ tibi uir p̄stātissime: cui quū pp ea q̄ dixi nō igratū fore arbitrabar tū qa
 i oī gñe studioꝝ nihil: ut mihi dē libētī⁹ spectas: carm̄: nulli⁹ ordīs iuris libētī⁹ faues q̄ po-
 etis. Nūc siqd̄ ocīi dat̄a publicis: & p̄uatis negociis id huic carī cognoscēdo: quo foelicit.
 uenetæ urbis cōtiet⁹ ort⁹ libēs ipēdas uelī: ac si illā spectes rogo: sit ne magis iept⁹ equo
 sedēs Sabel. an pedib⁹ iter faciēs peterē: ut & sequēs carm̄ cognosceſ q̄ ad ur̄æ urbis ap-
 patū p̄riet nisi uirt⁹ eē ne p̄ra petā q̄ æquū sit pauciora ipetrē q̄ uelī sat itaq; mihi & mu-
 sis dabis: si hoc qcqd̄ ē cognoscere: nō dedignaberis. Vale.

EPISTOLARVM FINIS.

Orationes. Ad. Antoni Sabellici ad caris. equitē auratum Antoniū
 lauretanum: patritiam Uenerum.

Encomiastice.

De laudibus poetice artis una

i. S. Horat.

De laudibus historie una

in. T. Liuium.

De laudibus eloquentie una

in. Ad. Tullium.

De prestātia latine lingue una

in Plautum.

Funebres.

In funere Saccharie barbari equitis una ad Principē ⁊ senatū.

In funere Benedicti Rugii regii oratoris una ad p̄cipem ⁊ senatū

Progymnastice

De ortu ⁊ incrementis philosophie una.

De fructu philosophie una.

De usu philosophie una

Managyricæ ⁊ encomiastice.

De laudibus religionis una.

De diuo Vincentio ⁊ eius Martyrio una

De sacerdotii dignitate vna.

EPISTOLARVM SABELLICI

M. Anto. Sabellicus Atonio Lauretano Equiti Clarissimo. S.

q Vam contumax sit hominis natura : & in omne ueritum procliuus : nunc de-
 mum itelligo: Lauretane uir doctissime: pulsas grauior aetas ad hostium. & ego
 tam ambitiosus sum: quam olim maxime: nec ex omnibus rebus: aliud magis
 optat animus: aliud cupidius requirit: quam quod illi a principio negauit natura: cuius
 ductu & imperio si hodie uiueretur: nihil optaret quisquam: nisi quod æquum esset: &
 parabile succlamat animis experientia rerum omnium magistra docet: demonstrat: no-
 strorum temporum ingenia: tantum a ueteribus distare: ab iis dico: quæ eruditore secu-
 lo fuerunt: quæ ipsa distat terra a cælo: aut ut notiora dicam extremus occidens: a primo
 ortu solis: nec propterea desinit: ambitiosa posteritas florem illum hominum nulli imi-
 tabilem inepte æmulari: pumilionum morem imitata: qui non altiore Calciatu: non sug-
 gestu capitis contenti: in digitos se se erigunt: ut proceriore statura homines æquare ui-
 deantur. Laborat alii fortasse: hoc uitio: sed qui me uno ineptius: id faciat est nemo: quæ-
 pe qui tanquam solus omnium possim: sine risu ueterum æmulus uideri: quum iam an-
 tea passus sum res meas temere euagari: tanquam ex hac tenuitate ingenii: quod quam
 rude sit: & sterile nūquam alioqui dissimulare sum ausus: queat aliquid proficisci: quod
 dignum sit legi: tum his paucis diebus duodecim epistolarum libri: sed multo uerius in-
 cipiæ quendam securi librariæ officinæ: digni qui: ut turpia: & foeda mancipia domi cō-
 tinerentur: ne inter atrienses quidem sexuos habendi: Et ut improbi sunt: & impuderes:
 iam ut audio: ad hoc se se parant: ut mox paulo ex officina illa prodeat in apertum: tan-
 quam libertate digni. Sed quo euentu ipsi uiderint. Ast ego magis improbus: qui tanquā
 res ipsa sit foeliciter cessura: horum sorores pari numero totidem dico orationes: quia
 uelut iam maturæ uiro diu noctuq; flebiliter lamentabantur: quæ diutius domi conti-
 nerentur sine cultu: & tanquam detractis uestibus: ut eadem officinam subirent indul-
 genter nimis ne stulte dicam tuli: haud dubie fratrum uestigia secutæ: ut cum illis pu-
 blicum sortiantur: sed uideo: uelut ea quæ oculis uidentur: fore: ut & fratres & sorores
 pro ludibrio abeant in ora hominum: eundemq; sortiantur exitum omnes: ut niobes &
 amphionis filii: sed cur non sortiantur: quum quædam earum sapiant nostrorum studi-
 orum tirocinium: sed quicunq; illas manet exitus in eo uisæ sunt: mihi saperem: qui non
 prius pedem domo extulerunt: quam tuos fuerint nomine inscriptæ: uelut cauterium
 per quod ubiq; turæ essent secum habituræ: id ego eo passus sum: a me facilius impe-
 trari: quo maior est lauretani auctoritas in omni studiorum genere ac quo maior eo cer-
 te habilior ad illas ab omni contumelia & obtractatione iudicandas: quod ut facias uir
 præstantissime: ut per te sint saltem inter tuos incolumes: nisi pro re inepta inepte om-
 nia petuntur: te oro plurimum & obrestor. Vale. Laus deo.

M. ANT. SABELLICI COCCII DE LAUDIBVS POETICAE ARTIS IN FLAC-
CVM HORATIVM.

A demum in omni disciplinarū genere: aut sola est futuri pro-
fectus ratio. Magnifici & præstātes uiri: ingenuiq; adolescen-
tes: aut certe omniū: quæ in ea re excogitari potuerunt opti-
ma: ut si qua lectio nobis cognoscenda proponitur: delectatio-
nem hæc secum afferat & eruditionem: enimvero officium
mouet hæc: illa perficit: hinc proficiendi ratio: illinc dispositio
reddit hæc meliorē q̄ accipiat lectorē: illa: ut reddi possit: haud
dubie p̄stat. Adeoq; uel arte: uel natura: sunt duo hæc arctissi-

mo nexu copulata: ut neutrum sine altero satis prodesse possit. Fuerūt: quod ad præsen-
tem re attinet: plæriq; hominū (alii alia uia ingressi) qui uitam iuuare adorti uarie mul-
ta scripserunt. Sed qui melius q̄ poetæ duo illa effinxerint: fuerūt meo iudicio nulli: po-
tuerint ne plus aliis: aut magis uoluerint: haud facile dixerim: id affirmare possum: uiri
& adolescentes optimi: nullorum scripta magis q̄ poetarum ab initio popularia fuisse:
nullorum maiore hominum fauore: & consensu: recepta: nec ob id credo: quia sit poe-
tice omnium artium antiquissima: q̄ uenusta: pulchra: eminens: ipsumq; humanitatis fa-
stigium supergressa: sed quod naturæ beneficio: ut uulgo persuasum est: potius q̄ studio
& uoluntate fiant poetæ. Quæ sane opinio usq; adeo inoluit: ut soli mortaliū esse poe-
tæ credantur: in deorū tutela: dearumq; frui comertio: misceriq; illarū cœtibus. Quod
non solum ipsi testantur: quorum auctoritas multo in hac parte esset leuior: sed ex no-
stris. M. Tullius: & Plato apud suos ueri amicissimus: hæc eadem opinio Calliopen ma-
trem dedit Orpheo: Apollinem Lino patrem: hæc a Pindari domo hostilem iniuriā ab-
stinuit: Sophocli defuncto exequias præbuit. Hæc demū adepta ē: ut poetæ pii: sanctiq;
ab omnibus credantur: digniq; existimentur: qui sacrum caput sacra arbore præingāt:
sed leuiora sunt hæc: quæ opinione continentur: rem ipsam: si placet: nudam considere-
mus: nudam dixi: quoniam non hodie: ut si quando alias dicitur: locum hunc præme-
ditatus conscendi. Eram ego ueterem hanc dicendi consuetudinem: hoc anno intermis-
surus: non ut laudatissimū morem antiquarem: sed ne amicis toties ad officiū reuocan-
do nimium molestus essem. Cæterum familiarium quorundam subitæ admonitiones:
grauisq; castigatio me in pristino instituto retinuit: & ut in eo perseverarem: effecit. Hi
enim identidem prædicantes: multo satius fuisse eiusmodi ritum nunquam inducere:
q̄ inductum per desidiam & ignauiam omittere: facile perpulerunt: ut negligentia: uel
temeritatis potius periculum adire maluerim: q̄ illorum uoluntati minus obtempera-
re. Nunc agite uiri: & adolescentes optimi: & q̄ pulchra: populariaq; sint poetarum scri-
pta q̄ præ cæteris grauiā: atq; sublimia: breuiter cognoscite: quæroq; illud omnium pri-
mum: an quisq; hominum tam a re litteraria abhorreat: tā omnis sit iudicii expers: tam
ineptus: ne stultus & demens dicam: ut grammaticorum humilitatem conferre audeat:
cum tragica sublimitate: aut dialecticorum infantiam cum comitorum ubertate: aut
oratoriam seueritatem (de forensi loquor) cū lyrica iucunditate: sterilitatē arithmeticæ:
aut geomethriæ perplexitatem cum opulentia: & luce herōica: Astronomiæ solitudinē
cum elega celebritate: si quis hæc: q̄ magnis inter se spatiis distent: minus intelligit: is ne
nigrum quidem ab albo queat discernere: non magis credo: q̄ Thiresias ille Thebanus:
qui uisu caruit: aut Phineus potuisset: sed quid attinet huic: nescio cui uel cæco: uel cœ-
cutienti simili conuicium facere. Quin dicat hic quisquis est: qui disciplinarum ullam
putet poetice præferendam: ex omni scriptorum numero: quos omnis uidit ætas: qui
præter cæteros: multas uno tempore ciuitates unum in locum audiendi studio contra-
xere: poetæ: qui martiam illam Ro. populi indolem ad prælia: & labores: natam: in thea-
tralem caueam: & angustissimos cuneos coegerunt: poetæ: qui aures: cornibus: & lituis:
assuetas cantu demulcere poterunt: animosq; omnibus gentibus infestos tam uariis af-

fectibus uersare: ut fletus: & lachrimæ risui miscerentur: poetæ: qui exercitus sæpe uictos: & ob id animo deiectos ad proelium reuocarunt: poetæ: qui tyrannos urbibus eiecerunt: qui dura robora: & scopulos trahere dicti sunt: flumina sistere: siluestris feras cantu demulcere: an ulli hominum: præterquæ poetæ: quid quod hi soli ob ingenii præstantiâ: partim diis geniti crediti sunt: partim diuinos honores assecuti: quod: quum tales illi fuerint: sintque hodie: uenusti: culti: elegantes: in magnis sublimes: in paruis proprii: nunc altiloqui: nunc humiles: quum copia: tum breuitate mirabiles: stultum est: stultum: & delirum dubitare an omnium: quæ leguntur: maxime poetica lectio delectet: in quo diiudicando: si quis a uero: rectoque iudicio aberret: rudi possit: & agresti ingenio haberi: multum a musis: & gratiis alienus: dignus: qui a litterarum sacris: omnique eruditorum cœtu: ut prophanus quæ longissime arceatur. Et quia satis constat poeticam lectionem præ cæteris delectare: esseque ob eam rem præcipue amabilem: quæramus nunc: si placet an & maxime profit: quod & nos ab initio proposuimus: Et Flaccus præclare uno est carmine testatus: Et prodesse uolunt inquit: & delectare poetæ. Poteram ego uiri: & iuuenes optimi: quorumdam doctorum hominum iudicio esse contentus: qui tam pie quæ uere primordia philosophiæ: quæ magistra est uitæ: ad poetice referunt. Cæterum ne cum opinione nuper repudiata temere in gratiam rediisse uidear: probationibus utar potius quæ auctoritate: quod ad dicentem pertinet: si oratoris uult officium retinere: ut nihil dicat: quod si negetur: non possit exemplo: aut ratione probare. Satis nota est credo partitio illa philosophiæ: quæ totam rem in tris diuidit partes: Physicæ: Ethicæ: & Logicæ: prima illa: quæ physice dicta est: naturæ opera considerat: altera uitam instruit: reliqua in disputandi: differendi que ratione sita est: Nunc: quod ad naturæ contemplationem spectat: dicat rogo: si quis est: qui philosophiæ principia ad poetice non putet: referenda. Ec quæ de ea re sanctior esse potest quæstio: quæ de deorum natura constituta est: aut quæ obscurior: quæ de animorum immortalitate: aut difficilior: quæ de corruptione: & generatione rerum. Et tamen hæc primi omnium poetæ tractasse dicuntur. Monstrant id: quum plerique alii: tum Plato uir summus: is in poetice inquit: summi fuerunt Epicharmus comædiæ auctor: Et Homerus tragædiæ: qui oceanum dixere deorum patrem: matrem uero Tethym: quibus uerbis ille ad Homerum: & Epicharmum: haud dubie refert. Prima physicæ disciplinæ elementa: ac tantum tribuit: ut Prothoræ: Heraclito: Empedocli: & aliis phisicorum uetustissimis non dubitet præferre. Quæquam: quid attinet hæc maiore aliquo studio asserere: satis superque constat: omne huius: cæterarumque philosophiæ partium arcanum homerico carmine contineri. Hic cœli conuersiones: ortus: & occasus siderum: Ventorum: pluuiarum: fulminum: cæterarumque tempestatum ratio. Hic duplex motus loci: & naturæ: lationis ille: hic alterationis: per quos tota generationis: corruptionisque explicatur ratio: hic demum uolucrum: piscium: & quadrupedum natura: gentium mores: & locorum situs: quid: quod ne ipsa quidem nomina: quibus poeta utitur: physica carent ratione: nisi Socratem uirum alioqui sapientissimum apud Platonem nugari: non philosophari: arbitremur: qui talium rationem Cratylo interpretatur: & ut breuiter dicam: ita omnes physicæ disciplinæ partes ex foelicissima illa ingenii natura fluxisse dici possunt: ut fontes & flumina ex Oceano: uti eius carmen demonstrat. Age nunc: & Ethicæ consideremus an ulli hominum: de iis loquor: quorum scripta ad posteros manarunt: melius mores effingunt: quæ comici: aut efficacius hortantur: quæ Epicæ: aut uitia grauius insectantur: quæ Satyri: aut uitam suauius componunt: quæ Lyricæ: aut maiores mouent affectus: quæ tragici: aut motos lenius ponunt: quæ Elegi: ut non sit absurdum dicere: qui poetas habeat in sua potestate: huic haud necesse sit philosophos attingere. Agunt illi præceptis: hi exemplis: illi in Gymnasio: & arena exercent: hi in stadio & Agone: illi in cunctis ambigunt: hi pro decretis ponunt omnia: ut uideantur poetæ: uelut in tabula quadam uniuersam uitam coloribus: & penicillo exprimere: per quos: si quis minus profecerit: ut per alios proficere possit: non magis uanum sit: quæ stultum expectare. Nec quod reliquum erat: dubium

est ne non omnis dicendi ratio sit ad poetas referenda: enimvero tantum abest: ut de ea re aliquo modo dubitari possit: & multi: qui de arte dicendi scripserunt: omnem præmiorum legem: Epilogos: signa: argumenta: similitudines: omnem denique probandi: refutandi: rationem: ex poetice artis apparatu depromptum fateantur: affirmantque iunmos oratores: & multa: & uaria dicendi exempla: uel ex uno Homero mutuatos: O res eximia & cœlestis poetice: O mater artium: disciplinarumque omnium nutrix: per te grammatici præcipiunt: Dialectici disputant: persuadent Oratores: Arithmetici numerant: merentur Geometræ: Musici uoces disponunt: Astronomi cœlestes motus: & Sydera agnoscunt: merito te unam ex omnibus artibus in deorum tutela constituit uetustas: in musarum gremio collocauit: cœlo per uraniam intulit. Iacent: quod bona omnium uenia dicere liceat: cæteræ artes in hac terrena fece conuolutæ: manifesto suæ originis argumento. Tu sola omnium recessu: puroque gaudes incolatu: musarum coetibus: & choreis dedita: mittuntur reliquæ disciplinæ in questum: sordideque negotiantur: tu sanctioribus lucis gaudes: fontibus: & fluminibus: quæ docta tibi uetustas dedicauit: terrena despiciens: sublimia festaris: nullius comertii patiens: præterque illorum: qui sacri sunt. Vtinam adolescentes optimi nobilissimæ artis: atque omnium sanctissimæ: forma: & idæa oculis cerneretur: alliceret illa: traheret: arriperet: totum hunc ad se confessum: mirabilemque omnium animis ad se amandam concitaret affectus. Verum: quia id non datur: quæ sint illius præmia: spectate studiosi adolescentes: Afferunt cæteræ artes diuitias: dignitates: magistratus: at super ea: quæ in terris stulte mirantur homines: nihil præstant: non quia non sint: sed quia non possint: contra poetæ sacri: pii: castique habentur: tantumque cæteris hominibus sanctitate præstant: quantum homines ipsi cæteris animantibus. Ac tantum abest: ut mortem metuant: ulla uel obliuionis iniuriam: ut horum munere cæteri homines immortalitate donentur: æterni ipsi: atque æternitati consecrati. Et quia in pulchris excellere pulchrum est: nihil a meo officio alienum me facturum existimaui: ingenui adolescentes: si uobis unum aliquem ex omni poetarum numero de ligerem: quem potissimum imitarem. Cæterum: quum multi se se ultro offerrent: cognitione digni: Flaccus Horatius unus omnium mihi dignissimus uisus est: qui ad profectum artis uobis potissimum proponeretur: ut eius ductu: & auspiciis: eo ueniremus: quo uestræ curæ: & cogitationes intenduntur. Hic est ille Flaccus: studiosissimi adolescentes: qui libertino patre Venusiæ in Apulia ortus: tantum liberalibus discipulis inis puer profecit: quantum ea ætate nullus: incidit eius adolescentia in turbulentissimas bellorum ciuiliū procellas: unde emerfus ad poeticam: & musarum ocia animum reflexit. Idque multo auspiciacius: quam quod arma induisset. Mœcenati primo: mox Augusto principi carmine conciliatus: tantum gratia: & celebratae floruit: quantum ex iis: qui ea tempestate fuerunt poetæ: quilibet maxime. Tractauit omnes poetice partes tam uenuste & accurate: ut ad id: quod agitur: potissimum natus uideatur. Et enim quid per deum illius ode est in tota poetice uenustius: quid cultius æpodo: poetica arte frugalius: utilius satyra: epistola urbanius: ut prouidentia quadam natus uideatur: in quo omnes uires suas depromerent Musæ. Quod: quum talis sit Flaccus: sitque sententiis ferox: uarietate mirabilis: cultus frugis: factus: omnibusque uirtutibus redundans. Ite adolescentes optimi: huncque omnium maxime diligite: amate: frequenter legite: totum perdiscite: ut quum illius perquam similes fueritis: tantum cæteris poetica uirtute præsteris: quantum Flaccus omnibus sui ordinis præstitit uatibus: quippe qui Fabii testimonio: unus propemodum dignus sit legi: uel quia proficit: & delectet maxime: uel quod se talem præstitit: qualem optimum poetam ipse suo carmine demonstrauit.

Lurium annorum consuetudo fecit: patres & uiri ornatissimi:
 ingenuiq; adolescentes: ut hæc dicendi ratio: qua post autum-
 ni ferias soleo meorū auditorum cœtū: ad litterariā ineuntis
 anni exercitationem: uelut classico quodam reuocare: non mei
 amplius muneris: uoluntariiq; officii esse uideatur: sed uete-
 ris cuiusdā instituti: legisq; sanctionis: quā nefas sit mutare: hoc
 uero: ut credam: duo præter cætera faciunt: et q̄ nihil uestra
 interessē potest: adolescentes optimi: quod non idem sit. & me
 um præstare: & id ipsum: quod datur: uel ex eo uobis uehemen-
 ter placere intelligo: q̄ quot annis maiore quodā studio: cele-
 brioreq; cœtu uos dicenti mihi adesse perspicio. Cæterum: q̄ utiliter & honeste sit com-
 paratum: ut studiosi adolescentes ex aliena laudatione: alta: & sublimia ingenia mirari af-
 fuscant: & ea: quæ mirentur: omni cura: & diligentia nitantur emulari: nemo est uitæ
 tam ignarus: qui non id plane intelligat. Quid: q̄ nē exēplo quidē res huiusmodi caret:
 nam quid per deum panegyricæ illæ actiones apud maiores sibi uoluerunt: quibus ma-
 gnorum principum: deorumq; laudes continebantur: an aliud q̄: ut mortales tali lauda-
 tione accensi ad splendorem uitæ: & nominis immortalitatem niterentur. Quia igitur
 operæ precium est id facere: & uos: ut uideo: nihil passuri estis: ex hoc meo instituto de-
 perire: requirebam nuper animo: quid potissimum sequerer: de quo hodiernus mihi in-
 stituendus esset sermo: quod nec inutile esset relatu: essetq; sua magnitudine & nouita-
 te non ingratum auditu: succurrebat interim animo nihil fere eorū esse: quibus late dif-
 fusum est corpus eloquentiæ: de quo non ex hoc loco uerba fecerim: sic a me laudata
 poetice est: sic oratoria facultas: sic historia: sic latinæ linguæ maiestas: & amplitu-
 do defensa. Apparebat igitur ex iis: q̄ dicēda restant: restāt enim adhuc nō pauca: quæ &
 si non ita sunt rei accommodata: sunt tamen relatu non indigna: nihil esse eorū: de quo
 cōmodius in præsentia: dici possit: q̄ de angustissima urbis Romæ origine: unde Liuius:
 quem: quod mihi & uobis foeliciter uertat: sum hoc anno enarraturus: suam auspatis-
 sime orditur historiam. Quibus auspiciis fuerit ea urbs condita: qua indolæ adoleue-
 rit: quibus adulta uiribus steterit: qua demum uirtute propagauerit: in omnes gentes
 imperium: uerum quia res nimium multis nota est: atq; ita graphice a Liuiio ptractata:
 ut nemo ei? libros legerit: cui nō tota rei series sit notissima: acta agā: ut prouerbio fer-
 tur: ipse potius auctor erit nobis materia ad dicendum: de quo omnis noster hodie fu-
 turus est sermo: qui ut breuior sit: ut dilucidior de iis: quæ in reliqua cōdenda histo-
 ria illi foeliciter: euenerint. primo dicam: apparatus operis: & dignitatem explicabit
 oratio. Sed uos patres: & uiri humanissimi: pro pperuo uestro ī me studio: meaq; in uos
 beniuolentiā attentas: oro: ut si quando alias hodie mihi adhibete aures: nam: quod ad
 rem attinet: certo scio ita futurum: ut eorum: quæ dicenda sunt: alterum uehementē mi-
 raturi sitis. Alterum: quod uestrum est iudicium: singularisq; eruditio non mediocriter
 probaturi: ea est humanarum rerum cōditio: patres & uiri præstantissimi: ut satis sit fo-
 lis in hac uitæ inconstantia: iudicandus is: cum quo ita fortuna decidit: ut merito infœ-
 lix dici non possit: omnis autem de foelicitate sermo: haud multum ab eo diuersus uide-
 tur: quem Plato uir summus de bono tripliciter instituit: ut pars una sit posita in ipsi-
 us rei scientia: quæ εὐδαιμονία græca uoce dicitur: altera in possessiōe quæ εὐτυχία
 εὐφροσύνη reliqua est: quæ ad usum refertur: usum hunc auctor ille summus adeo
 præ cæteris probauit: ut auri montibus: & huic arti: si qua ars inueniri posset: quæ
 in mortalitate hominem afficeret: non dubitauerit antepone. Nunc: quum to-
 tam Liuii uitam inspicio omnia illi affuisse uidentur: quæ ad foelicitatem conse-

quendam pertinere creduntur: celebris patria: populare nomen: temporum foelicitas: maturitas studiorum: sublimis ad scribendum materia: summi principis fauor: & in studiosos beneficentia: ut benignior natura larga manu tot & tanta in unum contulerit: quot: aut quanta in alium eorum: qui historiam scripserunt: quod sciam: neminem. In quibus percipiendis: ornandis: disponendis: non solum ille non sibi defuit: sed quod est omnium iudicium: ipseque studiorum exitus demonstrat: longe etiam superfuit. Nunc quod ad patriam attinet: quid secundum Romam fuit olim tota Italia patavio clarius: cuius urbis: si originem quaeras ab illo est: si auctorem originis Athenor condidit: Troianorum post Priamum celeberrimus: si opes centum: & amplius hominum milia olim misit ad bellum. cccc. equestris ordinis ex suo corpore cenit: si eruditionem omnium bonarum artium est hodie domicilium: & quod omnium maximum est: maximeque conspicuum: quum per haec satis esset nobilis clarissimo partu: multo facta est nobilior. Ab illo est Patavium: ex patavio sclytae Venetiae: praecipuum hodie maris: terrarumque decus: christiani nominis ne orbis dicam specimen: cuius stupendus situs alternis naturae vicibus nescias commodior sit colentibus an salubrior: an ab omni externa iniuria tutior. Transeo magnificentissimum urbis apparatus: templa areas: pores: porticus: conciliabula: aedificia sumptuosiora publica: & priuata: sacra & prophana: quibus plus pene auri inest quam tectorii: Transeo omnium gentium commercia: ciuium gressum: statum: alloquium: uirorum & mulierum cultum ingeniorum praestantiam: morum sanctitatem: ut plane affirmare audeam: aut hanc urbem esse in toto orbe omnium praestantissimam: aut nullam aliam inueniri: quae illi cultu: uirtute: & opibus praeferi possit. Nec modicae foelicitatis duxerim aliquem in praecleara ciuitate nasci: Plato: cuius auctoritatem sequor libentissime: uel quia sapientissimus fuit: ut inter omnes constat: uel quod ueritatis amicissimus: inter pauca: quibus est naturae gratulatus: eo nomine illi gratias egisse fertur: quod Athenis potius quam alibi natus esset: Et Liuius talis contigit patria: quali neque maior: neque illustrior: nisi Romae natus esset: in Italia contingere ea tempestate potuisset. Age uero: quod nomen tota quiritium ciuitate fuit Liuii appellatione popularis: id tribunus nomen tulit: qui Romanae plebis: totiusque Italiae causam amplexus: inimicorum fraude periit: id consul: qui Carthaginensium Opes ad metaurum fregit: sed nihil eodem amabilius: quam quum id Liuius Augusta tulit: ut merito suspicari possis: non minus gentile nomen Liuius profuisse ad Augusti gratiam in eundam: quam: aut stili dignitatem: aut uitae elegantiam. Age rursus: Ecquando scripturum: cuiusque tanta contigit temporum foelicitas: ut difficile sit dictu: maior ne illi materia: an fauor fuerit ab initio comparatus: quanto dii boni satius fuit ea tempestate floruisse: quam maxime res romana floruit bonae artes: & disciplinae in precio fuere: quam si eius ortus in Romanorum regum tempora incidisset: quibus praeterquam quod nullus fuit in noua ciuitate litterarum usus: nulla materia ad scribendum parata. Saluti etiam quibusdam fuit prudentiam dissimulare: aut si in tribunitios motus: & procillas: quum ciuilibus oculis turbatoribus forum: & rostra non oratoribus sonarent: aut in punica tempora: quum acie cadendum fuit: aut in armis senescendum: aut in ciuilia bella: quum bis fuit eloquentia proscripta: aut in ea tempora: quae augustum secuta sunt: quibus uel unum uerbum imprudenter positum multis exitio fuit: ut haud quispiam facile statuatur temporum ne foelicitate: an ingenio magis Liuius profecerit: studio & eruditione an principis praesentia: & fauore: sequitur studiorum maturitas: quae tanta illi affuit: ut nulla maior adesse potuerit: iam satis constat nullas latinas ab initio litteras in usu fuisse: ac si quae fuerunt ad senonicum bellum: usque in infantilibus crepundiis iacuerunt: inde ad excidium Carthaginis puerascere. Coeperunt: Adoleuerunt cum Marco Tullio: cum eoque maturuerunt. In delitiis fuerunt sub Augusto: quo extincto tacito quodammodo uisae sunt senescere: ut quicumque post illum scripserint: & si multae alioqui in his fuere uisae

tutes: Romanum sonum: perspicuitatemq; præcipuam in sermone ueritatem parum in-
 tegre custodiuerint: potuerint ne illi: & noluerint: an re semel inclinata temporum uitio
 amplius in integrum restitui: nequiuert: haud quisq; ut arbitror: facile dixerit. Profuit
 maturitas hæc nõ pauca: sed mitto plus materiæ dignitas: q̄ nulla maior: sublimior: uberi
 or contigit cuiq; nisi forte assyriorum rex: unde Trogus suam exorsus est historiam: fœ
 dissimalq; semiramidis libidines cum sabinarum pudicitia: cū Lucretiæ: Martiæ: & Sul-
 pitia castitate compares. Aut sardanapali plumas: & cæterorum regum ocium & inerti-
 am: cum Romuli solertia: Numæ religione: pugnacissima Hostili indole: Martii pruden-
 tia: Prisci consilio: Seruii popularitate: Superbii acrimonia: aut Astyagis & Medorum so-
 cordiam cum Bruti calliditate: Cincinnati prudentia: Camilli foelicitate: aut fugacissi-
 mos persarum exercitus cum Romanarum legionum robore & constantia: aut Theba-
 norum superbiam: sæuitiam Lacædemoniorum: Atheniensium imbelliam: cum Roma-
 ni populi mansuetudine: clementia & fortitudine: aut Carthaginensium periuria: cum fe-
 ciali iure ciuitatis: solemnique bellorum cerimonia: aut Alexandri domesticas cædes & in-
 tempestiuas ebrietates cum Scipionis in suos ciues studio: & Cæsaris sobrietate: aut gê-
 tes quas Macedones bello uicerunt: cum latinorum robore: qui toties sunt a Romanis
 uicti: cum samnitium pertinacia: rebellionibus Ligurū gallorum ferocia: & breuissi om-
 nium gentium gesta: in unū conferas: haud tanti sint: ut cum iis: quæ unus populus Ro.
 gessit: aut uirtute: aut foelicitate: comparari possint: nec si totus orbis terrarum hoc:
 in quo nunc sumus: templo contineretur: uerendum mihi sit: ne nõ hanc meam de Ro.
 populo prædicationem tam æquo animo laturus esset: quo eiusdem populi tulit ipsum.
 Nisi forte hispani id audeant ificiari: de quibus sæpius propemodum Romæ triumphatum
 est: quam cum ipsa sit gente bellatum: aut Balleares hispaniis propinquæ: quæ cum
 multis gentibus Metellorum familiæ cognomen tulere: aut Galli: qui Romæ: qui to-
 ta italia: qui sua ipsorum terra sæpe ad internitionem cæsi dicuntur: aut britanni toties
 uectigales facti: aut germani: cuius gentis cognomen plæriq; Roma. Cæsare: quia eos uic-
 cissent gessere: qd daci: Gethæ: sarmatæ: pannones: & Macedones: an non ab his sunt Da-
 cii: Gethici: Sarmatici: pannonici: & Macedonici: partim Romano. Ducum: partim cæ-
 sarum cognomina: quid Achaia: Creta: & Isauria: unde Isauricus Creticus: & Achaic⁹: Ac-
 cedit Bithinici appellatio: & quæ omnium: quas diximus longe clarissima fortasse uisa
 est: Asiatici: Cæterum Pompeius: qui de pōro Colchide: hiberia: albania: Armenia Cili-
 cia: Cappadocia: pamphilia: iudea: & toto fere oriente uno die triumphauit: magni quod
 plus fuit: quam si unius terræ tulisset cognomen ferre maluit: quid qd parthi: & persæ:
 & si sero dedere tamen: id decus Romanis Cæsaribus: Alexandria cum tota ægypto non
 solum triumphata est: sed sublato ptolemæorum regno in prouinciæ formam redacta:
 iam uero cyrenenses: Hammonii Nasamones: & garamantes triumphandi materiã cor-
 nelio balbo præbuerunt: sed quid Clarius Romæ auditum: aut quid longius illustratū:
 quam africanorum nomina: quorum hic Carthaginem Ro. imperii æmulam fregit: il-
 le fractam sustulit: quid gerulici appellatio: quid Numidici: quid alia mille præclara no-
 mina: quæ plane arguunt Ro. Po. non solum gloria: imperiiq; magnitudine præstitisse
 cæteris gentibus: sed uirtute etiã bellica superasse: Et ne non í plenum prædicatione hæc
 ualeret scythæ: & indi: ad quos Ro. arma non peruenerat: non quia non uinci potuerit:
 sed quia quam longissime omnium reposti essent: hi ad aquilonem illi ad orientem so-
 lem ad Augustum Cæsarem legatos misere: eius amicitiam: & societatem petentes: quo
 contigit: ut hoc principe tantum Ro. Po. gloria patuit: quantum nunquam alias: quod
 proditum sit: memoriæ Auxit: hæc foelicitatem optatissimus principis genius: qui haud
 dici potest: maiore ne pietate ingenia sui temporis fouerit: an honoribus: & præmiis ex-
 tulerit: an præconio ampliarit: quo contigit: ut paucis anis tantum prope Ro. lingua cre-
 uerit: quantum ab urbe condita: ipsum creuerat imperium: Tenetis credo uiri: & adole-

scentes studiosissimi; quibus foelicitatis gradibus sit Liuius immortale nomen adeptus: nunc accipite quaeso: quo sit ille in scribendo usus consilio; & quibus in uniuersum eius historia redundet uirtutibus: nam hoc illud erat: de quo me altero loco dicturum promiseram: uos adhuc paululum quaeso uestras mihi aures accommodate uiri: & Adolescentes optimi: tantisper inquam dum hoc quicquid est: quod restat multo breuius dicam: quam ab ullo dici posse uideatur. Zeusis ille Heracleotes qui in uuarum figuratione adeo est: naturam æmulatus: ut uolucres earum sint: ut proditum est memoria aspectu deceptæ. Tabulam Agrigentinis figuraturus in Lacinia lunonis templo dedicandam publice petiisse dicitur: ut aliquot ingenuas puellas detractis uestibus per ocium spectare liceret: ut quod in singulis eximium; & elegans esset: una representaretur imagine: ingeniose quidem: & nouo fortassis exemplo: sic Liuius nobilissimam scripturam historiam quum se totum ad imitationem contulisset: uisus est mihi efingere sibi copiam Thucydidis: Herodoti cadorem: poliuii diligentiam: & in nostris grauitatem Trogi imitatus est: catonis uetustatem: breuitatem crispi: Etenim ut conuerso dicam ordine: quis eo breuior quam quum urbis Romæ originem: & origini proxima paucis uersibus explicat: quis uetustior: quam quum faceffe: & auerruncare usurpat: & alia a faunorum: & aboriginum sæculo repetita: aut quis grauior: quum aut senatorum sententias scribit: aut dum stratagemata: aut diligentior quam quum fabii: cincii: pisonis quadrigarii: & aliorum scripta comparat: aut candidior quam quum aut temporum mometa: aut locorum sit? demonstrat quis demum copiosior quam quum rerum consilia successus: & euenta late exequitur. Quis præterea in magnis sublimior: aut quis in paruis propior: cui maior fides in dubiis constitit: aut in obscuris significantia: quanta rursus uerborum copia: quantum sententiarum pondus: quid hypotyposis illa: quæ efficit: ut ea quæ scribuntur: non scribi: sed geri uideantur. Taceo figurarum uarietatem: & si nemo fuit in translationibus sobrior: nemo in uerborum nouitatibus uerecundior. Creber in sententiis: in affectibus crebrior: & ut breuiter dicam: nulli maior materia contigit: nullus maiore facultate ad scribendum accessit: ut dubium sit: utrum stilus materiae: an materia stilo plus contulerit: tantum affirmare possum: ex omnibus historiae uirtutibus: quas Cicero præclare colligit: quum sit eadem: & uitæ magistra nullam aliam fuisse unquam: neque ut arbitror: futura est historia: quæ melius uitam possit in omnes ciuiles disciplinas instruere quam hæc: quam Liuius scripsit: quæ præter quæ omnes ciuilis regiminis explicat formas: regiam popularem: tyranicam: paucorum & optimatum potentiam: nullum est uirtutis exemplum: quæ in tam longa rerum serie non plane eluceat: nam si iusticiam spectes: quid Bruto: posthumio Torquato fuit iustius: quæ ut iura & leges tuerentur ne filiis quidem parsum uoluerunt: si fortitudinem: quid Sceuola: Coclite: Curtio: duobus Deciiis fortius: quorum hi legiones: & exercitus: illi urbem suis corporibus texere. Quid ad hæc Catonibus: Lælio Rutilio & Sceuola prudentius. Quid Fabritio & Menenio frugalius. Quid Numa sanctius. Quid metello & uestalibus religiosius: cui Coriolanus pietatis exemplo non merito præferatur. Cui non puerpera illa: quæ matrem in carcere uberibus aluit: cuius rei monumentum fuit ad posteros pietatis templum publice constitutum: sed quo ego prouehor: quo me sermonis impetus rapit: quæ si fando quisquam breuiter complecti possit: quod Liuius imensis uoluminibus uix potuit: quin inhibeo habenas Fabii contentus testimonio: qui tantum Romanos ait exemplis ualuisse: quantum omnis græcia ualuit præceptis: quum talis igitur sit Liuii historia: ut & ad dicendum multum: & ad bene beateque uiuendum prodesse possit: hoc exemplorum auctoritas præstare potest: illud stili ornatus & elegantia: possitque hæc lectio ita in omnes disciplinas lectorē instruere: ut domi foris in curia in foro publice & priuatim sibi: & suis utilis sit futurus: quæ a te operam ingenui adolescentis. Nam ad uos hæc attinet adhortatio omnem curam: studium: & cogitationem uestram

in unius Liiu lectioe defigite. Hunc legite: uoluite: perdistite unum hunc eloquentiæ & uitæ moderatorem: uobis proponite: quod si: ut spero: feceritis: satis fore confido: ut uobis usui sitis parentibus honori: amicis emolumento patriæ: quæ uos genuit: aluit: instituit. Cui post deum omnia debetis officia decori: & ornamento operam: & industriam meam ad optatum rei profectum: desiderabit Nemo. Dixi.

MARCI ANTONI SABELLICI, ORATIO DE LAUDIBVS ELOQ. VENETIAE IN MARCVM TVLLIVM.

Ecce & utiliter: ut arbitror: a me fieri contigit. Magnifici: & præstantes uiri: adolescentescq; ornatissimi: quod hoc proximo triennio tribus uelut per gymnaſticiſ actionibus de Historiæ laudibus poeticæ: & Oratoriæ certis: ſtatiscq; diebus ex hoc uobis loco copioſe diſſerui: neq; enim: quum dicerem ſatis habui oſtendere: quantum tres illi eloquentiæ fontes: ueraq; conceptacula: ad demonſtrandum: perſuadendum: delectandum ualeant: ſed quæ cuiuſq; fuerit origo: quæ incrementa: quis in omni uita fructus: in uariis diſciplinis uſus: per partes: demonſtrandum curauit: fuitq; meum conſilium eiufmodi: ut quum illarum uim: ſplendorem: amplitudinem demonſtraſſem. Vos iuuenes Optimi: ingenuiq; ad eloquentiæ cultum inſlãm̄aremini: tantumq; ſermone: & dicendi copia: cæteris hominibus præſtaretis: quantum homines ipſi hoc naturæ bono: cæteris præſtant animalibus. Sed quum totum hoc mecum reputo: diligenterq; conſidero: multo minor is mihi uideri ſolet: qui alicuius artis rationem explicat: quam qui perſectum aliquod artis opus: in quo nihil deſit: nihil deſid̄retur: fabrefaciat. Nec: ut arbitror: Phidias ille Athenienſis tantum ſibi laudis quæſiuiffet unquam: ſi de auro: & ebore: deq; toto opificio in frequentiffimo Græciæ conuentu diſſeruiſſet: quam q̄ louem Olympium ad ſtuporem uſq; ſpectantium: ſubtiliter: & ingenioſe fecit. Quod Mineruam Athenis: quæ ob eximiam operis elegantiam in arce locata eſt. Sentient aliter fortalle alii (libera ſunt hominum iudicia) ego ſic perſuaſum habeo: tantum omnem operis effectum a præceptis diſtare: quantum corpus diſtat ab umbra: plenum a uacuo: id quod recte fiat ab eo: quod quoquomodo præcipiatur: facile eſt præcipere: ut dicitur difficile præſtare. Sed quo uerius: hoc eſt: eo minus ſatis me adhuc feciſſe arbitror: qui pulcherrimas artes tantum laudauit: experiar hodie an eloquentia: quæ poeticæ filia eſt: historiæ alumna: Typum: immo ueram quandam imaginem queam ueſtris oculis admouere: opus: in quo nihil praxiteles ſculperit: Lyſippus fuderit: Apelles delinauerit: ſed uerum hominem perfectum oratorem: ſi quiſquam ad hunc diem perfectus fuit: & qui naturæ prouidentia natus uideri poſſit: in quo omnes uires ſuas eloquentia fuerit experta. Et ne ueſtras aures: animumq; traham longiore uerborum Serie Marcus Tullius eſt uiri ſtudioſiffimi: quem hodie uobis cognoscendum: contemplandum: ſuſpiciendum propoſui: qui magis ne Eloquentiæ debeat: an illi Eloquentia haud quiſquã facile dixerit: unum affirmare poſſum hunc ipſum: de quo habendus eſt ſermo: tantum in ſuo genere eminuiſſe: ut eius nomē: pro oratore: dicēdi facultas: pro eloquentia ad poſteros: ſit recepta: Et Cicero rātus quidē fuit: de quo: ut breuiter: & pſpicue dicā: tripartita erit omnis noſtra de eius uita: & profectu demonſtratio: quæ in priuata illi uita contigerint: primum ſunt nobis referenda: proximo dein loco dicendum: quibus ille

fit casibus in republica iactatus: postremo erit de eius ingenio & studiis: sermo quæ
 quum omnia ordine diseruero: & uos: quæ dixero: attente audiueritis: satis scio futurum:
 ut quæ uir ille fuerit: & qualis: facile iudicare possitis. Plato ille ueteris academie prin-
 ceps: quo nihil maius habuit Græcia quum propter alia quædam naturæ gratulatus di-
 citur: Magnifici & præstantes uiri: tum quod Atheniësis: quod Græcus: quod Socratis tem-
 poribus esset natus: tanti uir ille summus referre arbitratus est: quo tempore: qua ciui-
 tate: in quibus gentibus aliquis nasceret: quæ omnia adeo peropportune sub ipsum uitæ
 ingressum: Marco Tullio affuerunt: ut si in uno aliquo eorum paululum uariari conti-
 gisset: nunquam: quod fari liceat: ille in tantum uirum: quantus postea extitit hodieque
 phama celebratur: euadere potuisset: nam: ut missa faciam: quod Romæ: quod in terra
 Italia natus est: quorum hoc ad eloquentiam: illud ad uitæ splendorem: & dignitatem ma-
 nifestum præbuit iter: quid: si eius ortus in Romanorum regum tempora incidisset:
 quum nullus fuit litterarum cultus: nulla disciplinarum cura: non qui eas traderent: non
 qui tradentibus operam impenderent. Quid: si exactis regibus: in tribunitias procellas:
 ciuilesque discordias: quum sæpius in sacro monte: in Auentino: in Ianiculo: quæ in
 foro: aut in curia dicendum fuerit: quum in armata & sæuiente multitudine: non in to-
 gata non in officio permanente: ubi plus una rudis fabella: qualis fuit illa Menenii: ua-
 luisset: quam artificiosa ulla eloquentia. Age uero: quid si in gallicos tumultus: aut in pu-
 nica tempora: quibus tantum abest: ut aliqua eius artis dignatio apud Romanos fuerit:
 ut qui rem ipsam per id tempus mouere: parum absuit quin pro maleficiis sint urbe
 eiectioni. Quid postremo si republica Marianis: Syllanisque armis: capta: quum ius: & æqui-
 tas: & omnia ciuitatis ne humanitatis dicæ: essent iura: ac foedera: e medio sublata: quum
 unius arbitrio omnia fierent: quibus non modo non honorata fuit eloquentia: sed ad
 Supplicium etiam requisita. At Sylla rempublicam tenente: Roscium defendit Cicero
 (id enim dicit aliquis) scio hoc ego: & fateor: sed nondum ille quæstor: non Aedilis: non
 Prætor: non Consul fuerat: non in foro regnare coeperat: nihil adhuc erat: unde inuidia
 illi conflare potuisset: fauebant alii nascenti laudi: fauere potuit: & dictator Sylla. Cæte-
 rum tanta illi ex ea actione contracta est offensa: ut ad declinandam dictatoris iram: in Græ-
 ciam nauigari: Felicitate igitur illi contigit: qui Romæ sit ortus: & si Arpino oriundus:
 qui in præclara ciuitate iam dum Italiæ principe: plurimumque terrarum domina: mox
 paulo omnium gentium futura: quæ uberem nascenti: locupletemque ad futuram digni-
 tatem præbuit materiam: felicitate quod in Italia: quæ ingenium: mores: linguam: ad omni-
 um bonarum artium cultum præparauit: felicitate quod ea demum tempestate sit na-
 tus: qua non solum domestica studia placebant: sed externa etiam accersebantur: quum
 late Romanum nomen: Romanaque nominis patebat auctoritas: quum Græcorum co-
 mertia placebant: linguamque: & disciplinas uulgo mirabantur homines: quum duo Græ-
 chi rostra. Crassus: & Antonius forum: Cato & Lælius curiam futuris oratoribus patefe-
 cissent: quum denique essent: quæ hominum studia ad eam laudem: non solum hortaren-
 tur: sed magna etiam præmiorum spe proposita sollicitarent. Et quod omnium felicitate
 sime illi contigit: in ea reipublicæ tempora incidit: quibus optimatum factio ex Syllæ
 instituto: multo plus quam unquam antea in ciuitate poterat. Atque hæc illi ab initio ob-
 rigere: quibus non solum non defuit: sed beneficio etiam naturæ & diligentia superfuit
 naturæ enim commoda arctissime complexus: adeo cupide prima litterarum rudimen-
 ta arripuit: ut omnium iudicio reminisci non discere crederet: recipere a præceptoribus: quæ
 illi traderent: non accipere: mox blandiente profectu: uisum est ingenium illud omnium discipli-
 narum capax poetice appetere: cæterum sui priuilegii admonitus pedester ire maluit: in
 quo genere tam clarum futuræ uirtutis apud dicendi magistrum deposuit rudimentum: tantum lu-
 minis circumstantium oculis offudit: ut non magis charus præceptoribus esset suis: quam condiscipulis
 & æqualibus uenerabilis. Nobilissimi adulescentes: & in amplissima fortuna natis
 per porticus & basilicas eunte: non ut æqualis & condiscipulum sed ut senem & magistrum: frequen-

ti coetu comitari. O præclarum studiorum munus eloquētia: egregium uitæ specimen:
 nondum aderas: nec quatenus affutura esses: satis sciri potuit: & te in puero obstupuit
 doctorum auctoritas: cessit æqualium æmulatio: nobilitatis fastus coluit: assecuta est di
 uitiarum superbia. Quid optandum in uita credam uiri clarissimi: nisi hoc omnium
 maxime optabile putē. Cuius nō ré solū: sed spem: non præsentis effigiem: sed umbram
 absentis: sic mirantur homines: colunt: uenerantur: ut non uirtutis nomen: sed cœleste
 numen colere se credant. Fuitq; ille talis ab initio. Verum quibus usus sit præceptorū
 bus domi: forisq; nec ordine dicere nunc uacat: nec si uacet: facile dixerim. Crispus Salu
 stius: ut minora studia prætereantur: præcipuam eloquentiæ partem eum ex. M. Pifo
 nis consuetudine adeptum credi uoluit. Plutarchus Menippum carem: possidonium:
 & Dionysium Magnesium: in philosophia præceptores illi reddidit: ipsum eloquentiæ
 profectum. Apollonis Molonis rettulit acceptū: huic Romæ primum Cicero sese insti
 tuentum tradidit: mox patroni nomen adeptus recoquendum se se illi reddidit: hu
 ius uox illa memorabilis: quum hunc: quem instituerat græce declamātem Rhodi au
 diuisset: dolebam inquit: prius quod Romani rei militaris gloriam nostris hominibus
 ademissent: at nunc q̄ eloquentiam quoque adimant: dolendum est. Hoc præceptoris
 omine: uel oraculo potius spei plenus Romam reuertitur: ubi tantum celebritatis in fo
 ro est breui quæsitum: ut omnium prædicatione in iudiciis regnare diceretur. Concilia
 uit hæc phama illi populi fauorem: fauor aditum ad rempublicam præbuit: difficile
 dictu est quam celeri honorum decursu. Quæstor: ædilis: prætor: & consul fuerit. Sed
 multo difficilior q̄ innocenter: utiliter: & sapienter rempublicam administrarit: quam
 neminem iniuria læserit: quam acer patriæ custos. Iuris & æquitatis moderator
 fuerit. Quæstor ciuitatē aluit: ædilis excoluit: prætor instituit: Consul seruauit: nec au
 diendus ē Crispus: q̄ cū hæc immortalitatis opera i historiis pbasser: postea maledictis la
 befactare est conatus: ut enim quisq; infensissime odit: ita maxime in calumniā est pro
 nus: sed Ciceroni dies dicta est: igni & aqua interdictum domo: urbe: Italia eiectus exula
 uit: quæ injuriæ argumenta sunt: dicet aliquis non innocentia: non seruata reipu. sed
 per scelus & flagitium administrata: non moderati & sapientis uiri: sed seditiosi & amen
 tis. Video qualia sint hæc: sed satis constat rempublicam nefaria coniuratione ab eo ser
 uatam: quo contigit: ut primus in toga sit pater patriæ dictus: nec ipse de se illud temere
 scripserit: o fortunatam natam me consule romam. Quod quum ita sit nō exilium: sed
 exilii causa spectanda est: nec quousq; progressa sit iniuria: sed unde egressa: non Cato Ci
 ceroni diem dixit: sed Clodius: non eum optimatum conspiratio urbe eiecit: sed scelera
 torum coniuratio: sic Camillus: Scipio Rutilius: Metellus: ab extremæ sortis homi
 nibus in re publica uexati: sic apud Athenienses Phocion: Pericles: Themistocles & De
 metrius Phalereus: nihil est his fluctibus tam obnoxium quam uirtus: quæ quo maior
 ē eo: in acriores incidit inuidiæ stimulos: non enim iacētia & humilia carpit id uitium:
 sed: ut ignis: alta & sublimia petit: ergo nō q̄ Cicero patriam læserit: in exiliū actus est:
 sed quod eam in summo periculo seruauit. Clodius homo sacrilegus & incestus urbe ex
 pulit: senatus reuocauit: populus iussit: italia suis humeris reportauit. xx. ciuium mil
 lia: cum eo uestem mutasse dicuntur: quo apparet non tam eum non potuisse se tueri:
 quam noluisse: nec ego unquā hūc exulem appellabo: cuius absentis salutem omnibus
 gentibus senatus commendauit: quem redeuntem ad portā urbis ciuitatis osculis & cō
 plexibus per diem fatigauit: cui reuerso populus Ro. exercitum & prouinciam deman
 dauit: socios commendauit. Fuit igitur illud non exilium: sed consilium: non phamæ in
 tertrimentum: sed ante actæ uitæ monumentum: quo nullum maius: pulchriusq; in libe
 ra ciuitate cuiquam contingere potuisset: per hos ille fluctus: alternosq; fortunæ flatus
 uarie agitatatus: nā magna pre uitæ exacta: uelut ex alto & procelloso mari se se in tutissi
 mū philosophiæ portū recepit. Turbato ciuitatis statu: sublatis iudiciis: cōuulsa domo.
 Quæ fratre aliéato: Terētia pbrose exacta: Tuliola immatura morte adēpta quū neq; pu
 neq; priuatæ rōnes cōstaret illi amplius ad rei litterariæ asilū mens tot cladib; cōcussa

uelut ad unicum malorum solatium se contulit: sed quanto pulchrius fuit: honestiusq; id facere: quam si ad inertiam: & desidiam se dedisset: tanto mehercule Romanae linguae conducibilius: & enim uidetur mihi Cicero una manu philosophiam: altera eloquentiam Romanae urbi intulisse: effecitq; togatorum unus: quod tota alioqui Roma nequi uisset: ut quantum iacturae per id tempus fecit ciuitas in amissa libertate: tantum in linguae propagatione resarxerit: fieret: itaq; nunc a me & honeste & uerecunde: si quum de summi uiri: ac propemodum diuini dicendum sit: ingenio: fandoq; sim omnia minora facturus: si rei magnitudini cederem: paucisq; apud uos testatum relinquerem: quod multis exprimere non possim. Neminem unquam M. Tullium: aut dicendo aequasse: aut scribendo assequi potuisse. Nulla quidem pars philosophiae est: quam non ille erudite: eleganter: & copiose tractauerit. Abit primaria quadam partitione res ipsa: in naturalem: moralem: & quam a loquendi facultate nostri sermocinalem dixere. Prima illa in physicen abit: & methaphysicem: supernaturalia haec (quod uox ipsa declarat) diuinamq; contemplatur naturam. Mundum illa: caelique: & siderum conuersiones cum iis: quae ad opificium naturae pertinent: complectiturq; linearum: & numerorum rationem: disciplinas & artes illas: quas graeca uoce mathematicas dixere: pars altera in politicen abit Oeconomicen & monasticen: quae reliqua est in Grammaticen: Poeticen: Rhetoricen: & dialecticen: si methaphysicem spectes: tres illi occurrunt libri: quibus est ille deorum naturam complexus: & si: quae de fato & diuinatione scripsit: non multum ab his diuersa uideri possunt: si physicen Arati materia de mundi essentia: liber Thymis & Protagoras in latinum uersi: si politicen: sex de re publica libri: quorum unus hodie extat: tres de legibus: totidem ad Ciceronem filium: qui de officiis inscribuntur: si oeconomicen peculiare Xenophontis opus: quod in latinum uertit: & in Catone maiore non pauca: in eum usum scripta reperiuntur: Monastice: & ipsa non aliqua sibi uendicat: in paradoxis & tota Laelii materia: Tusculanae quaestiones: disputationes academicae: libri de bonorum & malorum finibus: quibus non stoicorum solum: sed omnium illustrium philosophorum colligunt dogmata: non quia astitatis fuerit: sed: ut quid e multis optimum esset: melius intelligeretur. Ad poeticen uero Arati carmen: & tres de temporibus libri pertinet: ad dialecticem. Topica ad Trebatium: sed Rhetorices multo plures sunt libri: duo de inuentione: quibus tris postea libros ad Quintum fratrem substituit: & aliud ad Brutum de perfecto oratore opus. Alterum ad Hortensium: & filium: de partitione oratoria: quae tam multa uarie & copiose scripta. Siquis altius spectet: nihil eum praeter id unum: in tota uita egisse fateatur necesse est: contra: si ciuilia: & forensia acta: non modo non ad scribendum fuisse illi otium dixerit: sed multo maius in foro & in re publica: negocium: quam ut ad scribendum idoneus esset magnus: itaq; Cicero in philosophia: sed multo maior: ac sine aemulo: si romanos spectes in eloquentia: nullus in paruis proprios: in medijs cultior: in magnis sublimior fuit unquam: lenis: concitus: sublimis: pugna: & ad omnes dicendi uirtutes: non accommodatus solum: sed natus: inuentione: uero consilio: dispositione talis: ut caeteros oratores quae omni aetate fuerunt: uno dumtaxat Demosthene excepto: post se procul reliquerit: huius in omnibus perquam similis: in elocutione: si diuersus non tamen inferior: grauior ille: hic copiosior: ille strictius pugnat: hic latius: ille acumine nititur: hic pondere: nihil illi detrahi potest: huic nihil addi: maior ille studio: hic natura. Multa praeterea in multis: qui cum eo uixerunt: quique postea secuti sunt: extiterunt uirtutes: ut in C. Caesare dicendi uigor: in Coelio indoles: subtilitas in Calidio: grauitas in Bruto: in Sulpitio acumen: in Caluo sanctitas: in Pollione diligentia: in Messala dignitas: copia in Seneca: in Africano uires: uox in Trachalo: in Crispo iucunditas: in Afro maturitas: in Plinio elegantia. Caeterum: quum singulae uirtutes in singulis fuerint: laudenturque aliae in aliis: unus Cicero in omnibus eminentissimus fuit: ut merito credi possit: a musis aliquando: & gratis in sacrum eloquentiae admissus: unde depropta sit illi indoles qua pro Roscio dixit copia: pro Pompeio: pro Milone ingenium: pro Coelio urbanitas: pro Cluentio fides: in Pisonem acerbitas: ad Pontifices eruditio: unde uis illa: qua scriptorum

filios ad honores reuocauit: Agrarias leges publicæ discordiæ seminariū sustulit: qua
 Catilinam accusauit: Verrem obruit: Antonium hostem iudicauit. Sed quū in omni ge-
 nere sermonis humanæ eloquentiæ fastigiū excefferit Cicero: alioq; sine controuersia
 superarit: in iis actionibus: quib⁹ est Antonius insectatus: quod opus: hoc anno: quod mi-
 hi & uobis bene uertat: interpretandum suscepi: adolecentes optimi: lōge seipsum supe-
 rauit: uideturq; mihi Cygni auis notissimæ naturam imitatus: qui: ut poetæ quid⁹ suo
 carmine testantur: & Plato affirmat: tum suauissimos edit cantus: quum fatalem sentit
 horam aduentare. sic Cicero sensit: quidem & credidit: sed: ut publice libertati cōsuleret:
 exitiale illud Antonii odiū: funesto eloquentiæ spiritu: in se armare non dubitauit: qua-
 re hostis ille nuper iudicatus inito cum Octauio: & Lepido: ad Euenum fluuiū triumui-
 ratu: in magno proscriptorū numero Ciceronē primo loco rettulit: nec ita multo post
 nefarius homo: nefarii uoti: scelestissimo populi ministerio: factus est compos: peremit
 dirus satelles circa formias: nō solum eloquentiæ patrem: sed sui capitis: patronum: ca-
 put & dextram triuuirali mensæ intulit. O crudele facinus: spectaculumq; lachrymabi-
 le. O dira & crudelia tempora: tuq; Antoni scelestissime: tu ne in ipso humanitatis domi-
 cilio: in ea familia natus: cui tantum splendoris attulit eloquentia: caput hoc eloquen-
 tiæ consecratū: cui toties senatus assensus est: cui forensis turba perpetuo cessit: quod
 Ro. populus coluit: Italia secuta est: omnes gentes tantum tribuerunt: quantum toga-
 torū nulli: tuis temulentissimis interponere epulis nō dubitasti: tu disertissimæ linguæ:
 per quam innumeræ gētes romane loqui didicerūt: Illudere es ausus: dispereat dies: qui
 te genuit: Bibas totam italiā: deuores Asiæ tributa: fatiges Aegyptum luxuria: sacra-
 tissimo nomini eloquentiæ ignoscas: an ignoras amentissime quantum odii ex isto scelere
 feras: quātū sis ad posteros laturus. ii nunc & quando quod libet: licet: facundum caput: ex
 rostris suspende: quid aliud id sit: q̄ scelus sceleri addere: tuum dedecus prodere: omnium
 gentium in te odia inflammare: spectat urbs Roma sui eloqui decus: contumeliose su-
 spensum: spectat quidem & dolet. Illud laudat: te execratur: illi æternitatem: tibi exitium
 ominatur: illud eloquentiæ te temulentia uindictam uocat: facūdum spargerent omnes
 caput floribus: si sint libera studia: te lapidib⁹ obruerent: & ne querela hæc longius pro-
 cedat: perierunt cupiditates & libidines tuæ: periisset & nominis memoria: nisi ad inuidi-
 am superesset: cōtra uiuit Cicero: quem per te extinctum putasti: uiuit inquam hodie: ui-
 uetq; semper: nā nunc Roma ipsa clamat: altaq; testatur uoce: uultq; plus illi q̄ tibi debe-
 re: sed qd tibi dixi: cui nihil debet: præter scelera: plus dico q̄ cui libet maiorū: plus unā
 Ciceronis linguam sibi contulisse ait: q̄ Bruti indolem in asserenda libertate: quā in ea
 stabilienda Valerii populare studiū: q̄ Fabritii cōtinētia: Curii frugalitas: charitas Decio-
 rum: Camilli celeritas: Fabii cunctatio: Scipionum foelicitas: Marii ferocia: Pompeii pru-
 dentia: & auctoritas. C. Cæsaris successus. lecerunt alii clarissimi imperii fundamēta: alii
 facta stabiliuerūt: multi stabilita uirtute & foelicitate auxerunt: sed: ut sunt res humanæ
 fluxæ: & caducæ: & quæ fortunæ nutu: uel potius puidētia modo huc: modo illuc: trans-
 ferūtur. Excidit moles illa imperii. Ea ciuitas: quæ fuit arx & caput omnium terrarū:
 nunc multarum gentium famula facta est: potuit tempus & uetustas: quæ omnia confi-
 cit: quicquid Ro. indoles: tantaq; uirtutum præstantia quæsiuit: funditus euertere: uni-
 us Ciceronis opus nō potuit. Desierunt Romanis parere ligures: Thusci Latini: Campa-
 ni Picētes: Lucani Brutii: aliæq; italiæ gentes: Desierunt: Hispani: Galli: Germani: Desit
 reliqua Europa. Romanæ linguæ usum: cuius propagandæ Cicero auctor fuit: adhuc
 nulli repudiarunt: quo uno se Romanis adhuc inferiores fateantur: necesse est: quia ho-
 rum lingua nec alterius gētis sit omnibus communis. Quo igitur certius: pulchrius: uti-
 lius fuit Romani eloqui: q̄ imperii fines propagasse. Eo sane maior: plenior: cumulari-
 orq; gloria est: Ciceronem apud omnes gentes: secuta: quem unum omnū uobis imi-
 tandum censeo: Veneti adolecentes: hunc uobis uitæ ducē: exēplum proponite: atq; eo
 libentius imitami: quo meliora tempora q̄ ille nacti estis: & in re pu. sanctius instituta
 uersamini: in qua æquatū ē ius omnibus: nullius est iniuria formidāda: ubi de re pu.

libere loq licet: cliētes & hospites tueri: ubi uirtuti p̄mia p̄posita scelerib⁹ & flagitiis supplicia: sed quū p̄ cætera ē: sit ille uobis studio sequēd⁹: tñ i hac lectiōe p̄cipue: q̄ hoc anno publice enarrāda ē: hāc adoleſcētes optimi cognoscite: ediscite: arripite: auideq; ample xamini hāc tāto itēriore operā nauate: q̄to maior: copiosior: sublimior: Cic. hic extitit q̄ alibi: agite atq; ita for̄ d̄spōdeo: ut ex hui⁹ lectiōis p̄fectu: dōi parētibus toti⁹: familiæ i foro amicis & cliētib⁹: i curia p̄rib⁹: ac p̄iæ magno cōmodo futuri sitis & ornāmēto.

M. ANTO. SABELLICI COCCII ORATIO DE PRAESTANTIA LATINAE LINGVAE IN PLAVTVM.

Arcus Varro Romanorū litteratissimus: Magnifici & praestantes uiri: ingenuiq; adoleſcentes: Epistoloni auctoritatem secutus: Plautino ore credidit musas locuturas: si latina lingua loqui quandoq; uoluissent: quibus uerbis duo illi tantum Plauto tribuisse uidentur: q̄ rum latinorū nemini: quod sciam: fuitq; id testimonium: quum mihi semper gratum rū hodie supra quam dici possit: & gratum: & iucundum: quanto enim maior est Plauti laus: q̄to dignitas celebrior: plurimq; testimonio probatur: eo in maiorem spem adducor ita fore: ut omni studio: industria: & diligentia: sitis uos adoleſcentes optimi huc lectioni quam uobis hoc anno enarrandam proposui: mecum operam daturi. Cæterum: si uerus est Varro: si uerus Epistolo: qui Varronē in eā traxit sententiam: uix tantum unius laude nobis gratulandum est: quantum communi nomine dolendum: quod Romanam linguam ad hunc diem musæ non receperint: uel quia rudis sit: inepta & inculta: & id circo non potuerint: aut quod magis optabile sit: quia deæ sint nec humana uoce indigeant: & ob id recipere noluerint: sed utcumq; res habet: entar ego totis ingenii uiribus: quæ q̄ tenues sint: quam parum ualide: ni unquā obscure præ me tuli: nitar iquā: daboq; operā uiri li parte: ut mox paulo illud omnes teneatis: ex omnibus linguis: quibus humanæ gentes utuntur: quæ sono: accentu: spiritu: prolatione: multum inter se discretæ sunt: nullam ea quā postremo latini habuerunt esse cultiorem: nullam magis amabilem: nullam digniorem: qua non solum musæ in quarum tutela sunt poetæ: uti uelint: sed ipse supremus deus in cuius potestate sunt poetæ: & reges: si opus sit usurpare: non recuset: uos uiri: & adoleſcentes ornatissimi huc aures: quæ so huc oculos aduertite hunc animum: & mentem intendite: dum non minus pie q̄ officiose eum sermonem qui mihi uobiscum communis est: a foedissima calumnia uindico seduloq; demonstro: tantum Romanam linguam iis quæ sunt cæterarū gentium auspiciore: ortu: cultu: uiribus: celebritate præstare q̄rum Roma ipsa: in quo nata est: & coaluit magnitudine imperii: nominisq; celebritate præstitit: & ut de tota re commodius dicam: reperēda est nobis prima rei litterariæ origo: quarum complexu omnis uis & ratio loquendi continetur: quibus qui præditi sunt: uulgo eruditi habentur: & ad beatam uitam agendam præ cæteris idonei: qui igitur mortalium primi hoc singulare uitæ bonum inuenerint in medio: ut uideo: relinquitur: quidam phenicibus: id inuentum assignat: alii ægyptiis: Plinius cuius non parua est apud omnes auctoritas antiquissimum putat: apud assyrios litterarum usum: qui rem altius mihi perſcrutati uidentur: eius rei primordia ad Aethiopas referunt: ut ea gens id inuentum Aegyptiis per manus tradiderit: Aegyptii phenicibus: Phoenices græcis: græci latinis: latini ad cæteras gentes transfuderint: & si satis constat litterarum usum in libya: & ad occidentem solem ex phoenice translaticium esse: ut ex græcia in ea asiæ ora: quæ a Pamphilio: licioq; mari helleſponto: propontide: & Thracio: bosphoro alluitur: & res ipsa per tot gētes adhuc euagata ē: in qua propaganda accidit: ut dum quælibet dialectos linguarum dico proprietates sibi reaccomodat: & litterarum figuræ: & figurarum uoces nō parua sint ex parte immutatæ: quum una omnibus fuerit ab initio origo: quæ animalium figuris: cæterarumq; rerum

imaginib⁹ cōtinebat: qđ nō solū clarissimi auctores demōstrāt: sed pegrinog⁹ et opezeue
 rustissima monimēta: ueze cogitātū mihi aīoq; plustrātū: quū ipaze terraze sit⁹: tū hoīum
 uirtutē: & foelicitatē nullibi locog⁹ uidēt: līra auspicati⁹ q̄ ī italia cōsedisse: q̄ppe q̄ cæte
 ris terris n̄ min⁹ p̄stat: quū soli amoenitate tū frugū p̄stātia: q̄ gestaz olī rez splēdore p̄
 stitit: & noīs claritate: nisi forte retorridā æthyopiæ faciē: diluuiā ægypti phoeniciæ icō
 stātia: Assyriæ uastitatē Iōiæ nutatōes: græciæ sterilitatē aut libyæ solitudinē audeat ali
 qs cū italia cōpare: q̄ p̄terq; qđ a septētriōe q̄ galliæ germāiæ cæterisq; īfestis gētibus cō
 rigua māifesta nāæ p̄uidētia: p̄petuis alpiū iugis uelut uallo qđdā ualidi⁹ munitur: ne ul
 lis externaz gētīū iniuriis eēt obnoxia: iter duo maria ad meridiē excurrit: hic adria: &
 lonio alluētib⁹ ide Tyrreno & ligustico: ut si bellū esset: hic uelut ex arce qđā cæteras gē
 tes facilis eēt p̄cursus: si pax rursus ex oīb⁹ terris facilis & breuis ī hāc unā rezoīum cō
 uectatio: trāseo apenini ābitū: cui⁹ ī flexu utraq; italiæ facies uariæ āfendit h̄ ab sæuis aq
 lōis flatib⁹ illa ab austri itēpie. Trāseo singulaz ī ea regionū dotes: nobilissima liguriæ
 saxa: Ferruriæ Metalla: Latīi robur: cāpāiæ delitias: Lucāiæ salt⁹: calabriæ ubertatē Apu
 liæ pecuaria: p̄petuū bacchi & palladis ī piceno certamē: Venetæ oræ port⁹ stagna salī
 nas p̄stat⁹ carnoū tract⁹ cū īstriæ recessū apricitatē: qđ amoenissimū terræ cultum dī
 cā: q̄ citra ultraq; padū: iter alpes: & apeninū late pādīt: p̄tereo p̄spicuos ī ea terra lacus:
 amoenissima fluia: ī noxios salt⁹: ūbrofa nemora: Trāseo urbiū appatū & amabilē geniū
 Neapolis uenustatē: Augustā Romāæ urbis sedē: florētiæ pulchritudinē: Mediolani icō
 latū: stupēdū urbis h⁹ sitū quē duo diuerfa elemēta paucaz horaz spatio alternis sibi uē
 dicant: ut ubi nuper erat mare sit terra: & mox paulo quæ terra fuit subita operiat inū
 datio: quid publica ad hāc: priuataq; ædificia memorem: quid areas: pontes: porticus: na
 ualia: quid diuinā reipu: formam: ducariā maiestatem: sanctissimum senatum: iuris æqua
 rionem promiscuum ciuitatis cultum: quid grauissimum incessum: statum uenerabilē:
 facile alloquium: quid urbis opulentiam: ut iam uenetum aurum apud omnes gentes in
 prouerbium abierit: p̄tereo alia urbis ornāmēta: q̄bus facile dat̄ intelligi: aut unā hāc
 urbē esse in toto orbe p̄æcipua admiratōe dignā: aut nullā: quæ huic aliquo genere lau
 dis iure p̄ferri possit: est itaq; italia lātis naturæ doribus insignis: sed uirtute hoīum: &
 foelicitate multo insignior. Et enim quæ p̄ deū tellus alia tot genuit īperatores: tot du
 ces: tot exercitus ad bellū misit unq;: tot triūphos rettulit: ut sæpius sit in italia triūpha
 tū q̄ alibi locog⁹ bellari cōtigerit: at q̄ta fuerit italiciæ gētis: uel unius etiam populi Ro.
 uirtus: ex h̄ qđ dicā p̄t̄ intelligi: cæteræ gētes q̄ aliqñ rez potitæ sūt: aliena īiuria īpare de
 fierūt: ægyptioz opes: nā hi p̄mi hoīū regnū hūer: scytæ euerterūt: scytaz assyrii: assyrio
 rū medi: moedog⁹ psæ: psæz macedōes: macedonū & p̄enog⁹ Ro. At rē Ro. n̄ carthagi
 nēsiū piuria nō hispāiæ rebellioēs: nō galliæ tumult⁹: nō germāiæ eruptōes: nō p̄anoniæ
 mot⁹: nō macedonū appat⁹: nō græciæ cōciōes: nō asiæ florētissimi exercitus: sed ipa su
 is uirib⁹ cōfecta: ī suū nō alienū uuln⁹ cōcidit: duo grachi eā prio labefactarūt: sylla & ma
 rius p̄culerūt: cōsauciarūt cæsar & pōpei⁹: Ant. & Octa. exitio dederūt: cōcidit p̄ hāc li
 bertas: īpiū p̄ aliquot ide ætates: suo uestigio māsit: tā diu inq; quoad maiore italiæ rubo
 re q̄ clade: sit alio trāslatū. Et. n. urbs illa ad dignitatē nata ne nō sp̄ priceps eēt ex īperii
 arce scā ē religioīs cap̄: nā ide uero quot augustā illā sedē sacri pōtifices tenuerūt: quot
 clari ātistites: q̄ta religio: q̄ frequēs pioz cōcursus: ut tm̄ recēs fortuna priori p̄stiterit:
 q̄tū coelestia terrēis: diuīa hūanis: æterna caducis p̄stār credūt: & cū italia tal̄ sit: tātaq;
 foelicitate p̄dita: qs usq; adeo audax ē ne stult⁹ dicā: q̄ negar̄ audeat: m̄to meli⁹ clari⁹ sta
 bilius h̄ q̄ alibi gētū cōstitutū eēt p̄petuū rei līariæ sacrariū: siqđe oīs laus: eo nobilior
 ē: eoq; illustrior: quo ī maior ē luce: celebrioreq; loco cōstituta. Nec qđ ad rei urbē attiet
 pauci obscuriq; æthiopū colōi: q̄ hūc īgenii thesaurz ægypto ītulerūt: aut agenor q̄ phe
 nicæ si agēr fuit: aut cadm⁹: q̄ boetiæ: euād̄ro: nobilitate: sapia: foelicitate: p̄ferēd⁹: q̄ppe
 q̄ & rex ip̄e fuit & regis fili⁹ fatidica m̄re nat⁹: cū heroidib⁹ & semideis familiarit̄ uer
 sat⁹: nec sedes q̄s illi cōdiderūt: aut cōditas tenuerūt cū pallatio quā urbē hic cōdidit fo
 licitate & phama cōferēdā illæ regū sedes: hāc diuū q̄ reges subegerunt: illæ ad seruitu
 zem nata: hāc ad imperiū: sunt illæ nūc non urbes: sed urbiū cadauera: hāc florentissī

ma pars urbis non icelebris: quæ quo uetustior res est: eo plus admirationis habet: nec quia antiquior res sit apud illos: idcirco melior: antiquius ilium roma: Patauium Venetiis: sed roma & uenetiæ multo illis clariore: non enim res æuo: sed uirtute & prosperitate pensantur: sed dicat hic aliquis: quid audes ne uir optime latina studia cum græcis comparare: aut scripta scriptis: aut ingenia ingenis conferre. Ego: & si plane uideo: quatum inuidiæ sim mihi ex hoc certamine concitaturus: præserti quum nulla sit talis comparatio: quæ non eadem sit & odiosa: quia tamen omnis contentio: quæ pro patria suscipitur & honesta & laudabilis est libens: negotio occurram: unde si non ingenit: at pietatis: quod æque erit gratum: laudem omnino aliquam reportabo. Vos uiri & adolescenteres studiosissimi: attendite quæso dum signa signis: ordines ordinibus conferunt: spectate initium pugnae: uarios conflictus: toti⁹ rei exitum considerate: ac quæ sint nostratum litterarum uires: quantum omni studiorum genere polleant: cognoscite: proferet inde græcia aciem explicatura: rorarios: accensos: & feretarios: per quos pugnam ineat: erunt hi Aristarchus: Crates: Eustathius: Apollonius: Herodianus: Iulius: Pollux: & alia illustrium grammaticorum nomina: nam flores hominum non fecem legimus. Verebor ego his opponere Donatum: Seruium: Apronianum: Lactantium: Priscianum: aut si uetustiora delectant nomina: Palemonem: Caprum: Diomedem: Phocam: Melissum: Probum: & alios quos plurimos: qui si in ordinem redigantur: non solum manipulos: sed centurias prope modum explebunt: nec uereor ne multi sint paucis terga daturi: aliarum gentium est fugam meditari: Romanorum: aut in uestigio cadere: aut hostem profligare. Quid poetæ: stabit ne Meonides ille: uelut Hercules in olympico agone: cum quo nemo audeat contendere: An potius hinc Maro fortiter se se illi obiiciet: manum conferturus: qui: & si paruus corpore: tanquam alter Tydeus inuictus pugnam ciebit: maior ille ingenio: hic diligentia: ille copia: hic uenustate: plus ille carnis habet: hic plus neruorum: succenturiæ illi Antimachi grauitas: Hesiodi copia: Theocriti proprietas: Apollonii diligentia: Pisandri ferocia. Huic nostro Macri elegatia: Sillii maiestas: Papinii robur: Lucani uigor: Flacci indoles: Quidii copia: & urbanitas: mouebit inde Barbiton Pindarus: mouebit hinc Flaccus Horatius: inde lyram Alceus hinc Valerius Catullus. Ornauit Pyndarum Alexander: cuius defuncti edibus pepercit. Ornauit Flaccum Augustus: qui ex paupere diuitem fecit: ex obscuro nobilem: qui in amicorum numerum recepit. Audax Alceus: qui Tyrannos infectatur: audacior Catullus: qui. C. Cæsarem: a quo tyranni & reges uicti sunt: armatum carmine proscidit. Stant inde in cothurno Sophocles & Euripides: stant hinc Paucui⁹ & Accius. Celebrant inde Elegi Calimachum & Philotam: hinc Tibullum Propertium & Nasonem. Vendicat sibi græcia ueterem comoediâ: iactatque in ea Aristophanem Cratinum: & Eupolim: uendicat sibi latium recentem satyram. Probatque in ea Lucilius: Persium: Iuuenalem miratur: gestiunt in focco Menander & philemon: gestiunt hinc multo plures Cecilius: Plautus: Neuius: Attilius: Terentius: & Turpilius. Mirantur graui in historia: Cadmum: Milesium: Ephorum: Theopompum: Erarosthenem: Thucididem: Herodotum: Polybium: Clytarchum: Dionysium: & Appianum: mirantur Latini: Portium Catonem: Fennellam: Lium: Crispum: Trogum: Valerium: Tranquillum: Tacitum: & C. Plinium: qui uniuersæ græcorum phalangi: quum elegantia: tum copia tuto opponi possit. Stupuerunt Athenæ in Demosthene eloquiū: in Aeschine: Hiperide: Demade: & Pericle: qui coruscare dictus est: & fulmina ciere: at Roma in. M. Tul. non solum stupuit: sed eloquentiam ipsam non hominem se audire putauit: stupuit in Grachis: in Cato. A. Hortensio: Messala: Polliōne: Celio. C. Cæsare: qui non coruscare & tonitrua ciere dictus est: id enim non hominum est: sed superum. At certe eo ardore dixisse fertur: quo bellauit: clari apud illos rhetoricæ artis scriptores. Leontinus Gorgias: Isocrates: Trasimachus: Theodectes: Athenæus Aristoteles: Theophrastus: Theodorus Bizantius: & Apollodorus: clari apud Romanos Portius Cato: Antonius: Cicero: Celsus: Lenax: Virginius: Cornificius: Statrinus: & quicum quolibet græcorum diligentia & facundia conferri possit Fabius Quintilianus. Illustrarunt inde mathematicæ artes Architam Tarentinum: Archimedes Syracusanum: Euclidem:

Prolæmeum : illustrarunt hinc Nigidium; Varronem; Boetium; & Campanum. Insignes illic astrorum cultu Aratus; Eudoxus; & Empedocles; neq; hic ignobiles; Sulpitius; Gal-
 lus; Manilius; & Lucretius; sed quo tuis Sabellice; quo contetionis studio raperis; iam eo
 uentum est; ubi aut Victrici græciæ porrigendæ sint manus; aut in uestigio cadendum;
 Ecquem tibi Thaletem dabit italia; si phisicen spectes; quem Anaximandrum; Anaxime-
 nem; Anaxagorâ; Arcelaum; quem pythagoram; Democritum; Heraclitum; quem ex eo
 numero : qui naturæ causas sunt tanta indole perscrutati : uel si causarum demonstra-
 tiones intuemur; quem Socratem monstrare poterit; in tota turba quiritium; quem Pla-
 tonem; Aristotelem; Theophrastum : Senonem; Chrysippum; Cleantem; possidonium; &
 alios stoicæ disciplinæ uiros. At uidete quantum mihi audaciæ ne uirium dicam super-
 sit; audeo affirmare; si in aliquo congressu pares fuimus græcis fore; ut in hoc multo su-
 periores futuri simus; nã dicite quæso utq; maius eruditius sublimius reru causas scruta-
 ri an causarum causam utrum præstantius naturæ opera; an ipsam naturam utrum mi-
 rabilius; quæ oculis; & auribus percipiuntur cognoscere; an quæ tantum spiritus elatio-
 ne. Magnū quidē ē de cælo; & mūdo; de syderibus & planetis diserere; de ortu & occasu
 syderum; de tota cæli conuersione; de pluuiis; fulguribus; tonitruis; corruscationibus : &
 cæteris tempestatibus; de elementis; de animalibus; plantis; seminibus; arboribus; & lapi-
 dibus; & ut uno uerbo dicam de toto opere naturæ; ut illi fecerunt disputare; sed multo
 maius & mirabilius; de deo; qui cælum & omnia; quæ cælo continetur : mouet; dispo-
 nit; gubernat; haud dubie; quo nobilior ē materia; q̄ tractat eo disciplina & ars p̄stator;
 est maioreq; laude & admiratione digna; Methaphisice materia deus est; nihil ē deo ma-
 ius; nihil aut beatius; aut perfectius; ergo neq; methaphysice ulla est maior scientia; nulla
 ars sublimior; nulla disciplina perfectior; in qua nemo ē ita rerum humanarum expers;
 ut græcorum in hac parte oblucinamēta comparare audeat; cum Theologica luce; quæ
 romanarum litterarum complexu continetur; nisi forte aliquis; aut Anaxagoræ tene-
 bras miretur; aut Socratis desperationē; qui se nihil scire confessus est; aut Empedoclis
 arctas ad ueritatem semitas; Democriti cecitatem; ambiguitatem Heracliti; aut duo impi-
 etatis præcipitia; epicurum; qui prouidētiam sustulit; & prothagoram; qui deum in du-
 bium uocauit; scripsit fateor Plato aliqua i ea materia; scripserūt & alii quidē; sed admo-
 dum pauci; fueruntq; omnino minus impii; sed hos in cymeriis tenebris uersatos affir-
 met; necesse est; qui Augustini subtilitatē non ignorat; qui Hieronymi copiam; Ambro-
 sii fidem; Gregorii pietatem; qui Thomæ robur; Scoti acumen; Anselmi indolem : Ber-
 nardi suauitatem; Traseo Alexadrū; Igidiū; Leonem; Tertulianum; Cyprianum; Lactanti-
 um; & alia christianæ fidei lumina; per quæ nobis ueritas patefacta est (quam illi nō ui-
 derunt); nec tantum patefacta sed oculis etiam admota; summum bonum in aperto cō-
 stitutum; cæli fores sequētibus reclusæ; per quæ cœlestis arcani compotes facti sumus;
 quæ neq; illis cōtigerūt; neq; ea cœcitate tempore contingere potuerunt. Et italia foe-
 lix terra superis amica; mortalibus colēda; iam & lærari fas est; & gloriari; cessit tibi græ-
 cia bellica uirtute cessit; imperio cessit eloquentia sua ipsius confessione; cedit hodie sa-
 pientia; neq; enim disputandi; præcipiendiq; ratio est uera sapientia; sed ueri dei agnitio;
 ueræq; religionis cultus; nec mihi græcia nūc demum inclinata acie academicos stoi-
 cos peripateticos; aliasq; illustris philosophorum obiiciat familias; sunt & nobis multo
 illustriores; Minoritani; Prædicatores; Heremitani; Carmelitæ; Crucigeri; Iesuani; Hiero-
 nymitæ; petreii; & alii numerosi coetus; qui & morum sanctitate; ueræq; sapientia longe
 antecellunt; iactabunt illi nobis capillum; barbam; pallium; & crepidas; nos illis caluam
 tunicam cilicium; & pedum nuditatem; illi præceptis gloriantur. Hi; quod plus est exem-
 plis; & uirtute pbāt illi inopiā & abstinentiā; hi sua spōte colūt; & obseruat; & quod præ-
 cipue est in nostris probabile; quum innumeræ sint initiatorum familiæ; Cerimoniis
 uestitu; caltiatu; discretæ; omnibus tamen una est sententia; ut deum in trinitate; trinita-
 tem in unitate colāt & adorent; quum ueteribus philosophis; quos uetus iactat græcia;
 neq; mens una; neq; sensus unus in uno aliquo duobus fuerit. Ergo nihil illi relinquitur

cur: nam hoc dicit aliquis: imo multum meminimus: & fatemur tantum Latinos illi di-
 sciplinarum nomine debere: quantum filii recte instituti optimis debent parentibus: ne-
 mo inficiatur: inde ad nos primo litteras fluxisse: inde bonarum artium disciplinas glo-
 riamur: etiam id munus ab nobilissimo hominum genere: ac longe facundissimo: po-
 tius quā a barbaris acceptum: uerum quando sic accidit: ut res nostrorum ingenio: & dili-
 gentia supra modum creuerit: sitque maior omnino profectus secutus: quā ab initio aliquis spe-
 rare fuisset ausus: nam quod ad linguæ propagationē attinet: præter Italiam: ubi res orta
 est: & mirifice coaluit: Hispani etiam Latino utuntur sermone: galli: germani: Rhœti:
 Norici: Liburni: Delmata: Illyri: Pannoni: Triballi: Daci: Sythe: Sarmata: Britanni: & Hi-
 berna: & ut breuiter dicam: latine loquuntur: quæcūque gentes a Thanaï & bosphoro: Cy-
 merio ad Atlanticum mare: & Ibericum: Oceanum longe: lateque Europam incolunt:
 ferant: itaque græci hunc Italiæ successum: cuius & imperium tulere: nec indigne fe-
 rant: parentes a filiis superari: præceptores a discipulis clarus fuit Priamus Thelamon
 & Peleus: sed multo clariore Hector: Ajax: & Achilles: qui ab illis procreati sunt illu-
 stres: Proconesius: Aristeus: & Dionysius: Magnesium: sed multo illustriores Homerus: &
 Cicero: a quibus illi instituti fuerunt: enim uero natorum uirtus: discipulorumque celebri-
 tas patribus: præceptoribusque non dedecori sunt: sed laudi: quod quum ita sit uiri: & ado-
 lescentes optimi: ut latina lingua origine: cultu: incrementis: successu: foelicitate omnes
 alias antecellat: sitque omnium celeberrima: & ob eam rem non indigna: qua non solum
 musæ: sed deus etiam immortalis: si humana sit opus uoce: quum propter alia multa:
 tū quæ uerus in ea contineatur pietatis cultus: sit libenter locuturus. Summa ope nobis
 adnitendum est: ut & morum integritate: & humanitate insigni digni illius cultores ha-
 beamur: cæterum uos optimi adolescentes: & hæc simul prestare oportet: simulque dili-
 gentiam adhibere in Plauti lectione cognoscenda: quam hinc interpretari agrediemur:
 qui si: ut strenui milites: mihi frequentes affueritis: quales uos esse: & cupio: & opto: da-
 bo operam: ut me Ducem: neque segnem: neque inertem experiamini. Dixi.

M. AN. SABELLICI COCCII ORATIO DICTA VENETIIS IN FVNERE ZAC-
 CHARIAE BARBARI EQ VITIS ET PROCVRATORIS DIVI MARCI CO-
 RAM PRINCIPE ET SENATV.

nihil est serenissime princeps: patres: & Viri amplissimi: quod ego
 aut sapius: aut intentius sim solitus a deo optimo maximo
 precari: quā siue ingenii in me est: siquid dicendi facultas: siquid cul-
 tus copia in sermonis: siquis denique meorum nunc est stu-
 diorum usus: aut deinceps esse poterit: hunc ipsum ita mihi
 n
 omni tempore loco occasione disponere liceat: uestrisque lau-
 dibus: & ornamentis accomodare: ut pro publica & priuata
 amplissimi ordinis uestri in me beneficentia non in te tan-
 tum: Augustine princeps optime: & in hos uiros patritios:
 qui hodie tecum rem Venetam tam foeliciter: quam sapien-
 ter administrant: grato sim animo existimandus: sed grata etiam: piaque in eos memoria: qui
 ex hac uita decesserunt: quando & illi pari studio: & pietate contenderunt: ut imperi-
 um hoc: quā opulentissimum a se uobis per manus traderetur. Essem ego uere ingratus:
 ne impius dicam: si hoc studio: & uoluntate in eos essem: qui utiliter hodie in uestra re-
 pub. uersantur: illoque memoriā: qui tantū decus: tantas opes: sua uirtute quæsiuerunt: &
 qui quæstas tueri: & augere perseverarunt: nullo pietatis prosequeretur officio: patererque ne-
 fario silentio taliū uirorū memoriā obliterari: præsertim quū nulla gens in terris: nul-
 lus populus: nulla ciuitas post diuinos honores: statasque sacrorū Cerimonias: tāta defun-
 ctos pietate prosequatur: ac ueneratione: quāta uestra hæc: quam illi instituerunt institutā
 uobis reliquerunt: Accedit huc: quod & uetus est: & a multis gentibus receptū: ut iis que de
 repub: de suis ciuibus bene meriti essent: nō solū magnifice funerarent: sed pro cōciōe

etiam uitæ ante actæ amplū redderetur: illis testimoniū; publiceque laudarentur. Quod; quū ita sit: satis scio me ex hodierno officio: si nō ingenii (nā q̄ sit in me tenuē ieiunū & infirmū obscure nūq̄ præ me tuli) at gratitudinis laudē; & pietatis: haud dubie reportatur: quod Patritii uiri: quod equitis splēdidissimi: senatoris optimi de re repu. de uniuersa ciuitate bene meriti: memoriā laudatur⁹; celeberrimū hūc locū cōscēdi. Id ego: ut studiosius facerē: nihil æque me ac uestra hortata ē pietas: princeps: & patres optimi: q̄ ciuē hūc dignū cēsuisistis: quē tā celebri frequētia: tāto regē apparatu: nouo pene exēplo extulistis. Cætereq; uellē ego quādo ad hoc ueni: ut de p̄stātissimi ciuis laudibus dicerem: tātū mihi tēporis ad id dari: ut p̄ omnes ipsius uitæ laudes libere nostra euagari posset oratio: quod si de ingenii p̄stātia: de cōsilio: comitate: tēperātia; Cæterisque animi uirtutibus: si de corporis cultu: senatoriaq; maiestate: si de maiorum splendore: & amplitudine: aliisque uitæ ornāmētis ordine dicere liceret: tā ampla & redūdans agētī mihi sese apiret materia: tā uaria multiplex: ut nō unde principiū sumēdum mihi esset: aut qua sequendū p̄spici oporteret: sed instituti sermonis exitus sollicite regrendus. Verū: quia nō adeo multa cōplecti in tāta tēporis dat̄ angustia. Dabo ipse operā: ut nullius rei magis hodie q̄ breuitatis rationē habuisse uidear. Haud sane tā multa illa studio securus: quæ cæteri in funebri solēt laudatione: nā ne pipateticos qdē sequar: qui hoc quod in uita laudabile ducimus: nō solū a bonis animi & naturæ hauriunt: sed ab iis etiā: quæ in fortunæ potestate esse dicunt: quod genus: si p̄ ociū liceat in Zachariæ equitis splēdidissimi memoria celebrāda: ex sententia tractare: uel clarissimum Barbaræ familiæ stēma: tam diu me in suis laudibus explicādis detineret: ut nō esset ad ulteriora puenire: sed qd̄ ego stēmā dixi: quū uel solus defuncti pater satis dicētē fatigare potuisset: si ad hoc uenissem: ut de eius laudibus dicerē. Et. n. q̄s uestrū ē: princeps optime: & uos uiri Patritii: qui non aut phama acceperit: aut in huius urbis annalibus: & historiis aliquādo legerit. Quam eminens græca: & latina facundia fuerit. Franciscus Barbarus huius Zachariæ pater: quo cōsilio in toga: qua in bello auctoritate: nullius credo tā procul ab urbe pegrinans aures: q̄ nō aliquādo fando audiuerit: quāta is olim prudētia: fortitudine: solertia: Brixiam urbē clarissimā lōga obsidione defenderit: q̄ inuictō animo uno tēpore: famē hostē: pestilētiā tulerit: p̄ditū memoriæ est: q̄ diu obsidio illa tenuit: tenuit. n. integrū annū & amplius nunq̄ illū: nisi in apto hæsitasse: neq; interim aliū panē q̄ hordeaceū: aut fursuriū in eius mensē cōspectū: quæ hominis frugalitas: & immodicis constantia efficit: ut minore admiratione audiant: quæ de Menenii: Curi: Cincumati: uictu: deq; eorū patientia: qui ad Casilinū diu assidentē pœnum tulere: memoriæ sunt p̄dita. Nec dicā: quibus ille artibus sit sæpe hostē ludificatus: quo successu singulos appellando: hortādo: subleuādo: ciuitatē sane fidelē & cōstātē multo fideliores: cōstantioresq; uestro. reddidit imperio: fuitq; talis ille. Age uero: & ipsa defuncti mater q̄ta: ut quali fuit indole: quāta uirtute foemina digna: quæ Lauretanū patrē: uirū clarissimū habuerit: eū dico qui in ligustica ora circa siciliā: circa padū: toto sup̄o: inferoq; mari pene plura uno Genucū bello pro Veneto nomine gessit: q̄ omnibus bellis eorū q̄sq; qui rem Venetā foris administrarunt. Digna quæ Iacobū fratrem paternæ uirtutis æmulū: qui pari successu: rerumq; gestarum gloria uestræ aliquando præfuit classis: digna quæ fuerit iunioris lauretani amita: q̄ his paucis annis othomanicas opes in ora Macedonia ad scodra nō pertulit solū: sed lōga etiā obsidione fregit. Qui deinde uestræ classis impator factus: incredibile dictū ē: q̄ fortiter Naupactū defenderit: Lemnū seruauerit: Iacynthū subegerit. Digna demum mulier: q̄ p̄curatoris mater fuerit: filia: & soror regē in Veneta urbe fœlicitatis exemplū: nec multū ab eo lacedæmonia Lapidus: ac Beronices diuersum: quæ hæc triū olympionicæ illa triū regū p̄necessaria fuisse dicitur. Sed hæc eo tēdūt: ut uel solis parentū laudibus satis: sup̄q; mihi fuerit immorādū: si omnia cōplecti uoluissē: ubi & illud una ostēdere potuissē: uerissimū esse: quod Euripides scribit: ex bonis bonos procreari: nā quū tales fuerint: qui eū genuerunt: nō potuit nō optimus is esse: cuius hodie funus celebratis: piētissime princeps: & patres ornatissimi: q̄q̄ in omni genere laudis uir

ille tantus extitit: ut nō modo non defuerit suis maioribus: sed lōge etiā superfuerit. Et enim quadragesimo: ut mihi dicitur: ab hinc anno: reipu. ad motus pene plures prouincias obiit: ut Phocion ille Atheniēsis: q̄ ab eo tempore annos uixerit. Et: ut silentio præte ream domesticos honores: quos incredibili totius ordinis fauore pene prius q̄ per ætatem liceret: decucurrit: ut præturas: & externas legationes: & in his unam ad Fœdericum imperatorem: unde sibi & familiæ clarissima insignia reportauit: quid quod nullus est in Italia populus: nulla libera ciuitas: nullus quidē princeps: ad quē nō ille fuerit aliquando oratoris functus munere: quo contigit: ut non pax: non bellum: non induciā: nō fœdus: non societas ulla sit publice inita: cuius non: aut domi consiliarius fuerit: aut foris arbiter: homo ad negotium non ad ocium natus: ad uirtutem: ut Aristoni placuit: non ad desidiam: & uoluptatem: senator grauis & in dicendo uehemens: ac circumspectus: & ad hominum animos in utranq; partem uersandos supra q̄ dici possit: accommodatus: honestatis amicus: turpitudinis hostis: frugi parcus: industrius: domesticæq; disciplinæ exactor diligens: utilis patriæ: iucundus amicis: comis hospitibus: & ut breuiter dicā ad omnium gratiam promerēdā naturæ beneficio comparatus. Dignus qui patre uiro summo esset procreatus. Qui matre fœmina insigni uirtute: summoq; loco nata: qui uxorem clarissimo principe ortam duxerit. Qui tris ex ea filios tulerit præstanti ingenio uiros: de quibus superuacū sit in præsentia dicere: satis sunt uobis noti principes: & uiri Patritii in gremio ciuitatis orti sunt: in luce educati: publice instituti: uos illos: a pueris amastis: fouistis: ornastis: uestroq; suffragio extulistis: uestræ sapientiæ est non meum de his iudicare: sed ille q̄tuscuq; fuit: fuit enim: ut scitis uir per omnia egregius fatali necessitate periit. Homo quidem erat: eaq; lege natus: ut ex humanis aliquando decederet: debemur morti nos: nostraq; nec est mortalis: quē non dolor: & interitus attingat: uerum tum periit: quum illi ac sapientissimo cuiq; mors fuit optabilis: uxore liberis: nepotibus: atq; omnibus: qui illi in uita clarissimi fuerunt superstitibus: incolumi patria: qua nihil fuit ei charius: incolumi ciuitate: repu. opibus & imperio florente: te principe & reipu. moderatore Augustine dux fœlicissime: qui tua sapientia: consilio: innocentia: saluberrimoq; genio tuo cōsecutus es: ut tā hodie te principe res Venetæ florent: q̄ a prima urbis hui⁹ origine ad hūc diē maxime floruerūt. Abiit itaq; ille lætus omninoq; cura: & sollicitudine solutus optimā secū spem ferens: publice & priuate fœlicitatis ad uestros maiores nuncius: & iā ex ipso pioꝝ cœtu: cui eoz animæ: qui de repu. benemeriti sunt: conciliari credunt: ad hæc: quæ fiunt cōuersus: agit tibi gratias: pientissimē princeps. Agit uobis uiri Patritii: agit uniuersæ ciuitati: quæ se tā celebri pōpa extulit: eximio hoc exequiæz apparatus numeroso clero: longoq; flāmag; ordine: clamat: fatetur: testatur: perpetui amoris sui: studii: officii: obseruatæ in repu. in ciues: in amicos: uberrimum se hodie fructum percipisse cumulatissimā sibi gratiam relatam: una dumtaxat cura adhuc hæret animo: quæ siquis nostræz regz apud eos: qui uita defūcti sunt: superest sensus: optimum quem patrem præcipuaq; in filios charitate comiteretur: necesse est: hac ille cura incredibiliq; in suos pietate districtus: ex eadem illa piorum sede supplices ad uos manus intendit: multo fletu: multisq; lachrymis tibi: clementissime princeps: uobis uiri Patritii amantissimam coniugem: filios suauissimos: nurus: nepotes: atq; uniuersam domum suppliciter commendat: hanc suo præsidio fauore: consilio: spoliata: uestræ fidei tradit: in uestræq; clementiæ sinu collocat: precatur: orat: obtestatur: per patris sui uetus in rem publicam studium: per lauretani aui fidem: siquid ipse egit aliquando quod uobis: qd̄ priæ: qd̄ uniuersæ ciuitati fuerit gratū: cōmodū: & honorificū: ne dulcissimos filios: ne tātas necessitudines iacere patiamini: sed publica: & priuata caritate fauoreq; cōplexos pie tueamini: quod unum: quū a uestra clamētia senserit: impetratū: & tibi p̄iceps optime lōge fœlicia: q̄ tēpora p̄cabit huic urbi incolumitatē: & ppetuum successū: ciuib⁹ fœlicitatē: nr̄i bñficii: memor iter maioꝝ manes fœliciter getur⁹. Dixi.

M. ANT. SABEL. COC. ORATIO DICTA VENETIIS IN FVNERE BENEDICTI RVGII REGII ORATORIS: CORAM PRINCIPE ET VENETO SENATV:

Equum fuit: & maxime optabile: Serenissime: Princeps patres: & uiri amplissimi: ut Clarissimus uir Benedictus Rugius: quē Alfonso Rex inclytus his paucis mensibus: ad uos oratorē misit. Quē admodum publico: & priuato studio fuerat exceptus: comiter in curis appellatus: ubiq; benigne cultus: ita hodie suæ legationis munere foeliciter fūctus incolumis ad suos remearet: ut quātuscūq; honor a uobis illi tribuendus erat: uiuo potius: q̄ mortuo tribueretur. Et, n. dignus erat: qui amplissimis hinc honoribus ornatus dimitteretur dignus: q̄ ob excellētissimas animi uirtutes lōgiorē uitam fortitus esset: diutiusq; humanis rebus itersuisset: ac tā diu quoad regiae maiestati: cui merito gratissimus fuit: aniuerso regno patriæ necessariis oībus utilis esse potuit: potuisset sane uiuens semp; nunq; n. nō uirtus utiliter operatur. Verū quia homo erat: eaq; conditione in lucē editus: ut fatali aliquādo pareret necessitati: præclare ac foeliciter cū eo actum existimo: laudoq; eius fortunā: q̄ amplissimis honoribus functus: i amplissima ciuitate: clarissimoq; orbis emporio: nō solum mori: sed exquisitissima etiā exequiarum pompa funerari cōtigerit. Cui ne non oīa affuisse uideretur: ac cumulatiflime præstita: quæcūq; ad clarissimū funus celebrandum adhiberi potuerunt: publicum decretum tulistis: princeps: & patres pientissimi: ut more maiorum pro cōtione defuncti memoria laudaretur: ubi non solum uere laudis illi testimonium redderetur: sed certa orationis serie: uelut in tabula quadam: uetustiq; gentis stēmate omnia eius uitæ ornamenta intueremini: quod minus: ut rite defuncto solueretur non tam mea sponte: q̄ uestram auctoritatem: & imperium secutus: hunc celebrem hodie locum conscendi: in clyte princeps: & patres oprimi: quod quum ita sit uberrimum: sane fructū ex omni labore: & industria meorum studiorum ad me hodie peruenisse crederem: si in hoc præstantissimorum hoīum cœtu: confessuq; celeberrimo: tantum sermone præstare possē: quātum uos ipsi arbitramini: qui me huic negotio parem iudicastis: cæterum quia neq; id datur: neq; ipse: qui ex hoc loco ornatissimo dicturus: ueni iam plures dies aduersa ualitudine conflictatus non modo corporis: sed ne mentis quidem sim satis compos: dabo operam: ut si non copia orationis non ornatu: non sentētiarum & uerborum pondere uestræ respondebo expectationi: breuitate oratiōis & nouitate satisfaciam. Et ne longius hic euagetur sermo. Audite quæso princeps: & uiri pientissimi: qualis uir Rugius fuerit: cuius funus hodie celebratis: q̄ nō imerito duobus excellētissimis regibus fuerit gratus: & p̄ amicos reges uobis publice & priuatim nō iniucūdu. Et quia oīs laudādi ratio nō nisi ex bono pficiscitur: nihi lq; laudabile statui: quod nō idē sit & bonum: sitq; non una philosophorum de eo sententia: consulto prætermittam multiplicē illā p̄ patheticorū de bono partitionē: illi. n. quæ i potestate fortunæ esse credūtur: quia cœco quodam: temerarioq; motu: huc: atq; illuc: uarie trāsferūtur: bona appellare nō dubitarūt: quibus quū breuitatis causa: tū quia lōge aliter cæteris sapiētiae affectatoribus psuasū uideo: tātū abest: ut hodie accedam: ut ne in laude qdem sim defūcto positus: quod salernū fuerit illi patria: urbs alioq; in amœnissima italiæ parte sita: atq; medicinæ studiis multa olim phama celebris: nec q; claris in ea ortus sit parentibus: patre uiro ei⁹ ciuitatis: & nobilitate gēeris: & opibus lōge principe: Matre: & si externi generis Romani tamē sanguis: illustriq; loco nata: quippe quæ ob familiæ claritatē Martini Romani pontificis auctoritate clarissimo sit cōnubio locata. Nec quod ipfius maiores trecētesimo ab hinc anno: ut mihi dicitur: amplissimis i ea urbe sint magistratib⁹: ac pene principatu potiti: trāseo familiæ diuitias: Affinitates: cliētelas: trāseo cætera uitæ ornāmēta: q̄ uulg⁹ p̄ bonis arctissime cōplectitur: pbat: mirat⁹: suspicit: quid liberalis ipfius facies: quid corporis habitus: memoria: ingenii promptitudo: & quod ad sexagesimum usq; uitæ annum: in offensā uixit ualitudine: quæ licet commodo sint moribus: sint & ornāmēto: uerum quia eiufmodi sunt: ut iis: qui habeant: uel morbo: uel

hominum iniuria facile auferri possunt: non secus: ac illa: quæ extra laudē posui: sunt a uobis accipienda: nec in bonis: ut philosophorum plæriq; fecerunt: aliquo modo habenda. Quare agite: & quæ animi uirtutes in hoc hoīe fuerint: iureq; laudari possunt: mecum considerate: quæ non modo abunde illi affuerunt: sed siquid horum superuacuum esse potest: superfuerunt: etiam sunt hæc: quæ sequuntur idcirco: ut arbitror: bona appellata: quia eum: in quo posita sint omnino meliorem faciant: uel certe ob id bona nuncupata: quia eorum sit stabilis: firma & mansura possessio: uel quod ppriis uero est: quia utrunq; simul hominibus præstent. Et: ut tota hæc laudandi ratio a liberalium artium cultu sumat exordium: primum omnium fuit illud in puero: nō solum probabile: sed præcipua etiam admiratione dignum: quod tanta indole: tantaq; facilitate prima: ut mihi dicitur: hausit litterarum rudimenta: ut ii: quibus illius institutio fuit a principio credita: incertum habuerint: esset ne illud discere in tam puerili ætate: an ut Plato persuasum habuit: reminisci. Hinc quod satis constat: festinatus ille litterarum profectus extitit: hinc præcox eruditionis seges: quæ in causa fuit: ut ex omnibus æqualibus nemo fuerit præceptorī charior: nemo commēdatior: nemo cuius nascenti laudi omnes studiosius fauerent. Attigit mox in ipso cæterarum disciplinarum uestibulo musicent: immo diligenter & accurare percepit natura illa omnium bonarum artium capax: audiuerat credo eam disciplinam non tantum uitæ utilem: sed omnium in litteris studiorum esse antiquissimam: & ut Timagenes scripsit arctissimam cum cœlo habere cognationem. Secuta sunt deinceps diuinarum litterarum studia: post hæc nostratia: quæ nomen sibi ab humanitate uendicant: cum quibus ille in primo profectu musicē: ut dixi: copulauit: cæterum tantum sanctioribus studiis homo ad uirtutem natus breuī profecit: ut rerū diuinarū desiderio accēsus: oīa hæc: quæ cæteri mortales in terris mirantur: laudāt: exoptāt: aspernatus: unum illud semper in ore haberet: irrequiescens est cor meū deus donec ueniat: & req̄scat ī te. Ex hoc beatissimo fonte: cœlestiq; scaturigine fluxit alius frequēs uirtutū cœtus: p̄ quem tantū cæteris hoībus innocentia: & pietate præstare est creditus: q̄tum homines ipsi reliquis animantibus sermone: & ratione præstāt. Hic spectata illa ī secūdis modestia: æquitas ī aduersis: ī subditosclāmētia: caritas ī p̄pinquos: inhospites: bñficētia: studiū: & amor in cæteros. Hinc demū cōtēptus ille mortis ad extremū uitæ custodit. Nemo ad hæc: si ueta sunt: quæ de eo homine uulgo prædicātur: bonis artibus libentius fauit: pauperibus subuenit: Afflictos erexit: prostratos: subleuauit: Nemo castius sacra coluit: nemo religionē ardentius adamauit: Et quod oīum maximū ī eo fuit: maximeq; memorabile: nullum sciens uolensue læsit unq̄. Tanta fuit innocentia: tanta in omnes iustitia: & æquitate. O uirum uere egregium: uereq; excellentem: dignum: quem tantus extulerit senatus: tot clarissimi Oratores: tam frequēs eruditorum hoīum cœtus: tanta nobilitas: in clarissima christiani noīs urbe nō tantum funerari: sed exq̄sitissimis et honorib⁹ tuū nomē immortalitati cōsecrari: sed Regie maiestati id datū dixerit aliq;: imo & uirtuti: q̄ppe quæ nulli gētiū: quod oīum aliarum bona sit uenia dictum: gratior fuit nulli commendatior: honoratiorq; q̄ Venetæ: His ille gradibus princeps optime: & uiri præstantissimi: hoc uitæ instituto: Ferdinando regi a principio insinuat⁹ breui tēpore tantū fide diligētia: & obsequio merit⁹ est. Vt rex ille oīum: q̄ nostra tēpestate fuerūt: sapiētissim⁹ eximiā uirtutē in nouo homine cōplexus: nō solū ad sua secreta admiserit: sed & secretorū oīum magistreriū: & præfecturā ultro detulerit: mun⁹ qdē amplū: & eximiū: & qd̄ aliquis: si uirtute nō q̄at: ābitione: & malis artib⁹ uelit sibi quæsitum. At Rugius nō modo nō ābituit: sed ultro oblatū cōstanter repudiavit: nō ingenio: nō uiribus diffusus: nō q̄ tanto oneri se iparē arbitraret. Sed ne ab īnocētia: & iustitiæ cultu aberraret: uitā itaq; uoluit n̄ negociū: sed scopulū: haud ignarus rax īnocētiæ locū hoībus ī sūma administratiōe relinq. Age uero: qua ille ai magnitudie quo cōtēptu aplissima ē sacerdotia: aspnat⁹: Basiliū credo: & cæteros sūma religione uiros imitatus: qui nihil horum habuerunt: nihil habere uoluerūt: satis gnari plærisq; mortaliū amplū sacerdotiū nō tā honori fuisse: q̄ oneri: materiāq; illā in multis eē

periclitandi potius q̄ locupletandi: sed sic res habet: ut dicitur: fugientem sequitur: laus fugit sequentem: quo Rugius huiusmodi honores: aut tutius spernere: aut uerecundius auersari: eo plures illi: maioresq; undiq; regis indulgentia ingerebantur. Etenim nō una deinceps legatione functus: & Florētiæ Mediolani: in Germania: & utraq; Hispania: unde tantum laudis: & gratiæ reportauit: ut difficile sit dictū: gratior ne ad suos redierit an honoratior: postremo Venetias missus q̄ deus immortalis se popularem egit: nō minus dico: quā si mediis essem Venetiis natus. Laudare geniū urbis: mirari situm: publicas & priuatas opes colere urbana officia: & mores imitari: tēpla iuifere: oīa publica & priuata opera: sacra & prophana ita suspicere: ita admirari: tanq̄ omnia maiora angustioraq; opinione sua occurrerent oculis. Erat ille per hęc omnibus æque gratus: indigenā crederes: non aduenam ciuem: non peregrinum: quum Alphonsus rex: qui eum miserat: pristina credo eius merita: ut arbitror secutus. Hidrūtinum simul designauit Antistitem simul: aut certe non multo post Alexander pontifex maximus in Alphōsi grātiā Cardinalem destinauit. His successibus facile erat ille: quis non uidet ad humanitatis fastigium peruenturus: nisi mors improba reliquum uitæ cursum nihilo maiore iniuria: q̄ inuidia interrupisset. Dira mors: dira quidem & crudelis: humanisq; rebus semper infesta: merito oderunt te quicumq; in honoribus: & diuitiis: omne uitæ studium locauere: merito proscindunt: accusant: detestantur: qui ex rerum humanarum æstimatione pēdent. Sic Macedo ille Alexander iuuenis: sic Marius senes: de te extremo uitæ tempore sunt questī: ille quia medios magnarum rerum actus fregisses: hic quia ad exitum perducere non passa esses: sed aliorum sunt huiusmodi querelæ. Rugius uero ab ineunte ætate didicit mortem contemnere: nihil nisi quod altum: sublime. & perpetuum esset mirari: satis diu eum uiuisse ratus: qui recte uixerit nec ullius sapientis uitam nō longam esse: & quæ si breuis sit tempore phama: & celebritate: est perpetua: & æterna: nūc quoq; si quis eorum: quæ hic fiūt: est apud defunctos sensus se foelicem ille se beatū putat: quod Hieronymo fratre suo uiro clarissimo: quod regio ministro a secretis: quod tota domo: familiariq; spectante tantus sibi sit honos funeris exhibitus: q̄tum ne uiuens quidem ausus esset: a deo optimo maximo precari: & ut grato fuit animo: grataq; memoria huc manus: huc oculos: huc uocem tollit. Agitq; quam maximas gratias Augustino principi serenissimo: qui honorificentissimi huius decreti non solum fuit patribus auctor: sed pietissimi etiā muneris exactor: agit & huic sanctissimo senatu: agit toti ciuitati: uniuersoq; nomini Veneto: quod tanto hodierna luce se honore extuleritis: tanta exequiarum pompa: ut nulla maior pulchrior præstantior: non modo requiri: sed ne excogitari quidem potuerit: fateturque plus sibi hodie datum q̄ si statua aliqua: monumentum uel lapideum sibi Veneti ante auream: edem alioue publico loco statuissent. Conficit hęc tempus: ut cætera hominum opera: uelut Cicero præclare scribit. Quod in ipsa pietate locatum est: id stabile: id mansurum: & æternum putatur: & quia dies: ut dicitur: de die iudicat: supremus: de omnibus satis se foelicem egisse uitam arbitratur: cui tam foeliciter mori contigerit: atque diem hunc omnium sibi pulcherrimum illuxisse: qui ut ultimus uitæ fuit ita honoratissimus: quo præclara huius funeris pompa totius sit uitæ cursus illustratus: partaq; sit suo nomini indebilis memoria: quod quum ita sit a deo optimo maximo precatur: ut si pietas in defunctos: si cultus: si iustitia superis curæ est. Augustinum principem serenissimum: uniuersum senatū: omnes ciuitatis ordines pro publica: & priuata: uestra in se pietate ppetuo tueri uelit: opratisque successibus: & incrementis uenetum nomen augere: ut quantum hodie ciuitas hęc omnibus aliis pietate præstat & beneficentia: tantum omnibus gentibus senio dignitate antecellat: & imperio. Dixi.

.M. ANTO. SABELLICI COCCII ORATIO DE ORIGINE ET INCREMENTIS
PHILOSOPHIAE VENETIIS RECITATA FREQ. VENTI PHILOSOPHO-
RYM CONVENTV IN GYMNASIO RIVOALTINO.

Iquis unq̄ in doctorum hominum conspectu: de re nō parua dicturus: merito extimuit: patres: & uiri sapientissimi: ea mihi est hodie conditio: ut nisi rei: loci: temporis: meaq; imbecilitatis sim oblitus: non solum timere oporteat: sed diffidere: etiam posse aliquo modo fieri: ut non locum hūc ornatissimum: unde præclara indole: singulariq; eruditiōe adolescentēs audire cōsueſtis: uidear temere occupasse: poteram scio: temerarius uideri: q; me muneri multo maiori: q̄ meæ ferrent uires: obtulisset: nisi necessitas cui: ne deus quidem immortalis repugnat: me tam arduam prouinciam adire

coegisset. Etenim quid per deum magis homini necessarium est: inuita q̄ parentibus honesta præcipientibus obtemperare. At præceptores more maiorum pro parentibus iis fuere: quos legitime & sancte instituisſent: quem locum merito apud me iam pridem sibi uendicat: clarissimi i philosophiæ studiis uiri: Antonius: Cornelius: & Frãcisus Bragadinus: quorum hic: quicquid id oneris est: primum iniunxit: ille sua auctoritate iniunctum uoluit: & quia eorum uoluntati repugnare nec debui: nec potui: satis digna mihi uisa est hæc in præceptores optimos pietas: quæ me ab omni temeritatis suspitione uindicaret: præsertim quum apud uos mihi dicendum esset: patres & uiri optimi: a quib⁹ non minus humanitati: & officio dari soleat: q̄ ingenio: & eruditioni. Nam q; de philosophiæ laudibus hodie mihi ueteri instituto sermo habendus est: ut de me sileam: qui ingenii me imbecilitatē non ignoro: nec dissimulo: nemo est credo: nisi idem sit: & stultus: qui copia orationis rem tantam se æquare posse confidat. Quare si non ita uarie: copiose: accurate dixerō: ut uestra fuit expectatio: quum nostræ adolescentiæ date ueniam: uiri ornatissimi: tum ipsius rei naturæ: quæ eiusmodi est: ut nunq̄ satis abunde tractari potuerit. Cæterum erit fortasse noster hic sermo uestris auribus: quibus nihil est alioqui humanius minus molestus: q; non ea ratione: qua cæteri de philosophiæ laudibus dicere constitui: quin noua quadam uia ingressus: eaq; longe breuissima: Enim uero repetam: ego primum totius rei initia. Adiciam inde uirtutes & incrementa. Docebo nouissime quanta celebritate & existimatione fuerint apud omnes gentes sapientiæ professores: q̄ tūq; mortalium consensus huic uni rei semper tributū uoluerit: per quæ iuuenum animi ad hunc ipsum sapientiæ cultū: q̄q̄ nihil sit ipsa re: aut pulchrius: aut amabilius accenderentur. Vos interim patres: & uiri clarissimi: huc animum intendite: facilesq; dicenti aures adhibete: nam quod ad breuitatem attinet: dabo operam: ut quū omnia conspicue dixerō pene prius uidear perorasse: q̄ de re tanta maturus sermo institui potuisse uideatur. Obseruatū est: patres & uiri præstantissimi: ut qui ad hūc diem ex hoc loco de philosophiæ laudibus uerba fecere: inde fere exorsi sint: ut litterarum initia: & ut sic dicam incunabula in remoto: caligantiq; uetustatis recessu cōquisita: in aperto ponerent. Incertum: ut non parum multa & uidisse se & didicisse ostēderent: an pictores optimos potius imitati: imaginis simmetriam. deliniationemq; absoluere uolentes. Quod ego mei polliciti nō oblitus: ut breuior essem silētio preteruissem: nisi uulgo persuasum uiderem litterarum commētum ad phœnices: Syriæ accolæ uerius q̄ indigenas referri oportere: quæ iueterata opinio: & si assertores habet nihil obscuri nominis græcorum tñ uetustissimi rerum scriptores Aethiopes pulcherrimi inuēti auctores p̄diderūt. Aegyptii: qui post illos litteris usi sunt: Aethiopū coloni fuerunt. Qui ex Aegyptiæ Thebis inde in pheniciam uenere: eaq; usum Syriæ inuexerūt. Hinc Cadmus in Boetiam litteras deportauit. Mox illas græci latinis tradiderunt. Cæteris postremo gentib⁹ Romani: Latii: & omniū terræ domini: & hæc litterarū initia: incrementaq; fuerūt: sed quid hoc in litteris miramur & quæ: res multo uetustior est: iam ne philosophiæ: quidē origo: quæ fuerit: ut uideo satis perspicue tradit: Aegyptiis huic pulcherrimi inuenti ad se laudem trahentibus: inde persis qui Zoroastren celebrāt: Assyrii: castra & indi ipsi quoq; rei tā pulchre auctores: & dici: & credi uolūt: ut nihil min⁹ a mēdacio di

.M. ANTO. SABELLICI

fter: q̄ philosophiæ originē ad unā aliquā gentē referre: sitq; uero p̄pius dicere: nullū esse genus hoīum: i quo nō ab initio repti sint: qui quū rerū admiratiōe: tū discēdi cupiditate: naturā opera cōtēplari maluerint: q̄ ocio & delidiā marcescere: manifesto rei argumēto: quod neq; idē nomē: ubiq; sapiētīæ studiosi sūt: ab initio sortiri: neq; eadē opinio nē secuti: quippe q̄ a plis magi nūcupati sūt: hi caldei ab Assyriis: Ab idis gymnosophista: a gallis Druida: ab aliis alio noīe: ut Vates p̄ hi p̄phetæ fuerit appellati: satis cōstat rē uetustissimā esse philosophiā: ut quæ i fabulosa: usq; tēpora ab Aegyptiis reiciatur: cæterū omīssa oī uetustatis ambage: ocho Zamolxi Atlāte: Vulcano: Zoroastre: & aliis noibus i lōgissimo uetustatis recessū positis: ad græcos nostra festinat oratio: quæ gens: & si paulo serius philosophata est: ingenioꝝ tñ præstātia: oīq; disciplinarū genere tātū est laudis adepta: tātū splēdoris & celebritatis i eo genere laudis: ut fulgore sui noīs cæteris gētibus p̄pmodū tenebras iduxerit. Nec græcoꝝ museus: Linus: Or̄ heus: & alii antiqores uates: q̄ iidē & sapiētes fuerūt ad philosophiæ usū tātū cōtulisse uideri possūt: q̄ tū milei⁹ ille thales: q̄ sapiētīæ fores ab illis leuiter ipulsa: ut posteris paterēt eiecit is: quod satis cōstat primus oīum ad naturā opa idagāda mortalibus gradū: & uelut certā semitā fecit: secuti eadē disciplina clari Anaximāder Thaletis discipulus: Anaximenes: Anaxagoras: Arcelaus: & huius auditor: Socrates: q̄ primus ethicē iuexit. Plura ex hoc fōre uelut ingenioꝝ flumina ubertim manarūt: quoꝝ studiis: uariq; & scribēdi: & disputādi cura: teritiā philosophiæ præ: quæ eadē est: & logice cōsumari contigit: fuitq; prima hæc rei p̄tutio: quo factū: ut quū oēs sapiētīæ studiosi cōmuni appellatiōe philosophi dicerent ab ipsaz̄ partiū natura: alii alia sint noīa sortiti: subit & alia p̄tutio: estq; logice i quatuor ptes diuisa: grāmaticē: Poeticē: Rhetoricē: & Dialecticē. Moralis illa: quæ græca uoce nup̄ a me ethicē nūcupata est: i Politicē abiit Economicē & Monasticē. Reliq̄ philicæ est: q̄ in Metaphisicē diuidit: & Astronomicē: & quæ ab ipsa naturalium rerū Indagine: & sub philicæ appellatione mansit. Alii quadripartita usi ratiōe: Mathematicēq; seorū cōplexi: quæ & disciplinaris dici potest i arithmeticē diuisere: Musicē: & Geometricē adiciunt: a q̄busdā & Astrologia: talisq; fuit altera p̄tutio: quæ septē cū iis: quæ logice cōplexu cōtinetur: perscribit artes. Nūc quia satis p̄ hæc demonstratū est: quæ fuerint philosophiæ primordia: p̄ quos repta & aucta sit: & i quas deinceps ptes sit diuisa: ne grauemini quæso patres: & uiri humanissimi huc tātisp̄ mentē adhibere dum earū artū: quas i ordinē redegi: breuē simul & iucūdā explicationē p̄tringo: nec aberit precū opæ cognoscer: quæ cuiusq; eaz̄ sit ratio: quæ uis: quis usus: & ne longius p̄cedat sermo: grāmatica auspiciatissimū nobis dabit exordium: est. n. cæteraz̄ dux artū: uiaq; pandit ad illaz̄ cultū: neq; nisi p̄ eā ad altiora studia patere potest: cuiq; accessus: nā ut uim: ut litterarū noīa: ut syllabas & alia: quæ uelut i ipso artis uestibulo occurrūt: pretereā: q̄ hæc quoq; talia sūt: ut uel altissimā queat eruditionē exercere: Rectissima loquendi: scribēdiq; ratio hic ē: his oīa: q̄ aīo meditamur: cōmiscimur: excolim⁹: diggerim⁹ rite explicat: eēt q̄s nō uider uan⁹ oīs aīoz̄ cōat⁹: nisi quæ mēs cōcipit: uox exprimat: expressā litterarū cōplexus signet: & quali ideas eoz̄: quæ iuenta sūt: ad lectorē & eos: q̄ audiūt trāsmittat: quid ad hæc p̄portio: quid uoculatio: quarū hanc græca uoce p̄sodia appellare maluerūt illā analogiā: hui⁹ uero quāta sit uirt⁹: quātiq; eā ueteres grāmatici fecerint: ex eo potest itelligi: quod Cratetē & Aristarchū duos grāmaticæ artis professores: lōge omnium principes: i p̄petuū cōmisit certamen. Quid p̄sodia an hæc ulli grāmaicæ parti posthabēda: quæ latinū a barbaro discernit: doctū ab idocto: rātiq; a græcis estimata: ut nulla sit dictio: quā nō uoculationis causā distinguat. Trāseo Ethimologiā: nā in hac quoq; græca uoce libērius utimur: qd̄ indagine illa sagacius sollicitius: & ad certā rei cognitio nē utilius dici potest: sed de p̄tibus adhuc sermo est. At siq; artē ipsam i uniuersū cōtēpletur: siquis uim pronuciandi: emendandi: iudicādi: enarrandi: consideret: pene plus huic uni: quam cæteris artibus tribuat necessē est: quæ non solum ad alias disciplinas: ut uulgius ait: iter præbeat: sed in his etiam alia explicet: alia corrigat: quædam adiciat: nonnulla eximat: sitque nō interpret solum: sed censoria quoque utatur in omnes

artes potestate: Age nunc & poetice: quæ illi arctissime coheret paulum consideremus: quid ea arte pulchrius: iucundius: sublimius: omniq; genere studiorum: ipsaq; etiam philosophia: cuius filia creditur uerustius: cui⁹ cultores: ut ingeniorum laudes præteream: iidem olim & sapientes sunt habiti: ac uelut in deorum immortalium tutela essent: dearumq; commertio fruerentur: tantæ ab initio admirationi mortalibus fuere: ut eorum quidam diis geniti crederentur: alii tanta ueneratione recepit: ut infestissimis etiã hostibus: suos inuolabiles fecerint. Dedit lysander lacedemonius inducias atheniensibus dũ sophocles sepeliretur: pepercit pindari familiæ Alexander thebis captis. Donarunt syracusani captiuos libertate in euripidis gratiam: & hi satis quidem clari: sed nihilo minore admiratione: phama: celebritate: Homeri nomen ad posteros propagatum: Hesiodi: Antimachi: Apollonii: Calimachi: & alii: qui & si homero sunt phama: & celebritate inferiores: non tamen ad posteros ignobiles & obscuro. Quid rursus apud nostros Marone clarius: Horatio: Lucano: Nasone: Silio: Italico: papinio: aliisq; nominibus: quorum memoria est æternitati consecrata: est huic historia agnata: qua nihil uita ad ciuilem institutionem repperit utilius. Testis temporum: Custos memoriæ: Magistra uitæ: Nūcia ueritatis: neque hinc minora nomina: Thucidides: Herodotus: Theopompus: Clitarch⁹ & Thimagenes: Et nostrorum: Crispus: Lūius: Nouianus: Aufidius: Bassus & plinius: qui illi historiam subtexit: Transeo stili uarietatem: Ornatum: Dispositionem: Affectus: Cōsiliorum: & euentuum explicationem: ut uerissime dictum sit a quibusdam altricem esse historiam orationis: cuius ratio: quoniam ad rhetoricen attinet: & iam uno complexu de grāmatica: poetica: & historia pluribus fortasse: quam promissa pateretur breuitas: diximus: de ea quam pressissime potero dicam: non enim eo consilio ad dicendum ueni: ut dei singulis disciplinis longiorem instituerem sermonem: quamquam haud scio an iucundior ullus hoc uno: qui de uirtute est: proponi possit sermo: præsertim si ex eo proficisceretur: qui rei magnitudinem dicendo æquare posset: uerborumq; copia illustrare. Nunc attendite patres: & uiri optimi: quanta res sit Rhetorice: quam uehemens: quam excellens: quam omnibus uitæ partibus accommodata: & ne præcepta: quibus ars ipsa constituitur singulatim referam: quæ de inuentione traduntur dispositione: elocutiōe: memoria: & pronuntiatione: refutatione: epilogo: quæ de statibus & amplificatione: quibus magis uis artis: ac ratio quam laudis demonstratio continetur: quin in hoc: quod dicam: aures & mentem aduertite. Nulla unquam inter homines humana societas esset inita: nulla inter mortales coaluisset concordia: nisi eloquentia aliquãdo fuisset: cuius rhetorice est magistra: nullas urbes: nulla oppida haberemus: uiri clarissimi: non leges: non mores: non instituta: non cætus: non cōciliabula: nullo foedere: nullis uinculis: homo homini iungeretur: soliuagi: sine cultu: sine moribus: sine eruditione ferarum ritum erraremus: nisi eruditus: compositusq; sermo mortales ab initio unum in locum contraxisset: hic ille amphyonis cantus: quem pecudes & armeta secuta sunt: Hoc in pelio thesalia arbores: & scopulos potius quam lyra cantum secutos dixerit. Huic uni rei terrigena illa in boetia cessit soboles: Deucalioni & pyrræ saxa incaluere. O uis immensa eloquentiæ. O Humanarum rerum moderatrix: tu ex bello pacem & rur⁹ ex pace bellum conficis: per te iura: leges: mores: instituta gentium durant: uigent: in offensa manet. Tu bonis præmia decernis: crimina uindicas: erigis afflictos: & ut breuiter colligam: tu illas: per quam tonare & fulgurare: ut testatur comœdia: hoies credunt: & quod magis mirum est: maximeq; ad laudem pertinens: qui hac uirtute præditi sunt: tantum cæteris mortalibus præstare credunt: quantum mortales ipsi ob hoc ipsum: quod sunt sermonis participes. Cæteris animantibus dicerem: qui secundum demosthenem: Hiperidem: & lysiam: fuerint Athenis: & tota græcia clari: quæpã Romanos: post Ciceronem: Hortensium: pollionem: & Messalam: quãq; Portius Cato: & duo grachi magnū per hæc & ipsi iã antea nomē fuerant adepti: nisi modū in hac quoq; pte mihi transgressus uiderer: quæ agite & dialecticæ: quæ reliquæ erat ex logicæ partibus breuiter percurram: & si nō uideo quid minus de liberalium artium laudibus dicenti cōuenire possit: quæ eius artis uirtutē suppressere: quæ nisi aliquñ habuissem: uan⁹ utiq;

erat omnis ingeniorum conatus: uanus in quara; & irritus: si demonstrari non potuisset & rationibus probari: quicquid ex animi conceptu diceretur. Nec facile dixeris: utrum plus subtilitatis in ea sit arte positum: an ce ritudinis: adeo omnia tam argute tam probabiliter dicuntur. Nec me hercule in tota re litteraria ingeniosius quicquam reperio: Hagogica illa dialecticorum præcipiendi ratione: & enim quid pressius: quam quum de copula subiecto & prædicato prima ab illis traduntur præcepta: aut quid argutius: quàm quum gemis: species: proprium: accidens: & differentia: & alia his similia explicantur: aut quum decem illa uelut elementa omnibus philosophiæ partibus: insecta: ordine referuntur. Transeo sillogisticam discernendi rationem: transeo figuras: & figurarum modos: quibus omnis sita est argumenti ratio. Sunt hæc scio parua relatu: si quis abditissimos artis huius contempletur recessus: in quibus uelut ociosa rerum indagine exquiritur: quid ueget sit: quid falsum: quid possibile: quid non: quid necessarium: quid apparet: quibus perplexi illi & latentes & griphiforite: ceratides: utides: sæpius irrepunt: perque gradum illum dialecticæ: in quo est falsa cognoscere omnium soli: ut stoicis placuit: sunt sapientes habiti. Cæterum: quando ita contigit: ut ex apertissimo disciplinæ in phisicæ uestibulū per dialecticam uenerimus: ne pigeat uiri ornatisissimi: proximum sapiētiae atrium subire: in qua uelut peculiari possessione uersati mirificum: ut spero: percipietis uestræ attentionis fructum: quum multiplicem illum & uarium disciplinarum thesaurum: ex omni parte coaceruatum: uestris contemplandum mentibus: subiecero: & nequid in mora sim: en subeunti mihi offert: se se prima disciplinarum omnium illa: quæ a metiendi ratione est geometria dicta: quique eam tractant geometræ: an cernitis quam uariis hæc: de qua loquor: distincta sit figuris: puncto: linea: superficie: circulo: proportiōibus: diametro: angulis: equilatero: & in æqualibus lateribus tetragono: paralelis: lineis: & iis: quæ riphæ nominantur: accedunt aliæ tam multæ quam uariæ figuræ: usque ad infinitam sectionem proportionibus ambiguarum: multiplicibusq; conceptionibus: & ut cætera omittam: quam iocunda est: quam non indigna cognitu quæstio illa de circulari forma triangula & quadrata: quarum æquales lineas habetium ea sit: demum capacissima: quæ sit maxime circularis contra quo lancinator & angulosior eo angustior: & minus capax. O inuentum: tam uetus quam nobile ac mortalibus: supra quam dici possit utile. O igenia: nominis eternitate digna siue phœnices siue Aegyptii potius hanc sibi laudem uendicant: per te summa montium: per te uallium ima: per te cælū terrā & maria metimur: & in partes digerim? Tu romanas uires ad syracusas fregisti: tu urbes & montes macedoniæ ademisti: tu sexon Abydo: Asiam Europæ commisisti: Tu Rhenum: Istrum: Araxem & Euphratem potibus iuxisti. Tu gyngis impetū minuisti: Nilum corruisti: padū coercuisti. Tibi denique turre: muros: moenia: & quicquid supra naturæ opus: mortaliū rebus accessit: merito acceptū referunt: plus tibi uni propemodū uita debet: quàm cæteris disciplinis. Veget enim uero quum in geometria comodi statuimus: tantundem patres: & uiri præstantissimi in arithmetica ingenii & subtilitatis: in qua præter uulgatam illam multiplicandi: partiendi: subtrahendi: summandi rationem: multo difficilior: maiorisq; scientiæ agitatio ea est: quàm Plato & Pythagorici in rerum natura subtiliter inuestigarunt. Nota est uerecūda illa Marci Tullii Ciceronis confessio: quædam se in Thymeo Platonis legisse: quæ neque igenio: neque eruditione assequi potuisset. Hoc puto secuti sapiētium quidam: affirmare sunt ausi: nil aliud esse aiam quàm numerum quendam se mouentē. Transeo quæ occultis rationibus: suam numeris quibusdam uim tribuant: suū effectū: quæ ex omni numerorum uarietate paucissimos ad mulicē conficiendam idoneos sint arbitrati: de cuius disciplinæ ratione: quando de ipsa re: sua sponte incidit sermo pauca pro magnitudine subiiciam: neque enim opus est uos uiri clarissimi: ut de iis disciplinis: quas mathematicas uocant: nimis scrupulosa dicam. Cum ipsæ inter se ita natura cognatæ sint: ut magis noīe quàm finibus discerni queant. Nec prima artis consecrabor erudimeta: sunt ea fere nota oībus: quæ & quibus inter se discreta modis prima reperiatur elementa: figuræ: toni: numeri: & quæ multiplex. Ex his conficiatur uocum concordia: nam & Diatesaron ex epitrito est. Ex hemiolio diapen

re. Ex duplicari numero diapasson: aliaque symphoniam ex aliis mira ratione conflatur numeris. Altior indagatio illa: per quam Pythagoras: & qui eum secuti sunt mundum ea armonia compositum dixere: quam postea sit lyra imitata: ipse eo usque est progressus: ut Saturnum Doris moueri arbitratus sit: Mercurium phthongo: Iouem phrygio: cuius altioris disciplinae successor: Plato nullam credidit sine his esse iugalem competentiam: ipsamque mundi animam numerorum concordia: haud dubie constare in Thimeo sit affirmare ausus: haud igitur immerito tanta huic arti ab initio ueneratio accessit: quanta ceterarum disciplinarum: quod proditum sit: nulli. Enimuero ut silentio praeteream: quae de lino & orpheo prodita sunt memoriae: qui siue quae ceteros mortales cantu longe antecederet: siue quia canere fuerit olim eloqui. Ceterum: quia suauitate uocis rudis & agrestes animos admiratione caperent: traherentque suauissimo contentu: syluas: scopulos: & feras: mouisse crediti sunt: ac uelut diis geniti in multa ueneratione fuere inuicti: ad hoc duces fidibus & tibiis canere soliti sunt: & Pythagorici ad cantum lyrae obdormiscere: & ad nouos rursus labores excitari: poetae clarissimi: testimonio: cythara regalibus illata est conuiuuiis. Iam uero philosophorum fons: Socrates & ipse iam senex institui lyra non erubuit: & Themistocles: qui fuit atheniensium longe princeps quae huiusmodi esset artis ignarus indoctior: & minus ciuili iudicatus est. Thimagenes musicen in litteris studiorum antiquissimum putauit: cui Aristophanes astipulatur: is auctor est pueros ab initio musicae & litteris institui solitos: & si Architas & Aristoxenus hanc grammaticae arti subiecere: & Maricas apud Eupolim: nihil se ex musica praeter litteras habere testatus est: sed quum ceteras artes uita sibi inuenerit: haec una mortalibus beneficio naturae est tributa: quae non solum delectaret: sed ad tolerandos etiam labores: uelut numeris quibusdam uteremur. Quid: quod bellicis motibus auxilio fuit ars pulcherrima: Lydi in percinctu belli tibias habuere lyram Lacedemonii. Romani lituos & cornua: tubas uero tantum ueteres quam recentiores: & ne in unius scientiae admiratione diutius inmoremur: satis constat mulicos olim eosdem & sapientes iudicatos: tritoque pro uerbio receptum: ut qui indocti essent a musis abesse & gratis dicerentur: habet (quis non uidet) musicae cognationem cum astrorum scientia haud dubie: ut pote caelo oriunda: de ea quando ad exitum haec nostra spectare coepit oratio: quam pressissime potero dicam. Vos patres & uiri amplissimi in hanc quoque partem animum intendite: cognoscite: iudicate: quanto ceteris artibus haec una caput altius extulerit: quanto laxius: solutius: audacius sit per ipsa mundi spatia euagata. Vellem ego tantum mihi uel ingenii uel oculi dari: ut ornate demum & copiose de re utilissima dicere uideremur: sed breuitatis admoneor a principio promissae: Ceterum uiribus diffusis satis abunde mihi dixisse uidebor: si humanissimis auribus uestris in hoc: quod reliquum est: non fuero nimium grauis. Dicam inquam: dicamque breuius quam res tanta dici possit. Occurrit illud omnium primum: quod audaci nimium ne temerario dicam incepto: quicumque hominum: nam hoc quoque dubie traditur fuere: quod primum ob hoc ipsum oculos in caelum sustulerunt: ut rem arcanam: sanctam: nimiumque ab oculis remotam contemplarentur: sed multo foeliciter res mota est: quam ab initio sperari debuerit: enimuero eo usque uetus illa caelestium rerum cura profecit adeo obtutus ille procacissimus: longumque per uigilium ualuit: ut caelum nobis uniuersum haud aliter quam solidum aliquod aedificium spectandum: cognoscendumque paucorum cura subiecerit: polos enim perpetuamque mundi circa illos uertiginem obseruauit sedula ueritas: axemque ab utroque ad alterum per centrum: discurrentem: orizontem: meridianum aequinoctialem: aliosque plures circulos: duos tropicos: atque his: alios angustiores articum & antarcticum: quum zodiaci ambitus tot signis: tot gradibus: tot lineis multifariam sectus: quo sane effectum est: ut ne minima quidem siderum momenta: hominum curam praeterire possint amplius: illud maiore admiratione dignum: quod paucissima ingenia adeo se caelo insinuarunt: ut quae singulorum siderum uis esset: qui demum effectus explicare sint ausi: qui per quadrata mundi respectus: qui motus recti: qui obliqui: qui retrogradi: unde solis & lunae defectus: unde pluuiae: tonitrua: fulgura: coruscationes: unde alia: coe

li tēpestates: quæ oīa: si quis altius cōsideret: fateat' necesse est: tam arduæ rei: sublimisq; sciētia reptoꝝ: diuino potius q̄ humano fuisse ingenio secretorū naturæ lege deprehēsa: p̄ q̄ & Thales Milesius Anaximāder: Anaximenes: Anaxagoras: Hipparchus: Pythagoras: Heraclitus: Democritus: & Romanorū: Sulpitius: Gallus: Lucretius: Manilius: Grande sunt nomē cōsecuti: digni ea laude uiri: q̄ ad posteros manauit: digni quoq; memoriā nulla unq̄ delere possit obliuio. Et hæ sunt disciplinæ illæ: liberalesq; artes: patres: & uiri præstantissimi: unde uelut mēbris quibusdā cōflatū ē philosophiæ corpus: q̄ uitæ magistra ē: humanarūq; regē moderatrix optima: quæ cœlestiū rationē mortalibus subiecit: cœli fores apuit: Hæc ortus syderū occasus Agnoscit: & solstitia: monstrauit: & docuit: Hæc: hymbres: fulmīa: coruscationes: hæc omnes naturæ uices cū suis causis ī apto collocauit: uide p̄cellē & cætera tēpestates: qd̄ uētū & uide spirēt: q̄ ignis aquæ & aeris nā: uide uolucres pisces: & cætera aīates: quæ p̄creādi: quæ alēdi ratio: hæc lōge: lateq; terrā dimēsa: arborū: frugū: feminū: herbarū: lapidū: metalloꝝ: uī: & usū demōstrauit: Hæc hoīū cōt' & societate cōtraxit: mutuaq; caritate deuīxit: Hæc mores: leges: ciuiliaq; instituta excoluit: hæc q̄q; supra iſtraq; ē: totūq; naturæ op' mortalib' retexit: & q̄ oīū fuit maxie optabile lōgeq; utilissimū: ueritatē tāta cura: tātaq; sollicitudinē: laboriosaq; idagie a ueterib' philosophis requisitā. Cæterū diuina p̄dicatiōe (nā id hō p̄ se assequi nō potuit:) humanis gētib' demōstratā: ne parū p̄spicue itueremur: multa: uariaq; disertatiōe: uariisq; institutis ornauit: & excoluit: Salue cœli idigena: Ingeniorūq; part' philosophia. Salue doctrinarū parēs: sapiētia: cultrix: fida dux uitæ: artūq; oīū magistra: p̄ te homo hoī p̄stat: p̄ te ueḡ a falso discernit: qd̄ æquū: qd̄ rectū sit: p̄ te discim' : tu ad bene: beateq; uiuēdū iuitas: hortaris: iſtruis: te tuāq; lucē secuti. Lycurg' : solon: pythagoras : Plato: & alii sapiētia antistites lōge: lateq; terrā pagrarūt. Alii ut te liberi' colerēt: tuti' possiderēt: uehemētū' amarēt ultro se opib' priuarūt patriā reliquerūt: oēs uitæ necessitudines fortiter asp̄nati sunt: At quanto melior nra cōditio Iuuenēs & adolēscētes optimi: nā ad uos meū cōuerto sermonē: quāto facilior anitētib' p̄fect' : q̄b' licet & fas est deo optimo maximo gratulari: q̄ hac potissimū tēpestare: & ī hac clarissimā hoīū luce nasci cōtigerit: florētissimāq; ciuitate: ī qua pulcherrimū pateat sapiētia gymnasium: clarissimi philosophiæ p̄fessores: qui īgenio: morib': eruditiōe: cui uis maiorū sint merito cōparādi: lanua illa: quæ oculis admota ē uobis subeūda: Hæc duo philosophiæ lumīa Anton' Corneli': Acadēmiæ lōge p̄iceps: & Bragadin' me' rātā uirtutis æmul' : meritoq; nup̄ ī ea ad tēp' substitur': q̄ ī cōspectu sedēt: sūt a uobis audiēdi: hos colite īgenū adolēscētes: his opā ipēdite: Hoz eruditiōe æmulamini mores: & uitā sequimini: ut uobis patriæ: parētib' uniuersæ ciuitati decori esse possitis: & ornamento: ad quē cultū oī studio: industria: & diligētia comparandum uehementer uos moneo: & hortor. Dixi.

M. ANT. SABELLICI COCCII ORATIO DE CVLTV ET FRVCTV PHILOSOPHIAE VENETIIS RECITATA IN RIVO ALTINO GIMNASIO FREQUENTISSIMO PHILOSOPHORVM CONSESSV.

Vam ardua res sit philosophia: q̄ excellēs: & eximia: patres: & uiri præstantissimi: optimiq; adolēscētes: quum ipsum rei nomen declarat: quo sapiētia studiū continetur: tum q̄ solemni instituto: ex celebri loco toties laudata: ī quo plenius demonstrando ingeniosi: eruditiq; adolēscētes non minus eloquētia q̄ philosophiæ studiosi omne īgenii sui acumen: omnem dicendi uim: copiam: facultatem consumpserunt: nec satis adhuc laudari potuit. Cæterum quo res maior est: sanctior: sublimior: minusq; tractatu habilis: eo inconsideratius: ne stultius dicam fecisse uideri poteram: si in amplissimorum hominum cōuentu: de re amplissima dicturus celeberrimum: hunc locum mea

sponte ascendissem: tam arduo negotio: non solum impar: sed tãto iis: qui ante me de ea dē re dixerūt ingenio & doctrina inferior: quanto materia: quæ tractanda est: omni alia: quæ ad dicēdum proponi potuisset: maior est: longeque præstãtior. Verge enim uero Antonius Cornelius uir clarissimus gymnasiarchus noster: ut græco utar uerbo mecum egit: atque eo iure: quo mecum uti potest: & debet: effecit: ut hoc onus amplū quodē: ac multo maius quàm meæ uires ferre possum: intrepide ac pene audacter subirem: & enim eius uiri tãta est apud me auctoritas: quã illius esse debet: cui ob sanctissimū disciplinæ cultum non minus debeo: quàm propriis parentibus: qui me genuerunt: qui in moribus & disciplinis institutū curarūt: Quod si pro magnitudine rei: quæ dicēda est: noster sermo parum uestræ responderit dignitati: illius quæso uoluntati ascribere: quã ego secutus fatius duxi temeritatis suspicionē adire: quàm eius auctoritati non acquiescere: cui nihil iurē recusare poterā: aut de bebam. Quū ob hoc igitur: quod non solum grati adolescentis: sed pii quoque officium præstare uideor. Tum quia noua quadã & inusitata ratio sum hodie de philosophia dicturus. Futurum spero: ut & clãmenter & humane dicentem audituri me sitis. Fiet enim ut si non copia: non cultu orationis: nouitate saltem sim orationis: sim & breuitate placiturus. Etenim quãtū memoria teneo: quicūque de philosophia apud uos uerba ex hoc loco antea fecere: omnes eandē uiam impressi: & si multo: uarioque uerborum apparatu: idē tamen dicere mihi uisi sunt: quippe qui in eo dūtaxat occupati fuerūt: ut liberalium artium: quæ philosophiæ cōplexu continentur: explicarent principia: multiplicique partitione totū philosophiæ corpus percurrerent. Hæc tamen multa secuti: non magis: quia operæ precii fuerit: ea uos audire: quàm ne ipsi parum multa & legisse & didicisse uiderent. Sed quid per deū minus oportune fieri potuit: quàm omnia philosophiæ uasaria excutere: ut disciplinæ omnium origo: ut earum partes uno in loco scrupulose & minute tractarentur: ubi ut de cæteris sileā. Ipse sapientiæ nostra tempestate antistes Antonius Cornelius sederet: cuius gymnasiū tãquàm officina quædam totis diebus: totis noctibus: huiusmodi uocibus: uelut malleorum resultat ictibus: phormio peripatheticus: quod satis cōstat: delirus: demensque iudicatus est: quod apud Hannibalē Barchinū omnium: qui tū in terris erāt imperatorum callidissimū eundēque armorum peritissimū: de re militari sit ausus: uerba facere. Est & magnus ille Alexander in apellis pergula derisus: qui de pingendi ratione coram opifice sūmo nescio quid temere loqueretur. Quis igitur horum sanus: si phormio delirus: aut quis audiri dignus: si Alexander ridiculus: an non: is merito ridebitur: qui artificis alicuius optimi officinā ingressus: suū omnibus istis usum: uelut assidue tractatibus paginorū audeat: diseredo representare: sed hi uiderūt quàm apte repelliueque id fecerūt. Ego quoniam semita hæc adeo prærita est: adeoque uulgata: ut nihil iam notū sit: nihil sæpius repetitū: quàm quod sit grama tice artis accurata præceptio: oratorie uis dicēdique facultas: Dialecticæ acumen: arithmetice discursus: geometriæ subtilitas: musicæ uocalitas: astronomiæ sublimiū capacitas. Quæ cuiusque artium principia: quæ partes: quæ in uniuersum ratio: an affirmare dubitem ad facietatem esse: hæc ab illis dicta: & a uobis audita: esseque eiusmodi: ut sine auditorū offensa amplius ex hoc loco tractari non possint. Alia itaque uia mihi ineunda est: eaque: ut spero iucundior auditu: ac multo breuior. Primo enim quid philosophia conferat: dicā: inde quo nam modo res tanta sit colēda: postremo quales ex ea rite culta percipiuntur fructus. Nunc attendite patres & uiri præstantissimi: attendite studiosi adolescentes: uos quid ex philosophiæ cultu adepti sitis recognoscite. Hi iuuenes ornatissimi: quid mecum sperare possint: simul considerabunt. Cæterum: quum de philosophia me dicturum polliceor: haud eam solum intelligi uolo: cuius nomen late patet: cuius complexu omnes liberales artes & disciplinæ continentur: estque omnium artium peritia: atque una efficit: ut sapienter homines diuina considerent: prudenter & iuste humana disponāt: cuius cultores ab initio sapientes appellati sunt: sed nunc de ea erit sermo: quæ non tantum studium sit sapientiæ: sed ipsa demum sapiētia: ad quam omnes honestæ actiones: uelut ad metam quandam: aut signum intenduntur: si ad uirtutem nascimur: ut Chius Aristoteli prædicare solebat: omnis uitæ conatus: omnis studiorum ratio: tota demum uita huc dirigitur.

genda est: hæc propria est hominis: id huius proprium: & peculiare bonum: quo uno cæteris præstat animantibus: cum cælo cognationem creditur habere. Alia cum aliis communia: uires: forma: uelocitas: impetus: uox: ratio tota nostra est: quæ quum recte disponit eadē est: & uirtus hæc: qui adeptus est: adipiscit autē unusquisq; hoīum: modo studiū & uoluntas adsit: is idem erit: qui & sapiens: hic diuitias calcat honores: contemnit uillos: fortunæ impetus reformidat: idem nullis est terroribus obnoxius: nullis seruit cupiditatibus: semper beatus: semper fœlix: cui nihil deest: nihilq; deesse potest. Hæc illa sapientia est: hoc illud honestū. cuius facies: si oculis cerneretur mirabiles hominum in se excitaret affectus. Hæc Socrate ad patientiam exercuit: Antistheni pallium detraxit: Diogenem nudum statuit: æmulumq; naturæ reddidit. Hæc Democritum primo pecunia dein: ut altius uideret: luminibus priuauit. Hanc secutus Plato diu peregrinatus ē: Empedocles sese præcipitauit: eadē hæc Pittacum tyrannis obiecit: Heraclitum in solitudinem traxit: Xenocrati omnem affectum ademit: eia cœleste donum sapientia uitæ custos: & magistra optima. Amplissimum: uerumq; bonum: ueracq; fœlicitas: per te iustitiam colimus: contemnimus timenda: uoluptates excludimus: turpia declinamus: honesta sequimur. Verum quia hæc non casu homini paratur: posteaq; quid præster: diximus ne grauemini audire: quibus artibus optime quærat: & quo demū cultu pducatur ad frugem: fallitur si quis: ut pecuniam: ut honores: ut dignitates ita hominibus sapientiā ab homine dari existimat: uoluntate: ut dixi & studio opus est: nec ut corpus ita res ipsa multis eger adiumentis: ratio: & uolūtas satis ad hoc ipsum homini esse possunt: hæc animum: & corpus disponit: uoluntas utrunq; exercet: qui ita affectus est: sua ipsius ope fræctus: quod uult: efficit: non potu: non uestitu: sed proposito: & constantia nititur. Ergo sine disciplinis: sine ullo artium cultu hoc paratur homini: nam hoc dixerit aliquis: nihil liberalia studia: nihil bonæ ad id conferunt artes: conferunt omnino aliquid: ut postea demonstrabitur: Cæterum haud eiusmodi sunt: ut sapientem constituere possint: sunt alioqui dignæ cognitu: liberorq; homine dignæ: unde & nomen sortitæ uideri possunt: sed unum illud studii genus uere liberale dici potest: & debet: quod liberum hominem efficit id idem est: qui & sapientiæ cultus: reliqua magis nomine speciosa q̄ re: neq; enim bonum recte dixeris: quod eum: qui possideat non meliorem faciat: neq; sapientiam nominatim: quæ non sapientiore reddat: hunc qui: eam sit adeptus: at uidere: est liberalium artium professores quosdam multosq; præterea: qui eiusmodi artes mirifice colunt: turpitudini: & uoluptatibus: addictos: q̄q; quid attinet hoc dicere: quum huiusmodi disciplinæ: & artes: ne promittant quidem discipulis hoc: quod quærimus. grammatici officium in sermone uersatur: habet & historiæ curam: uel si lōgissime suos proferat fines: habet & carminis: quid horum sapientiam pollicetur: syllabarum explicatio an uerborum diligentia: an fabularum memoria: an lex carminis: an modulatio: nihil sane in his inuenies: quod formidinem tollat: cupiditates eximat: libidinem coerceat: quæ primariæ sunt sapientiæ partes. Quid Rhetoricæ: quæ usq; adeo fuit a principio Romanis suspecta: ut uelut res ciuitati pernitiōsa agere sit in urbem recepta: satis constat hæc artem: de qua loquor lacedæmone exclusam: ut parum uitæ utilem: & apud Athenienses sublatis affectibus uelut neruis toto corpore recisis fœde sugillatam. Nec poetices melior conditio: nisi Homerus poetarum eminentissimus: sapiens fuisse dicatur: eiusq; carmen ad sapientiam pertinere dicat aliquis: quem Plato humanæ sapientiæ antistes ex sua re publica deiecit: nec iniuria: nam præter q̄ q̄ ille ueritatis amicissimus: fabularū & mendaciorum auctorem non immerito oderat: nemo mihi persuaserit: Ciclopis antrum tam longo carmine ab eo decantatum ad sapientiam pertinere: nec Antiphatis regia circes stabulum syrenum sedes: carybdis baratru fortiozem: aut temperatiozem fecerint quemq;: at philosophus ille summus fuit: multamq; sapientiam eius scripta continere: aiunt doctissimi quicq; esto: sed sapientia hæc prius illi contigit: q̄ poeta esset. Monstrat & musice: qua ratione acute uoces: grauesq; concordent: ut ex neruis disparem red dentibus sonum fiat cōcordia: quam græci harmoniam uocant: qua autem ratione hu

manus animus sibi consentiat: & ex quibus numeris consent uita officia: non demonstrat. Explicantur in ea quum alii tū flebiles modi: quo pacto in summo dolore sit nulla uox flebilis emitenda: nullus in cruciatu eiulatus non ostenditur. Diligenter & ingeniose metitur agros geometria: quod eius nomen perbelle arguit: huc liniamenta artis: huc interualla: & magnitudines spectat: quum uero homini satis sit: quum patriæ: quantum parentibus debeatur: nec nouit: nec si nouit: docet. Quid igitur attinet formas delinere: spacia metiri: rotunda in quadratum redigere: quid uero mens curua a recta distet: poenitus ignorare? Age uero: quid Arithmetica: multiplicat: hæc partitur: subtrahit: in summam redigit: digitosque avaritiæ accomodat: ea uero computatio suum sapientiæ numerum reddere: neque docet: neque docere potest: sed quæ parum artes illæ: quarum mentio facta est: ad hoc ipsum pertinet: tantūdem ac nescio: an minus etiam ipsa astrorum scientia: nisi forte id effici arbitremur: quum satis exploratū habuerimus: qua parte cœli erret Mercurius: aut qualis sit ipsius occasus: si eum cadentē Saturnus ex aduerso spectet: sed quanto conducibilius sit scire: quid fieri oporteat: ac si qua nobis cœlestibus prodigiis nuntientur: si aduersa fortiter expectare: si secunda non lætitia: & gestulatione pueriliter efferi: nōne hoc multo melius sit: quam sollicito suspensoque animo futuris iminere reliqua omnium est dialectica: quam Stoici Eousque probant: ut solum dialecticum sapientem uocent: sed hæc ad eorum demonstrationem: quæ sciunt: præcipue est utilis: docet enim quid uerū sit: quid falsum: quæ uero fugienda sint: quæ præterea expetenda non docet: nec sapientem illum efficit: de quo loquor: est enim is fiducia plenus: nullis fortunæ casibus: nullis ictibus cessurus: qui demum non solum quid sit rectū intelligit: sed quod intelligit sponte facit: nec præcipere mauult: quæ ea quæ præcipiantur præstare. Illud cuiuscumque est: uel mediocriter docti: hoc uero dumtaxat sapientis: quid igitur: reiiciendæ sunt pulcherrimæ artes: disciplinæque omnes repudiandæ dicet aliquis: quando hoc quod in primis quærimus: non præstent. Videbor scio oblitus me: nec dubie delirus: si eo consilio hodie ad dicendum uenissem: ut optimas artes impugnarem: quarum sum quidē ac uideri cupio studiosissimus. Absit igitur noster sermo ab omni calumnia: constet nobilissimis artibus sua auctoritas: sciant tamen hi adulescentes condiscipuli: & æquales mei quid potissimum eos sequi oporteat. Fatendum est patres: & uiri præstantissimi: liberales artes nulli sapientiam tradere: illam dico: quæ abunde superius demonstrata est. Cæterum earum ductu multo habilior: em ad hanc ipsam: de qua loquor fieri aditum: nec propterea illas disci oportere: quia rem tantam dare possint: sed quia animum præparare queant: multoque aptiorem reddant: ad eam assequendam: nam quemadmodum prima illa litterarum traditio: quam grammaticen uocamus: cæteras disciplinas: & artes: non docet: sed his aptius percipiendis: facit gradum: ita illæ non perducunt animum ad uirtutem: sed expediunt: nec quia id non præstent: quod ex omni studiorum genere primo petimus: inutiles idcirco sunt existimandæ: enim uero haud ligna nauim conficiunt: sunt tamen illa ad naualem fabricam in primis necessaria: non constituunt huiusmodi disciplinæ sapientiam: quia res maior sit: ac sanctior quæ præceptis contineri possit: at sunt uelut gradus: per quos ad eam traducimur. Suntque certa futuri profectus compendia: per quæ ad metam celerius decurritur. Meditatur sapiens diuinarum humanarumque rerum scientiam: ex præteritis futura colligit: primas rerum causas sciscitatur: quando mūdus esse cœperit: sit ne semper futurus: quid sit hic animus: quo uiuimus: & unde sit: qualis: & quādo esse cœperit: quæ diu duratur. Hæc olim uulgo sapientes: hæc hodie non pauci christianæ pietatis expertes sollicito: anxioque animo requirunt: hæc disputant: hæc animo meditantur: sunt hæc eadē iis disciplinis: quas discimus inserta: ac uelut sanguis toto corpore infusa: per quæ Plato est sapientiæ antistes appellatus: Zeno: Chrisippus: Cleantes sapientes habiti: Aristo Theophrastus: & alii plurimi nunquam tantum nominis fuissent in philosophia adepti: si per hos gradus non essent ad sapientiæ cultū admissi: quod quū ita sit: ut hæc philosophandi ratio a nostris recepta multo plura in recessu præster: quā frōte promittat: dāda est nobis opera adole-

M:ANTO, SABELLICI

scētes optimi; totiq; uiribus adnitēdū: ut hac quoq; parte nobis ad uirtutē iter pateat: Ad quod cœleste bonum: quum multa alia inuitant: tum q; philosophia siue uirtutis sit mater: ut quidā existimāt: siue nutrix: res pulcherrima est: & per se maxime expetēda: quippe quæ dubium est in maiore ne fuerit admiratione semper apud omnes gentes: an ueneratione hæc illa est: quam Dionysius Syracusanus homo alioqui ad sæuitiam natus ex Athenis multa obtestatione accersuit: quam uenientem uittata nauī excepit in littus: egressā quadriugis albis extulit. Hæc quam in cranio apicantem Alexander Macedo cupide inuifit. Hæc cui Romani fasces se submisere: quibus se nuper totus oriens submiserat. Hæc cui Demetrius omnia adempta restituit: cuius causā Augustus Alexandria pepercit: Macedonum: rex stagiros restituit: Hæc quam India ab initio coluit: Babylon obseruauit: Aegyptus mirata est: gallia consecrauit. Hæc demum illa est: cuius professor humanis legibus non teneri iudicatus est: quia maior philosophus esset: quam homo: cuius cultor Apollinis iudicio mortalium sapientissimus habitus est. Quia igitur per se experibilis est philosophia: multiq; præterea & apli inde mortalib⁹ contingunt honores: multa laus: multus honor: opinioq; & ueneratio: supra humanitatis fastigium: cultu dignissima est: summo studio: summaq; industria & alexanda: inuitat præterea nos ad hoc ipsū Veneti adolescentes: patriæ dignitas: amplitudo: cui in primis nati sumus: inuitant parentes: cognati: clientes: quibus honori & commnodo esse uolumus: inuitat: hortaturq; ætas: tempus: locus: & quod omnium maxime spectare debemus. Antonii Cornelii uiri summi: sanctitas: & Eruditio: is unus est hodie: quod sine inuidia sit dictum: qui moribus & disciplina philosophatur: aut si plures sint sane omnium integerrime: quicquid eruditionis: continentia: grauitatis hic nobilissimus habet confessus: quicquid curia: Forum tota ciuitas ex illo uirtutis: & sapientia: fote haud dubie manauit: ferat q̄so uir clarissimæ uerecūditissimæ aures hæc pauca de se prædicari: assuescantq; aliquādo proprias laudes audire. Vos studiosi adolescentes hūc uirum intuemini: hunc colite: audite: suspicite: hinc uerus sapientia: profectus: ueraq; philosophandi ratio nobis petenda est: & enim non solum docti esse uolumus: sed & docti: & boni: quales omnino sunt: qui recte quidem uerbis: sed multo recti⁹ moribus: & uita philosophantur. Dixi.

M. ANT. SABELLICI COCCII ORATIO DE VSV PHILOSOPHIAE VENETIJS RECITATA IN RIVOALTINO GYMNASIO: CELEBRI PHILOSOPHORVM CONVENTV.

Ehementer mihi uerendum est: patres & uiri ornatissimi: ingeniosiq; adolescentes: ne nouitas Orationis: inusitataq; dicēdi forma sit apud uos in me hodie suspecta: Et. n. diuersa dicere ab iis: q; non inepte dixerunt: p̄sertim in eadē materia: aut aliēa fastidientis est: aut quæ dicēda sint paxē p̄spiciētis: quorum altere arrogantiæ suspicionem non careat: alterum negligentia: sed neutrum certe est: nam quicūq; ex hoc loco ad hunc diem dixerūt: quos mihi audire cōtigerit: ut eruditos: & disertos semper miratus sū: & nūc qua de re honestissime dici potuerit: satis intelligo: nā quæ p̄ deum materia dignior tractari potuit: aut q; popularior sermo istitui ī celeberrimo philosophorū cōuētu: clarissimaq; Academia: q̄ qui philosophia: laudem contineret: ita. n. natura comparatum est: ut suum q;sq; studium maxime prober: ea quæ præcipue laude delectetur: cui⁹ sit ipse particeps: nō igitur quia nō semp oportune de philosophia hoc loco dicat: aut q; illi: q; aīe me dixerūt nō copiose: & ornate de ea re uerba fecerit: alia īgress⁹ uia ueni hodie ad dicēdum: sed meis potius uiribus diffusus: quia eadē quæ illi: neq; ornate: neq; copia simili erā executurus: diuersa ab aliis rō inēūda fuit: neq; n. qualis sit: aut quāta

philosophia: quod plerique faciunt: demonstraturus hunc locum cōscendi: sed quam uobis & mihi: iuuenes ornatissimi: sit: philosophiæ cognitio necessaria: ac quātopere sit oibus annitēdū: & nobis imprimis Veneti adoleſcētes: ut & patria clarissima: in qua nati sumus: & educati tandem digni uideamur: digni præceptore clarissimo Antonio Cornelio: digni hac fortuna: qua Venetum nomen: terra: mariq; pollet. Erit itaq; hic sermo si nō adeo cultus: eruditus elegans: ut cum iis: quibus alii uſi sunt: conferri possit: erit certe non inutilis: & quia nouo argumento constitutus ob id fortasse audientibus non in gratus: Nunc quando sapius: ut dixi: est idem repetitum: ut nulli iam propemodum sua sit domus notior: q̄ quæ fuerit philosophiæ origo: ubi terrarū prima eius incunabula: qui hominum ab initio philosophati: sint: ut tripartito sit tota philosophandi ratio pertractata: primo naturæ opera inquirendo mox uitam morib; & officiis excolendo: postremo quæ inuēta essent: quæq; in dubium uenire poterant sermone illustrando: quæ præterea sit illarum partium diuisio: in quibus consumatur totū grāmaticæ artis officium: in quibus Rhetoricæ: Dialecticæ: Arithmeticæ: Geometriæ: Musicæ: & Astronomiæ: quæ disciplinarum omnium principia: quæ media: qui fines: qui postremo in omni genere artium celebres fuerint: uitāq; & excogitando & discendo excoluerint: multoq; eruditionem reliquerint posteris q̄ a maioribus accepissent: hæc: ut dixi: toties sunt hic audita tam crebro decantata: ut nullus tam exquisitus cultus adhiberi possit: nulla copia: aut splendor: quin minus omnino sint gratiæ habitura: q̄ a principio habuerunt: non quia non pulchra sint: & ob id relatu dignissima: sed q̄ copia: ut pro uerbo fertur: parit fastidium: quoniam igitur illa satis nota sūt: cur potissimum sint nobis expetenda. primū demonstrabo dein: q̄ iis necessaria sint phiæ studia: q̄ in libera ciuitate constituti sunt: qui & senatoria & forensia obeunt munera: q̄ ciuium dignitatem & fortunas: qui totum corpus reipublicæ tuentur. Et: ut aliquādo dicere incipiam: primum nobis querendum est: quæ sit regim̄is forma omnium præstantissima: mox quid sit cur ciuitas oīum dici possit optima: postremo quanto huiusmodi rem publicam habentibus utilior sit: magisq; accommodat; philosophiæ cultus: q̄ cæteris hominib;: ciuitatum omnium: quæ hodie sunt in terris uiri eruditissimi: aut Regia est administratio: aut popularis: aut præclara illa: quam optimates habēt: quæ quanto cæteris præstet: græci haud dubie demonstrant: qui aristocratiam appellant: fuerūt qui Oligarchiam ponerent. i. paucorum potentiam: adiciebant & Tyrannicam: sed harum utranq; Plato parum celebrat: ob id credo quia non probet: cæterum regiæ ciuitati multo difficilius philosophia accommodatur: quæ est iuris & æquitatis magistra: omnia hic sibi libido uendicat nullum ciuitatis uinculum: nulla mutua officia hic esse possunt: ubi quodlibet licet: ubi uni; nutu & arbitrio fiunt omnia: quin inuisa est philosophia regibus: atq; omnis æquitas inimica præesse magis uolunt: q̄ prodesse magis imperare: siquid uelint: q̄ officio impetrare. Nero quod satis constat idcirco est philosophiæ studia aspernatus: quia persuasus fuisset ab Agrippina matre inutilem esse philosophiam huic: qui imperaturus esset. Multo igitur honestior popularis illa qualem Thebani: Athenienses & Romani aliquando habuerunt. Hæc utiq; disciplinis instituenda est: eoq; diligentius: quo natura est infirmior & ad lapsum propensior: ob multitudinem: cuius est proprium nihil sapere: sed ut in populari philosophandum est: ut stabilior fiat: ita in ea: quæ optimatum est: quæ eadem est: & Aristocratia qualem maiores nostri nescias sapienter magis an foeliciter constituerint: ut sanctior sit: atq; ex omni parte perfectior: ut ante sui sit domina: quam aliarum gentium: sitq; non minus uenerabilis omnibus: quam potentia: & opibus spectabilis. Nunc uero quando tam hæc quam popularis: illa plures sortitur ordines: ut alii domi de republica consultant: alii foris: aut militent: aut negocientur: alii opificiis uacent: unde quæso prudentiam: distēt principes ciuitatis: & Senatores q̄ eā cōsilio: & auctoritate regūt: unde milites fortitudinē: Negociatores fidē. Opifices eq̄tatē: unde cūcti iustitiā: q̄ ut sūguis p̄ totū reipu. corp; debet eē diffusa: an ex alio fōte hæc req̄rēda sūt: aut ūde expectāda: nisi ex philosophiæ sacrario hæc bonorū: malorūq; sciam demonstrat.

Hæc quæ uitâda sint picula: quæ ultro aduêda: quod fortium est uirorum. Hæc eadem bona: malaq; asciscendi: fugiendiq; peritiam. Hæc bonorum: maiorumq; pro meritis di-
 stribuendorum rationem: sed cui tam multiplex peritia contingere poterit: nisi qui sit
 philosophiæ præceptis imbutus: aut quod discrimen in rebus habere poterit: nisi quid
 bonum sit: aut quid malum intelligat: quæ patriæ sint officia præstanda: quæ parètib;
 amicis: clientibus: cognatis: nisi hic idem: qui uult ciuis optimus & credi: & esse: recte te-
 neat: quid cuiq; tribuendum sit: uerum nõ nobilitas generis: hanc tradere potest scienti-
 am: non diuitiæ: non maiorum splendor: non pulchritudo: non agilitas corporis: non do-
 mesticæ opes: aut fortunæ amplitudo: sed ipsa uitæ mgfa philosophia. Hæc una ad
 fortitudinem: & temperantiam: cætera q; urtutes hominum mentes format: & institu-
 it. Hæc diuina contemplatur: humana disponit: eademq; per fortitudinem docet alta: &
 honesta petere: publicas & priuatas iniurias ppulsare: p tēperatiã ab iniuriã abstinere æq-
 tatem: & innocentiam seruare: & ut uno uerbo dicam: est philosophia omnium artium
 disciplinarumq; peritia: O sublime & ineffabile bonum philosophia uitæ lux: morum
 magistra: ciuitatum custos: affectuum moderatrix: uirtutum mater: uitio rum inimica: si
 nõ præceptis: tua tamé ui impulsus: tuoq; arcano ductu Brutus natorum uitam patriæ
 posthabuit: tuam secutus umbram Cocles Porfenã suo conatu auertit: Sceuola perter-
 ruit: Curius & Fabritius paruo contenti uixere: duo se Decii deuouerunt: Brutus: & Cato
 se uita priuarunt: hinc Reguli pietas: Metelli constantia: Lucretiæ pudicitia: Martiæ san-
 ctitas. Hic optima illa uirorum: & mulierum fruges: qua Roma magis grauida q̄ inferta
 diu floruit: sed hæc magis laudis studio q̄ uirtutis edita uideri possunt: multo pensicula-
 rius hæc: græci. Enimuero illa Socratis patientia: unde orta ẽ: ex philosophia: unde per-
 tinax ille mortis contemptus ex philosophia. Quid uoluntaria Cynicorum paupertas:
 cum natura consentiens: quid peripateticorum diligentia: Academicorum cura: Eliensi-
 um securitas: Pythagoreorum abstinencia: an aliud fuere hæc q̄ philosophiæ par-
 tus: ex ipsa sapientiæ officina deprompti: q; quum philosophia sit ualde utilis: multiq;
 reperti sint: qui per eam patriæ saluti fuerint: & ornamento: a suis ciuib; pericula de-
 pulerint: nunc belli: nunc pacis: arbitri publicorum consiliorum moderatores morũ
 & legum ministri: quum deniq; tum beatissima sit ciuitas quum a sapiētib;: ut ait: Pla-
 to: ceperit administrari: solusq; philosophus sit sapiens: summa est nobis ope adnitendũ
 iuuenes studiosissimi: ut tali nomine digni uideamur: digni qui in ciuitate ornatissima
 atq; omnium: quæ hodie sunt in terris celeberrima oriremur: licet & fas est Veneti ado-
 lescentes: quum propter alia multa: tum ob ea: quæ dicã: deo optimo gratulari: Et quod
 in ea ciuitate nati sumus: quæ legibus: & morib; sit optime instituta: ubi libertas: in qua
 nata est: & adulta: tantum uelit q̄tum uis & æquitas patiuntur: ubi semper cæteris arti-
 bus magnus sit honor habitus: philosophiæ maximus quæ quo maior: pulchrior: cele-
 brior est: maioreq; pollet imperio: eo impensius danda est nobis opera: ut optimis arti-
 bus: & disciplinis instructi: eam utilius adæamus: ac tales simus: ut in senatu rei publicæ:
 in foro ciuib;: & consulendo: & agendo q̄ maxime prodesse possimus: ut non nobis so-
 lum nati uideamur: sed patriæ: ut Plato ait: & amicis simusq; per hæc uniuersæ ciuitati
 utilissimi. Reliquum qua propter nos naturæ gratulari uolebam. illud est: Veneti adole-
 scentes: cæteri q; Cornelianæ academiæ affectatores: ut quemadmodum Plato foelicitã-
 ris loco posuit: quod ea potissimum ætata nasci cõtigisset: quæ Socrate uti potuit præ-
 ceptore: sic nos quoq; non parum foelicitè nobiscum actum arbitremur: q; Antoni-
 um Cornelium uirum clarissimum præceptorem nacti simus: qui morum sanctitate ex-
 cellentiq; eruditione possit: quod sine inuidia sit dictum ueterum philosophorum cuiq;
 comparari: cuius uirtutes quo eminentiores sunt: maioreque admiratione dignæ: eo ma-
 gis nostra interest: iuuenes optimi: hunc uirum colere: & obseruare: omnem curam: spẽ:
 & cogitationem nostri profectus in Socratico illius sinu collocare: qui si ita affecti
 erimus: spero immo afirmo: fore aliquando: ac breui fore: ut neque patria ornatissi-
 ma indigni ciues habeamur: neque indigni: qui & tãto uiro credamur instituti. Dixi.

MAR. ANTONII SABELLICI ORATIO DE ORIGINE ET AVCTV RELIGI-
ONIS VERONAE RECITATA CELEBERRIMO MINORITARVM CON-
VENTV MAGISTRATIBVS VRBIS CVM PARTE CIVITATIS MYLTO MA-
XIMA ASTANTIBVS.

Eracles ille Atheniensium longe princeps: patres & uiri amplif-
simi: in quo tanta uis dicendi fuit: tanta ad mouendos affectus
facultas: ut non loqui: sed ueteris comœdiæ testimonio coru-
scare: & fulgura cire crederetur: quoties in publicum uenit:
de re aliqua dictur⁹ fertur: se nouis uotis semper obligasse: sol-
licitus: ut credere par est: & anceps: quo circumfusæ esset mul-
titudinis fauore peroraturus: quod si is: cui tantum eloquiî cõ-
tigit: ut hominum mentes orationis fulgore perstringeret: de-
figeretq; stupore: tanq̃ persuasione dea quædam: ex eius ore lo-
queretur: de suæ orationis euentu ita fuit sollicitus: quid me facere oporteat: nisi stult⁹:
& demens sim: præclaro: & illustri admoneor exemplo. Quippe qui omnis oratoriæ fa-
cultatis expertus: rudis: ineptus: & quod me magis mouet de re summa: ex sũmo loco: apud
uiros summa auctoritate: & eruditione dicturus processi. Enimuero si de⁹ optimus: Ma-
ximus: cuius summa est potestas: ita uelit hodie euenire: ut singularis quædam contin-
gat: mihi dicendi copia: uel qualis in eo fuit: cuius modo mentio a me facta est: an min⁹
me propterea sollicitum esse oporteat: quam ille fuerit: aut minus sermonis: huius eue-
tum formidare? Nam quod ad Periclem attinet: plurimus illi de ciuitate fuit sermo: mi-
hi de religione futurus est: popularis illi aderat multitudo: mihi sapientissimorum ho-
minum adest cœtus: ille ex eodem fere loco dicere consueuit: ego ex sacro: & unde non
nisi eloquentissimus quisq; dicere consueuit: sum hodie dicturus: possim iure temerari⁹
haberi: aut certe parum prudens: si tantum oneris mea sponte subiissem: nec prius mecũ
repütassem: ubi loci: apud quos uiros: de quam magna re esset mihi in præsentia dicen-
dum: sed necessitas: cui nemo: nisi stultus repugnat: hanc mihi prouinciam iniunxit pa-
tres: & uiri amplissimi: fuitq; necesse me eorum uoluntati parere: quibus aliquid recusa-
re: nec potui: nec debui: præsertim quum nullum hoc uno maius sit in nostra professio-
ne uinculum: quam eorum dicto parere: qui & auctoritate præstant: & eruditione: quo
fit: ut si peccandum sit: maiore sim dignus uenia: quam si mea sponte munus hoc suscep-
issem. Cæterum: ne plus æquo extimescerem: uestra pietas: & clæmentia fecit: patres &
uiri præstantissimi: qui: si non ita copiose: eleganter: & accurate dixero: ut uestra nũc fert
opinio (sed quid est: quod ex hoc nostro Tyrociniõ uestra præsentia dignum expectari
possit) futurum confido: ut non tam rei euentum in me: quam officium spectaturi sitis.
Et nunc: ut facere uelitis: oro uehementer: & obtestor patres & uiri optimi. Nunc ne la-
tius hic spatietur sermo: iam hinc de re dicere incipiam: dicamq; primum omnium de re
ligione: atq; bipartito: ut quid res ipsa sit: & unde orta: ac quantum ad bene: & beate ui-
uendum sit necessaria: prius quærat. Inde quum multiplex: & uari⁹ sit in ea cultus: nec
unum institutum: quantum Francisci Alisiatis professio omnes alias: quæ sunt in omni-
bus celebritate: numero: Sanctitate: antecellat: dicam postremo pauca de præstantia hui⁹
urbis: quæ me genuit: aluit: instituit: quod debitum illi officium: nisi a me hodie periol-
ueretur: non tantum ingratus sim: sed impius etiam & indignus: qui credar Veronæ or-
tus: cui⁹ Verona ipsa: si urbs & ædificia loqui possint: dici nolit patria: sed iam quid hoc
ipsum sit: de quo dicturus sum: aduertite quæso: ac quam noua sit ratio: de rota re hic
noster sermo instituendus cognoscite. Religio patres: & uiri pientissimi: & si ab aliis
aliter finitur: ut uere ita pie esse dicitur: quædam hominum per pia opera cum deo reli-
gatio. Hæc sanctitatis nexu pietati iūgitur: quæ eadem est: & dei optimi maximi a-
gnitio: mouet pietas sanctitatem: sanctitas religionem: religio utranque amplecti-

tur: ac quodā modo religat. Primū igit̄ omniū deū intelligit humana pietas: eiuſq; cōtē-
 platur naturā: quæ ſupra q̄ dici poſſit: eximia eſt & excellēs: hūc animi cōceptū excipit
 ſāctitas: omneſq; humanæ mētis rationes in eo: quē quoquomodo nouit: amādo deſigit.
 Vnde poſtrema illa oriū priorū operū ratio: mādatōrūq; obſeruatio: quā religionē dici-
 mus. Hæc uirt̄: patres & uiri ſapientiſſimi: tā hominis ppria eſt: tā huic animali omniū
 nobiliſſimo cōueniēs: tā deniq; appetibilis: ut nulla ſit omnib⁹ terris gēs tā fera: tā morū:
 & regū expers: quæ ſi nō pbabilē: nō tamē aliquā ſibi finxerit religionē: Et enī qd p̄ deū
 fuit olī in terris ſcytharū gēte rigidi⁹: qd ſimplici⁹ indis: Aethiopi⁹ uani⁹: Mendaciuſ:
 Aegyptiis: Arabib⁹ molli⁹: Afris pfidi⁹: qd Getulis inculti⁹: Hispanis feroci⁹: Bellaci⁹
 gallis: qd horridi⁹ Germanis: qd Gethis: imiti⁹: truculenti⁹ ſarmatiſ: Sed in tā uariis hu-
 manarū gētū affectib⁹: tāta corpōꝝ: animorūq; diſcrepātia cult⁹: & morū diuerſitate:
 una omnib⁹ fuit religionis cura: & uelut ingēnita quædā appetētia: quo cōtigit: ut bar-
 baræ gētes incultæ ſine legib⁹: ſine morib⁹: omnis pene humanitatis expertes: qd diu ue-
 ritas in occulto fuit: aut certe paucis nota: aliæ alios ſibi deos cōmentæ ſint: aut aliunde
 acceptos: pertinaciter colere perſeuerarunt. Cæterum idē affect⁹ in cauſa fuit: ut nihil
 ab initio in tota uita: aut ſanctius: aut uenerabili⁹ arbitrati ſint mortales: iis qui diuina-
 rum regē interpretes eſſent: aut ſacrarū ceremoniarū miniſtri: ſic India Gymnoſophiſtas
 mirata eſt: Magos: Aſſyria: Sacerdotes: Aegyptus: ludæi prophetas: Druidas galli: atq; alii
 alios: quos ſapientū etiā appellatione quiſq; ſua uoce dignati ſunt: quū omnis fere eorū
 meditatio in diuinarū regē cōtēplatione ſita eſſet: unde ipſis gētibus ſua cuiq; eſt religio
 orta: aut certe nō mediocriter aucta. Quāta ad hæc ueneratio: quis honor: quæ ſanctitas
 omniū mortaliū cōſenſu: iis habita eſt: penes quos fuit: & ſacrorū miniſteriū: ut iidem
 eſſent ſacerdotes: apud quosdam & reges: quod & uatis eminentiſſimi carmē teſtatur: &
 Romani reges: qui ſeptem numero fuerūt: ipſi quoq; ſacra quædā per ſe obire cōſueue-
 runt. Sed hæc adeo multa eo tendūt: ut quū aliis mortalium alia deſint uitæ argumēta:
 religio tamen perpetua ſit humanitatis comes. Agitarūt uitā barbarorū quidā ſine fœ-
 minis: Agitarunt & Amazones ſine uiris: fueruntq; plæriq; ſine morib⁹: ſine diſciplina:
 ſine legib⁹. Alii non mœnia: non ciuitatē ullam habuerunt: Multi ne cōmertia quidem
 aliarū gētū norūt aliqua: quidā pertinaciter refugerūt. Nudi agitabant Trogloditæ: nu-
 di & garamātes. Aetiopū quidā aurū & gemmas cōtempſere: Nullus tamen unq; ſine re-
 ligione fuit: aut quia noluit eſſe: aut quia nō potuit. Et quum hæc omniū animis hære-
 at: ſitq; res popularis religio: uulgoq; a mortalibus recepta: nihil tamen hominū opinio-
 ne eſt ſanctius in terris: nihil decreto honorati⁹: cultu uenerabili⁹. Sed quū talis & tāta
 ſit religio & ab aliis alio ritu: aliisq; ceremoniis inſtituta: Hæc quā Chriſtiana pietas: co-
 lit omniū: quæ unq; fuerūt: quæq; ſūt hodie: aut eſſe poterūt: ſine cōtrouerſia ſāctiſſima
 eſt: longeq; ueriſſima: q̄ ueriſſim⁹ auctor: uel ipſa poti⁹ ueritas iſtituit: ſāxit: pieq; colēdā
 tradidit. Cæterū: quū hæc uario cultu: q̄ pari pietate ī plures ſit: uelut cœr⁹: & ſectas
 diuiſa: quādo pulchrū eſt ī pulchris excellere: hæc q̄ ſeraphic⁹ Franciſc⁹ iſigni humilita-
 te iſtituit: caſtitate ſāxit: paupertate ſtabiliuit. Cui cedere debeat: nulla (abſit uerbo iuidia)
 eſt alia ī terris: ī qua ſi ſāctitatē ſpectes. offerunt ſe tibi clara diuū nomina: atq; omnium
 primus: ipſe optimæ obſeruationis auctor optimus: ſequitur alterum religionis lumen:
 Antonius Patauinus: Lodouicus regia ſtirpe ortus: Bernardinus Senenſis: & alii plures
 in diuorum numerum: aut beatorum recepti: quid ſummi pontifices Alexander quart⁹:
 Nicolaus tertius: quid ſixtus: quem pontificem maximū nra uidit ætas: quid alii multi
 numero: qui & ipſi nō obſcurū ſūt ſacerdotiū adepti: ſed ego florē religiōis delibo. Quā-
 ta præterea eruditio: q̄tus Theologicæ ſapientia fulgor: in quo genere nō docti tantū:
 quorum numerus iniri non potelt: ſed ſi principes tantum familiae huius cēſendi ſint: de-
 fatigabit longa nomenclatura orationem: nec tamen ad unū dici poterunt. Fuerunt ho-
 rū pſtatiſſimi: quos nō pigeat noīa: Alexander: Aleti⁹: Ricard⁹ a uilla. Frāciſcus: Maroni-
 us: Scot⁹: Nicola⁹: Lirēſis: qb⁹ merito ānumeres: ex recētiorib⁹ quosdā qui eruditione &
 ſcitate: nihilo ſint illis iſerioris. Mirāda ad h; & ſup q̄ credi poſſit: luxurioſa fuerit h⁹ ordi

nis incrementa: cuius nomen: cultusq; tam longe: lateq; est in omnes gentes diffusus: ut pere plures censeantur hodie seraphicæ familiæ uiri: quam cæteræ omnes simul habeant omnium religionum sectæ: Et ut in uniuersum de tota re dicam: nihil: quod sine inuidia dari liceat: maius habet hodie Christianum nomen: nihil pulchrius: Sanctius: Mirabilius minoritano nomine: nihil dico: in quo tanta fulgeat uirorum Sanctitas: tam celebris Cerimonia: tot uiri sanctitate clari: tot fidei assertores: tanta oratorum indoles: Disputantium acumen: docentium eruditio: Et quia non unus fando assequi possum omnia: dicite magnifici urbis rectores: dicite ciues Veronenses quantum eruditionis: Sapientiæ: Acuminis: Sanctimonix: quantam uirorum frugem: ad hunc celebrem conuentum: qui Veronam hoc anno est uniuerso ordini indictus occurrisse arbitramini: Vix tanta religio: Pietas: Indoles: unum in locum coiuit unquam: ut inter cætera urbis huius decora: & ornamenta præsentem celebritatem non extremo loco sim positurus: Gratulor: itaq; uobis municipes Veronenses: gaudeo mihi plurimum: quod hæc urbs: quæ me genuit: cui secundum religionem nihil esse debet mihi charius in terris: Dei optimi maximi providentia: mitissimoque Venetorum imperio: in dies magis magisque illustretur: perpetuisq; augeatur incrementis: perpetuis laudibus: ad quas natus mihi uidetur: Genius ciuitatis huius: Et enim: ut breuiter dicam: quæ de patria: quæ mihi in primis charissima est postremo eram loco dicturus: iam quibus condita fuerit auspiciis: & quos habuerit conditores: quia id parum liquido traditur: in medio relinquam: quin illud potius spectate quam amœno sit loco urbs condita: quam hilaris locorum facies: Blanda: Aridens & ad sui cultum multa hilaritate: nitore: uenustate inuitans: & quod omnium maxime ad se trahere potest: & allicere: Ager non minus ferax: quam amœnus: in quo non Liberi patris & cereris: sed palladis quoque: ut cum poetis fabulari liceat: sit perpetuum certamen: quid apricos colles dicam: quid uirétia & irrigua prata: quid fontes: Lucos: amnes: uel quam amœne Arthesis se se urbis mœnibus infundat: Infusus placide urbem interfluat: quid mœnia dicam: Arces: Areas: lapideos pontes: quid ædificia sacra & prophana: & in his amphitheatrum media urbe assurgens: argumeto ueteris fortunæ haud quidem paruo: sunt quidem hæc ciuitatis ornamenta non parua: sed multo maiora: magisque conspicua: quæ deiceps dicentur: quorum illud & pulchrum & mirabile: quod nulla unquam huic urbi a prima origine fluxit ætas: quam non ipsa suo partu illustrarit. Hinc læta illa uirorum fruges: nobilissimusq; prouentus: Catullus lepidissimus: Benaci Accola: pomponius: Secundus: Amylius: Macer: Vetruius: Nepos: Cornelius: & si Plinius non ciuem suum: sed Padi accolam uocet: Hinc duo plinii: & si de iuniore Lari nobis litem intendit: At mauult ipse: si talia sunt curæ defunctis: Veronensis dici: quid recentiora nomina Guarinus uir multa eruditione: Domitius: Calderinus: uel igenii acumine: uel eruditione: inter ueteres reponendus: Consulto: Transeo: qui hodie clarissimi sunt: quos si numero complecti uelim: merito credar ambitiose facere: & oratio hæc: quæ iam ad exitum spectat: prohibet me latius euagari. Quid superest: igitur: nisi patriæ charissimæ atque eidem nobilissimæ gratulari. Quam ob hæc præclara munera dei optimi: maximi: naturæ: hominumque consensu illi congesta: & licet: & fas est: ita affari: salue patria mihi iucundissima: uerona urbs inclyta: Doctorum hominum parens: Ingeniorum altrix: sacrarium litterarum: & cui plus hoc nomine Italia debet: quam Græcia Athenis: illa doctos uiros aliunde accepit: tu aliis gentibus dedisti. Salue & lætare urbs pulcherrima: foelix & pulchra si tu: formosa: mœnibus: ædificiis: insignis: clavis: partibus: foecunda: superis: grata: Veneto nomini non inuicunda: eiusque miti imperio: perpetuæque clæmentia semper foelix: atque hodie foelicissima: sapienti & moderata magistratuum administratione: quibus tantum semper debere uoles: quantum gratissima quæque ciuitas maxime debere uoluit iis: qui de se: deque ciuium fortunis optime meriti essent: Cupio: & opto: perpetuum tibi hunc rerum cursum: hancque laudem deum optimum: maximum tibi tueri: & augere: ut Veneto imperio semper incolumi pulchritudine: cultu: uirorumque præstantia inter principes Italiae urbes: merito habearis. Dixi.

M. ANT. SABEL. PANAGIRICA ORATIO IN FESTVM DIEM VINCENTII
 MAR. VINCENTIAE RECITATA : CELEBRI CONVENTV MAGISTRA
 TVVM. ET VNIVERSAE CIVITATIS.

Emere nimis: & inconsiderate a me factum uideri potuisset: pa-
 tres: & uiri ornatissimi: quod Platonis uiri sūmi præcepto: aut
 non aduerso: aut stulte repudiato: Is enim rem: tempus: locum:
 quo hominum cœtu sit dicendum: prius spectari oportere cre-
 didit: quam quisquis ille sit: qui de re aliqua dicturus est: prode-
 at ad dicendum: puer ego rudis inconstans: cui non rerum non
 uerborum copia assit ulla: celeberrimum hunc locum: de re nō
 parua: & quod plus omnino me mouere potuit: in litteratissi-
 morum hominum conspectu: cœtuq; frequentissimo dicitur?
 ascendi: nisi necessitas: cuius magna uis est: ac plus nimio potens: me hoc onus subire co-
 egisset: cui ueritus ne succumberem: sciebam enim uires meas: haud eas esse: quæ in sue-
 ram prouinciam: & laboriosam facile ferre possent: neq; uolens hoc munus adii: neq; (nā
 inuitus etiam cogi poteram) pertinacius recusans: Attulit huic necessitati: quam sacra
 mihi iniunxit professio fiduciam: haud quidem mediocrem uestra omnibus nota pietas:
 & religio: patres & uiri humanissimi: quippe q̄ ea est: ut mihi psuadeo: ut nullus de rebus
 diuinis tam incultus sermo tam ieiunus: & ineptus haberi possit: quem pro uestra pieta-
 te: non libenter & studiose admodū sitis auditori: atq; nostrum hunc eo libentius: quod
 de Vicentio Martyre est futurus: In cuius tutela sunt uestri fasces: Magnifici urbis mo-
 deratores: uestra purpura: uniuersa ciuitas: Mœnia: Forum: Tecta: Lares: omnia sacra: &
 prophana: quicquid intra: extraq; est. Cæterum: quia ob hæc: quæ dixi: nihil uereor quin
 pietatē i me potius spectaturi sitis hodie: quam ullam dicendi facultatē: quæ nulla a me
 expectanda est: dabo operam: ut si non cultum orationis: non rerum pondera: aliasq; ora-
 torias uirtutes: breuitatem saltem: præstitisse uidear: quæ: ut aliquanto sit lucidior tripar-
 tito dicam de tota re: dicamq; primum omnium: quæ ratio nominis: i hoc cœlite fuerit:
 quæ idem martyrii forma: quibus demum miraculis iclaruit manifesto adeptæ gloriæ
 argumento: de quibus omnibus tam presse & breuiter dicam: ut pene prius sim perora-
 rurus: quam sermonem: qui de his habendus est: institui potuisse credat aliquis. Cæterū:
 ut nobis promissa breuitas a principio constet: non patiar sermonem hunc latius euaga-
 ri. Cato ille senior: patres & uiri præstantissimi: qui a censura præclare gesta cognomen
 tulit: quum admodum adolescens Tarenti sub Fabio maximo militaret Architæ Taren-
 tini: qui pythagoricæ affectator fuit: disciplinæ orationem se legisse testatus est: ut præ-
 clare scribit Cicero: in qua ita demum scriptum esset: nullam capitaliorem pestem uolu-
 ptate datam esse homini a natura: cui qui succumbant iure uicti dici possint: & tanquā
 mancipia bello capta seruitio adacti. Cæterum: quo pluribus est aliquis uoluptatib; ad-
 dictus: eo plures sortitus dominos: & uideri: & dici potest: pluribusq; nexibus uinctus in
 alieno mancipio esse: Contra id malum: si quis ratione frenat: constantia: & uirtute con-
 culcat: uere liber: suiq; non alieni iuris dici potest: & debet: Fuerit ne pestis huius terri-
 mæ Vicentius hic uictor ipsum nomen: quod a uincendo est: nihil obscura interpretati-
 one declarat. Etenim quem per deum alium ab eo hostem: quam mundum superatum
 intelligi oporteat: haud facile dixerit quisquam: quippe qui ab ineunte: ut dicitur: æta-
 te pro diuitiis paupertatem sit amplexus: pro splendore nominis: & iis: quæ in uita mira-
 mur humilitatem & innocentiam: firmissimo uirtutum comitatu uoluptuosa hæc huma-
 næ uitæ blandimenta fortiter respuit: spreuit: conculcauit. Nec tantum se ipsum uicit:
 sed certamina et durissima ab ipiis pposita constanter tulit: minacissimos illorū conat;
 qui diris illis temporibus tenebras p luce coluerūt: sacrilegiū p pietate cōtempfit: ut tā
 pie quam uere dicat aliqs nulli hoīum suū istius nomen Vincentio indictum. Cæ-
 terum: quando ex iis plane p̄t intelligi: & quod uoluptatem calcauerit: contempserit: &

impiorum certamina, Vincentium indubitato futuræ uirtutis præfagio appellatum: & quia ea uicturus: a quibus omnia præter rationem uincuntur. Cognoscite quæso uiri optimi per quæ sit ille martiriū adeptus: obtulit is se quum adhuc adolescens esset circa Valentiam (est urbs hæc Narbonensis galliæ) Valerio sacrorum antistiti ministrum: nec solum ministrum: sed pietatis etiam & religionis discipulum: is quum ingenio non uulgari: & sermonis facilitate multa minister pro antistite obiret: discipulus pro magistro (erat Valerius tardior lingua) proponere adolescens adeuntibus multa atq; accurate respondere. Accersitur interim uterq; Valentiam a Datiano: qui prouinciæ pro Dioclitiano christiani nominis inimicissimo præsidebat: hic ambo de religione appellati: quum Vincentius minacissima præsidis uerba securius audiret: aut libentius refelleret. Valerio procul ablegato omnem Datianus sæuitiam in unum deflexit. Est itaq; primum equuleo admotus: multum diuq; per uaria distentus supplicia: incredibile dictu est q̄ patienter: q̄ cōstanter: atrocissimum pertulit cruciatum. Enimuero quo accerbius torqueri eo magis inuictō animo Datiano intrepidus occurrere: & aliis interpellantibus: iubet iratus præses uirgas expediri: ad quam ille uocem exultans: gestiensq; per ea sibi uictoriam quæri testatus est: corpus uirgis lacerum ferreo pectine multifariam laniatur: fateri ille nihilo secius Christi nomen: Christum regem celebrare: Fremere Datianus atq; atrocius sæuire: iræ & odio plus nimio indulgere: & iam tantū aberat: ut Vincentio uariis cruciatibus affecto tetrum illud præsidis ingenium mitesceret: ut exquisitissimis nō contentum suppliciiis: quibus adhuc fuerat usus: iuuenem ferrea crate resupinatum subiecto igni multo infestius torrere cœperit. O fortitudinem inuictam. O constantiam incredibilem: fidem: pietatemq; inexpugnabilem: circumstabant suppliciorū ministri ferreis uncis: candenti lamina subter superq; ac quaq; uersum corpus pietati addictū laniare: salem subiectæ prunæ iniiciunt: ut subita ui resiliens uelut igneis obiectum corpus defigeretur spiculis: iacebat ille immotus: sine fletu: sine eiulatione: alienataq; a dolore mentem cœlum intueri: inde animus: inde sensus omnes: totum corpus pendere: tota mens hominis: & iam uisceribus atrociter diffluentibus in carcerem obtruditur exquisitoribus mox suppliciiis torquendus: hic demum certa pietatis præmia cœpta sunt: nō illi solum: sed iis quoq; qui pro foribus carceris custodiæ causa stabant obseruari: tenebris subita luce discussis uinculisq; sua sponte: abruptis flores pro muricibus sparsi toto carcere iacere cum eximia odorum fragrantia: qua subita miraculi specie custodes moti: confestim: & ipsi ueritati oculis admotæ sese addiiciunt: Fremere Datianus multoq; atrocius sæuire: mandat inculcata: ut ipse aiebat pietatis auctorem molliori strato acclinari: ut ad recentiores cruciatus intentioresq; firmior fieret. Quiescit non nihil affectum corpus. Cæterum priusq; ad supplicium repeteretur multo suauior quies secuta ē: per quam emeritam ille creatori reddidit animam: furit impius preses: doletq; uehementer sibi præreptam esse occasionem ad ultimum sæuendi: defunctum corpus feris: uolucrisq; laniatui abiicit: & hoc miraculo datum: fertur corpus importunas aues ex eo loco abegisse: lupū a laniatu arcuisse fugasseq; alis & rostro incessens: ad postrem defixo obtutu diu immotus in proximo sedisse: quasi aliquid quod humanis nō uideretur oculis circa iacentem cerneret: quod iure miraretur: nec ita multo post Datiani iussu: ut per omnia elementa eius ira exerceatur: sublatum inde corpus: cum molarī saxo: in profundum est mare deiectum: senserunt & marini fluctus pietatem: sacrūq; corpus ad sepulchrū uicinis reddūt littoribus. O foelicē animā. O mentē cœlo debitā: cuius cadauer nō uolucres: nō feræ: nō pisces uiolare sunt ausi: cui tenebræ sunt in lucē uersæ: murices florere: uolucres nō attingere: elementa pietatis cōscia indulgere: fas sit mihi: fas oro diuū: meritissime: nam ex ore infantium: & lactantium perfecit deus laudem: liceat ex hac terrena sede te cœli ardua tenentem contemplari: luceq; coruscantem animā quando mortalibus non licet: oculis: animo: ac mente: intueri. Ecquæ nunc piæ illius militiæ feras præmia: q̄ dulcia: q̄ suauia: q̄ nunq̄ interitura: quis laboris fructus: aut quantus: quanta exultatio: & nunc demum factus uoti compos: ut hæc terrena contempnas: ut cœlestia

M. ANTO. SABELLICI

miseris ad æternæ maiestatis tronum constitutus: laudas patrem: qui te ad tot præmia creauit: laudas filiū: quo duce militasti: laudas almū spiritū: qui te sapiētia & fortitudine iuuit: gratularis angelicis choris: qui tibi p̄ omnē uitā præsidio fuere: gratularis martiribus: qui exēplo ad ista præmia inuitarūt. O te fœlicē: o te beatū: cui lux ista qua frueris nullo est tēpore defutura. Age martyr inclyte: & cœtū hūc piog̃: qui tuo noīe locū hūc celebrat: colit: uenerat: p̄petua pietate cōfirma: hoc clarissimos magistratus: q̄ tuis ciuibus p̄sidio sūt: sūmaq; iustitia regūt: innocētia tuent̄: prosperū uitæ cursū impetra: Vice rinos tuos uiros: matronasq; omnē sexū: & ætatē: ciuitatē uniuersā: quæ te urbis p̄sidē uocat: oīa uota publica: & priuata ad te refert: foueas ora: ac p̄sens tueare: ut p̄ te semper incolumes: piaq; sortiri uota hūc tibi solēnē diē religionēq; p̄ manus a maiorib⁹ acceptā studio: pietateq; p̄petua seruet̄: cerimoniisq; & cultu auctā posteritati tradant. Dixi.

M. ANTO. SABELLICI ORATIO DE SACERDOTII LAUDIBVS: VENETIIS RECITATA: FREQ̃ VENTI SACERDOTVM CONSESSV IN NOVAM LITVRGIAM.

Vam Vetus Res sit sacerdotium: patres: & uiri amplissimi: quanta semper in eo fuerit sanctitas: quātus honor: dignitas & potestas præter christianam religionem: in qua nihil est ea dignitate maius. Est. n. Christus rex noster sacerdos. Quod propheticum testatur carmē: omnis sacrorum ritus: uetusq; cerimonia: quæ salutarem illius præcessit: aduentum declarat: manifesteq; demōstrat: cæterum quo res uetustior est: factior: sublimior: eo dementior sim: si dicere exorsus sperare auisim (nam quid polliceri dicam) posse fieri: ut aut splendore orationis: aut sententiarum pondere alia: ut dicendi facultate sim de re tanta apud tantos uiros hodie satis apte dicturus: sed tantum abest: ut ea polliceri uelim: quæ omnino prestare nō possim: ut ne illa quidem copia: qua cæteri de huiusmodi sacramento interea dixere. Sim hodie uerba facturus. Sed noua potius utar ratione: eaq; multo breuiore: q̄ illi usi sunt: quippe quæ pro multis: & magnis quæ poterant de sacerdotio dici: paucissima sit quædam: sed relatu non indigna secum allatura. Omnia præterea uelle exequi: ut nostri non est ingenii ita ne huius quidem temporis. Nam si quis cuncta: quæ dici possunt: complecti uelit: tantus ad dicendum sese aperiat campus: ut multo difficilius sit huius exitum: q̄ principium inuenire. Ne igitur mihi sit & uobis una laborandum ex uberrima illa: inexhaustaq; alioqui materia: tria sunt: ut arbitror: omnium relatu utilissima: atq; ob eam rem audita non indigna: de quibus totus hic sermo haberi potest. Primum querēdum est: quæ fuerit sacerdotii origo: & uetustas qui deinde consensus hominum in eo colendo: & ornando: postremo quæ potestas: & amplitudo sit sacerdotium semper comitata. Quod p̄uetus res sit sacerdotium: & in summa uetustatis recessu constituta religio: cui dignitas illa propemodum agnata est: haud dubie demōstrat: patres: & uiri amplissimi: demonstrant humanæ: diuinæq; litteræ. Nā quod ad religionem attinet: nihil sanē est homini tam proprium tam a natura ingentum: q̄ superos uenerari: hinc certe fuit q̄ primi illi mortales: qui terram tenuerunt: ubi a lege semel est aberratum: aliiq; super alia uitis uita foedata est: innocentia sublata: ueritatem oblitū: quia sine religione esse non potuere solē: lunā: stellas: & alia cœli lumina: quæ cum ipso cœlo agūtur: ut deos: & colere: & uenerari occæperunt: in quo plane errore Aegyptii mortaliū: ut ipsi uideri uolūt: uetustissimi fuisse traduntur. Hi nil aliud supra se esse rati: nisi quod sensu perciperetur: nec cernerent toto mūdo quicquā pulchrius: sublimius: mirabilius sole: luna: cæterisq; sideribus lumina hæc diuinitati cōsecrarūt. Lōge aliter Syri: quoz; terrā primus homo coluit: ut sacræ testat litteræ. Hi ueritatis arcanū a Protoplasto p̄ manus acceptū tenuere: sed hæc eo tendunt: ut cū ipso homine religionē ortā: æquū sit credere: hāc: qui uerā sortiti sūt: riteq; susceptam: nullo

malogꝛāmonū cultuꝛ pphanarūt: oīum soli pii: uereqꝛ religiosi ī terris fuere: Cōtra īpii: ac supstitiosī: qꝛ uanū sacroꝛ titū semel adepti: p luce tenebras: p pietate deliriū cōplexi sūt: sed nullū fuit tā uanū: ridiculū: portētōsū sacroꝛ genꝛ: qꝛ īi: qꝛ sortiti essēt: nō oīum optimū putarēt: ac tale: ut cæteris: quæ alibi gētiū haberēt: merito ate poni deberet: sed qa unicuiqꝛ suū ualde placuit: hīc certe fuit: ut nullū sit sine cerimōia relictū: nec ullꝛ fuit uqꝛ sacroꝛ ritꝛ: quo quomō susceptꝛ: qꝛ nō suū sortitꝛ sit ministrū: qꝛ æquū sit iudicār ēē sacerdotiū cū religiōe ortū: aut certe nō multo post natū fateri necessē ē. Astipulatꝛ huic opi nioni ipa noīs ratio: qꝛ græce: latineqꝛ sacroꝛ uocē icludit. Sed qꝛ res ipsa uetꝛ ē: tā mehercule apud oēs gētes sãcta & uenerabilis: Enim uero post demones illos quos p huiꝛ mōi hoīes itultra coluit: uetustas aplissimi huic ordini sēp ab oībꝛ sūt honores habiti: Nā ut Aegyptios & Indos omittā quoz utriqꝛ rē eximiā eē & supra humanitatis fastigiū sacerdotiū credere: quid Syri: Scythæ: Galli: quid græci: qd Romani: an qꝛqꝛ sãctiꝛ in humanis habuere: aut uenerabiliꝛ: aut augustius: maioreqꝛ admiratiōe dignū: Romulꝛ Numa Pompiliꝛ: & alii Romani reges: in qbusdā sacris obeūdis sacerdotū uice fūcti sūt: Cæsar Dictator nō nisi cū morte pōtificatū deposuit. sic Augustꝛ: sic Cæsarū plurimi. qꝛ siue sãctiores uideri uellēt: siue uenerabiliores pōtiffices fuere: Redeo ad externa exēpla: ac multo uetustiora: Melchisedech qꝛ mysticā xpī psonā gessit: & sacerdos: & rex fuit. Quid aniꝛ ille Troiani Anchisæ hospes: nō ne & ipse quēadmodū poetæ carmē significat utriqꝛ: decꝛ tulit: quid Aron Moīsis frater: quid alii longo ordine pōtiffices qꝛ in Iudea fuere: & in his qdā regia stirpe orti. Iā uero tāta olim Hierosolymis sacerdotio dignitas accessit: ut diu qꝛ ī ea gēte pōtiffices essēt tā diuinarū qꝛ humanarū reꝛ sūmā pari potestate administrarēt: Et ut ad Romanos nūc redeā: qꝛ rātū exēplis ualuerūt in oī gñe uirtutis quātū tota græcia pceptis. Quid apd hos fuit sacerdotio sãctiꝛ: qd pōtiffice ipso sublimiꝛ: aut augustiꝛ: penes quē oīs fuit sacroꝛ potestas: qd augure: qꝛ ad religionē attinet honoratiꝛ. Vestalibus uenerabiliꝛ: quibus fascis: purpura: curulis sella: & omnis honos cessit: sed quid ethnica cōsectamur: Christꝛ rex: ut a principio dixi: sacerdos fuit: sacerdos & Petrꝛ Bariona: qui uicarium illius nomen primus tulit in terris: sequitur ingēs diuorū cœtus qui sacerdotio fūcti sunt: sūmi potiffices iā inde longa serie ab ipso militātis ecclesiæ pī mordio ea semp ueneratione: & auctoritate fuerūt: ut nihil humana pietas crediderit esse in terris pontificio nomine maius: aut uenerabiliꝛ: Et ut de sacerdotio in uniuersū dicam: Nihil habet christiana religio hoc ordine sanctius: nihil sublimius: inuiolabiliꝛ: ut īi: qui sunt eā dignitatē sortiti: omne humanitatis fastigiū trāscendere credātur: tātoqꝛ proprius ad beatitudinē accedere: qꝛto longius a se omnē aliū uitæ statū relinquūt: sed qꝛ uetera sint sacerdotii initia: & qui honores apud omnes gētes sint ipsi rei habiti breuiter: ut arbitror: ac nescio: an breuius etiam qꝛ res tāta tractari debuerit: adhuc ē a me demonstratū: Restat: ut de ministerio: quo hic sacratissimꝛ ordo fūgitur: qꝛ breuissime dicā: Verū quia de re seria & sub altissimo sacramēto cōtēta: reliquꝛ sermo futurus est. Absit uolo oīs ueterū sacrorū uanitas: absint & Romanorū aliarūqꝛ gētiū in hac parte deliria: Res uera agit: diuinitusqꝛ instituta: quid rogo patres & uiri optimi: quid inqꝛ: aut re sublimius est: aut opinionioni mirabiliꝛ Eucharistiæ sacramēto: quæ mēs: quæ ratio: nisi fides adsit: capit tātæ rei magnitudinē: panis modicus qui forma cernitur materia tractatur: quotaqꝛ uini portio sacerdotis ministerio in carnē & sāguinē abeūt: quibꝛ diuina persona quæ fuit: in Christo cōtenta est: Et qui cœlū & omnia cōtinet: potestate regit: sapientia gubernat: qui æternus sacer & immensus est: humanis tractatur manibꝛ. O misteriiū immensum. O potestas admiranda cōficit sacerdos quē angeli adorant: cui cœlū & elementa parent: timēt inferna: plus manus una rite operata potest: qꝛ quicquid in terris hominum: in cœlis angelorum est. O munus immensum præciosa ministeria & humano generi salutaria. Per uos demum homines uident: quod tot prophetæ tot sanctissimi reges: quum id animo optarent: precibus contenderent: uidere non potuerunt. Per uos ueritatem tenemus: uera luce fruimur: cœlestium rerum participes sumus. Per uos superas scandimus sedes: ueramqꝛ indipiscimur uitam. Quod quum tantum sit in sacerdo

DE SITV VRBIS

rio quantum nullus lingua explicare possit: sitq; res ipsa uetustate mirabilis: multoq; mirabilior dignatione & potestate: te patres & uiri pientissimi: hunc diem per laudes: & solemnnes ceremonias trāsfigite: sit lux hæc læta: atq; hilaris: multaq; celebritate insignis: qua Calistus pernecessarius meus uestriq; obseruantissimus sacerdotio ascitus est: primum sacris operatus: primamq; deo hostiam obtulit: quod sacrum: quæ pia libamina: piamq; oblationem: quum ipsi auctori: tum uobis: uniuersaq; patriæ bene & foeliciter uertet: ritq; in posterum secundari uehementer cupio: & opto. Dixi.

M. Anto. sabellicus Heronymo Donato uiro omnibus disciplinis ornatissimo: salutem. Værebam nuper Hieronyme uir omni litterarum genere: præstantissime: cui tandem: tris hos breuiore libros: quos de uenetæ urbis situ: & uetustate superiore anno: accuratissime conscripsi: potissimum legendos traderem: nec quæ omnia circumspicerem: occurebat mihi te uno dignior quisquam: uel quia meas aliqd nugas esse: ut lepidissimi poetæ utat uerbis: putare sis solitus: uel quod non multo post publicæ legationis nomine te a patriæ: & tuorum conspectu: longissime ab futurum intelligebam: nullaq; ob id lectio tibi suauior futura uideretur: quam ea quæ urbis huius: quæ te genuit: in qua maiores tui omnia sunt: cum dignitate consecuti: cui mentem omnem: curam: studium: consilia dedicasti: tuis posset oculis: uel quæ longissime abesses: imaginé repræfētare: & enim quæ figurationis rō: ubi hac una: aut utilior: aut gratior: hoc tēpore proponi possit: non facile reperio: nec uideo: quæ p̄docta artificis manus non si euphranor ille adlit: qui amorem iudicium: & ultionē: in uno paride expressit: plura in hoc genere: quam stilus queat explicare: præstitit ille: quæ dixi: fuitq; me hercule: non parū: quod non unus affectus in uno sentiretur: abditissimas tamen tēplorū aras: aureas testudines pauimenta: & alia quæ tecto: & parietibus continentur: nudare nunquā potuiffēt: Adde cœli naturā: ciuitatis mores: cōmertia: sermonē: quæ tam multa non magis opifex ullus coloribus: & penicillo expresserit: q̄ uis: quæ effingēda sunt animā (quod fieri non potest) aut mentē aditcere: at nos hæc omnia ni fallor cōsecuti sumus: Speroq; ita futurū: ut quoties hæc nostra legeris media patria mediis necessitudinib⁹ qb⁹ post uirtutē: nihil eē potest sapiētī uiro chari⁹ tibi cōstitut⁹ uideat. Superst igit: ut q̄diu domo abfueris ad leuādū eorū q̄ tibi charissima sūt d̄ideriū hæc nr̄a iruearis. Erūt fortasse: & alii q̄ in hūc usū hos nr̄os libros suarū pegrinationū comites h̄re nō recusabūt: sed ego omnia q̄ uolui mihi cōsecut⁹ uidebor: si tibi uiro sūmo q̄ soles oīa graui iudicio exp̄deat nō displicuero. Satis. n. placuiffē arbitror: si qcquid hoc ē q̄ tuo noīe primū ī lucē exiit cōgoscere non dedignaberis. Vale.

MARCI ANTONII SABELLICIDE VENETAE VRBIS SITV. LIBER PRIMVS.

Votiēs mecū cogito repetoq; aīo diuersarū gentium statū uel earū iprimis: q̄ rege q̄nq; potitæ sunt. Solet p̄ter cætera illā nobis cōstare: ppl'oꝝ oīum: q̄ sunt hodie ī terris q̄q; olī fuere: eos sp̄ & noīs celebritate & opibus lōge p̄celluisse: quibus urbes & ad pacis ocia & ad belli usum quā opportunissimas h̄re contigiffēt: poterāq; ego id ipsum nō unius ciuitatis exēplo demonstrare: nisi uetus apollinis oraculū notū esset: quo calcedonis cōditores cōstat cæcos ob id iudicatos: quia pagē cōsiderate urbē posuiffent: tāti delphicū oraculū referre censuit: quo potiffimū loco noua statuerēt moenia. Fuerūt ad hæc ex nobilissimis scriptoribus qdā q̄ affir mare sūt ausi: ne romāos qdē tā facile sibi iperū q̄situros fuisse: si urbē a suis maiorib⁹: q̄ alio sita erat solo: accepiffent: q̄q; h̄ ipm nō magis de romāis ipsis: q̄ uirtute armorū oībus gētib⁹ lōge p̄stitef: q̄ de pœnis athenicisib⁹: & aliis q̄ late terra mariq; olī iperū tenuerūt: dcm̄ uideri pōt: mittā reliquos de his loqr̄ an dubiū cuiq; uideri pōt strenuitate gētis fortunaue: an munitissimo poti⁹ urbis situ: illud euenerit: qd̄ carthaginēses traditis romano ppl'o armis: traditis liberis sine p̄sidio ullo sine auxiliis tertiū bellū punicū tam diu distulere: aut antiquissimos poetas tā ociose: & inepte nugatos dixerim⁹: ut nō aliquid

uiderit: quū ob athēas Palladē & Neptūnū ī aptū cōmiserē: terramē iudicārūt: quis non uidet: uiri illi sapiētissimi nihil nouis urbibus cōmodius: salubri⁹: auspiciati⁹ posse cōtingere: q̄ si eo ab initio cōditæ eēt loco: p̄ quo tāq̄ p̄ p̄petuo quodā: māfuroq; tēplo ne dii quidē ipsi certare recusassent: qđ quū ita sit: cōstet q̄ inter oēs ob id ipsum plærosq; populos phama: & opibus maxime claruisse. Venetæ quidē urbis stupēd⁹: magis q̄ admirandus sit⁹: nō solū fastigium hoc rerū: ad quod uētū ē: primis illis cōditorib⁹ ab initio pollicitus uideri potest: sed posteris etiam stabile: perpetuum: & mansurum imperium. Ne igitur res sane memoranda: & ad quā cognoscendam summi interdum principes ab extremis terrarum oris uelut in rem presentē: peregre profecti sunt: non omnibus nota esset: de ea breuiter scribere constitui: confisus ita fore: ut quum inauditā alioquin loci sedem ædificiorum præstantiā: diuitem cultum: quum deniq; uetusta: & recentia omnia explicauero: ii qui Venetā urbem quandoq; uiderint: inciderintq; forte in hanc lectionem: uno sint ore affirmaturi: me nō solum urbis huius situ descripsisse: sed uelut in tabula quadā simillimam illius expressissēm imaginem: quibus uero ad id tempus rem tantam uidere non contingit: & ipsi aperte fateantur: hanc unam Urbem præ cæteris: quæ hodie sunt: maxime spectari dignam: ac uere talem: cui neq; situs nouitate: neq; magifico rerum apparatu: alia in toto orbe ulla cōparari possit. Et quia satis: superq; euagati sumus: iam hinc de re dicere incipiam.

Narratio:

Lluitur itaq; urbs ipsa ad quam ultro describendam uenimus: nō ut plæraq; alia suis partibus marino fluctu: sed ipsa tota mediis ē aquis sita: in qua præter ædificia nihil facile reperias: quod non idē sit & mare: idcirco tota nauibus cōmodius q̄ pedibus peragratur: q̄q̄ ne hoc ipsum quidem daretur: nisi pontibus iungerentur riui: quibus non solum insulæ: sed tecta quoq; pene singula inter se sunt discreta. Afert: & illud miraculū primo spectantibus: cum pelago sub Urbænæ aquæ aguntur: singulis senis horis uariatur locorum facies: ut hic ubi nuper alti nauigabantur fluctus: paulo post uada fiant: mox uero quicquid ubiq; uadorum fuit subita uideas in nudatione opertum: quæ perpetua alternantis æstus uariatio nō patitur in tanta cœni altitudine perniciosum aliquid cōcrescere: nā quāta sit ipsius cœli temperies: uel ex eo potest intelligi: quod cæteris paribus multo plures in hac una: q̄ in reliquis terræ italiæ: Ciuitatibus senes reperiuntur: atq; illi ipsi pleniore corporis habitu: minusq; offensa ualitudine: nec auster italiæ parū alioqui saluber multū urbi ipsi formidabilis. Quippe qui in tanta maris uastitate fractus: quāta illi a libya ad adriam euolenda est: minus uiolētus applicat: aut certe quo magis alpinis frigoribus propinquat: eo minus: minusq; illorum occursum: ut antea tepescit: quo fit: ut præter uastissimos fluctus non sine inundatione in Venetum littus deiectos: nihil ultra ciuitati habeatur infestus: sed nos non ad hæc scribēda uenimus: ad institutū opus redeo: si quis eminētiore loco tāq̄ ex specula quadā subiectā urbē diligenter cōsideret: illius faciē magis quidē rotundā iudicet: q̄ alterius figuræ oportet: si iudaicā insulā ad meridiē urbi applicet: quæ in theatri speciem lunata ad duo stadia illi ex aduerso respondet: sed illud ædificiorum efficit altitudo: quæ aquarū conspectū hoc se loco: aur illo insinuatiū procul aufert spectantibus: nec sic quoq; ita absolutā intelligi uolo formā: ut nulla prorsus uspiā p̄mineat inæqualitas: quū sane & ad oliuolensē ædē: quæ æstiuū solis ortū spectat: & ad extremū canaregiū inter septentrionē & solstitialē occasum ac rursus & ad Marthe phanū quod ad hibernū solē occidentē uergit: tāq̄ in tris angulos paululū prominētiore excurrant ædificia: sed illa ipsa longis inter se spatii distātia: atq; tectorum interuentu omni ferme obligate castigata circularē figurā magis q̄ ullā aliā perscribūt domoꝝ: ad hæc frequentia & altitudo ingens omnē pene urbanæ aquarū auferunt prospectum quo fit: ut q̄ superne (ex specula aliqua eminētiore) urbē contēpletur: turritā telluris imaginē medio oceano figuratā se putet inspicere: nauigatur aquæ ipsæ suburbanæ nō minori nauigioꝝ frequentia q̄ alitū mare: sed a locoꝝ pitis: lēbisq; aut aliis leuiorib⁹ nauigiis: quo patet: urbē tutiore om

DE SITV VRBIS

pino loco sita: q̄ si alto allueret pelago: ad usum igit̄ rerū uicinaz: & ad piscationes fluctus moenib⁹ circōiecti frequētatur: q̄ppe q̄ & si non sint tam uastissimi cuiusdā stagni habēt speciē: obiectu nāq; littorū: neq; tā facile: ut ī alto agitāt fluct⁹: neq; ubi moti sūt: tā atrociter sauiūt: q̄q̄ nō eo īficiās: ī his quoq; locis subitis depnsos pcellis: n̄ nūquā piclitari solitos: qd̄ raro accidit: sed ut ad eoz q̄ ī urbe sūt: enarrationē redeā: primū oīum n̄ ignorā oportet urbē: de q̄ hāc scribere orsi sūm⁹ prae alto: & īflexo riuo: q̄ in meādrī speciē illā perrat ī duas eē ptes diuisā. Quaz hāc ad meridiē: & occasū uergat. Illa ad septētrionē: & ortū: utraq; ī trīs distincta regiōes (sextertia uulgo appellāt) ceterior ī canaregiū: castellū: & eā q̄ ab aurea diui aede Marciana ē nūcupata: idurū dorsū ulterior: & alias duas a sacris aedib⁹ noiatas: quaz cruceā hāc: illā uero paulinā recte dixeris: ātiqu⁹ medoaci fluīs alue⁹: si medoaciis ē: quē hodie uulgo brētā uocat: alio aq̄rū īpetu opib⁹ auerso uetustā retinuit laterū altitudinē: quā marini fluct⁹ hodie cōplēt psci illi Veneti urbis cōditores ab altiorib⁹: ut arbitror: uadis poti⁹ q̄ ripis: riuū altū ab initio dixer: nunc quoq; ps urbis ualdē illustris nom̄ hēt: idē acceptū is ab occasu urbi īsinuat⁹. Marte phanū priō p̄strigit: idē leuā aedificioz orā abluens: ad clarā aedē urbāis rectis īfusus cruceā rgiōnē a canaregio distēmiat: mox iter utraq; octo ferme stadiis allaps⁹: ab ortu paululū ī meridiē flex⁹: iter paulinā: quā dexterā hēt: & diui Marci regiōnē ad occasū cōuertit: atq; ita recto alueo stadia q̄tuor emēsus priusq; ad samuelis ripā sit uetū: iterū ad orientē solē īclinat: ac recto: placidoq; cursu: inter Marci regiōnē iam dictā: & durū dorsū ad Georgiū usq; phanum: quod ē regiōne fori est urbis: & tectorū paties procedit: mox uero omnē angustiam: quasi uincula declinans: urbe ad leuam relicta per aperta euagatus stagna: in portū urbis ultimum detorquet cursum. De prima Regione.

Vum hanc igit̄ sua natura urbs ipsa recipiat partitionem: ea nobis regio auspiciatissimū dabit exordium: quae p̄caciissimo occurſu p̄pinquatē medoaci alueū gremio exciperet: nisi ab eo fastidita ad dexterā: ut dixi: relinqueret: fuit regio durū dorsū: ab initio appellata: ab eo: ut arbitror: qd̄ priusq; loc⁹ ihitari coepisset: qd̄ cōstat aliq̄to recētius cōtigisse: p̄durus eēt illic scopul⁹: inq; dorsū speciē p̄ductus: p̄dēt regio a Martha: q̄ occidētē spectat solē: usq; ad salinū caput trinitatis phano praeentū: est locus ī triremis speciē fastigiat⁹: atq; oīum q̄ ī regiōe sūt nouissim⁹ ad ortum: quāq; iudaica quae illi obuersa iacet: quaeq; regiōi ascribit: aliq̄to lōgius p̄gat Marit: mis occurrere fluctib⁹: sed illa ad duo stadia: q̄si diuersū a reliquo mēbrū: ac toti⁹ aemula aicæ tero refugit corpe: hēt itaq; uniuersa regio Insulas. xx. sacras aedes totidē: & sex āplius: sed de sūma hāc ten⁹. In priā aut̄ regiōis frōte Martha sita ē: qd̄ ab initio docuim⁹ opus recēs: frequētq; uirginū cōuētū: hic ad Mediculoz aedē piscatori⁹ uicus (eo. n. q̄ lōgissimē ab oculis Ciuitatis cōcessere: quūq; fere hodie ī urbe q̄stū ex pisciū captura faciūt) tota iter utraq; aedē ora: quae austru obuersa ē: quaeq; ad sagittae iactū: & āplius excurrit crebris pōtib⁹ stagno p̄cūbētib⁹ suspēsa ē: his illi p̄ tētoriis ad exliccāda retia: aut certe explicāda utūf: int⁹ nihil memoria dignū: ī sūmo uico breui pōte ad Nicolai mediculi fanū trāscēdit (Modica īsula claudit) Tres supra uestibulū uirgines muro clausae: quorū unā hodie ob creditā sanctitatē: quasi futuroz praesciā uulgo: ut audio: matrōae cōsūt: aedē subeūtibus ad leuā priusq; ad arā maximā sit uentum: Niceti martyris occurrit tumulus. Dextero inde tēplo ligneo pōte ī aduersam trāscēdit īsulā: in ea nihil memoria dignū: proceditq; recta fronte illa cū aquis: usq; ferme ad proximū tririuū: quod & ad Sebastianū ducit: & ad heremitanā aedē. Sed cū eo nō est lōgi⁹ procedēdum ad raphaele: q̄ ī aduersa sedet ripa: proximo pōte trāscēdit magni opitergini opus uetustissimū: tēpli uero dedicatio lōge recētior: niceta antiochen⁹ ad arā maximā marmorea ē clausus arca: iudaicae frons ad occasum uersa diuo ualde contra respondet: est uicus hic: aut īnsula potius duobus ferme stadiis ab urbe: ut dixi: dirempta: q̄ in lōgum ad mille passus protenta circa medium deuexa: cornibusq; hinc inde paululum reductis: theatralē pene exprimit formam: urbanae itaq; lōgitudinis aemula: hinc longe ad ortū cū ea excurrit: donec uicta ad Georgiū phanum subsistat: tota ferme habitatur: sed qua urbem intue

tur frequentius: habet in extremo ad occasum latere (nam quando regioni: de qua agitur: attributa est: de ea satis erit semel dicere) Balasio: & caraldo cōem ædem: opus & ipsum insigni uetustate: frequentique uirginum conuentu: recta inde secus aquas ad Euphemix itur: habetque ad meridiem ultra riuū: qui mediā dirimit colimi: & damiani phanū: i quo uirgines plæræq; sacris operant: inde crucis ara cum uirginio frequētissimo: at uirgines alteri: sexus omnes circa diuorū tépla ppetuo clausas: adhuc noiāmus: tū ga nulla honestiore nūcupatiōe uidet mihi appellari posse: quæ perpetuum deo uere obsequiū: tū quod ferme in nuptæ ea ætate: q̄ iure uirgines credi possūt: soleāt initiari: magis ide ad ortū. Baptistæ ædes occurrit ipsa quoq;: ut fert diui magni uetustū opus: & in sūma iudaica georgii téplū luculētissimū canalia reliqua insula diremptum: utrobicq; frequēs conuētus: sed ad georgiū frequētior mira inibi hortorū amoenitas: & in æde porphiritici lapidis lacus hilarissimus: plurimæ diuorū reliqæ uestimētōrū egregius apparatus & in uestibulo ædis tota ora: quæ urbē spectat: qnq; pōtib; pagratur: tribus ligneis: duobus lapideis: redeo nūc nō nihil euagatus ad istitutā urbis descriptiōnē: & ad raphaelis arā: unde propinquus angiportus ad Sebastianū postico ducit i eo omnia recentia: sacrorum apparatus tenuis: religio multa: hic quoq; plæræq;: sed pro religione nō adeo multi sacris opant: riuus citro: ultroq; enauigatus: ædē pstringit: quo subli- cio pōte supato ad basilii dextera fūdamētis ducit. Vetusta tépli facies: duobusq; cœlitibus: cōstantio Anconitano: & Petro acoratio Veneto illustris: introrsum p̄theon: cum uirginio opus: ut illud: de quo dixi: uetus: ita hoc noua facie nitēs riuus illi a tergo: & a meridie ifundit: unde recta ad geruasiū ducit uia: téplū uetustissimū cū porticu: quæ uir- æti areæ incubat: testudo ad arā maximā aurea græcanici operis in ora: quæ a riuo sese in cōspectu ædis: sinuat usq; ad basilii aquas lōge: rectoq; margine excurrit: igens uis lignæ materiæ ad ædificadū cōparatæ: & domestica: & in aqs disiecta uisit: barbaricæ familiæ ædes: & ad leuam: & a fronte in aduersa insula gerualio adiacent ædes: uel hoc uno memoria dignæ: quod his paucis annis duos optimos principes ciuitati dederūt: Marcū barbaricū defūctū: & Augustinū cuius frēm: quo p̄cipe nō poterit res pu- blica nō sp̄ beatissima eē: seqtur alia isula: quæ eodē aquarū deriuo a meridie ad septē- trionē excurrit: utrinq; extremis lateribus loca duo insignia: sed de eo: q̄ in itima ora se- det: postea nūc de iesuatico cænobio: i eo plæræq; agūt: sed illi minime initiati sacramēti ministerio religione ihibent: orare nō facere eorū est: uulgus iesuatos appellat: ligneus pōs hinc i agnetinā trāsmittit isulā: i iesuaticæ domus cōspectu præiacēti arca: agnetis uetusta ædes modice assurgit: cui p̄ exiguū uirginiū accubat. Diuæ ara uetustissima: sed uiti martyris: q̄ i aduersa sedet isula: si muscosæ frōti credim⁹ oīno uetustior: hic georgii corp⁹ religiose cōditū: loci arā quod anis stato die princeps cū bona pte patrū: q̄ si diuo gratulatur⁹ ob ciuitatē piculosa cōiuratiōe seruata: istructo ad tps supra riuū maximū pō- te iuit. Adiacet a tergo isula ad meridiē uersa: i ea nouū almi spirit⁹ uirginiū in ipsa pe- ne ora iuxta nauale igēs: cū lateritiis fornacib⁹: itus piū Viti hospitium: leua fornacib⁹ ip- sis sedet isula: i frōte ad meridiē nouē publici salis cōclauia pietib⁹: tm̄ iter se ædificiorū q; supciliis discreta: ide ad salinū caput pōte trāscēdit: locū & ipm: a publici salis cōclau- bus noiātū: fastigiā i naualis rostri speciē: imo efficit: ut tota regio: de q̄ adhuc dixim⁹ triréis formā pene exp̄mat: utriq; extrēis frōtib⁹ i puppi: & prā extēuaf: lati⁹ circa me- diū patet. Quicqd a trinitatis fano ad ortū d̄currit: publica obtinēt ædificia: sed illa ipa ualde recētia: huc triremes: ac nauigia pegre appulsa: q̄qd mari subuehit: publicanorū oculis subiiciūt: neq; uestigialib⁹ fraus fiat. Douanā uulgo noiānt: ædes ipa internā orā: ut multa q̄ sequūt: spectat: theutonicū i ea collegiū: pxia ide isula. Gregorii téplū b̄tho- lomeo putio aīstite nup̄ istauratū: atq; ob id festiua: & hilari facie: hic ad ædē publicæ caritatis nihil præter priuata ædificia cōspectiōe dignū: sed nos publica scribim⁹. Hæc est uer⁹ illa Alexandri Ro. Pōtificis latebra: uide a principe: & patribus reuulsus in pontifi- ciam est: ut fertur: dignitatem restitutus. Extant adhuc monumenta non pauca: quæ rem ita gestant: ut proditum est memoriæ: manifeste arguunt: Mianus Alexandri

nus antistes; & ut phama est: Diui marci discipulus ad aram maximā est conditus: olim
 ædicula illic, Magnifici Iuliani: ut quidā tradunt: opus: nunc splendidum tēplum: præci-
 puaq; religione præditum. Turris præalta canonicorumq; cætus ingēs: accubat templo
 nobilissimū cōclauē: cū celeberrimo urbis collegio uisunt: hic illustriū pictorū tabulæ
 circūquaq; nō magis ad religionē q̄ ornatū dispositæ plurimæ sunt: in urbe eiusmodi
 collegia: sed omniū quinque celeberrima atq; ex iis unū hoc: de quo loquimur: per infle-
 xos inde uicos ac pōtes aliquod itur ad barnasæ limina. Templum facie pene cariosa pa-
 tēti area: diui uestibulū recta ducit ad lapideū pontē: unde per obliquas semitas ad mar-
 garitā pandit accessus: mauri antistatis opus: & ipsum mirādā uetustatis: ut pote anno
 urbis circiter. cccc. cōditū: aurea illi testudo cū colūnis quattuor porfirinæ lapidis: aut
 certe illi p̄ quā similis: uastus ad meridiē: inde spaciā cāpus: p̄ quē ad carmelitas itur: uir-
 ginis hæc sedes: satis opulēta: ac nō nihil a tergo instaurata: plurimi in ea opant. Ex area
 quæ aedi præiacet ligneo ponte in aduersam trāscēdit insulā: quæ regionis nouissima ē
 ad occasum hinc dextero riuo ad amagianas colūnas pene ppetuis fundamētis itur: quæ
 regiōe: mea pte termināt: loc⁹ ē citra crucis phanū riuo cimba: aut lapideo pōte supato.
 alterutro. n. modo fieri pōt: aduersis fundamētis retro ad pataleonis arā ē reductus: cæte-
 ra uetustate arguūt: tēpli tamē dedicatō recēs lapideus pons hinc ad margaritā ex aduer-
 so sedētē transmittit: & quāuis ualde ipsæ inter se p̄pinquæ sint ædes: ac pene cōtiguæ:
 utraq; tamē plebanica ē diui limine inflexo angiportu: unoq; pōte ad figulorū areā p̄ce-
 dit. Hinc digredi uolētib⁹ leua occurrit area minorū phano a tergo herēs: ubi hoc bien-
 nio instauratū diuo Roccho tēplum: unde collegiū cum sacris alio trāstatū fuerat locū
 cum herbido cāpo. qui humilibus ac paucis interiectis domibus a tergo patet castellum
 uulgo appellari audio: sed causam adhuc req̄ro: nisi forte proximis inqlinis fidē habē-
 dam putamus: qui mihi dicebant accepisse: se a maioribus in propinquis hortis: ubi nūc
 infectorum: fullonumq; tentoria uisuntur: locum olim munitissimum fuisse: cuius ue-
 tusta operis aliqua hodie appareant uestigia.

De secundā urbis regione.

Equitur hinc proxima regio: quā a uetustissima diui æde: quæ ea ferme media
 attollitur paulinā recte dixeris: hæc cum Crucēia in summū riuum altū excur-
 rit: unde fit: ut si frōte paulo magis fastigiata p̄cederent: dimidiatæ Pyramidis
 haberet formā: sunt in ea insulæ. xiii. Sacræ ædes totidem numero: atq; in his plebanicæ
 octo: & nequid ab instituta narratione aberremus. Describendæ regionis inde sumetur
 exordium: ubi ea: de qua proxime diximus: habuit exitum. Erit igitur basis huius linea a
 triuiro: quod est ultra Euāgelistæ phanum post minorū ædē per campum: in quo castel-
 lum fuisse memorant: præterq; Thomæ arā in riuum maximum deducta. Est id tēplum
 de quo loquimur: in ipsā pene ora: habetq; a tergo traiectum ab eo dictum. Ex area quæ
 illi præiacet: p̄ inflexos calles itur ad nobilissimum uirginis tēplum: hic minores fratres
 frequentissimo conuentu sacris operantur. Domum maxima uulgo ab ædificiū magni-
 tudine uocant. Hic sanguis Christi summi regis uisitur. Hic eius simulachrum: ab hinc
 triennio miraculis illustratum: sacrarium nobilissimo opere præditum: in cuius fronte
 eminentiore loco equestris pauli sabelli statua conspicitur. Nauauit is rei publicæ: pata-
 uino bello optimi ducis operā: ad arā maximā ducaria monumēta Francisci foscari mar-
 more: & auro præditū: & Nicolai throni materia: & opere: ut aliquāto recētius ita facie
 magis cōspicua: prominet aduersa tēpli parte aliud sane eximiū Iacobi Marcelli: qui Ve-
 netæ classis imparator Gallipolitana periit: expugnatione: magnitudine: duobus illis mi-
 nime comparanda: cæterū opere: & materia: haud q̄q̄ dissimili respōdet: cōtra Lodou-
 ci foscarenī uiri sapiētissimi sepulchrum: cui⁹ magnitudo quo minus luxuriat: ita frōs
 hilarior: porticatim ex hac æde ad Nicolai itur aram: q̄ a tergo ē. Eadē & hic religio: sed
 aris plane diuersis: lapideus pōs: & ex iis: q̄ hodie sunt: pene uetustissim⁹: ad p̄p̄quā steni
 arā trāsmittit: hic nihil p̄ter cariosam tēpli faciē: cōspectiōe dignū: p̄iacet arenosus illi
 cāpus: p̄ quē euntes leua semita excipit: q̄ breuior ducit ad euāgelistā uia. Huius uestibu-

Ium marmoreo ē opere munitū: ita ut quū intra pene omnia sint situ obſita lōge tamē frōte ſplēdeat: aſſeruat hic dominicæ crucis lignū plurimis iſignitū miraculis. Vnū hic ex qnq; maximis urbis collegiis piumq; hoſpiciū vicinis ædibus obiectum; breuiſſimus hinc proceſſus ad geminos pontes qui tririū: unde lineam duximus: incubāt: regionis finis: inde p ſteni areā: recta & ampla ſemita ad ſubliciū pontē ꝓceditur: unde digreſſum cōtinuo Auguſtini ara excipit: & ipſa multo ſenio cōfecta accliuī turre: ac priō ampliore uia: mox ultra pōtem qui haud ꝓcul: inde ſuperandus ē ꝓ angiportum ad eubaldū: curſus breuiſſimus: nec ipſum uicino tholo iuniorē: riuus diui areā alluit regiōis ē ea ꝓte finis. Vbi te ille ad pontē remiſerit: duobus rectis uicis circa ultraq; lapideū pōtē atq; ad caput alterius breui iſflexu i paulinū deſcēdit: cāpū: locū frequēti mereatu iſignē: incubat illi uetūſtū pauli tēplū cū porticu: aut ueſtibulo poti⁹ media ē luce ſub obſcuro: ſi retro unus hic pōs fuerit trāſcēſus: duplex uicus excipiet hic ad minoritanā uirginē: illæ ad thomæ limina uterq; duobus pōtibus remittit: a paulina area riuū altū uerſus tribus pōtibus ad apollinarē: itur locū uetūſtate cōfectū aurea teſtudine teſſellatoq; pauimēto. Eminēs illi turris icubat ꝓter q̄ uia: huc & illuc iſflexe i carāpanum uicū ducūt unde nup ſublātū lupanar: leuus apollinaris ꝓ auguſtū uicū ad ſilueſtꝛe mittit: patri archiā olī ſedē: in ora traiectus frequēs & cōclauē ampliſſimū a rocchiano collegio nup iſtauratū: mox i priſtinas ſedes oī ſacroꝝ ꝓpa relata deſtitutū: ædes ipſa ad arā maximā poſt collegii digreſſum magnifice iſtructa: q̄cqd̄ ide ē aquatū ad Caſſiani ripā citra ultraq; toto riuoaltino iſflexu negociatoris obtegit nauigiis: occurritq; priō trās riuū (ut orā pagremus) farinariū ēporiū: iſcredibile relatu: q̄ta uis in eo uenalis annonæ ſp̄ adlit: q̄ libera occaſſo mercari uolētibus: ad iactū fere lapidis: italicæ exoticæq; fariæ utrinq; tabernæ patēt: q̄ eā appēdāt q̄q; appēſam baiulēt ꝓſto adſunt: ab ēporio ad pōtē oīum qui in urbe ſunt apliſſimū: altiora tecta a mḡribus occupāt i his duo apliſſima fere urbis uectigalia cōtiguis pene iocis uini unū: oīum cōtinētis oræ merciū alteꝝ: qd̄ & ipm̄ donā uocat: i imo tabernæ frequētes oleariæ cū publico carcerē a laterē ſito: uici a tergo ite-riecti cōclauia hñt pegrinæq; merciū refertiſſima: un̄ ad icēdiū ꝓ noctē his locis cōtra ctū memini me tā uī aromatū i publicum nocturna illa trepidatiōe deprōptā ut regim peritiores uulgo iudicaret nō italiæ ſolū: ſed toti europæ decēniū ſuffecturā: libet h̄ nar rare exēplū priuatæ largitiōis: qd̄ d̄ ea nocte accidiffe. Quū iā ignis effuſæ euagari cœpiſſet ac nō ſine periculo totius iſulæ inualeſcere: ferūt priuatū ciuē: cuius dom⁹ adhuc erat igni itacta: cum fiſco auri pleno i aptum ꝓdiuiſſe: hicq; igēti largitiōe ꝓpoſita oēm ferme multitudinē ad ædes ſuas ꝓxiō icēdio tuēdas cōuertiffe nemo d̄ ea limina ſubiſſe q̄ prius aureo ſaltē nō fuerit nummo dōatus: quo offō accēſis aīs fortiter ꝓſenti piculo itum ē obuiā: atq; ea potiſſimum rōe nō ſola domus: ſed nobiliſſima ꝓs ciuitatis creditur nocturna illi clade ſeruata: inepte igit̄ faciunt: qui auge ſp̄: ut rē ꝓnicioſam iſſectantur: quum plus i ignē maniſteſto argumēto iterdum agat: q̄ aqua cōtrarium elemētum: ſed hæc natura: illud uero auaritia: poſt carcerē a tergo Area ubi ſerica: argētea: & aurea ſtamina ab opificibus ad texturā depectunt: ad dexterā publici magiſtratus q̄ ſalis uecti gal ꝓcurāt a frōte ꝓhiæ Gymnaſiū: cui Antonius cornarius bragadini auditor: hō moribus & excellēti doctrina ite ueteres philoſophos merito reponēdus: ſed hinc in orā: unde mō digreſſi ſumus ē reditus ac priuſq; ad pōtem ſit uentū porticus cū uenali ferro & mercib⁹ aliis paſſim diſiectis: i ea plærīq; urbis mḡratus: de q̄bus abūde i altero ſeorſum opere: tota ripa ab ipſo mercium genere ferraria nuncupata ē: pōs inde incubat omniū: qui in urbe ſunt: ut maximus ita frequētiffimus: nulla ferme ē diei hora: q̄ ob citro ul- troq; cōmeantium turbā nō anguſte ſuperet. Eminēt aduerſa frōte ædes publicæ & ipſæ ab urbis magiſtratibus iſſeſtæ: reſpōdet contra ad dexterā porticus aquis incubans: nouiſq; a tergo materia & opere ꝓſpicuo aucta ædificiis: ad leuā iacobi tēplū uetūſtiſſimū: uotoq; publico a priſcis uenetis urbis cōditorib⁹ ob ciuitatē incēdio ſeruata: ut d̄ erectū. Explicat ante illā area nobiliſſima: in qua oīa urbis imo orbis negocia trāſigūt. Coit huc mane & ueſperi negociorum cauſa tota ferme ciuitas: ſed quum omnia mor-

talium frequentia constipata uideas: illud primo spectatibus miraculo esse potest: quod in tanto hominum conuentu nulla uox: nullus auditur strepitus: non belli: non altercationes: non iurgia: stipulationesue uellæ: omnia remissiore uoce aguntur: unde manifeste apparet uerissimum esse illud: quod in ore multorum esse solet: rectam negociandi rationem nihil minus quàm uerbis indigere. Duo uel amplissimum conficiunt negotium: si quid inter se pactum uolunt: ad nummarias mensas itur: quæ plurimæ in ipsis sunt porticibus: atque ex his uel ex proximo: pecuniæ creditoribus representatur: amplissima conclauiam duobus porticibus imposita: magna ex parte in fori usum absumuntur: humilior inde porticus: sed ea quæ longissime spatiatur: tabernis plurimis: cum uenali panno referta: in eius fronte celeberrimum quadriuium: si ad leuam flexes continuo. lo. Vestibulum eodem latere occurrit: medio Diui templo Pauli pergulani sophistæ sua tempestate celeberrimi conspicitur tumulus: turris ualde eminens templo incubat: quicquid inde est recta ad apollinarem: hinc inde densis perstrepat tabernis & officinis. Atriuum fronte annularius uicus dextra: leuaque annulariæ officinæ: inde publicum lupanar: in quo uetustum Mathei phanum: in summo calle: uicus argentarius nihil eo. de quo diximus: infrequentior: sed iccirco illum: neque aurificinum: neque argentarium libuit uicum appellare. Quoniam: & si monilia: torques: segmenta atque alia plerumque aurea: & argentea opera in eo conficiuntur: præcipua tamen opera in annulis consumitur: atque ob eam rem tanta interdum uis gemmarum in artificium manibus ac mensis ipsis exposita conspicitur: ut eius spectaculi insuetos primo aspectu stupore defigat: uixque credat euenire potuisse: ut ciuitas una quæ amplissima tam frequentem opificium numerum aleret: sed in nulla re sumptuosa ciuitas sibi magis indulget: ut una interdum mulier duo honesta patrimonia: altera gestet manu: sed de ciuium cultu: postea dextera quadriuii per densissimas tabernas: in forum olitorum mittit: quod riuoaltino foro a tergo accubat: hinc per salarium uicum in piscarium forum itur: utrunque ripis proximum: Ex piscario præter macellum ad lapideum pontem: qui foro lignario incubat: regionis confinium itur: ultra nihil ad paulinam attinet regionem: a tergo usque ad eubaldi limina præter paniceas tabernas: quæ Macello haberet: nihil dignum memoria reperio.

De tertia regione.

Vperest: ut de tertia regione dicamus: quæ ab eadem lignarii fori ripa ad claræ ædem: quæ in extrema urbe sita est: procurrit eam: quando ab antiquissimo crucis phano nominari placuit: cruciata: ut arbitror: non absurde nuncupauit. Habet tota regio insulas. xi. paremque fere sacrarum ædium numerum: quicquid a ponte nouissime dicto ad cassiani traiectionem in fronte est: ad presentem urbis regionem scribendam præbebit aditum: quantacumque est ea ora: Est enim omnino breuis: quippe quæ iactum lapidis non excedat: ad forum lignarium attinet: totam ripam insident onerariæ naues uenalibus lignis honestæ: duæ hinc uia modico inter se spacio distantes: ab aquis introrsum recedunt. Hæc amphorarium habet uicum ab traiectione illa ad cassianum ducit: habet id templum ciciliæ caput: cuius olim fuit: & ædes: tabulaque hic messenii pictoris: cui ad exprimenda quæ uoluit: nihil uidetur: præter animam: quam dare non potuit: defuisse incubat ædi turris eminens: duobus inde portibus: uarioque uicorum inflexu: ad matris domini itur: ara uirginis uetustissima: & ab magno opitergino condita: testudineum templum argentea hic tabula: turris ualde ac ciuilibus cum præiacenti area ad ortum ex hoc loco reditus est: ad Eustachium caterinæ ab initio ædes fuit: hic diui: hic coniugis: natorumque capita eodem sacrario condita: herbidus inde capus ad ripam extensus: unde in canaregiu freques traiectione: nec procul hinc publica horrea nuper instaurata: ab Eustachio retro flectenda uia: dextraque angiportum ingressus sublicio pote inuidentem transcendens campum: qui ad leuam occurrit: luprium ueteres a palustri facie dixere: uetus iacobi phanum cum turri in parte areæ dextra sublicio ponte semita ad atestenses ædes ducit: in ora illæ sitæ: sed per angustos: & in anguis speciem inflexos uicos commodius ad lo. cognomento decollati: patet accessus diui ædes uetus: & ipsa in luprio: & quod uix in ulla aliâ: insularum reperies tam

nec q̄ illa quā iacobi iproxio ostēdim⁹ plæbanica, hic: ut plæriq; locis accliuus turris: unde apparet i fūdādis molib⁹ oli priscos uenetos nō ea usos fuisse: q̄ hodie diligētia: quū id uiciū in recētoribus opibus nō sit fere reperire: cōtra nō uno loco i ueteribus: a fronte riuus excipiens reliquos totius regiōis ab aquilone ad aphricum decurrentes: qui sequūtur a septentrione & meridie regiōni infūduntur: duobus hinc pōtib⁹ i nebuloni um uenit cāpū: eo egressis simeonis: cōfestim se offert templū facies senio obsoleta: ad leuam inde lōgissimis fūdamentis ad tririniū itur: quo nō procul euangeliste phano regionē perscripsimus: in eo nihil memoria dignū dextra longiore angiportu: symonis & iudæ parua est ædes adeunda: nuda hic quoq; decrepitas in ora ipsa pene est sita: cui parum abest: quin lucia tholus contra respondeat: sūnt qui presenti regiōni id phanum ascribāt: sed ob id credo qa riuus maxius nō semp ea pte peruius fuit: nūc qa utrūq; locum ab altero spatioso dirimit alueo de ea in sua regiōne dicitur: ab communi diuorum area iā dicta ad crucis limina breuis accessus: ac pōte uno puius ex hoc tēplo regiō nōinata ubi & āgustissima: frequēs hic uirginiū exit: deīde i duos āgulos i hoc claræ uirginiū: ubi clauus unus ex iis: quibus christus rex cruci fuit affixus: uisitur: insula ea est: ac longiusculo ponte cæteræ regiōni applicita: altero angulo aduersa fronte andriæ respondent tecta: ubi quoq; uirgines plurimæ: inter utrunq; locum i ora aggeribus secus aquas peruius est usus introrsum orti nō in amœni: & hæc de tertia urbis regiōne.

M. ANTO. SABELLICI DE SITV VENETAE VRBIS. LIBER SECVNDVS.

E tribus urbis regiōnib⁹: quæ ad meridiem & occasū uergūt priore uoluntate: abūde diximus. Hunc de reliquis: quæ ad septentrionē & ortū spectāt: ordine dicēsus: offert se mihi oium prima canaregiū regio: cruciæ magna pte ex aduerso obiecta: pene pari cū illa pgressu i stagna ad occasū excurrit: ei⁹ isulæ circiter. xx. isulæq; numerū. iccirco cōfusæ adhuc retuli: qm̄ regiōnati ita āgustis finib⁹ aq̄ nō nūq; coeāt: ut singula ét edificia: qa ūdiq; sint circūflua isulæ speciē exprimāt: quo fit: ut pagæ exploratū habeā: plures ne q̄ opus

fit an pauciores poti⁹ q̄ oportuisset: singulis regiōnibus ascripserim⁹: sacra ædes: ueris i sulis pauciores eē nequeūt: quū plurimū singulæ singulas sortitæ sint: i ora igit̄ introrsū ad eucharistiæ ædē pclarū uirginiū tēpli facies ad huc pene recēs: respōdet crucis phanū ualde cōtra: in eadē ora: ac ita proxio loco: ut pagæ absit: quin ipsa se cōringāt ædificia: aliter ad lucia tholū sacrae uirginiū chorus: i æde ipsa diuæ corp⁹: marmorea arca clausū multis clarū miraculis: hæc duo loca qdē cruceiæ ascribūt regiōni: nos ob eā: quā dixi causā canaregiō attribui⁹: itur unde rectis aggerib⁹ ad uicū: qui in hieremiæ cāpū excurrit hic diui phanū nō tā amplū: quā uetus obicit: se herbis dō cāpo in riuū spatia-ri uolenti: castigatq; ea parte qua sedet areæ uastitatem: turris ad summum quadrata: dexter illi riuus: a quo tota est regiō nominata: quidam ab eo nomen factū existimant: quod in extrema regiōne: ubi olim naues construi consueffent: cannarum palustrium fasces ad naualis fabriæ usum comparati passim ordine exponerentur: & quia ueteres: quod adhuc plærique dicunt ad regium locari dixere: quicquid suo loco: & ordine poneretur: ab re ipsa factum esse nomen affirmant: ut canaregium una lra detrita dictum sit quasi canaregiū: uerū quia plurimū opinione cōstat: qd̄ pene res subiecta oculis arguit: canale ipsū hoīum opa: plærosq; alios nō natura cōstare: haud absurdū esse dicere ab scissione ipsa factū esse nomen πῆ γῶνι frange est: siue rūpo: unde & rogiæ dicuntur fluuiorum deriuia: & in extrema italia oppido admodum illustri: hinc quoq; nomen inditum plane constat: ut quem maiores ab initio canalem regium hoc est scissum dixerint: recentiores corrupto nomine canaregium dicere perseverarint: qui a rege appellationem loco datam autumant: quid sibi uelint non intelligo: ubi igitur ab hieremiæ conspectu ad proximum pontem ueneris: qui riuo: cuius nunc meminimus: est impositus leua ad iob fundamenta per oram ducunt: hic lucæ conditorium: opus ipsum uetus: sed mauri principis imensa instauratum: hic & ipse situs est: uisitur in

LIBER SECVNDVS

parte ædis iohannis bellini tabula insignis:quam ille inter prima suæ artis rudimenta in
 apertum rettulit:sacroꝝ curam francisci gymnopodes habent:in extrema insula : unde
 in margariam uicum traicitur:paruum nauale atq; idipsum exiguum:secundanae obie-
 ctū infula:huic pene iunctū mauranum atrium ad pauperū usum ab eodē principe pri-
 uato sumptu constructū:undiq; domiciliis circūplexum:intus leucæria & in ortis pan-
 norum tentoria:si in proxima transeundum sit infulam cymba opus est:aut subliciū po-
 tius hieremiæ pontē reuise:ubi eum transcenderis ad leuam flectito hic subito dextera
 occurrit:aurificina uetus patrio sermone iactum uocant:locus hodie magna ex parte di-
 rurus ex ea insula in campum undiq; ædificiis clausum ponte trāscenditur:est is undiq;
 ut insula circūfluus recētiore iactū nominant:tenuis riuus hyeronimi arā inde diuidit:
 spheritici martyris in ea sacrarium:frequēs uirginū cætus:inde ad stagna nihil memoria
 dignū infectorius uicus in aduersā ripa a stagno:ad aceti pontē latioribus fundamentis
 peragratur:angustia hinc semita in misericordiæ insulā ab æde credo: quæ i summa par-
 te sita ē:nuncupatā ducit:uero altera nihilo amplior ad Alouisium : cuius uirginū cum
 modica æde stagnis alluitur:in eodem tractu hortensis uirginis phanum christophori
 olim fuit:illustris locus multaꝝ religione uirginis:ex ortensiana ara in aduersam insu-
 lam est redditus:in ea basseium atrium ad usum pauperum comparatum.In fronte mi-
 sericordiæ ara:cum frequenti clero:& collegioꝝ uno ex urbis clarissimo mauræ fami-
 liæ opus:omnisq; sacrorum impensa:omnes ad hunc locum riuī ab occasu ad ortum te-
 ctis influentes eodem tractu insulas figurant:unus omnium præter ædem a borea in-
 fusus cæteros ordine excipiens in riuum altum recta decurrit:quæ intus dicēda restant:
 prius sunt referenda:q̄ in aduersam transcendatur insulam ab misericordiæ ara funda-
 mentis :in cuius parte infectorium statuimus uicum : breuis ad marcelliani pontem
 nec omnino recta ducit uia:ex aduerso diui phanum & in eo uirginis miranda effigies
 arimino:ut phama est miraculo delata:spartani ad hæc lapidis : aut certe illi per quam
 similis delubrum:in eodem tractu ad occasum magis conspicuum uirginis templū cum
 numeroso seruorum cœtu:sic enim sequi ibi sacris operantur:nominant:ad aram maxi-
 mam mariæ cleophae caput:lapideo:inde ponte uicorum inflexu ad geminos pontes ad
 occasum potius q̄ ad meridiem est reditus:donec tririuo nauigetur in riuum altum si-
 nistris aquis:dexteris retro ad seruorum aram rectis in margariam uicum:in leua igitur
 procedentis riuī ora:modica area:uetusissima accubat Leonardi porticus : ædes & ipsa
 insigni uerustate:inde retro ad hermacoram carpēda simita templum cum præalta tur-
 ri:hic mihi urbem recognoscenti.lo. baptistæ dexteram per ocium spectandi facta ē co-
 pia:eam dico:quæ christum deo genitum:atq; ipsum deum ad iordanem amnem:baptis-
 mi lauacro resperst:licuitq; antistitis indulgentia eam non solum inspicere : sed aureo
 depromptam tabernaculo:quod uix optatius quicq; contingere potuisset: identidem ex-
 osculari:una omnium reliquiarum:quæ in urbe sunt:hæc impublica cerimoniarū pom-
 pa sub umbella circumfertur:intus thasii lapidis columnæ plæreq; præter hæc i eo ni-
 hil dignum memoria patet:hinc per implicitos uicos & quem exaggeratum riuum uo-
 cant:ad magdalenam uia:unde abeuntes continuo post sublicium pontem fulcæ bre-
 uis area cum templo excipit annosa loci facies:cæterum nihil in eo quod ad sui con-
 templationē inuitet.A Diuæ liminibus supinus pons: idemq; sublicius ad scelicē tranf-
 mittit:aluuntur propemodum diui postes riuo:qui a septentrione:ut dixi:infusus secun-
 dum misericordiæ aram in riuum altum decurrit Petri michaelis opus pons:qui in con-
 spectu est in aduersam insulā transmittit:ab eo modico processu: leua ad ceterinæ itur:
 longissimi angiportus duobus ligneis pontibus ad ædem ipsam recta ducunt : sedet illa
 cum numeroso uirginum cœtu in extrema ad aquilonem insula : unde dextro riuo ad
 crucegerios in summa insula sacris operatos profectio est: crucem illi ueteri instituto
 præ se ferunt:unde nomen sortiti cætus petri discipulus religionis auctor : sed ciriacus
 hierosolomitanus antistes:qui dominicam crucem cum Helena constantini mater cu-
 riosæ quæsitam inuenit:circūferendæ crucis decretum induxit Barbaræ corpus penes

illos christophoricæ fœmur in fronte domus uetustissima ad pium usum constructa; ac quam nitidum; & hilare eorum cœnobium: nuper instauratum Alouisi dardani procuratione; tam huius loci: de quo loquor: facies situ obsita: remensis uis ad scæliciani pontis diuerticulum leua ad sophiam flectitur: præiacet ædi patens campus celeberrimus. quæ patet in piscarium forum traiectus: præter diuæ postes angustior calle ad apostolos breuis ducit uia: unum ex magni opitergini operibus: Vetus turris incubat: hinc retro ad crucigeros duplici angiportu suis utroque pontibus peragrando datur regressus ingens: ad hæc pro luco area in fronte: pons sublicius: qui per in tortos uicos chrysothomum ducit ipsum: etiam non sine uetustatis uestigio: angiportus inde ad lapideum fert pontem: qui in summo calle anguineo sedet: regionis cœnium: ex diui uestibulo duobus pontibus: rectoque ferme uico retro ad cantianum & uirginem cognomento nouam aris pene contiguus patet reditus: utraque facies situ: & uetustate consumpta: riuus qui nouam uirginem ab ea quæ miraculorum dicitur ponte determinat: canaregii: & oliuolensis est regionis terminus.

De Oliuolensi regione:

Liuolensis regio: quæ & castelum recentiore uerbo dicitur: quarum est regionum humeris imposita: non nihil: & ipsa ad ortum fastigiata: ac nescio: an omnium maxime post durum dorsum in acumen exitura: nisi augustissimum urbis templum: pari ferme fronte cum uirginio: quod contra respondet in stagna procureretur basis: quam quam parum recti linea patet: per scriptis a stagno finibus inter cantianum: & miraculorum ædem: mox inter marinæ: & saluatoris phanum: iulianum: & ædem auream in canalem usque maximum: quæ nunc castellana est ædes oliuolensis quodam: fuit recte igitur tam hinc regionis nomen: quam inde traxeris: in sulæ in ea circiter. xx. sacræ ædes: aliquanto plures: & ut descriptionis ordo omni pplexitate careat: hæc quoque ea parte ad eundem est: quam proxime regionis relatio inuenerat sibi exitum: referrentur itaque primo ea quæ ad borealem attinent oram: mox reliqua dicentur ab ara uirginis: quæ nouæ olim cognomentum sortita est sublicius pons ad miraculorum transmittit ædem locum: ut noua ita præcipua religione insignem: fuit breuis: uirginis tabula angusto calle affixa: quod in plerisque locis urbis cernere est: ea proximis annis subitis miraculis illustrata magno mortalium cœkursu frequentari cœpta est: quo breui contigit: ut amplissimis donariis eodem: quo fuerat loco marmorea sit ædes erecta opus magnificum: ac nescio post auream ædem omnibus: quæ in urbe sunt opere: & materia longe præferendum: Exterior facies ædis a summo ad imum ligustico saxo: hispanico & benacensi interiectis: est ceu tabulis contacta: a fronte porphiritæ: spartanisque lapis ad ornatum reliquam per interualla distinguunt materiam: opus ad consumationem spectat: contra ædem nouum uirginium: & ipsum non uulgari apparatu ab imo e ductum: utrunque opus francisci dedi equitis: & francisci zeni procuratione ad fundamentis excitatum: mox. M. superantio: & thoma contareno procurantibus productum opus nouissime leonardo lauretano: & augustino superantio extrema pene manus est operi admota fuerat amantiæ familiæ imago illa prius: quam illustrari contigisset: atque rei monumento publice decretum: ut duo amanti cum duobus patriciis sacram pecuniam donariæque procurarent: recto deinde calle ad lapideum itur pontem: qui tenui angiportu: atque altero ponte ad gemellos mittit opus amplissimum: ac præ nimia altitudine caliganti fastigio uasta magnitudine: cultusque pene pari prædicatoꝝ conuentus quattuordecim principum cymiterium sparsim tota æde uisuntur illorum monumeta: sed omnium: ut maxime recens ita nobilissimum petri moecenici principis ex hostium manubiis erectum: præiacet templo area cum lapideo ponte qui in minores birros: & maiores mittit: medio tractu circa pontem marcianni collegii conclaue illud clarissimum nobilibus tabulis: & auro præditum quod hoc quadriennio non sine totius ciuitatis merore nocte una conflagrauit: nunc materia longe sumptuosiore: quam antea instauratum: nouissimeque a fronte alouisio dardano collegii magistro apparatu longe opulentiore excultum eadem area Bartolamæi bergomatis ea equestri s statua aurata: marmoreæ moli imposita

DE SITV VRBIS

opus uisendum: quum hæc proderemus publica impensa defuncto deposita est: uasta a tergo atria tēplo adiecta: ac tam ampla conclauia: ut centum: & amplius sacrorum causa inibi ferme agant: bibliotheca ad hæc ingens hortis incubans: qui cum nō parua ædificiorum parte stagno alluūtur. Ad iustina inde aliquādiu recta itur: eūtiq; ad leuam post gemellos herbidus occurrit campus: ubi hi: qui in nauales turmas scribuntur: sagitandi peritiam delectum habentibus: probant continguus inde uicus: cum uenalibus tabulis utrinq; ad ædificandum dispositis barbarum uicum uocant: quem rectius tabularium dicerent: per aream inde: pontemq; unum sublicium hilari fronte instaurata: nuper euntem iustina excipit ædes alioqui uetustissima: ut pote unum ex magni opitergini operibus accubat recens phano uirginiū petri mauroceni: berthucii delphini: michaelis cornarii: & laurentii delphini: qui aream obrulisse dicitur: procuratione erectū: addiderunt aliquid templo zacharias barbarus. M. Antonius maurocenus: hieronymus cōtarenus: matheus: & andreas donati fratres: & hieronymus cognomento iohannes: qui hodie procurant: angusto uico eunti herbidus aperitur campus: cum antiquo in murianum traiectū: qui frequentari desit: excurrit planicies illa: ut pote in urbis recessu aliquanto licentiosius ad alteros francisci gymnopodas: qui ad nouam diui aram sacris operantur tenuis templi huius ornatus: sed ædificia ædi circuniecta quæq; in stagnū protēduntur amplissima: ingentes undiq; explicant porticus: & supra illas frequens bibliotheca Andreas bragadinus sexaginta auri pondo in id opus cōtulit: Hieronymus badouarius: quadraginta atq; uterq; uiuens dono aurū dedit: mōstratur in uicinis hortis ædícula diuo marco sacra a principe: & patribus ueteri instituto quot annis stato die adiri solita: hic quū ab gymnopodum uno quesuissē: ecquid esset: quod locus uinea diceretur: quum nulla circūiecta essent uineta: insulam esse ab urbe respondit ad quinq; millia passuū: quas uineolas hodie uocāt: ibiq; diuum Bernardinū præfuisse aliquādiu editui nomine: unde postea translata in urbem religionē loci nomen retinuisse: uisitur in ædis uestibulo Lodouici siciliæ regis sepulchrum corpore ex hierosolymis in urbe pro sanctiore quodam deportato: uerum cognito errore placuit purpureo pallio eius arcā editiore loco: si rā operiri: ab francisci ara deflexa uia: præter opiū bocolorum hospitium: inflexosq; uicos ad altera itur trinitatis tecta: ubi Anastasiæ corpus: a ualeresio ualeresii cognominis bizancio delatum. Ex area quæ uestibulo ædis præiacet sublicius pons ad celestinā mittit ædem: ubi chorus ingens uirginū annosum templum cum effigie uirginis: miraculis multis illustrata: cellisq; principis marmoreo sepulchro: hic quoq; locus: quia in ora stagno alluitur: post trinitatis phanū. Geminosq; puteos pium Io. zachariæ hospitium medio ferme uico cū tenui sacello occurrit: publicum hinc nauale uisitur: cuius mœnia pcul uenienti uaste se pandunt immēsum opus: ac ita longe: lateq; excurrens: ut. xx. circiter stadia circuitu pateat: undiq; ualide munitū: sed intus: si quis omnia collustret: haud facile expediet: nauale ne an armentariū potius sit dicendū: siquidem præter ingentē treremium numerum in pontibus stantiū ad omnem occasionem paratarum: præter alia nauigia: & multa & uaria quisquis uim tormentorum maximā arcuum: sagittarum telorum omnis generis: quorum amplissima sunt conelauia referta: siquis anchorarum uelorum funium remorum: omnisq; nauticæ rei stupendum: inspexerit apparatus: fateatur necesse est nullum esse tam arduum bellum: nullum tam diuturnum: siue terrestre: siue maritimum: ad quod instruendum id nauale non abunde esset: arma suffecturum: sed ab ipsa rei magnitudine efficacius exprimenda: quoniam id urbis præstari non potest consulto: abstineo: sub ipsis naualis mœnibus in Martini pontificis: aream transcenditur: annosa templo facies id subeuntibus ad leuam paulo eminentiore loco uetus est sepulchrum: tribus familiis olim commune: sed tam angustum: ut ne extensa quidem caduera possit capere: unde quum forte locum spectarem: subiit animum reputatio illa: quanta fuisset olim ciuitatis parsimonia: in qua plures familiæ quinq; pedū: & quadrantis possedissent tumulum: intus sub delubro basis cum arpiis duabus: ueteri opere incisus ostenditur nobiliore quidem opificio q̄ materia certum hodie statuarius: & pictori-

bus figurandi monstri exemplar. Dextero ide templo ad naualis itur ianuam maripetri: principatu marmoreo opere munitam. Eminentissimus pons transcenditur: riuo impositus: per quem triremes in apertum protrahuntur: hinc præter naualis mœnia in sagitarium itur stadium: unde pertanaidis capum ad hospitium duobus apostolis sacrum ducit uia: uetusta hic omnia tam me hercule: q̄ in danielis uirginio: quod ad leuam hinc digressis collapsa pene fronte occurrit: templum senescenti facie ifirmum: testudine & fornicibus fultum: in eius uestibulo marinæ beluæ: porretosæ magnitudinis ossa: duæ hic uirgines Io. Martyris sacrarium nobis referarunt: corpus pene itegrum: & ut ex illis didici bizantio delatum: ad hæc usq; loca decurrunt: naualis mœnia aduersam insulam obtinent: quæ inter sanctimoniales urbis peculiari appellatione uirgines dicuntur: in æde nihil præter uetustatem occurrit: obseruatiõe dignum: uirginium ipsum nocturno incendio nuper deflagrauit: atq; biennio minus sumptuose istauratum: hinc subito p̄os longissimus i oliuolensem trãsmittit insulam: ubi patriarchica nũc sedes: ubi & diui petri phanum: magni opitergini opus: uetustas i eo nobilis: sed rerũ apparatus longe nobilior aurea testudo aræ maximæ incubans: pauimētum testellatum: colūnæ: & multæ: & magnæ: sed omnes peregrini lapidis herbidus campus ad riuum p̄currēs: turrisq; in eo candidi lapidis paucis ante annis ad fastigium ferme perducta: insula omniũ extrema ad ortum: nunc quinta a quibusdam uallis d̄: olim ut plane cõstat: oliuolensis ab oliuis in ea confitis: ut quidã memoriæ prodiderũt nominata: post longissimũ p̄otem: cuius proxime facta est mentio leuocalle: perq; alium sublicium pontem ad anã transcenditur: sed ea in insula: quæ omniũ regionis huius maxime est anstralis: uirgines hic quoq; plurimæ: hinc rectis aggeribus profectum dominici limina excipiunt: frequens in eo prædicatorum conuentus: rectissima inde uia leuo templo ad antonium ducit: per aperta ligneo uno ponte superato: eũdum: in diui æde uirginis imago miraculis insignis: & ad aram maximam uictoris pifani Venetæ classis genuensi bello imperatoris ex pario marmore sepulchrum: nobilissimum templo opus incubat: atq; idẽ recens: ad pium usum paucis annis clarissimo opere constructũ inter recetia urbis ædificia: Præcipua admiratione conspicuũ: citra ligneum sacellum ad tempus religionis gratia erectum: uestigiis retro obseruatis leuum occurrit nauale cũ publica illa arce uerius: q̄ naue in pontibus adhuc stãte: inde p̄ dominici callem in ora piẽtissimum illud oĩum: q̄ in urbe sunt domicilium: ubi ex abiectionis certus puellarum asseruas numerus: quæ ab icũte ætate optimis artibus istituantur: sed in primis morũ habet rō: tam seuera adhibetur disciplina: ut nō modo nō compellandi cuiusq; alterius sexus: aut alloquẽdi: sed ne uidẽdi quẽ ulla relinquatur occasio: ubi uero p̄ ætatem adoleuere: & iam uiro maturæ esse cõperũt: publico ære honesto matrimonio locant: incubat a fronte aquis: aduersa ripa ducariũ atrium ad piũ usum nuperrimæ absolutũ: ex eo ad supinũ itur pontẽ: q̄ aquis a superiore publici naualis parte corruatis incubat: ex aduerso ad meridiẽ antoniana insula desinit ulterius procedere: publica lignorum conclauia circa pontem ad oportuniores ciuitatis usus cõparata: reliqua ora: usq; ad pontẽ regionis confiniũ eum palearẽ uulgo uocat: quinq; peragratur pontibus iã hinc ordine referendis a primi p̄otis trãscẽsu blasiana excipit ara in tenui æde: quæ aræ introrsum præiacet: græci per q̄ pauci nup hic sacris operabant. Honerariarũ nauiũ uis ingens proxime hæret: ripæ tota ora nautæ p̄ statione turissima utuntur circa pontem: qui proximus se offert citra: ultraq; publica horrea: mox & publici furni: ubi ad nauales usus panis uis ingens conficitur: inde domus: quæ dei optimi maximi dicitur: occurrit: mox ligneus pons: unde ad celestinam introrsum nauigatur: ædem occurrit fundamenta tenentibus dexterum christi regis sepulchrum cum uirginio: pons inde lapideus a proxima pietatis domo nũcupatus occurrit: huc pueri furto concepti abiiciuntur: abiectioniq; diligenti cura: & studio aluntur: subiectus huic ponti riuus iustinam uario inflexu spatiatur: hinc ad bragolanam ædem diuerticulum ducit. Est & a mediis retro fundamentis huc defletus breui angiportu: est res ipsa iam æuo confecta: ut pote iam inde a langobardico tumultu condita: ingēs area

templo accubat ubi mihi de loci nomine diligentius fiscitanti: senex quidam: ut ex eoz sermone aduerti non omnino deliri memorabant accepisse se a maioribus priscos illos uenetos: qui ab initio urbē tenuere mercatū bragolam appellasse: & quia olim eo loco frequens mercatus celebraretur datū ob id loco nomen: fuerunt postea qui mihi dicerent illic olim piscosa fuisse loca: atq; idcirco quia piscationē uerteres bragolā dixissent: a re ipsa nomen locū accepisse non desunt: qui bragolā. lo. cognomento helemosinarii patriam fuisse memorent: atq; a diui sacrario nomen uiciniae datū: alii a patauinis: quos patria a barbaris eiectos primos omnium eam urbis partē tenuisse constat: torcular bragolarium dici aiunt: sed cur in insulas sit nomen translātū nō expediunt: angiportus mali uadi per quem a pietatis ara in bragolanum diuertitur: proximi inquilini narrabant mihi existimare se uerissimum esse illud: quod maiorum relatu uulgo percerebisset: eo olim loco reos capitali supplicio affici solitos: atq; in argumentū fabulæ adducebant: in foelix ibi uadum esse affirmantes uidisse sæpius se illic uiros subitū congressu contrucidatos: alios uero: aut lapsu pedis: aut diuerso casu periclitatos: per hunc ipsum uicum obliqua semita baseia domo ad dexterā relicta in orā breuis est reditus: sequuntur duo inde pontes hic aquis zachariæ uirginium a tergo alluentibus incubans: ille riuo qui eiuſdē diui lapideum pontē a fronte irrigat: nouissimus omnium qui a uenali palea: quæ nunc ad Georgii phanū uenditur: nomen habet: atq; hic regionis finis: sed huc nō est uenire: ut reliquum regionis peragrari possit: quin retro per Ralianum uicū in proximā uenire oportet areā ad leuam uiculus breuis ad cōmunem iacobi & philippi arā ducit templū ipsum aquis dirimentibus diui marci tergo pene heret auersa areæ parte: a fronte. lo. cognomēto noui limina: sed illa ipsa ueteri nō noua facie: ad dexteram eodem uestigio stantis zachariæ uirginium uetus & ipsum opus: sed nūc proximo loco phanum ornatissimo apparatu erectum. nulliq; nouorum operum sumptuositate & ædificii ratione post habendum: ad ueterem aram Gregorii: zachariæ: theodori: Sabinæ: Pancratii: Nerei: & Arcilei corpora uno condita sunt sacrario diui atrium egresis ad dexteram in conspectu se proculi tēplum offert in eo præter æuum nihil hodie miramur: in aduersa insula sedet mauritius: unde per breuem uicum ad geminos pōtes est aditus: dextero relicto per eum: qui a fronte occurrit in subiectum angiportum: & uicinum pontem dextera ad Antoninum particiatiæ familiæ opus uetustum transcenditur: ubi & sabæ sacrarium fundamēta sacræ ædi propinqua: ac paululum in curua in bragolanam retrahunt aream: sed de loco plura fortassis q̄ oportuit: si leua a pōte procul ire pergās: de quo nuper diximus ad. lo. hierosolimitanum: & in foro iulianum uicum uenies: ultra quas ad occasum aduersa insula laurentianum uirgineum cum æde ei q̄ proximo loco Antonino sacram ostendimus æquali id quoq; particiatiarum opus fuisse memorant anno conditæ urbis circiter. cccc. extructū utranq; insulam ueteres geminas dixere per pōtes nouissime dictos ad diui ædem retro patet reditus: dextero riuo post geminū pontem: septentrionem uersus fundamētis itur: lapideus pons ad diuum & uirgines ducit: hinc longissimis patentioribusq; uicis ad pontem uenitur: qui in longum transmittit callem: hinc dextera ad lateranum ducit: locum pene sacris destitutum: recta ad Mariam formosam: uastus campus atq; herbidus blande uenientes excipit: ad meridiē templum artollitur: magni opitergini monumentum. Delubrum in eo porphiritici lapidis cum subiecta columna nobili materia: sed opere nobiliori: duobus hinc pontibus semitisq; pene rectis ad Marinæ aram uenitur: ibi diuæ corpus bizantio delatū: per eius aram: & lapideum pontem fit reditus ad miraculorum ædē: unde scribendæ regionis sumptu perferamus initium: auersam inde uiam: quæ in fronte diuæ est ingressus ad leonis phanū inflexis uicis unoq; ponte transcendens lium uulguſ corrupto nomine uocat: opus per se uetus: sed magna nuper ex parte instauratum: & hæc sacrarum ædium: quæ in oliuolensi iunt regione nouissima: ac pene confinium ipsum: a tergo introrsum capſarium habet uicum: qui usq; ad pontes regionem ea parte claudentes: bifariam extenditur.

De uia & ultima regione.

Eliquum erat: ut de nobilissima urbis regione diceremus: quæ eadē est: & diui
 r Marci in. xiiii. diuisas: insulas sacras ædes decē & octo: eius forma ad occasū resu
 pinata basim duabus insulis affine: nec rectilineā habet: duro dorso & paulinæ
 regioni est a laterib⁹: & a frōte inserta: eius descriptio a canaregii finib⁹ sumet exordiū:
 lapide⁹ ibi pons germanici emporii tergo hæret: mox & inflex⁹ uicus: qui in anguis spe
 ciem intortus anguinus dicitur: sed illi ipsi ābitus hinc inde densissimis sunt officinis re
 ferti: in quibus omnis urbis purpureæ texturæ apparatus non sine spectantium ad
 miratione cōspicitur incredibilis opificū manus in auro: & serico uarii coloris explican
 do est occupata ad leuam sinuosus callis ad pontem ducit: per quem ad leonem oliuo
 lensis regionis transcenditur: ad dexteram germanicum se offert emporium: locus alto
 riuo iminet plurimi hic germani sanguinis conductis ad id circa atrium cubiculis ne
 gociantur: ingens inde rei publice uectigal: quicquid mercium ex urbe in germaniam:
 & circuniecetas oras deuehitur: hinc propemodum depromitur: quicquid rursus inde af
 fertur hic negociatorum oculis subiicitur: plura semp nauigia: ad mercium uecturam:
 quæ sita subiectis hærent ripis: ab emporio in apertū egressis riuo altinus pōs: dexter oc
 currit ad leuam frequentissima urbis uia ad auream usq; ædem: & ipsa admodum sinuo
 sa decurrit tota intercapedo: quæ quattuor pene continet stadia densissimis dextra le
 uaq; aromataris aliisq; omnifariā tabernis: officinisq; promiscue feruet iteriectis ī his
 omnis urbis: peregrinæq; mercis copia uenalis exponit: adeo ut quum omnia in aper
 tū deferunt inter blanda urbis ornamenta id soleat magnorum hospitem oculis subit
 ci spectaculum: per eam aliquanto progressis Bartholomei uestibulū phano accubans
 ad dexteram se offert: dextera: & saluatoris ædes cum Isidori corpore cōuentu: celebriq;
 opus testudineum præcipua religione præditum: nec multo post contractiore fronte:
 & iulianus: q a latere spathariū habet uicū: aquariū uero a tergo: mercaria uia a fronte
 pergit in aureæ ædis areā procedere: sed ad oram unde digressi fuimus: est redeundū: ut
 ordine dicantur: quæ hinc sequuntur. Quicquid igitur a ponte omnium maximo: qui
 idem est: & riuo altus secus aquas peragrari potest: totum aggerib⁹ est suffultum: qui
 bus hærent mercatoris exotici italiciq; uini naues: ita inter se frequētia stipatæ: ut mu
 tuus sit inter illas transcensus in fronte tabernæ plurimæ oleariæ uini apothecæ hic ba
 iuloræ: & omnium fere: q sordidum faciunt in ciuitate quæstū semp turba ingēs: in ex
 tremis aggeribus augustus uic⁹ in Lucæ areā ducit: hic a tergo ærari⁹ uicus: per quē ad
 saluatoris ædem retro patet accessus: a fronte angiportus: qui ligneo ponte in sagittari
 um callem mittit: haud procul ab area diuerticulum ad diu aram: unde in apertum re
 uersis perstringendū Lucæ diuerticulū: & mox paterniani uestibulū: hoc cū æde ad leuā
 relicto duplici angiportu sublicio ponte dirēpto ad benedicti uetustā itur æde diui tho
 lus cū præiacete itrorus area ad ripā usq; qua ī aduersā traicit insulā: post diuerticulū re
 cta procedit uia ad angeli phanū noua hic turris uetus: quæ ibi fuerat subita ruina nō si
 ne pluriū pernicie noctu repente corruisse dicit: quin & tertio ab hinc āno itē noctu e
 cælo tacta adeo omnibus pene lateribus concussa est: ut res sit in prodigium uersa: sed
 latera subito instaurata Heremitanorum atrium cum Augusto prothomartyris tēplo
 ab angelo digressum lapideo excipit ponte frequēs hic conuentus: templūq; sacellis plu
 rimis: & pauimento ornatū: in fronte cymiteriū: mox & uicus cum bubulis stabulis: &
 lacte omnifariam uenali. Hinc flexus ad Rochi & Susannæ arā: huc his paucis ānis Ro
 chianū collegium cōcesserat: ac pluribus ædificiis solo æquatis: quæ ad hoc ipsum cœ
 merat nouum sibi conclaue cum diui æde erigere adortus est: sublato inde ueteri lupa
 nari ingentem explicauerat ad ædificandum aream: quum repente mutato consilio cū
 iplis sacris: ac diui corpore ex gallia nuper delato: & quod pro tēpore ī Geminiani pha
 no religiose fuerat asseruatū: in uetustissimum phanum ultra riuum commigravit: no
 uissime hinc cum omni cerimonia profectū eum circa minorū æde locum istaurauit:
 ubi prima fuerant diuo iacta fundamenta: ē id hodie: q̄q̄ recēs ex quib; celeberrimis ur
 bis collegiis: unum: illis igit abeūtibus locus est iterū prophanatus: sed non multo post

DE SITV VRBIS

in sacrum usum restitutus: traductusq; eo frequens uirginum cætus ædes cum uirginio
 tumultuario pene opere extructa: Rocho & Susannæ sacra relinquunt: hoc commune
 phanum ad leuam hi: qui ad Samuelem ire pergunt: præiacet illi area cū traiectu omni-
 um ferme: qui in urbe sunt frequentissimo iam hinc atq; aliquanto retro usq; ad Trini-
 tatis phanum citra: ultraq; riuum clarissima spectantur urbis ædificia: inde eisdem uesti-
 giis ad Stephani aream redeundum: cymba qui uolet ad proximam Vitalis ripam euehi
 tur: exiguum id templum hinc publicam caritatem spectans inde uirentem prothomar-
 tyris campum mox ex diui conspectu cymba ablatum post appulsum ad mauritium per
 tenuem ibit angiportum parum abest quin ille heremitanæ aræ a tergo accubet tenui
 riuo disternit capus: qui diuo præiacet ad lapideos mittit pōtes post illos iubanicæ uir-
 ginis uetusta occurrunt limina: cum turri præ multa uetustate iam collapsa: in æde co-
 lumnæ plæræq; & peregrini lapides uetustissimum loci arguunt apparatus campus a
 fronte ad Gregorii traiectum excurrit: secus iubanicæ tecta per inflexos calles ad ange-
 lum leua: dextra ad Fantini itur aram: hic uirginis imago multa religione: assiduisq; mi-
 raculis illustrata: frons ædis nitida: candidoq; saxo nuper instaurata: duplici inde uia in
 diui Marci itur aream: leua per sagittarium uicum dextera pontibus duobus in ulterio-
 ris conspectu Mosis phanum cum accliu turre: hic quoq; uirginis Icon & ipsa miracu-
 lis multis insignis: tenuiq; fabrorum collegiū: sed huiusmodi collegia regionatim om-
 nibus ferme templis reperiuntur: recta hinc ad ediculam uirginis ducit omnia ibi tenuia:
 uiculus ex huius conspectu in Geminiani fert uestibulum id in aureæ ædis aream cum
 ipso templo decurrit: duæ deinde porticus: dextra leuaq; usq; fere ad auream ædem lon-
 ge lateq; spaciante amplexantur aream: imæ utrinq; partes publicæ locantur: & cum
 his leue porticus superiora domicilia: dextera uero a diui Marci procuratoribus inhabi-
 tantur a Geminiani uestibulo illa profecta per pontes & in ærarium uicum & alia igno-
 bilia a tergo loca peruia est: ipsa cum area usq; in mercariam excurrit uiam: tum publi-
 ca quædam sine porticu ædificia ad bassi usq; uestibulum protenduntur: quæ spathariū
 uicum & aquarium post se propinquo loco habent: sed illa superius dicta procuratoria
 porticus: & ipsa spaciante areæ æmula pergeret ad auream usq; ædem pcurrere: uel po-
 rius in forum ipsum: cui magis contra respondet: nisi superbissime turris occursum com-
 primeretur: est omnium illa quæ in urbe sunt eminentissima: adeoq; altis fundamentis
 nixa: ut pene plus operis latere credatur q̄ ad auras extet: summus apex adeo sublimis:
 ut fulgor auri quo illitus est ad ducenta stadia ex alto nauigantibus: uelut saluberrimū
 quoddam occurrat sydus. sanctiora conclauiā in quibus pecuniæ & alia quoquomodo
 diui Marci procuratoribus administranda diligenter asseruantur: festiua facie turri ac-
 cubant peruū fornices a summa porticu ad pium diui Marci transmittunt hospitium
 in aditu magnum conclaue: ubi publico decreto his annis litterarium est Gymnasium
 constitutum: hinc postea egressis ad meridiem explicatur area: quæ & ipsa duabus cohi-
 betur porticibus forensi ad ortum: ad occidentem solem tabernaria. Hæc a fronte pani-
 ceas tabernulas habet itus superiore parte meritoria hospitia: infra cauponulæ multæ:
 cum sellariolis popinis in summa porticu ianua ingens quæ ad nummariam ducit offi-
 cinam: hic assidue uis ingens auri & argenti cuditur: opificū ingens numerus: mox hinc
 alterum hæret macellum cū piscario foro: & tabernis plæriscq; sallariolis numariæ offi-
 cinæ contiguis post piscarium forum: sequitur & cæparium terram nouam eam loci in
 tercapedinem ueteres dixerunt. Aedificia illi imposita: ubi nunc publica sunt horrea olim
 carceris usum præbuere constar ibi genuenses clodiæ captos in uinculis olim habitos:
 ripa a ueteribus cloacis: quæ hodie nō sunt usq; ad palearium pontem: tum cymbæ plu-
 rimæ: tum maiora nauigia: partim oneraria: partim aduectores excipiēdos parata die no-
 ctuq; hærent: medio tractu introrsum in marciāna area: qua ad meridiem excurrit ge-
 minæ columnæ præstanti forma prominent: mira in illis spectatur proceritas in hoc
 epistilio diui Marci simulachrum ea formæ: qua alatum imitatur leonem in illo Theo-
 dori martyris intena hasta draconi incubātis: in utriusq; numinis tutela ciuitas ad hūc

diem mansit: in martyris olim: nunc in diui marci est: in ipso intercolūnio fontes capitali afficiuntur supplicio. Reliquum est: ut de ducario ipso & aurea æde dicatur: quorum ingens rerum apparatus: si a nobis accuratius explicetur: tertium explebit libellum nec adhuc rem plene profecuti erimus: sed breuitate uerborum perstringam: ut ea solum memorentur: quæ præcipua uisa fuerint admiratione digna: tribus ducarium ipsum patet lateribus ad aquilonem aureæ ædi accubat: qua austrum & zephyrum spectat crassioribus subnixum columnis longissimas explicat porticus: quarum hæc publico prætenta est carceri: illa institoribus magna sui parte deseruit utroque latere eminentior porticus his duabus imposita duplici columnarum serie suffulta: totaque in fori usum assumitur: amplissima cōclauia porticibus incubant: quorum hoc quod occidui est lateris publicandæ bibliothecæ fuerat destinatum: illud meridianæ oræ comitium habet: ubi totius ordinis suffragio magistratus creantur: duplex hic armamentarium utrumque comitio cōtiguum: publicis armis refertum: sub quorum altero. xl. Viri ciuiles audiunt causas reliquum latus: quod hodie ob nouam instaurationem est pene dimidiatum sub ueteri structura uetustissimam Nicolai ediculam habet: & tribunal pro quo publici aduocatores causas audiunt: supra ueteri instituto senatus habetur: reliquum ubi uetus fuit principium sedes: quæ medio ferrariensis belli tempore deflagrauit: materia quidem nobili: sed opere adhuc nobiliori ab imo ad fastigium est nuper instauratū: aureæ ædis forma: quæ eadem est & diui Marci crucis uidetur mihi figuram exprimere: quemadmodum fuit in historiis a me demonstratum: & ut ab imis partibus superbum apparatus scribere incipiam: pauimentum habet partim tessellato distinctum opere: partim marmoreis tabulis aliis quæ non parui precii lapidibus munitum: in quibus (uix aliquis credat) semipedales sectantur carchedoni ad aram maximam columnæ duæ a sabastritæ lapidis: plures ad hæc circa aram maximam: & columnæ: & tabulæ ex pphirite & iaconico marmoræ: facies templi ad dimidium fere tabulis compacta est marmoreis: quicquid inde ad fastigium tollitur: purpurissimo fulget auro: altissimæ testudines græcanici operis diuorum habent simulacra: quæ mœsta præsentia non plus uenerationis spectantibus incutiunt quam horroris: uestibulum cum exteriori facie eodem opere & materia præditum: sed eo superbiore aspectu: quo marmoreæ columnæ multiplici serie & a fronte: & a lateribus omnia conuallant: in ipsis laterum fastigiis: crebrisque pinnaculis marmoreæ diuorum statuæ genis colludentibus ordine impositæ: in uestibuli supercilio quattuor ænei equi alacri statu prominent: quod spectaculum non parum affert ornamenti opulentissimo alioqui templo: plumbeæ tegulæ: ædem: forum: & curiam operiunt: diui Marci corpus occultiore conditum est sacrario: ac omnino paucis notor: ad aram maximam gemmata tabula inter publicos spectantur thesauros. Hæc ibidem semper: illi sanctiore asseruantur loco: frequens hic clerus cum antistite quem primicerion uocant: & hæc de situ & illustribus locis urbis: nunc pauca in uniuersum dicam: omnium sacrarum ædium quæ tota urbe sunt: aut quadrato lapide: aut tessellato opere tabulisque marmoreis substrata sunt pauimenta: omnes circa aram maximam & in uestibulis peregrini habent lapidis columnas: plæræque aureas testudines circa aras aureæ tabulæ: quas pallas Vulgo nominant: plebanicæ ædes quæ singulæ singulis sunt insulis sitæ: suum quælibet antistitem est forsita: plebanum hunc uocant: famulantem habet & clerum: a quo canonico ritu sacra transiguntur: eaque ad organorum cantum hoc in Virginis ipsis: hoc in cæteris ædibus sacris collegium habentibus: ita ut sine rubore affirmare possis hanc unam urbem in toto orbe uere sacrificulam hodie nominari posse & debere: atque sacrorum cultu cerimoniarumque sollempni nulli earum quæ in terris sunt post habendam: tota ad hæc quacunque pedibus peragratur lateribus munita priuatæ ædes domesticatim puteos habent: quæ aquis incubant ripas ad naualem usum: atria: porticus: uestibula: columnis dalmatici histriciue lapidis fulta: sed intus hæc magisquam foris spectantur: ex eadem materia: cenacula: fenestræ: partesque ædium eminentiores: nulla ferme est recens domus: quæ non

DE SITV VRBIS

aurata habeat cubicula: nec procul aberat: quin iam ædes pro tectorio essent aurum habituræ: nisi luxuriæ in dies ualidius incumbenti legibus itum esset obuiam idem in muriebri cultu splendor: qui & ipsæ paucis annis sæpius est coercitus: nulla inualescēte luxuria fuit tam mediocris fortunæ fœmina: quæ non in auro conspiceretur: nulla quæ nõ aureos torques imensi ponderis collo induceret: utrūq; lege: ut dixi adēptura: quo factū est: ut iā omnis delictuarū impetus in gēmarū: & unionū ostentationē incubuerit: quum igitur ornatiores ī publicū exeunt: quicquid a medio sursum ē: gēmis & grādiōribus splēdet margaritis uirorū cultus ī urbe ciuiliōr: q̄ foris a pueris uestibus ad pedes demissis utunt: atq; ipsis plurimū nigris: uiolaceus colos satis frequēs: sed cocchus adhuc frequētiōr: æqlis ut pote ī libera ciuitate habitus: permissum cuiq; colore: amictu: ueste: qua uolet uti: quo fit: ut nullū iter ordines priō aspectu appeat discriminē: capillus uulgo flauus: ac fluuidus: ita ut adhuc iuuenes plærīq; calui fiant: color cādīdus: statura magis procerā: q̄ breuis tacitus īcessus: ac curiosus: sermo grauis: & demissus: & q̄ plus græ sibi uēdicet: si aliq̄ sit ex pre adulteratus: p̄ficiōrū studia: aut ī re publica administrāda: aut ī negociatiōe sita: philosophiā nõ nulli attingūt: quidā et̄ & eloq̄ntiæ studia: ac facilis ī utroq; profectus: quo apparet totius gētis īgenia nõ minus ad liberaliū artiū cultū capeffendū: q̄ ad id: quod curāt natura cōparata: medius ordo mercaturæ: & opificiis uacat: uulgus remigia explet: uictus oībus magis nitidus: quam sumptuosus parsimonia: & lege & natura quæ sita: in cæteris moderatur.

MAR. ANTO. SABELLICI: DE SITV VENETAE VRBIS. LIBER TERTIVS.

Itus urbis: uia: tēpla: aræ: riuī: Pontes: omniāq; ædificia publica: & priuata: & cum his ciuiū cultus: & mores: sic habēt: nūc de suburbanis dicā locis: quæ narratio eo erit: ut spero iucūdiōr quo: & magis uaria: maioreq; uetustate referta: cæterū littoris natura: rara alioqui uisu: ac nescio an usq; alibi terræ mirabili⁹ opata: grām afferet non mediocrē: residuæ huic īstituti opis lucubrationi habet: ut breuiter dicā: ueneta littorū ora: quæ ab ostio padi maxie ī aglonē uerso: initiū sumēs ad gradatas usq; aquas: quæ aq̄leia ī fluctu piacēt litto- re plurifariā abrupto pcurrit: marinos fluctus in placidissimī stagni speciē cōceptos: q̄ æstu pelagi in uada adacti: passimq; fluminib⁹ occursantes: nouū quoddā exhibēt naturæ certamē: nūc terra sibi quicquid: idest nūc aquis uēdicatib⁹: & quod magis adhuc mirari possis: sedet iterī amoenissimū litt⁹ ppetui certaminis: arbirer: qn̄ auctor poti⁹ hinc plurib⁹ fluuiorū ostiis maris æstū ī stagna trāsmittens: inde admissō pcul a se terrā distinēs: & ipm̄ totū pene cultū: & ut itra se cætera colāt: ab oī maris iniuria suo obiectu defēdit: quo fit: ut alibi uineta: orti: alibi salinæ: piscationes: tēpla: turres: ædificia publica: & priuata. Effusæ toto stagno existāt. Et quū aquæ oīa itra littus obtineāt: impetrat tamen aquis humanus cultus: sed quātumcūq; alternātis naturæ id spatiū est: quod obiectu littorū diximus his finibus contineri: longobardicis tēporibus: fuit prisca uenetis ex regione quā longe lataq; in terra italia ad id tēpus habuerant reliquū: fuerāt antiquæ uenetæ fines: quod in historiis mōstrauim⁹ abdua: alpes: pad⁹: & adriaci littoris ora: aq̄leia usq;: sed barbaricis armis ex omni cōtinētis ora ueneti depulsi ex fœdere: hos ut dixi: sunt fines sortiti: id totū suburbanæ regioni dam⁹: cui⁹ explicatio: ut magis sit perspicua: eā in. x. ptes: & quasi regiones diuidem⁹: quas in fronte ipsa fluuiorū ostia p̄scribunt itra littus ad inter nos suos ī stagna exitus ipsi amniū meatus: dabit itaq; heridanus fluuiorū: ut poeta ait rex: institutæ narrationi exordiū: is boreali suo ostio quū atthesi: qui tridētinis mōtib⁹ ortus ueronæq; īfusus ī adriā euoluit: primā cōstatuet regionē. Plinius hūc padi fluuiū carbonarias nominauit fossas: quas hodie fornaces dicunt: suspicari libet: aut antiquā ostiorū rationē oīno mutatā: aut Pliniū

nō oīa uidisse quū nō padi: sed athelis ostiū recentes accollæ fossiones uocent extrema regionis ora iculta: ut pote ab urbe ad. cccc. ferme distās stadia: nec circa littus omnino palustris: sed densa uirgulta solum fructetaq; & arbores admodum raræ uestiunt: intra lauretum a littore tria millia passuum uitalis phaledri principis opus: ut plures annales habent adrianorum clade insigne: adrienses his locis a Venetis ingenti prælio uicti opes celebritatem omnem in perpetuum amisere peruia præter oppidum ex athe si in padum nauigatio extremo riuo secus: athesim turris cognomēto noua: sed facie per uetusta supra uaste paludes: & in his antiquæ ædis uestigia: quæ diuo andreae fuit olim sacra nunc pphana omnia inde ad caput aggeris nihil memoria dignum sedet locus extrema athesis ripa: ubi fluuialis agger sumit initium: ita ut hinc non aliunde nomen loco factum suspicari possis extrema regionis linea a pado producta: per paludes a tergo in extremos opidi fines decurrit centum quadraginta stadia mari procul relicto: nulli bi regio latius patet: nobilior quæ sequitur fossionibus: & brundulo quem athesis & bachilionis scissiones faciunt comprehensa in cultum: qua fossiones spectat littus eadēq; pene facies: quæ & primæ regionis nihil ea parte memoria dignū præter Georgii ædē athesinæ ripæ accubantem: palustriq; uastitate interiecta in eadem ripa Lazari phanū: qua ex athesi bebias rectis aquis nauigat: sedet bebianana turris fluuio qui postea ad brundulum emittit contigua: omnia supra infraq; paludibus: modicisq; pascuis infessa: hinc nāq; athesis suarum aquarum impatiens se se in eas non uno loco exonerat: inde bachilionis scissio: quam audio ab locorum accolis brentonem uocari: cuncta in undatione complent: locaq; obiter in accessa faciunt toto hoc palustri ferme tractu: qui longissime mari recedit præter bebianas molas infra athesinarum corruationum & brentonis confluentem sitas: nihil quod opus sit cognoscere reperio: circa littus qua clodiam spectat uineta: passim & horti terram obtinent proximum ueneti portum clodiaco bello genuensibus interceptis occulere his littoribus pertinacissimi illi duorum populorum conatus pluribus hæere mensibus hostibus in apertum abire nolentibus: terram ueneticis & mare illis pertinaciter inhibentibus: sed illa in historiis latius: sequitur regio humano cultu omnium: de quibus dicere orsi sumus memoratissima: brundulio: & bachilionis ostio interiecta in hac clodia sita quærente me quandoq; a proximis locorum accolis compertum ne haberent undæ brundulum id ostium diceretur: negabant se habere quid respondere possent: sed quum ex illis cognouissem brentonem uocari partem illam bacchilionis: quæ athesinis aquis congressa id ostium faceret: non absurda est uisa coniectatio: brundulum existimare a recentioribus dictu: quod ueteres brentulum dixissent nomen a brentone fluuio: ut manifeste apparet ductum: sed id non ita tradimus: ut non liberam aliis de ea re coniecturam relinquamus: in fronte portui obuersa Michaelis ædes: atq; inibi turris uestigia: quæ genuensi bello ueneticis tormentis concussa repente concidit: nec sine hostium clade chinatus taurisus auctor est petrum aurium cum quo ligusticæ uires circa clodiam cōciderunt improuisa huius turris ruina oppressum: nec procul inde introrsum in stagno Blasii phanum nunc uestigia uix extant: clodiaco bello ueneti hoc quoq; loco internas liguri aquas uallo obstruxere adhibita nauium statione nullo circa clodiam loco magis utrinq; est laboratum. Quicquid soli inter mare & paludes: a brundulo ad oppidum pater: miro hominum studio colitur olitorii orti interiectis uitibus: frugiferisq; arboribus: longe lateq; insulam obtinent: uliginosum solū accolarum ingenio magis quam locorum natura ferax: foueis aggeribusq; arcent aquarū alluionem cæterum incredibilis inde uis omnium olerum: omniumq; hortensium herbarum ueneticas conuehitur: adeo ut in urbe rerum omnium alioqui ob assidua negotia opulentissima: nulla sit uberior annona casæ palustri calamo: ac cementitiæ quædam sparsim: omnibus prædiis uisuntur: quæ ibidem operantium arguunt sedulitatem: clodia undiq; interius aquis alluitur: auctores quidam eam ab athestanis: & silicensibus: qui hūnicis temporibus in stagna ex continentis ora profugerant: conditam prodidere: quod in historiis aperte diximus: sed ueterum scriptorū pleriq; q; tempora illa pluribus

DE SITV VRBIS

ætatibus præcessere: fossæ clodiæ meminerunt; bifariam olim culta: & circa littus: quâ paruum nominauerunt: clodiam ea genuenti bello intercidit: & hic ubi hodie urbs duorum millium passuum circuitu sedet incolumis: peruius utrinque usus fuit pōte stadioge quattuor aquis imposito: cuius uestigia nunc quoque mediis uisuntur aqs: tam frequens olim utrobique cultus: ut ierardus roseus publicus clodiensium scriba homo spectate fidei: qui longissimos mecum de locorum ratione trahere solebat: sermones in municipalibus monumentis legisse se affirmaret: utraq; clodia celsæ olim solita hominum omnis promiscue sexus: & ætatis capita quædecim milia: quâ hodie. v. nō amplius celsent: ambeunt illam undique canales: nauigabilisq; riuus mediâ intercesat: ædes in ea sacræ. x. & in his uirginis una cum antistite: & clero. Extra ad meridiem francisci phanum post genuente bellum instauratum: & lo. baptistæ alterum stad. quattuor ab urbe: circa portum: qui uersa parte est: quæ bacchilio amnis facit: turris aquis incubas: eam lupæ ab initio noiaram certe constat: sed eam non reperio: multis uelut canaliculis: & quasi occultioribus semitis cum cuncta oppido nauigatur stagna: & in his salinæ iteriectæ: nec procul his memorabilis fossa illa: quâ paucissimis horis frâctus carrarius irrequeto opere: ut Clodiæ laborantibus subueniret: ligustico bello effodit: stagna supra hæc loca late discurrunt creberrimis uallis (sic. n. spatia quædam harundineo uallo septa ueneti uocant) ad pascari nes quæ sita medio ferme tractu turris nasariola a proximis nasarioli aquis scinditur: ut dixi circa conchas bacchilio: qui supra uincetiam ad genas uillas ortus: perque patauinum agrum lapsus: paludibus imergitur: inde post scissionem altera ex parte in athesim: mirror Plinium ex patauinis agris tantum fluere dixisse: ea pars: quæ dextera athesim uersus abiit: supra eam turrim iterum scinditur in partes duas: quarum hanc nasariolum uocant: illam brentonem: his plane locis recentioris uenetie fines maxime acclinant: adeo: ut nusquam fere suburbana regio minus pateat: panditur quarta regio a bacchilionis ostio ad medoaci portum: omnia intra littus aquæ sibi uendicant: nec præter uetuste ædis ruinas: quæ scopulo bacchilionis alueo propinquo circa portus uisuntur (Diuo marco sacram fuisse memorat) & salinarum turrim: quod unum clodiaco bello prælidium totis stagnis Veneto est retentum: nihil relatu dignum occurrit: est turris ipsa nō multum infra bacchilionis inflexum: qua regionis fines præcipue cōtrahi docuimus: littus ipsum in stagna obuersum: facies dico iterior passim humano splendescit cultu: eiusque ratio clodiaco perque similis uici plures ordie olim oppida philistina: nunc corrupto nomine pelestina uocant: duæ adhuc sacræ ædes: & cum his paucissima ædificia: ipsa genuenti bello intercidit: olim frequentius habitata: & quo Veneti anuum mittere magistratum solebant: Corregium: paltina: albiola: quæ & ipsa ligusticis temporibus coli desuit: hæc loca prisca uenetie cōtinentis ora deiecit: ab initio tenuere: ubi albiola fuit: sola nunc ædes uisit: atque ea principi apostolorum sacra medoaci: seu ut alii scribunt medoaci portus a nostris mathemauci dei: huc licet medoacus fluat: adiuuat tamen aquarum uim nō mediocriter siochus ex patauino: & ipse agro stagnis ifusus: sed medoaco congressus ad littus nomen non perfert: ex eo æltimare æquum est: factum esse in patauinis finibus nō ignobili oppido nomen: quod indoctum uulgus sacci plæbæ noiant: quum siochi potius sit dicendum. Hic est portus ille: quem uictor ligur post clodiæ expugnationem ualida classe in sedit: quem non multo post meru ne a tergo circumueniret. trepide reliquit: hoc quoque littus illud: unde aliquot ante ætate soluerat moles illa: ueriusque ratis gallicis armis instructa: qua soluta tam insignis est ab hoste clades accepta: ut proximis aqs quemadmodum suo diceat loco: nomen dederit: oritur medoacus ipse in alpibus ad decimum ferme lapidem a trideto ignobili lacu. Plinius duos medoacos celebrat: quorum hic edronem: cuius proxime memini: faciat ille circa fossam clodiæ: celebri portu adriæ ifundat: hinc puto esse: quod duplicem est brentam recentiores fecere: nouam quædam unam ueterem: alteram & ab urbe magis auram: sequitur: quæ uerissime omnium: quas diximus suburbana appellari potest: quippe quæ urbem ipsam aliqua ex parte contingat: duo eam in ora portus prescribunt: medoaci proxime regionis cōfinium: & quod Venetus dicit: uetustissimum Medoaci alueus uidetur mihi esse: quæ hodie bretam uocat: Strabo auctor grauis

fim⁹: a mari inqt (quū d̄ patauio iteri loq̄ret) surſū hēt navigationē fluuiō p̄paludes. cc. & L. a magno portu ſtadiis: port⁹ ip̄e eodē quo fluui⁹ noīe medoac⁹ uocat: q̄bus uerbis nemo nō apte itelligit medoacū eū eē: quē hodie brētā uocat: quo magis miror auſos eē ex recētiorib⁹ quōſdā: fluuiū ip̄m timaū appellā: uirgiliano credo carmine adducti quo tima⁹ patauio p̄xim⁹ uidet̄ ſignificari: ſed quēadmodū ī libris de aq̄leia uetustate docuimus: in carnorū ora ultra aq̄uleiam ſcatet timauus: ſic enim proximi accolā eius fontes appellant: ſic ædes ſacra fontibus propinqua: a timauo cognominata eſt. c. Plini⁹ us: & in atinate inquit campo fluuius merſus poſt. xx. milia paſſuum exit. Et in aq̄uleiēſi timauus: nec debet quēpiam Martialis carm diuerſum trahere: qui euganeum uocat timauum: quando idem alibi eum aq̄uleia fecerit accolam. Et tu lædeo inquit fœlix aq̄uleia timauo: hoc credo fuit: quod quidam duplicem timauum celebrare ſunt auſi: ſed de patauino grauem nullum habent auctorem præter Martialem: & Lucanū: quo rum uterq; ad Virgilianum carmen alluſit: id ſiquis altius rimeretur: aliud quidem diuerſum a timauo demonſtrari itelliget: ſed de medoaco hætenus: qui proximo etiam oppido nomē dedit: priſci ueneti id cōdidere: ac tā frequenter olim cultū: ut ducaria illic ſedes quandoq; fuerit: anno inde ab urbe condita circiter ſeptingenteſimo incendio: prius inde maris alluione intercudit: eſt nunc recens aliud: nec multum loco diſtans: undiq; aquis & opere munitum: cum annuo magiſtratu: & introrſum contra littus popilia ab his: qui poſt tradonici principis cædem ducarium occuparunt: nō quia ipſi paricidii auctores eſſent: ſed quum ultores potius uideri uoluiffent: hi priuſq; in æquum deſtenderent: pacti dicuntur: ut eam inſulam acciperent: incolendam: quidam anneles habent relegationem eam fuiſſe non pactionem: deſiit & ipſa genuenſi bello habitari: nunc præter ædem unam ſacram & mercenarium tugurium omni alioqui cultu deſerta eſt: hæc contra medoacum: a tergo autem Leonardi phanum portui propinquū: reſpiciunt canalem orphanum: ſic a memorabili gallorum cæde: ut credere par eſt: nominatū medium amplectuntur: mox eodem quo medoacum littore almi ſpiritus ædes: cōuentus frequens: perſpicuus & pene recens apparatus: religio ingens: ſed quantā initiatorum uita: q̄ pia: hospitalitas etiā num maiore faciat: pari pene ſpatio clāmēs; Petri gatiloſi opus: & ara: & pium hoſpitiū aræ contiguum: a tergo in ora lazaretū uetus: in ſpeciē paruū oppidi cōmunitā huc: ab initio: qui peſtilentia in urbe languere ocepiffent: ad cōtagia tollenda deſerri conſueuere: nūc altero ad hunc uſum publice quaſito: non niſi morbo deſuncti eo deſeruntur: quos utiq; placuit: nō prius urbem ingredi: q̄ non morbi tantū: ſed cœli quoq; grauioris omnem excuſſam arbitrarētur offeſam: multa in orbē utrobiq; cubicula: ſuppellex: & quæ in tali diſcrimine deſiderari poſſunt: publice parata: quo præſidio ciuitas peſtilētibus annis ſupra q̄ dici poſſit: leuaſ contagione: inibi lazari phanum: diſcretoq; cœnobio elephantiorum cætuſ: ſuburbanus portus regionis cōfiniū: & in oſcio geminæ turres utrinq; aquis incubantes: tam hæc: q̄ illa præſidio tenētur: lumina inde noctu nauatarum curſum ex alto dirigūt: introrſum citeriore ripa Nicolai cōgnomento littorei ædes: eam Dominicus contarenus princeps ſtatuiſſe dicitur: conuentus multa religione: uiſuntur adhuc his locis ueſtigia muri clodiēſi bello ad ſubitos hoſtium incurſus arcendos mira: ut in hitoriis tradidimus celeritate conſecti: inde ad Georgii aram: quæ contra comitiū ſita ē: nihil circa alueum relatu dignum: eius loci in urbanarum rerum relatione meminimus: a georgio ad gratiarum arā retro aquæ ad duo ſtadia nauigantur: ara uirgini ſacra ē conuentus: & religio multa ædificiorum apparatus ingens: hortiq; amœniſſimi circūiecti: hinc præter iudaicam: nauigantibus angeli ſeſe offert uirginium: & ipſum contareni iam dicti opus: pari inde iter capedine: Georgii cōgnomento almani ſolennis conuentus: auctor loci & religionis petrus iuſtinianus poſt almanum: officina leuca: qua graui machina cimbæ ex ſtagno in medoacū: ſeu bren tam tranſuehuntur: ad leuam ſupra amnis deſlexum: locis minus ſtagno obnoxiis hilarii turris: nec procul inde curanella: & in finibus ſupra ignobilem cōfluentem: quæ curania dicitur: ubi cū patauinis ob finiū ambiguitatē eſt: q̄doq; armis diſceptatū: & hæc

DE SITV VRBIS

de quinta regione: sex tam quæ urbi aduersa parte contigua est: suburbanus portus: quæ uetus medoaci fluius effecit: & silis ostia continent: ostia ipsa trinos portus uulgo nominat: nulla regio incolatu frequentior: & ut ab littore (quod in cæteris referendis adhuc fecimus: sumatur exordiū. Geminæ turriū altera pene in fronte tollit: de eius usu in proxima regione tota colit: medioq; fere tractu herasmi portus ignobilis: ac citra: utraq; raræ prædiis ipsis casæ interiectæ: intra a littore lazaretiū nouum usus tristis: sed frons loci lætissima: oīa hic maiore sumptu: q̄ in ueteri illo cōparata interior: & magis alueo propinq; Andræ phanū: certosinus conuentus nescias maior ne sit loci religio: an amœnitas uisit: hic ursati iustiniani ex pario marmor sepulchrū affabre cælatum templum: ab immo hodie instauratū: nobilioꝝ lapidum apparatu pene incredibili: subiecta est oculis nuper mihi & antonio chronio scribæ tanta inibi eiusmodi lapidum: copia in præsentē usum quæsita: ut uix dimidium italiæ tantundē habere crederetur: & quod magis omnino miret: aliquis uarius i illis: & numerosus color laconici hic lapidis æmulus ille sinadici: aut thasii: alii numidicum: alii augusteū imitantur: non nulli etiā ophitē (& alia plæraq; genera a ueteribus lōge celebrata: & ne exoticā materiā arbitretur quisque indigenas lapides eos esse constitit: circaq; alpes qua illæ in italiā resupinantur temere a locorum incolis recentissime repertos: quo subiit animum potuisse romanos ueteres ex pximo sibi querere: si omnia uidissent: quæ laboriose alioqui: quia pcul italia ab eis in ornanda urbe fuerunt accersita: sed sunt illi fortasse molē: & in peregrino lapide secuti: q̄ alpes ex iis: quæ uidimus coniectare potui: præstare nequiuerunt uicinior aliq̄to urbi helena: & ipsa suo cōuentu celebris, Christophori phanum urbi uicinissimum: quippe quod ad quingentos nec amplius passus ab urbe distet: tantūdem ad Michaelē murianum: is festa fronte præteruectos excipit: utrobiq; frequens conuētus: murianum inde uicus: sed qui ædificiorū magnificentia: & amplitudine urbs procul spectantibus appareat: longitudine ad mille passus patet: uitrariis officinis precipuæ illustratur: præclarū inuentū primo ostendit uitrum posse cristalli candorem mētiri: mox ut procacia sunt hominum ingenia: & ad aliquid inuētis addendum: non inertia in mille uarios colores: innumerasq; formas cœperunt materiā inflectere: hinc calices: phialæ: canthari: lebetes: cadi: candelabra: omnis generis animalia cornua: segmenta: monilia: hinc omnes humanæ delitiæ: hinc quicquid potest mortaliū oculos oblectare: & quod uix uita ausa esset: sperare nullū est prætiosi lapidis genus: quod non sit uitraria: industria imitata suaue hominis: & naturæ certamē: quid quod & murina hinc tibi uasa sunt: nisi pro sensu sit pretium: age uero cui primo uenit i mētem breui pila includere omnia floꝝ genera: quibꝰ uernantia uestiuntur: prata: at qui omniū gētiū hæc oculis maritima subiecere negocia: ut quæ nemo alioqui credibilia putasset: iam nimio usu uilescere occeperint: nec in una domo: aut familia nouitiū hæsit inuentum: magna ex parte uicus huiusmodi feruet officinis: ædes in eo sacræ duodecim: & in his plebanicæ duæ: duo uirginea: contuētusq; unus: altino profugi locum condidere: psuasumq; uulgo ē: quod quidā etiā annales habent a portarū nominibus: quæ altini fuissent murianū: & alia illi circōiecta loca mox ordine referenda nomē accepisse: hinc soluentibus itra mille passus iacobi phanum cognomēto palustris celebri cōuentu occurrit: atq; deinde medio stagno alterū cariosa facie olim Nicolao sacrū: prophanū hodie: omniq; cultu deferrū: maiorbiū q̄ttuor & .xx. a muriano stadia: & ut paribus auspiciis cōditū ita lōgitudine, & forma pene pari: ædes in eo sacræ septē: buranū ad quingentos passus dextrū se offert in carnoꝝ orā nauigatibꝰ: quattuor hic tépla: & ex his plæbanicū unū: celebri cōuentu alterū: sed torcellū qđ mediū ab his q̄ in carnos tēdūt: cursum eremigat lōge oīum celeberrimū: & .n. præterq; qđ magnitudine sua nulli ē: eoz quæ diximus post habēdū: pōtificiā etiā num habet sedē: ppaulū altinatē pōtificē eo translatā: quo ferme tpe cū omni sacroz cerimonia medoacū patauinus migravit antistes: sedis utrobiq; figēdæ seuerinus romanꝰ pōtifex factꝰ ē auctor: cōstat primariū torcelli uicū a cōstatio heraclii impatoris filio: q̄ ubi locus frequentius inhabitari cœpisset: eo forte appulisset cōstatiacū appellatū post pōtificiā ædē:

quinque alia ibi sacra: & his cum uirginio una: supra hæc loca ad continentis oram late funditur stagnum: suntq; circa flumina: & riuorum ora in stagnum: rûpentia loca insignia conuerso ordine: dicenda ciconia: tessara: seueri phanum: martini phanum: cognomento stratensis margaria uicus: iuliani phanum: & in stagno secundi phanum: cum uirginio urbi ad octo stadia proximum: regioq; omnium suburbanarû nobilissima: sic habet: septimam præscribunt trini portus: & plauis fluminis ostium: miror tam celebris hodie fluminis nomen apud ueteres auctores nusquam: quod sciam celebrari: nisi hunc suspicari liceat eum esse: quem Plinius Anaxum in uenetis appellat: quamquam idem auctor eum circa aquilæiam statuit. Quod pñti opinioni repugnat: sed quocunq; est nomine uocandus: in alpibus oritur: medi usq; inter feltrum: bellunumq; lapsus: uorticoso gurgite per confragosas ualles agitur: nec prius mitescit: quam in apertos euasit cãpos: quamquam sic quoq; citatiore cursu inter trinos portus: & liquentiam ad mare deferatur: in ora regionis accolarum domicilia: per quam pauca: atq; idem fere cultus: qui & aliarum: sed ea potissimum parte: qua trinos portus spectat: intra uero circa silis alueû adriani uirginium: contra torcellum situm: mox circa riuum: quem maiorem accolæ appellant uetusta turris: cum templo magna ex parte diruto omnia circoniecta loca situ: & domorum ruinis squalent manifesto argumento: frequentissimi olim cultus: sed gallicis pannonicis: qua temporib; præscis uenetis: inde bellorum iniuria depulsis loca incolæ deesse: hac quoq; parte stagna late regionem obtinent pascuis aliqua ex parte interiectis a turri: cuius proxime meminimus fossa stadiorum. xl. humano opere ad plauem: usq; citro ultroq; frequens nauigatur: & in fluminis ripa turris: quæ caliginis nuncupatur: & pauca circa illam ædificia: hinc secundo alueo in octauam traicitur regionem. Eã duo grandia flumina plauis: & liquentia amplectuntur: oritur liquentia in carnorum finib;: haud longe a pulcinico tribus uberrimis fontibus: qui: ut in carnorû chorographia scriptum: ex bellunensi agro subterraneo meatu fluere creduntur: sed locorum accolæ: qui bus id persuasum est: argumento nullo euidentiori id probant. Hæc regio: ut minus ags infessa eo humano cultui habilior: sed sic quoq; parum læta occurrit fronte: præter rara in littore domicilia cætera solitudinis plene præta: paludesq; uastæ obiacent littori: nec solum ipsum ullis uestitur arboribus: quod ipsum adhuc magis insigne facit densissimû: nemus mari medio regionis tractu accubans: uel ex alto hadriam nauigantibus conspicuum galeolam a triremis forma uocant: interius aquæ a flumine ad flumen nauigatur: canalis duorum sibi occurrentium lembrorum capax: in fronte circa flumen meritorium hospitium: in cuius conspectu ruinae ingentes: & grandia ædificiorum uestigia: quæ a ueprum & hederarum complexu: sese magis suam magnitudinem: quam humano auxilio adhuc iudicant: iesulum nunc uocant: sed æquilibrium olim circa illa loca fuit ab his: q longobardicis temporibus in heraclia ob nimiam frequentiam recipi nequiuerunt: conditum: & ipsum præscorum uenetorum opus: opitergio a rothari longobardorum rege euerso: populariter inde cum magno antistite in stagna est concessum: ibiq; in heraclii imperatoris gratiam: urbem: quam condiderant: heracliam nominarunt: unde profuga multitudo eodem tempore exclusa: æquilibrium ædificare coacta est: utriq; gallico tumultu quum ea quoq; parte uenetæ opes ab hoste premererentur in riuum altum: & medoacum est migratum: sic utraq; ciuitas desolata: scio ego heracliam quandoq; instaurari contigisse: ac murato nomine nouam ciuitatem nûcupatam: sed hodie ne uestigia quidem ulla: præterquam sacrae unius ædis extant: cætera nauigatio ob longa fossa prius humano opere facta: mox spaciofo alueo: largonem a rei argumento uocant: habet nauigatio stadia supra centum. xl. in tanta locorum uastitate: culicina turris largoni incubat: & in liquentia ripa meritorium hospitium: & uix parua ædes margaritæ sacra Nonam regionem liquentia: & limenis ostia constituunt: oritur quando d liquentia ab uide diximus: & ipse limen in carnorum ora: mox medium portum gruarium intersecans: cui loco nomē etiã dedisse uideri potest: cõcordiamq; præstringens: circa caprulas mari infunditur: præter piscatorias casas: sectis mare nihil memoria dignum: & in liquentia flexu abrianum ho

spitium: mox stagna paludibus interiecta: caprulas usq; eam urbem cōcordia profugi cō
 didere sub id tempus: quo atyla hunnorum rex aquileiam euertit procedente deinde tē
 pore subita barbarorum manus ex illyrico profecta fœde populata est: tradonici princi
 patu: hodie infrequentissime colitur: restat tamen pontificia ædes cum clæro: uisuntur
 passim circuniectis stagnis ueterum ædificiorum uestigia: perspicuum ueteris fortunæ
 argumentū: & ad limenis in stagna exitū meritoriū hospiciū: sed id ad decimā regionē
 attinet: quæ recentioris ueneriæ nouissima fuit eam limē iam dictus: & gradus insula (alii
 gradatas uocant) aquas constituunt: sed in hac referenda: non portuum: non fluuiorum:
 qui utiq; non pauci sunt numero: sed dicendarum rerum ratio habenda: quum nudum
 litus nil habeat: præter rara piscatorum domicilia: intraq; paludes: aut pascua modicis
 interiecta canalibus: quibus internæ frequentantur aquæ: porrus igitur: & ostia in hunc
 modum habent: post limenis ostium: ligunanz portus: siue basiliquæ tiliauenti ostium:
 Plinius duplex tiliauentum nominat: sed unum agnoscitur: qui in alpibus oritur: ut in
 carnorum corographia scripsimus maurum montem uocant: in quo fonte habet: post
 tiliauenti ostium lignani portus nobilissimus: quem stela fluuius efficit: oritur is in car
 norum campis: magnaq; ex parte palustrium aquarum corruationibus conflatur: al
 sæ fluostium: amphoræ ostium: natissæ ostium: qui aquileiam interfecat: plinius natisso
 nem uocat: sed natison in eodem terræ tractu: ut in uetustate aquileiæ ostendim⁹: diuer
 sus agnoscitur: gradus regionis confinium eam aquileia: hunnicis armis eiectione tenuere:
 quo omnis sacrorum pōpa cum patriarchica migravit sede: ea res grauium discordiæ
 materia: inter utriusq; ecclesiæ antistites extitit: sed gradensis illa procedente tempore ue
 netias est translata: fortuna loci uariis casibus concussa: utpote aquileiensi ecclesiæ: unde
 fluxerat inuisa: & ob uicinitatem magis iniuriæ obnoxia: nec uicina inde arma tantum:
 sed & barbara sæpius ueneti arcuere: uerum nos non ad hæc scribenda uenimus: colitur
 hodie pro ueteri fortuna: omnino infrequenter superest religio: adhuc aliqua: ob ædem
 in ea uirgini sacram: his olim finibus se tenuit uenorum fortuna hunnicis: longobar
 dicisq; armis ex ea terra: quam bellica uirtute prisca ueneti suam multis ante ætatib⁹ fe
 cerant: depulsa: cuius oræ: ut magis perspicue pateat mensura: operæ precium est cogno
 scere: quantum inter se distent ipsa fluuiorum ostia: atq; retro littore remenso a gradatis
 aquis ad natissæ ostium: stadia. xl. ad lignani portum. cxl. ad tiliauenti ostium. xl. ad basi
 lliquas plus duplo: ad limenis ostium. xl. at liquentia ostium tantundem: ad plauim quat
 tuor: & quadraginta supra centum: ad trinos portus. c. quattuor: inde ad uenetum portū:
 xl. ad medoaci portum sex: & nonaginta: ad clodia portum. cxx. inde brundulum duo &
 xxx. ad fossiones sex: & quinquaginta hinc ad primum padi ostium: alterum oræ confi
 nium tantundem: quæ ratio colligit ad mille: & quinquaginta octo stadia: quæ si quis ad
 passuum numerum redigat centum triginta milia passuum: & amplius aliquid omnem
 suburbanam oram patere conltabit: quo magis miror blundum forlinensem in sua ira
 lia a laureto gradum octoginta: nec amplius milia passuum collegisse: sed nos hæc ab iis
 qui quotidie citro: ultroq; oram ipsam nauigant diligenter explorata tradimus: amplitu
 do uaria in fronte circa padum: & caput aggeris: qua longissime a mari fines recedunt:
 ad centum quadraginta patet stadia: inde paulatim se coarctans ad conclias: & bachilio
 nis inflexum: linea acclinat: scandit inde rur⁹ pari pene fastigio supra curaniam turrim:
 sic toto tractu gaudet amplitudinem uariare: hæc foelix illa ora: in qua romano inclinā
 re imperio suum ultro fortuna condidit caput: quæ hodie terra: mariq; omnibus genti
 bus frepenti cultu celebratur: cuius imperium modicis: ut cætera principiis ortum ab
 abdua in pamphilium: & sirium usq; mare est hodie propagatum: eoq; melioribus usa
 fatis: quod libertas: in qua urbs nata est: semper genti incolumis mansit: perpetuoq; dura
 cura: si res humanæ hæc essent: quæ hominum consiliis perpetuo stare possent: siquidem
 nullus unquam populus: quod bona aliorum uenia sit dictum: sanctioribus uixit institu
 tis: nulli gentium sic iura æquata: Accedit ad hæc regionis situs: qui is est: ut neq; maris
 sit fluctibus obnoxius: unde maior aliquis timeri possit in cursus: neq; ullis terrarum co

natibus: sed incerta locorum natura: & quasi diuina prouidentia inter duo elementa suspenſa: quorum neutri fas sit eam sibi ex toto uendicare: quæ alternantis naturæ ratio: & cœlum ipsum salubrius efficit: & accolarum oia ab omni humana ruetur iniuria.

DE SITV VRBIS FINIS.

M. Antonius Sabellicus Augustino Barbadico inclyto Venetiarum Principi: Salutem.

Ene ac foeliciter tuæ Vrbi euenit iocundissime Princeps: quod his paucis ânis
 b in te: & fratre tuo uiro omnium: qui unquam fuerunt: prudètia: & pietate: summo: sit illa pene idem experta: quod de Castore: & polluce uetus est græcia fabulata: fuisse deorum munere inter sydera relatos: atq; alterno ortu omnibus esse gentibus quam saluberrimos. Tã me hercule salutaris: nec minus tuus: tuiq; fratris Principatus: Veneto nomini contigit. iam enim ille continuo ubi ex adepta dignitate remp. adiit: q̄si nouum aliquod sydus publicæ fortunæ affulisset incredibilem secum rerum omnium ubertatem: & lætitiã traxit. Pax uero & oia: quæ per manus acceperat uti sanctius: certiusq; manerent: incredibili moderatione effecit. Veteris pestilentiæ uestigia adhuc ciuibus residua difficile dictu est maiore ne prouidentia sustulerit: an religione: ita ut uerissime dici possit: nulli unquam principum: qui a prima origine Urbis ad id tēpus fuere: foeliciusq; illi rem publicã administrare contigisse. Sed quo omnibus optatior fuit illa regiminis forma: eo certe breuior: quippe quæ ne annum quidem implere potuisset. Sed quo minus defuncti desiderium sequeretur tuus foelicissimus principatus: qui illum continuo exceperat: proculdubio effecit. Tentauit tamen inuida fortuna: florentissimũ ciuitatis statum subito bellorum motu labefactare: Sed quam temere res aliunde mota est: iam profecto celeriter: & maiestate publica incolumi: & imperio aucto: ea es sollicitudine liberatus. Cætera cum amplissimis animi uirtutibus: tum foelicitate tua tam prospere fluxere: ut nemo sit: qui non rempublicam ipsam: teq; beatissimum putet. Cui præterquã quod ex successu illo fraternæ administrationis nihil mutatum uides: plærãq; etiã in melius aucta: longior tibi uita quam illi contigerit: quo factum sit: ut & pluribus prodesse possis: & urbem ipsam operum magnificentia: omniq; rerum apparatu in dies ornatiorẽ inspicias: longeq; opulentiorem. Sed quum multa & magna commoda ex sapientissima administratione tua sint: ad hunc diem in publicum profecta: haud quaquam minora illis in futurum expectantur: & in his ducariæ bibliothecæ publicatio nobis totiens promissa opus omnium: q̄ te principe: aut incoari aliquando: aut confici potuerint: maxie inclytum: & unde spes certissima sit tibi immortalitatis expectanda: Sed tantisper dũ te ad id opus accinxeris: perlege Princeps iocundissime libellum hunc: quem de uenetis magistratibus tibi inscripsimus: ex eoq; & uetustatem illorum: & originẽ recognosce: & cũ his originum causas: Erit lectio ipsa: ut spero: tibi non iniucunda: quũ propter alia multa: tum quia ex ea perspicue intelliges: in quam moderata: recteq; instituta ciuitate eminentissimi ordinis consensu summam sis dignitatem adeptus: gaudebisq; nõ aliter tecũ: quam prægrandis alicuius nauis rector: qui & si medio pelago omnia ad opportunos casus uidet tempestiue disposita: plus tamen fiducia ex ipso trahit nautarum ministerio: quum singulos in officio esse intelligit. Verum quocunq; nostram hanc lucubrationẽ animo accipies. Ego quasi operæ precium fuerit id facere: remq; serenitati tuæ non ingrati exhibuerim: pergã iam hinc aliud maiorum uigiliarum opus cudere: cui si quãdoq; extremam manum imposuero: tuo: inclyte Princeps: unde rite sumpsit exordium: non alterius nomine: in apertum referam. Vale.

M. ANTONII SABELLICI DE VENETIS MAGISTRATIBVS. LIBER VNICVS:

Cerſebar Ego ſapiffime: quū Veronæ eſſem ad Magiſtratuū præſentiam. Erant tum ibi Sebaſtianus badouarius: & Benedi-
 ctus Triuiſanus: Hic Urbis præfectus: ille prætor. Adminiſtra-
 bantq; hi ambo tanto animorum conſeſu rempublicam in ea
 Vrbe: ut quū duo eſſent: diuerſaq; & rei: & nomine obirent mu-
 nera: Magiſtratus tamen unus: unumq; munus geri uideretur.
 Cum iis igitur longum ſæpe antiquarum rerum ſermonem: &
 in primis earum gentium: quæ ipſerio quandoq; potitæ eſſent:
 non inuitus trahebam. Sed quum res romanas illis præter mo-
 dum extollere uideremur: Haud ultra id Badouarius paſſ⁹ ami-
 ce quidem nos: ut ſemper alias intuitus: Ecquid eſt hoc inquit Sabellice? Admiratis ne
 tu ita eam rempu. quam romani tui olim habuere: ut in aliis quæ antea fuerunt: quæq;
 hodie ſunt: nihil uera laude dignum reperiſſis? Ego ut athenienſium rempu. omittā: quā
 iccirco præclare inſtitutā fuiſſe arbitror: quia primarium quodam ſapientiæ donuciliū
 ea Vrbs diutiſſime habita eſt. Ut item Thebanos: & lacedemonios: qui ut armorum glo-
 ria ſunt a romanis uicti ita ciuilib⁹ fortaiſſe inſtitutis lōge præceſſere. De nobis loquar.
 Audes ne tu Vir amiciffime affirmare maiores noſtros: qui hanc rempu. tam accurate
 fundatam nobis reliquerunt min⁹ cordis: quam ueteres illos tuos quirites habuiſſe. Co-
 gnoſce quæſo prius quæ ſit noſtræ ciuitatis forma: quæ regiminis ratio: ac tum ſi uidebi-
 rur uetera illa: & in primis quæ romanorum fuere: quod ſponte facis: non ſolum ſuſpi-
 cito: ſed ut illi Tarpeium iouem uenerare. Ad ea uehementer ego cupere me dixi ex ipſo:
 aut alio cognoscere: & quæ ea eſſet Venetæ ciuitatis inſtitutio: quam adhuc utpote pe-
 regrinus homo: non ſatis perſpicue tenerem: ac ſi per ocium liceret: ut pergeret rem bre-
 uiter narrare rogare cecepi: quando quidem non mihi ſolum: ſed ut pro eis quoq; qui
 aderant: deſponderem: id futurum omnibus eſſet gratiffimum. Tum ille. Ego: quia uacat
 inquit: & uos: ut dicis cognoscere id cupitis iſtuc tibi: & aliis libens Sabellice præſtabo.
 Sed quia non omnes: ut Sapiens poeta inquit: omnia poſſum⁹: Triuiſani noſtri ad id ope-
 ram requiro: qui ſi qua mihi in tanta rerum ſerie exciderint: ut eſt urbanarum rerum nō
 ignarus: breui admonitione non patiatur me aliquid ſilētio prætereire. Quod quum ille:
 ut uerecundo erat ingenio: remiſſiore pollicitus eſſet aſſenſu: tum in dicto omnibus ſilē-
 tio in hunc modum eſt Badouarius exorſus.

De Ciuitatis Ordinibus.

Vo quemadmodum uos plane ſcire arbitror: ſunt hodie noſtræ ciuitatis ordi-
 nes. Patricius: & quem honeſtiore appellatione popularem dici placuit. Suffra-
 gia totiuſq; rei ſumma penes eum hodie ſunt: qui fortuna: conſilio. & dignitate
 ſemper præſtitit. Quod ipſum non qua ratione contigerit: ſed quam ſœliciter ſit com-
 paratum: quærendum puto. Hæc eſt Ariſtocratia illa quam Diuinus Plato nunquam ſa-
 tis laudatam credidit: qua liberæ ciuitates ampliffimi populi ſemper florere: ut hodie
 hic noſter. His nanq; auſpiciis Venetum imperium: quod late hodie terra: mariq; patet:
 non ſolum eſt auctum: ſed perpetua etiam ordinum concordia nullos ſæuiētis fortunæ
 reformidat impetus. Nulla in muſicis armonia tam ſibi ex omni parte reſpondet: quam
 noſtræ ciuitatis diligens adminiſtratio: quæ cuiuſmodi ſit: iam hinc ſi uacat cognoscite.

De Comitibus Siue Supremo Concilio.

Omitia quibus omnes urbis magiſtratus creantur: patricii omnino ſunt ordi-
 nis. Sed ut patriciæ ſolum gentis: non ita tamen omnis ætatis: quippe quum an-
 te legitimos annos nulli permiſſum ſit ſuffragii cauſā comitium intrare: for-
 te: aut prærogatiua: aut quod omnium ſupremū ē: ætate ad eā dignitatē patet accessus.

De Prima eorum qui suffragia ineunt: electione.

Ridie nonas decembris patricii sanguinis adolescentes: qui octauum supra decimum attigere annum ad populi aduocatores adducti: ætateq; sub graui testimonio confessa (per parentes ipsos: aut propinquorum aliquem) id fiat necesse est: quodq; ingenue sit procreat⁹ constare oportet: singuli dare iubentur nomina: quæ mox in urnam coniectam sorte educuntur: ac quo quisq; loco primus secundus ue exierit: ad alteram accersitur urnam in ea tot aureæ pilæ conditæ sunt: ut quintum productorū expleant numerum (tot concilio solent quot annis ascribi) reliquæ omnes argenteæ: tū uero qui ex eo numero auream eduxerint: comitiis adiiciuntur: ac biennio post quum ad uicesimum uitæ annum uentū fuerit: libere suffragari incipiunt: prius uero lege prohibent.

De Altera Suffragantium electione.

Erum ne non semper uirtuti locus ad dignitatem reliqueretur: alia certe uia relicta est iis: qui sorte excluduntur: qua ingressi eo multi præmatura grauitate redeunt: unde sorte fuerant deiecti. Si qui autem inter æquales ingenio: & probitate præstare creduntur: suffragio lecti circa iudicum tribunalia esse iubentur: paruicq; interim aduocati nuncupantur: atq; ita anno circumacto: quo temporis spacio aliquid certe inter assiduas causarum actiones profecisse creduntur: ad suffragia: (constet modo ætas) admittantur. Eorum extrema conditio: qui neq; sorte: neq; prærogatiua ulla adiuti: quito & uicesimo ætatis año quasi matura iâ ætate comitiis iter sunt. Patet & peregrinis hominibus non nunquam ad hanc dignitatem accessus: si ob recēs aliquid suum: aut maiorum in rempu. meritum sint non Ciuitate solum: sed patritia etiâ dignitate donati.

De Comitiorum Moderatione.

Is rationibus supremum nostræ urbis conflat⁹ cōcilium. Cuius cogēdi principi: & primoribus patrum: qui in maximis rebus consultandis illi assident: ius est: octauo quoq; die: atq; interdum sæpius ad campani æris signum in amplissimum conclaue omnis patritius ordo suffragaturus intrat locum ipsum: quia omnis eo coeat nobilitas a re ipsa a te & aliis quibusdam Sabellice comitium appellari audio: hic leges sancuntur: urbani: peregriniqu; magistratus creantur: Hinc imperia: Hinc præturæ: Hinc deniq; amplissimum quodq; rei publicæ uelut ex primario quodam fonte manare solet beneficium. Sed quo maiora ibi negocia tractantur eo attentius ex ueteri instituto cauetur nequis inferendis suffragiis adsit dolus. Mox ubi pulsari desiit: quibus non licet illic esse per uiatores exclusis: Comitii ostia clauduntur.

De Creandorum Magistratuum ratione.

Idem Princeps: ingentiqu; magistratuum corona præsidente scribarum maxim⁹ editiore loco pronunciat: qui eo die magistratus sint creandi: tum uero prius quàm ineantur suffragia ex populi aduocatoribus unus: ac decemuiris: qui tum sit collegii caput in principis uerba iurati pro amplitudine magistratus & potestate: quam gerunt nihil contra leges: patriumq; morem præsentibus comitiis fieri passuros: duos comitii angulos a principis tribunali maxime auersos occupant: quibus omnia tacitis oculis iustrantibus non minor reuerentia: qui extrema tenent subsellia: incessit: quâ eos qui propinquiore loco duci: & magistratibus confederunt.

De Prima in Comitii Sortitione.

Abet comitium uelut olim augurale templum a regionibus mūdi insignibus: ue locis: quaq; uersum ob signata latera. ut quota hæc uel illa sorte ducta sint inde primum patricii ad Urnas uocentur: hi quia bini ad suffragia mittuntur: ex geminis urnis argenteas educunt pilas: & cum his aureas eo uidelicet. Charactere notatas: quo præsentis die principi: & his q; comitiis præsidēt: ne qua fraus fieret: inscribi placuit. Tum si quis auream eduxerit: is primo domesticos: & agnatos omnes sua sorte præsentis illius diei suffragio priuat: inde iussus ex tertia quadam urna: quæ media inter utraq; est: sortiri. si argenteam eduxerit: in ordinem redactus se tacitum ad subsellia recipit: si

DE VENETIS MAGISTRATIBVS

forte auream: tum eminentiore loco ante ducarium tribunal locatur: atq; ita fit: donec lectorum sit numerus expletus: tum nouem illi: tot enim sunt numero in aliena uerba iurati eorum se potissimū rationem habituros: quos publico beneficio maxime dignos iudicarent: in proximum conclaue concedunt: at quia alii magistratus alia sortitione creantur: & enim maximi quiq; ut nullus ambientibus ad fraudem relinquatur locus: quaterno creantur lectorum ordine. Alii uero: ut sunt inter se gradu inferiores ita paucioribus indigent ordinibus: hinc est: ut in maioribus illis quaterni: ut dixi: creentur cum in aliis longe sint pauciores. Ea igitur sortis ratione: quam in uno ostendimus ducti proxima subeunt condauia: euenitq; ut quot lectorum ordines ad magistratum creandum in secretum concesserint: tot ex conclaibus ipsis depromantur competitores: interdum etiam ex pluribus Vnus.

De Secunda Sortitione.

h Viusmodi ordinibus in sua conclauiabeuntibus: ut quisque maximus est natu: ita primum sortitur locum: mox ubi alii ordine confederunt: pilas sortiunt pro dignitate magistratuū eo die creandorum insignitas: si plures nouem creandi sint: duplicem ducunt. Si pauciores quaedam inanes: & sine nota sortiuntur: Quo euenire solet: ut in plurimorum creatione nonnulli duos diuersorum tamen magistratuū dent competitores: In paucioribus creandis e collegio aliqui nullum: quia inanem utiq; pilam sortiti sint: illud quoq; sæpe accidit: ut qui minim⁹ natu est. is in maximo det magistratuū competitorē: qui uero lōge ætate antecedit: aut postremum: aut nullum: fors enim in eo dominatur: Is igitur cuius ius erit competitoris in primario magistratuū legēdi in primum transgressus locum: quem uult nominat: eum plures e collegio probent necesse est. Sex enim rite probant. Si minus alium nominat: atq; deinde alium: donec omnium unus fuerit probatus. Sic reliqui: suum quisq; pari ratione in eo: quo debet magistratuū parat competitorē: hic euenit (quando in reliquis: id quoq; seruatur) ut maximorum magistratuū ex quaternis conclaibus quaterno ordine depromantur competitores: in minoribus uero omnino pauciores: quippe qui tot esse possunt: quot ad eorum quemlibet creandum fuerint noueni ordines: sorte ducti.

De Suffragiorum Ratione.

h Is in hunc modum per conclauias paratis competitorum nomina ordine notata ad conspectum principis: & eorum: qui comitiis præsunt: deferuntur: tum eoq; si quis reipu. aut ærarius fuerit: nam super ea re diligens adhibetur quæstio: aut si non sextus adhuc sit actus mēsis: ex quo peregrino magistratuū abiit. Si cognatorum aliquis: tum in ea urbe præturam gerat: nulla ipsi⁹ ratio habetur: in comitiis reliqui: ut suo quisq; depromptus est loco: alta uoce pronunciantur Domestici & agnati omnes eius: pro quo ineuntur suffragia: comitio abesse iubentur: inde pro primo primi magistratus competitorē citantur suffragia: mox pro eo: qui ex secundo fuerat conclaui depromptus. Sic ordine pro reliquis. Duo ex scribarum numero ad hoc ipsum constituti suffragia toto comitio duabus colligunt urnis alba una a sensu indice: rubra altera negationis: his ūdiq; lectis ad eorum conspectum: quibus id negocium est datum ambo reuersi: singulorū suffragia numerantur: ac tum demum ille: cui plures ultra dimidium fuerit suffragati pro recepto habetur: id ferme in aliis seruatur: nisi quod competitorum: ut docuimus in illis uariatur numerus.

De Ambitus Animaduersione.

h Ie patri⁹ creatorū magistratuū mos: hæc lex est: uerū ne qd i ea re ābitu peccetur: diligēter ut a tea docuim⁹: magistrat⁹ qdā aduertūt: ac priusq; comitia soluā:

tur:attēte cognoscūt:ambiuerit ne quēpiā is q̄ p̄turā magistratum ue aliū ē adept⁹: ac si quid in ea re fuerit compertum animaduersione dignum: comitiis adhuc tenentibus publici aduocatores rem seuerissime cognoscunt:atq; eum ipsum in quem inquisitum fit reum:ambitus agunt.Solutis comitiis nulla intenti criminis habetur amplius ratio.

De consulatu uetustissimo urbis magistratu.

Rinceps autem ciuitatis maiore quodam suffragiorum ambitu Creatur: de quo præsentī loco dicerem:nisi uetustissimi quidam nostræ urbis magistratus occurrerent:qui:& si iam inde ab ipso exordio urbis:aut certe nondum ciuitatis uiribus firmatis exoleuere:ut tamen plane intelligi possit:quibus auspiciis res ueneta non solum sit orta.Sed aucta etiam ab illis rite ordiemur. Exordium ipsum uel auspiciatissimum dabit consulatus omnium:si Bonitendio scribæ qui de Origine urbis scripsit:fidem habemus ciuitatis nostræ magistratum:uetustissimus: is nascentem urbem consulari potestate:administratam uideretur innuere:fuisseq; eum magistratum in biennium creatum.Sed in re tam uetusta parum liquere potest:quibus illos auspiciis creati contigerit:nec quatenus ea potestas se in Ciues extenderit. Illud uero conspectio dignum ab ea regiminis forma:qua Romanus populus.cc.ac quadragesimo circiter suæ conditionis anno primum libertatem delibasse dicatur:ab eadem illa nostra ciuitas suam inchoauerit infantiam.

De Tribunis Insularibus.

Virq; in noua urbe Magistratus ille usq; ad Athilæ aduentum: quo sane tempore hunnicis armis circa littora uagantibus maior mortalium concursus in insulas factus dicitur.Coeperunt quæ omnia in stagnis passim inhabitari. Decretum est:ut in singulis insulis singuli Tribuni crearentur:qui annua potestate suis popularibus ius dicerent:seueraq; animaduersione scelera uindicarent. Cætera quæ ad rei publicæ statum attinerent:frequentissimo insularum conuentu consultanda reliquerent. Quidam anno ab Vrbe condita circiter sexagesimo eam regiminis formam aliquanto:Videlicet:post Athilæ accessum:receptam affirmant:in eo omnib⁹ conuenire uideo:cc.xxx.& amplius annos rempublicam in insulis Tribunitia potestate administratam.

De Principis Creatione.

Erunt quia nihilo fœlicior is magistratus nostræ urbi:futurus uidebatur:quæ olim ro.po.fuisset. Coeperant illi omnia sua discordia turbare: adduxissentq; fortassis libertatem ipsam in discrimen.nisi illorum temeritati maturæ itum esset obuiam.Nouum in ciuitate principem insulam heraclienſi conuentu creantur: penes quem omne imperii decus:maiestatemq; esse uoluerunt. Qui uocandi quotiens uisum esset concilii ius haberet.Crearetq; annuos in insulis tribunos:a quibus ad se esset prouocatio. Paulutius Heraclienſis homo inclytæ ea tempestate iustitiæ primus omnium:Dux declaratus:anno ab urbe condita:ut quidam tradunt octogesimo secundo: ac ducentesimo:ut alii supra ducentimum septimo atq; nonagesimo.

De Ducariæ Electionis Variatione.

Ed in eo creando haud q̄quā hanc suffragandi rationem:quā hodie seruari uideamus:initā contēderim. Verū aliam quandā lōge simpliciorē ab initio usurpatā:q̄ppe quum nullus adhuc in tam proba ciuitate esset ambitus:nulla hono

rum affectatio: cui quamplurimi suffragati fuerant: is ciuitatis princeps declarabitur: tenuit: quæ simplex illa suffragiorum ratio ad uitalis usq; Michaelis declarationem, Sebastianus cognomento: Cianus qui illi successit, xi. uirorum suffragio: quos quattuor: & triginta ad hoc ipsum sorte creati suffragio legerant: Dux declarat⁹ dicitur: is supremo sui regiminis anno auctor extitit quattuor uirorum ducariis comitiis creandorum: qui .xl. uiros legerent: quorum arbitrio futuri principes crearentur: Aurius Mastropetrus ac quattuor inde duces secundum id decretum summam sunt dignitatem adepti. Vnus & .xl. Marinum Maurocenum successorem legere. Nouissime in Laurentii Tepuli creatione: diuersam omnino rationem: ac longe cautiorem initam manifeste constat. Sed qualis ea sit. Triuisanus noster: qui ducariis comitiis sæpius interfuit: melius nisi illi graue est uobis explicabit. Ipse interim paululum me colligam ad ea quæ postea dicenda sunt promptius explicanda. Tum ille quando ita tibi Badouari uisum est debere me laborem hunc omnino tecum sortiri: haud grauate istud tibi et aliis præstabo: ac cum his in hunc modum memini cum exorsum.

De Ducariis Comitiiis.

Mnium inquit primum quum Ducaria instant comitia: quinque uiri suffragio creantur: qui futuro principi quasi nouas quasdam præscribunt leges: eas supremum concilium sciat necesse est: ac quas sciuerit: probet. Si probauerit: tum comitia iis patricii generis indicuntur: qui tricesimum sint transgressi annum. Hic primo triginta uiri sorte creantur. Ex his nouem sortito remanent. Qui remansere quadraginta uiros suffragio legunt. Hi uero ad sortes reuocati duodecim aureas sortiuntur pilas: Qui eas adepti sunt: quinque et uiginti uiros creant. Horum nouem sorte potiores: quinque et quadraginta priuo suffragio legunt: ex hoc numero undecim auream pilam sortiti: unum & quadraginta uiros creati futuri principis lectores.

De Principis Electione.

In uero in ea parte curiæ clausi: ubi senatus ferme quotidie habetur: sub primum ingressum tris totius collegii Principes: & quasi suffragiorum moderatores creant uiros auctoritate præcipua: & ætate summos: quos ipsi inter se priores uocant. Tum a diuinis orsi adactique in aliena uerba iurare habituros se in primis in nouo principe creando: reipub. rationem. Tribus illis rei gerendæ præfectis: pro tribunali sedentibus alii alia occupant subsellia: inde ad suffragium ordine uocati singuli complicatos Libellos manibus habentes: quibus nominatim expriment: quem quisque priuo suffragio destinet principem. Ad illorum trium conspectum eos deferunt: hisque in urnam coniectis subsellia repetunt. Hic duo ex collegio uiri nihil ambiguae fidei scribarum munere functi diligenter perspiciunt: quot cuique sint quæsitæ suffragia: atque illorum nomina in urnam coniecta sorte educuntur: ac quo inde ordine unum quodque fuerit eductum: ita primo altero ue loco cum suis notatur suffragiis. Sed hæc omnia non tam ad principis creationem attinent: quam ad animorum dispositionem percipiendam. Redactis itaque in ordinem nominibus: ac diligenter in urna quadam confusis: tum pro eo cuius nomen prius fuerit sorte eductum petitur. Ipso interim in proximum conclauē ablegato priusquam suffragia ineantur: fit unicuique potestas libere: quid de eo sentiat loquendi. Tum si quid fuerit illi obiectum: quapropter appareat non expedire reipub. principem creatum iri: ex secretiore loco in medium accersitus quanto accuratius potest: obiecta diluit crimina: ubi uero id præstitit: secretum se recipit: ac quotiens aliquid obiicitur: uelut reus in medium producitur: tum nouissime pro eo petitur pilas certis characteribus inscriptas: nequa fraus iesse possit in duas urnas assensus: Ac negationis indices singuli demittunt: numeranturque diligenter. Si quinque & uiginti suffragatorum fuerint: reperta: princeps is est: pro quo quæsitæ erunt

suffragia: si pauciores pro eo petiti: cuius nomen fuerat secundo loco forte ductum. Si huic quoque non omnia constabunt: ad tertium uenitur, inde ad quartum & alios: donec noua principis declaratio sequatur. At non eo inficias posse euenire: ut eum numerum quem dixi suffragia non expleant. Quod quia accidere potest: satis habet: qui suffragiorum dimidium transgressus: aut primus si paria fuerint suffragia: aut propius ad prescriptum numerum accesserit. Hæc sunt quæ de principis creatione habui. Nunc prætor noster pergat: si placet institutam sequi narrationem. Quem ille excipiens. Diligenter inquit Triuisianus hæc: ut cætera: uerum ad reliquos magistratus: haud prius transeundum censeo: quàm illud admonero: quemadmodum ab initio non eam quam nunc utimur adhibitam creando principi formam: ita ne hunc quidem quo hodie dignitas illa instruitur: apparatus fuisse contenderim. Nam præter capitis insignis: & alia pauca: quæ cum ea dignitate nata uideri possunt. Argenteæ tubæ. Umbella: puluini Auratus ensis. Alia insignia: quæ solemnè pompa illum præcedunt: omnino recentiora esse constat. Ea potestas satis quidem ampla: sed publicæ libertati minime formidolosa.

De consiliariis & supremo collegio.

Sedent hodie illi sex grandiores natu ex primoribus patrum: qui ex senis regionibus urbis (Sexteria uulgo appellant) ex singulis singuli creantur: octimestre id munus. Verum quia non omnes uno tempore leguntur: si unus creatus sit: duos competitorum dat supremum concilium. Tertium suo nomine senatus: atque ex tribus competitoribus in hunc modum diuersè comparatis: in collegio ascribitur: qui in Comitibus fuerit suffragio probatus. Sæpe euenire solet: quod uix quisquam futurum sperasset: ut is quem senatus dedit: superior in suffragiis reperiatur. Hi quia in consulendo: & decernendo frequentes principi assistunt: ab re ipsa consiliarii sunt nominati: estque is magistratus non recens: sed non multo post ducariam potestatem natus: quippe qui Dominici cognomento Monecarii principatu: qui post theodatum: & galla magistratio equitum successit: in re publica esse cœperit. Constat enim ob præceptum ingenium duos illi annuos consiliarios datos: quos utique tribunos ab initio dictos reperio. His absentibus nullum Principi publicum curare licet negotium: non audire: non decernere: non publicas litteras resignare: si quattuor eorum conuerint: uel eo absente negotium omne rectè transigunt.

De eiusdem collegii Potestate.

Ex illi in quibusdam cum principe decernunt: si quod decernunt æquo & bono decretum sit: ratum habetur: & hæc in priuatis ferme causis: si quis hinc prouocare uolet: ad publicos aduocatores prouocet necesse est. Sed de aduocatoria potestate paulo post. Cæterum plerumque publica auctoritate transigunt: quæ omnia tum demum rata haberi solent. Si senatus ea prius sciuerit: & quæ sciuerit: probauerit alioquin neque sancire illis quicquam: neque rescindere est permittum.

De Magistro Militum.

Quia in militaris Magisterii mentionem nuper incidimus: operæ precium est referre priusquam ad alios transeamus: quæ magistratus illius creati causa nostris olim maioribus fuisset. Orleo principe cognomento uerso a suis popularibus Heraclia cæso: fit is alter a Paulutio nostræ urbis princeps: uel ut plures aiunt: ab eo tertius: quum de noui ducis creatione uariari cœpissent: sententiæ placuit in aliquot annos eum magistratum e re publica tolli: atque eius loco alium interim surrogari. Communi igitur consensu Dominicus Leo magister militum annua potestate est declaratus: cui nihil præter nomen ex ducaria dignitate est ademptum. Sed anno quinto ab eo nondum acto fabricatio: qui tum eo honore fungebatur excæcatus. Cum miro ducis desiderio teneretur ciuitas. Magistratus ille e re publica est sublatus.

De publicis aduocatoribus.

DE VENETIS MAGISTRATIBVS

Ixi de magistro militum: nunc de publicis aduocatoribus dicam: qui tres numero eisdem creantur suffragiis: quibus & principis consiliiarii: Vetus magistratus: & ut quidam existimant Aureo principe institutus. Tribunitia romana potestati in eo similis: quae magis intercessione pollet: quam potestate: aut iudicatione: tueturque seuerissime Ciuitatis iura: atque ob id sanctissimo cuique interesse licet concilio: reum capere sine ducarii collegii permissu prohibetur: nec captum ultra triduum retinere: nisi quaestionis habendae gratia id fecerit: atque id ipsum. xl. uiuorum permissu. Caeterum causas & urbanas & peregrinas reorum prouocatione: aut patrum decreto ad se delatas ad. xl. uiros: quorum de criminibus est iudicare: agunt: aut si libitum fuerit ad ducarium collegium: quin & ad senatum saepius: non nunquam etiam & supremum ad discussionem rei sibi concilium deposcunt: cui rem uelut uniuerso ordini iudicandam permittunt. Nullum sanctius in urbe concilium sine unius saltem eius collegii interuentu transigitur: ne decemuirale quidem: quod iure habet omnium grauissimum.

De. xl. Virali iudicio.

T locus admonet: ut de. xl. uirali iudicio dicamus: in cuius mentionem proximo loco incidimus. Patet his non sorte: aut suffragio: sed gradu ad eam dignitatem accessus: ut non multo post dicitur. Tris ipsi inter se praefectos in duos menses: Vicensque dies suffragio creant: quos uulgo uocant. xl. uirorum capita: praesident illi non solum in iis: quae priua potestate transiguntur: sed si quando circa principem: Consiliiarii infrequentes conuere: rebus intersunt gerendis: Horum praeterea supplemento consuevit ducarium collegium expleri. Eorum ab initio fuit tam ciuiles causas quam crimina iudicare: intereratque cognoscendis & iudicandis rebus Princeps qui illi ueteri instituto assident: mox uero aliis reipub. curis auersi Marco cornario principe ducarii collegii loco duo inferiores consiliiarii (de his quoque suo loco dicitur) interesse coeperunt. Cum iis igitur & duobus illis concilii capitibus. xl. uiri de paricidiis: furto: aliisque criminibus iudicant: tam integras hi causas quam prouocatione ad se delatas cognoscunt. Cognitas non libello: sed suffragio iudicant: eas agunt: aut publici aduocatores: aut Maris continentisue orae Syndicii. sic enim prouinciae recognitores uocant: assunt interdum & hi qui prouocarunt: quorum quidam per se: alii per causarum patronos: rem rite agunt: adsunt & iis: a quibus fuerat prouocatum: quibus absentibus: nisi ipsi ita euenire uelint: nihil mutari potest: tum causa citro: ultroque iactata: aut. xl. uirali suffragio probat: quod fuerat alibi iudicatum: aut certe rescinditur: suffragandi ratio in iis ab ea: quae in comitiis seruatur aliquanto diuersa. Tribus urnis non duabus suffragia leguntur: harum una damnat: absoluit altera: tertia neutrum praestat: huius suffragia eorum sunt: quibus causa nondum perspecta est: quo accidit: ut quotiens tot ambigua reperiuntur: ut satis sine ad remotionem iudicii: iterum causa agatur: necesse est: atque ita fit: ut saepe tertio priusquam ullum sequatur iudicium: eandem causam agi contingat: tum uero nulla amplius ambiguitatis habetur ratio: hunc quoque triplicis urnae usum in iudiciis maiores nostri a Romanis: qui in tabellis id factitarunt: ut pleraque alia accepisse uideri possunt. De eius magistratus ordine dicerem: ni uiderem eos: qui aliqua de uetustate urbis scriperunt: omnino diuersa tradere.

De. xl. uirali ciuiliu causarum iudicio.

Arem iudicum numerum Foscari principatu ciuiliu causarum cognitio in nostra est ciuitate adepta: hi octonis comitiis creati tres & ipsi collegii praefectos: siue capita in idem tempus: quod & illi: de quibus proxime locuti sumus: sorte legunt: inde alios atque alios subfortiti octo menses ciuiles iudicant causas: quibus exactis gradu per eam dignitatem ad aliam facto sine sorte sine suffragio ullo: iudicandorum criminum munus adeunt: alteriusque. xl. uiratus esse incipiunt. Horum igitur (de ciuilibus loquor) tam urbanas: quam peregrinas causas iudicare est. Sed quae trecentorum aureorum nummum summam excedant. Veteribus nouisue

auditoribus eas pro collegio agēibus: his si ab externis magistratibus: illis uero si ab urbanis sit puocatum: tertia ad summum actione pari suffragiorum ratione: qua & in criminibus iudicatur: ac fieri solet: ut ipsis inter se sententia dissidentibus: si res ad exitum aliter perducere nequeat ex altero. xl. uiratu huic iudices adhibeantur.

De inferioribus consiliariis.

Illud quoque silentio non præteribo esse consiliarios quosdam: quos inferiores uulgo appellant: non tam a dignitate quam a loco: ubi causas audire solent: ita nominatos. Hic. xl. uiribus causis: quæ ad criminum cognitionem spectant: cum collegii præfectis primo cognoscendis: mox etiam iudicandis præsentent: sunt hi: qui aut maiores nuper consilarii fuerunt: aut certe non multo post futuri sunt.

De uiris.

Euerissimus autem omnium nostræ ciuitatis magistratuum uiratus merito habetur: & ut uirorum numero ei qui olim romæ fuit: ita terribili potestate pene par. Sed quo celebriores illi: quia legum latores hoc nostri salubriores: quæ laetas mira seueritate tuetur. Uterque annuus magistratus: uterque sine prouocatione: Sed breuis ille citoque in penam uersus: hic ut ab initio semper reip. salutaris. Mittam illos: de nostris loquar. Qui: ut ceteri magistratus maioribus comitiis creati omnes imperii partes attentissima cura perspiciunt. Maiestatis crimina: Cyne dicam foeditate: numerorum adulationem: aliisque atrociora scelera seuera uindicant animaduersione: nec reo licet per se: aut per patronum aliquem causarum dicere: pro collegio aliquis existat: oportet: qui rei causam quoquomodo agat. Quicquid ab eis iudicatum fuerit: prouocatione caret: ipseque non alterius: siquid statuerint mutare: si id tale est: ut postea mutari possit: poterunt & illi: qui anno circumspecto eorum loco surrogati fuerint: hi quoque tres collegii principes quot mensibus sibi in orbem legunt: quoque ius est octauo quoque die: ac sæpius si ita factum opus sit concilium uocare: quoscunque ex primoribus collegiis uisum fuerit: concilio adhibere iure adhiberent: principes: & consilarii adsint: omnino oportet illud sane in eo magistratu formidabile: quod illius iudicia nullis extant litterarum monumentis: ut quod semel iudicatum sit: nulla queat potestas rescindere. Constat iam inde a Petri gradonici principatu Magistratum ipsum in ciuitate institutum.

De senatu Siue rogatorum concilio:

Ecce senatus illius quem Quiritibus: Sabellibus: habuerunt nostrum rogatorum concilium: ratione caret: ac nescio an æquum sit dicere: hoc in plerisque sanctius quam illud institutum. De huius origine nihil habeo: quod omnino affirmem: non desunt qui. xl. uiratu æquale faciant: satis constat ab initio. lx. creatos. Laurentio deinde celso temp. administrante: quinque & .xx. ob cretensium defectionem ascriptos: mox ob pacem cum Pannonum rege sancendam totidem, lo. Delphini ducatu: in ob patauinum bellum: ac postea alia: atque alia de causa idem sæpius factitatum: quo ad res in morem trahunt: ut quot annis. xx. supplementi nomine senatui adicerentur. Steno autem duce. xl. dari ceperunt. Nouissime Francisci foscari principatu priori numero. xx. adhibitis par numerus supplementi nomine est senatui datus: ut iam inde præter alios magistratus: qui curiam cum illis ingrediuntur centum & .xx. Rogatorum numerum expleant. Notum est uobis credo: quid de hoc nomine uulgus teneat: ideo id nomen ab initio factum: quia per uiares olim maiores nostri rogarentur: ut in curiam ad consultandum de re publica. uenirent: nec ignoro Sabellibus: quid tu in hanc sententiam quandoque scripseris: est is magistratus non perpetuus: ut apud romanos. Sed annuus nec una domo: aut familia plus duobus huic ordini in supplementum ascribuntur: alioquin tres adhiberi possunt. Omnia rei publicæ negocia ardua & eximia huius decreto sancuntur. Pax: Bellum: fiducia: foedera: Priuilegia: Prærogatiua: ex ipso senatu uelut ex primario quodam rei publicæ fonte manant. Maiora negocia perpetuo silentio sancuntur. Capitale est: si quis uolens secretum ullum curiæ reuerit: eius bona publicantur: nullum iusiurandum: nulla religio tanti habet: quæ perpetuum id rumpere debeat silentium. Siquis in eo offenderit: xutri causam cognoscit cognitam

in exorabili animaduersione lege uindicant. Sunt & alia huius ordinis decreta. Sed non ita silentio consecrata: si senatus cogendus est. Viatores circa senatorum aedes missi id nunciant: si pauciores septuaginta coiuerint: nihil decerni potest: sed duplo frequentiores ferme semper adesse consueuerunt.

De moderatione eorum: quæ in senatu aguntur.

Prius igitur quàm patres in curiam uocentur: hi quorum in senatu sententiam dicere ius est (Cæteri enim suffragio in alienam eunt sententiam) inter se comparant: quid eo die potissimum sit ad patres referendum: si omnibus conuenerit: quid maxime referri oporteat. Scribarum unus totius collegii nomine pronunciat: quod sit illud: quapropter in curiam sint patres uocati: appellantque id ipsum inter se partem: si uero prius quàm res delata sit: in senatum parum inter illos conuenerit: quot quot fuerint: aut principis: aut aliorum sententiæ: ordine notatæ ad patres in consultationem deferuntur. Tum uero cui libet senatorum: licet prius quàm suffragia ineantur aduersus unam uel plures earum dicere: perspicueque ostendere: cur e re publica non sit facere id: quod in consultationem sit allatum: aut docebit quid in eo mutari placeat: nec ii: qui sententiam dicunt refellere ea: quæ obiecta sint: prohibentur. Sic sententiis citro: ultroque iactatis alterutrius auctores ex tota curia legunt duabus urnis suffragia. Sequuntur hos scribæ cum totidem urnis assensus & negationis indicibus: sic quot prius dictæ fuerint: in senatu sententiæ ad unam omnes suo indigent suffragio. At ea quæ omnium maxime probata fuerit: quod ex ipso suffragiorum colligitur: numero per recepta habet. senatusque consultum dicitur.

De maioribus sapientibus: & his: qui in senatu sententiam dicunt.

T quia docui non omnium esse magistratuum sententiâ dicere. Creat ne ignoret quisque senatus ipse suo suffragio sex sibi uiros: eos autem sapientes maiores uocant: nunc concilii præfectos. Quinq; uiri ad hæc: qui & ipsi bellorum: siue continentis oræ sapientes dicuntur. Atque ordinum totidem aliquando ætate iuniores: hi mane circa tertiam diei horam principi pro collegio frequentes adsunt: tum peregrinis litteris: aliisque publicis negociis inspectis in medium consultant: quid potissimum opus sit factum: ac si inter illos conuenerit: quid decerni oporteat: senatum accersunt. Si uariabunt sententiæ suam cuique: ut docuimus: licet frequenter curia celebrare præter eos: quos ordinum sapientes uocant: illis quæ ad rem maritimam attinent curare: fas est: de quo his patres rogare sententiam: supra hæc nil iuris est illis permissum.

De Diui Marci Procuratoribus.

In his magistratibus omne ferme reipublice pondus resideret: horum consilio tota imperii agitatur moles: accedunt ad hos alii plerique: quorum administratio: & si non adeo onerosa: nihilo tamen est illis dignatione inferior. Sed omnium maxime diui Marci procuratores dignitate pollent: & auctoritate. Sunt hi quidem hodie nouem numero: quum ab initio unus tantum fuisset: quippe cui templi cura decreta esset. Verum post amplissimum Ciani Principis legatum: quum ille duplici curæ impar esse crederetur: alter est suffragio creatus: ut hic sacris Theauris: ille recentioris legati procuratori præesset. Mox uero ob legatorum multitudinem. Rainerio Zeno principe tertius est collegio ascriptus: sicque comparatum: ut hic citra Riuum altum ille ultra legata procuraret: atque in hunc modum tres numero esse cœperunt: inde eodem Zeno adhuc rem publicam administrante quartus est additus: ac illi: qui sacris Theauris præerat collega datus: inde lo. Superantii ducatu: quum alia atque alia his essent negocia suborta: duo illis sunt adhibiti: nouissime Foscaro principe tres alii collegio ascripti: qui hodie numerus tenet: sunt patritii ordinis omnes: & ante actæ uitæ laudibus: & ætate principes: quippe quorum nemo: nisi maximus natu eam ferme dignitatem adipiscatur: comitiis & ii creantur: estque magistratus ipse eo dignior: quo & diuturnior: honor semel adeptus cum uita finitur. Creatur ad hæc ex eo ferme ordine ciuitatis princeps. Tres horum augustissimi urbis nostræ templi: & sacrorum: qui in eo sunt. Theaurorum curam habent. Tres alii legata trium regionum citra riuum altum cognoscunt. Hæredes ipsos

restatoris uoluntatem sequi: si opus sit: potestate compellunt: suæ fidei credita rite disponunt. Reliquis ultra aquas totidem regionibus idem procurant. Cui dederint nullus est cognoscere: publicas ædes incolunt. Post principem: & eos: in quibus publica residet maiestas: reliquos magistratus ueteri instituto præcedunt. Sunt his scribæ: quorum opera ad hæc omnia rite transigenda utuntur.

De Scribarum Præfeto.

T quando in scribarum mentionem incidimus nõ abre furit referre: q̄ honoratum locum scribarum maximus in Curia sibi ueteri instituto uendicet. Sedet is post eos: qui in senatu sententiam dicunt. Maioribusq; comitiis: ut ceteri urbis magistratus creatur. Verum diuersa conditione: ut quum illi annui sint: aut aliquanto breuiores: ille honor non nisi cum uita hominis finiatur. Sunt & alii scribæ: Sapientum collegiis tributis: qui & ipsi curiam ingrediuntur. Sed horum dignitas omnino inferior.

De tribus petitionum iudicibus:

Equuntur plærq; alii Magistratum ordines: quorum munus quoniam pene totum forensi umbra consumitur: operæ precium est cognoscere duplici causarum nostram ciuitatem uti foro. Ducario & riuoaltino: Est & patriarchicum tertium: in quo sacrarum rerum causæ aguntur. Sed de hoc nihil in presentia attinet dicere. Reliquorum Ducarium: quod & diui Marci dici potest: nobis curia egressis primo occurrit: in eo plures iudicum ordines: atq; omnium primi: qui petitionum dicuntur. Sunt hi tres numero in sexdecim menses comitiis creati. Magistratus omnino uetus: ut pote iam inde a iacobi Tepuli ducatu institutus: atq; ad id primo inductus: ut urbanas peregrinasq; hominum querelas: petitiones: quas ad id tempus princeps pro collegio audire consueuerat: cognosceret. infraq; centum libras priua potestate iudicaret. supra uero absq; ducis ducariiq; collegii auctoritate nihil permissum: inde francisci Danduli principatu recentiore decreto datum: ut in summa decuplo maiore ius dicerent: ac ciuibus sibi cauere postulantis: reum ambigue fidei sisterent: pignora caperent: captaq; hastæ uenalia subicerent.

De quinque uiris Ordinum.

Xcidit mihi magistratus in nostra urbe non ignobilis: Sapientes: qui ordinum dicuntur: quibus negocium datur trirèmes ad mercaturam ornandi. nauigationum rationem: rerumq; omnium maritimarum habere: ac pro potestate omnia mature expedire: adhibetur suppremo collegio: neq; quum senatus habetur curia excluduntur: quin & sententiæ in senatu dicendæ in his quæ ad eorum munus attinent: ius habent.

De quinque uiris continentis oræ.

N hunc modum rei maritimæ maiores nostri cautum uoluerunt: nec ubi imperii fines intra continentem propagari cœperunt eam reipub. partem suo magistratu carere uoluerunt. Sed Taurisio adepto cõfestim quinque uiri creati sunt: qui sollicita attentione prospicerent: quæ ad illustrem urbem nuper imperio quæsitam uiribus protegendam attinerent. Dictiq; ob id primum Taurisii sapientes. Mox uero si nibus imperii longius propagatis continentis oræ dici cœperunt.

De examinatum iudicibus.

Vnt præterea tres examinatum iudices Rainerio dádulo principe creati. Hi ex eo q̄ ipsorum sit testium peregre proficiscentium: aut uita quoquomodo periclitantium (modo cuiuspiam inter sit) Dicta cognoscere: cognitacq; sanctiore loco asseruare nomen traxere. Coemptiones ad hæc uenditionesq; an rite fiant diligenter prospiciunt: ac cognitacq; si quid dolo malo actum sit: potestate retractant. De pignoribus eadem cognitio. Deq; suppremis uoluntatibus: si testamento non appareant: & hæc utroq; foro. mane in ducario: uespero riuoaltino transigunt.

De peregrinis iudicibus.

DE VENETIS MAGISTRATIBVS

U Erum enim uero ne tantum ciuibus consultum uideretur. Aureo principe peregrini & ipsi suum in nostra urbe tribunal habere cœperunt. Tres iudices eorum causas audiunt; tam si inter eos; q̄ si cum ciuium aliquo rei aliquid uertatur. Hi quoq; æquo & bono iudicant; si quid inter locatorem & inquilinum de pensione; aut locationibus controuersia oriatur; eorum est cognitio. De naulis etiam nauigiorum omnium præterq̄ trirenium ius dicunt.

De Mobilium Iudicibus.

P Roximo his loco tres Mobilium iudices ciuium causas audiunt. Sed quæ selibram auri non excedant; olim in summa triplo maiore lege iudicantur: ac solum (unde nomen magistratui datum) in mobilib⁹ testamento legatis; quod iudiciū Francisci danduli ducatu a peregrinis iudicib⁹ fuerat ad hos translātū; mox uero celso principe ad selibram auri eorum iudicatio é retracta; hi quoq; ut plærq; alii; nūc æquo & bono; nunc lege iudicant.

De Curia Iudicibus.

E T quia negociorum uarietas effecit; ut ii penes quos essent iudicia in suspitionem uenire possent; si litigator; aut reus; eorum quempiam necessitudine attingeret; si quis eorum iudicatione decidat; tres Laurentii Tepuli regimine istituti dicuntur; qui sorte ducti; illius loco ius dicerent.

De Procuratorum Iudicibus.

O Portuit ad hæc quando procuratoria dignitas amplissima est; lateq; eius patet administratio; ut essent tres iudices; ad quos causas illi agerent; quibus aliquid rei cum collegio; aut collegii aliquo esset; ut si quando legata exigenterent; aut remittenda quoquo modo essent; id iure non eorum arbitrio factum putaretur æquo & bono super ea re ab initio iudicatum ferunt. Verum quia in tris uelut terniones procuratorum numerum diuisum ostendimus; ita sane inter eos est comparatum; ut ternionum singuli in ordinem cum iudicibus i foro pro tribunali biduo causas audiant; Creduntur tres illi iudices Laurentio tepulo duce creati; quibus procedete tempore est permissum; ut prædiorum causas; & quæ inter uiros & uxores discordia; aut lites subortæ essent; cognoscerent. Deq; his rite iudicarent.

De Iudicibus Propriariis.

P Arum fuisset aliis ciuitatis ordinibus consuluisse; nisi imbecillioris etiam sexus & fortunæ cautum maiores nostri uoluissent; & in primis nubentibus unde urbium propagationes pendent; earum dos quasi peculiare quoddam habetur prædium; ne huiusmodi possessione sexus ille in nostra ciuitate iniuria frauderet. Placuit magistratum in urbe esse; quorum æquitate & aura subnixæ mulieres ex paternis ædibus dotem exigerent; aut si ita fors tulisset; aliunde repeteret. Dotalia ad hæc prædia tam urbana q̄ extera; & eorum fines solenni scripto recipiunt; horū etiam testamentis cauere est; ne quid; aut in curia; aut fraude eorum; quos id præstare oportuit; in his periclitetur. Tutores pupillis; furiosis Curatores quærere; eorum bonis qui intestati decessere; ac creditoribus; si qui extant cauere. De furtis ad hæc & leuioribus homicidiis aliq; eius generis sceleribus cum præfectis uigilū iudicare. Vitale phalerio duce is magistratus dicitur institutus; ut princeps multis alioquin districtus curis huiusmodi nouorum iudicum munere ueteri onere aliqua ex parte leuaret. Multa extant argumeta; quibus datur intelli hos iudices inter agendum principi pro collegio assidere solitos; & enim hoc quoq; tempore solenni pompa dextrum illius claudunt latus; multaq; illis princeps ipse; uelut ex antiquo instituto munera aliunde allata; solet impartire.

De Veteribus Auditoribus.

E T ne ullus græ ambitioniue locus in iudicibus relinqret. Andreae dāduli præcipat; tres auditores maiores nri instituere; ad quos a iudicū tribunali liceret ciuib⁹ puocare. Hi causas ab initio audire cœperūt; de qb⁹ i urbe; aut maritima

ora quæ a gradatis aquis ad caput aggeris protenditur: fuisse iudicatum: mox & peregrinas propagatis imperii finibus aliquandiu recepere. Verum nouis auditoribus creatis: Veterem cognitionem retinere. Si igitur ab his; qui prouocarunt; aliquid affertur: quod parum recte iudicatum uideatur recepta causa. Si triginta aureorum nummum summam non excefferit: quod Trono Duce est eis decreto permissum: cum antea infra minorem summam ea se potestas teneret: de ea re arbitrio iudicant: rescissa: aut probata: quæcunq; de ea re lata esset sententia. Si maioris summæ causa deferatur: ad trecentos usq; aureos ipsis causam agentibus pro frumentario collegio de ea iudicatur. Si autem maior. xl. uirali iudicio rem cognoscendam subiiciant: auditoribus ipsis causam agentibus: tertia ad summum actione. xl. uiri Ciuiles de ea suffragio iudicant.

De nouis auditoribus.

P Arem huic auditorum numerum terra: mariq; propagatum imperium Steno duce excogitare coegit: ut essent qui externorum magistratum iudicia cognoscerent. exirentq; ob hoc ipsum quot annis ad statum prouinciæ recognoſcendum. Et quia nimis longa esset ea recognitio: ita comparatum est: ut tres illi tota continentis ora ab abdua ad phanaticum sinum perlustrarent. Duoq; extra ordinem in senatu lecti maritimam oram cum insulis inuiserent. Hi prouincialium: & insularorum causas audiunt: de quibus dico sit quoquo modo a magistratibus iudicatum: ac si quid est: i quo leges uideantur offensæ: id recipiunt: ac ubi Venetias uenere. xl. uirali iudicio: modo huic modo illi: ut ratio susceptæ causæ exigit: cognoscendum subiiciunt.

De præfectis frumentariis.

F VIT: quis non uidet hoc admodum Salute iudiciis: & prouocatione omnibus leges æquasse. Sed sapientes illi uiri: qui nostram rempublicam instituere optimos pictores imitati: quibus non satis est caput: & humeros imaginis alicuius recte effinxisse: nisi singula operis liniamenta sibi inuicem respondeant. Parum cautum ciuitati existimarunt: si refrumentaria sæpius laborandum esset: quod ne aliquando accidere posset: duos lo. Dandulo principe negotio præfecere: unus recentissime est collegio additus: qui summo studio curarent: ne ciuitas quandoq; caritate annonæ præmeretur: quod: ut tutius præstari posset: ingens uis auri in hunc usum conflata est: ac ita institutum: ut quum remitti annona in ciuitate coepisset: confestim ex publicis horreis uulgus subleuaretur: q̄q̄ id ferme semper præstatur: ut nisi in summa tritici ubertate aliquanto uilius: q̄ priuata publica ueneat annona.

De Triumuiris frumentariis.

T quia nunquam ciuium commodis satis consultum putarunt: ut maiore undiq; studio triticum cōuectaretur: procedente tempore triumuii creati sunt: qui certam frumentatoribus pecuniam in singulos modios constituerent: ita ut hodie pluribus aureorum nummum milibus negotioria stare soleat reipublicæ frumentatio: Sed quanticunq; Constet: bene tamen uertit: quando sane uilius in ea urbe: quæ mediis est aquilata: ueniat annona: quam ubi summo studio colluntur agri.

De fisci recuperatoribus siue caraueriis.

I Ngens: ut uideris: fuit illorum: qui hæc instituere prudentia: studiumq; in ciuitatem: cui ex omni parte consultum uoluere. Sed quum omnium ordinum cōmodis studerent: publica illis utilitas nullo modo excidit: quin tres fisci recuperatores creauere (eos uulgo catauerios appellant) qui diligenti cura cogoscerent: quæ quisq; ex publico sibi bona dolo malo uendicasset: ac ubi aliquid tale satis exploratum haberent: iure cum eo agerent: essetq; eis libera tam pecuniæ: quam prædiorum assertio cuiusmodi sunt illorum bona: qui intestati decedunt: si nemo iterim extet: ad quem lege agnationis bona ipsa sint prouentura. Vestigalium ad hæc fraudem uindicant. Cognoscebant ab initio de iis: quæ uiginti aureorum nummum summam non excederent: de quibus altera partium absente esset iudicatum: nūc quoq; de decem aureorum summa illorum iudicatio est.

DE VENETIS MAGISTRATIBVS

De Triumuiris Publicis.

Nulli ad hæc libelli: pactionesq; foeneratoriæ inter diuites fieret & inopes: quæ auarissimus ille ordo sæpe ingressus in miseros ciues ad libitum grassari solet: triumuiros creari placuit: qui ea cognoscerent: cognitaq; lege uindicaret: in hereseos quoq; accersitos: illorum potestas intenditur: iudicant & infra. xx. libras. Horum quoq; est curare ne publicæ uia. Vici: Canales: areæ: aliquo priuato occupent ædificio.

De sex Viris Nocturnis.

Quemadmodum magistratus: de quo proxime diximus: cum ædilitia romanorū potestate: nescio quid commune habet: ita hic qui sequitur cum præfectis uigilum. Sex uiri sunt ex singulis urbis regionib; singuli creati: quos iccirco ab initio nocturnos appellatos existimo: quia custodiendæ noctu urbis ab incendiis: aliisq; Scariorum incursumus negocium sortiti essent: nunc indifferenter diurna nocturnaq; flagitia insectantur: suntq; sex uigilum præfecti illis attributi: quorum tres circa ducariū forum assidue excubant: in Riualto reliqui: hi arma Contra edictum habentibus adiunt: in omnes quæstionem exercent: præterq; in maiestatis reos: publicorum aduocatorum eā cognitio est: iudicium habent in neminem quicquid illi quæstione acquisierunt: Princeps nonnunq; etiam propriarij iudices pro causarum conditione pro collegio uindicant. Cœpit is magistratus marini mauroceni principatu in urbe esse: Duoq; ab initio instituti: ut hic citra riuumaltum: ille ultra potestatem exerceret. Mox uero Rainerio Zeno rempub. administrante: quattuor additis sex numero esse cœperunt.

De Solenni Collegio.

Causarum multitudo ingens: quæ grauis alioqui principi & iis: qui pro collegio illi assident: esse cœperat: patres olim admonuit: ut præter ducarium collegium recens aliud illi excogitarent: id solenne dixerunt: conficiturq; hodie ex tribus consiliariis: ex aduocatore uno tribusq; præfectis annonæ: ac paucioribus alijs magistratibus: ita ut. xiiii. numero ad summū coeant: rerū prouocationes a riualtinis iudicibus: qui computationibus & calculis præsent: ad hos perferuntur: de testamentorum breuiariis: ut in cæteris suffragio iudicant.

De Ducariis Scribis & Castaldis.

Sunt: ut quæ iudicata fuerint: rite transigantur: duo ex populari ordine scribæ: qui ideo principis dicuntur: quia ab eo priua potestate legi soleat: hi sane sunt plæbani siue alterius ecclesiæ antistites: quibus id negotium est: ut quicquid per principem: olim nunc per ordinarios iudices sit iudicatum: rite exequatur: suntq; ad hoc ipsum iam inde ab initio ministri duo creati eos castaldos a nostris appellari audio: quorum opera in transigendis rebus scribæ utuntur: ac si quis in eo: quod illi egerint prouocatum uolet: ad auditores ob id tres numero creatos uelle debet. Hi quid in eo fieri uelint: pronunciant. Si hinc quoq; prouocandum sit: ad publicos aduocatores oportet: rem. xl. uirali iudicandam collegio deferunt. Cæterum: si qua de executionis ratione suborta olim esset dubitatio. Ducarii scribæ eam cognoscebant. Deinde sub ipsam throni principis creationem duos protocastaldos creari placuit: qui rem auctoritate componerent: postea Marcello duce tertius est collegio adhibitus.

De Præfectis Carceris.

Et quia foro egressis Carcer: qui illi subiectus est: primo occurrit. nō abre erit: quando hinc in riualtinum forum sit transitus faciendus: priusq; loco digrediamur de præfectis carceris pauca referre. Sunt hi duo: quos princeps priua potestate creat: utriusq; est suæ custodiæ traditos: diligenter asseruare: eorū in iussu nulli ad eos: qui in uinculis iacent: patet accessus: nec cuiq; exire illis insciis permissum: demum publicæ custodiæ cura horum tota est.

De triumuiris armamentariis.

Eliquum est: ut de Triumuiris armamentariis breuiter dicamus: quorum est nauales socios & remiges conscribere. Triremes cetheas: aliaq; pu. nauigia ar-

mis: & comiteatu instituere: & breui omnia ad usum nauium tam ad negociationem: qui ad bellum paratarum mature prouidere.

De annonæ præfectis.

Vnt ad caput salinum duumiri iam inde a Thomæ mocenici ducatu constituti: qui annonæ dicuntur: Horum est salitarum carniū: casei: & aliorū quorundam esculentorum: ac quicquid eiusmodi rerum mari conuehitur curam habere: ea primo appendunt: inde quæ diligenti attentione appensa: aut recte estimata sunt: ad Triumuiros ternariacos transmittunt.

De triumuiris maritimi uestigialis.

Ontiguo ferme loco sedent maritimi uestigialis (id uulgo doanam uocāt) Præfecti iam inde a Thomæ mocenici principatu anno ab urbe .Con. circiter millesimo creati: tres illi numero: quorum oculis omnia: quæ publicis tritemibus: alijsq; nauium generibus in urbē aduehuntur: cognoscenda subiiciuntur: nec nisi uestigialibus solutis permittitur cuiq; res inde in tabernas: aut alio e nauibus trāferre.

De uestigialium præfectis.

Iuoaltini magistratus: de quibus hinc nobis dicendum est: multi quidem & uarii: & ut imperio & potestate inferiores ita fortasse pu. usui non minusq; illi: de quibus diximus necessarij: occurritq; omnium primus magistratus sane recēs: ut pote Foscaro Principe institutus. Sed in quo omnis uestigialium & tributoz rō sita est. Triumiri comitiis creati: negocium locandorum uestigialium habent: tributaq; a ciuibus exigendi: pecunias inde exactas: aut quæstoribus urbanis distribuendas tradunt: aut in alios reipublicæ patrum decreto dispartiant usus.

De quinq; uiris uinariis:

T quia in uestigialiū mentionē incidimus: Octo ne quis ignoret primaria sunt urbis nostræ uestigialia: quoz singula singulos sortita sunt magistratus: qui exactas portorii pecunias ad quæstores deferunt. Estq; ut omnium maximum ita fortassis antiquissimum uini uestigial. Cuius gratia Quinq; uiri creatur: qui diligenter cognoscunt quicquid exotici uini mari: terraq; urbi importetur: q̄tum inde alio deuehatur: ne fraus uestigiali fiat: potestate cauent. Si quem in fraude deprehenderint: pecunia & merce lege puniunt.

De quattuor uiris aduesticiis.

St & aliud uestigial: introituum mensam uulgo appellant. Quattuor uiri res peregre aduectas cognoscunt: appendunt: meriūtur: negociatorum fraudes puniunt: pecunias exactas quæstoribus numerandas procurāt. Tres ab initio fueratq; anno Millesimo ferme ab urbe condita mocenici ducatu cum iis magistratibus: de quibus proxime dicem⁹ istituti. Vez procedēte tēpore q̄rtus collegio est adhibitus.

De triumuiris exacticiis:

D iuris triūuiri habēt in hīs: quæ urbe a negociatorib⁹: & exteris exigunt. Horū mensa exituū nominat: fuitq; is magistratus cū eode quo pximo loco diximus ex ueterib⁹ quibusdam alijs Mocenici principatu institutus: nihil i utroq; præter nomen mutatum.

De quattuor uiris missiteriis:

Ertia ab his Missiteria mēsa est: ubi quattuor uiri eorum: quæ emūtur: uēdunturq; cognoscunt pretia: ac secundum ea portoria rite exigunt.

De quattuor uiris ternariacis:

Lei ad hæc: Casei: salitaz carniū. Aluminis: lignoz ad ædificia q̄storū: lanarū: metallorūq; diligēs circa mercatorias tabernas recognitio q̄ttuor uiroz est. Cauēt hi ne inopia rei alicui⁹ i urbe laboref: ut igif mature uenalia ciuib⁹ proponatur: & in his quæ proponuntur: ne aliquo modo Vectigali fraus fiat: diligenti cura prospiciunt. Magistratus uetus & iam inde a Io. Danduli ducaria administratione: ut creditur institutus: uariatusq; pro tempore numerus.

DE VENETIS MAGISTRATIBVS

De quattuor Viris Lanariis.

Anii quoq; suum recognoscunt magistratum ac eorum: si quis contra ciuitatis institutum uendiderit: appéderitue aliquid a quattuor uiris ad hoc ipsum creatis: pecunia multatur uestigal ab his exactū publicani huic magistratui. Magistratus ipse quæstorib⁹ urbanis dinumerat: fuit olim id munus cū eo cōiunctū: quod uetus hodie iustitia dicit. Sed curis crescentib⁹ ex uno duos magistratus fieri contigit.

De Duumuiris Aurifolliis.

Abent Aurifollia: quæ passim nostra urbe cuduntur: suum uestigal ingens opificum numerus efficit: ut peculiarem: & ipsi haberent magistratum. Duumuiris ius dicunt: opera inspiciunt: ac ne quid adulteret: aut fraude fiat: cognoscūt. Vectigales pecunias hinc exactas in pu. redigunt.

De Quattuor Viris Salinariis

Vanq; urbs nostra marinis undiq; alluatur fluctibus: habet tamen ingens salis uestigal: quādo nō omnib⁹ neq; ubiq; id fas sit cōflare. Sed clodiæ aliisq; remotioribus locis: in quibus publicæ sunt salinæ institutæ. Venditur in urbe publice duobus locis: ac quicquid inde pecuniarum exigitur: quæstores urbani in ærarium deferunt: locant hodie sex uiri Salinarii (olim quattuor fuere) per urbes & loca: quæ Veneto parent imperio salis uestigalia: & in urbe publica circa riuumaltum prædia. Horū quoq; est maris littora aggeribus munire: quod opus ad coercēdos maris impetus institutum: quot annis ad dena exposcit aureorum nummum milia.

De Quinq; Viris Pacalibus.

Equuntur reliqui magistratus: quorum quinq; uiri pacales Iacobi Tepuli temporibus præclare a maioribus instituti mihi uidentur. Hi cōiicia: & alias iniurias: quibus priuatæ aluntur: inimicitia cognoscunt: ac de fontibus lege iudicant. Si multa delinquentibus irrogata non fuerit mature persoluta: admissum facinus quilibet impune uindicat.

De Veteris Iustitiæ AEdilibus:

Ebastiano cognomento Ciano remp. administrante triumuii instituti dicuntur: quum hodie quattuor creentur: qui ueteris iustitiæ nominantur. Hi fabrorum cōtra cuiuslibet precium operæ æqua æstimatione metiuntur. Rerum uenaliū pondera: si iniqua deprehenderit lege puniunt: obsoniis frugibus: oleribus & lignis uenalibus precium ascribunt.

De Nouæ Iustitiæ AEdilibus.

Vit quorum proxime meminimus olim munus: quod nunc tres nouæ iustitiæ ædiles obeunt. Multoribus hi (quod Rainerio Zeno Principe est institutum & cauponibus non solum ius dicunt: sed si quid etiam deliquerint: lege uindicat.

De Triumuiris Hospitalibus Siue Veteris calculi.

Vnt præter hos: de quibus diximus triumuii: qui ueteris calculi dicuntur. Accipiunt hi summos principes: aut legatos publico nomine: lautissimeq; hospitio habent. Ecquando athenienses: quando Lacedemonii: quādo romani ipsi magistratū ad pu. hospitalitatē colēdā habuere: quid aliud ē perpetuū mg̃ratum ad hoc reatum in aliqua esse ciuitate q̃ hospitalis munificentia publicæq; charitatis signū in urbe omnibus gentibus præfigere: habent ad hæc illi aulea ornatissima. Stragula purpurea: aliamq; præciosam supellectilem ad ædes instruendas. Horum quoq; est pu. prædia quoquo modo fraude occupata asserere. Rationes ad hæc. Magistratuum omniū maritimæ oræ libello ab eis accepto recognoscere:

De Triumuiris Nouarum rationum.

St pari numero auctoritate fortasse minori. Magistratus qui pecuniam: & alia oratorib⁹ ad externos principes: & populos ituris necessaria subministrat. Triumuii noui calculi dicuntur. Hi uero non solum abeuntes instruunt: sed post reditum etiam expensæ ab eis pecuniæ libellum exigunt: principum munere illis adem-

pta in pu. redigunt: nec tam precium in eo quæritur: q̄ ne quisquam plusquam pu. homi-
nem deceat regū alicui: aut principū spe munerū sese insinuare audeat: obsoniorum pu-
blicos si pecuniam singulis pensionibus non dissoluerint: certa pecunia prius multato-
tos ad eā quā pu. debeat dissoluendā cogūt: fuit totū ferme id munus ei⁹ olim magīat⁹:
cuius pximo loco mētio facta ē: ita ut uere dici possit: q̄ duo nūc sunt: olim unū fuisse.

De Duumuiris Farinariis.

St & in riuoaltina ripa: locus undiq; iā inde a Ciani pirncipatu munitus. Vbi fa-
e rinæ uis ingens populo uenalis pponit. Hic ne furmētatorū auaritia qñq; an-
nona labore. Duæ assiduæ tabernæ patēt: i qbus farina uilius q̄ i priuatis pu-
noie uēdit. Præsident duumuirī q̄ empori clauēs asseruāt: q̄q; atētissima cura p̄spiciūt:
requis in mensuris: aut in corrupta annona uendentium fraude accipiat iniuriam.

De Consulibus Negociatoris.

T q̄a nullius rei secūdū libertatē: nra ciuitas ab initio studiosior fuit q̄ nego-
e ciatiōis: q̄ tm̄ dei benignitate ad hunc diē p̄fecit: ut oīum xp̄iani noīs urbium
merito nra opulētissima habeat: ut igit in max. orbis emporio: iis cautū eēt: q̄
negocii cā eo nauigarēt. Tres ab initio (q̄rrus foscari p̄ncipatu ē collegio adiectus) iudi-
ces maiores nri īstituere eos cōsules hodie: ut ab initio appellāt: i eo foro ius dicūt: i cu-
ius portico oīa urbis trāsigunt negocia. Hi sine libello iudicāt q̄ iudicāt duo: uelut cō-
sulū ministri (massarios uulgo appellāt). xl. uirali suffragio ad id lecti iudicata exequūt.

De Triumuiris Extraordinariis.

Aeterū ne p̄ pecuniis uerba creditorib⁹ darent. Triūuiros creati placuit: q̄ pu-
c blicoz nauigioz ad peregrinā mercaturā exeuntiū: modū & numerū tenerēt:
inde post reditū ea cū nauticis īstrumētis recognita ī publicū redigerēt. Exige-
rētq; ab iis Vectigal: q̄ publicis nauibus usi eēt: mox & triremiū locādarū eius negociū
datū: quod Petri gradonici p̄ncipatu creditū institutū: ut publicis tantū triremibus nauī
gare. Sed hęc aliorum spectāt: q̄ ad ea q̄ polliciti eramus. Nulli igit prius ex urbe solu-
uere licet: q̄ ex singuloz magistratuū: ad quos uectigaliū exactiones spectāt. Chirogra-
pho exploratū habuerit: an hi q̄ nauigaturi sunt: publice: aut priuati pecuniā debebant:
quod si ita eē cōstiterit: haud prius illis soluere p̄mittit: q̄ creditorib⁹ ita placere cogno-
uerint: ac ne post reditū qdē naues mercib⁹ exonerare: nisi chirographo idē magistratui
cōstiterit. Hoz p̄terea fuisse tradūt marianos ludos: q̄ genuēsi bello celebrari desierunt
publico sumptu instruere.

De Triumuiris. x. officiorum.

Tiliter quidem & is: de quo dicam: magistratus Thomæ mocenici foelici admi-
nistratore fuit a maioribus nostris institutus. Triumuirī decem officiorum
dicuntur ii ab oīnibus magistratibus: qui urbanis uectigalib⁹ p̄sunt: ex-
cto pensionum tempore libros cum eorum nominibus: qui nauī: aut uectigalis nomi-
ne reipu. pecuniam debent: accipiunt. Debitorē prius pecuniā multatos ad publicū æs
soluendum potestate cogunt.

De Prouisoribus Urbanis:

Vnt & alii Triumuirī. p. gradonici auspiciis creati: quorum prospicere est ne
s naues illegitima magnitudine texantur: aut nimis onerose stipētur: cognoscūt
ad hęc qui ciuitate donati sunt: quibus in urbe utantur priuilegiis: illud quoq;
attente p̄spiciunt: ut mos patrius ac nauigandi lex indifferenter ab omnibus ciuitatis
seruetur ordinibus: cursores ad ea quæ toto orbe fiant: mature cognoscēda pu. nomine
instruunt: fuit is magistratus quandoq; e repu. sublatu. Mox uero utpote necessarius
restitutus. Magistratum ipsū ob id aiunt ab initio creatum: ut ii: quibus id negocium
esset datum: recognoscerent: quantum alieni æris publico nomine deberet: nimios sum-
ptus cohiberēt: ne uectigalia quoquomodo fraudarentur: fraudemq; potestate uindica-
rent. Est p̄terea a magistratibus plærisq; ad hos prouocatio: uiaq; publicas sternendi
cura recentissime ad eosdem deuoluta est.

DE VENETIS MAGISTRATIBVS

De supra consulibus.

Dmonuit præterea miserorum ciuium fortuna eos: qui nostram ciuitatem instituere nullam esse tam humilem ciuium conditionem: cui non aliquod in libera ciuitate pateret præsidium. Hoc igitur effecit: ut magistratus in urbe crearetur: qui in pignoribus: aliisque rebus alienandis eis caueret: qui foeneratorum in explebili auaritia ad ossa usque: ut aiunt: consumpti essent: idque præstaret: quod ultimum omnium erat præsidium: ne in rerum etiam uenditione circum scriberentur: cæterum ne & illos: qui alieno ære ultra modum laborare cœpissent: facto a creditoribus impetu cum omnibus fortunis darentur præcipites. Sed essent potius: ad quos illi cōfugerent: postularentque sibi tempus ad se alieno ære exonerandum: quod pro obæeratorum cōditione longius: breuiusque impetrari solet. Si quis perditis rebus ob eā causam solum uerterit publica fide: ab eo magistratu in certum tempus accepta: in urbem: si uelit: tuto uenire permittitur: ubi illi per ocium licet cum creditoribus agere de matura cōflati æris solutione: quibus in sententiam adductis: aut si non omnibus præcipua saltem eorum parte in ciuitate tuto esse potest. Si autem id minus consecutus fuerit: confestim exeunte præstitæ fidei tempore iterum solum uertit: sed raro id accidit: ipsis etiam iudicibus inopiam subleuantibus: quorum fauor pro laborantibus natura stare consueuit. Multa ac diuersa fuerunt ab initio magistratus huius munera: quæ nunc publici prouisorum obeunt: nec quattuor: ut hodie. Sed tres usque ad foscari principis tempora collegium expleuere.

De quæstorum præfectis.

Mnibus: ut dixi ueteres urbis nostræ moderatores consultum uoluerunt. Sed ante omnia reipub. cui ne non ubique: & semper cautum uideretur: nullam eius partem magistratum præsidio nudam reliquere. Parum enim illi cautum putarunt: si non ea fide a prouinciarum quæstoribus publicæ pecuniæ: qua & ab urbanis magistratibus ministrarentur: quod ne accideret triumuiros: quos fisci procuratores dixerent: creatum iri placuit: quibus urbium: & prouinciarum continentis oræ quæstores administratæ pecuniæ rationem redderent: horum quoque ius est tam publicas pecunias quam prædia ab iniuste occupantibus uendicare.

De triumuiris argentariis.

Ngens ad hæc pondus argenti facti: infectique materiam præbuit triumuiroꝝ in ciuitate creandorum: qui quum id uenderetur: funderetur ue: adessent: deque eius uena: & pretio iudicarent: estque id munus perpetuum. Sunt & qui argenti aliunde in urbem aduecti: uectigal exigunt. Triumuiꝝ ad hoc ipsum creati.

De triumuiris aurei panni.

Vxuria nostri sæculi: quæ ita perditæ incubuit: ut scurræ principum & præcones plus contexti auri hodie conterant: quam olim summi reges: negotium dedit opificibus nostræ urbis amplissimum aureæ texturæ. Sed quum passim ueneta urbe aurum pro lana intexi cœpissent: necesse fuit: ut tam præciosum opificiū suum haberet magistratum: essentque tres uiri: qui diligenter inspicerent aureæ: purpureæque texturæ rationem: & operum precia: ne qua fraus inde negociatores sequeretur. Si qua adulterata offenderint: pannos uel magni precii rescindunt.

De duumuiris lignariis.

T preciofis rebus ita & iis: quæ uilicera sunt non inutiliter nouum olim magistratum ueteres inuenere: quæ ne uile quidem dici potest: quod humanæ uitæ maximum præstat adiumentum. Duumuiꝝ hodie sunt: olim unus fuit Christophoro mauro principe creatus: pecunia ligna ad domesticum usum quæsitæ mercantur: aut ex publicis nemoribus accersunt: ac utrolibet modo cōparata: quum hyme mare est minus tractabile: ne eorum inopia in urbe laboretur: diligenter prospiciunt. Distribuant: quum opus est: illa pauperibus: a quibus sine aliquo maiore incommodo debitam postea exigunt pecuniam.

De Regionum Præfectis.

St urbs nostra: quod alio loco: ni fallor docuimus: in sex regiones diuisa: quibus
e singulis singuli lo. superantio principe: præesse cœperunt: habent hi negocium cum uigilum præfectis. Die: noctuq; uidere ne qua parte urbis res pu. aliquod adeat incōmodum. Horum quoq; munus est: famulos & ancillas conditione quæstas: domesticatim cōscribere: sicariorum licentiam cohibere: lenonum & meretricum flagitia seuera uindicare animaduersione.

De Triumuiris Soluentium.

Verunt Maiores nostri rerum omnium urbanarum uehementer studiosi: Sed
f mercaturæ (quod ex multis datur intelligi) sane studiosissimi: nam præter cætera: quæ non minus utiliter quam prudenter circa negocia domi: forisq; statuerent: illud certe non est silentio prætereundum: quod lege prohibitum est iis: qui ad mercaturam ex urbe profecturi sunt prius nostris littoribus soluere q̄ a triumuiris Rainerii: ut quidam aiunt: Zeni principatu creatis: quiq; soluentium: siue ut uulgo aiunt: leuantium dicuntur (chirographum impetrarint: inspiciuntur ab illis nauium magnitudo: quid mercium earum quælibet ferre possit: scrutantur ad hæc an arma metallauere: aut quid aliud contra legem sit nauibus impositum: an legitime sint naues armis & uiris instructæ: in quibus: si quid præter ciuitatis institutum: offenderint: potestate corrigunt.

De Triumuiris Emporiacis.

St contra riuo altinum forum: Germanicum emporium: hic negociorū uis in-
e gens frequenti hominum comertio transigitur. Theutonici sanguinis negociatores locum circumqua; cubiculis: porticibusq; uallatum habitant. Triumuiris: quibus & loci: & ordinis regimen est datum: inquilinorum singula singulis comparant cubilia eorum: quæ inuehuntur: aut asportantur: uectigal exigunt: habet & rerum gerendarum arbitros: quos. xl. uiri priuo suffragio legunt: eorum opera in uendundis: emundisq; rebus utuntur negociatores.

De Triumuiris præstitorum:

Rauissimi ueterum bellorum sumptus in causâ fuere: ut res publica aliquando
g coacta fuerit: a priuatis aurū mutuari ea conditione: ut quod appensum esset: integra illis sorte maneret: acciperentq; ipsi interim pro ea summa quot annis ex publico pecuniam: ut essent igitur qui certis pensionibus id creditoribus representarent: quiq; æs alienum ex fide pu. quū opus esset: dissoluerent. Triumuiri uitale Michæle: ut quidam aiunt principe instituti fuerunt: qui rite id præstarent.

De Quæstoribus Urbanis.

Vo ad hos Quæstos urbani creantur: ad quos omnes publicæ pecuniæ a reliquis magistratibus deferuntur: quas illi principis supremiue collegii iussu aut etiam senatus decreto in Varios reip. distribuunt usus ab omni alioquin dispensatione: quoniam non impune fieret. pertinacissime abstinent.

De Quattuor Viris Monetariis.

Ecessum fuit in tam pecuniosa ciuitate: illud quoq; providere: ut ex puris metallorum uenis: nihilq; adulteratis publicæ cuderetur pecuniæ: quod: ut fieret: placuit: duumuiros creari: qui nummarie officinæ præessent: quorū arbitrio & auctoritate: tam æs q̄ argentum recte signandum curaretur: inde ubi officinæ esset illatum: nummusq; ferri cœpisset: attentissima appensione examinaretur: suspicari libet antiquissimum hunc esse magistratum: & iam inde a Petri Badoarii principatu institutum: quo rem publicam administrante argentea pecuniâ Berengarii Cæsaris (ut aiunt) munere in urbe nostra signari occœperit: pari fama a maioribus accepimus. lo. Dandulo principe aureum nummum primo a maioribus nostris percussum: ac tum quoq; credibile est nouæ officinæ reliquos duos præfectos: qui cudendum aurum appenderent fuisse in ciuitate institutos.

DE VENETIS MAGISTRATIBVS

De aquarum curatoribus.

Ec eorum rātum: quā ī urbe essent: ueteres illi memores fuisse uidentur: quū si quid extra erat: quod ad urbis usum pertinere credidissent: diligenti assertione uendicandum putauerunt. Triumuiros iccirco instituere: qui fluuiorum cursus procul auerterent: ne assidua illi exaggeratione urbem in salo alioquin positam uel magno annorum circuitu continentem redderent.

De quinque uiris decimariis.

Vnt: ut ad res urbanas redeam. Quinq; uiri decimarii: quos sapientes uocant: eorum quidem est a cetariis. Olitoribus. Salariis: & aliis: qui sordidum in nostra ciuitate faciunt: quāstum tributum pro lucri magnitudine exigere: æquum sane uideri eos aliqua uelut pensione rempublicam iuuare: in qua tam quāstuo se: tutoq; negociarentur.

De supremis calculatoribus.

E præterea ullus cuiquam peccandi relinqueretur locus. Io. Mocenici ducaria administratione Triumuiros in ciuitate sunt creati: ad quos Magistratum quorundam: qui pu. administrant pecuniam: libri deferrentur: quos illi attente perspicunt: an ex fide sint omnia ab illis pernotata: ac si quid offendunt minus perspicue positum ad discussionem uocant ipsos librorum auctores.

De triumuiris caducariis

Iuium auaritia: aut quorundam potius inopia causam præbuit: ut tributis haud suo tempore solutis christophori Mauri ducaria administratione tres sint suffragio creati: qui multa illis irrogata captis: uenditisq; pignoribus ciues ad tributum soluendum compellerent.

De sex uiris exactoribus.

Erum ne deceissent: qui illorum iussa tempestiue exequerentur: sex numero exactores singuli in singulas regiones Marcello duce sunt eis attributi: qui & pignora caperent: capta riteq; hastæ subiecta illorum arbitrio uēderentur.

De decemuiris censoriis.

Neo quoq; qui ciuitatem nostram instituere romanos imitari uidentur: q; magistratum in urbe esse uoluerunt: qui singulorum ciuium opes certo temporis interuallo censerent. Verum quia in tributis soluendis: quas nos decimas nominamus: plæriq; rebus aucti ea quæ post proximum censum quæsiuere ad leuandum tributis onus occultare contendunt. Decemuiros Vēdramino principe creati fuere: qui recognoscendi census ius habent: ac si quem nacti fuerint plura possidere: quam cēseri uoluerit: pecunia mulctant: & ad tributis restitutionem compellunt.

De collegio ciuili.

Nter nouos urbis magistratus: qui plæriq; numero Foscaro Principe instituti dicuntur. Ciuile collegium non est silentio prætereundum: constat ad Principem curis exonerandum non inutiliter eum magistratum excogitatum: sexq; ab initio creati: qui infra libram auri causas audirent: sed quum paucis annis uehementer eorum iudicium numerus auctus esset: eo recensio uiginti in eo collegio sunt retenti: atq; hi ferme omnes ex aliquo magistratu huic ascripti: qui hodie de summa triplo: q; antea maiore iudicant.

De diui marci syndicis.

On pigeat quādo iā ferme ad calcē n̄æ enarrationis uenim⁹: paucissimos subiacere magistrat⁹: atq; eos ipsos pmiscue: primoq; ad eos: quos circa ducariū forū p̄ incuriā præterierā syndicos: reuertar: q. xl. uirali suffragio creati tā ciuiū: q; peregrinorū querelas audiūt. Si qua in eos iniuria scribarum siue notariorum ordinib⁹ sit profecta: eam arbitrio uindicant.

De riuoaltinis syndicis.

Ari nūero: atq; eodē suffragio ī riuoaltino foro sūt: q idē negociū qd & illi: de qb⁹ pximo loco dixim⁹: pcurāt: atq; a loco: ī quo id munus præstant. Riuoaltino sunt nuncupati.

De nexorum aduocato.

Vir eodem foscaro rēp. administrante: ne ī ciuitate optime alioquin instituta sis: qui in uinculis iacerent: præsidium deesset: aduocatus unus institut⁹: qui sa-

Jariū ex pu. acciperet: atq; nexoz; causas: & ad parres & circa magistratum tribunalia tueretur: is postea antiquatus Nicolai Marcelli ducatu restitutus est.

De Duodecim Sapientibus.

p Etri Mocenici principatu cū respu. cū Othomano turcoz; impatore adhuc in armis esset: placuit nouū sex uiroz; collegiū institui: cui Veſtigaliū gubernatores cū paucis aliis: ita ut duodecim numero sint: ascriberentur: haberetq; illi negocium ueſtigalia ipsa augendi: noua conscribendi tributa: aliaq; huiusmodi ad pecuniam mature expediendam procurandi.

De Duumuiris Punctatoribus.

s Vperest: ut de Duumuiris punctatorib; dicamus. Cuius magistratus instituēdi alioz; desidia in cā fuit: ut igit; oīa mature i utroz; foro trāsigerent: foscario duce duo instituti sunt: ut alter suum munus in altero exerceret foro: iudicesq; ad tribunal causarum hora inuitarent: quod nisi illi cū scribis & aliis: qui in alterutro foro minora obeunt: munera tempestiue affuerit: pecunia mulctant.

De Aduocatorum Numero.

q Vādo aut; ad id uenimus: ut iā in calce nri sermonis de iis. q; i foro sunt: loqueremur: nō grauabor breuiter referē quonā mō aduocati: q; i forēsi turba: & strepitu: & reze turbatione maxime pollēt: sex ab initio fuerint cōstituti: q; i duos diuisi terniones causas circa tribunalia utroz; foro agerent: uez; causaz; multitudine cū impio aucta Mauro duce auctus ē numerus: decēq; esse cōeperunt. Nouissime Marcelli principatu: qui nō multo post illi successit: sexdecim cōstituti: q; circa curias: tribunalia: & reliqua magistratuū collegia: causas tam publicas: qui priuatas agunt. Duo præter hos Mauro Principe creati: qui in riuoaltino foro tantum causas agunt: cum reliqui utrobiz; id præstent.

De Armorum Prouisoribus.

d Igrediar nūc tadē a foro ad arma: nō semp bonū ciuē togatū eē oportet. Orto nobis grauissimo cū othomano turcoz; impatore bello: quo: ut scitis: post multos annos: multūq; cruorē terra: mariq; fusum: defuncti sumus: Mauro Principe Duumuii creati fuerunt: qui arma & oīa ad belli rationē necessaria mature expedirent. Is magistratus ne pacata quidem ciuitate antiquari potuit: quin recentioribus bellicis & auctoritatem & negocium Duumuii ipsi retinuerit.

De Tribus Publici Naualis Præfectis.

e Ram iā finē facturus: nisi Triuisanus noster me tacita uoce publici naualis admonuisset: nos locū uulgo arcinariū uocamus: hic biennio. Triuuii nauali fabricæ assidue præsumt. Octauo quoq; die publico decreto opificibus qui circiter mille quottidie ibi operant: integrā dissoluunt mercedem. De magnitudine: & apparatu loci dicerē nisi res oīno amplior esset: q; ut breui sermone complecti possit: nunc de altero magistratu dicam: qui intra easdem munitiones suum habet negocium.

De Triumuiris Canabariis.

e St nāq; in ipsius naualis parte locus: in quo immensum Canabis pōdus in nauaticos funes torquendos absimitur: huic operi: quod sane perpetuum est: Triumuii præsumt: ab initio duo fuerit: ab eo negotio quod curant canabarii iure nuncupātur. Compellunt hi: ad id opus assiduū sua præsentia & adhortatione mercenarios opifices. Confectos funes reponendos curant: operariis emeritam dissoluunt pecuniam: & Hæc q; breuius potui de nostræ ciuitatis magistratibus. Scio ego fuisse olim & alios in nostra urbe magistratus: qui quoniam: aut prorsus sublati sunt: aut aliis omnino annexi: superuacuum duxi de illis referre: sunt & hodie alii quidam ignobiles ac paucissimis annis: partim ad tributa exigenda: partim ad ea: quæ exacta essent recognoscenda: instituti. Sed illi ipsi indigni sunt. De quibus nos longiorem trahere uelimus sermonem: Aut uos audire: iam satis superque ex iis: Quæ dixi

mus: cognoscere potestis: quæ sit hodie nostræ ciuitatis administrandæ forma: atq; ex ea ipsa quales fuerint maiores nostri: qui rempubli. ipsam tam præclare fundatam nobis reliquere: finem fecerat Badouarius cum omnibus: qui aderant eius sermonem probantibus confessus ille: quia iam dies inclinabat: solutus est.

VENETORVM MAGISTRATVVM FINIS.

Petrus Benedictus Venetus Lectori: Salutem.

Qui modo res Venetas primamq; ab origine gentem.

Tempora lector ad hæc scripsit tibi rite Sabellus.

Subiicit ecce breui nunc publica iura libello.

Atq; magistratus mores regimenq; forumq;.

Ordinibus digesta suis: quæ candide lector.

Omnia sollicita quum mente euolueris ipsa.

Luminibus subiecta tuis erit urbis imago.

MAR. ANTO. SABELLI. MAGNIFICO VIRO. ANTO. CORNARIO PHLO-SOPHIAE: STVDII EMINENTISSIMO: VICENTIAE PRÆTORI. S.

Ræfagiū fuit illud credo: uir clarissime: quæ septio ab hic aho ex ueteri car-
 norū ora: uenetas appulsus librū de p̄toris officio pxima apd̄ me foeru-
 ra natū: tibi i primis cognoscēdū tradidi: accepisti tu qd̄ uernā librū per
 hūane: ut soles: aplitudinēq; tui nois & splēdorē formidatē: crepūdiis etiā
 adhibitis molliter ptractasti: tū uero lineamēta corporis nō aspnat̄ cæ-
 tera: si recte memini: pbare pfeuerasti: unū ni fallor: i eo uisus es mihi de-
 siderare: ut qñ mēbra locorū fortassis natura nō nihil remacruissent: plusculū haberent
 aliqd̄: & carnis & sanguinis: tuo itaq; sapiētissimo iudicio nō aliter q̄ celesti quodā ora-
 culo: monit̄ cœpi mecū cōtinuo cōsiderare: q̄ potissimū rōne ea resarciri posset calami-
 ras: cōstititq; duob̄ i primis op̄ eē tēpore: & diligētia: quorū neutrū sine altero id̄ satis
 p̄stare posset: fuit itaq; ille diu i tenebris: eratq; adhuc diuti⁹ futur⁹: nisi ultro p̄ hos di-
 es forte bibliothecā recognoscētī s̄q̄lida: bōe de⁹: sed sic quoq; haud in amabili se mihi
 frōte obtulisset: cū ego nō nihil ituit⁹: qa nō adeo multa me i illo offēderāt: q̄si ex duris-
 simo ergastulo i catastā tradaxi: ubi uel natura uel māgonica poti⁹ idustria ita breui p̄-
 fecit: ut dign⁹ nō multo post sit mihi uisus: quē libertate donarē: sed quū iā manūissus
 liberaliq; cultu eēt i mediū p̄cessur⁹: nō uidebā cui honesti⁹ tutiusq; cōmēdari posset: q̄
 tibi uir clarissime: p̄ quē ornari meliorēq; fieri cōtigisset: sed duriuscule fortasse adhuc
 tecū egimus: translatione magis lōgaq; necessaria usi: nūc omnē illud magis: q̄ cōsiliū fu-
 isse dicā: quod nostra hæc lucubratio ad te primū sit delata: cui⁹ erat noie aliquādo in
 apertū referēda: quæ si tibi cultior pleniorq; q̄ ātea uidebit̄: tuæ auctoritati ascribito: il-
 lud uero a tua aplitudine studiosissime cōtēdo: ne eo cōsilio existimes hæc a nobis p̄ce-
 pta tibi missa: qd̄ te illis aliquo mō idigere arbitraremur: esse ego uere stult⁹: si uiro in
 phia studiis eminentissimo: q̄ppe qui ueneta achademia multa nois celebritate plures
 annos rexit: ciuili administratōis p̄cepta p̄ponē auderē: q̄ id poti⁹ feci: ut quū hæc
 legeris: sentiesq; istā administrationis formā: tuo sapientissimo cōsilio institutā: his quæ
 breuiore hoc libello continentur ex omni parte respondere: ubiorem tuorum studio-
 rum uoluptatem percipias: simul ut & alii: qui non ita saperent: si quādoq; in hanc for-
 te lectionem inciderint: per te haberent: quibus in prætorio munere obeundo præce-
 ptis uterēt̄: reliquū est: ut Vicetinos meos quod cōstātī oium p̄dicatōe facis: q̄ cōmen-
 datissimos habeas: eaq; animi prudentia & moderatione tractes: quæ tua sit sapientia &
 mansuetudine maxime digna: ex omnibus tuis officiis: immo beneficiis: quæ & multa:
 & magna in me contulisti: erit illud certe mihi longe gratissimum. Vale.

De Prætorii muneris Origine.

Prætoris dignitas & amplitudo quanta ab initio fuerit non solum nomen: quod ex eo: ut Varro tradidit: est factum: quia iure: & exercitu is magistratus præiret: sed Lucilii quoque carmine testatur: ergo inquit prætorum est præire. Cæterum ipsa originis ratio ueterem arguit muneris huius dignitatem: uulgato namque consulari honore: quem. ro. plebes per summam contentione optimatum factioni extorserat: senatus contra miro studio adnixus obtinuit: ut unicus magistratus ex suo ordine crearetur: penes quem: & publici & priuati iuris esset potestas: huic curulis sella data: trabea: cæteraque fere ornamenta: quibus consularis dignitas instrueretur: numerus fascium diminutus: ut sex lictores illum non duodecim: ut consules præirent: quique æmilio paulo iberiam ex prætura sortito publico decreto duodecim datos scribat plurarchus: pompeius festus prætores eosdem olim fuisse suspicatur: qui & consules fuere: liuius haud obscure demonstrat eos: qui publicos olim ductarent exercitus una a maioribus prætores appellatos: quo factum sit: ut & prætorium imperatoris tabernaculum sit dictum: & cohors prætoria: & castrensium porta: ac non nulla huiusmodi alia hinc non aliunde nomen sint sortita.

De prætorii muneris Incrementis.

Erunt quia ab initio inter ciues ius tantum dicere sit solitus: iccirco urbanus dictus est: procedente uero tempore cum peregrinorum multitudo ingens petendi iuris causa in urbem afflueret: neque prætor unus causarum turbæ par esse uideretur: alter ab eo prætor creatus est: qui ab ipsa dicendi iuris ratione peregrinus est nominatus: superante demum multitudine eo usque eorum numerus est auctus: ut duo de uiginti quandoque suis se tradantur: & enim sicilia: sardinia: & hispania prouinciis factis totidem ferme quot prouinciæ essent: creati cepti sunt: cornelius sylia quattuor numero adiecit: per quos de sicariis & paricidiis questio haberetur. c. cæsar duos: qui rei frumentariæ præessent augustus & claudius princeps numerum uariasse dicuntur hæc: & pluraque alia: ii qui de urbis magistratibus scripserunt: ut præesse ita non incite tradiderunt: liuius auctor grauissimus tantum prætorum numerum nullo quod sciam loco retulit: nec plures apud illum fere creati solitos reperio: quam prouinciarum numerus postularet duobus duntaxat numero adiectis: quorum hic urbanam iuris dictionem: ille peregrina haberet: sed inter omnes constat tam eos: qui romæ essent: quam qui in prouincias proficiscerentur sortiti dicendi iuris ab initio potestatem habuisse: si quidem qui foris rempu. administrabant: aut per se: aut quod sæpe euenisse crediderim: si maiore aliqua bellum cura occupati fuissent: id munus per legatos obire consueuerunt. scio ego eos: qui hoc munere postea functi sint a non nullis: non prætores: sed præsides uocatos: nos uero licet hæc: quæ breuiter tradituri sumus ad omnes: qui ius ubique dicant: æquæ attinere sciamus: rationem tamen loci in quo hæc scribimus: secuti de prætoris officio libellum in scribendum duximus: sed iam ad præcepta transeamus: deque ipsius magistratus electione: quamquam id liberi populi: aut principis sit officium. primo loco differamus

De Electione Prætoris.

Vi magistratus huius electionem habituri sunt: si prouinciæ & ei: quæ eliguntur: Consultum uolunt: utriusque enim uelle debent: si reipublicæ cuius imprimis ratio habenda est: ingenium & ætatem in competitoribus spectabunt: nam qui diuitias: & nobilitatem sequuntur: superbiam & avaritiam comites futuro prætori destinant: nunquam enim satis expletur habendi sitis: sed ita sane euenit: ut quanto plura quis habeat eo maiore habendi: ut satyrus ait: laboret cupiditate: quod ipsum non solum pro-

uinciae: sed reipublicae quoque perniciosum esse consuevit. M. crassi exitus id oli declarauit: est praeterea quae non uidetur in stulto: & insolenti ingenio domestica nobilitas nihil aliud quam itolerabilis superbiae materia: quam nihil in iis: quae res publicam gerunt esse potest odiosius: uerum non ita haec dicimus: ut tutius obscuro loco natis quam nobilibus prouinciam committi existimemus: quo nihil dici posset sepius: sed si alterum in suffragiis secuturi simus ignobilem uirtute citius probemus: quam furiosam nobilitatem: magis continentem paupertatem quam rapacissimas diuitias: nemo alioquin non plane uidet domesticum splendorem: periosamque suppellectilem ad magistratus estimationem augendam: haud mediocriter spectant: redeo nunc ad ea: quae in primis ipsa electione aduertenda duximus: si igitur pacata erit prouincia: quae totum ferre praetoris officium in iuris dictione: atque forensi uera uersabitur iure prudente: & moderatum ferocissimo: cuique praetuleris seuerum: & grauem: uiolentum: ac pertinacem: gaudet praetoris comitate forum non minus quam martio uigore: militia nulla est uirtus: quae magis ualeat ad conciliandam forensis turbam auram: quam praetoris comitas: Comitatus dico: quae non omnino grauitate careat: aetas quoque diligenter spectanda est: Vt. N. iuente temeritas ita senii perpetua est comes prudentia: Sed ne hoc ipsum quoque ita asserimus: ut omnino negemus posse fieri: ut aliquis sit idem senex & stultus: Contra iuuenis & prudens: Verum. n. uero aliquid uideri putandum est illos quosque: quibus lege cautum est ne ante certum tempus consulatur aliquid ipsum: cuiusquam demerere: certe aliquid censebatur esse oportere in eo: quae rei publicae praesent: Quod res nulla praeter aetatem ipsam praestare possit: Sed res ipsa non ita semper habet: haud enim minus natura interdum ipsa hominis peccat quam aetas. Marcus marcellus quem iam sexagenarium esse ultra modum pugnantem cupiditate laborasse dicit: quippe cuius colloquia: studium: consilia: atque ipsa nocturna: ut plutarchus tradidit isonia eo spectarent: ut iusta acie cum hoste confingere liceret: quae iuuenile studium ut in homine parum ob grauescentem aetate ad pugnam idoneo temeritatis uicio caruisse: nemo quidem dixerit: sed ultima eius expeditio id facile declarauit: quae non illi solum: sed collegae quoque ipsi pernitiosa fuit: quam rex gestarum gloria id uitium in eo homine merito celauit: quae in M. crasso: cui paulo ante mentionem feci: & C. flaminio quae res publicam ad transiendum praecipitauerunt: euenire non potuit. Contra scipio ille quae maior affricanus: est cognominatus est: quem per aetatem adhuc non liceret reputare capere. Hispaniam tamen extra sortem adeptus eo consilio prudentia & maturitate prouinciam administrauit: ut breui tempore carthaginenses quattuor eorum imperatoribus: quattuorque exercitibus suis: fugatisque ex utriusque hispaniae possessione deiecerit huius adhuc pene adolescentis est uox illa notissima malle se ciuem unum seruari: quam mille hostes perdere: non immerito igitur eius indolem mirantur hasdrubal suspicatus dicit: quantum periculi non patriae solum: sed uniuersae quoque aethiopiae ab eo uiro imineret uerum haec eo redunt ut neque sepe hac aetate temeritatis dantem: neque illam omnino absoluerimus: habebunt itaque horum: quae diximus rationem: quae magistratum: aut suffragio: aut priua potestate creaturi sunt: & ut res omnem breuiter colligam: pleno erit functus officio: quae quantum in se fuerit: dabit opera: ut huic prouincia dematur: quae huiusmodi uirtutibus sit praedita: quae ad id munus obeundum maxime uidebitur necessaria: gratiam omnino abesse uolumus: quae: ut in omni publico negotio periculosa est: ita in hoc periculosissima: sed iam de primo ipsius praetoris officio dicamus.

De Prouinciae Optatione.

Ratoris designatione uulgata: is quae populi senatus ue: aut principis beneficio prouinciam adeptus est: si prudentis uiri officio uti uolet: haud continuo purpuram: ut sic loquar: & fasces arripit: oblatam dico dignitatem non temere adibit: sed quem iis uide honor oblatum est: gratias egerit: postulat sibi tempus dari ad deliberandum: sit nec ne prouinciam aditus: quae si e reipublica: suaque esse cognouerit id facere: paratum se esse dicat eorum uti beneficio: iterum uero secum reputet: quantum oneris sibi ex futura prouinciae administratione emineat: consideretque diligenter terram situm: graui ne sit caelo: an salubri consideret mores: & ingenia incolarum: quae interdum magis noxia sunt quam caelum: quae si nesciat ex aliquo iterum quae eorum non ignarus sit: discere curabit: consideret terram statum pacatum ne sit an bello obnoxium: sed haec his praecipitur: quorum magis interest: quam reipublicae prouinciam capessere: cum itaque haec omnia diligenter secum prospexerit: tum se ipsum metiri incipiat: ingenium: mores: doctrinam: corporis firmitatem: ac si se parum futuro muneri cognouerit: atque tale: ut quantum hominis prudentia

praestari possit: pulchre sit puincia obiturus: quādo nō solū nobis nati sumus: ut praclare a platone scribitur: sed patria ipsa nostri ortus partē sibi uendicat: partē amici: rectius is (quis nō uidet) in luce hominū: atq; in ea humanæ uitæ parte uersabitur: in qua multis utilis esse possit: sibiq; & suis splendore cōparare: quā publica cura solutus in priuato ocio senescere: praclare quidē id fecerit: Sed illud quod dicā adhuc praclarius: Si se ob lato muneri nō idoneū senserit. Nā qui melius se uno cognoscere id possit: ē nemo: dela tā sibi dignitatē repudiabit: excusabitq; interim aliquid qua propter appareat magis nō potuisse: Alieno uti beneficio quā noluisse: Veneti ut prudentissimi in gerenda republica: ita in illa adeunda uerecūdisimi hunc morē publice: priuatimq; in iis seruare solēt: quid quod parū Ciuilitate: contraq; morē patriū facere putarēt: qui in huiusmodi deliberationē nō certū sibi tempus depoposcerit. Cōsulet itaq; nō sibi solū: sed reipublicae quoq; atq; illorū etiā aestimationi: p quos electio facta est: nō. N. dānare uidebit alienum de se iudiciū: qui uenietum hunc morē diligenter seruauerit. Est. N. ut uerecundiae plen⁹ ita & necessarius:

De Delectu Praetoriae Familiae.

Igitur prouinciā receperit: illd' omnium primū curabit: designatus praetor: ut eorū: quos ex praetoria: ut dicitur: cohorte eē uolet: mores: & uitā diligēter teneat nec quēq; (si fieri pōt) sibi comitē destinet: qui nō sit idē & notissimus: sitq; talis quē neq; quæstus ullus: neq; priuarū cōmodū ab officio possit auertere: cui ob spectatā fidē: negocia: & multa: & magna tuto cōmitti queāt: uellē ego omnes: si fieri possit: innocētissimos esse: si minus ab his quorū opa in administranda puincia praetor usus ē: peccandi uolūtas: ut absit oīo oportere dixerim: sint dico ita instituti: ut si p occasionē deli quere possint: nolit: possunt oculi: frōs: uerba nos fallere: lōga cōsuetudo uix potest: sint itaq; multa prius familiaritate noti: quib⁹ dignitatē suā cōmiserit ptor: uerū qa nemo ē: ut uulgo dī: q oīo uitio careat: satis eos p bōs duxerit: quos neq; supbia neq; auaritia laborare senserit: quarū altera humanitati: Altera abstinentiā inimica ē. Necessitudo & grā in hoc quoq; parū ualere debebūt: ille necessitudinibus lōge alios atēire putetur: qui sua prudentia humanitate & innocentia praetoriā dignitatē maxime & tueri & augere poterit: & quia potest: uelit.

De Praetoriae Familiae Cultu.

Erspiciet mores suorum: ut diximus praetor: sed nec cultū ipsum oīno neglexerit: qui nō tā supb⁹ & sumptuosus q nitidus & decēs esse debet: & breui talis: qui magis gratiā cōciliet q inuidiā: hoc quoq; de domestica supellectile praecipēdū puto: nemo amat: quā i alios suspicit: & mirat: ut ignis semp summa petit iuidia: q̄q si qd eiusmodi ē: ut iuidia carere possit. Nā nō oīno negauerim aliqd eē: q i alio mirerur: & amem⁹: luxriā tamē unī famulātē nullus unq; ualde amare potuit.

De Comitatus Moderatione.

Vū ita omnia diligēter puiderit: atq; i puinciā pficisci parat: nō iprudēter fecerit: si ex cognatis & necessariis: q officii grā eū seq uolēt: aut nullū: aut q paucissimos secū ire pmiserit: ne imodic⁹ ille comitat⁹ sit grauis iis: q ueniētē i puincia praetorē: aut publico: aut priuato sumptu excipere cōsueuerit: i hoc quoq; uenitorū modestia satis qdē spectata ē: qppe qui uno: aut altero ad sūmū ex oī necessariorū numero admissio. Cæterū his cōtēri: quorū ministerio puinciā administrat cōstituerūt: minime graue suū accessū cuiq; esse patiūt.

De Praetoris officio: in prima Cōgratulatione.

Dita uero puincia: qa primores ciuitatū & oēs fere: q i lucæ hoīū uersat. studiose ueniētī illi se obuiā effūdūt: tū primo cōgressu iter ipsas cōgratulationes: q̄ maxie poterit uultu: uerbis: gestu: circūfusā turbā i acipitē comitatis: suae ac saueritatis opinionē adducet: habeāt ab initio: q simul amene in eo & reuereātur: ubi uero p̄gredi urbē uersus cōeperit atq; aliquis: ut assolet: ex principib⁹ Ciuitatis: pxim⁹ adgrauerit: nō grauabit: imo p negocio nō paruo habebit eū ad se uocare: quē si: aut phama pri⁹: aut ipō alloqo (Nā ut æra tinitu ita hoīes sermone noscunt) prudētē rerūq; hu

manare nō iperitū nouerit: tū ex illo p specie mutui sermonis nō pauca de rōne: & statu puiciæ: deq; ciuitatis morib; itelliget: qd̄ ipm̄ si ad futurā administrationē non multū cōferet. haud qd̄ aliqd̄ nō pdesse poterit.

De prima cōcione p̄toris.

Ed quū urbē igressus fuerit: atq; i p̄torio siue i foro p cōciōe steterit: sceptrū & reliq; dignitatis insignia sumptur; nō ab re fuerit: de mō suæ futuræ administrationis aliqd̄ disere: quo aīo: quo cōsilio: q̄ deniq; rōne sit puiciā administraturus: seq; nil antiquus habiturū: quā ut prius mos: leges: iustituta: atq; oīa seruent: qb; puiciæ: & ciuitatū regimē: & moderatio ad eā diē steterit: recte iudicata: prudēter decreta: ac cætera scā: dictaq; optimi cuiusq; uel eoz; i primis: quos ipsis puicialib; q̄ charissimos fuisse senserit: tū laudabit maxie: tū eoz; se æmulū futurū declarabit: pderit q; nō uidet huiusmōi cōcio nō solū ad cōciliādā benignitatis & iustitiæ phamā. Sed ad eloq̄nriæ quoq; opinionē quā hii: q; i foro uersant: i Magistratib; nō solū laudāt: sed lōge etiā suspiciūt: & reuerēt: nec īmerito nulla re magis cohibet forēsis temeritas: q̄ pene tota in garulitate uersat. q̄ tēpestiua p̄toris facūdia.

De domestica Admonitiōe.

Illa demū cōciōe: quū se i p̄torium receperit continuo domesticos: q̄i secretiori adhibeat cōcioni: & q̄ pte puiciæ cuiusq; opa uti uolet: demonstrabit inibi cōiugē (si cōiugē habebit) liberos & reliquā familiā monebit: ea rōne puiciā sibi demādatā: ut illi nō solū p̄sit: sed p̄sit et: ac q̄tū i se fuerit: oīum cōmodis cōsuletur: uelle se monereq; p̄de neq; eoz; putet i puiciā a se ductū: ut ipiū i quēq; exerceat. Sed potius: ut suæ sit uolūtatis minister: ut itaq; cōiunx: nō solū nō pegrinaberis p puiciæ oppida: & cōuētus: sed ne i uulgas qd̄ exieris: nisi sacroz cā: nec siqd̄ uideris i puincia: qd̄ tuos delectet oculos: Delectasse placuisse ne dixeris: ne i suspiciōne uenias uoluisse te dono & grā cōseq; qd̄ apte cōcupieris. Afferent tibi munera fortassis nō pauca: illa meo i ius su nō mō nō attigeris. Sed ne respexeris qd̄ illustriū uiroz; ignobiliūq; matronas: q̄ officii cā ad te uenerit: benigne liberaliterq; atq; uno uultu oēs accipito. Nulli; aduersos rumores admiseris. De fama huius uel illius minime laborato: neq; ornatus corporis is sit: q̄ nobis inuidiā parare possit. Deniq; me p̄tore te eā geras: quā i priuata fortuna gere-re cōsueuisti.

De monitione liberorum.

Iberi autē tui sexus a te cōtinētiā: & sanctitatē dūtat: mares nō gladiatorium ludū: nō cōuētū imoderatoz; iuuenū: n̄ triuiales tabernas frequētēt: nō thermas occasiōe (ut fit) lauādi nō ganeas: & cauponulas: ubi eos uenenū potius: q̄ merū potare optauerit: sed sapiētia: aut dicēdi magistros studiose colāt: illoz; lateri hæreāt: aut si ætate p̄uecti id facerē erubescūt: aucupia: & uenatiōes exerceāt: forū nūq; nisi festis dieb; n̄iq; aut deducēdi: aut reducēdi grā igrediant. Ambitiosas affectatiōes fugiant ne alterutrius partiū eo obseq̄o haberi icipiāt.

De Monitiōe Legati.

Egatus n̄ iura ac leges itueat: has mihi sibiq; oīum ciuiliū actionū duces destinet: hoc ipm̄ p̄torii p̄fectus sibi statuēdū sciat. Reliq; apparitores nō obliuiscēt se n̄ræ uolūtatis ministros a me ductos nō puiciæ p̄sides: quoz; q; eo magis grā: fide: & auctoritate penes nos ualebit: quo maior fide: studio: & inocētia erit p̄ditus. Cæteri uero nisi in officio p̄titerint: cū neruis & carcere re eis futurā denuncio.

De Apparatu Bellico.

Ac salubri usus admonitiōe: si puicia suspitiōe belli laborauerit: de p̄sidiis. Cōmentu & urbiū munitiōe cogitare icipiet: hæc prim p se: p̄tm p uiros fidelissimos: atq; eosdē ipigros q̄ celerrime poterit obeūda: curabit. Speculas præterea oportunis locis statuet: exploratores ad p̄sentidos futuros hostiū motus destinabit: & breui oīa impigre puifa uolet: q̄ ad cōmissæ puiciæ salutē attinere uidebunt.

De iuris Dicundi ratione.

Ecūdū hæc: q̄ dixim; ad forēsia officia aīum adiiciet: atq; oīum primū curabit illud: ut i dicūdo iure. Sit summa seueritas: eā (Dico) quā: neq; grā ulla: neq; odiū uariare possit: huic summa grauitas adhibēda ē: q̄ nō grā solū: sed suspitioni et resistat: facilitatē quoq; ad hæc regro: i audiēdo: i decernēdo lenitatē: diligētiā i disputādo: ac satisfaciēdo: esset: quis nō uidet: ipsa seueritatis facies dura nimis & aspera: nisi

quibusdā humanitatis mitiget cōdimētis: xenophō ille socraticus quū optimi īperii effigie exprimeret tāq̄ p̄cipuas uirtutes ī eo: q̄ aliis p̄sit: grauitatē cū comitate cōiūxit: qd̄ prudētissimus p̄his non fecisset: nisi illoꝝ neutrum sine altero rectae administratiōis officium ī plere posse credidisset. Erit itaq; p̄toris iurisdīctio grauis & saeuera: sed quae his uirtutibus non careat: quibus sublatis nullum humanitatis officium constare potest.

Qualis esse debeat praetoris uultus: quum ius dicat.

Vid: qd̄ iudicis ī adulabile oris habitū: uulgo dānari uideo & q̄si pro execrabili haberi: q̄re Chrisippū aliqd̄ uidisse putādū ē: q̄ iustitiam ī illis libris: quos π̄πει καλοῦ καὶ ἰδωνῆς: idest de hōesto & uoluptate scripsit: neq; humili: neq; atroci aspectu: sed reuerēda quadā tristitiā dignitate nō obscuris uerboꝝ colorib; figurauit: quo filo illi; simulacrū cōsumatissimo ope expressum hodie Hunnicenfi foro uisitur.

De iracundia frenanda.

Racūdiā quoq; cū ab oī p̄toria actiōe: tū īprimis a tribunali ipso abesse oportet arbitror: q̄ppe quae recti iudicii ueꝝ tricariū dici pōt: nihil ē. N. qd̄ magis a suo officio hōiem dimoueat: q̄ is affectus: q̄ un; uere a stoicis dictus ē: nō trahere mētē hōis: sed p̄cipitare. Intēpestiuas igit̄ causidicoꝝ īterpellatiōes odiosam dicacitatē: Alterna iurgia: Amarissimas exprobratiōes: idigna forensiū linguā: cōuitia: cōstanti saeueroq; oris habitu: hōnestius q̄ iracūda aliqua obiurgatiōe castigabit: ī obiurgationē uel iustissimā reclamabūt fortasse temerariū rabulā: ī eā uult; moderatiōem: nisi stultus aliquis & temerarius reclamabit nemo.

De matura causarum cognitione.

Vdiciū nullū: aut decretū temere interposuerit nec p̄ legatū: nisi cā p̄spicue cognita īterponi patiet; ī quo nō grām: nō metū: nō emolumētū ullū: nō hōis cuiuspiā dignitatē: nō suā: nō alienā opinionē: sed iura: leges: & aequitatē respiciet: has duces quoad usq; uolet: sequet; uelle at̄ debebit semp; q̄q̄ nō negaueri posse fieri praua quadā callidāq; iuris īterp̄tatiōe: ut cū iure agi uideat; tū apta agat̄ iniuria: unde illud sūmū ius sūma iniuria: huic fraudi p̄toris doctrina & prudētia occurrat necesse ē: ne cū se ius seq̄ credat prauā: & inhumanā: ut sic dicā: oratoris alicuius p̄suasione sequat;. Si eruditus fuerit iuris: scīā dico peritus: a recto iudicio: si uolet: nō recedet: nec eū trāuersum (ut dī) traxerit q̄spiā. Veꝝ si is erit: q̄ p̄ iuris incitiā facile decipi possit: q̄a qd̄ sit rectum: nō oīo ītelligat; tū legatū: ita enī a maiorib; appellatū existimo: quē nūc uicariū appellari uideo: idētidē moneat: ne qd̄ temere agat; qn̄ diligēter potius: matureq; p̄spiciat; ubi lateat ueritas: latet. N. nō nunq̄ nō tā sua natura q̄ argumentantium calliditate.

De callida iuris interpretatiōe euitanda.

Arcus Cato cēsuit carneadē academicū romā ab atheniēsi b; missum: ad oropiam cām orādā nullo pacto ī curiam admittēdum: qm̄ illo uiro argumētate ītelligi nō posset: ubi lateret ueritas nec īmerito. Nā multis iuris doctis audiētibus ī uestibulo curiae ad ostēdendā & īgenii & eloquētiā facultatē acri dīsp̄tatiōe ostēderat nullā eē iustitiā: qd̄ si uir ille sapiētissimus ueritus ē uniuersum senatū un; acuta dīsp̄tatiōe posse decipi: qd̄ mixt; si uel sapiētis ēt p̄toris mētē: a frequenti oratoꝝ cātu q̄nq; circumueniri posse suspicemur. Maturabit igit̄ nō p̄cipitabit iudiciū suum p̄tor: nihil temere decernet. In cunctis nō ab re fuerit assidētis legati opinionē sciscitari nescio: ēt antutius fuerit: hōnestiusq; illi multa delegare: in quibus acri denunciatione demonstrat p̄tor uelle. Iubereq; se iuris & aequitatis in offensam formulam seruari.

De moderata animaduersione.

Vndē pene tenorē ī puniēdo seruandū credideri: quē ī dicūdo iure oportere diximus: nisi qd̄ iracūdiā nō mō frenari: sed excuti ēt atq; lōgissime ab eo ablegari oportere arbitramur: q̄ supplicium de aliquo sumpturus sit: nunq;. N. Iratus: ut p̄clare a Marco Tullio dī: q̄ ad iudicādū scelus accedit: mediocritatē illā seruabit: quae īter nimum: & parū ē: quā p̄ipathetici iure laudāt: sed quo pacto hāc ī aliquo reperire possint: ipsi uideāt; q̄ iracūdiā p̄petuā dāt hōi comitē: qua nihil moderatiōi magis cōtrariū eē pōt; sint itaq; legū similes: qui ad puniēdū accedūt: quae ad ultionē nō iracūdiā: sed aequitatem

gate ducunt: memineritq; simul duas oīno eē: ut Platōi placuit puniēdoꝝ scelegꝝ rōnes: aut ut is ī quē aiaduertit: corrigat: ac melior fiat: aut ut exēplo cæteris sit: q; sōtē male af-
fectū cōspicati præ metu reddant meliores: cuius aiaduersionis genus græci τιμωριαν
idest poenā appellāt: qdē uero in quibus est anneus Seneca tertiā addūt causam: ut subla-
tis malis cæteri tutiores fiāt: quū itaq; pdesse uelit is: q; ad puniēdū accedit: ira oīno eū
carere decebit: q; affectus omnis officii īpatiētissimus ē: sit itaq; uultus p̄toris ī ip̄a aiad-
uersione q̄li sapiētē eē oportere ex p̄sona sua Plutarchus ostēdit: is. N. ut gellianus ille tau-
rus diserit: quū seruū neq; ac cōtumacē flagris admouisset essetq; ab eo increpitus: quod
ira ductus aduersus quā multa disputasset ī eo libro quē ἄπο γινῆσθαι. i. de nō irascē-
do scripserat: plurimis se plagis mulctaret. cui ille leniter & uultu minime turbato nun-
qd ego quū tu uapulas irasci tibi uideor: ex uultu ne meo: an ex uoce: an ex colore: an ex
uerbis correptū eē me ira itelligis: mihi qdem ut opinor: neq; oculi truces sunt: neq; os
turbidū: neq; īmaniter clamo: neq; ī spumā rubore uē efferuesco: neq; pudēda dico: neq;
poenitēda: neq; oīno trepido: aut gestio q; oīa signa sunt ei⁹ q; ita affectus sit: talis inq; sit:
neceſse ē puniētis uultus: sed nō sātis id erit: nisi aius quoq; hoc affectu sit liber: Plato ī
cōtumacē seruū aiaduersurus: pulsassem te iqt: nisi iratus essem: putauit uir ille ueritatis
Amicus: nullo pacto ab irato animo modum ī ultione teneri posse.

De Sæueritate in Animaduersione seruanda.

Ed quū h̄ disputo irāq; oēm ab huiusmōi p̄toria actōe excludo: sæueritatē tñ nō
mō nō tollēda: sed adhibēda quoq; cēseō: q̄q; nescio quonā mō q; facili⁹ cohære
at ciuilib⁹ actiōib⁹ q̄ his: de qb⁹ loquor: ut ī illis comitatis cōdimēto gaudeat:
ī his uero tota ī rigore iustitiæ exeat: sed nō uideo q̄ rōne q; sp̄ia hūanitatē obliuisci pos-
sit: difficile ē. N. ut Pyrrho ille heliēsis dixisse tradit: penitus hoīem exuere: ego ut dicā:
qd sentio nō hoīem: sed īmanissimā belluā iudicabo: q; alieni supplicii cupiditate teneat:
q; iter amarissimos gemit⁹ & p̄funda eoz q; torq̄nt⁹ suspiria: si nō saltē aīo moueat:

De quæstione.

Ebet: fateor q̄stionātis uultus clemētia obliuionē: præ se ferre q̄ diu sit ī reum
agēdū: ne si initor iter iā appareat: misericordia fiducia adductus p̄ster negare:
qd̄ aliq; lōgioris cruciat⁹ metu fuisset dicturus: ueꝝ spectāda est cā: q; pp̄ ille
adhibet⁹ sit: q̄stioi spectāda uita: mores: īgeniū: & ī primis corporis firmitas: q; oīa nō ob-
scure demōstrāt: q̄ tū cuiq; istādū sit: at repti sunt: q; cruciatoz fletu: & eiulatu nō mino-
ri uoluptate afficiāt: q; suauissimo aliquo tibiag; cātu hos ego ueri⁹ tortores q; p̄tores
appellādos cōcederē: uēdicet itaq; ī hac quoq; p̄toris muneris p̄te sibi locū humanitas: q;
sublata nō ē: cur q; sp̄ia uere hō dici possit. summa aut oīum hæc ē: ut nullā putem⁹ eē p̄
toris actioē: ad quā hūanitati: & clemētia nō pateat accessus: sed iā nimis lōgo fortassis
sermōe: h̄ q; ad forū attinēt executi sum⁹: nūc ad domesticū īstitutū redeam⁹: & pauca: q;
adhuc de p̄toris offō dicēda sunt: breuiter absoluam⁹.

De hūanitate domi seruāda.

Vēadmodū sæueritas ī forēsi luce p̄mariū iter p̄torias uirtutes sibi locū uēdi-
cat & merito ē. N. p̄petua iustitiæ comes: ita hūanitatē quū ī p̄toriu uerū ē: sic
illa q; cæteris dñet⁹ affectib⁹: hæc faciliē ad p̄toris cōspectū oib⁹ paret accessū:
pateāt ostia: & aures q̄relis oīum: tā diu q; dicat q; diu diceſ uoluerit dūmodo is sit: q; p̄
se sciat dicēdi modū iueniſ: nulli⁹ īopia: aut solitudo forib⁹ illis excludat: oīa plena sint
māsuētudinē & hūanitatē: nemo illic tristis abeat: qd̄ eoz q; aliis p̄sint p̄priū ē curare:
ut Titus ille Vespasiani fili⁹: q; p̄ manū a p̄re traditū orbis īpiū māsuētissime administra-
uit: diceſ solebat: cui⁹ rei adeo studiosus fuit: ut oīum cōsensu hūani generis delicias ap-
pellatū qdē scripserit: sint appitores: & domestici oēs tales: q; domi credāt habē: unde fa-
cilitatē: māsuētudinē: & modestiā discāt.

De moderatiōe domesticoz.

Ed qa parū erit p̄torē eū eē quē dixim⁹: nisi his quoq; uirtutib⁹: q; illi & publi-
ce & puati apparet: sint p̄diti: iccirco idētīdē admonēdi sūt: neqd̄ auar supbe ar-
rogaterue faciāt: tātoq; īpēli⁹ siqd̄ deliqr̄int puniēdi sunt: & ī suo officio cōtri-
nēdi: q̄to eoz natura ex dignitatis īsolētia p̄nior ī hæc uitia esse solet. nulli cōuiciū fa-
ciāt: nullā humilitatē cōtēdat: a nullo p̄ciū: aut munera accipiāt: tā diuiti q; paupi ad p̄ro-

re aditū patefaciāt: sciātq; se ministros eē & nō: q̄ i quēpiā p se exercere hēant imperiū:

Quid cuiq; credendū sit.

Orum cuiq; tantū credendum est: quantū eorū fides postulat: ut quisq; optim⁹ fuerit rept⁹ ita dignissimus iudicabit: cui multa & magna credāt negocia: sed ut hos publice priuateq; administratōi recte admiseris ita eos: q̄ a flagitio non abstinebūt q̄ rectissime arcueris: cato ille: q̄ uticēsis cognominat⁹ ē: quū i cyprū puiciā q̄stor uenisset: repudiato suorū ministerio multa p se se obiisse dicit: q̄ illis aut tuto cōmitti posse arbitrabat: sapiēter hercules haud. N. recte alienā phamā ei credideris: q̄ suā facile contēpserit: sunt itaq; identidē admonendi: ne quid domesticorū consiliorū i uulgus referant: in quo uicio pene assidui sunt omnes: q̄ illustriū uirorū aedibus uersantur: est. N. ut satyrus ait lingua mali pars maxima serui: sunt itaq; nonminis solū: sed uerbis etia & uinculis (si op⁹ sit) coercēdi domestica qdē disciplinas magis q̄ nra filētū iponet: catonis illi⁹ maioris serui sēpi⁹ rogati qd domi fieret: semper se nescire respōdisse dicūtur.

De annulo praetoris.

Ec anulū quoq; his recte cōmiseris un⁹ scriba sit illi⁹ custos: scribe digito & tuti⁹: & honesti⁹ q̄ serui: aut apparitoris alicui⁹ spectabit: q̄q̄ ne huic qdē nisi cū op⁹ ē: tradēdū dixerit: debet. N. anul⁹ nō alienae mētis: sed illi⁹ solū cui⁹ ipiū ē: esse testis.

De Prouincialium assentatione euitanda.

Itādē ad hęc puincialiū studia & assentationes: qb⁹ admissis nihil esse potest uis: q̄ rei publicae p̄sunt perniciosus: frons ut dixim⁹: oculi: uult⁹ p̄sepe mētium oratio uero sēpissime huiusmodi hominibus aures: haud q̄q̄ p̄bēdā sunt: eoz adulatio: aut nō audiēda: aut si audiueris leuis existimāda nō pauci repti sūt: ac quotidie reperiūtur: q̄ uanis huiusmodi opinionibus inflati in turpissimos plabūt errores: nec tū uelim eos apte damnari: aut eum ignominia repelli: sed in moto uultu: aut paulū ex porrecto labello: oculoq; pene risū significāte audiri: ita inq̄ ut quū multa i gratiā fuerint locuti: nullā sciant se fecisse fidem: nihil p̄fecto est: quo magis id uitium frigeat: quam si se leuitatis dānari sentiat: metietur se ipsum p̄tor: nec se ut sapiēs satyr⁹ ait extra q̄sierit: haud. N. difficile erit: quū omne suae administrationis rationē diligēter reputauerit: iure ne lauderetur iudicare.

De Delatoribus audiendis.

Ari acrimonia & sēueritate delatores audiendos dicerē: nisi q̄ iis rei publicae p̄ causa seri⁹ accipiēdi sunt: deferūt nō nūq̄ ea q̄ & si uana iudicari possūt ab illis tamē: q̄ publicā gerūt p̄sonā ne sui muneris uideātur obliti: q̄si p̄ ueris sunt recipiēda: q̄ si ea quae delata fuerit talia sint: unde periculū puincia: aut ciuitatū alicui: aut maiestati iminere possit: matura iqsitione cognoscēda sunt: leuia uero: & q̄ cognoscere uelle: nullū sit ope p̄ciū oīno dissimulāda.

Quae Familiaritates recipiēdae sunt.

Os in uero familiarium numero haberi nō dedignabit: nā nō pauci haberi cupiēt a qb⁹ nihil praeter gratiā: & beniuolētiā spectari cognouerit: cognosceat aut id poterit ex eorū uita morib⁹ & fortūa: nec quēq; temer admiserit: imo uero nullū nisi q̄ tā se puicia abeūtē amatur⁹ sit: q̄ ab initio fuerat pollicit⁹: multi sordidi hoies sui cōmodi causa sub primā administrationē magistratuū studiosissimi uideri cupiūt: fatagūtq; oī officio illis gratificari: q̄ simulatū studiū mox cū ipso regiminis p̄cessu turpiter senescit.

De muneribus non omnino capiendis.

Vnera q̄ speciē qdā aucupii habere creduntur: aut nulla: aut q̄ paucissima accipiēt eas: scilicet: q̄ oīno suspiciōe carebūt: si qdē donātis uolūtate: & studio cognito facile & ipa datorū numerū dephendit ratio: uerū parū fuerit suas man⁹ ab huiusmodi illecebris cōtineri: nisi uxor liberi ministri quoq; id fecerit: atq; ab oī munerē nō man⁹ q̄ a cadēti ferro abstineat: sordescat. necesse ē oē ferme lucrū huic q̄ ex puicia uult icolumē phamā reportat: q̄ nullo alio uicio facili⁹ piclita q̄ auariciae suspitione: simul quoq; illud meminerit q̄ praclar a platone scriptū accepimus oportere eos: q̄ rei publicae p̄sūt: sic ciuium utilitatē tueri: ut qcquid agūt: cōmodorū suorū obliti ad ea referant: sapiēter qdē nemo. N. & sui & alieni cōmodi aequē studiosus fuit: unq̄ obliuiscatur (opus est) omnis domestici emolumēti: qui suae phamae uult consulere. C. gracchum

gloriarī solitū accepimus sacculos: quos pecuniā plenos in puinciā detulisset se domū uacuos reportasse.

De Factionibus Cōpe scendis.

Iuiles discordias superba: odiosaq; factionū nomina: quæ magnas sæpe ciuitates euerterunt: aut imperii maiestate tollet: aut si ita sint: ut inueterata odia tā cito tolli non possint: nō ab re fuerit prætorio edicto: sæueraq; animaduersione ad tēpus cōsopire: mira quis nescit opus erit prudentia ad hoc ipsum: quod dicimus cōsequēdum: sed maiore quadā cauendū est: ne quandoq; cōmissa puincia fame: aut peste laboret: dixissem: ne laborare incipiat: nisi alterū præstar diuinū sit potius q̄ humanū: satis uero cōsuluisse uidebitur: q̄ alterutrā pestē si nō illico ortā: nō tamen adhuc grassantē cōsilio & diligentia oppresserit.

De Prouinciæ Iustratione: & ultima satisfactioe.

Ec interim grauabitur intra ānuum munus semel ac sæpius: si opus sit oppida municipia & cōuentus puinciæ circuire: nec magno ad hoc utetur comitatu: ne aut ob nimium sumptū sit ciuitatibus eius accessus grauis: aut nimis formidabilis: quod nō modo nō iocūdus esset: sed odiosus etiā: oderūt. N. quæ metuunt: ut est apud henniū: quin potius sint oīa humanitatis plena: null⁹ terror: nisi malis prætendat: q̄ uel ipsū sæueritatis: & iustitiæ nomē p̄stare poterit: reliq̄ moderationis plena eē oportet intelligat oēs eū: ut custodē: nō ut tyrānū: ut hospite: nō ut exploratorē: & publica: & priuata tecta subire cato ille senior: cui⁹ nup̄ mētionē feci: cū sardinia p̄tor urbes adiret: sine rheda adisse dicit publico uno ministro sequēte: q̄ uestē ferebat & tribulū: quo rē diuinā faceret: sed quū aliq̄ ob sæuerā aniaduersionē eēt oīb⁹ formidolosus: ei⁹ tamē access⁹: ut modestiæ erat & cōrinctiæ plen⁹: ita oīb⁹ iucūdisim⁹: demū circūactō āno ante q̄ puincia decedat: & se & suos oī alieni ætis onere exoluet: uoletq; & publice & priuati oībus satisfactū: quū itaq; hæc oīa p̄stiterit: optimi p̄toris fūctus erit officio: eximiāq; ex ipsa prouincia laudē omni quidem triūpho præstantiorem merito reportabit Telos. M. Anto. Sabellicus Magnifico & Præstati Viro Marco Antonio Mauroceno Patritio Veneto: Equiti Splendidissimo. S.

Verūt ad hūc diem nō pauci maurocene uir clarissime: qui te celebri doctorum hominū cœtu: circulisq; frequērioribus: q̄b⁹ si quādo per ociū datur oportune admodū insereris: sæpius p̄dicantē audiues: post duo p̄clara naturæ munera: q; & homo: & quod p̄ximū illi est: in libera esses ciuitate nat⁹: nihil maius te habere: quo nomine deo optimo maximo gratulari oporteat: quā q; ac potissimū tēpestare nasci cōtigerit: qua paucorū hominū industria romanā linguā: quæ diu inculta: ac pene extincta in tenebris iaciūt: ab oī sordē diraq; barbarie seruatā uideres: mirariq; p̄inde te ac uehementē p̄bare recentiorū hominū ingenia: quæ si nō ea sint: ut cum ueterib⁹ illis quæ eruditissimo oīi sæculo floruerūt: merito cōferri possint: at certe i modicis ob id laudibus efferēda: q; romanū dec⁹ uerusto indicare seruitio sint: adortarē multis ætatib⁹: aut hominū ignauiā neglectā: aut desperatiōe minime tētarā: hæc quū ad me p̄plures detulissent: uisus sum mihi nihil iēpte facei: si n̄ram hāc d̄ latinæ liguæ repatiōe ueluti πῆλῆτῆν ἡδᾶ καὶ αὐτὴν τὰχὺ τὰτὴν tibi uiro clarissimo cognoscēdā traderē: ut q̄do p̄sēs studiorū success⁹: ita tibi cordi esset: & ac breui lucubratiōe cognosceres: q̄d eorū cuiq; p̄ quo tā iēpte loq̄ definim⁹ deberi oporteat: cui sermoni: ut aliq̄to maior iēset auctoritas: oēm de te ipsa disputatiōe benedicto prunulo liniacēsi: & Baptistæ guarrini filio uiris: ut plane nosti: multa auctoritate & eruditiōe dedim⁹: q; iterim uisa fuerit: aut nimis idulgēter recepta: aut uerecūdi⁹ accusata: illoz morib⁹ ascribitō: uterq; n. q; credo te nō ignorat: p̄bo sane: ē mitiq; igenio: magisq; ad defēdēdū q̄ accusādū cōparato: q̄ppe q; uehementē cupiāt suā cuiq; phamā q̄si honestissimi laboris p̄miū itegrā cōstare: sed n̄so ne an illorū poti⁹ noīe hæc lectio tibi magis placitura sit: incertū habeo: illud pene p̄suasū mihi ē fore: ut si reliq̄ magnope sordescāt: tot tamē uirorū illustriū memoria: per quos paucis annis latinā linguam: quasi postliminio recepimus: aium nō iniucunda tangens nomēclatura nobis id præstet: ut si quādo hæc uir clarissime legere incœperis: cætera: quod mihi uehementer erit gratum: non inuitus perlegas. Vale.

M. ANTO. SABELLICI DIALOGVS. Q. VI ET LATINAE LINGVAE REPARATIO INSCRIBITVR.

Saurifus.

h
 Ic certe res habet: ut tu prædicare soles Sabellice: aut unæ sunt hodie in toto orbe Venetiæ: aut nulla urbs alia. Quâ splendore: & opulentia huic præferre possis. Nunquâ huc accessi (accedo autem sæpissime) Quin ipsa ciuitatis facies mihi maior solito occurat: ac quodâmodo admirabilior. Quod cum plerique alii sibi euenire aiunt: tû iuliani hic noster: quæ uix hodie a prima luce ad tertiâ diei horam a germanico emporio: dum omnia mercaria uia per ocium cupit explorare: ad sublicii pôtis bibliopolas traduxi. Vbi quia neq; hortatione neq; conuicio inde auelli potuit: librorum indicibus hæretæ a me relictû ad multâ diem: quod uix unquâ euenturû putassem: quum ex foro me ad priuatû hospitiæ reciperem. Eodê pene uestigio stâtê: sed adhuc magis occupatû offendi: Sabel. habet id urbis genius saurifus: augetq; non parû amplitudinem & formâ ipsâ: incredibilis rerû omnium apparatus. Cuius tam magnitudo q̄ uarietas nouû semper aliquod primo intuentibus obicit spectaculû: sed dicat iulianus. Qui hodie (ut ars) refertissimam excussit bibliothecâ an i tâta nouorû scriptorû copia: q̄ta paucis ânis in his studiis emerit: aut locupletior q̄ atea sibi latia ligua: aut emédatio: facta uideat. Iuliani sût nō pauci (ut dicis) Sabel. q̄ alia atq; alia uia romana s̄as nuprime iuuere: nâ p̄terq̄ quod oia fere emendatiora occurrunt: non desunt: qui quottidie aliquid noui in cōmunem usum proferant. Quæ: & si nō sunt talia: ut iacturam illam: quâ nostræ litteræ gothica tempestate fecere: omnino refarciant: leuant tamen inopiâ & egestatem: quam dira illa calamitas latino nomini attulit. Quod malû ita uolenter omnia inuaserat: ut a clade illa lōge uetustissima ægre ad hos annos respirare sit datum. Aliquid igitur effecerunt nostrorum tēporû uiri: per quos si non rem ipsam: umbrâ tamen & uerum latinitalis adhuc nomen retinemus. Siquidem horum ductu & auspiciis romanus sermo omnê exiit squalorê omnê barbaric: quibus sordibus diu fuerat imersus. Soleo iccirco me beatissimum putare: ac naturæ gratias agere: q̄ hac potissimû tēpestate nasci cōtigerit. Quasi nō linguâ ipsâ florentê: ut oli: aut q̄ lem ætas illa aurea: quâ tot uiri summi una claruere: posteritati tradidit: meliorê ac quodammodo omni ex parte instauratâ uideremus: saurifus refartâ potius iuliani: Instauratâ ne dixeris. Quod neq; tu neq; æqualiû quisq;: & ut audaci⁹ dicâ ne mortaliû qdê ull⁹ uis debet: uq̄ sunt: q̄s nō uidet humana oia i lapsû p̄na: sed q̄ i meli⁹ murê: difficillima: iuliani⁹ recte qdê ista saurifus: sed quo noie success⁹ hic s̄as appellad⁹ sit. Quû mai⁹ ocium nati erim⁹: licebit cognosce: nûc illud abs te uehemêter cupio audiri: imo discere poti⁹ Sabel. q̄ & huic quoq; saurifus erit nō i gratû: qd cuiq; eorû: q̄ recētissimis tēporibus latinâ liguâ uiuere debeam⁹: si qdê alii alia i publicû usû cōtulerit: q̄ siq; æq;: ut dici solet lãce expedisse uolet: haud oio similia: sed alia aliis p̄poderat fateat necesse: Vex q̄ hæc te uno meli⁹ diligenti⁹ ue æstimat possit: è nemo: q̄pe q̄ & ab similitate oia: & abitiõe lōge habes: nec facis (ut pleriq;) q̄ pene pri⁹ oderunt: q̄ legēda tradūt q̄ uiderit: q̄n oiu idifferēter la⁹: æq; (ac tua) è tibi cordi: quo fit ut nulli⁹ iudicio: ut p̄ saurifus despōdeat: sim⁹ libēt⁹ acq̄eturi: Sabellic⁹ callide me hercule (ut solet iuliani⁹) blãdoq; uerboq; abitu isnuat⁹ ex p̄ri uoluit: possit ne me i ridiculû aliq̄ facin⁹ ipeller: ut fabulosû illû phrygii æsopi: alinû imitat⁹ leoni sua p̄mia decerneret: scilicet: ut quû multos uno tēpori i me cōcitrassēt tû forte male multatû uideret iuliani⁹. qd multatû ais an aristarch⁹ & aristophanes: q̄ nō solû aliena scripta attētissima examinarūt cura: sed quosdâ etiâ poetarû nūero exemerūt aut marc⁹ tullii: aut fabii: q̄ nihil diuersû apud nos fecisse: uideri possūt risu digni: aut odio sunt habiti. Sabel. Immo ob id ip̄um fortassis græci illi: quorum mentior em fecisti: pleroseq; sui temporis poetas silentio præteriere: ne maior ab illis postea maneret inuidia: q̄ nostros quoq; in quibusdâ fecisse: ex eorû scriptis facile intelligi potest. At mihi

id nullo modo contingere posset: quādo eorū de quib⁹ futurū ē iudiciū: pleriq; adhuc sint superstites. Elegāter quē: & accurate Cic. ut cætera multorū scripta ī suo expedit orator: sed in duorū sui sæculi grāmaticorū altercatiōe dum eorū alterius: declinaret inuidiā iudiciū in iocū uertit. Nec Fabius minus prudēter: qui scripto res suorū tēporū phamā iubet expectā: quā quū ita sit nō ē cur nām ullā de ea re sniam expectetis. At possum quā tāto studio id requiritis: & uacat (ut dicitis) audire: gratissimū uobis d̄ hoc ipso sermōe referre quē duo uiri illustres hoc āno multis p̄tib⁹ ī uestiblo curiæ hūer: Erat tū forte uentis Bap. gua. hō (ut scitis) multi nois: uesterq; (ni fallor) ciuis uenerat is cū alphōso herculis estēsis filio: q̄ a p̄re officii grā fuerat ad Augu. Barba. Prici. & senatū missus. Ita igit ac cidit: ut eo tpe q̄si de industria pleriq; docti uiri patricii ordīs unū in locū coiuisent & ī his hermolaus barbarus: Hiero. donatus. M. Dādu. Sebastian⁹ priuolus: Nicolaus lipanus: qui nō multo post ī romanā curiā cōcessit: daniel raineri⁹: & alii nō pauci p̄ter phiaē studia humanarū ēt l̄rarū uehemēter cupidi. Aderat & b̄ndictus prunulus hō ipense doctus: qui trigesimo & amplius ab hīc āno publice ī hac urbe ē p̄fessus: Tot uiri tū forte ī uestibulū curiæ cōuenerāt alii alia credo de cā: eratq; iā ceptus hēri sermo de his q̄ recēti sæculo aliquid ī cōem latinæ liguæ usum edidissent: quū illis & ipse diuersum negociū secutus supueni. Erātq; mecū nōnulli nostratiū litterarū sane studiosi: hīc ego ab unī uerso coetu familiari uultu accept⁹: quia de re litteraria sermonē hī nō dubiū erat: Placuit his q̄ dicerent interessē. Prius igit ad dicēdū prunulus sortit⁹ erat ptes. Vnde uero sermo eēt ortus: nō libuit requirere: satis hūi: quā illi tū primū instituto oportunarū affuissē. Si igit ea q̄ tunc uir ille ornatissime ac disertissime de romanæ liguæ reparatione ē locutus: q̄q; postea eo petēte a baptista guarini filio ī eandē sniam breuiter & accurate disputata sunt: audire uultis: ut diligētius potero subiiciam. nā quid ipse de ea re sentiā: neq; uos (ut dixi) requirere oportet: neq; expectare. Iulianus iā uero istud ipsum quale sit uehementer cupimus cognoscere Sabellice: quū ob eorū: qui illa diseruerūt p̄cipuam auctoritatē: tū quia nisi tu p̄bassēs: nullis adduci p̄cibus potuissēs. Vt relatu digna iudicāres: p̄ge igit si placet: & quā tantorū hoīum sit iudicium fac p̄acor itelligamus: nā quā ad nos attiet tā libēter ista ex te audire parati sumus q̄ si illos ipsos: qui de ea re diseruerunt: audiremus.

Sabellicus.

Ncipiā ego: quā ita placet amicorū optimi: ac primū oīum illud dicā: quod me maxie in prunulo delectauit: usum fuisse uirū illū: ut natura ē non infaceta: faciliq; ad omnia excogitāda ingenio: translatione in dicendo ualde rei accommodata: quippe qui in hūc ferme modū sit exorsus: ut diceret uideri sibi ea: q̄ romani senonico dicūtur bello passi: simillimū quēdā hūisse exitum huic: quem literarū post lōgissimū annorū circuitū fuissent sortita. Disiectis iquit ad aliā. flu. romanis legionibus: ī p̄ceps oīa abiēre: nō dux ull⁹: nō īperiū adesse: nō arma: nō circa urbē p̄sidia q̄ s̄uissimi hostis ipetū distinerēt. Quin repēte oībus solutis: nihil ex tāto nup īperio p̄ter umbrā nois ac collē unū cū modico p̄sidio supfuit: pauci seniorūq; ab supbo & irato auctore sunt in rostris repti. ferro occubere. Cæteri sine īperio sine noie disiecti: p̄cul p̄ria: p̄cul penatib⁹: uagi: deuii: extorres sine cultu: sine hospicio errare. Sæuire interi gal li: tecta icendere: parietes disturbare: nihil sanctū: nihil itactū reliquere: minari romano noī excidiū ac simul itētare: mutari iccirco regū oīum facies: nihil ex tā potēti nup p̄plo nisi nomē superesse: Barbari oīa publica: oīa priuata p̄ter arcē possidere. Deploratā uulgo crederes rē romanā: nullā rēp. nullū īperiū ī ea urbe āplius futurū. Instare dira barbaries: Capitoliūq; cū arce totis uiribus oppugnare: fuissetq; demū uoti cōpos: nisi paucorū uirtute res p̄pmodū p̄ditā: nō solū suo retētā eēnt uestigio: sed ī pristinū ēt statū restitutā: his tū malis roma d̄fūcta ē: sed lōge foedior clades: lōgeq; atrocior: q̄ rē ro. gethici t̄pib⁹ postea adorta ē: ibi tū publicā & priuatā fortūā p̄clitā d̄nr. hīc cæteris amissis sermo quoq; quo nihil de⁹ immortalis hoī utili⁹ dedit: ad iteritū p̄duct⁹: maior itaq; recēs casus atq; tāto lugubrior q̄to plures gētes quam uetus ille attigit: enim uero unius tum populi fortuna lapsa ē: his uero diris temporibus quicquid romanis ipsis cum italia erat & multis gētibus cōmune: fuit populus ille ferocissimus: pluribus olim gētibus in

festus. Multis perniciosus: at sermo omnibus utilis: & iucundus: atq; ob id lōge charissimus: utra igitur ruina maior hæc: qua tot gentiū bona: tam nobile cōmertium: tantam eruditionem: tantā humanitatem: miserabili modo obruit: an illa qua res temere quæstæ: temere perituræ conciderant? Nec uereor ne parū cōsiderate id bonū dixerim: quod in numeris populis urbibus terris & sentiētibus & dolētibus fuerit pene ademptū. Video quibus corā: & ubi habeatur hic sermo: neq; n. nunc pesianacta sumus. Quamq; (per deum) nō uideo quid aliud bonū dici possit: si hoc unum dici non potest: quod tanta & tā longa iniuria adimere non potuit: quod uero non potuerit foelix exitus: haud dubie demonstrauit: sed sublatis nobilissimæ rei instrumētis desuetudo secuta ē desuetudinem obliuio: quæ propemodū causā fuit: ut diuino munere perpetuo careremus: sic sane res habent: ut ubi semel inclinare cœperint: facilius dilabantur q̄ ab initio coalescere contigerint: ademerat romanæ urbi multum splendoris: & dignitatis imperii sedes: bizantiū trāsata: secutæ inde clades multæ aliæ post alias gethæ: hūni: langobardi: pluribus locis italiā foeda populatiōe uastarūt: sed primæ illæ gētes diræ nimis: romanocq; nomini ifestæ: quippe quæ omnis diuini & humani iuris oblitæ: superbæ: & crudeliter uictoriam exercere: non hoium cæde: non templis: nō sacro ullo loco: aut prophano infandæ manus abstinerunt: omnia diuina & humana barbara pphanauit temeritas: sed hæc quia in gremio fortunæ sita: minus fortasse lugubria illa clades multo maior: illa & dolore & lamētatione dignior: quod urbs capta non solum ciuilibus ē exhausta: publicis: priuatisq; oneribus deformata: sed diuino etiā litterarū thesauro: q̄ una re icolumi cætera suo stare uestigio uideri potuissent: bibliothecis publicis & priuatis flāma: uel rapina consumptis nihil spei reliquum posteris facere: proh dolor: quot labores: curæ: uigiliæ: quot rerū monumēta paucis diebus ne dicā horis interiēre: sed q̄ dira sit tū clades accepta ipsum postea tēpus declarauit: remisit tēpestas illa: & si sero remisit tamē. Victi italis finibus barbari cessere sermonis foeditas q̄ passim ioluerat: nō cessit: recepit aliq̄ ex pte roma suū cultū & nitore: loquēdi pprietatē nō recepit: & breui ubi semel foeda illa barbaries se illius ruinis insinuauit: nulla ueri sermonis cura: nullū prioris liguæ desiderium icēsit quēquā. Auxit id malū lōga ætas: q̄ nō solū negligētiā peperit: sed diuini etiā muneris memoriā dira obliuioē imerserat: iā enī (si uera loq uolumus) nemo post funestissima illa tēpora ad annū hinc circiter quinquagesimū romana locutus lingua uideri potuit: aut si qs extitit: qui potuerit id p̄stare: nō magis ē iter suos audit⁹: q̄ si ignoto aliquo: sermōe fuisset locutus: extēdit se igit̄ calamitas illa ad hæc usq; tēpora: sed nūc q̄ primi omniū illā diu sepultā suscitare adorti sint: inde p quos sit in meliorē statū restituta breuiter dicā: nec q̄tū in me erit sua q̄sq; fraudabilē laude: quod si forte cuiq; aut plus q̄ æquū sit: tribuere uidebor: aut adimere meminēritis me dicere q̄ sentio: sed q̄ oraculi loco minime sint habēda: imo ne talia qdē: ut nō multo ueriora adhuc dici possint: p̄sertim ab iis: qui adsunt: q̄ de huiusmodi re firmiore iudicio: sentētiacq; minus ambigua diserere potuissent: uerū qa me primas sermonis hui⁹ ptes ferre uoluistis: dicā breuiter q̄ sentio: uos ita nra accipite: q̄ si cuiq; uestrū itegrū relinq̄t: diuersa sentire si libeat: ac q̄ senserit libere tueri: sed iā satis: supq; exploratū habetis: quoad dicendum consilio uenerimus: nunc ad ea: quæ dicere institueram: reuertar.

Continuatio.

Eriērāt (ut apte oñdimus) diuq; sine noie: sine cultu: sine spe ulla melioris fortunæ romanæ litteræ i occulto fuerāt: quū i cisalpina gallia: qd uix q̄sq; futurū putasset: raræ admodū: nec satis certæ reparādæ rei scitillæ: uelut ex dēfis qbus dā: repostisq; emicueſt tenebris: & n. neq; assertore uno op⁹ fuit: neq; uno uidice: ut tā p̄nitiosa pestis italiæ finibus pellereſ: ē i bergomati agro uic⁹ obscuri oli nois: nūc clar⁹: suoq; partu illustris: barzizā uulgo nomināt: hic galparinus grammaticus: ac rhetor sua tempestate illustris: qui in hac urbe: ut audio: mox pataui: inde mediolani multa nominis celebritate litteras docuit magis foelici consilio: quam quod tantæ cladis refarciendæ spes ulla prætendereſ primus omniū: ut audio: ad ueteris eloquentiæ umbrā:

nam ex re tam nobili nil tum præter id unum supererat: oculos retorfit: quum mille: & amplius annos: ex quo gethica illa tempestas terram italiã inuaserat: semper omnia in peius abiissent: credo ea fiducia fretus: quod in tris diuinos illos .M. T. ad quintum fratrem libros: quum diutissime non extitissent: primus inciderat: quos situ & uetustate cõsumptos diligenti cura & studio emendare adortus: tantum intentiore lectiõne profecit: ut opus non solum desideratum: sed deploratum etiam in publicum exhibuerit: multosq; ad eloquentiã cultum exemplo: & hortatione excitarit: fabius quintilianus: tum primum & ipse in transalpina gallia repertus: per quem: aut reperiri contigerit: suo loco dicetur: huius opera non nihil ueteri creditur: squalore deterfus: scripsisse dicitur commentarios in uaria ciceronis opera: sed qui nulli hodie extant epistolæ ad hæc: & orationes plæræq; adduntur: liber præterea de ratione scribendi unus: quid de ipsius figura: & proprietate dicendi suspicari possimus: ipsa tempora admonet: oportuit quis nõ uidet infirma: ut semper alias tam audacis conatus fuisse principia: sed quemadmodum sæpe euenire solet: ut quæ uel modicis orta sunt initiis maiora indies accipiant incrementa ita accidit: ut iam inde multis aliis quidem post alios ad id consiliũ iuuandum prodeuntibus breui res eo processerit: ut non minus iam spei adessetq; ab initio animi fuerat: sed omnium qui sub id tempus extiteret: leonardus aretinus præcipua dignus laude occurrit uir philosophiæ studiis: & eloquentia clarus: nec in historia minus celebris: plærîq; romani pontifices circa constantiaci conuentus tempora illius opera secretioribus negociis usi dicuntur: nouissime a florentinis publico decreto accersitus: in eorum urbe esse perseuerauit: studiorum monumenta uaria feruntur: quæ ex græco latina fecit: manifeste arguunt: quam facilis natura illa fuerit: diuersisq; rebus accomodata grauis nunc & densus: ut in basilio illo: nescio quo antistite & in zenophontis tyranno nunc candidus: ac fulus: ut in æmilio catone fertorio: & aliis quos ex plutarcho acceperat: ut nulla sit in illo uirtus: quam in hoc aliquo modo desideres: uelles tamen ciceroni nihil addidisse: nam in figura alioqui perstitit: age uero quam diligenter & accurate platoniam illam dicendi facultatem in gorgia & phedrone expressit: quam erudite in economicis politicis ethicisq; libris aristotelis grauitatem & acumen: sed hæc minora uideri possunt: facile est in alieno libro esse disertum: sed in suo difficile eiusdem sunt quattuor gethica historiae libri: nam commentarii primi belli punici ad polybium merito referuntur eiusdem & epistolæ quam plurimæ in ordine digestæ: huius etiam xii. historiarum libri quibus florentinorum est gesta complexus de his (nam cætera eius opuscula consulto prætereo) si in uniuersum indicare uelimus: possumus de eo dicere: quod & de thimagine fabius intermissam scribendæ historiæ industriam eum noua laude reparasse: multæ præterea uariæq; in illo uiro dicendi uirtutes: quas si quis altius inspiciat: adhuc tamen aliquid in elocutione requirat: sed id temporum potius quam hominis uitium: nec magis in eo accusandum: quam in pogio: qui eadem floruit tempestate: fuit is quoq; tuscus natione: mediæq; florentia natus: facundo ingenio & supra omnes: quos nostra nouit ætas facero: quippe qui libellum de ea re lepidissimum reliquit. opus ipsum uulgo legitur: estq; i multorum delitiis: dicuntur & orationes extare: & epistolæ ad amicos quam plurimæ & de indiæ situ liber unus: diodoros: quem latinum fecit uulgo legitur alia que ex græcis nostra reddidit ad manus non peruenerunt: sed ut breuiter dicam: omnia illius uenustate potius & copia probantur: quam elegantia hinc certamina illa perpetuæq; alter catones aduersus laurentianas censuras ei subortæ: sed utcūq; eius scripta accipiẽda sunt dignus certe laude uel in primis quod quem elegantiorẽ sequeretur: aut cuius exẽplo scriberet præter eum: cum quo apertas exercuit similitudines: ea ætate habuit neminem: sed quantuscūq; fuit se propria uirtute efficit uerũ non magis ea: quæ scripsit ad latina studia suscitanda: quam in iis: quos ueteri iniuria amiseramus: conquirendis hominis studium & industria profuit: constans phama est fabium quintilianum alterũ latinæ linguæ lumen sub tempus constantiaci conuentus: ab eo ex gallia romam deportatum: quem ignotũ squalidum: retroq; pedore carceris consumptum: in apertum rettulit: attulit ea res illi mul-

tum nominis & celebritatis: quanquam iam antea inter illustres italiae viros primas si-
 bi partes uendicabat: fuit inde romae nouissimis temporibus & ipse publico decreto ac-
 cerfitus: florentiam concessit: ubi iam gradis natu uitam cum morte commutauit: ho-
 rum igitur primi illi in meliora studia conatus: non nihil sane profuerunt: pleriq; enim
 partim exemplo partim emulatione in spem maximam adducti: non solum illorum tri-
 um uirtutem immitandi: sed si paululum anniti uellent: superandi etiam incredibili stu-
 dio animum ad eloquentiae cultum erexere: & i his Guarrinus pater tu⁹ baptista fuisse
 mihi uidetur: mapheus uegius laudensis: paulus uergerius iustinopolitanus: prosa hic il-
 le metro sua aetate clari: uidimus uegianum carmen uelut appendicem quandam uirgi-
 lio annexum: nescio quid etiam illius cuius uideri uoluit emulus redolens: sed ad geni-
 um illum castissimum non accedit: uergerii libellus de ingenuis moribus passus legitur:
 maiori pene elegantia: quam in hominem eius aetatis cadere debuisset: suauis quidem
 nec interim ociosus: grauissimisque respersus sententiis: ut pote qui philosophiae prius
 operam dederit quam ad scribendum uenisset: fuit is chrisolorae constantinopolitani
 auditor: cuius & frasciscus barbarus auus tuus hermolaee cuius accuratissimas orationes
 & epistolas dum lego: dum suauissimum eum librum: quem de re uxoria scripsit: non pos-
 sum non multum hominis eruditionem admirari: prosequerem eum maiori laude: im-
 mo uero iudicio: nisi uereret: ne suspectus esse inciperem: ut in ueneti uominis uiros ce-
 lebrandos nimium propensus: non igitur magis de eo ipso homine meam expectare sen-
 tentiam: quam si quis quaerat quid de leonardi iustiniani eius aequalis: summiq; orato-
 ris eruditione: & ingenio sentiam: elegantissimae eius orationes: cymon plutarchi: & lu-
 culus: quos ille ex graecis romanos fecit: ut alia eius ingenii monumenta praeteream: fa-
 cile declarant: quid ille in comunem linguae usum afferre potuisset: si non ad rythmos
 animum adiecisset: quaque in eo quoque genere non mediocrem consecutus est: laudem
 charoli aretini horum aetatibus interiecit nihil ad hunc diem legimus: eius musa ideo
 fortasse clara: quia philelphi studiis praecipue infesta: dicitur & ipse graeca tractasse stu-
 dia: ut merito suspicari possis: hunc quoque ex chrisolorae officina deproptum: nam gua-
 rinum patrem tuum baptista quantuscumque fuit ab eo factum nemo est: qui dubitet: is
 uno quantus in utraque lingua extiterit: ut de eo dicam: quae & de isocrate fabius: eius di-
 scipuli facile declarant strabonis europa: quam ille nostram sua industria fecit: & quae
 in platonis uitam: & aristotelis est ingeniose commetatus: & ex plutarcho quaedam in la-
 tinum uersa uulgo leguntur: dicuntur & orationes ab eo non nullae & epistolae: quam
 plurimae relictae: quas neque uidi nec sum cum aliquo locutus: qui se eas legisse dicat: sed
 ex iis: quae uidere potuimus: coniectura assequor: quid illa quoque lectio praestare potuis-
 set: & quod omnium operum illius maxime gratum fuit: catulum municipem suum si-
 tu & squalore confectum: lucemque ex diuturnis tenebris reformidantem: ita absterfit:
 ut sine maiore rubore in publicum exire non dubitaret: profuit itaque ille eximia erudi-
 tione multis: sed morum sanctitate optimoque uiuendi instituto non paucis: quam uir-
 tutem multi: & in Victorino feltrensi eius aequali aequae mirari dicuntur: adeo ut nihil
 dubitare possis uerissima esse: quae de amboꝝ institutione uulgo ferunt: utrumque ab in eun-
 de adolesentia nescio quo rauenate uiro itegerrimo dicendi magistro usum: si quidem haud pau-
 refert quale a teneris quisque aenis sit preceptoris sortit⁹: ut mores igitur ita studia pene paria
 par et aetas uicinis iter se propinquisque urbibus nati propinquioribus professi: Feltri hic: ille Ve-
 ronae genit⁹: hic Matuae docuit: ille Ferrariae: uterque suo principi char⁹ sua foelix uterque
 familia: foelix uitae exit⁹: alteri⁹ tamen phama aliquanto maior: quanto uidelicet feltro ma-
 ior est Verona: sed quantum hi duo laudis docedo meruere: tantum fortassis forliuensis bludus
 eorum aequalis scribendo merit⁹ uideri potest: quippe quae plura: ut scitis in historia scripsit: quae recetio-
 rum quisque circumferunt ei⁹ decades: quae ab romani impii inclinatione ad eam: qua scripsit usque
 aetate: plenissima continet historia: eisdem urbe romae istaurata: eisdem triumphate debem⁹: addo
 & italia illustrata: quae oia: ut libere dicam: quae sentio meliore fide tradidit: quae euentu: ut
 pote is: quae non nulla: quibus ea perquirenda dederat: temere crediderit: nam per se oia uidere potu-

esse absurdum est credere: quum neque ex auctore uno: sed pene innumeris: atque illis ipsis am-
 biguis: & uariantibus multa querenda essent: nec ipsa dicendi figura multum ei fauoris con-
 ciliat: nam praeterquam quod ubique fere Iutulentus fuit: dum neruorum robori studet: praer-
 pinguem nimis & obesum se reddidit: ademitque nimia corpulentia uenustatem historiae:
 sine qua prodesse quidem potest: delectare uero minime: sed haec ille accurata narratio-
 ne rerumque uarietate compensat: florētini lapi Antonii tudertini & aliorum quorundam
 scripta aliquid certe commodi latinis studiis attulerunt: sed ad id quod amissum erat re-
 parandum non magis utilia quam quae non paucis ante annis Franciscus petrarca: & Ioan-
 nes bocatius scripsere: uterque alioqui clarus: hic mythica historia: ille rithmis eminens:
 sustinuerunt itaque plerique grassantis barbaricae impetum: propulsare tamen non potue-
 runt: uindictarum seruitio quidem ciceronem: fabium catullum: sed hoc sacra uestalesque cur-
 ru in tutum deferre fuit: docuere rhetoricen: alii aliquanto accuratius docuere & grama-
 ticen & hoc in quirinalem per hostium stationes cum sacris transire: non nulli latinam
 edidere historiam: aut graecam in latinum uertere: neque id aliud quam gallos ex arce um-
 bone deturbare: erant nihilominus hostes intra moenia capitolium obsidere finitimos
 sollicitare: eorum signa longe lateque uagari camillo duce opus erat: qui barbarum acie uictum
 non solum urbe: sed italiae etiam finibus eiceret: cui igitur summus ille honor contigit
 huic: uidelicet: a quo patrium sermonem maxime uindictari oportuit: romanus fuerat fu-
 rius non externus: qui barbaros urbe expulit: romanus & hic qui barbarum sermonem
 prorsus sustulit: struxerat furius ille intra urbem legiones: quas in hostem direxit: struxit
 & Laurentius uallensis accuratissimos elegantiarum libros in foedam & horridam barba-
 riem uicit: dux ipse primo intra moenia mox quod reliquum hostium fuit ad unum foris
 confecit eodem non alio successu hic quoque romae primo: mox reliqua italia inuetera-
 rum malum oppressit: restituit ille patriae adempta signa: hinc ademptum sermonem: uterque
 dignus: qui pater patriae nominetur: sed eo alter dignior: quod plus certe fuit sermonem:
 quo nihil ab ipsa natura est homini utilius datum: quam urbem ciuibus restituisse suis: nec
 imitatus est: hic de quo loquor malos medicos: qui cum alios recte curare soleant: se ipsos
 nequeunt: tradidit ille elegantiarum precepta romanae linguae neruos: sed nihilo accuratius tra-
 didit: quam seruauit: legite (si placet) herodotum: quem ille ciuitate donauit: citentur exclusi:
 (ut poetae dicunt) capis ipsius manes: de quo latinae scirenum negabit sua esse illa quae uideat an-
 potius caetera agnoscere: & in primis eximium cadorem tantum mirabilem musas: quibus opus inscri-
 pserat ionice desuisse loqui: caeterum omnia meliora: an aliud de thucydide & homeri iliadae praer-
 dicari potest: sed in eo scribendi genere non pauca accidere potuerunt: quae illi durior redderet
 age more: & si uacat illa cognoscite quae proprio fonte manarunt: epistolas: orationes: dialogos:
 & alia pleraque: quae non ita omnibus uulgata sunt an esse eo homine quae puri: sunt quae in his quoque cum
 duriusculum existimet: sed eruditio illa: ni fallor: esse floruerunt cum eo romae & reliqua italia ui-
 ri multi illustres: atque aliquanto in scribendo emendatiores: quod ideo fortasse illis contigit. quae
 ad manus: ut dixi: habuerunt: quae potissimum imitarentur: aut quae euenire potuit: in eis scripta
 incidere: quae id quoque esse potuit in causa: ut ubi illi pristina scribendi formam uulgo repudia-
 ri uiderunt: ac pro barbaris haberi quae non omnia exacte & accurate dicerent: ipsi etiam quae pro se ad id
 animum intederunt: ut nihil in emendatum: nihil temere in aptum referret: uerum sic quoque usi sunt
 hi: de quibus loquor aliquid suspitione digni: quae eorum scripta aliquid habeant: quod non omnino roma-
 num dici possit: usque adeo tenaciter haerent: quae a teneris didicimus: ita inquam: ut ubi semel rece-
 pta sit ne meliora quidem: si aliquo more contraria uideantur: amplius admittant: sed omnium quae tunc fue-
 re: duo clarissimi poetae extiterunt. Franciscus philelphus: & Antonius panormita: uterque
 suo principi charus: hic Alphonso regi ille Philippo mediolanensi sed alter eo forte maior:
 quia non minus orator quam poeta: graeceque & latine doctus: nec a studiis philosophiae abhor-
 ret: quod apte eius opera declarant: fortiadem: Satyras: epigrammata: & alia quae carmine complexus est:
 uariis iudiciis excipi uideo. Nam ego si tantum in hoc genere mihi tribuant quod alii sentiunt: non
 libenter aduertam: probant multi in eo facilitate: copia: iocunditate: quodam torrens more nunc tumi-
 dum nimis: nunc nimis humile: aridumque fluere arbitrantur. uidimus epistolas: dialogos: orationes:

& alia multa partim latina: partim quæ ipse ex græco uerterat: præter oratiões: quæ pene. lx. numero ferunt ad centū: & amplius scripsit uolumina: de quibus: si ex iis quæ extant licet iudicare: dicā quod & multi fuisse in eo uiro facultatē dicēdi eximiam naturā: omnibus eloquētīæ partibus accomodatā: sed iudiciū in quibusdā de fuisse: requirasq; iure in eo: quod & in anneo Seneca Fabi^o oportuisse cū suo igenio: alieno iudicio dicere. Quicquid. n. natura illa uoluit effecit. Dulcis: candidus: & facetus panormita. sed lasciui carminis amator: atq; ob id probis uiris minime legēdas: nec pius pontifex mihi excidit æneas antea noīatus: poeta quidē magnus: sed orator adhuc maior quem ēt: si inter nouos hystoricos repōas: cui cedere debeat: haud facile reperias: extāt (ut oratiões epistolas: aliq; eius monumēta prætereā) géographia: quæ asia inscribitur: & in blundi hystorias. Epitome: quid præter aliquid elegantīæ in eo requiras: nil certe est: siquis huic beatissima dicēdi copia comparandus est: & si in elocutione aliquāto maiori unus oīum meo iudicio baptista albertus florentini generis merito cōferri potest: nullus quod sciam nostra tempestate mathematicas artes elegantius tractauit: eius de architectura opus id præcipue arguit: extant: & alia eius monumēta: quæ siqs accuratius pergat: scrutari tantū in elocutiōe ei tribuet: quātum latinorum: qui nostra memoria fuerunt fortasse nemini: eminentissimi q̄q̄ diuerso genere Bessario Nicenus antistes: & georgi^o trapezūtius: uterq; graii sanguinis: hic platonis oppugnator: ille defensor: sed alter (ut ferē) & ut res ipsa declarat: in philosophia maior: in elocutione alter: utpote qui de rōne dicēdi nōnunquā scripserit. Rhetoricenq; docuerit. Nec gregorius tifernas nihil merit^o est: qui aphricā strabontis: & asiā nris studiis adiecit: cognoscit: & eius carmē tā piū quā elegās. Nicola^o uero Perot^o sipōtinus antistes post laurētiū: quē uelut homericū illū achilē semp excipiendū duxi: oīum quos diximus latinæ elegātīæ lōge studiosissim^o merito habet. Nihil ipsius polibyo cādidi^o: nihil min^o elaboratū: quū elaboratissima aliq; oīa appareāt. Quid igit epistolis: quæ illi^o noīe circumferunt: graui^o nollē eū in apta cōuitia: & simultates idignissimas: psona quā sustinebat tā apte descuiisse: ars grāmatica: quā i cōem usū edidit (Quod paucis ei^o generis scriptorib^o solet accide^{re}) Vulgo: ut uideo: pbat: sunt q cōmētarios ei^o quos cornu copīæ iscripsit: se uidisse dicāt rē adhuc idigestā: sed q plurimū aliq; hēat eruditiōis porcelii poetæ elegiæ: & ipse amoz idices nisi materia laudi obstaret oīno plus græ erāt hīturæ: sunt q heroicū carmē: & epigrāmata se uidisse dicāt: leporē i eo pbāt cūcti: eruditionē: & grauitatē adimūt. Quæ duo mario quoq; philelphi filio defuisse: quā cætera illi^o scripta: tū ei^o bucolicū carmē māifeste declarat: fuit aliq; p̄mpto igenio: memoriaq; capacissima. Quippe q uestigio stās uno centū ordie dictātib^o: cōfesti cuiq; suā: eo quo accepat ordie: cōplexā carmīe redderet materiā: fuit ad hęc rotato sermōe: ut pote graii sanguinis matre nat^o chrysoloræ filia: plura frōte polliceri: quā recessu p̄staret. Vix ex eo qcq̄ docto hoīe dignū uideri pōt p̄fectū: oīa p̄cipitata potius q̄ ædita. Cultior: accuratiorq; oībonus leonicen^o quāquā poeta ille: hic rhetor: at si utriusq; scripta cōferas: cōpositi^o huc soluta: quā illū frenata p̄cedere ofone dixeris. Bernardū iustinianū patriciū uestrū: q illi^o ofones uide^{re}: uerboz pond^o: & snias mirati: iter recētiū oratoz p̄cipes reponēdū autūant. Ei^o libri de origie urbis hui^o nō dū in lucē uener^o: sed ut i sūma sint expectatiōe ea q̄ nouim^o faciūt. Dixi nolle me uenetoz igenia cēlere: ne ābitiose uidear id face^{re}: sed nescio quonāmō undiq; illoz uirtutes sese nobis igerūt: q̄ si oīno declinarē tā me hercule accusād^o eēm: quā ille q nobilissimā aliquā imaginē gaudeat p̄cul spectā^{re}: itētiusq; mire^{re} lōgi^o uisendā: eadē uero oculis admotā nō aduertat. Nā: ut de aliis sileā: qs ē tā stupidi igenii: aut ab hūanaz litteraz studiis tā alien^o: q̄ i petro barotio patauino ātistite: eodēq; ueneto: utrūq; dicēdi gen^o nō suspiciat: & mire^{re} icidi quādoq; i ei^o carmē nihil graui^o uidi unq̄ nihil magis piū: magisq; religiōi accōmodatū: cupio uehemēter uide^{re} op^o ab eo de optio genere moriēdi nuprime absolutū: i quo audio oīa diuine ab eo disposita: sed ad externos redeo: offertq; se mihi ultro theodor^o gaza: d quo p̄pmodū dici pōt: qd & appolloni^o ille de cicerōe olim dixisse fertur: ademptam ab illo græcis eloquentīæ laudem: nunc contra graii sanguis hominem latinis ademisse: nihil eo uiro cultius: nihil casti^o: nec ueeor ne ambitiōe id a

MAR. ANT. SABEL.

nobis dictum uideri possit: fuit ille græcus (ut dixi) uerum quum eius theophrastum lego: quæ dico latinum fecit: aut aristotelis libros: qui de animalium natura inscribunt admirari non desino: ac dubitare: utrum incredibile illam uerborum proprietatem nostri a græcis acceperint: an ille a nostris potius. Grandæ: nouaq; præterea laudem consecuti mihi uident: & si in alienis rebus interpretandis: studiis tamen grauioribus. Marcellus fecinus florétia: qui omnia platonis opera in latinum uertit: & hermolæus hic uester: qui remistium & aristotelis opera latinis adiecit: præstiterunt meo iudicio: quod post inclinatum eloquentiam nemo: ostenderuntq; hi non rem: sed eos qui eiusmodi opera antea in latinum uertere: in causa fuisse: quod qui ad nostram usq; ætatem philosophati sunt: parum romanæ sint locuti: sed hic noster (nec amor me fallit) maior elegantiam obseruator: quæ in illo quoq; nihil sit: quod uel delicatissimum offendere possit lectorem. Quid quod: & diuinæ hæc. in dies. ut uideo magis excoluntur. quid. n. in hoc præclaro studiorum successu Pici heptaplo uidimus: aut cultius: aut elegantius nemo meo iudicio post lactantium: & hieronymum melius in eo scribendi genere latinam custodiuit elegantiam: traseo altissimam eruditionem: quæ perspicue demonstrat uera esse: quæ ad nos de eius studii acrimonia iam pridem phama deferunt contigisse illi ad huc unum: quod & recentiorum nemini: ut græca & caldea studia romanis iunxerit: subiiciam adhuc quosdam quorum scripta iam pridem leguntur: occurruntq; in primis pōponius sabellici nostri præceptor: & platina: uterq; (ni fallor) laurētii uallésis auditor: pōponii pauca omnino extant: sed illa ipsa accuratissime conscripta nouimus quæ de legibus sacerdotum: & magistratibus ad. M. pāthagatum scripsit: quæ & de arte grammatice edidit præcepta: omnia mira uetustate redolentia: arguuntq; plane hominis studium: quod in recognoscenda uetustate præcipue fuit occupatum: platina historia: & quæ de honesta uoluptate scripsit: omnibus nota sunt: extat & elegantiarum libellus: qui eius nomine circumferuntur. Est & ipse uetustatis amator egregius: sed adhuc plus gratiam habiturus: si quædam in usum non recepisset: aliquid certe mihi in eodem genere laudis mereri uidentur. Io. calaber: Cui est simoneta cognomen: & Donatus Atioalus florétia natus. hic propter plutarchi quædam in latinum uersa gestorum caroli: qui italicam langobardicis armis diuinitissime perstram barbaris uictis in antiquam libertatem restituit breuis auctor: frācisci sfortia proluxior ille: hic quætuorq; est: suus est non alterius: cultior ille: sed qui philippi lima sit non nihil: ut creditur adiutus. Exciderat mihi capan antistes: quæ siue elegantia: siue dicendi acumen: requiras siue cadore potius: aut uenustate rectius uetustis scriptoribus: quæ recentibus annumeres. Nec galeotus Narmésis nihil prestitit: & si quæ scripsisset: omnino staret contigisset. Extant tamen adhuc aliquid: ut de homine opusculum: & alia quædam parte nota: in quibus uideo non nullos uerborum proprietatem desiderari. Cætera neque insula neque parte perspicua dixeris. Angeli sabini turrensis belgicum carmen non legimus: sed quia in pontificis bibliotheca repositum auit: cogimur nodum uisum probare: & si non desunt: qui se legisse dicant: dantentq; aperte operis: ut parte elaboratum: maior in commentado auctoritas. Nec coriolanus cipicus parte uno est libro notus: quo ille petri mocenici: qui postea princeps fuit: gesta est complexus: uix ex dalmatica illa ora eam dicendi facultatem hac quisquam tepestate expectasset: reducat breui illa historia multis quidem uirtutibus: & quæ me potissimum delectauit: nihil est: quod in illius elocutione requiras: nec est: ut ad palladium nigrum per quæ proximis annis romam in ea terra litteræ in antiquum sunt statum restituta: eius studia referras: est. n. coriolanus iam gradus natus: quippe quæ diu ante illius in dalmatiam accessum profecisse oportet: in potani uiri clarissimi carmen nunquam icidi: sed multum ei ab omnibus tribui uideo in eo genere: estq; in historia (ut audio) nihilo minor: quæ rumor est: eleganti iam pridem stilo texere: Titi strotii poemata præter phamam ipsam pontificis bibliotheca: in qua reponi metuerunt: præcipue comedat: conticim quadoq; in eam lectionem oculos: placuitq; maxime elegia nihilo his inferior: ac nescio an maior et habenda. Hamylianus cibrac cuius elegia: & epigrammata sparsim leguntur: multum in eo uiro lepor: sed maior ad huc grauitas: probat a multis: quæ carmen uiderunt eius asteris: sic. n. audio ab eo rhodiacum bellum scribi: pariq; laude extollit encomiasticum ex eadem officina nup ad fredericum imperatorem deprorum. Nec cynthius cemetensis cymbriaco minor: ac nescio an maiore et laude in utroque genere carminis adeptus: Baptista matuani uiri carmelitana religione carmen: nequeo sa-

tis admirari ob incredibiles uirtutes: scripsit ad huc diem non pauca: & de uita uirginis: de oratoris & poetæ laudibus: de cōtemptu mortis: quod si ex iis quæ ad nos delata sunt licet de hominis ingenio in uniuersum iudicare: quem illi in hoc genere dicēdi præferas hodie habemus ferme neminem: multum ingenii: & in. M. Octauio phanēsi: multum in forliniensi fausto: ueg̃ uterq; amorū cantator: & ob id minus q̃ ille: de quo loquor celebrandi: quid cosmicus: nunquid sine piaculo illius musa præteriri potest filētio: quæ totam italiā in sui expectationē erexit: sed quia ex illa officina nihil deprōptum uidēne quid temere dicam: alii uerius de eo ferent testimonium non magis de eo dicam q̃ de calimacho qui adest: ne in gratiā uidear aliquid hic fari: audio tamē elegias quas secum ex farmatia attulit a plærisq; incredibili fauore exceptas: & cū his Atylæ uitā ab eo nuper æditā pludiū credo id fuisse calimache: eius historiæ quā te iā pridē aīo meditari audio: subiiciet his aliquis haud' merito. lo. Torteliū aretinū: & louinianū parthenopeum: iuue rūt illi idustria uterq; sua nec multū iter se diuersa uerborū utriusq; liguæ copiā scio p̃ rer hos esse adhuc quam plurimos ingenio & doctrina illustres: qui alia atq; alia ad dicē dum uia ingressi: nomen aliquod & phamam ex suo labore & idustria tulere: sed quia id circo ad hanc narrationem accessimus: ut p̃ quos potissimuū latina ligua nobis restituta sit exponeremus: hi mihi digni uisi sunt: quibus ob uariam operam ipsi rei nauatā quicquid hoc est per quod romanus sermo suum ueterem splendorem recepit: acceptum referemus: præterii sciens multos qui diuersa oīo meditatione ad hoc ipsum efficiēdū usi non minus (Ut arbitror) ac nescio an ēt plus aliquid q̃ illi: quorū mentiōem feci: latinis studiis profuisse uideri possunt: uerū quia illoz̃ quasi glossēmata quædam poetarū carminibus cohærentia: quorum lectione ob ætatem iā ingrauescētē: consulto abstineo non habeo quid de his dicere possim: sed adsunt hic plæriq; qui id cōmodissime præstābunt: uel duo in primis qui si forte abessent ob iudiciū. excellētēq; in his studiis doctrinam: potissimum ad id munus requirendi essent. Ab illis igit̃ quæ adhuc de romanæ liguæ reparatiōe dicenda restant quærītā: nā quid a me in ea materia amplius expectare possitis: est certe nihil accuratissimā prunuli disertationē incredibilis ē assensus secutus laudare oēs in illo: imo mirari potius non minus tot uariarum rerum memoriā quā constans & acre iudiciū: sed quū dicendi finem fecisset: deiecissentq; omnes in baptistam guarrini filium oculos nemo non erat qui nō aperte intelligeret: aut eum unum prouinciam illam aditurum: aut alium ex his qui aderāt neminē: rum prunulus iterum orsus ego inq̃t baptista uir clarissime nō magis Oedipus sum quam terentianus ille dauus uerū ab initio diuinare libuit: fore ut nos duo hanc feruidam cœnaremus ollam quando quidem ad primā rei mētionē oēs in nos ambos (ut græci olim) achille & aliis ducib; ad troiam cessantibus in duos aiaces oculos defixissent: at quia nostrum quod in multis esset iudiciū audiuerē non est dubium: quin iam & tuū in his quæ restant cupidissime expectent: tu uero quando (nō illis modo) q̃ id tantopere cupiūt audire: sed rem mihi etiam facturis gratissimam: si quæ de nouo hoc scribendi genere ad quod multi nostra tēpestāte omne suum studiū adiecere sentias ordine diserueris. Da operā quæso ne tot eruditorum hominum expectationem frustratus uideare: nec est cur aliquid pares excusare quam ne morā quidem in te ullam (Ut uideo) sint laturi: assentiētibus cunctis hortantibusq; ne grauate id præstaret. Tū ille prunulū familiariter respiciēs. Effecisti inquit hodie uir doctissime. quod ne iniquus quidē fecisset lanista: ut prius oplomachū in harenā compuleris q̃ ad pugnam satis idoneū cognoueris. Oportuit (credo) prius quærere: an is oīo essem qui rectū de tot uiris illustribus iudiciū ferre possem: q̃ nobis tā graue onus imponeretur: sed quasi omnia adessent prouinciam nōdum etiam decretā me obire uoluisti satis quidē amice sed imperiose nimis: ueg̃ idcirco credo quia tutius sit peregrinū hominem: quā ciuē ad officiū minime uolūtarium cōpellere: sed memineris nos in libera ciuitate eē. Vbi æquo uiuitur iuf: posseq; ego quasi lege papia: ciuiū numero exclusus istud ipsum munus detractare: uerū quia non te solum: sed quicūq; assunt ita uelle intellico ne uestra magis causa uoluisse uidear q̃ non potuisse. Dabo operam ut quā breuissimē

me cognoscatis: quæ nostra sit de nouo horū instituto snia: qui diuersa quædam (ut dici-
tis) scribendi ratione nouum quasi dogma induxerunt.

Bapti. Guarini Disertatio,

Rimum itaq; oïum illud quærédū arbitror uiri amicissimi: de quo iter doctos
 p quari solere uideo: fuerit ne ope precium id facere: ut in ueteres poetas quod
 plærîq; præstitisse gloriant: cômétarios ullos haberem? Nec desunt q id nō so-
 lū nō laudēt: sed uituper ét ét maxie: negentq; in tãta librorū copia quãtã paucis ân-
 randa hæc: succinctaq; i primédorū librorū peperit curiosiore ulla cômensatione stu-
 diolis hoïbus opus fuisse: quippe q p se oïa: si paululū adniti uoluisset: recti^o explorasset:
 unde eo maior eēt pfect^o secut^o quo maiore fide: & studio ueterū monumēta euoluere
 solem^o: quã recētiorū est: præterea quis nō uidet lōge purior: & ob id forte suauior gu-
 stu: aqua ex uiuis fōrib^o: q̄ riuulis haulta adiciūt: & illud tardiora fieri igenia ea lectioe:
 quū nihil p se interi curēt iuestigare nihil cōmisci: nihil deniq; libero igenio dignū mo-
 liri: credi ad hæc seruire quidã aliis semp præceptis parei nihil: nisi q pri^o mōstrata sint
 aggredi: audere: esicq; ob id nulli: q maiore aïo pfectū cōceperit eiusmodi cômétariōs at-
 tingēdos: oriri insup adolescētib^o inde ac pueris maiore oïo cladē: qd̄ multi cômétario-
 rū fiducia freti sine lris: sine iudicio ad litterariã pffessionē temere accedūt: rū uero pdi-
 ra qdã audacia poetas ipsos: eorūq; iterpretes. quos utiq; nō itelligūt: iuertētes deprauā-
 tes oïa cōfundūt. & eni quū aliqd̄ scire uideri uolūt: nemini pcut ne illis quidē p quos
 pficere deberēt: ibūtq; miseros adolescētes multis iēptiis qd̄ oïum pessimū ē: cogūt ét
 falsis opinionib^o (ut aliqd̄ docuisse uideant assentiū) ac scriptores ipos pri^o odisse: q̄ per
 ætatē possint itelligere hæc illi: quib^o si quis temere accedat: haud oïno uana afferri ui-
 debunt: sed res lōge aliter habet: nã & ab initio neq; ea q̄ nūc fuit librorū copia: nec oï-
 bus in hac: rei q; ubertate bibliothecæ sibi parãdæ ē cōcessã facultas: sed def: & hoc ipm
 nō oib^o idē ē animi uigor: nō eadē i cōgrēdis reb^o idustria i cōseruadis diligētia: i murā-
 dis iudiciū: qd̄ nisi recētiorū idustria hac quoq; pte fuisset pditis reb^o opitulata: i obscu-
 ro adhuc essēt illi: p quos romanã linguã uīdicari oportuit: satis. n. laterēt: si a nullo aut
 a q̄ paucissimis itelligerēt: qd̄ uero multos aiūt ob eã rē supra q̄ pstar possint audē. uti
 nã semp statu res hūanæ fuissent: ut si plures repti eēnt: q uideri mallēt q̄ eē docti: fuit
 itaq; pncessariū rōanas lras hac quoq; rōne suscitari: frustra. n. ueteres scriptores postli-
 minio receptos uidissem^o. nisi & ciuitatis iura recepissent: qd̄ sine eiusmodi patrocini-
 o aut nūq; aut sero cōtigisset: uerū quū multi sint qbus hoc noie debere uelim^o: cui plus
 oporteat q̄ Domitio Veronēsi meo municipi: haud facile repio: qppe cui quẽadmodū
 prunul^o mō laurētiãis studiis emēdatissimã hæc loquēdi rationē: ita pcipua poetarū uete-
 rūq; scriptorū enarratōe audeo ascriber: nã pterquã: qd̄ multiplices & uarios edidit cômē-
 tarios i ualeriū martialē: papiniū syluas: luuēnalē: sappho: ppertiū: ibi iã & i filiū italicū
 & i cicerōis ad atticū epistolas: utpote iã paratos: ut ip̄e in qdã testat̄ epistola edere ma-
 turabat: cœpat ad hæc paufaniã i latinū uerter: quū imatura ē morte puent^o: & qd̄ om-
 niū maxie nr̄is studiis calamitosū fuit q̄rtū obseruationū librū hēbat i māib^o: qd̄ opus
 ei^o itceptū i occulto adhuc ē: uidim^o earū obseruationū quasdã illi^o scriptis q̄si floscu-
 los isperfas: q̄s ille ideo idice nobiles fecerat: ut i maiorē suscepti opis expectationē stu-
 diosos erigeret: sed quo maior fuit expectatio illa: eo certe lugubrior frustratio desiderii
 umq; d̄fūcti mai^o multū sane i eo hoie amisim^o: nihil erat tã arduū: & difficile: qd̄ de se
 natura illa nō spōte polliceri possit: sed ē certe nec fallor tacita qdã fatorū iuidia: q̄ po-
 riora semper ex humanis decerpat: perit ille admodum iuuenis: cui si longior uita con-
 rigisset: multo emendatiorem hodie latinam linguam haberemus: nec eo ificias habuis-
 se eum ab initio quorum uestigiis insisteret: nam quod ad ipsos in ualerium martialem
 commentarios attinet: multum diuq; sipontinus antistes: & pomponius: qui omnium
 primus id opus Romæ interpretatus dicitur in ea lectione: ut audio euigilarunt dicta-
 rantq; non pauca: conscripserat & angelus sabinus quem ille fidentinum appellat: ali-
 quot annos ante in luuenalem quæstiones quasdam accuratissime: sed hic noster: ut

natura erat facili promptoque ad comminiscendum ingenio: non solum quae ex illis accipisse uideri potuit est secutus: uerum per se multa etiam addidit: atque ea ipsa cognitu utilissima: nec me fugit esse omnino aliqua in eius scriptis quae praecipitata potius uideri possint quam edita: sed similitudo & aemulatio duo acres stimuli illum ad eorum quae scribebantur imaturam copulerunt editionem: fuerunt praeter hos & alii multi qui in iuuenalis satyras scripserunt quorum omnium uidetur mihi praecipua memoria dignus: georgius merula alexandrinus: quod ex eius scriptis facile colligi potest rerum obseruator diligentissimus: nihil ex illa eruitur officina: quod non idem sit & maxime laboratum: iureque non minus diligentiam in homine laudes quam naturam: extant & alia eius monumenta observationes quaedam: epistolae nec adeo multae: quae eodem quo dixi nomine ualde probantur: docuit ille diu publice in hac urbe nunc constans phama est animam ad historiam adiecit: in cuius uideae expectationem iam multos frequentia litterarum ad amicos erexit: age uero num & paulus piscinensis cognomemeto marsus parum praestitisse uideretur: qui tam significanter omnes romanos ritum in factorum enarratione explicauit: quid in poetices apparatus dici potest: quod ille legentium oculis non subiecerit. ut auisim propemodum affirmare: plus illius lectionem: qua nasonis cuius se interpretem exhibuit ad eruditionem conferre mira in homine dicendi facultas: atque eo maiore admiratione digna: quo natura illa ad carmen multo quam ad pedestre orationem fuit promptior: nullum nostra tempestate extemporalius poeta illius carmen est: fastis insertum ex eo dat intelligi quod in poetica futurum fuisset: si temporam uoluisset ingenio: praestitit itaque in commune usum omnia aliquid: sed multo plura eius coterraneum petrum marsum ceselis: in non ad poetas solum explicandos: sed ad oratores quoque & philosophos studium adiecit: extant eius in filium italicum cometary multa eruditione referri: sed longe utiliora quam in cicero nis opera conscripsit: eloquens ut proponii auditor agnoscas: & quod plus est propemodum philosophum: sed quod tuscumque in philosophia est: eum argiropoli cotubernium efficit acutior in poetis explicandis: cultiorque meo iudicio Antonium Volscum & ipse proponii auditor diligens in nasonis heroidibus: sed in ppertio diligentior: pari pene laude nominandi sunt cylleni & partenius ueronensis catulli hic: ille tibulli iterpres: sed alter ciuica ut sic dicam corona pene dignus: quod ciuicem seruarit suum: seruauit. n. quem multis nodis uictum soluerat: sunt quoque philippum be roaldum bononiensem & ipsum in ppertium cometary elegatissime conscriptos. aut iam edidisse se dicat: aut non multo post etiam editurum: sed de his quae non uidimus: quod dicam nihil habeo: nec excidit mihi florae academiae decem maximam christophorum landinum: cuius dicendi copia uulgo (ut uideo) probatur. accusat tamen in quibusdam ut parum diligens tanquam plane constet ea illud non praestare: quod aut in curia. aut consulto praerit. uelles ad haec beatissimam illam dicendi facultatem ad maiorem usum comparatam: quam ut iperitae multitudini seruire uoluisset. T. Liuium & plinium duo latinae linguae lumina: non sine piaculi suspitione omnibus uulgauit: sed tantum abest: ut sit in altero id quod maxime optabat consecutus: ut nemo obscurum pro se ferat durior est plinium iam tuscum factum quam aetate romanum fuisset: patauium uidebit quo aetate sit laturum: ut patauinitas illa quam pollio in liuio deprehenderit: quantum in eo uiro fuerit uix extet amplius: nos ueronenses nam non dubitamus eum uirum nobis uedicari: nihil adhuc in eo amisimus: sed habuit fortassis ille patrii sermonis rationem: longe lateque propagatum in eo non putauit: recte quidem nam multa & magna patriae debemus: sed meo iudicio rectius se patriam: omnemque tuscum nomen proprio labore: & industria nobilitate potuisset: potuisset quidem nam est ea natura uberior: nihil ad omnes eloquentiae partes tractandas aptius: fortius & ipse non parum in profero meruit: sed illius orationes maior quodam fauore excipit statim achile fracise maturatum tractabiliorem reddidit papiniana illa duritate cadido sermone emollita. sed in uerrinis actionibus explicandis maior: utiliorque se praestitit: quod materia diligenti quam arte tractauerit: uelles & poetice uacasse: nihil eius iusa culti: at Vbertinum ille crescerinas quoque familiares cicero nis epistolas diligenti enarratione familiarissimas reddidit: non minus meo iudicio mereret quam quod peregre praefecturis uaticum officiose compareret: nulla lectio est in qua teneriora ingenia facilius coalescant: sed multa prius in ea ope ignorantiae rebus obscura: multae denique uirtutes parum intellectae quae res in causa fuit: ut quo omnia altius scrutari solent diu non temere ea lectione adierit: at nec consilia fecit & in adolescentibus uelut in prius studio glimie

paulisp̄ imorati mirū imodū proficiāt: at hercle oliuerius agerianus: q̄q̄ omniboni leo
 hieni commentariis adiutus multa in Valerium maximum: eaque eleganter & com-
 mentus est: sed neuter omnia uidit. lo. britannicus brixianus & ipse in achillē papinii &
 i persum cōmentarios elegantissime conscriptos edidit: magna est & de antonio phanē
 se sis in sex fastorum libros expectatio: & si poeta hic idem optimus Epigramatumq; &
 elegiarum scriptor elegantissimus: Sunt adhuc non pauci quos de industria in hūc locū
 distuli. non quia iis quorum meminimus: sint aut ingenio: aut eruditione inferiores: qn
 potius tales: ut in alterutro ordine reponas: honestissimum sibi locum uendicent: occur-
 runtq; primo ex tribus celeberrimis italiae gymnasiis tres uiri clarissimi: quos tanquam
 hominum flores non erit absurdum extra ordinem nominare: & ut ab roma incipiam:
 ubi latinae litterae & natae sunt: & coaluerunt: sulpitius Verulanus quē grandē mihi ab
 initio phama obtulit: sed maior omnino uisus ubi illius artem perlegi ita erudite om-
 nia ac tam graui ter disposita: ut adēpto indice nihil in toto opere esse dicas: quod in no-
 stra tēpora reuicere possis: sed ex aliqua potius ueterū officina depromptū.: quid eius car-
 men: quid alia studiorum monumēta: quae eiusmodi certe sunt: ut nihil in illis desideres
 nihil adimere possis: talem profecto ac nescio an maiorem etiā florentia nūc habet: quē
 politianum studiosi appellant: scitis credo quis sit: de quo loquor clarus laurentii medi-
 cei contubernio ingenio tamē & doctrina clarior: multi quidē uiri mecum antea de eo
 sermonē habuerunt: constantiq; praedicatione effecere: ut priusq̄ hominem uidissem ue-
 hementer amarem: uerum ubi eius sylvae ad me sunt delatae praedicare non dedisti: tulit
 se tandem nostra saecula uiros hedera (ut satyrus ait) dignos & imagine macra: & enim si
 uirtutes eius carminis attendas non est nisi me opinio fallit) quem ex iis qui hodie illu-
 stres habentur illi praeferre possis: quid eius miscellania an est illis quicq̄ limacius exq̄-
 situs plane ea lucubratio demonstrat: quantum uir ille & graece & latine profecerit q̄
 acri in recognoscenda uetustate sit iudicio: Age nunc & patauū reuersus: quid calphur-
 nio copiosius: quidue eruditius an eius carmen mediocri uideatur uobis laude dignum
 franciscus niger aequa est laude pensandus: ac nescio an propterea quae scripsit etiam ali-
 quanto maiore difficile est iudicare maior ne orator sit: an poeta quod si ingenii rō ha-
 benda est. quem horum cornelio uitelio praeferre possis: nō facile perspicio una uel bre-
 ui meditatione qua in georgeum merulam est inuectus haud dubie ostenditur: quid ab
 eo expectari possit: modo uelit stomacho temperare sequuntur plaricq; alii. ioannes ari-
 minensis: cipicus coriolani filius duo cynthii ancomitanus hic ille cenotensis iosephus
 uicentinus. Palladius niger. lo. marosticanus cantalicus lepidus pyerius & alii multi qui
 in cōmunem usum assidue aliquid cudere dicuntur. Sed eos quia uereor ne noster hic
 sermo nimis longus uideatur: consulto praetereo q̄ q̄ multi etiam eorum quos in ordi-
 nem redigi: nihil ad hūc diem edidere: aut quia ocium illis defuit: aut quod sua praeci-
 rare noluerunt. Expectanda tamen a tanta indole ardua & sublimia sunt: & qui uulgo
 leguntur: quos consulto prunulum suppressisse suspicari libet: sed de his ille dicere uolu-
 it: qui aliquid autem praecipiendo: aut eleganter tradendo: latinum sermōem locupletio-
 re emedatiorēq; reddidit: q̄ tātū abest: ut qdā quoq; scripta legūt: effecerit: ut nulli rei
 nisi sint minore habuisse: q̄ pprietatis & elegātiae rōne: fuisse: ob id sati: aut nihil eos
 scriberē: aut ea q̄ tradēda erāt accurati⁹ ederē: nā quā multa hēant illorū scripta cognitiōe
 digna: nō pauci ad ea temer cognoscēda accurrūt: acciditq; illis. q̄ & pueris a m̄re decep-
 tis: q̄ cū aridā ficū ab ea oblatā cupidissime uorarūt: Ceperūtq; atidotū i ea iclusū sētif:
 oderūt illā atq; irati satagūt simul oīa r̄dde: haud multū dissimili euētus: q̄ i illo res i-
 cidūt. sint bonae s̄rae studiosi: nō possūt nō subirati ab ea lectōe abscedē q̄si redoleāt
 ita cōparatū. ut in ea sine periculo uersari nō possint. Est alioqui (quis nescit) illorum in-
 dustria non parum probanda: suntq; & ipsi digni: qui tam bonam segetem: melius colerē
 noluisse: aut si uoluntas non defuit: saltē potuissent: hi sunt igitur (nam de reliquis q̄
 ad nostrum non faciunt institutum nihil attinet dicere) qui romanam linguam mille
 circiter & amplius annos indigno pressam seruicio in antiquam libertatem uindica-

runt: omniq; barbarie profus sublata: suum roma: cæteraq; italia recepit sermonem. Digni quorum nomina nullam sentiât obliuionis iniuriam. Et enim romanam linguam multi condidere: multasq; hominum ætates illius cœperunt incrementa: nunc pauci ad modum paucioribus annis eam restituere. Satius pene fuisset nunquam ex græcia litteras ad nos delatas: nunquam historicos: poetas: oratores habuisse: si tot claris ingeniis: tot fœcundis laboribus iniuria temporum carituri fueramus: minus enim desiderantur ea: quorum usus ad sensum non peruenit. Multæ gentes litteras non norunt. atq; ob id ne desiderant quædam. At terra italia: quæ id diuinum munus non solum senserat. Sed aliis etiam gentibus ingenti gloria nominis dederat. Cui nihil ex tanto imperio quantum olim habuit: nihil præter litterarum decus reliquum fortuna fecerat: qua maiore clade affici potuisset: aut in quem maiorem luctum incidere: aut magis perpetuum: quàm si hoc quoq; cultu: & uera laude fuisset demum spoliata. Debebit itaq; illis omnis posteritas: laudabunt fœlicissimos labores. Memoriam æternitati consecrabunt. Nam si clarissimæ quædam ciuitates: ac populi statuas. Tumulos. Trophea: aliosq; æternos honores decreuere iis: qui: aut de libertate: aut de finibus fortiter dimicando pro patria occubuerunt: quanto honestius æquis: quæ iis debentur præmia: qui amplissimum decus tot urbibus: tot populis: tot gentibus restituere: sed qui post nos erunt: uidebunt quid illis præstare uelint: nos certe: qui hæc uidimus: qui alterutram rei fortunam pene experti sumus: nisi ingrati esse uolumus: summa ope niti oportet: ut de communibus studiis tam bene meritos: qui ex humanis decessere pia memoria: uiuos omni officio humanitatis profecuri uideamur: hæc Guarini filius: qui cum finem fecisset: cunctis eius sermonem probantibus: cœtus ille ornatissimus solutus est. HABETIS. Reor Viri amicissimi: quæ de latinæ linguæ instauratione tanto opere audire optabatis. Quæ omnia eo uobis certiora uideri debent: quo maiore sunt auctoritate: & iudicio præditi illi a quibus hæc accepimus: & a pluribus doctis tum quoq; laudata: uerum illa ipsa qualia sint: quum per ocium licebit: melius uos ipsi pensabit. τῆλος

FINIS LATINAE LINGVAE REPARATIONIS.

M. Anto. Sabellicus Ant. Moreto Brixienfi. Sal:

Ibrum de latinæ linguæ reparatione: quem toties efflagitasti: misi tandem morete uir humanissime: nec aliud fuit in mora: q̄ consilium: sciebam ego in celebri emporio homini negotioso uix tatum ocii dari: ut tris de situ urbis libros: unumq; de prætoris officio: quos tibi cognoscendos tradidi: tam breui perlegeres: sed tu contentus credo illorum indicibus: ut es in eos: qui sacra colunt litterarum egregie officiosus ad hanc anhelabas lectionem: quæ illustrium uirorum laudem contineret: uerum meminisse oportet hos inter se libros cognatos esse: ac tua opera uelut in plumes pullos ex eodem nido deuolasse: quare magnopere abs te peto ne patiaris illis: quod & egypti filiis euenire: sed: aut per te rogo uiuant omnes: aut nox una opprimat.

Vale.

MAR. ANT. SABEL.

MAR. ANTO. SABEL. DE SCRIBARVM OFFICIO DIALOGVS:
CALPHVRNIVS.

Vis te huc ad nos deus appulit Sabellige? SABELLICVS, ne quæ-
 ras Calphurni: q̄s deus: sed quæ causâ potius, CALPH. Istuc igit̄ ip-
 sū quærim⁹. SABEL, ut pōponiū uiderē: quē audio ad nos icolu-
 mē ex Sarmatia rediisse, CALPH, rediit certe: sed tu oīno huc tar-
 de: nā pōponiū iādudū ariminū uersus nauigat, SABE, in auspica-
 to ergo huc accessim⁹, CALPH, imo: si me audis auspiciatissime:
 nā & si pōponii cōueniūdi nō dat̄ facultas: qđ nōn uereor qn̄ tibi
 iucūdisimū fuisset: supest tamē aliqd: i quo uel biduū te hic me-
 cū oblectare possis, SABE, Tu uero dic: si placet qđ hoc ip̄m sit: cupio enī desiderū hoc
 abeuntis uiri aliqua rōne leuatū iri, CALPH, dicā marce: pximis his dieb⁹ sacerdos qđā
 homo meo iudicio mathematicæ disciplinæ nō ignar⁹: tabulā cū terræ & æquoris figu-
 ratione i curia suspēdit: ad quā inspiciūdā magnū litteratorū hominū p aliquot dies au-
 dio factū eē concursum, Cupio itaq; uehemēter te nouo huic spectaculo adhibere: atq;
 aliq̄ ad geographiæ rationē atinētia tecū diligēter cōsiderat̄: ne graueris igit̄ hoc biduū
 nobiscū hic eē: qñ ne mora qđē ip̄a iūtilis futura sit, SABE, Ego Calphurni: & cupio: &
 opto tabellā istā uidere: & si p̄ ociū uacat: ut ad locū me cōtinuo ducas uehemēter te ro-
 go, CALPH, mihi satis qđē uacat: qñ ita tibi cordi eē uideo: atq; nūc: si ita libet eam⁹: sed
 ecce uideo, M. Aureliū solū i curiæ uestibulo deābulatē: cōueniam⁹: si placet: hominē:
 nā q̄ eo cōmodi⁹ nos ad locū trahere possit est nemo, SABE, cur nō: si sic est, CALPH,
 salue meoēnas, AVRE, quid tam ociose hodie Calphurnius nra hęc terit limina: quod
 nisi festis dieb⁹ facit fere nunq̄, CALPH, ut cū hoc nro Sabellico hęc uřam tabulā: ue-
 lut illā phidiæ mineruā i areæ locatā uiderē, AVRE, Est ne hic ille Sabellicus: de quo tu
 alias ad me nō pauca, CALPH, ille quidē, AVRE, Gaudeo plurimū cōtigisse mihi te ui-
 dere: & si quid Sabellige (nā ita tua postulat uirtus) in me est: qđ cōducere tibi posse pu-
 tes gratissimū mihi feceris: si nra opera qñdoq; uti uoles, SABE, merito te meoēnatem
 oēs nri sęculi poetæ uocat̄ Aureli: sed qđ ad istā tuā liberalitatē attinet: cumulatissimū
 ego a te officiū accepisse putabo: si posthac me i tuorū numero habueris, AVRE, quid
 habuero imo libēs faxim: ut te i meis familiarissimis esse breui omnes inrelligant, Sed
 quid uobis Calphurni cū nra tabula, CALPH, Cupiebam⁹: ut dixi uehemēter eā p̄ ociū
 cōsiderare: ad qđ ip̄m tua opera nobis opus ē: nā neq; oībus: ut audio: neq; semp uidere
 uolētibus ad eā patet accessus, AVRE, sic certe est: ut ais: uelut nūc: quū proximo loco
 senatus habet̄: sed qđ ista opus ē festinatiōe: nos poetæ quia ociosi & quodāmodo feria-
 ti uiuētis nullā tēporis iacturā plus æquo æstimare debetis, CALPH, qñ uero nos q̄ mu-
 sagę sacra colim⁹: desides: & iertes iure habeamur, AVRE, Nō ita inquā: ut poetas desi-
 des uocē id uolo uideri a me dictū: absit a me: ut nomē illud: quod semp sūma uenera-
 tione colui ulla uerborū icessā petulātia: sed ut p̄laboriosa hac & uere curiosa uita: quā
 nos scribæ agimus uřam istā (qā sibi tātū deseruiat) nro iur̄ ociosā appellem⁹, CALPH,
 sunt ne ita tot & tātā scribæ officia Aureli: quāta uos prædicare soletis: nā ut libet̄ di-
 cam qđ sentio: oīno res ip̄a neq; igenio: neq; doctrina: neq; idustria magnope idigere ui-
 det̄, AVRE, Falleris pfecto & q̄ onerosū sit hoc mun⁹ oīno ignoras Calphurni, CAL-
 PH, Quale sit istud ip̄m: aut quā magnū nō itelligo: & si p̄ ociū potes id nobis demon-
 strat̄: parati sum⁹: ut p̄ nro Sabellico spōdeā id libēter audir̄, AVRE, Et uacat (nisi qđ in-
 teri acciderit) et libet uobiscū aliq̄ trisp̄ eē: atq; d̄ huiusmōi muner̄ aliq̄ disere: postq̄ uos
 ita uelle uideo: sed ne pedib⁹ stādo lōgiore fortassis sermōe q̄ expectatis defatigēini cō-
 cedam⁹: si placet i eā porticū: q̄ e regiōe ē, CALPH, Tuū ē optat̄ locū: i quo uelis eē me-
 cōenas: qđ aut̄ ad nram operā attinet: nos ubiq; parati sum⁹ te libenter audire, AVRE,
 scio id ego & gaudeo uehemēter q̄ sim uob̄ q̄ iocūdisim⁹: sed ecce ab iis: q̄ locū tenebāt
 nobis uenientibus ultro cediť, Utamur eorū humanitate: dum ip̄se interim de re diceť:
 incipiā, Coniecerant omnes: qui prope aderāt in Aureliū oculos: qui ubi illū sedisse appa-
 ruit de re nō parua diserturū: tū uirille: ut non inhabilis erat ad dicēdū in hunc ferme

modū est de scribaꝝ officio dicere exorsus:

De Officii Partitione.

Cio ego uiri optimi nec ut puto fallor a uobis fando aliquādo auditum Platonicas partitiones: nō solū omnem disputandi legē cōstituisse. Sed lucem etiam maximā his rebus attulisse: quæ nullo sermone illustrari posse uidebant. Diuini igit̃ hominis doctrinā secuti nos quoq; p̃tione utemur; ne qd̃ a nobis obscure: aut pagē p̃spicue dici uideat̃. Primū itaq; neq; unū eē scribaꝝ ordinē dicim⁹ neq; idē oīum munus: q̃q̃ nō ita diuersos esse dicimus: ut quasi alias uirtutes ī aliis; & non omnes in singulis: si fieri possit eē uelim⁹. Pulchrū ē q̃s nescit ī omni hūanæ uitæ gradu excellere: atq; lōge aliis p̃stare: q̃ haud qdē fieri potest: nisi hic q̃ oīum maximis uideri uelit: idem sit & optim⁹: auisim itaq; ab eo q̃ egregius scriba & uideri & uere dici uelit: cumulatissimā: ut ita loqr̃: uirtutē req̃rere: sed q̃a tū nra desidia: tū uitæ ipsi⁹ breuitate fieri non potest: ī plenū ab hoīe p̃ficiat̃: de his q̃ ī primis necessaria sunt: & sine qb⁹ nullo pacto officiū: de quo loquor: cōstare potest: cuiq; breuiter diserā. Verē anteq̃ de his dicere incipiā: pauca de ueteri hui⁹ ordinis īstitutiōe: & apparatu altius nobis repetēda sunt: & ut diuina humanis p̃ferant̃: qd̃ ī oīb⁹ cēleo fieri oportere ab iis q̃ rerū sacraꝝ curā sortiti sunt: p̃fiscet̃ hic sermo.

De ueteri scribaꝝ officio circa sacra.

Orū at̃ īstitutio quā sit uetus ul' ex hoc: qd̃ dicā: itelligi potest. Aegyptiū: q̃ mortaliū antiq̃ssimi phibent̃: reꝝ sacraꝝ scribis ferme semp̃ usi sunt: qd̃ & syri iudæi: q̃: ut Strabo tradidit: ab illis originē traxere. fecisse dicunt̃: id diuinæ humanæq; litteræ testat̃ græci: q̃ fortassis hūc morē: ut litteras aliūde aduectas susceperē inter p̃mos ciuitatis ordines hūc ip̃m retuler̃. Hos at̃ uiros inocētissimos ab initio fuisse atq; eosdē sapiētissimos credere æquū ē: q̃ppe q̃ nō tm̃ sacraꝝ pecuniarū summa fide rationes administrabāt: sed & reꝝ diuinæ doctrinā: cerimoniarūq; ritū p̃callebāt: ut si q̃ sacra īstituēda: si q̃ ue mutāda essent nō ministros solū: sed auctores quoq; se eorū sacerdotib⁹ p̃tificibusq; exhiberēt: oportuit hos quoq; ueterū factorū & tēporū ī illis contentorū nō mediocrē sciētīā habere: quū eorū ministerio multis his addi cōsueuissent: multa subtrahi iterdū nō pauca imutari: qd̃ q̃ si herodoto credim⁹: nō nulli ī hoc ordine re p̃ti sunt: q̃ nō uulgaria qdā de situ orbis: uel ī primis de nili ortu: de quo & græci & latini scriptores nihil affirmāt: disputat̃ sūt auis: sed qd̃ aliena ac min⁹ nota sectamur. Quæ ro añ q̃tuor illi spectata fidei: & sanctitatis uiri: q̃ euāgeliū scripsere: plene scribaꝝ functi sint officio: qd̃ diui Pauli epistolæ: qd̃ reliquorū: an aliud mun⁹ quā hoc ip̃m: de quo loquor p̃ se ferūt: q̃ q̃tū & diuinæ: & humanæ sapiētīæ cōtineāt: uel ex hoc iudicari potest: q̃ p̃ mortaliū cōsensu: iter diuinæ lectiōes quotidie referāt: & ut taceā reliquos: qd̃ p̃petis illi⁹ aqlæ Apocalypseos libri an aliud qcquā q̃ secretarij optimi sapiētissimiq; officia cōtinēt: nōne cœlestis mens illa q̃si domiciliū trinitatis scrutata uelut p̃ manū traxerit hominē ad ueri dei cognitionē ab ip̃o diuini uerbi p̃ncipio exorsa: secretissima mysteria miro p̃conio retexit. Diligētis scribæ ē q̃s nescit salutaris p̃ncipis cōsiliū gētib⁹ si gnificat̃: scribæ optimi tā publicāda dicef̃: q̃ tegēda celare. Cæterū sūmi p̃tifices diuina opa imitati nō ne & ipsi quoq; iā īde a primis ecclīæ icunabulis hūc ordinē penes se eē uoluerūt: p̃ quē oīa q̃ ad ornāmētū religionis attinerēt memoriæ mādarēt: eos ego esse puto: quos nūc uulgo p̃thonotarios appellāt: sed plura fortassis q̃ oportuit de his diximus. Venio nūc ad eos: q̃ hæc terrena curāt: ī qb⁹ quāto eorū reꝝ status corruptior ē: ac p̃inde facilior lapsu eo maiore inocētia: industria: & doctrina: opus ē: ne qd̃ p̃ incitiā: aut ignauā: aut fraudē offendat̃.

De necessariis uirtutibus scribæ.

Portet itaq; eos q̃ ī hac humanæ uitæ parte: & q̃si ī media hoīum luce uersantur: aplissimiq; alicui⁹ p̃ncipis: aut liberi populi: aut mgratus nascētes excipiūt curas exceptas fideliter: aut tegūt: aut transigūt p̃ter cætera singulari doctrina: spectata fide: amoeneo: liberaliq; ingenio: & industria: & p̃uidētia: nō modica eē p̃ditos: nā ut de doctrina loqr̃: quo nā mō hic honorat⁹ scriba publicis reb⁹ par eē poterit: nisi sit idē & l̃ratissim⁹ ac pluris: si fieri potest: p̃calleat liguas. Eni uero nō uideo q̃ rōne hic idē (quod in hoc senatu frequenter usu euenire solet) aut græco: aut magis ignoto sermone

notatas litteras sit recitaturus: qui tantum latine sciat: atq; illud ipsū: quod deterius sit: fortassis nō recte teneat: quid quod interdum: aut orandum: aut respondendum: aut disputandum est peregrino sermone: quod ab iis: qui nostratem hūc tantum sortiti sunt: minime præstari poterit: quid de nostratibus litteris loquamur: quarum si quis imperitus sit multo honestius se curiæ præcōe: q̄ scribam destinabit: sed ut est perdita: quorūdam audacia reperti sunt non pauci: ac quotidie reperiuntur: qui sine litteris in amplissimas aulas migrare sunt ausi: quorum imperitia pene prius nota fuit: q̄ facies: sed quid mirum: nullum certe uitium facilius deprehenditur: quam arrogans ignorantia: Redeo ad id: de quo dicere institueram. Non uideo inquam qua ratione quispiam huiusmodi muneribus: de quibus ante diximus: sine multiplici doctrina par futurus esse possit: & ut cætera omittam horum certe est senatusconsulta: principum edicta: magistratum decreta dictare: quæ quoniam suauione: auctoritate: æquo: rectoq; non carent: quis eam recte nauabit operam: nisi idem orator sit: iurisq; & æquitatis non imperitus: quid q̄ idem de quo loquor: si is sit quem esse oportet: nonnunq̄ in magnarum rerum consultatione: aut in senatu: aut apud principem magistratumue suam rogatus non inepte dicet sententiam: eaq; fortasse affert: quæ iis quorum ea est consultatio: quanq̄ e repub. essent: non succurebant: id haud facile præstabit: nisi qui uaria sit lectione imbutus: qui antiquorum principum: populorumq; consilia: exempla: stratagemmata: iussa: decreta: atq; ipsos deniq; horum omnium euetus cognouerit. Onesicritus: Callisthenes: & Anaxarchus: & reliqui sapientiæ professores: qui ex græcia alexandrum macedonem ad ipsum ferme solis ortum secuti sunt: si quis recte opinetur scribarum munere potiusquā philosophorum penes illum defunctos: arbitrabitur: quippe qui non solum illius gesta: sed omnia memoratu digna: scrutati suis scriptis æternitati consecrarunt: quæro an ad brachimanas ex gymnosophistas uisendos onesicritus cuius paulo ante mentionem feci: mitti potuisset: nisi (quid fecit) de rerum natura ipse quoq; primo congressu scite sapienterq; diserere potuisset: quo factum est: ut nō magis imperatoris phama: q̄ legati sapientia adducti duo ex arenoso illo gymnasio onesicritum secuti: non cæci cæcum: ut dicitur: sed sapientes potius sapientem: in macedonum castra uenerit. Quotidie præterea uidemus eruditos nostri ordinis uiros: amplissimas legationes apud summos principes potentissimosq; reges cum dignitate obire: quod ab imperito homine: quia eruditione: ac pro inde prudentia expectari non potest.

De fide scribæ & taciturnitate.

Ecessaria est: ut plane ostēdimus eruditio futuro scribæ: sine qua uix magis illi officium constare poterit: quam materia ulla sine forma. Nunc autem de fide: quæ non minus in eo requiritur: quam doctrina: breuiter dicam: quid. n. uirtus ipsa: de qua proxime uerba fecimus: quid prudentia: quid deniq; cæteræ uirtutes sine fide ualebunt: & omne quidem scribæ officium sine illa imperfectum: & mancum esse oportet: ac tam secreta credentibus: q̄ secretario perniciosum. Est q̄ non uidet: scribit quasi cor & mens curiæ: quippe qui & nascentes patrum curas sentiat: & natas uelut sanctissimum sacrarium custodiat: quod factum est: ut non uno in loco hic idem secretarii nomen obtineat: cui eo maior fides constare debemus: quo maiora sibi negocia uelut credi: omnes multa & magna sibi credi uolunt: sed quo opinionis huius conuectæ studiosiores sumus: eo maiore taciturnitate præditi esse debemus: ne leuitatem amittamus: quod: ut aliquando cōsequeremur: multum diuq; nobis elaborandum duximus: Sed nihil sapienti uiro tam facile est: q̄ linguam frenare: ut stulto difficile. Debet præterea hic idem meminisse fidem: ut. M. T. placet dictam ab eo: quod omnino fieri debeat: quod promittitur: qui secreta principis senatus: alicuiusue magistratus sibi credi uoluit: debet silentium: quod promisit præstare: ne in hoc ipso peccet: in quo maxime probari uoluit: & breui in hac luce & simplicitate delectabitur: hanc solam in maximis: minimisq; rebus intuebitur: qua qui præditus fuerit: secretarii nomen uere est adeptus: sed adhuc de ea fide loquimur: quam alio nomine fidum silentium appellare possimus.

Verum si aliqua interim: aut scribenda: aut recitanda: aut interpretanda sunt: fraus omnis abesse debet: quæ fidei inimica est: atque non mediocriter cauendum: ne quid plus minus: aut ue scribendo tribuat cuiquæ eximatur: quam illi qui ea mandarunt uoluerit: quod inepti quidam: & temerarii longe secus faciunt: qui partim negligentia eorum quæ mandantur: partim temeraria arrogancia: quod ea quæ nondum audiuerit: quasi se diuinitus tenere arbitrantur: sæpe ea dictant: aut scribunt: quibus nihil magis contrarium diuersum esse possit ab eorum mente: quorum iussa erant secuturi: In eo quoque turpiter fallunt quidam: fidem & innocentiã publicis in rebus sanctissime custoditam in priuatis uiolant: quasi uero non sit idem semper peccare: & plus a recto recedat is: qui magistratum: quã qui priuatum hominem prodiderit: aut alia fides publicis alia priuatis rebus adhibenda sit: sed hoc sciant: qui huic uirtuti student: quiq; an fraude quam longissime abesse uolunt oportere fidem homini in cunctis constare: atque in omni humanæ uitæ actu primũ ei locum tribui debere: quod qui ita esse statuet: nunquam ab hoc: de quo loquor: officio aberrabit.

De scribæ ingenio & urbanitate.

Non fides pagæ & doctrina: ut satis abunde monstratum est: ad nostri ordinis officium consumandum attinet: ac nescio an ea duo cæteris exclusis id posse efficere: nõ æquũ credere: sed proculdubio ingenio quoque opus est hoc: qui caret nihil omnino foeliciter tentabit: hinc illud. M. T. nihil inuita minerua: atque ita esse manifesto apparet: nam ne ab instituto sermone recedamus: qua alia ratione hic ordo sibi: aut gratiam conciliabit: aut quibus charus: iucundusue esse poterit nisi liberali quadam urbanitate: mansuetudine: facilitate: atque reliquis huiusmodi uirtutibus: quæ ad concilianda hominum studia non parum ualere credunt polleat: sit doctus: licet sit spectata fidei uester scriba: nisi his artibus se illi insinuarit: quibus gratificandum putat: recte licet dicat: faciatque omnia: omnino tamen ingratus fuerit: nihil est enim odiosius aulica rusticitate: declinabit parum ab hoc uicio: cuius scripta genio non carebunt: appello hoc loco genium gratiam quandam: quæ in iis quæ scribuntur etiam solet: nec possem aperte dicere: quid sit illud: quod in simili figura atque materia alia lectio magnopere delectet: alia tedio afficiat: sed ut uideo pluribus placere perspicuitas est: quæ præcipuam gratiam affert orationi. Claro itaque & perspicuo sermone utetur ingeniosus scriba: omnia: quæ aut dictabit: aut scriber non significare sed effingere: ac pmodum pcepti entis mentem celare uideat: sed de scribendi ratione paulo post dicemus. Nunc redeo ad illud: de quo agere institueram: Ineptum quidem ne ridiculum dicam erit ille: qui quum necesse fuerit: neque ingenii facilitate: neque urbanitate ulla queat: eorum mentes uersare: quibus charissimus esse cupiat: & quæ ad hoc ipsum attinet: non uideo quo pacto multorum sibi gratiam conciliare possit hic: qui nec benigne quemquam appellare soleat: nec appellatus officiose respondere. Diuini boni nesciunt dura & inepta quorundam ingenia: quid ualeat humanitas: appello humanitatem facilitatem illam in homine siue potius comitatem: non dico erga eos: quibus omnino parendum (nulla enim inuita actio uirtus dicenda est) sed in illos qui humili loco & fortuna constituti immensum se putant accipere beneficium: si in suis negociis transigendis ab aliquo nostri ordinis recto: ut dicitur: oculo inspiciantur: quid si ope: consilio: commendatione: aut horatione aliqua iuuentur: Hæc omnia nisi ab eo qui sit facili & amœno ingenio præditum præstari fere non consueuerunt. Verum hæc minora sunt: illa autem quæ sequuntur omnino non parua: multa prudenter dicta: acute responsa: memoria teneat: & quasi ad manus habeat hic idem: necesse est: ut quum opus sit sese quasi clipeum molestis magistratum interpellatoribus obiciat: eorumque sophismata: prauas tergiuersationes: licentiosa dicta: liberius responsa: moderata dicacitate: & si opus sit acri etiam dicacitate eludant: sit autem dicacitas ipsa non illiberalis: sed urbana: atque ab omni scurrilitate aliena: turpe est enim pro ingenioso ridiculum: pro urbano scurrillam se effingere.

De scribæ industria & prudentia.

Vnt hæc: quis non uidet: ut necessaria ita & utilia: quæ diximus: sed industria quo-

MAR. ANTO. SABEL.

que his addēda ē: eā alio noīe quando p̄pinquus ullum nō inuenio diligentia nōmina-
 bo: eius autē qui fuerit expers: quid deceat: uerū scribat: aut nunq̄: aut oīno sero itelliget:
 ac si qd̄ interim recte dicet: aut faciet: qm̄ id ip̄m cau potius quā aut cōsilio: aut diligen-
 tia p̄fectū credit: uix ullam secū uidet ferre posse gratia: qui autē uirtutis huius studio
 sus fuerit: nihil nō suo tēpore efficiet: maturabit negocia: nō prācipitabit: eritq̄ in oēs
 sui muneris ptes semp̄ intētus: illudq̄ p̄cipue curabit: ut si q̄ dictanda: scribendaue fue-
 rint: mētē eius cuius facit iussa quasi i tabella qdā figuratā & uerboꝝ p̄prietate & sen-
 tentis exprimat: a qua uirtute remotissimi sunt illi: qui inertia: & stupore quodā pressū:
 omnia potius scribūt: q̄ quæ scribenda fuerāt: sed hæc nō minus prudentiæ sunt quā in-
 dūstriæ: de qua quia locus ipse postulat pauca subiiciā. Efficit enim illa: ut nō incerta p̄
 certis habeamus: quod qui faciūt i turpissimos sæpe labuntur errores: sunt quæ nō sibi
 solū sed illis quoq̄ quoꝝ noīe scripserunt q̄ p̄nitiosissimi. Beneficio itaq̄ memoriæ ad
 hoc ipsum i primis opus ē: ea ut. M. T. p̄clare demonstrat maxime exercitatione auget.
 Cauebit ille qui munere hoc fungit nō sibi solū: sed ii quoq̄: quibꝰ: aut rescripta: aut se-
 natu: cōsulta: aut priuilegia: aut quid aliud simile dictauerit: ne quid plus minusue scri-
 bant: quā is cui parendū est: mandauerat. Et quia nunq̄ satis cauisse nocuit: nō grauabit
 ipse epistolæ magister: is dico qui epistolas dictabit: diligēter inspicere: ne quid aut bar-
 bare: aut cōfule: aut p̄postere scripserint: qui dictata excipiūt: quod ipsum non magis eis
 qui fecerūt uitio uertit: q̄ qui corrigere debuerūt. Et quia nemo tā sæpe p̄spicitatis fu-
 it admonitus: quū idē adhuc sit sapius admonēdus: huiꝰ si mihi credit uirtutis amator
 erit: hic qui oībus placere studet: nec est quicq̄ quod nostros homines magis alienet a
 gratia eoz̄: quibus in primis placere cupiūt q̄ obscurus dicēdi stīlus: uerbaq̄ parū uita-
 ta: quod oīno ualde difficile ē: ut incolumi elegantiā perspicuitas nobis constare possit:
 quādo quidē hoc ipsum q̄busdā litterarū prorsus ignaris sapiꝰ p̄stari oporteat. Scio ego
 nostras litteras hoc nomine tāq̄ uitiosas ab ineruditis quandoq̄ male acceptas: q̄les fue-
 runt illæ: in q̄bus p̄ beneficii pensatione hostimētū erat: sed tu hoc nō ignoras Sabelli-
 ce: audio. n. te quū hūni nostræ litteræ recitarent publicē: ad eius uerbi interpretationē
 accersitū: subdurus quis nescit tū multis sum fortasse usus: tibi uero cui hæc nota sunt
 nō modo nō durus: sed olorina: ut dicit: pluma motior. At me hercules sic ē: prauo ho-
 minū iudicio cogimur relicta scribēdi lege indoctis auribus placere: sed quid cogimur
 dixi: cogunt fortassis alii: ego quod ad me attinet nūq̄ huiusmodi humoribꝰ adduci po-
 tui: ut imperitorū studiū secutus: parū elegās uideri passus sim: at sic ego p̄bo recte scri-
 bēdi sciētia: ut ueritatis rationē in primis habēdā censeā: malo enim simplicē ignorantē
 am q̄ uitiosam eruditionem: & breui is sciat se prudēter ac recte agere: qui ueritati i pri-
 mis consultū uolet: nec illud quidē ab officio de quo loquor alienū existimo diligēter
 cōsiderare: sed dato ne animo an parcito & irato sint ii: qui nos aliquid scribere uoluerit: &
 quia nullus ē affectus: qui lōgius a ratione recedat: quā ira q̄ uere dicta ē: una oīurn af-
 fectuum nō trahere mentē hominis: sed prācipitare prudētis est: ut dixi officiū mādan-
 tiū iram: & asperitatē uerbis mitigare: atq̄ ea scribere quæ ille quē commotum cerni-
 mus pacato animo iussisset: ihæreat præterea principis magistratusue lateri: aut nō pro-
 cul absit diligens scriba: ut si quid accidat continuo uocatus adesse possit: sigillum au-
 tem siue annulum: aut illico ubi eo usus est: restituat: aut secum non pigeat gestare: om-
 nino non recte multis creditur: quod uix uni: aut alteri ad summum credi solet: non pa-
 rum suæ æstimationi consulit: qui omnem peccandi materiam suis aufert. Restant ad-
 huc non pauca: quæ de huiusmodi ordinis officio dici poterant: quamq̄ ex iis quæ dixi-
 mus: facile intelligi potest: quā onerosum: & arduum sit hoc inuenis: nō autem leue &
 ignauum quemadmodum tu Calphurni existimabas: eram ego materiam adhuc copio-
 sius tractaturus: sed uideo magistratuum apparitores senatorum cymbas ad ripam accer-
 sere: & ecce ipsi quoq̄ prodeunt. Valete uiri optimi: & quando aliquid ocii nacti eritis:
 huc ad nos reuissite.

PERORATIO.

CYNTHIVS. M. ANTO. SABELLICO.

Donec sæcula colligata fastis.
 Extrabunt latius: Forum manebit.
 Iuli Cæsaris altius sub orbe
 Inuictò uenetorum & uniuersæ
 Terrai domino: quod ore docto
 Immortale facis Sabelle Marce:
 Qui maior fabio es: minor nec arpisi
 Cui pæan fauet: isthmia diones
 Pallentes quoq; blandiuntur undæ:
 Viuas nestoream precor senectam.

CYNTHIVS.

MAR. Anto. Sabel. Ioanni Hemo Venetarum copiarum aduersus Ferrariæ ducens pro
 uisori generali. Salutem.

Utum diuq; dubitavi Ioannes heme uir clarissime deberem ne hos nostros
 m commentarios: quos de uetustate aquileiensis patriæ proximis uindemiarum
 feriis scripsi ad te mittere: an maturiore illorum ædicatione expectata: eos tunc
 tibi legendos tradere: quum te publica ista administratione leuatum intelli
 gerem. Videbam ego fore ut alieno tempore ad te missi uiderentur: si quum tãram bel
 li molem tuo consilio prudentia & industria sustineres: eos mitteremus. Cæterum appa
 rebat nos consultius facturos: si nostræ huius lucubrationis editionem in aliud tempus
 distulissimus. Ut si non in nonum annum: quemadmodum Horatius præcipit: in nonũ
 saltem mensem: quod facile fieri potuit: opus ipsum pressum uideretur. Verum quia ita
 nobis constitutum erat: ut hæc nostra quantulacunq; est lucubratio: tuo nomine in lu
 cem quandoq; exiret. (Nam cui patriæ huius: aut studiosiori: aut amanti res ipsa dedi
 cari potuit: aut debuit q̄ tibi: qui tua illa clarissima prætura omnium beneficiorum ge
 nere commissam tibi prouinciam prosecutus effecisti: ut merita prædicatione non priæ
 prætor: sed pater ab omnibus dicereris) duo modo ad ædicationem ipsam nisi properandã
 sed præcipitandã: ut sic dicam adhortari uel potius impellere uisa sunt: & qd̄ nimis lō
 gum erat: eius hominis a republica uacationem expectare. Cui ob singulare ingenium mi
 rumq; in rempublicam studium non aliter q̄ atheniensi illi phocioni omnibus suffra
 giis continuentur magistratus: & q̄ non ignorabam q̄ diligens esses nostrorum ueterũ
 romanorum æmulus: qui sagati: & si maioris fortunæ fuissent paludati quoq; quum rē
 publicam recte gessissent: ab ea lectione non abhorrebant: quæ antiquarum rerum co
 gnitionem aliquam tradere potuisset. Nec ab ulla quidem: quæ ad uirtutem hominem
 instituere posse uideretur. Quod quum ita esse certo scirem: non dubitavi hos nostros
 commentarios: qui tuo nomine: ut dixi: quandoq; edendi erant: tibi in primis legēdos in
 apertum referre: quos non modo non præmature: sed opportunissime quoq;: ut ita lo
 quar: emissos existimabo: si ea: qua cætera soles: mansuetudine illos acceperis: ac quũ qd̄
 ocii nactus fueris: legere non dedignaberis. Quod si in his: quæ omnino parua sunt: no
 strum ingenium a te probari sensero. Dabo operam: ut quæcunq; posthac scripserimus:
 quæ omnino diis iuuantibus maiora erunt: tuo solius nomine appareant. Vale.

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

MAR. ANTO. SABEL. DE VETVSTATE AQ VILEIAE. LIBER PRIMVS. VN
DE AVSPICATVS EST HISTORIAM. PROEMIVM.

T Si ex omni scriptorū numero: qui sunt: aut unq̄ fuerūt: nul-
lus: uti ego existimo: aut certe q̄paucissimi reperti sunt: q̄ quū
ad scribendū accesserint non suā in primis laudi consultū uo-
luerint (Neq̄ mirum. Nemo ē. n. qui non naturali quadam lau-
dis cupiditate teneat) Tātum tñ abest: ut ipse hac uia mihi lau-
de aliquam quæsiuerim: ut quū i hac tempore nouitate uberri-
mā scribētibus materiā p̄positā esse cernerē: i qua q̄tūuis emi-
nēs ingenium cū laude exerceri potuisset: ad obscurā: ut mul-
tis uidebitur: ac pene ignobilē historiā aīum adiecerim. Quip-
pe q̄ aquileiēsis p̄riæ. Quæ: ut Plinio placet: quota uenetæ ter-
ræ portio ē: situm atq̄ res ab antiquissimis tēporibus ad hūc diem in ea gestas scribere cō-
stitui: rē quis nō uidet ipso noīe facilem ac prope inutile: altius uero inspiciētibus ardui-
tatis plenam ac lōge utilissimā. Quod quū ita sit certo scio nō defuturos. q̄ nostros hos
cōmentarios uix bene inspectos dānare incipiant: ac minime dignos: quos legi oporteat
iudicent. quādo q̄dem humilē: sordidam & ut dicam: ineptam contineāt historiā: quā co-
gnoscere uelle p̄ter patrianos ipsos nullius hoīum intersit. Poterā (uideo) ita illis occurre-
re haud nouo exēplo a me factū: qd' unius prouinciæ res sitūq̄ scribere sum aggressus:
Quū & græci & latini uiri admodū illustres id plæriq̄ factitarūt: quo factū est: ut & res
ipsa Chorographia: & hi q̄ i eo scribēdi genere uersati sunt Chorographi nominentur:
qd' minime receptū eēt: nisi huiusmodi scribendi ratio cū Geographiæ laude aliqd̄ con-
iunctum haberet. Sed alia certe rō est: qua eos ab omni molestia liberamus. Sigdem nul-
li p̄terq̄ patriæ incolis nostro hoc instituto gratificari uoluimus: imprimisq̄ ut inēsis
ipsis: quoq̄ ciuitas quū de me optime merita esset: uiderēq̄ in ea nōnullos magni inge-
nii uiros de origine urbis huius sollicitē quærerē solere: eāq̄ ut multa alia ad antiquita-
tem patriæ attinētia in dubium trahere: uisus sum mihi nō officiose tantū: sed pie: ut sic
dicā: facere: si monumenta patriæ diligēter cōquisita i unū collegissē: effecissēq̄ ut
non solū utinentes ipsi: sed alii quoq̄ eorūcā haberent: uelut speculum q̄dam: in quo to-
tius patriæ faciē rerumq̄ in ea gestarū seriē intuerentur. Quisq̄ igit̄ i hos nostros cō-
mētarios q̄nq̄ inciderit: & monitū eum & rogatū uolo: ut aut ab illoꝝ lectione abstine-
at: si sua non interessē cognouerit: aut si legere inceperit p̄legat. Multa in illis fortasse i-
ueniet: quæ ex secretiore uetēꝝ & recentiuū scriptoꝝ penu eruta: haud indigna scitu exi-
stimet. Sed alii uiderint quo studio sint hāc nostram lucubrationē excepturi. Ego qd̄ ad
me attinet oīa quæ uolui me cōsecutum putabo: si quæ sūma fide & diligentia scripse-
ro: illi apud quos gratiā inire uolumus: pbauerint: sed iā ad p̄positā descriptionē acceda-
mus: quā mox ab ipsis patriæ finibus auspicabimus: si prius illud legentibus testatū reli-
querimus ex pluribus noībus: quæ terra hāc sortita ē. Nā & foꝝ iulium dicitur: & car-
niam quoq̄ dici posse nō inficior: qd̄ & Plinius & Ptolæmeus testatur: me libentius no-
mē illud usurparū: quod uulgus tenet: ut quicqd̄ id terræ est: de qua dicturi sumus: cū
ipsis incolis patriam nominemus.

Abet itaq̄ patria ipsa: ut ab eius finibus ordiāmur: a meridie eam partem
adriatici sinus: quæ ē inter Timauī & liquentiæ ostia: ad ortū Istriā & lapidi-
am: utraq̄ ad Illyricū attinet. Nūc partem illam Istriæ: quæ est iuxta erupti-
onem timauī: Chersum uocāt: & reliquum: quod Iapidiæ est: magisq̄ ad or-
tū solstitialem uergit Carnium. a septentrione alpibus terminatur: quæ oli-
ad noricum attinebant: nunc cōfusus omnibus germaniæ tribuuntur. ab occasu partim
Bellunensi: partim taurisino agro usq̄ ad liquentiæ ostium cingitur. Talem igitur ad ma-
iorem intellectum in mediterraneis lineam imaginemur: quæ ab ostio timauī p̄ducta
per tribusam amnem & citeriores Iapidiæ fines ad alpes extendantur: hinc per alpes ip-

fas præter ponteuiam & exteriora montanæ Carniæ loca in Cadubrinos exeat. Inde uero per Bellunenses & Taurifinos fines in ostium liquentiæ excurrat. Patet autem patria circuitu stadiorum circiter duum millium: longitudine uero quingentorum uigintiocto: Linea a ponteuiam per Venonum: Vtinum: & Portum gruarium ad mare extensa. Latitudo quidem ipsa: quæ lineam habet ab eruptione Timai in mare per montem falconem & aquileiam facilius usq; quingenta & amplius continet stadia. Sed ad propositam singulorum locorum expositionem transeamus. Quæ ut aliquanto lucidior sit uniuersam patriam in tris regiones diuidimus. Quæ a meridie ad septentrionem porrectæ his limitibus perscribuntur: inter liquentiam & Tiliauentum flumina primam omnium constituimus. Huic proximam a tiliaueto ad natisonem. Nouissimam a natifone ad timauum. NVNC de prima illa dicere incipiamus. Maritima pars primæ regiõis habet ad occasum liquentiæ fluminis ostium. Oritur autem liquentia non longe a pulcinico: pluribus fontibus eodem ferme loco scatentibus: sunt qui ex lacu bellunensis agri quem domus stulte appellant: per subterraneos meatus huc fluere credat. Plinius ex opiterginis montibus: quod miror eum cadere tradidit: quum Opitergii fines quæ longissime hinc absint. Non longe autem ab liquentiæ ortu fons uberrimus erumpit tanto aquarum impetu: ut quadrifido fluuio quaternis molarum rotis illico deseruiat: eo accepto fit liquentia nauigabilis. Qui sexcæta & amplius stadia per aperta & palustria loca emesus. Lenissimo tandem fluuio in mare euoluitur: post liquentiæ ostium caprulanæ paludes occurrunt. Quarum eruptio commodissimi portus uicem nauigantibus exhibet. Caprulanæ ciuitas portus caprulanus quem lemæ annis efficit. Ligurnanæ portus seu balsiliquæ. Tiliauenti ostium primæ regionis terminus. Mediterranea descriptio ita se habet. Concordia romanorum olim colonia nunc præter ædem: quæ diuo stephano est sacra: & quæ paucissima tuguria omnia ferme solo æquata sunt. Portus gruarius: quem lemæ annis perfluit. Semiemporium patriæ hoc tempore ob uenetarum germanicarumq; mercium frequentem illuc conuersionem. Corduacum. Oppidum sancti uiti. Abbatia sextii. Brunauacca. Seruarolum. Fratrina. Moesta iuxta Liquentiam. Brognaria & ipsa in liquentiæ ripa. Portus Naonis. Spilimbergum Tiliauento incubans. Valuaon. Porlilium. Saciltum amœnissimo liquentiæ fluuio cinctum. Campa in ulteriore ripa fluminis: sed patrianæ dittonis pulcinicum non longe a liquentiæ fontibus: ut diximus. Auianum Maniacum montibus accubans inter medunam & Cilinam impetuosis torrens: ac tam uasti incrementi: ut ad mille & amplius passus patentem aluum nonnunquam præcipiti inundatione impleant. medunum. Topium. Phanum. Castrum nouum. Pinfanum ad radices montium Tiliauento proximum. Locus satis sua natura: sed longe magis sauorgnanæ familiæ: cuius dittonis est: in primisq; Nicolai equitis uiri præstantis ingenii cura & diligentia munitissimus. Non procul hinc in ripa fluminis Otopium eiusdem dittonis uiuo saxo impositum. Reliquum regionis huius montani carni obtinent. Qui locorum quos incolunt sterilitate pecuariam potiusq; agriculturam exercent: habitant uicatim pulte uulgo & laticiniis uictitantes. Et hæc de prima regione. Nunc ad eius quæ huic proxima est: descriptionem transeamus. De qua anteq; dicere incipiam pauca de tiliauenti fluminis ortu & eius cursu referam. Labitur tiliauentum ipsum ex alpihus ab occasu solstitiali ad meridiem illico deflectens: Maurum montem appellant: in quo oritur plures ignobiles amnes se illi per alpes currenti insinuant. Quorum fella notissimus est: qui e ponteuiæ montibus labitur: ubi alpium angustias euasit. Ledra accipit: qui in glemonensi agro oritur. Nec multo post Melonem: quem Cauacii lacus efficit. Inde Variannum hunc accolæ corrupto nomine Varmum uocant. molliore inde fluuio in mare elabatur septingenta quinquaginta ab ipso fonte dimensum stadia. Plinius, Duplex Tiliauentum nominat maius minusq;. De minore illo nihil compertum habeo: Nec uideo quid auctor alioquin grauissimus sibi uoluerit cum duobus Tiliauentis: quando ne ullus quidem fluuius huic proximus: aut natura similis extet: de quo illum locutum suspicari possimus. Est autem Tiliauentum: de quo noticiam habemus: omnium non patriæ tan

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

rum sed uenetæ oræ fluminum discriminosissimum ac transitu difficilissimum: nam cum aquæ uim uehat ingentem raro tamen nauis patiens est: quia nullis coercitus ripis pluribus simul neq; iisdem alueis fluens noua semper uada nouosq; gurgites facit: & ob eam rem pedibus uadanti periculosum: Post tiliauenti ostium lignani portus nobilissimus: quem stella fluuius efficit. Maranicarum lacunarum eruptio. Alsa fluminis ostiū Natisonis ostium secundæ regionis terminus. Per natisonem (Nam de mediterræis hîc dicendum est) ad sexaginta stadia aquileiam olim emporium ex Istria Illyricas gætes sub uehi solitas: scribit Strabo. Plinius quoq; Natisonem cum Turro. Aquileiam perfluere tradidit. Cum plane constet Natisonem quattuor & uiginti stadiis longe ab Aquileia currere. Siquidem Turro admixtus in fontium amnem elabitur: nomenq; porro amittit: Illud quoq; mirari soleo eundem Plinium Prolæmeum atq; alios complures de Natisonis ostio mentionem fecisse. De fontio autem neq; illos neq; ueterum scriptorū quēpiam (quod sciam) quicquam tradidisse. Ego quod ad priorem illam dubitationem attrinet: aut diuerso tunc alueo Natisonem fluxisse crediderim: quod facile fieri potuit: ut Aquileiam perstringeret. & sic illa quoq; posterior dubitatio tolleretur: aut Pliniū Strabonem & reliquos æquiocatione nominum Natisonis & Natissæ deceptos: Nā amnis qui Aquileiam perfluit. Natissa dicitur diuerso fonte & ostio a Natifone fluens. Nō desunt qui dicant Natissam amnem paululum supra Aquileiam ortum habentē ex Natifone subterraneis cuniculis initium trahere: quod magis mihi diuinare uidentur: quā ueri quicquam simile afferre. Cæterum illud quoq; suspicari libet Natisonem ipsū fontio secum mixto nomen olim abstulisse: ut qui nunc post confluentem fontius dicitur: diuersa cum ratione Natifone diceretur. Sed de his hætenus. De Aquileia quæ proxima est: dicamus: Eam Romani condidere incumbentibus barbaris: ut Strabo ait. impositā: Verum siue Romani nominis splendore ita contigerit: siue potius ciuium uirtute & cōcordia: quibus ciuitates magnopere coalescunt: siue quod fieri potuit: ipsa loci opportunitate satis cōstat pcedēte tempore adeo opibus & phama floruisse: ut non propinquis tñ sed remotioribus ēt locis fulgore sui nominis tenebras induxerit. Id argumentum est: quod omnis ferme ora. quæ nunc finibus patriæ continetur: ab ipsius urbis nomine Aquileia fuerit nominata: Extant præterea multa ad hunc diem in ea urbe monumenta Publicæ uia Magnificæ & sumptuosæ stratae Pauimenta: Aquæ ductus: sepulchra: ac plæræq; huiusmodi alia: quibus amplitudo eximiusq; eius urbis apparatus facile declaratur. Sed de origine & excidio ipsius multa in eo poemate dixi: quod de origine Hunni heroico carmine scripsimus: ac cum locus postulabit multa quoq; dicem⁹: Nūc ruinis pene obruta est: superest tantū antiquissimum phanum diuæ uirgini sacrum satis opulentum ac uetusta præditum religione cum numero clero & patriarchica sede sunt illi circuniec̄tæ domus nonnullæ: quas partim Canonici: qui illic hiberno tempore diuinis rebus operantur: satis sumptuose instaurarunt: partim coloni & piscatores quam paucissimi: qui ne ipsa quidem æstiuæ cœli intemperie ob inopiam inde pelli potuerunt. Non longe ab aquileia strasolidum: Ceruiani insula: quam Rouedula: Amphora Alsa: quam corrupto nomine acolæ aufam dicunt & Maranicæ paludes faciūt Castellum porpeti aræ sauorgnanæ dictiois locus munitissimus: quippe qui olim sigisimū dum imperatorem longa obsidione fatigarit: nec tandem expugnari potuerit. Stella fluuius ex parte amœnissimis aquis castellum ipsum alluit. Optimi in eo temuli capiunt. Maranum paludibus undiq; circumdatum. Varianum duplex superius & inferius a proximo flumine utrūq; ut puto dictum: Belgradum. Quadriuium Hunnium caput & metropolis (ut sic dicam) patriæ: Eius arcem (ut phama est) hunni Attilam regem in italiā secuti condidere. Quam ob rem Hunnium potiusquam utinum dicendum affirmauerim. Non desunt: qui utinum pannonica lingua affer huc significare uelint alludentes ad ipsam arcis conditionem: quod ego a plærissq; eius linguæ peritis sciscitatus: haud quaquam ita esse comperi. Siue igitur id sit: quod uulgus tenet. Siue quod

uerifimilius est id : quod diximus. Satis constans fama est Arcem ipsam, a Barbaris militari opere congestam. Quamquam non negarim : tum primum tumultum aliquem natiuum fuisse illi quem communiuerint. Nam seu ab illis : seu quod magis credo a recentioribus moenia; Quæ extant summo tumulo imposita fuerint: nullo pacto id fieri potuisset : nisi tanta moles stabili firmoque solo fundata esset. Sed de Hunnii origine plura suo loco dicemus. Nunc pauca de eius situ : & ciuitatis statu subiiciam. Sedet Hunnium in medio ferme patriæ suæ loco satis amœno non palustri non montuoso duplici murorum ambitu cinctum exteriore circuitu uiginti octo stadiorum. Interiore uero circiter decem: Hunc ipsum interiorem pars turri fluminis ambit. Exteriorem illum profundissima fossa Ioannis Hemi prætoris cura Anno totius patriæ labore facta uti breui epigrammate testati sumus. Quod duabus marmoreis tabulis Vtinenfes publice incidendum curarunt : quarum una iuxta portam : quæ ad Danielelem ducit : altera supra pontem suburbii Glemonæ affixa est: Mœnibus ipsis undique amœnissima prædia adiacent Viti feris arbutis : & sationibus comparata. Prædia parentes campi excipiunt : & ad pabula animalium & ad pasturam idonei: quippe qui uim fœni ingentem : tum Vtinenfibus : tum circuniectis uillis suggerant. Redeo ad apparatus urbis : in cuius medio arx eminens : uelut specula quædam erigitur: cuius prospectus in uniuersam patriam extenditur. Accubat arci ad meridiem noua porticus cum patenti area e regione: Cuius magnificentissimum forum attollitur columnis marmoreis pulchroque pauimento ornatum, a fronte autem fori huius mercatum uetus: nec procul hinc & nouum: utrunque tabernis & officinis undique circumdatum. Grandia deinde templa collegia complura & sanctitate & religione prædita : transeo formosa moenia: turres: perspicuumque portarum apparatus: uenustatem: & amplitudinem priuatarum ædium: uiarum & locorum omnium decorem: Mirificam puteorum quorundam altitudinem in ipsa pene tartara: ut poetico utar uerbo tendentium: unde æstiuo tempore gelidissimæ saluberrimæq; hauriuntur aquæ. Et ne ambitiose facere uidear prætereo reliqua loci ornamenta: quæ singula si ordine enarrare pergam: nõ esset opus ad explendum libelli modum reliqua ad institutam patriæ descriptionem pertinentia consecrari. Breuiter igitur ad ea : quæ dicenda sunt transeamus. Butrium stadiis quadraginta ab utino locus & uino rosaciensi æmulo & eximia uetustatis uestigio nobilis. Ciuidatum. Natiso prærupto & cõfragoso alueo interfecat. Oppidum inter reliqua patriæ uetustate insigne. Liberet suspicari forum uulturnum id esse. Quod Ptolæme⁹ post aquileiam & concordiam inter mediterraneas carnorum urbes numerat: nisi nunc quoq; extarent antiquissimi oppidi uestigia in montanis carnis: quem locum proximi incolæ iulium uocant: quanq; Plinius Carnicum iulium appellat & non forum iulium illud in montibus situm: ut fieri possit iulium diuersum oppidum fuisse a Foro iulio: quod illud in alpibus: hoc uero ad radices montium federit. Post ciuidatum Zuccum occurrit montibus accubans: Atimi. sauorganum a Sigismondo Imperatore euersum. Tricesimum: fontana bona. Brachiachum cirignochium ditionem loci Detalmus cirignochius iure consultus uir facundissimus habet. Phaganea. Morucium: uilla alta. Archanum sancti Danielis oppidum. Peræ. Caporicium. Coloretum. Tercentum Turro anni incubans : cuius fontes proximo loco illyricæ gentes accolunt. Pampergum. Arthenea frequens uicus: Bugia ruinis obruta. Glemona ad radices montium: Vesonum Tiliauento proximum. Tulmetium montanæ carnæ caput tria milia passuum a iulio Carnico distans. Non procul hinc mons arduus & ascensu difficillimus est: eum crucis uocant ubi medio ferme ascensu prærupta rupes occurrit cum calle angustissimo militari opere munito : ut ex uetustissimo epigrammate præcipiti saxo sculpto: sed magna ex parte ob uetustatem abolito datur intelligi : eius principium huiusmodi est : C. Iulius Cæsar. Reliqua tum loci asperitate : tum uetustate : ut dixi: legi nequeunt. Inter montem hunc : & Tulmenti-

DE VETVSTATE AQ. VILEIAE

um; cuius proxime mentionem fecimus; Moscardus labitur miræ rapacitatis fluiui⁹. Cuius alueo saxa instar doliorum præcipiti gurgite rotantur modo i summo extrâtia: mox se se ad imum deprimentia. Haud procul hinc in ipsis alpium angustiis castellum munitissimum: quod clusiam uocant; hic italiæ claustra: paululum infra in eadem cõualle abbatia illustris: quæ Motii dicitur. Reliqui secundæ huius regionis incolæ alpes tenent pasturæ potiusq̃ agriculturæ ob soli sterilitatem studentes: superest: ut de tertia regione dicamus: quam natifone & timauo fluminibus terminauimus: sed antequam de ea dicere incipiam: pauca de natifonis ortu nobis sunt altius repetenda. Oritur natifone in alpib⁹ ad occasum solstitialem: atq; stadia circiter octoginta ad ortum decurrit: hinc ad brumalem occasum flectitur ciuidatum usq; centum uiginti stadia super octoginta illa emerfus. hinc Manzanum usq; stadiis octo & quadraginta progressus: atq; paulum infra glareoso alueo arefcit: ita ambiguo fluuio ad stadia octoginta lapsus fontio amni miscetur. Labitur autem fontius ex alpibus iuxta Cranium. Primumq; a septentriõe ad occasum brumalem per abruta loca & arcta adeo compressus: & præceps fluit: ut ne feris quidẽ centum uiginti stadiorum spacio uadari possit. Inde ad stadia quadragita per pletianam uallem non sine incremento decurrit: mox in confragosas angustias rursus deiectus totidem & amplius stadia emensus prope caporetum ponte longitudine pedum sexaginta unoq; fornice utrâq; fluminis ripam amplexo iungitur: hinc elapsus per caporetanâ uallem pene ubiq; uadabilis stadia circiter octoginta aliquanto minus decurrit. Ad exitum uallis Tulminium occurrit: ubi illi Tulminia miscetur. Cæterum locorum angustiis tertio depressus hidram amnem accipit: atq; interim stadiis circiter octoginta progressus canalem: quam ronciniam cognominant: illabitur: hic quoq; ponte tribus fornicib⁹ erecto iungitur: ubi goricianus comes nouam turrem superioribus annis erexit. Inde uero per arctissimas conualles præcipitatus potiusq̃ lapsus e regione goriciæ ponte eminentissimo necitur: eoq; ipso ligneo tribus lapideis pilis imposito. Demum molliore fluuio quadraginta duobus stadiis prolapsus uipauum accipit: atq; nauigabilis factus post centum quadraginta quattuor stadia miti alueo in mare euoluitur. Post fontii: siue: ut ueteres scribunt. Natifonis ostium gradus insula continenti proxima patriarchica oli sedes; Monsfalco mari incubans cum balneis saluberrimarum aquarum. Timauo ostium cû parua e regione insula: cuius fontes cum maris æstu crescere & decrefcere solitos scribit Plinius. Ortus autem Timauo ex finibus iapidia est: quod Cranium nominari diximus. Verum non longe a fontibus progressus in proximum cuniculum quasi manu factum præcipitatur atq; ita absortus. diuq; per subterraneos meatus lapsus tandem iuxta mare uiuo saxo nouem: ut Maro tradidit: ut autem Strabo & Martialis septem fontibus erumpit: continuoq; nauigabili fluuio in mare euoluitur. Sed de Timauo proximo libro copiosius dicemus. Nunc ad reliqua trãseamus. Ad ripam fontii noua ciuitas: quã Hemopolim uocant cum fontiacâ munitione: eam equestri oratione complexi poema ipsum fontiacam munitionem inscripsimus. Goricia: Cromo loco adito situs: Medeæ mons uitibus confitus: de hoc quoq; paulopost dicemus. Rosacium uini præstantia phalerno & uniuersæ campaniæ æmulum. Mossa. licinii uertex: Tulminium amœnissimis fluminibus irriguum. Portæ pletianæ cum uestigio uetustissimæ munitionis incumbētib⁹ barbaris oppositæ. Hæc ferme sunt quæ de situ: fluminibus: oppidis: & cæteris patriæ locis a me tradi potuere. Siquid uero prætermisum est: de quo dici oportuisset: nõ fraudi: aut incuriæ mihi detur: nam præter cætera fidem ac diligentiam tota hac nostra lucubratione mihi constare uolui. Sed rei potius difficultate id factum uideri cupio. Quippe qui ob locorum inscitiam non una coactus fuerim inueniendi uti ratiõ. Sed aliqua ex ueteri lectione acceperim: multa per me explorauerim: plura uero ex ipsis incolis situs & locorum patriæ non ignaris cognouerim. Quibus cum non eo inficias me in aliquibus falli potuisse: sed quid hoc? Nemo: ut arbitror: ad hunc diem repertus est: cui in hoc scribendi genere perfecta & inoffensa: ut ita dicam: ratio constiterit. Nunc quod reliquum est: pauca in uniuersum de ipsa patria subiiciamus.

Quibus primi huius libelli modus expleatur. Est itaque patriæ ipsius facies quadri-
fariâ diuisa in paludes:quæ mari adiacet:planicië:colles:& mōtes:paludes:pascua p̄bent
aucupia & uenatiōes nōnullas:piscationibus quoq; se diuersis locis nō incōmodas exhi-
bent.planicies quæ his adiacet:partim cæduas siluas habet:unde uis ingēs lignoꝝ & ad
naualem & domesticū usum uenetias conuehit:partim nudos cāpos pasturæ & pabulis
animaliū accōmodos:cætera arbutis uitiferis:& oīum ferme foeliciū arborum genere
confita:sationibus quoq; diligenti cultu ab agricolis cōparant.Colles & ipsi uitibus fru-
giferisq; arboribus cōsiti longe aliis suauiora exhibēt uina:ea p̄cipue germani transalpi-
narū merciū cōmutatione appetunt.Montes pascua nō infœcūda præbent: quo fit ut
passim ipsi mōtium incolæ pecuariæ studeāt:hinc nō modica carniū casei & domesti-
carum pellium copia:in p̄pinqvas urbes conuehitur:te retiū præterea arborū ad anten-
naꝝ & maloꝝ naualium usum uis ingens:tabulæ:trabes:tigna:& multa huiusmodi alia
ad ædiū ædificationem accōmodata non in p̄ximas tantū: sed remotissimas quoq; oras
deferunt.INGENIUM,mores & cultus hominū pro locoꝝ diuersitate uari. Alpiū ico-
lis stupida uerfusia ac feritas:& iccirco perniciosior.Mediā patriam tenētibus ingenium
longe mitius.Mores faciliores:& urbica quædā peneq; affectata uiuendi elegantia. Ma-
ritimis gentibus uigor quidā & natura ad oē facinus promptior:sed quæ non careat le-
uitatis uitio.Capillus flauus p̄miscue maribus & fœminis:color cādīdus:mediocris sta-
tura:sermo uarius:ciuibus & oppidicis prudēs & accuratus.& ueneto assimilis: Rusticis
semibarbarus.Quippe qui plures:& oēs ferme pegrinas sonet linguas:spectaculis & co-
reis libenter coeunt:Coelū ipsum clementissimū inter montes & maritima loca.In his
ut assolet aliquatō grauius.In illis uero ob alpiū uicinitatem frigidissimum.

MAR : ANTO. SABEL. LIBER SECVNDVS . Q. VI PATRIAE VETVSTAS
INSCRIBITVR FOELICITER INCIPIT.

Nstituti operis ordo postulat:ut ibi de situ patriæ abunde dixi-
mus.De rebus in ea gestis dicere incipiamus:quod quidem fa-
cillimum factu uideri posset:si eoꝝ uestigiis insisteremus: qui
ad hunc diem de antiq̄tate ipsius terræ aliqd̄ memoriæ p̄dide-
re.Quippe qui ab aquileiensis ecclesiæ constitutione:aut pau-
lulum supra scribendi sumpserint exordium.Ego ne pro trita
& quasi uulgari:ut sic dicam:uia uidear ingressus longe altius
patriæ monumenta repetere institui:nec id facere sum ausus:
quod me ea ratione res uetustissimas complecti posse confi-
dam:qua scriptores longe recentiora secuti complexi sunt. Illi

enim propinquitate temporū ac proinde materiam ipsam quasi oculis subiectam habē-
tes eam lucem:in qua uersati sunt:suis rebus facile reliquere.nos uero rem longe diffi-
ciliorem aggressi ea in ordinem redigere conabimur:quæ ex omnium pene memoria ex-
ciderunt.nam partim uetustate ipsa:partim ueterum scriptorum defectu:qui nō sine ma-
gna latinæ linguæ iactura interiire.Accidit ut q̄ paucissima ex illis:quæ supra ea tempo-
ra in hoc italiæ recessu euenerūt:ad nostram peruenerit memoriam.Sed ego illa ipsa di-
uersis(uerum non multis)scriptoribus sparsim obseruata eo quo potero ordine in unū
colligam:& quasi ex pluribus disiectis & dissipatis:membris corpus unum conficiam.
Erit quis nescit illud ipsum informe:sed esto. Dum ne obtrectatores quidem ipsi(nisi
aperte maligni uideri uelint)non negauerint satius esse id facere:quàm rem pati tantam
in tenebris iacere.Et ne longiores simus hinc enarrare incipiam:quis fuerit antiquissi-
mus patriæ huius status:& quibus peregrinarum gentium motibus indigenæ ipsi(sic car-
ni indigenæ fuere)sollicitari cœperint:sed priusquam de his dicam: ostendam breuiter:
unde acciderit quod præter cæteras italiæ oras hæc una ferme semper Barbaricos mo-
tus prima exceperit.

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

i

TALIAM decia regiōe: cui⁹ p̄ria hæc icludif: unū ex tribus Eu
ropæ p̄mōtoris strabo eē ait: atq; id qdē scite: nam undiq; fer
me mari Italia abluif: p̄ter q̄ a septētriōe: qua parte natura illā
uelut uallo quodam insuperabili alpibus præmuniuit. Ei⁹ for
ma est: ut quidam tradunt: querno folio asīmilis: quam Apæ
ninus mons in hunc modum discriminat Ab alpibus: quibus
supra Massiliam: ut polibius tradit: iunguntur eius iuga profe
cta in liguriam excurrunt: inde ubi Anconem usq; processere
ad adriaticum se inclinātia in Garganum montem exeunt. De
mum ad meridiem progressa in leucopetra dextro Italiae cor
nu finem habent. Cum ita sit: ut italiae longitudo in apænini dorsum cōsurgat: non ui
deo cur penīsula: aut quid aliud potiusquam promontorium dici possit. Cæterum al
luitur ab ortu a meridie & occasu: italia hinc adriatico & Ionio: inde Tirreno & ligusti
co a fronte siculo freto: quibus lateribus pene semper tellus ipsa mansit inoffensa: si q
dem nulli unquam motus minus Italiae statum sollicitarunt quam illi: quos mare ue
lut leuissimas nebulas in Italiae littus effudit: Nam Oenotrii: qui siculos Barbaros ali
qua Italiae parte depulerunt: & aborigenes ab his geniti. Pelagi & arcades: qui cum Eua
dro uenere non tam ad sollicitandum antiquum Italiae statum ex græcia nauigarunt:
quam ut bona indigenarum uenia nouas sibi sedes in ea terra compararent. Illud autē
argumento est: quod pulsus modico negotio barbaris sese intra antiquissimos Latii fi
nes (qui breuissimi olim fuere) ferme omnes tenuerunt Troianorum quoq; aduentus
nulli æque grauis fuisset: nisi latini & rutuli temere ad arma concurrissent. Neq; Pyr
rhi accessus in eam italiae partem: quæ olim magna Græcia dcā ē: mouerit quēquam: q
cum de gloria potius: ut. M. Tullius scribit. quam de imperio: aut de uita a nostris pu
gnarum est: Carthaginenses quoq; sub initium primi belli punici cum ea parte Tarenti
nis opem ferre tentassent. Romana in se arma irritaret: magis quam sollicitarunt. Aliā
itaq; uiam inuida fata ad euertenda italiae ocia inuenere: & ad eam terram laboribus in
struedā: q̄ oib⁹ gētib⁹ ipaturā uidebāt: Parū enī pfuit: naturā ferocissimis gētib⁹: qb⁹ ea
parte tātū Italia obnoxia erat: alpes uelut uallū quoddā opposuisse: Si qdē barbarica ra
bies diu arceri nō potuit: qn supatis imēsā altitudinis iugis uelut feræ rapacissimæ in
subiectā terrā irrūperēt. Hac enī recluso Iuliae alpis saltu una Bituriges. Auerni. Hedui:
Ambarri: Carnutes: Aluerici: totq; Gallicæ simul gētes Belloueso duce ī Italiā q̄si ī aliū
orbē: eūq; ip̄z lōge opratū trāscēdere. Hos. pcedēte tēpore subsecutæ sunt innumerae alia
Gallorū man⁹: q̄ p̄ multos ānos assiduis motib⁹ res Italas sollicitas habuere: Quarum
Cymbri: Theutōi: & Ambrones atrocissimi habiti uno eodēq; tēpore: qa uno ob multi
tudinē nō poterāt: diuersis locis alpes recluserūt. Quid Gothos memorē: Hūnos: Pāno
nes: Illyricos: totq; alias barbaras natiōes: qb⁹ cū nō de gloria nō de ipio. Sed de uita sē
p certatū ē: Hac quoq; pre tēpestas illa punica Hānibale duce uelut uiolētissimo aqlōis
statu ī italiā deiecta ē: Sed quū plane cōstet alpes ipsas nō uno tēpore: neq; uno loco su
patas: nulla tamē pre pri⁹ nec sæpi⁹ q̄ ea: q̄ alpes huic patriæ icubāt barbaris paruisse p
ditū ē: nā q̄ de hercule uet⁹ phama tenet Liui⁹: ut plæriq; alii: fabulosū putat. Quod cū
i a sit breuiter scriberē p̄gā: quo primū tēpore: hæc terra pegrinis gētib⁹ sollicitari cœpit:
ide mot⁹ alios nouitateq; rex suo ordie q̄ diligētī⁹ potero subiiciā. Primos igit mortā
liū: q̄ terrā hāc tumultuose attigerit. Argonautas fuisse credideri: hos carni prios oīum
suis finib⁹ appulsos uidere. Fuerūt argonautæ hæroes magnaq; ex pte: ut fabulosa græ
cia tradidit: diis gēti. Qui Iasonē Aesonis filiū ī Colchidē secuti sunt: historia notissima
ē: uerū ablato aureo ueller: quo noie ī eā terrā nauigarūt: quū Medea pdita patris regia
& Absyrto frē: quē secū traxerat: discerpto Iasonē sequeret: ueriti argonautæ: ne Colchi
āguftias pōtici maris obsēdissēt: Istrū fluuiū subier: ex Iistro sabū. ex sabo nauportū. Cui
nomē ab re ipsa iditū ē. Cōstās fama ē: nauī argo humeris traiectā alpib⁹ ac flumie nō p
cul Tergeste mari iuectā: q̄ argonautæ p̄rianis finib⁹ cōsederit: Martialis carnē testat.

Et tu Lædeo foelix aq̄leia timauo: Hic ubi septenas Cyllar⁹ hausit aquas. Fuit Cyllar⁹ Castoris æquus: qui unus ex argonautis erat: Alludit urbanissim⁹ poeta: quū septenas aquas Cyllarum bibisse ait: ad septem fontes quibus non longe amari erumpit Timau⁹. Sed si polybio credimus: qui Strabone auctore tradidit omnes timaui fontes præter unum falsos aquas habere: non uideo quomodo stare possit illud Martialis. Hic ubi septenas: quādo quidem ex uno fonte: qui dulcem utiq; aquam haberet: & nō ex septem Cyllarum bibisse oporteat. Illud haud silentio præteribo eundem polibium tradidisse Timauum eo quo scaturit loco ab accolis maris fontem: & matrem uocari: quod eminentissimum poetam non latuit: qui de Timauo loquens. It mare præruptum (inquit) & pelago premit arua sonanti. Seruius quoq; idem nō ignorasse uideretur: Varonis tamen non polybii auctoritatem secutus. Illud autem quod ad Timauum attinet: mirari soleo eundem Martiale. Timauum euganeum quasi Patauinum appellasse: eius carmen est: Laneus: Euganei: Lupus excipit ora Timauī. Quasi duo essent Timauī unus in aquileiensi agro: de quo nemo dubitat: alter in euganeis: quod nusquam alibi præter q̄ apud hunc unum & Anneum Lucanum quod sciam: legere est: Sed poetas alioqui prudētissimos deceptos puto quod Timauum intra fines uenetiaē fluere legerit: In qua regione Euganei fuerē: sed illud nō uiderūt aquileiam: i qua Timauus est uenetiaē finibus contineri: uel potius ad illud uirgilianum se retulerunt. Hic tamen ille urbem Pataui: quum interim de Timauo poeta summus loqueretur: Sed constat locum illum longe diuersam recipere interpretationē: Est præterea mons patriaē (quod ad fidem rei artinet) qui uetustum eius gentis testatur in hæc loca appulsum: Medeaē enim dicitur: quæ Iasonem: ut diximus: secuta est: in illius cauernis noctu: & nonnunquam inter diu ambiguas uoces: & quasi magicos strepitus: qui Medeaē artes arguant: exaudiri fama est. Quod ipsum in eo poemate: quod sonciacā munitionem inscripsimus: testati sumus. Callimach⁹ quoq; Strabone auctore scripsit Poliam Colchorum esse Oppidum: quod illi aduersus Medeam missi condidere: unde intelligi potest eos fugientem Medeam ad hæc usq; loca fuisse secutos. Et hæc ante Troiani belli tempora. Euerfo autem illo constat Antenorem cum multitudine Henetum: qui seditione e Paphlagonia pulsū sedes: & ducem: ut Liuius tradit: quærebant in intimum sinum Adriatici Maris uenisse: Pulsisq; Euganeis: Troiāos & Henetos ea loca tenuisse: quibus modo Patauium est. Oppidum autem quod primo condidere: Troia dicta est: gēs uero uniuersa ab Henetis mutata littera Veneti: quorum opes eo usq; procedente tempore creuere: ut a Pado flumine Aquileiam usq; omnis littoralis ora uenetia dicta sit: ipsi incolæ ueneti. Quod cum ita sit haud dubium est carnos non spectasse tamen uel audiuisse: Sed sensisse etiam pro tempore uenetorum arma. Quippe qui tanquam uicti in eorum: qui uicerant: appellationem concesserint. Cæterum Maro quoq; tradit Antenore ad fontem Timauī peruenisse: nec obstat illud quod scribunt quidam esse Timauū quēdam euaganeum: de quo quid sentiam superius dixi: quum aperte summus poeta de aquileiensi loquatur: ex eoq; intelligitur: quod de nouem Timauī fontibus interim mentionē facit: unde (ait) Per ora nouem uasto cum murmure montis. It mare præruptum: ad fontes enim alludit: nam uno ostio: eoq; lenissimo & non nouem constat Timauum in mare euolui. Fluminis autem a collæ: & hi qui locum uiderunt plures fontes esse aiunt: quam illi dixerint. Sub idem ferme tempus & Diomedes Aetholus ex Illo reuersus cum cognouisset uxorem suam Aegialen infami amore Cyllebori Steleni filiū teneri: ex Aetholia pudore digressus post laboriosum nauigationem in Italiam cursum tenuit: ubi regnum postmodum adeptus est. Diomedea Inulæ id testantur: & Maro qui auxilium a latinis aduersus Troianos ab eo imploratum prodidit. Cæterum Strabo in uenetis & in his (ut innuere uidetur) locis qui Timauo proximi sunt: multa suo tēpore monumēta extitisse scribit: quibus antiquus Diomedis i hac terra potētat⁹ declarat: & q̄ equ⁹ illi alb⁹ imolabat: duoq; luci ostēdebāt. Alter Iunoni argiuæ: Alter Diæ ætholæ iaceri: q̄b⁹ feras adeo māsuefecit cōstabat: ut cerui lupis aggregarēt: easq; aduertiū hoīū demulcerēt manū pati: & q̄ siq; earū canes iſectarēt: cōtinuo ubi huc uetū eēt ab iſectatiōe abſisterēt. Pha

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

ma est uirum quēdam in his locis fuisse uadimoniiis faciendis insignem: in quē uel hoc nomine ferme omnes cauillarentur: hic cum in uenatores forte incidisset: qui irretitum lupum haberent. Rogatus ioco ab his: nūquid uellet & pro lupo se uadem exhibere: ut illata ab eo damna persolueret: sic se belluam dimissuros. Quom se id facturum dixisset. Lupum miserunt: qui quasi beneficium sensisset: per magnum equarum armentum nullo cauterio notatum ad uadis stabulum perduxisse dicitur: ille uero recepta gratia lupi notam equabus inuisse: unde lupi feræ nominatæ sunt uelocitate magis q̄ forma p̄stantes. Sed ad sua tempora huiusmodi celebrem equarum progeniem ait ille non peruenisse. Hæc & plura strabo: quibus hanc Venetæ terræ partem Aetolorum armis non sollicitatam tantum: sed obnoxiam quoq; fuisse datur intelligi. Lōgo autem interiecto tempore Bellouense duce ab Ambigato rege auunculo ad nouas sedes inueniendas cū Singoueso fratre ex gallia misso. Gallicæ gentes plæræq; illum secutæ uno eodemq; tēpore in Italiam erupere. Singouesus hercineos saltus sortitus est. Bellouesus uero italiā. Is ut diximus: Bituriges: Aruernos: Ambarros: Carnutes: seu ut alii scribunt: Carnutos: & Aluercos exciuerat. Postq̄ in Tricastinos uentum est: quum alpes oppositas cernerent: easq; insuperabiles nulla dum uia: ut phama est: nisi ab hercule superatas adiutis massiliē sibus: qui a phocide profecti galliæ littoribus per id tempus appulsi a Saluiorum gente oppugnabantur: per taurinos: ut Plinius scribit in italiā transcendere. Nec multo post ingens germanorum manus duce Elitouio eodem saltu superato in italiā fauētē Belloueso transgressa est: locaq; iuxta Brixiam & Veronam tenuere. hos secuti Saluii: Boii: recentissimiq; omnium Senones: qui non solum res hetruscas ultra apeninum sollicitauerunt: sed romanum pene nomen deleuerunt. Post senones recens transalpina manus gallo- rum in italiā descendit: eos quoq; primorum uestigia secutos crediderim. Polybius circa ariminum consedisse scribit: cum quibus galli cisalpini & in primis Boii coorta inter duces dissensione conflixere. Quamobrem Romanus exercitus ad gallo- rum impetū comprimendum comparatus audito conflitu: & quo nam modo Barbari se se ue dome- stico bello confecissent: quasi confecta prouincia Romam retro abiit. Sub idem ferme tempus & Galli Rhodani accolæ a cisalpinis gallis in italiā acciti tam ualido exercitu alpes superauerunt: ut nullus unquam gallicus motus magis italiæ terrori fuerit: illud au- tem argumento est: quod nunquam in Italia maiores copiæ conscriptæ sunt: & quod ad quadraginta milia Barbarorum cæsa & decem milia capta uno prælio referuntur. Cæ- sis eorum regibus Comgolitano & Aneoreste. Aduersus quos. C. Attilius: & L. Aemilius conflixere. Illud quod ad tanti motus fidem attinet: non præteribo. Comparasse italiā eo tumultu septingenta peditum milia: & septuaginta equitum Polybius est auctor. Pli- nius autem in numero peditum a polybio non discrepat. Aequitatum uero plus dimi- dio extenuat. Liuius trecenta hominum milia eo tempore italiā armasse tradidit non amplius. Adicitur illud Cispadanos: quos diuersitate locorum Romani scriptores trans- padanos uocant: his copiis non fuisse ascriptos. Sed quantæcunq; fuerint tunc italiæ ui- res: nam omnino ualidissimæ fuere. Illud admiratione dignum est. Quod sub id ferme tempus: quo ita in italiā aduersus gallos prospere pugnatum est. Florerētq; Romani im- perii nec non sociorum uires: Hannibal cum quinq; & uiginti milibus hominum: ut po- lybius scribit italiā tam ferociter inua serit: quāquam non desunt: qui eum longe ma- ioribus copiis uenisse tradant. Sed hoc non quærimus. Illud uero in dubium uenit pro- pter quod prolixiorē hanc de eruptionibus gallo- rum disertationem suscepimus: hac- ne parte alpium: quæ patriæ incubant: an diuerso loco tanta barbarorum uis in italiā se effuderit. Siquidem Liuius scribit Bellouensum reclusa alpe iulia per taurinos in ita- liā transgressum. Cuius uestigiis omnes ferme barbarorū manus: quæ subsecutæ sunt institere. Multa quidem sunt: quibus coniectare libet his alpibus: quæ nobis iminent: pō- tius q̄ diuersa parte illum erupisse: primo quod non uideo quam alpes. Liuius iuliam re- ctius appellare potuerit: quam tradit ab illis primis reclusam: q̄ hāc: quæ iulienibus im- minet: quod autem iulienes fuerint noricis & carnis pene mixti id argumēto est: quod

nunc quoq; oppidi uetustissimi uestigia in carnis extant: quæ locum proximi incolæ Iulium dicunt: Plinius uero quod superiore libro ostendimus Iulium carnicum uocat: Iulienfesq; ipsos carnorum gentem esse affirmat. Cæterum montanæ carniæ Regiuncula contermina est: quæ nunc quoq; Iulia dicitur. Nec obstat: quod per taurinos dicas eos transcendisse. Norici enim uicinarum alpium incolæ: ut Plinius scribit: Taurisci olim dicti sunt: quos & taurinos dicere fas est. Hoc quoq; tempore ultra carnos in primis germaniæ oris sunt incolæ qui tauri dicuntur: Nec mouere debet quemquam quod dixerim: Tauriscos eosdem esse: & Taurinos: Cato auctore Plinio Ialassos Tauriscam gentem esse tradidit: Tauriscam dixit & non taurinam. Quum Ptolæmeus & alii Ialassos ipsos Taurinos uocent. Accedit huc: quod patriæ incolæ qui carni dicti sunt: fieri potuit: ut a Carnutis Galliæ populis: quos Belouesus secum traxit: diminuta dictione unaq; littera mutata dicti sint. Constat præterea primos illos cum equitatu non modico in Italiam transgressos: qui si per taurinos transire: ut Liuius ait, quid est quod Hannibal: quem eadem parte transmisisse constat: saltum ipsum occlusum offendit. Cuius rupes & prærupta loca igni & aceto frangere coactus est. Nempe oportuit patetem saltum inueniri: & tritissimum (ut sic dicam) calle apertum: per quem tot & tam numerosi exercitus prius transcendere dissent. Hæc omnia collegimus: ne cui uideremur parum considerate fecisse: quod multa superius de motibus Gallorum: atq; aliarum barbararum gentium eruptionibus in Italiam supra deseruimus. Non enim parum ualida hæc argumenta uisa sunt ad coniectandum hæc potius quam diuersa parte barbaris in Italiam primū inter patuisse. Quod si ita accidit: quis labores: quis funera: quis deniq; tam longam malorum seriem abunde queat exprimere possit: quibus hanc terram per tot diuersos motus: terrores: & discrimina diu obnoxiam fuisse putandum est. Contra autem plura sunt & magis uerisimilia quæ me admonent suspicari oportere diuersa potius quam hac parte alpium Gallos primum in Italiam transgressos: & quod non longe ab alpibus in finibus Italiæ quæ Narbonensi Galliæ proxima est. Forum Iulii legimus: unde fieri potuit: ut Iuliam alpem a loco proxime subiecto Liuius appellaret. Cæterum: quod Galli Belouesum secuti paulopus quam a Massiliensibus digressi sunt: quos aduersus Saluos iuuerant: Alpes superarunt: nec tantum itineris fuissent emensi: ut ab extræis Italiæ finibus circūspectando alpiū altitudinē ad extræos hos puenissent: quoniam iteri longioris moræ tedio credibile est uel per difficillios saltus transmittere uoluisse: quæ inmensi pene itineris dispendiū adire: sicut præterea Taurini Ialassos proximi: quæ Ialassos ipsos ueteres quidam scriptores Taurinos appellarint: sed illud præter cætera me in hanc trahit opinionem: quod quoties Gallos Alpes superasse legimus: sub ipsum ferme semper discessum in circumpadanis campis consedissee constat: quum Padus ipse a patria quam longissime distet. Hæc nos eo longiore disertatione quam fortassis res ipsa exigere uideatur: profecuti sumus: ut quod uerisimilius legentibus uidebitur: id & probare & tenere liceat. Nunc autem ad ea redeamus: de quibus inter omnes ferme auctores constans opinio est. Siquidem sub ipsum Macedonici belli finem Galli Transalpini per saltus ignotæ antea uia in Italiam transgressi in agro: qui nunc Aquileiensis est (ut Liuii uerbis utar) consedere ad duodecim milia armatorum fuere: aduersus quos quum M. Claudius Marcellus Consul mouisset: continuo aduenienti illi sese dediderunt: Consul eis arma ademit. & cum armis quæcunq; ex proximis agris diripuerant. aut secum ex Gallia asportarant: id barbari indigne ferentes ad senatum legatos questum dei iniuria Consulis mittunt. Qui introducti exposuerunt se superante in Gallia multitudine inopia agri coactos ad quærendam sedem Alpes transgressos: quæ autem inculta per solitudines uiderent ibi sine illius iniuria consedissee: oppidum quoq; ædificare cœpisse: quod indicium esset: nec agro nec urbi ulli uim se allaturos uenisse. Nuper autem se se M. Claudio per nuntium sibi bellum denunciati: nisi se dederent: magis pacem parum speciosam quam incertam spem belli peroptantes in fidem illius potius quam in potestatem uenisse se. Post uero paucos dies iussos & agro & urbe quam cedere cœpissent: decedere tacite abeuntibus quo terrarum possent arma & omnia quæ ferret a consule.

DE VETVSTATE AQ. VILEIAE

sibi adempta. Orare proinde senatum ne in se noxios & ultro deditos accerbis: qua in hostes saeuirent. Increpiti sunt a senatu Galli: quod in alienum agrum irrupissent: Oppidumque nullius Romani magistratus: qui ei prouiciae praesesset: permissu aedificari coepissent. Ex quo argumentari libet ante id tempus hanc terram in Romanorum potestate uenisse: quae si: ut dixi: ante eam diem Romani fuerat imperii: non dubium est sub initium secundi belli punici: aut paululum supra id accidisse: atque M. Claudii Marcelli auspiciis id factum: qui primus transpadum Romana signa traiecit: atque isubres uicit: & Istros: Polybius Liuiusque auctores sunt: hunc ego eum M. Claudium esse puto: qui oppidum euerit ad duodecimum lapidem ab aquileia inuite senatu: ut Plinio auctore. L. Piso tradidit: atque id ipsum oppidum fuisse: unde Galli deiectioni fuerant: Quod autem non longe ab aquileia euersum oppidum Plinius dicit: ad sua tempora alludit. Nam cum Galli de quibus multa diximus ex hac terra depulsi sunt nondum aquileia erat condita: uti ex uerbis Liuii: superius recitauimus potest intelligi. Caeterum bellum stoicum ob eam rem idem auctor incohatum scribit. quod aparebat Istros non passuros nouam coloniam loco sibi pro imo conditum iri. de qua mittenda iam ex illo tempore patres consultare coeperat Latina ne an Romana Colonia mitteretur: Placuit tandem Latinam mitti: quum Strabo auctor alioqui grauissimus Romanam missam dixerit: quamquam coloniae nomen ad ius latii referri potest. Tria peditum milia: ut Liuius scribit: in gallorum agrum missa sunt: id est unde Galli paulo ante deiectioni fuerant. Quinquagena iugera peditibus data. Centurionibus centena: Coloniam autem ipsam aquileiam nominatam puto ab aquila: quae Romanis signis olim insedit: ut Anneus Luncanus testatur: Signa (inquit) pares aquilas & pilaminantia pilis. Signiferi quoque ipsi romanarum legionum Aquiliferi dicti sunt. Caeterum publica quoque ipsius loci: signa adhuc diem flauam aquilam habent: aut fortasse ab irriguo loco: in quo sedet aquileia nominata est: nam aquilam & aquilum colorem ab aqua dictum Pompeius festus testatur. Coloniam deduxere. P. Scipio Nauica. C. Flaminius & L. Maenius Acidinus trium uiri ad hoc ipsum creati. Post conditam aquileiam quia Romana arma a barbaris formidari coeperant: status patriae diu pacatissimus fuit. Procedente tempore Cymbri illiricum tentantibus: atque ob id ipsum patriae ocium locorum uicinitate sollicitantibus non longe a Noreia seu Norcia ut alii scribunt quae in alpibus est: cum eis. C. N. Papirus carbo conflixit (atque infectare) ut Strabo ait: abscessit Liuius infeliciter eo loco a Romanis pugnatum tradidit: Haud uero longo interiecto tempore. Quum tres ferocissimae gentes Cymbri Teuthoni & ambrones uno tempore in italiam erupissent: Cymbrorum partem per noricos descendisse: Plutarchus ait: uterque exercitus. C. Marii ductu & foelicitatem deletus: unus non longe ab aqs sextis: qui locus alpibus proximus est. alter ad athesim fluuium Trecenta quadraginta milia Barbarorum caesa: & centum quinquaginta capta scribit Liuius: Plutarchus numerum extenuat. Si autem per Noricos: qui proximas patriae alpes tenuerunt: iter haberet: uti ex Plutarcho sententiam habuisse constat. Quid est cur per hanc oram illos erupisse non credere debeamus: aut certe per proximos fines. Fuit autem motus ille uniuersae Italiae non modo locis: per quae eruptio facta est Formidabilis: quare eius tumultus patriam hanc haud expertem fuisse crediderim: Sed magnam potius eius procellae partem: aut sensisse: aut (quod magis credo) sustinuisse oportuit. Interi uero Romana arma citro ultroque per hanc patriam assiduis barbarorum motibus gestata ipsis patriae incolis pene domestica facta sunt. Quippe qui interdum tres integras legiones huc in hiberna missas sustinere. Quas sub initium gallici belli: quod ultra alpes gestum est. C. Caesar duabus additis: qua proximum fuit: ut ipse scribit in Galliam traduxere puto: ego ea parte alpium: quae montanis carnis incubat. legiones ipsas traductas. ubi excisam rupem militari opere cum inscriptione. C. Iulii Caesaris esse diximus. Caeterum quoties bellum Istis: Pannonibus: Dalmatis: Illyricis: & germanis illatum est: hac uelut publica porta Romanis armis accessus patuit & relictus. Caesar augustus: ut Tranquillus scribit: Aquileiam usque saepe progressus est: quum externa bella per legatos moliretur. Sed quid haec pro-

ditum est: a multis Aquileiam urbem quasi proximum suburbanum a Cæsaribus & eorum familia frequentari solitam. Ibi enim Iuliam Augusti filiam ex Tiberio nondum (ut arbitror) principe enixam Tranquillus scribit: qua prole extincta Tiberius semper ab ea secubuit. Ego eo tempore Iuliam aquileiæ subsedisse crediderim: quo Tiberius Illyricum bellum omnium externorum post punica difficilimum Triginta: ut idem auctor tradit: legionibus triennio administrauit: atque idem quamuis Augusti litteris sæpius reuocatus: exercitumque interim summa frugum inopia laborante strenue confecit. Domito Illyrico quantumcumque inter Italiam: Noricum: Macedoniam: Danubium: & Maris Ariatici finem patet. Quærat hic aliquis quid sit. quod ubi constet: uelut in principio libri huius diximus: Latus hoc Italiæ: quod a uaro fluuio ad Timauum alpibus subiectum est: externarum gentium motibus præter cætera ipsius terræ loca fuisse semper obnoxium: hæc tamen patria una omnium sæpissime: ac maxime a barbaris fuerit infestata. Ego ne prolixior sim breui quod sentio dicam. Nempe si quis recte consideret: locorum omnium natura (de iis loquor quæ alpibus subiecta sunt) ita accidisse: haud sane mirabitur. Reliquum enim ipsius terræ haud longe a mari recedit, aut asperitate alpium obstruitur. Cæterum quantumcumque illud est uni geniti Gallicæ obnoxium uidetur: hæc autem patria præterquam quod Germanis: Illyriis: Dalmatis: & Istris: non tantum proxima: Sed etiam contermina est: nescio quo nam modo ab alpibus ipsis enudatur, quæ iuxta hæc loca magis: ac magis mitescunt, & quasi de industria sese superabiles exhibent. Desinuntque tantam terram suo ambitu circuire: uadum amplissimum quasi patet portam inter se: & mare relinquentes: ut esset: unde Barbari foelicissimam alioquin terram sine aliquo superadatum alpium labore perpetuo infestarent. Accidit huc propinquum mare: quo ad meridiam: ut superiore libro diximus alluitur: qua parte hæc terra non immodicos peregrinarum gentium ad hunc diem excoepit motus. Sed iam locus postulat: ut ad aquileiæ ecclesiæ conditionem transeamus: unde Tertius instituti operis liber sumet exordium.

M. ANTO. SABELLICI DE VETVSTATE PATRIAE LIBER TERTIVS INCIPIT Q. VI HVNNICVM BELLVM INSCRIBITVR.

Vt abam ego quando ad recentiorum temporum descriptionem uentum esset: difficilissimam me lucubrationis huius partem transgisse: siquidem illa: quæ duobus superioribus libris continentur: quia neque certo loco neque apud certum auctorem quæri potuerunt: haud facilem nobis indagacionem præbueret: apparebat autem ex hoc ipso ut quæ deinceps scripturi essemus illa ipsa quando a compluribus essent illustrata minus laboris habitura: Hac ego adductus opinione anhelauit fateor ad illorum lectionem non aliter quam ad perspicuum fontem sitiens uiator solet: Sed quam bone deus illic omnia a nostra expectatione diuersa inuenimus: quippe quæ pene plus tenebrarum: quam lucis legenti mihi offuderunt: Pius pontifex: Platina. Leonardus Aretinus: & quidam alii qui citra humanæ salutis tempora scribere orsi sunt: & si diligentissimi alioqui fuere: atque iidem Latiniissimi: quam paucissima tamen afferunt: quæ ad nostrum faciunt institutum: atque ea ipsa siqua sunt: tam breuiter exponuntur: ut manifeste appareat nihil eos minus uoluisse quam patriæ huius monumentis consulere: Paulus autem diaconus & quidam alii recentiores eum secuti: qui ad res patriæ pene uniuersam referunt historiam: ab his quæ quadragesimo ferme anno post aquileiæ ecclesiæ constitutionem gesta sunt: scribendi initium sumpserunt. Cæterum ea ipsa quæ tradunt adeo nonnunquam inter se discrepant: ut neque temporum neque rerum ratio cuiquam constare possit: quo fit ut in hoc quoque tertio uolumine. & quæ in reliquum scribentur intercisam ac mutilatam (quod futurum non putabam) refarcire cogar historiam: uerum dabo operam: ut in ipsa rerum inuentione ac dispositione id diligentiam adhibeamus: ut quæcumque memoriæ tradiderimus ea ipsa sint non minus lucis habitura: quam si omnia quæ ad historiam consu-

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

mationem requiruntur: nobis uno tempore affuissent. Sed ad aquileiēsis ecclesiā origi-
nē redeamus.

am primum illud plane constat post Christi regis nostri ad patrem ascensū:
diebus Pentecostes completis discipulos spiritum sanctum accepisse: quo i-
buti Dogma salutis omnibus gentibus uariis linguis prædicare cœperunt.
Id uero: ut facilius fieret: ne item frustra scriptū uideret propheta. i. omnē terram exiuit
sonus eorum. terrarum prouincias inter se partiti sunt. Petrus omnium princeps Pōtū:
Gallaciam: Bithyniam: & Cappadociam sortitus: Antiochenam sedem annis septem te-
nuit: ubi uero asiaticas ecclesias diligenter firmavit secundo claudii anno Romam ue-
nit: ut in ea urbe: quæ alioqui per id tempus rerum domina esset: apostolicas sedes fun-
daretur. Pulso itaq; hinc miraculorum certamine Simone samaritano: qui magica arte
uniuersum ferme populum ad studium sui traxerat: Conuersus petrus ad uerbum dei
propagandum. Rogatur a multis: ut Ioanni cui in baptisate cognomento fuit. Mar-
co conscribendi euangelii negocium traderet. quippe cuius uita & mores uulgo proba-
rentur. Is ut Hieronymus tradidit: in Israel. sacerdotium agens & secundum carnem le-
uita: id est appositus esset: ad christi fidem conuersus est: Romæq; Euangelium scribit:
Quapropter non nihil illos uidisse arbitror: qui eum a petro Romam deductum tradi-
derunt: Scriptoq; Euangelio: quod petrus magnopere probauit: continuo Alexandriam
profectus est (philo iudeus est auctor) ubi ecclesia optime cōstituta octauo Neronis an-
no interiit. Sed miror platinam magis unum philonem quam omnium ferme scribenti-
um consensum secutum: id quoq; tradidisse: quum cōstans phama sit: atq; id ipsum sa-
cræ litteræ testentur Marcum Euangelii auctorem prius Aquileiam missum: ubi quū
miraculis & doctrina nouæ ecclesiæ fundamenta iecisset: Romam cum Hermagora ue-
nisset atq; sub hæc tempora in alexandriam profectum: Hermagoras autem in ecclesiæ
nouiter fundatæ Episcopum a petro electus Aquileiam Reuersus est: continuoq; hic
seniores: Leuitas: & diaconos constituit. inde ad prædicationem Euangelii conuersus ec-
clesiam multis miraculis auget: & illustrat: maximamq; populi partem ad lucem uerita-
tis & fidem contrahit. uerum reclamantibus in seuastrum ciuitatis præsidem gentilium
deorum sacerdotibus atq; coram minantibus se cum suis popularibus adhuc in pristi-
na religione permanentibus in eum impetum facturos: nisi illico hominem malefi-
cum (ita enim improbissimi homines nostros christianos appellant) tolleret. Seuastrus
hermagore suadere aliquādiu perstitit uti a uano & periculoso absisteret istituto. Quū
autem nihil proficeret: eum neruis casum i. carcerem coniecit: ubi multis operatus mi-
raculis atq; plerisq; interim ad christi fidem conuersis: seuastrus iussu cum fortunato clā-
culum occiditur. Apparebat enim populum haud quaquam id laturum: si de eius mor-
te publice statuisset: Sanctorum corpora pontianus & Gregorius uiri haud ignobiles
nuper ad christum conuersi cum Alexandria scemina illustri extra murum ciuitatis se-
peliuere. Hæc habui quæ de origine aquileiēsis ecclesiæ referrem. uerum quia ita com-
paratum est: ut quanto quis imperitior sit: eo promptior in uituperationem rerum alie-
narum esse solear: Sat erit hic eos monuisse (de imperitis loquor) quum initia ecclesiæ
aquileiēsis refero: deq; eius constitutione interim loquor: nō d̄ mœnibus & tecto. Sed
de cœtu & conuentu catholicæ operantium me itelligere. Nemo est enim tam stultus
qui non uideat: haud potuisse fieri. ut ædes aliqua: aut altare prætextu nouæ religionis:
publice per id tempus a christianis poneretur: quippe qui non omnino multi essent: atq;
q; iudem ipsi magistratibus urbium ac potentissimo cuiq; inuisi. Ostēderem itaq; eccle-
siam lōge diuersum ab ædificio significare: nisi plane uiderem id plures: immo pene om-
nes itelligere. Illud locus hic non patitur me silentio præterire: usq; adeo foedam illā
longobardicæ tempestatis barbariem his terris resedisse. ut in Hermagoræ pronūtiatio-
ne ad hunc diem duo uulgo commitantur barbarissimi. Sub idem uero tempus quo ec-
clesia ipsa constitui cœpta est: ne qua interim his terris ocia darentur: quum de imperiū
electione inter Romanas legiones certaretur: binacq; hominum milia secundæ legionis:

a Messaco exercitu Othoni missa auxilio essent : nunciatumq; his in uia esset. Othonē desperatis rebus ultro mortem oppetiuisse Aquileiam usq; ire : ut Tranquillus scribit : perseuerarunt : quasi rumoribus minus crederent : ubi per occasionem & licentiam omni rapinarum genere in aquileienses grassati sunt. Cuius nefandi sceleris ueriti ne quandoq; sibi Romam reuersis reddenda esset ratio : ac pœna subeunda : de noua imperatoris electione inter se agitare cœperunt : & breui quum summam imperiū Vespasiano deferrent : causa illi adhuc dubitanti præbuere in Italiam maturius properandi : atq; imperiū ipsum ferocius inuadendi. Procedente deinde tempore : ut sunt rerum humanarum uices. In quibus perpetuum : aut stabile nihil est : sed quadam uelut successione bona malis mala bonis tenaciter hærent : ut neutrius status sit diuturna possessio : iter tot rerum discrimina & labores fœliciora : Aquileiæ tempora effulserūt : ut & aliquandiu ab externorum armorum iactatione quieuerit : atq; Pii qui ruffino patre in ea urbe natus est : pontificatu fuerit illustrata. Eo autem sedente ferunt. L. Aurelium imperatorem inter Concordiam & altinum : quum curru ueheretur : apoplexiæ morbo extinctum : hunc ipsum inter bonos potiusquam malos imperatores quidam reponunt : quidam uero humani generis hostem ob uitia appellatum scripsere. Sed fuerit quantumlibet malus : haud tamen sæuitia & impietate maximinum superauit. Qui aliquibus interiectis cæsaribus illi successit. Hic sextus a Nerone christianos persecutus est : uerum quum aquileiam obsideret Mammæ mulieris christianæ & origenis mortem immodicæ cupiens a pupieno cum filio Maximino occiditur. Ferunt in ea obsidione aquileienses fœminas capillos sibi ad bellicum usum secuisse : quum funes ad intendendos arcus & cætera instrumenta bellica deessent : Atq; ob id ipsum in honorem matronarum senatum ueneri caluæ templum dedicasse. Nec multo post Gothos illyricum & Macedoniam uastantes incredibili clade imperator Claudius superauit : Quapropter aureo clipeo in curia & in capitolio statua aurea a senatu donatus est : hunc in firmio mortuum ferunt : Quintilius frater : qui in imperium successerat decimoseptimo sui principatus die Aquileiæ occidit : in his quoq; locis interiecto tempore Constantinus imperator : qui inter Constantini magni successores habetur : dum Constanti Fratri bellum inferēs parum caute pugnat : occiditur : Constans quoq; decimoseptimo sui imperii anno suorum fraude oppressus : Constantinus utriusq; frater imperium adeptus : quum Arrianæ sectæ studiosus esset : Athanasiumq; & cæteros catholicos interim oppugnaret Liberium Pontificem Athanasii & omnium christum cum patre homusion prædicantium fautorem in exilium eicit : quem aquileiam peregre progressum a Fortunatiano seu Fortunato : ut alii scribūt. Aquileiensi episcopo ad hæresim & discordiam sollicitatum ferūt. Scribit Platina Theodosium imperatorem (paucis ut puto interiectis annis) apud aquileiam maximum Tyrannum Gratiani interfectorem oppressisse. His temporibus Ruffinus aquileiensis ecclesiæ presbiter non pauca acutissime scripsit. Extant inter cætera eius epistolæ : immo inuectiuæ potius ad Hieronymum & rursus Hieronymi ad eum : quæ haud mutua æmulationis inditio carent : Distat tamen non parum uterq; ab altero in eodem scribendi genere : Denfior ille : hic copiosior : ille arctius pugnat : hic latius : ille acumine nititur : hic uero pondere : uerum non omnino elegans ille : hic autem non solum elegans : sed compr⁹ etiam : & breui talis : quem pro Ciceroniano ad tribunal dei increpitū (ut ipse testat) credere possis. Sed uideo quam interim inepte faciam homo omnium pene litterarum expertus : qui tantorum uirorum ingenia : uleut alter aristarchus in trutina suspenderim : uirgilianum itaq; illud testati. Non nostrum inter uos notum est carmen. Ad illud reuertimur. Quod ad aquileiensis ecclesiæ res attinet. Siquidem præclarum fuit duos excellenti ingenio uiros & quasi bina christianæ fidei Lumina in ea ecclesia eodem tempore refulsisse. De Ruffino nemo dubitat. Hieronymus autem se baptismatis lauacro Aquileiæ insignitū in symboli expositione testatur. Quo fit : ut uel in ea urbe eum natum confiteamur : oportet : uel certe non procul inde : quippe quem aquileiensis parrochiæ uel ex

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

hoc ipso fuisse manifeste appareat: Per id ferme tempus Gothi duce alarico Italiam in uasere: de quorum aduentu priusquam dicam: ut breuius potero de origine & successibus gentis ordine edisseram. Sunt Gothi qui non multum diuersa appellatione Gethæ olim dicebantur origine Scythæ: hi sedes Tanaidi proximas in Europa habuere. Ferox genus hominum & ad mortem promptissimum: Trogus eos in asia constituit: Eorum gesta inter asiaticas res referens a Lucullo olim uicti ex mesia: in quam prouinciam primum irruerant: eieci sunt. Cæterum procedente tempore constat eius gentes oratores ad augustum uenisse gratia petendæ pacis missos. Ablaius gothus tradit ab Agrippa Danubium transire compulsos sub Domitiano reuersos: aduersus eos Opius sabinus primum. Inde Cornelius fuscus missi sua & exercituum clade infœliciter pugnarunt. Cornelius Tacitus est auctor: Troianus princeps eis pacem petentibus dedit. Antonius cognomento Caracalla Tumultuantis quibusdam præliis eos fudit. Gordianus Danubiū uersus mouentes ab instituto itinere magis auertit: quam superauit: Non multo post uesogothæ: qui prius per se Romana arma irritauerant: iunctis sibi ostrogôthis. In duas enim gentes Gothi diuisi sunt: in orientales scilicet & occidentales: Id germanica lingua sonant ipsa nomina: Mesiam & Thraciam fœditissima populatione euastauerunt: Trecenta armatorum milia fuisse feruntur: Decius Pannonius a Philipo imperatore aduersus hos missus pluribus præliis superatus infecta re Romam rediit: Occiditur interim Philippus. cuius morte prouincia in uesogothos dilata est. cum gallo deinde pacem Barbari instaurarunt: Sed non multo post per occasionem Thraciam & Macedoniam occuparunt: Compressit autem eorum ferociam: uiresq; retudit Claudius imperator: cui secundo cognomen fuit: Trecentis milibus Barbarorum cæsis duobusq; milibus nauium sumersis. Hic est ille Claudius: cui ob res bene gestas clipeum in curia & in capitolio statuam auream senatum decreuisse diximus: Aurelianus princeps qui claudio successit. Canabium Gothorum regem res nouas molientem ad ripam Danubii magno proelio uicit: abductæq; ex ea pugna sunt decem mulieres in triumphum: quæ uirili habitu ac cerrime pugnarant. titulus autem qui in triumpho prælatus est: significabat eas ab amazonibus ortas: eosdem hostes Constantinus magnus ex sarmatia: quam occuparat depulit: atq; per id ipsum tempus multis cladibus atriti se aliquandiu intra natalis soli fines tenuere. Sed hic quoq; uesogothæ non multo post ab Hunnis deieci Danubium traherunt: ac sine fœdere aliquo a ualente imperatore accepti fame & iniuriis ob ualentis auariciam adacti arma corripere: euictosq; ualentiano exercitu in Thraciam populabundi ingressi sunt. Nec multo post & ualentem ipsum obuium factum magna strage superant: & occidunt: Constantinopolim quæ uictoria elati obsident: sed obsidio ipsa irrita fuit. Gratianus ualenti successit. qui Theodosio uiro impigro ex hispania accersito uesogothas pluribus præliis superauit: Gratianus uictor cum Athanarico Vesogotharum rege fœdus percussit. Quo mortuo barbari rege. carêtes imperio aliquandiu suâ militiâ impederunt: Verū pcedente tēpore Archadio oriētalīs res imperii administrāte Vesogothæ sti pēdio priuati ī pānoniā secessere. Alaricūq; regē ex nobilissima Baltogæter Gotos familia sibi cōstituūt: Cui Radagalus & ipse Gothus cū ducētis milib⁹ se iūxit: horū duorū auspiciis Gothi ī Thraciā. Pānoniā. Noricū: & illlyricū fœda populatiōe grassati ī Italiā erupere. Romāq; ipam quōdā rege dominā cœperūt: ī quā captā oīs sœuiciæ & ignominiaē genere grassati sūt. Tū uero urbis augustō: ut Ennius ait augurio cōdita desit eē qd fuit. āno sui natalis Millesimo sexagesimo q̄rto. christianæ uero salutis q̄drigētesimo duodecimo: Hæc ego de origie & icremētis gothorū lōgiore fortasse sermōe q̄ res ipa exigēt uidebat: p̄secutus uideri postū: & q̄si alienū a nro istituto fecisse: qd tā multa de ea gēte retuleri. Cui⁹ mot⁹ ad hāc terrā nihil ferme attinere uideat. Ast ego post urbē Romā: q̄ calāitosa illa rēpestare oib⁹ malis cōcussa ē: nullā aliā Italiæ orā morib⁹ illis magis obnoxia fuisse credideri q̄ hāc terrā: q̄ irrūpētib⁹ illis primū occurrisse oportuit: Nec me illud mouet: q̄ nō scribētū apte tradat: q̄ Italiæ pte facta sit eruptō: quū uerisimillimū

fit circūiectis puiciis: ut dixim⁹ uastatis: q̄ eis pximū facilimūq; fuit ī hosticiū trāsmisif se. Cæterū cōstat post Attilæ mortē Gothos rursus Italiā Agleiēsi ora euastata iuāsisse: u ri suo loco dicem⁹. De his itaq; quū toties dicēdū eēt: nō ab re sum mihi uisus facere: si quæ alio loco haud ita fortasse oportūo dicēda erāt: nūc quū primū mētio illoz; incidit: dixerimus. Sed ad Attilæ gesta interim ueniamus. Quem nō multo post primam gothorum eruptionem recentia forte illorum uestigia secutum in hanc miseram Italiæ oram uenisse constat. Verum anteq̄ illius gesta attingamus de Hunnorum origine: quorum rex ille fuit: quam paucissima dicenda sunt. Priscus quidam non paruæ auctoritatis homo: quippe qui apud Theodoxium Iuniorē epistolarum magister fuit: scriptum reliquit se ab imperatore oratorem missum in Scythiam ad Hunnorum reges. Vnde intelligi potest Hunnos Scythicam esse gentem. Regnum eius gentis: per id tempus Attila & Bleda seu Bleda: nā utrunq; scriptū reperio: fratres habebant. Is ingentibus fluminibus transmissis ait se ad eum locum peruenisse. Vbi in digoia Gothorum fortissimus sarmatharum dolo occubuerat: nec procul inde uicū fuisse scribit: ubi Attilæ regia erat uicus in ambitum amplissimæ urbis patens lignea mœnia habebat: atq; ea ipsa ex tabulis facta: quarum compago ita solidum mentiebatur: ut uix ab intētis oculis posset iuncturam depræhendi: Triclinia præterea ambitu prolixiore distincta: porticusq; non sine regali decore constructas. Aream ad hæc in medio patentem amœnissimis ambulacris undiq; cinctam. Cuius dignitas: & amplitudo regiæ aulae speciē præ se ferebant: atq; hæc ait fuisse per id tempus Attilæ regis sedem: huic autem pater Mundzeticus fuit: post quem Octar: & Rhoas fratres Regnum tenuere: quibus mortuis Attila cum fratre regnare cœpit. Fuit autem ipse Attila superbus incessu: huc atq; illuc circumferēs oculos: ut elata potentia in ipso quoq; motu corporis appareret. Ad hæc bellorum amator: Sed ipse manu temperans: Consilio ualidissimus: supplicibus exorabilis. Forma breuis: lato pectore: capite grandiore: Minutis oculis: Rarus Barbat: Canis aspersus: Simo Naso: retro colore: originis suæ signa præ se ferens: hinc puto natam esse fabulam: quam nobis ex historia gallica pro thesauro quodam nuper oblatam non sine risu legimus. Erat in ea scriptum ex Ostrubaldi Hungariæ regis filia & domestico cane natū Attilam: atq; eius nefandi concubitus illum semiuirumq; canem semicanemq; uirum (ut Ouidianum carmen imitemur) manifesto oris argumento crimen prodidisse: quasi uero non satis aperte posteritas ipsa riserit: quæcumq; olim gæcia de minotauro fabulata est. Sed ad Hunnorum gesta redeamus. Quibus eam inuadendæ Italiæ causam fuisse crediderim: quia cognouissent primo in cursu foeliciter gothis euenisse: qui nuper eam terram inuaserant. In spem itaq; maioris potentatus erecti pannoniam: Macedoniam: Mysiam: Achaïam: & utranq; Thraciam breui tempore flamma ferroq; deuastant. Sed cum Attilæ consilia ad inuadendam Italiam spectarent: atq; Bledæ fratris: auctoritas expeditionem ipsam remoraretur. quippe qui longiorem militiam dissuadebat: factum est: ut dum ille Budaliam urbem muro cingere studio parat fratris fraude peremptus sit: Attila ubi suis auspiciis rem gerendam uidit: iunctis sibi Ostrogotis: Gepidis. Marcomannis. Quadis. Erulis: & Turingis. Quingentis milibus armatorum germania ex parte populata. Galliam ingreditur: nec multo post in Tolosanis campis magno proelio ab Ecio patricio & Theodorico uesogotharum rege uictus est: sunt qui scribant ea pugna utrinq; ad centum octoginta milia cecidisse: ipsumq; Attilam post suorum fugam (si acrius hostes institissent) de morte sibi consciscenda cogitare cœpisse. Verum instaurato exercitu ad priorem ferme magnitudinem per germaniam in Illyricum uenit: breuiq; Tragurium sibiricum. Belgradum: laderam: Segniam: Polam: Parentium: Emoniamq; expugnat: ac diripit: Valentiani copiæ inter Arsiam fluuium & Tergestinum sinum factæ sunt barbaris obuiæ: eas Attila minimo negotio fudit. Quæ ita prælio uictæ sese Aquileiam receperūt. Progressus Hūnus Aquileiā: quū appareret opulentam ea tēpestare urbē haud facile capi posse eam obsidione cingere pergit: atq; reliquum patriæ ferro & flamma

DE VETVSTATE AQ. VILEIAE

foedissima interim populatione uastat. Sub tam periculosi belli initia magnam mortali-
 um uim ex continenti in insulas: quæ plurimæ sinu Adriatico iacent: confugisse fa-
 ma est. Hic uero referre libet: quod de euerfione Aquileiæ a scriptoribus adme-
 dum paucis accepimus: ac primum illud inter omnes ferme constat: obsidionem
 ipsam in tertium annum dilatam: quod pene incredibile dictu est: ut urbs: & si non
 ignobiles non tamen opulentissima: quippe quæ nullum unquam imperium ha-
 buisset: immo ne libertatem quidem quando ad eam diem Romanis armis paruisset:
 quingenta & amplius barbarorum milia tam diu sustinuerit. Quum paucis ante annis
 urbs ipsa gentium domina a Gothis & uiribus & numero hunno inferioribus capta
 & direpta fuisset. Sed situm loci fuisse crediderim & natura & humano ingenio ad om-
 nes hostiles conatus arcendos longe munitissimum. Cæterum ipsam maris proximita-
 tem non parum contulisse ad leuandam obsidionem credibile est: qua parte auxilia &
 comeatus undiq; obsessis interim subuehi potuerunt. Constans phama est: uti libro pri-
 mo diximus: & si auctores rei non quales uelim habeo: per id tempus Hunnii Arcem
 Attilæ iussu militari opere communitam: unde & loco nomen inditum esse affirmare
 auisim: nam Hunnium dicendum potiusq; utinum contenderim: ut factum sit nomen
 ab Hunnis. Quorum rex Attila fuit. Verum procedente tempore (quod uulgi incuria
 euenire solet) quod prius Hunnium dicebatur. Vtinum dici cœptum est. Nec me mo-
 uet ridiculum quorundam commentum: qui tenent Vtinum panonica lingua nescio
 quid significare ad molitionem attrinens. Quum neq; Attila neq; Hunni pannones es-
 sent. Sed scythæ: ut dixim⁹: uerum hæc omnia primo libro copiosius tractauimus: ue-
 nio nunc ad obsidionis euentum. Tradunt quidam nec hi quoq; satis illustres per id
 tempus aquileiæ Menapum quædam cum Orico fratre siue: ut alii scribunt. Arico præ-
 fuisse. Qui quum diu urbem Concordi imperio tutati essent: siue longioris obsidionis
 redio: siue quod magis credo rerum inopia: siue quod feri potuit in maiorem spem ere-
 cti: Quippe quibus ob diuturnam: & quasi segnem obsidionem hostis uilescere cœpisset:
 omnibus copiis constituunt cum hoste configere decem armatorum milia in aci-
 em deducta dicuntur: nec hunnus detractauit pugnam: Quippe qui hostem numero si-
 bi imparem cerneret: uerum quia ex paucitate ipsa apparebat desperatione potius quã
 spe ulla uincendi in aciem descensum cautius sibi configendum ratus omnibus diligen-
 ter prospectis Barbarus in hostem uadit: aiunt in his campis: ubi nunc Mereti uilla est
 esse dimicatum: atq; ex ipso euentu pugnae nomē loco inditum. Quod haud uerisimile
 uidetur: ut tam infirma manus aduersus inuictam aciem tam longe ab urbe: quæ inter-
 im obsideretur: processerit. Sed siue hoc loco: siue alibi: quod magis credo pugnatum
 sit. Constat primo congressu tanto odio & ira esse utrinq; concursum: ut multa homi-
 num milia momento temporis conciderint: atq; ex ipsa foedissima hominum strage
 uberrimos sanguinis riuos mediis campis fluxisse. Sed cum utrinq; impigre dimicare-
 tur: accidit: ut ipsi duces facti sint sibi obuii: qui neutro alterum refugiente continuo
 conuersis in se hastis configunt: quo congressu phama tenet Attilam equo deiectum
 in summumq; discrimen adductum: ac facile eo die tantorum malorum caput interire
 potuisse: nisi ab Hunnis: & his: qui proximi erant: defensus: continuoq; equo impositus
 fuisset. Magnus undiq; huc concursus factus est: ac maius: atrociusq; præliū q̄ alibi cir-
 ca duces ipsos cōmissum. Sed dum ea parte: qua plurimū laboris erat ipigre Oricus pu-
 gnat: graue uuln⁹ accipit: quē Pugna excedentē: ac cruore respersum quū infirmæ & iã-
 dudum per se fluctuantes manus uidissent: illico terga uertunt. Instat Barbarus: nec fu-
 dit: fugatq; tantum. Sed passim quoq; palatos hostes obtruncat: Menapus neq; adhorta-
 tionibus neq; minis semel fugatam aciem in pugnam reuocare potest. Fortuna igitur
 inclināre: quod unum potuit: summi ducis præstitit officium: extremo enim agmine
 pugnans ferocissimumq; hostem excipiens suo periculo fugientem suorum aciem usq;
 ad moenia tutatur: fuissetq; sub ipsum ingressum pro portis cum periculo laboratum:

hostisq; cui mixtus forsitan urbē irrupisset: nisi ab is: qui praesidio ciuitatis relictī erāt: e mœnib⁹ uis telorū igēs ī hostes cōiecta esset. Quare barbari: & cæde: & pugna: pariter abstinuere: multa hoīum multa utriq; occubuerāt: Attila suos oēs sepulchro dedit. Idem & Menapus fecit: paucorū dierū Induciis ad id ipsum impetratis. Interim uero post tantā suorū stragē deiecit⁹ oī spē Menap⁹ tuēdæ apli⁹ urbis Oricū grauius uulneratū cū ifirma manu in proximam maris insulam mittit. Ferunt eam olim Malgradum dictam: in de uero Gradum. Eo sub ipsum, Attilæ Aduentum uxores. Liberos: senes: præciosamq; omnem supellectilem ab aquileiensibus missam: scripserunt quidam. Paucis inde interiectis diebus Attila structa acie pro mœnibus urbis aliquandiu stetit: ubi uero hostem ad pugnam elicere non potuit: illico iubet uineas: aggeres: Turres: aliaq; opera bellica in muros urbis erigi: quasi noua uia: ubi alia ratione non posset hostem aggressurus: & Menapus nocte: quæ diem illum secuta est: dispositis per Turres & propugnacula in speciem armorum ligneis simulacris cum his: qui secum subsederant: silentio noctis gradum transmisit. Orta luce Hunnus iubet machinas mœnibus admoueri. Interim ferūt quendam regi nunciasse se pro comperto habere urbem omni praesidio destitutam. idq; se ex eo coniectare quod aquila proximo simulacro impune sedisset. Suut qui scribant Attilam Ciconiæ augurio confirmatum: quum tedio longioris obsidionis infectare abscedere instituisset. Conspicatum aiunt fuisse Ciconiam pullos suos: quasi alio migraturam extra urbem deferentem: atq; ex eo futuram ciuium fugam auguratus in incepto perstitisse. Quum itaq; desertam esse urbem appareret: iussit continuo signa inferri: Atq; hoc maxime modo Aquileia urbs nobilissima capta: & euersa est. Nam ubi barbarus ingressus est eam suis diripiendam præbuit. Præda uero haud tanta fuit: quantam hostes animo conceperant. Nam: ut diximus præciosissima quæq; sub hostis aduentum in proximam insulam delata fuerant. Non desunt tamen qui scribant: & ciuium & omnis opulentiae fuisse refertam urbem: quum direpta est: prostitutaq; uulgo fuisse foeminas. Quarum una quum cerneret uim pudicitiae suae paulopost illatum iri: ne eam impune amitteret: sese ex ædito loco in subiectum flumen præcipitem dedit. Cæterum ignis iussu regis passim ædibus iniectus est: ac momento temporis urbs clarissima incendio absumpta. Hic lector uelim te parumper humanarum rerum conditionem considerare. Quamq; stulte homines faciant: qui hæc terrenarum rerum ornamenta: uelut imperia: opes: magnificosq; urbium apparatus: tanquam perpetua: & omnino stabilia bona laudant: mirantur & extollunt. Ecce uel ex hoc: quod dicam contemplari licet: quanti ea omnia sint facienda. Vno ferme eodemq; tempore Roma gentium domina amisso imperii fulgore ignominiose capta: ac direpta solitudinis: & ruinæ plena suo Augusto solo: uelut Priamus ille ad aram hercei Iouis miserabiliter concidit: nec interim illi: aut prouinciæ: quas domuit: aut Reges: quos in triumphum duxit: aut ipsa uetus gestarum rerum memoria quicquam profuit. Nec Aquileia alterum Italiae lumen diu illi superstes fuit. Sed quum maternos cineres indignamq; ruinam attonita spectaret: ipsa quoq; non minore clade oppressa est. De origine ipsius priore libro abunde diximus: uerum non ignoro fuisse quosdam e numero ignobilium scriptorum: qui traderint Aquileiam ipsam Roma longe antiquiorem: æqualemq; Patauii Altino: & Concordiæ: quippe quas uno ferme tempore a Troianis: qui cum Antenore uenerant conditas affirmare audeant. Quod an uerum sit: quum Liuium audiuerint: ipsi uidebunt. Verba Liuii superiore libro: quum de Gallorum eruptione in hanc patriam loqueremur: recitauimus.

M. AN. SABEL. DE VETVSTATE PATRIAE LIBER Q. VARVS INCIPIT.
Q. VIBELLYM LONGOBARDICVM INSCRIBITVR.

Ogitanti Mihi. Atq; sapius animo reputanti calamitosa illa Hun-
nici belli tempora dubitatio quaedam non parua occurrere solet: sit
ne ueget illud quod uulgo dicitur: nullum esse tam grauem casum nul-
lum tam acerbum fortunae uulnus: quod non tacita quaedam latentis
boni comitetur necessitas. Ego & si illud cuiusmodi sit affirmare
non ausim: nescio tamen quo nam modo ex his: quae tempestate illa eue-
nere: coniectare: atq; colligere soleo: adagiū illud haud oīno carere
ratione: nam si quis hinc accerbissimos illorum temporum casus: incen-
dia: clades: urbium excidia: & reliqua mala: quae haec uenetarum terrarum ora per id tempus perpes-
sa est: suspenderit: inde uero Augustam unius urbis originem: quae Romano cadente impe-
rio uelut diuina quadam prudentia nasci uisa est: ut esset ubi meliore fato illud sua sede
depulsam: perpetuo quiesceret. Is certe intelliget lucem hanc: quae tenebras illas secuta est:
non aequilibrium tantum facere: sed praepoderare etiam omnibus malis: quae ex tempesta-
te illa foedissima orta sunt. Nam si nomen: gloria: diuitias: potentiam: suspicimus: haec
enim ferme sunt: quae mortales mirari solent: quid Aquileia: quid Concordia: quid alti-
num: quid uniuersa Venetia tunc habuit: quod cum unius uenetiarum urbis splendore
opulentia: & imperio comparare possimus? Fuit (fateor) tunc aliquod uenetarum gentis no-
men: sed non tamen usque quaque celebre: aut multis notum: quippe quod ne uniuersa qui-
dem Italia adhuc bene nosset. Nunc contra nulla est tam remota tellus nulla tam Bar-
bara natio: ad quam ueneti nominis fama non peruenerit. Transeo maris imperium: Tot pro-
uincias: tot urbes: tot clarissimas insulas: quot illorum hoc tempore parent imperio. Tra-
seo quoque res terra marique gestas: quae plane arguunt: aut nullum alium ad hunc diem po-
pulum: aut certe hunc unum extitisse: qui per omnia Romanae gloriae & uideri & dici possit
aemulus: quod quomodo ita sit haud scio an bene actum fuisse cum hac patria & reliqua uenetarum
terrarum ora per id tempus dicendum sit potiusquam mali quicquam accidisse: quando eam bellorum
tempestatem perpetuum lumen non tantum his terris: sed uniuersae etiam Italiae pepe-
risset manifeste constet. Sed qua id ratione contigerit: non ab re fuerit in prima parte hu-
ius quarti libri breuiter enarrare: quod sane faciam: si prius pauca de his: quae ab Hun-
nis post Aquileiae euerfionem in patria gesta sunt: retulero.

Apta Et Euerfa Aquileia continuo Hunnus Concordiam uersus mouet. Rege-
bat per id tempus eam urbem Regulus quidam Ianus nomine. Is audito Aquile-
iae excidio ratus: quod erat hostem non multo post affuturum Ariadnam con-
iugem cum Regia gaza in proximas maris insulas praemisit: ipse urbis praesidio esse uo-
luit: quae ab hoste ferocissimo breui capta & incensa est. INDE Altinum: & alia praerogae ue-
netarum orae oppida direpta: soloque aequata sunt. Per id tempus Aquileienses (ut diximus)
Gradum commigrarunt. Concordienses crapulas: Altinates Torcellum. Maiorbium: & amo-
rianum. Patuini cum sacris & praeciosa suppellectile Riuumaltum tenuerunt in medio fer-
me uenetiarum locus ille est hoc tempore. Hic patria urbis facies conspici coepta est:
aedibus in speciem noui oppidi non temere dispositis: magnus undique in eum locum fa-
ctus est concursus: ingens nobilium manus uelut in nouam ciuitatem euocati cum li-
beris sacris: praeciosisque rebus conuenere. Septimo calendis Aprilis iacta fuisse prima ur-
bis fundamenta scripserunt quidam: in quibus est Laurentius monachus patria Vene-
tus. Nec ex ignobili colluione gentium: quod in magnarum urbium originibus saepe
euenisse constat: noua ciuitas conflata est. Si quidem uti quisque tum praepotens: ac ualde
Nobilis fuit ita ante alios Hunnum reformidans: quippe quem nobilitati infe-
rissimum nouerant: fugam occupauit: nouaeque urbis tutiore loco aedificandae auctor fuit.

Verum quia plane constat: qui fuerint Venetiarum conditores locus ipse postulat: ut de eius gentis origine aliquid altius repetamus. Venetos Troiana stirpe ortos esse: auctor est Cato. Liuius Henetos ex paphlagonia ad Troiam militasse scribit: qui amisso Pylomene duce Antenorem in Italiam secuti sint. Pulsiq; sua sede Euganeis ex eo: scilicet solo: ubi nunc est Patavium mutata littera Henetos cum Troianis Venetos appellatos: quidam uero auctores sunt Venetos ab Heneto rege dictos: qui ex illyrico profectus eam oram: qua post ueneti tenuerunt: occupauerit. Strabo gallicam esse gentem Venetos autumat ea coniectura adductus: quod ueneti iter Belgas rei maritimae gloria olim illustres fuerint: cum quibus. C. Caesar in Britanniam primo transmissurus maritimo proelio conflixerit. Sed Liuii uerisimilior sententia est: quum constet Venetos Adriatici sinus accolae ipsam ora tenuisse anteq gallica gens ulla in Italiam transferit: quod si ita est uti Liuius scribit Venetiarum origo ad Troianos: & Latinos referenda est. Patavi ab Antenore sunt. Aquileienses & Concordienses: qui ex proximis insulis in nouam urbem migrasse dicuntur Latini & Romani coloni fuere. Primi eius urbis magistratus Tribuni fuerunt: ut idem Laurentius tradidit. Verum ciuitas libero iure & ad imperandum nata continuo rei maritimae studio pollere coepit: breuiq; eius opus in tantum creuere: ut mariterraq; finitimis terrori essent. Procedente tempore eorum imperium ad ortum propagari coeptum: multaq; in dalmatico sinu epiro & uniuersa graecia: quas prouincias procedent tempore suae ditionis fecere: & in ora pontici maris non pauca gessere: moxq; ad Tanaim usq; Veneta arma promotae sunt: rursus & in Syria per se non pauca: multa quoq; sociali bello ab his gesta referuntur. Nota sunt Federici Imperatoris tempora: quem nauali proelio uictum: captumq; ad Apostolicae sedis obsequium retraxere: nota & illa inclyta uictoria circa Clodiam: qua genuensium uires demum accisae sunt. Transeo mille alia: quae tum sua materia: quae ardua & sublimis est: tum etiam rerum copia & amplitudine eximium quoddam: & (ut sic dicam) supra humanum exigent ingenium: ut digne scribi possent: non autem tenue & aridum: quale me a natura sortitum fateor. Sed cum plura & ampla sint: quae de inuicta ipsius urbis potentia dici possunt: illud clarissimum & memoria dignissimum uidetur: quod quattuor: & uiginti annos Maomethum potentissimum Turcarum imperatorem duobus euersis imperiis regibus non paucis suo regno pulsis prouinciis quoq; pluribus subactis superbientem procul Italia: ad cuius imperium anhelabat suis uiribus nixi arcuere. Sed nostri consilii non erat ad res uentatas diuertere: uerum quia locus ipse poscere uidebatur: ut aliquid de Venetiarum origine diceremus: haec breuiter & ut sic loquar cursim attigisse contenti erimus. Nunc ad Attilam redeamus. Domita itaq; uenetae terrae ora Attila flagellum dei se ad terrorem hominum uocitans: Vicentiam: Veronam: Mediolanum: & Ticinum pari clade affligit. Caeterum his gestis. Quum Romam uersus infestis signis moturus esset: Leo pontifex res Italiae miseratus circa Mincii & Padi confluentem fit illi obuius: Hic Alarici exitu proposito: quod statim capta urbe defunctus esset: ne ultra progrediat & monet & orat: optemperat Pontificis optimi consilio: & monitis Attila. Ferunt ea causa in primis motum: ut illi obsequeret: quod ad colloquium congressus uisus esset sibi Attila cerneat duos uiros strictis gladiis suo capiti imminere: atq; sibi iterum mortem minitantes: nisi pontificis dicto obediens esset. Petrus & Paulus Apostoli fuisse crediti sunt. Inde itaq; digressus Attila panoniae repetit: ubi non multo post cum iactabundus diceret se rursus Italiae uel maioris clade uasugum fluuio sanguis enaribus nimia crapula manatis cum Ildicone uxore cubas suffocatus. Eadem nocte: quae Attila extinctus est. Martianus per quietem (quum Constantinopoli esset) imaginatus est arcum Attilae fractum se cerneat. Post Attilae mortem paucis interiectis annis. Zenone: qui orientis imperium per id tempus tenebat: persuadente. Theodorico Gothorum rex: qui loca Constantinopoli proxima infestans omnibus terrori esse coeperat. Ex Thracia cum coniugibus: & liberis: cumq; rebus omnibus per firmium: & illyricum in Italiam transit. Odoacri copiae illi in hanc terram irrupenti circa fontium amnem occurrerunt: quas magno proelio Theodoricus fudit: quidam tradunt odoacrum ipsum hucusque pergressum. Regebat per

DE VETVSTATE AQ. VILEIAE

id tempus italiam Odoacer Tyrannico more: quippe qui tumultuaria declaratione ab exercitibus: qui in italia erant aduersus terrorem Attilæ comparati Dux appellatus esset: fusis: ut diximus ad fontium Odoacri copiis Gothi urbes proximas oppida. & breui quicquid Hunnica rabies non absumpserat populi Rauennâ cõtenderunt: ubi Odoacrum aliquandiu obsessum: inde in suam potestatem redactum occidunt. Theodoricus autem: & post illum Gothi sub diuersis regibus italiam annis circiter septuaginta tenere. ultimus Regum omnium Totilas fuit: quem & ipsum flagellum dei appellatum accepimus: quod in urbem Romam: & uniuersam Italiam atrocissime grassatus esset. Hunc Narses quidam a Iustiniano in italiam missus uicit: & occidit. Nec multo post Teias Gothorum dux ab eodem Narsete uictus est. Qua clade accepta ostrogotharum gēs penitus interiit. Vefogothæ autem in hispaniam cum Alanis prius cōcesserant: ubi duæ gentes adeo Coaluere: ut ex duobus nominibus factum sit unum. Cathelani. n. dicti quasi Gothi alani. Nec multis interiectis annis longobardi qui (ut pius pōtifex tradit) a longitudine Barbæ dicti sunt. Non desunt tamen: qui aliam afferant interpretationem in italiam erupere. Li ex scandinauia insula germanici Oceani oriundi sunt. Nam qui primum inde profecti sunt diuersis acti erroribus: in pannonia tandem confederunt: ubi duobus & quadraginta annis sedes habuere: hinc a Narsete cuius supra mentionem fecimus exciti Alboino rege in italiam transmiserunt. Ferunt hunc Narsetem: quum de imperio deq; ipso italiæ statu optime meritus esset: quippe qui Gothicum nomen deleuerat immensoq; Barbarorum exercitus: aut strauerat: aut procul Italia arcuerat: ab inuidis lacerari solitum: litterisq; & falsis criminationibus apud Sophiam iustini uxorem: quæ Orientis imperium ob coniugis dementiam administrabat. Ea uero uti fœmina: quæ sua natura credula est: & ad odium prona: eum ex italia cum ignominia uerborum ad se uocat: scribens iam tempus esse: ut eunuchus ad lanam: & pensa rediret. Ea iniquo animo ferens Narses respondisse fertur se talem orsurum telam: quæ inextricabilis suis æmulis esset. His itaq; commotus Alboinum undecimum longobardorum regem in Italiam per legatos accersit: ad quod facinus: ut facilius traheret: phama est Narsētis legatos suauissimos ex Italia fructus secum detulisse: ac nunciasse Regi earum frugum genitricem esse terram in cuius possessionem uocaretur. Proinde Narsētis nomine regem: & suos properare iubebant: si rapa: & ipsa Pannoniæ sterilitas a Longobardis deferri possent. His itaq; Alboinus necnon spe futuræ societatis erectus (quippe qui antea Narsēti fœdere iunctus fuerat: auxiliariis. n. longobardis (ut Paulus diaconus scribit) Narses Gothorum gentem magno prælio uicit: quos in Pannoniam multis militiæ præmiis ornatos remisit: ingenti Barbarorum manu per Sirmium in Italiam transcendit. Per id tempus grauis pestis tota ferme Italia. Sed in Gallia cisalpina grauissima orta est: multaq; prodigia facta sunt: nam & acies quædam igneæ cruore madentes cœlo apparere: Niuis præterea uis tanta in imos campos deiecta est quanta nunquam alias. Tota itaq; Venetæ terræ ora sub ipsum aduentum in potestatem redacta: Continuo Alboinus Gisulphum nepotem suum Foroiulianæ prouinciæ cum ualida hominum manu præfecit: ducemq; Foriulii declarauit: uulgus tenet: quod & paulus diaconus affirmat: forum Iulium fuisse quod nunc peculiari nomine Ciuidatum appellant. Omissis igitur quæ a Barbaris ipsis ducentorum & amplius annorum spacio in reliqua Italiæ gesta sunt: de his quæ eorum duces intra patriæ fines gesserunt ordine dicemus. Scribit Plinius Italicum nomen ea tempestate deleri potuisse: nisi afflictis rebus sanctissimi uiri succurrissent: in quibus Paulus Aquileiensis Antistes certe habendus est: qui Alboinum Italiam ingressum longe mitiorem: q̄ illius natura pateret suis reddidit. Scribunt quidam hunc ipsum Paulum ex Aquileia cum thesauro ecclesiæ Gradum transmisisse: quam nouam Aquileiam appellauerit. Gisulpho autem Foroiulianum ducatum obtinente: Helias: qui uno Probino interiecto. ipsi Paulo patriarchæ cuius proxime mentionem fecimus: successit in hæresim lapsus est tria Calcidoniensis conuentus Capita non recipiens. Verum errorem suum nō multo post fassus ad officium rediit. Inde Pelagi pon-

tificis pmissu cōuētum uiginti episcopoz habuit: quo Gradēsis ecclesia toti⁹ Venetiæ metropolis declarata est. Hunc aiunt utilē epistolā a pelagio accepisse: q̄ diu⁹ Gregori⁹ quum adhuc Cardinalis esset: scripserat Pius pōtifex hæc oīa ad seuerum Patriarchā: q̄ heliæ successit: refert. Post cui⁹ obitum Aquileiēse ecclesiā diuisā esse scribit. Gisulpho duce loāne Aquileiēsi ecclesiæ p̄ficiēte: Pōtifice uero Claudianū gradēsi. Sed alibi Cā dianū p̄ Claudiano. & sisulphū p̄ Gisulpho scriptum repio. Sed sisulpho male uertit: q̄ ausus esset regē sacrarum administrationē usurpā: nā p̄ eos dies: qb⁹ ita sacrilege ne im pie dicā operatus ē: Cacanus auarum rex ex Norico in Italiā trāscēdit. cui cum sisulph⁹ magna suoꝝ manu obuiā p̄cessisset: ab hoste magno p̄lio superatur & occiditur. Rhomilda eius uxor cum Grimoaldo & Rhodoaldo adhuc pueris (Thasso enim & Caco iā adulescere cōperāt) nec nō cum his: q̄ p̄lio superāt; Intra foroiuliū mœnia se tenuit: q̄ audita sisulphi cōiugis morte studiose cōmuniuerat. Nec tātum id oppidum Lōgobardi tueri parāt: Sed Cromonē etiā: Hemas: Osopiū: Arteneā: Rheuniā: Glemonā: & plæra que alia loca ad omnes hostiles ip̄etus sustinēdos cōparata: Auares itēri hosticū igressi oīa ferro & flāma populāt: atq; Forūiuliū ip̄m ducalē sedē obsidiōe cingūt: Apparebat itēri lōgobardoz res i tuto fore: nisi unius fœminæ imoderata libido publicā fortunā p̄cipitasset. nā dum forte Rhomildæ hostē mœnibus ob eq̄tātē cōspicata esset: eius forma & uigore capta itēpans fœmina oppidi deditiōne pollicet: si se i uxore duceret: nō recusat cōditionē barbarus. Sed p̄ iternuntiū dat: illi fidē i futuras nuptias. Tradit itaq; oppidū hosti: qd̄ illico dato signo direptū ē: emissaq; oppidanorū turba pluribus locis subiectus ignis momēto tēporis oīa miserabili icēdio absumpsit. ita ut ne uestigia qdē loci ulla hoc tēpore extent. Hæc Pius pōtifex. Quæ si ita se habēt Paulus diaconus qui eius rei auctor est. uideat quo modo oppidū: q̄ ciuidatū appellāt. Forūiuliū esse possit: cuius uestigia nō modo nō euanueſ. Sed itēri oppida patriæ locus ip̄e hoc tēpore frequē tissimus sit. Auares euerſo oppido quū lōgobardos captos i suos fines traherent pollicent se captiuos i p̄anoniæ finibus: unde uenerant. uelut pristinis sedibus collocaturos. Nam ex pannonia ut diximus longobardi uenerant. Vbi uero in campum: quem sacriū appellant uētum est (eum enim locum futuræ cædi destinauerāt) cōtinuo ip̄uberes fœminas q̄ sortiti omnes maiores natu dato signo trucidāt. Inter trepidationē illam & tumultum ferunt sisulphi liberos arreptis equis salutē sibi effugio quisiuisse. Quoz Grimoaldus minimus natu. quum a quodam equite: qui eum fugientem affecutus fuerat i hostiū castra traheretur. Dicitur breuissimo esse. quali scilicet tenera illa ætate uti poterat: hostē obruncasse: cōuersozq; in fugā equo se fratribus iūxisse: rex itērim ob iusiurādū celebrat sceleratas Rhomildæ nuptias: atq; una nocte ea p̄ cōiuge utriq; postero die illā duodecim robustissimis militibus p̄stituit. q̄ mutuis stupris die noctuzq; eā turpiter uexarēt. Nouissime uero palo ad hoc ip̄um humi defixo tali nō alio dicēs dignā marito affigi iussit: Hic exitus fuit Rhomildæ fœminæ nequissimæ: q̄ documēto eē potuit oībus sui sexus. ne libidinē (q̄ sæpe faciūt) pudori & saluti atēponerēt. Filia autē spectatæ pudicitiaē fuisse tradūt quas reges & sūmi duces suo cōnubio dignati sūt. p̄ id quo q̄ tēpus Leupichis qd̄ admodū puer inter reliquos populares ab auaribus i captiuitatē adductus ē. Ferūt hūc iā adultū Lupo duce i patriā reuersū. Qui quū domum equatā solo offendisset: a propinquis adiutus eam instaurauit. duxitque uxorem. ex qua Arrichem filiū habuit: Ex hoc Varnefridus natus est. Ex uarnefrido & Theodelinda Paulus monachus Cassinēsis longobardicæ historiæ scriptor. Caco igitur & Thasso sisulphi filii in patriam quasi postliminio reuersi ducatus administrationem susceperunt. si ultra patriæ fines eam Germaniæ partem suæ ditionis fecere: quæ nunc uulgo Zelia dicit. Ego uero non Zeliā Sed iuliam dicendam puto. paulus diaconus tradit sclauos eam terram suo tempore tenuisse. certe tamen norici pars fuit olim. Quum itaque opibus & celebritate ipsi fratres florent miraq; concordia ducatum administrarent: Gregorii Romani patricii fraude piere quos ille quū ad se Opitergiū magnis pollicitatiōib⁹ traxisset: ubi oppidū ingressi sunt cōtinuo clausis portis cū delecta cōitū māu trucidauit.

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

Nec iuuenes Fortissimi inulti periere: Sed ubi uim aptam fieri uiderunt illico strictis ensibus aliquādiu pro salute decertarūt: mox uero omni euadēdi spe amissa: ne inultū id hosti foret factō ī oppidanos impetu ingentē stragē edidere: donec fortiter dimicādo occubuerūt. Thassonis caput Gregorio allatū ē: cui ille ne piurus uideret: Barbā recidit: ea enim spe Thassonē ad se traxerat. ut ubi primā Iuueni Barbā recidisset. In hæredē ut mos gētis fuit: uideretur habiturus: post Thassonis & fratris cædē Grafulphus sisulphi frater ducatus adeptus ē: Verū Rhodoaldus & Grimoaldus: Quāq̄ uix adhuc adole-scere cōperāt: id tamē indigne ferētes: qđ principatus paterni administratio ad patru-um nō ad se post mortē fratru delata esset: cōtinuo nauim cōscēdunt: & ī Appuliā nauī gāt: ubi uero appulū littus tenuere. Beneuētum Ad Arrichē pedagogū olim suum rec-ta cōtēdunt: is p id tēpus Beneuētani ducatus res administrabat. ab eo adolescētes beni-gne accēpti sunt: & filioꝝ loco habitī: Veꝝ pcedēte tēpore quum sclauī: haud enim illyrici dici possunt: quū natio illyrica nō sit: ut loco suo demōstrabim⁹: nauī ī appuliā delati in Arrichem impetum fecissent: & breui quum non longe a siponto incau-te pugnantem obruncassent: A Rodoaldo: id haud ipune tulere. nam & tui magnaq̄ ex pre cæsi a beneuētanis totiusq̄ ducatus finibus ignominio se pulsi sunt: rhodoaldus & frater post Arrichis obitū Aionē eius filiū pinde ac fratrem & dominū & amat & co-lere nō destitere: q̄ pp cōsensū oīum post Aionis mortē Beneuētani principatus sūma Rhodoaldo demādata ē. Sed ad res patriæ redeamus. Mortuo grafulpho quē post Thas-sonis & fratris mortē ducē creatū diximus. Ago in eius locū subrogatus ē. Hic quoq̄ ni-hil dignū memoria egit. Veꝝ illud qđ dicā casu potiusq̄ meritis accidit. Quæ enī præ-mia nihil merētis esse potuerūt. Illustris familia aliq̄diu in eo oppido fuit: q̄ quasi ab il-lo originē traxisset Agonis domus cognominata est. Huic lupus successit: quē ferūt ala-egtū ea pte q̄ uetusta olim uia īsula cōtinēti iungebat Gradū traiecisset: atq̄ omnes Aq-leiensis ecclesiæ thesauro poliaffe. Grimoaldus rex beneuentū pfecturus Ticinēlé Re-giā huic lupo administrandī reliq̄: q̄ absente rege quū multa flagitia patraffet ueritus neq̄doq̄ ne illi reuerso ratio suoꝝ scelerū reddēda esset: ac pinde pœna subeunda foꝝ-lutū se cōtulit. ubi ducatus adept⁹ a Grimoaldi īperio desciiuit. Veꝝ quū minime expe-diturū appareret: ut īter Lōgobardos domesticū bellū gereret p legatos Cacánū aua-rū Regē Grimoald⁹ hortat⁹: ut aduersus Lupum in Italiā transfirer: cui aduētātī Lup⁹ cū ualida suoꝝ manu occurrit ad locū: quē fluuiū peculiari noīe uocāt: ibi triduo ācipiti-marte pugnatū ē: q̄q̄ plures ex Auarano q̄ ex Lōgobardico exercitu singulis plīis cecidif-sent. Superāte tamē Auarū multitudine Lōgobardi amisso duce fusi ac magna ex parte cæsi sunt. Quā paucissimi q̄ ex funesta illa pugna euaserāt: ī patriā reuersi suis populari-bus auctores fuere: ut castella & oppida cōmunirēt: quādo uictor hostis paulo post eēt affuturus: hisq̄ se pro tēporū statu tutarent. Interim Auares fugientiū uestigia secuti pe-ne iprouisi adsunt: patrianos fines miserabili clade occupāt: prophana cū sacris ferro: flāmaq̄ populātes: Sed quū p ociū omnia foedissime uastaret: per legatos Grimoaldi in-terim Cacánō nunciat⁹ ut a patriæ uexatione abstineret. ac finib⁹ itaq̄ quādo Lup⁹ & sui satis pœnæ luissent: q̄ primū abscederet: His ferociter respōsum ē Auares haud q̄q̄ eā terrā temere relicturos. q̄ iure belli suā fecissent: nec regē recte facere: q̄ se socios re-giæq̄ dignitatis assertores: quos patriis sedib⁹ ī discrimē belli sua adhortatione traxisset tadē militiæ pmio fraudare uellet. His Grimoald⁹ cōmot⁹ exercitū ī Auares q̄ ualidif-simū parat: Sed quū sic quoq̄ appareret: haud ita facile hostē his copiis supatū iri: ad ter-rendos eoꝝ animos noua arte usus ē: Accersitis nanq̄ Auarū legatis: q̄ forte p eos dies Ticinū uenerāt: cōtinuo iubet p militiæ præfectos copias omnes quas in Auares cōpa-rasset p speciem recognitiōis ordine traduci: q̄ cū plurib⁹ dieb⁹ ædem acies diuerso sē-p armioꝝ genere īstructæ pcessissent: imensī pene exercit⁹ speciem pbuere: Quo spec-taculo territi legati regi nūciant inuictā acie ī Auares Grimoaldū cōparasse. addiderūt ferocissimi regis minas: q̄bus ītra se paucos dies omne Auarū nomē deletuꝝ pfitebat-nisi italia primo quoq̄ tpe abscessissent: his territus Cacán⁹ aiūt cacanūq̄ ei⁹ cereris lin-

gua regē duci Italia statī relicta in suū regnū abiit: post Auarū digressū uarnephred⁹ Lu
 pi fili⁹ quū ad ducātū anhelaret, quasi p man⁹ sibi a patre traditū: Verit⁹ grimoaldi po
 tentiā, quē patri infensū nouerat, in Carnuntū ad sclauos cōfugit: Nūc Carātānū Regiū
 culā illā nūcupari tradūt, ubi auxiliariū māu cōparata ī patriā quasi ui paternū principa
 tū recuperatur⁹ erupit, Apud Hemas (locū haud multū a Foroiulio distat) tumultuose
 cōsedit ubi ualida foroiulienū acies illi occurrit, Ferociter utrinq; cōcursū ē: Sed fu
 si demū cæsiq; sunt sclauī, ī qua pugna ipse quoq; auctor belli fortiter dimicās occubu
 it: Vetharis Vicentin⁹ uir benign⁹ & popularis Varnephredi morte ducātū cōsecutus
 ē; cui⁹ pfectione ad Grmoaldū regē audita, Sclauī collecto tumultuario exercitu ī Fo
 roiuilianos fines erupturi castra ad Broxacē metati sunt: forte accedit: ut supiore die Ve
 tharis ex Ticino ī patriā reuers⁹ esset, Qui audito hostiū aduentu quinq; & uiginti co
 mitat⁹ eqtib⁹ illis obuiā pgress⁹ ē, Eū uenientē hostes irridere cōperūt Clamitātes
 patriarchā cū īfrequēti clero sibi obuiā uenire, Ille uero ad pontē natisonis: q; pxim⁹ ca
 stris erat pgressus caput cassidæ nudauit: seq; hostibus agnoscedū pbuit, Hic qdā fabu
 lā potiusq; uerisimile quicq; uidet mihi tradidisse: mox enim agnito duce aiūt Barbaros
 purbatos de fuga iter se agitare cōpisse: quū ad qnq; milia hominū essent, In quos for
 tissim⁹ dux iuect⁹ tantā stragē hostibus itulisset: ut q; paucissimi: qui suoz cædē nūtia
 rent, euaserint: qua si uero sic accidere potuerit: ut quinq; ouiu ne hominū dicā milia a
 qnq; & uiginti eqtib⁹ tā turpiter cōfici potuerit: hoc certe ē, qdā fidē historix ī primis
 abrogat, Quæ ut, M. T. placet lux ē ueritatis, Quidā enī sordidi scriptores: ne qua sibi ī
 terim materia scribēdi desit, apta sequunt mēdacia: ex eoq; fit: ut quū uulgi aurib⁹ stu
 dent placere: fidē q; ī primis historix scriptorib⁹ cōstare debet: amittāt, Ego autē potue
 rit ne id fieri lectorib⁹ sane mētis iudicādū relinquo: Post uethari⁹ Lautharis dux decla
 rat⁹ ē: Hic nihil memorabile suo ducatu gessit, Ei Rodoald⁹ successit: Grimoald⁹ inte
 rim Lōgobardicū regnū: dept⁹: quū ī expiabili odio Romanos psequeret: q; Thasso &
 Caco fratres sub eoꝝ fide pditi ac cæsi essent: Nacta occasione Opirergiu: ubi cædes
 patrata ē: fundit⁹ euertit: Eius fines Taurisinis, Cenetētib⁹ & foroiulianis ascripsit, Hic
 cōiectari libet factum esse q; hoc tēpore Opirergin⁹ ager ad patrianos fines nō attine
 at: qua opinione adducti mirari nos primo libro dixim⁹: Pliniū scripsisse Liqueitiā flu
 uii ex opiterginis mōtibus cadere, Quod fieri potest: ut q; nūc patrianæ ditionis sunt:
 olim opiterginæ fuerint, Rodoaldus autē cū p negociū Ducatu abesset: accidit ut p Au
 fritto Rheuniano Regulis ne his Reunie esset an obscuro loco nat⁹ in cōptum habeo
 cōspiratione multoz principatu pulsus ē, IN Istriā itaq; aufugit: inde Rauenā trāsmis
 sit, hinc ad Cōptum Regē Ticinū puenit, Aufritt⁹ nō cōtent⁹ adhuc principatu fraude
 quæsito in cōptum regē maxias q; potest armat copias, Sed uti sæpi⁹ euenire solet, ut q;
 male cōcepta sunt malo nō careāt euentu, Sub primos Conat⁹ Verōæ capt⁹ priuat⁹ ocu
 lis ī exiliū eiect⁹ est, Ado interim Rodoaldi frater aliq;diu uicaria administratiōe Duca
 tui pfuit, Huic Pherdulph⁹ natiōe ligur successit: homo lubricus & ad ostētationē po
 tiusq; ad negociū nat⁹, Hic materiā noui belli quæritās sclauos quosdā subornauit: q; se
 auctores suis popularib⁹ exhiberēt tumultuario exercitu cōparato ī italiā trāseundi: q;
 illi negociū ex ducis sentētia cōsecere; Nā nō multo post igens sclauoz māus ī patriā
 nos fines Latrocinatiū more effusa est: magnāq; uim pecudū ī pdam abegerūt, Hos ab
 euntes sculdais uir ipiger ad insequendum missus: quū assequi nō potuisset a Duce ama
 rissimis uerbis increpitus est: & hargadh: q; oprobrii nomē erat appellatus: quā insignē
 cōtumeliā ille indigne ferens exclamasse dicit: utinam dux fortissime anteq; uita no
 bis migrandū sit & uirtutis & ignauix ostentandæ utriq; nostrum occasio detur: ut
 omnes itelligant, uter sit nostrum uerior hargā, nec uox incassum missa, Nam per eos
 dem ferme dies ualida sclauoz manus atq; priore illa longe infestior aduentare nun
 ciatur, Cui cum omnibus Foriuulienū uiribus Pherdulphus obuiam progressus est,
 Sed locus hic postulat: quando toties unius gentis mētio a nobis mētio facta ē: ut ostē
 dam⁹ nos cōsulto fecisse: quod sclauos magis appellare uoluerim⁹ q; illiricos: q; illiri

dis partē icolant: & breui p̄ter illud qđ magnos auctores secutus sum rōem habeo nō parua qua factū tueri liceat: Sclauī siquidē natio Illyrica nō ē: sed lōge ab Illyrico nata: Nā Vādali a qbus sclauī originē cæpere ī extremis Germāiæ partibus sedes habuerūt: plinius est auctor: Eos tumultuātes Tiberius & drusus Fratres auspiciis Augusti principis: p̄tīm ultra Rheni ripas traxerūt: Vicatimq; eos habitare Coegerūt: Vnde Burgū niones dicti: Burgos enim Galli uicos appellāt Reliqua gēs quū circa Tanaim cōsederet se sclauos a gente quæ Bolphoro Cymmerio p̄xima fuit: nūcupauere: Horum pars Mauritiū Cæsaris r̄p̄ribus ī Dalmatiā & Illyricū migrauerē: nomēq; pristinū tenuerūt: Qui lōgius italia cōsederūt: p̄tī Boemi: p̄tī Polōi dicti sunt. Quod quū ita sit recte sum mihi uisus facere: quū de his loquor: qui ī Illyricū & delmātiā uenerē: nomēq; pristinū tenuerūt: si eos sclauos appellārim nō Illyricos. Quū igit̄ hostes: de qbus dicere istī tuerā munitiore tumulto cōsederēt: nec tuto locus p̄te aliqua adiri possēt: tum Sculdais memineris igt̄ dux fortissimē q; me paucis āte diebus hargā ceu desidē & inertem uocaris: hęc autē lux nobis occasionē attulit ostendendæ uirtutis: Locus hic admodū opportunus hodie quid uterq; n̄rūm p̄stare possit arguet. Si p̄inde ille es quē Magnificis uerbis iactare soles me aduerso tumulto in hostē uadentē sequere. Valeat qui ad hostes segnius puenerit. Stultus dux Stultissimū satellitē secutus est. Cætera multitudo temerarios duces secuta collē sublato clamore subiere. Nec sclauī ī tāta occasione cessarūt: sed saxoz̄ temere iacētū uī maxima ī subiectū hostē euoluta foedissimā stragē edidere. Inde sup̄iore loco icursātes momēto tēporis eos: p̄tīm suoz̄ cæde cōsternatos: p̄tī ipsā locoz̄ difficultate titubātes fundūt ac trucidāt. Pherdulphus & Sculdais temerariū facinoris huius capita ī primis merita morte occubuerē. Secundū eos omnis pene Foro iuliana nobilitas eo loco exticta ē. Pherdulpho Coruul⁹ dux successit: Hic cū Tici nensem regē ī se uertisset priuatus oculis exilio mulctatus est. Pemo ī eius locū subrogatur. Hic Bellunensis patria fuit uir spectatæ probitatis: q̄ppe q; quū uxorē aūq; dux esset illiberali facie duxisset nunq; adduci potuit uel ea id petēte ut aliā sup̄duceret idē ridē illud p̄dicās mores ī cōiuge nō formā p̄bari oportere: uocē me hercule sūmo uiro dignā & minime eo: q; iter Barbaros sed mediis Athenis nat⁹ eēt. Ex ea tres filios spectatā idolis habuit. cū his adhuc pueris Nobiliū liberos. q; pherdulphi temeritate paulo āte occubuerāt: edicādos disciplināq; militari īstituēdos diligēter curauit. Sed iā loc⁹ ipse exigit. ut ab externis reb⁹ ad domesticas discordias trāseam⁹: de qb⁹ p̄xiō libro ordine differemus.

M. ANTO. SABELLICI DE VETVSTATE PATRIAE: LIBER Q VINTVS IN-
CIPIT Q VIBELLVM DOMESTICVM INSCRIBITVR.

On satis erat Quotā hęc uenetæ terræ p̄te externa arma āte troiani belli tēpora sensisse: ac deinceps lōga quadā maloz̄ serie pegrinis domesticisq; motib⁹ ad Lōgobardicā usq; tēpestatē fuisse obnoxia: nisi ītestina discordia & ciuilib⁹: ut sic dicā laborā cœpisset armis. Sūt: q; nescit p̄nitiosa bella extrīsec⁹ inuecta Sed lōge qđē p̄nitiosiora q; domi & quasi ī uiscerib⁹ ipis briūt. Id ex eo dat̄ itelligi: q; clarissimæ ciuitates: q; externis uirib⁹ uinci nequere: suis tamē armis cōfectæ facile corruerūt: & ne a domestico recedam⁹ exēplo satis sup̄q; cōstat Romanū ipium tātū uirtute armoz̄ creuisse: ut suis uirib⁹ p̄petuo stare potuisset: nisi ciuiles illud euertissent discordiā: Quod si tāti īperii gloria hac unare concidit nec ulla alia: an dubitet quisquā qualis futurus patriæ huius fuisset euent⁹: in qua externis armis pene ad internitionem accisa domesticā & ipsius terræ uisceribus cœptum esset dimicari: nisi diuina quadam prouidentia factum esset. ut quum iam uulnera ad p̄cordia descēdere cœpissent: in uenetoz̄ p̄tātē uelut in portū quēdā tutissimū cōcesserit: & a patriāis ipis ī quo nullā futurā uetoz̄ uī: nullos deiq; fluct⁹ r̄formidaret:

Quod quū ita esse appareret: nō ab re fore duxi: si quint⁹ hic liber ab ipsis domesticis di-
scordis exorsus in ea tpa decurreret: quibus hæc terra ī ueneto præsidio cōquieuit.

Vcefferat Ioanni Aquileiēsis ecclesiæ antistiti: de cuius pximo libro mētionē
fecimus. Martianus post quē usq; ad Calisti tpa antistites septē interfuere: his
se dētibus pene nihil memoria dignū (qđ ad ipsam ecclesiā attineret) actum est.
Calistus atq; ī sereni demortui locū (Is. n. illoꝝ septē nouissimus fuit) surrogatus est: quū
īgenti uir aīo esset: ut pote qui nō humili fortuna: sed loco clarissimo natus eēt ægerrie
ferebat patriarchicā sedē obscuro loco eē. Nā ab Helia patriarcha ad eā diē anni ferme
centum intererant. Cromone fuerat: quū interī longobardoꝝ duces episcopū sibi foro-
iuliēsem creassent. Qui ī luce hoīum frequētiq; nobiliū cætu cōstitutus pstantioris for-
tunæ q̄ patriarcha eē uidebatur. Cōmotus rei indignitate calistus: qđ quispiā suæ dioce-
sis antistes se dignior haberet. Amatorē ep̄m: qui federico successit (sed alibi fidentiū p
Federico legimus) foroiulio expulit. quo ipse cū patriarchica sede paulopost migravit:
atq; ubi domus amatoris fuerat: sibi & successoribus ægregias ædes p loci cōditione ere-
xit. Offensus Pemo amatoris familiaris sui iniuria nō mediocri ira in calistū exarsit: sed
nouo bello occupatus irā & ultionē ī aliud tēpus distulit. Per id. n. tēp⁹ trepidissimis nū-
ciis allatū erat ingentem sclauoꝝ exercitū in foroiulianos fines erupisse. Non desunt ta-
men qui scribāt prius debellatū eē cum sclauis q̄ ullæ inter Calistū & pemonē interces-
sissent inimicitia. Audito itaq; hostiū aduētū Dux cū suis ad laurianū illis occurrit: ubi
triplici prælio eos magna strage superauit: quū foroiuliēsiū nemo interim cecidisset p̄-
ter sicoaldum quēdā: qui quū ea clade: quæ pherdulphi temeritate accepta fuerat: duos
filios amisisset: ac proinde in eoꝝ ultionē duobus superioribus præliis strenuam operā na-
uasset: multūq; hostilis sanguinis hausisset: quū tertio plio īfestius hostem uigeret: nec
ulla interim suoꝝ adhortatiōe a pugna reuocari posset: clamitās satis lætū se peritū: si
multo hostiū cruore orbitatē suam abluisset: factū ē: ut hostibus īterclusus fortiter ad-
huc dimicans occubuerit. Ex illo tēpore foroiuliana arma a sclauis formidari cōeperūt:
quibus pacē petētibus Pemo haud reddidit. Eodē itaq; loco ī quo pugnatū fuerat foed⁹
pcussum ē: atq; pacis cōditiones datæ. pemo at p̄senti uictoria elatus cōtinuo ad exercē
das cū Calisto inimicitias cōuersus factō cum suis īpetu eū modico negotio in ptatē su-
am redegit: quem uinctū ad castellum pucium traxit (sed pucinum p pucio legendū pu-
to) unde eū in mare præcipitare statuerat. Vegē quū ad locum uētum esset cōtinuo mu-
tato consilio eū p̄senti morte seruātū in carcerem: & uincula coniecit. Quod ipsum
ubi Luithprandus Rex: quo annitēte calistus patriarchicā dignitatē cōsecutus fuerat: au-
diuit: uehemēter cōmotus pemonē ducatu priuauit: atq; Rathchim eius filiū ducē de-
clārauit. Id indigne ferēs pemo ad sclauos eo tēpore socios cū multis claris uiris: qui cū
eo cōspirauerant: transire constituit: quasi ui ereptā dignitatē asserturus. Verum Rathchi
apud Regem intercedēte pemo Luithprando recōciliatur: acceptaq; a rege fide uti neq;
patri neq; nobilium cuiq; q̄ cum eo conspirassent: fraudi eēt: & q̄ in Calistū manum cō-
iecissent: & q̄ de trāsitione ad sclauos cogitassent: egit Rathchis cū patre. ut ad Regē cū
suis ueniret quasi illi coram satisfactorius: ubi uero Ticinū uentum est: quū pemo & sui
in Luithprādi Regiam uenissent: continuo apparuit qualis eēt regis in pemonē aīus. Nā
Rathchi sibi pximo loco assidere iussō pemonem cum duob⁹ filiis: quos secū duxerat:
& reliqua nobilitate humiliore loco collocauit. Nec multo post factō silētio nominatī
iubet pemonē & oēs eius defectionis socios cōprehendi. Ferūt Hastulphū alteꝝ ex duo-
bus pemonis filiis: quos patrē secutos diximus: dolore pctum gladium exemisse. ut Re-
gē obruhcetet: Quod facinus iuuenis ferocissimus patraisset: nisi a Rathchi fratre fuis-
set detētus. Hic omnis foroiuliana nobilitas cū pemone capta in uincula coniecit. Vnus
omnium Herxemar ferē per armatoꝝ cuneū ferro sibi uiam fecisse: atq; in diui Micha-
elis ædē uelut in tutissimū asyllum confugisse: quo facinore impunitatem a rege impe-
trari: apud quosdam legere est pemonē ducali dignitate mulctatum: nec ultra in eo s̄-
uitum: reliquos uero longissimo carcere cruciatos. In pemonis locum Rathchis eius fili

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

us uolente rege declaratus est: Hic grauissimum bellum scclauis intulit. Carniolâq; eorū regionem popularus est: atq; procedente tempore pro Luithprâdo rege cū fratre Haith stulpho aduersus spoletanos egregia belli facinora edidit. Calist⁹ at regis iussu uinculis solutus in pristinā dignitatē restitutus est: per hæc ferme tempora longobardorū opes in italia concidere: ubi ducentis & quattuor annis regnum tenuerant: quorum rex ultimus fuit desiderius: qui a Carolo popini filio uictus cum uxore & liberis lugduniū in perpetuum exilium traductus est: ueꝝ non paruo interiecto tempore beringarius foroiulianus dux longobardicæ gentis cladem uictus ē: apud ueronam Lodouico rege ab ipso Carolo pro gnato magno prælio uictus: cui capto oculos eruit: atque omni spe assequendi iperit: puod arnulphus pater tenuerat: priuauit: Ita iperitū quo franci annis circiter cētū potiti fuerant: ad lōgobardos translatum est. Berengarius ipse ob egregia militiæ facinora nō multo post tpe magno omniū consensu imperator declaratus est: ab eodē carolo: q; desideriu uicit: fuit enim: ut diximus. pipini filius: & caroli magni frater: paulus Foroiulienis longobardicæ historiæ scriptor in galliam traductus est: atq; nō paruo honore aliquādiu ad ipsum regem habitus. sed quū in suspitionem uenisset: quod de liberatione desiderii regis cogitare cœpisset (Nā florentibus desiderii rebus fuerat illi charissimus) in diomedis insulā a Carolo relegatus est: unde post aliquod annos fugiēs in Cassinēse Cœnobiū ingressus sanctissimam agit uitā. Litterasq; interim ad carolum elegantes sapius dedit & accepit. paulinus at aquileiensis antistes præclara quædā ab eodē carolo obtinuit priuilegia: quibus res ecclesiæ nō mediocriter aucta est. uerum quia deinceps de his sapius dicturi sumus: quæ ad ecclesiā ipsam attinere uidebūt: nō ambigo qn multi a nobis expectent: ut & tpa & patriarcharum nomina ex ordie colligam⁹. Sed nō est cur eos uana expectatiōe frustremur. sciāt itaq; constituisse nos post rationem temporum: quam nobis omnino constare uolumus: nihil ex his quæ ab aliis magis copiose q̄ utiliter tradita sunt: nisi quod memoria dignum uidebitur sequi uelle. Cætera uero q̄ uel omnino leuia sunt: uel talia: ut plus odii q̄ gratiæ sint nobis allatura: consulto missa faciemus. successit paulino urfus qui primus cū pontifice cœpit agere de Gradēsis ecclesiæ abusu. Maxentius uero q̄ illi defuncto surrogatus est anitente lothario lodouici iperatoris filio frequentissimo episcopoz conuentu Mātuz obtinuit: ut declararet eū: q; Gradēsi ecclesiæ pesser: iniquum uideri patriarchæ nomen usurpare. Deposito itaq; uenerio: qui tunc perat Gradus aqleiensis ecclesiæ plebes iudicata ē. Nec longa post id tempus fuere patriæ ocia ab externis armis. nam federico sedente Hungarorum uis ingens i patrianos fines effusa est: quos ille cōsilio & idustria pcul repulit. Tradunt quidā eos androphagos fuisse: id est humanæ carnis comestores: eoq; eoꝝ icursum terribiliorē oibus fuisse: platina igressos eos italiā scribit: atq; aliqua ex parte eā populatos. Bauaros uero qui longe ante hungarorum accessum foroiulianos uexarāt ab herrico Caroli præfecto superatos ac italiæ finibus depullos: quum bauarū alii quos legitimus nullo interim faciant mentionem. Leo qui huic successit: quum graues pro libertate ecclesiæ exereret inimicitias a Rhodoaldo quondam longobardo uiro inter suos populares opibus & auctoritate illustri occisus est. Prorogata est illi pœna berengario imperante. Hunc ego eum eē puto: q; imperium e francoꝝ manibus extorsit. uerum post ei⁹ mortem otho primus & secundus imperatores quicquid Rhodoaldus sacrilegæ cædis reus inter plauim & liquentiam possederat: aquileiensi ecclesiæ addixerunt. Et qd̄ ad ipsius ecclesiæ decus attinet illud quoq; memoria dignum uidetur: quod frequentissimo episcoporum conuentu. Cui Ioannes decimus nonus Rauennæ præsedet annitente pōpōe aqleiesi antistite declaratū ē sacrilege factū uideri: qd̄ hi q; gradēsi eccl'ie ad eā diē p̄ fuissent p̄iarchæ nomē sibi usurpassent: ursonēq; q̄ tū forte perat deponēdū celsuere: Cæterea occasiōe frat̄ popo: libros calices: & oēm eccl'ie apparū: cū lōgobardico tumultu paul⁹ antistes illuc cōtulerat: In aqleiese sacrarium ex ipsa isula reportandum curauit: q̄ nō uideo qd̄ reportari potuerit: cū cōstet gradēse eccl'ia a lupo duce foroiuliano suo & aqleiesi eccl'ie apparū nō mlto añ spoliatā: erexitq; sūptuosissimū fanū diuæ uirgini cu

sus dedicationi Ioannes pontifex prædictus Corradus Imperator: duo cardinales cum uiginti episcopis interfuere. Constituit & Cœnobium sanctimonialiũ extra muros: quod donariis & p̄fussima largitiõẽ ditauit. Sub ipsam autẽ phani dedicationem declarauit pontifex Corrado annittente placere sibi: atq; idipsũ æquũ uideri: ut ecclesia ip̄a m̄ eẽt uiginti ecclesiãz: Quãz Antistites Agleio præfuli p̄ omnia parerent. Nomina earum consulto missa facimus. Auxit mirifice rem ecclesiãe popo: sed non minus Gotepoldus: qui uno interiecto Antistite ei successit. Hic cœnobium cum Basilica diui stephani construxit. Accæpitq; ut quidã tradidere (nam Poponis nihil meminerunt) foroulianiũ ducatũ cũ tota l̄stria dono ab herrico tertio: quo annitẽte Grad⁹ Aquileiensi ecclesiãe tertio adiudicata est. Nec multo post idẽ herricus Carmolã Sygheardo patriarchæ largit⁹ est. Non paucis interiectis annis tradũt quidã Honoriiũ secundum Agleiã uenisse. Quo tẽpore puto p̄tificẽ ipsum Raimundũ Gulielmi ducis Austriae filiũ hierosolimitano Regno: ut platina scribit præfecisse. Illud memoria dignum non præteribo: quod de uoltherii patriarchæ tumulo partim legim⁹ partim ipsi uidimus. Hic quũ spectatã uir sanctitatis fuisset: factũ est: ut post eius mortẽ marmorea arca: in qua ipsius corpus conditum fuerat aliquandiu nullo adminiculo fulta in aere pepẽderit. Noseã uidim⁹ uno tãtum Angulo humo heretẽ. Quãtum autem Voltherius sanctitate poluit: tãtum profecto Gregorius: qui uno interiecto præfule illi successerat cõsilio & fortitudie. Quippe qui ab innocentio quarto missus Parmẽsibus subsidio Aduersus Federicum iamdudum imperio depositum. Qui per id tẽpus parmã acri obsidione urgebat. Eius itaq; auspiciis hostis uictus exutusq; castris est. Ferunt signa multa militaria ex ea uictoria retulisse: quã in ciuitatẽsi ecclesia in Tropheorum speciem suspẽderit. Exercuit præterea grauissimas inimicitias cũ Comite Goriciã & Carithiã ducibus ecclesiã infestãtibz. Philippus Carinthiã dux gregorio defuncto in ecclesiã Antistitẽ electus est: quẽ gregorius decimus confirmare noluit. Verũ ubi ita præsidere nõ potuit non multum diuersa ingressus uia est: ad patriã administrationẽ capessendã: si quidẽ magno omnium consensu rei summa sub præfecturã titulo illi demandat atq; sedes interim quattuor annis uacauit. quo tempore Ciuidatũ: quod Forumiuliũ appellari dixim⁹ a quibusdam patrianis regulis paucis per factionem tradentibus est oppressum Optimi cuiusq; ac ditissimi bona continuo: aut direpta: aut publicata sunt. Ipsi autem partim capti & in uincula cõiecti: partim in exilium acti. Sed nõ multo post p̄ regis Boemiã præfectũ ad hoc ipsum cum ualido exercitu in Italiã missũ oppidũ receptũ est: atq; ī pristinã libertatẽ restitutum. Per id ferme tempus Raimundus episcopus cumanus. Sed comachus potius legẽdum puto ecclesiã administrationẽ suscepit: ac primo quoq; tẽpore Fœdus cũ Goriciã comitibus percussit: Saciliũq; a Gerardo caminensi recepit. Veneti interim in l̄stria transmiserant. ubi quũ aliquot oppida breui tẽpore occupassent. Tergeste obsidẽ cœperunt. Id agrã ferens. Raimundus magno exercitu comparato Tergestinis opẽ ferre statuit. Sub eius aduentum obsidio soluta est. Factaq; ab oppidanis eruptione ī Venetos sese ad naues recipiẽtes nõnulli cãsi sunt: q̄ paucissimi uero capti. Locus quem haud procul inde Veneti munire cœperant Funditus est dirutus. Nec ita multo post pax inter uenetos & Raimũdum consecuta est. Foris autem pacatis rebus in ipsã patria quotidie magis: ac magis discordia grauesq; inimicitiaẽ oriebant. Nã per id tẽpus Octobono ecclesiam tenente Ricardus caminensis spirimbergũ infestissimo exercitu occupat: qui multis patriã Regulis sibi iunctis omnia loca circũiecta diu incursionib⁹ infestauit: e quibus herricus Pamperginus captus Octoboni iussu capite mulctat⁹ est. Subsecuta ẽ interim & Butriensiũ defectio. Qui castellũ sua natura munitũ præsidio & ois generis comeatu maiorẽ immodũ referere. Sed minimo negotio: quod nemo futurũ sperabat. Octobon⁹ oppidũ recepit: receptũq; fudit⁹ euerit: ipsosq; defectiõis auctores ī uincula coniiecit: eodem quoq; anno Castellum Porpetium & plãraq; alia loca fœliciter expugnauit. Interim Richardus cui⁹ supra mentionẽ fecim⁹ Ad Octobonũ quasi illi satis facturus uẽit: a quo quũ benigne accept⁹ esset: simulq; multa & magna impetrasset ab

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

eo digressius quā domū iter intendisse putaretur: cū nō parua suoz manu Hunniū repē
 te iuasit: in ipso Tumultu spilimbergensis qdā Regul⁹ cæsus est: ipse autē fuis reliqs in
 decora fuga sibi salutē quesuit. Et ne qua iterim malorū materia deesset: quū p id fer-
 me tempus patauini graui bello a Venetis urgerētur. Ducesq; Austriæ & Carithiæ illis
 opē laturi cū magnis exercitib⁹ hac iter facerent fædissimis Latrociniis: atq; omni ra-
 pinarū genere patriam afflixere. Non parua sunt quæ dixim⁹ sed lōge maiora sūt
 p eos dies cōsecuta. Nā Goriciæ Comes igēti ui hominū aduersus Bertrādū Antistitē: &
 sauorgnanæ familiæ Regulos: qui Hunniensibus iuncti erant in patriam erupit: nulla
 alia belli causa prætedebat: nisi quod cætera patriæ Nobilitas uidebat ab his sua digni-
 tate i quibusdā fraudari. leuis pfecto & oīno indigna causa ppter quā patriæ ociū tam
 temere debuisset turbari. Sed certe aliud iādudū hominū animi pturiebat: quod eos tād-
 dem parere necesse fuit. Cōtinuo itaq; ueniēti illi uelut socialis belli duci declarato se
 se ferme omnes patriæ Reguli iunxerūt: iusti imo pene imēs ex ercīt⁹ formā iplere
 tot Regulorū appendices: Quo factum est: ut per multos menses in armis fuerint: nec
 se interim uno loco tenuere: uerū faganeā sauorgnanū. Sāctū danielē. Bugiā. Tricesimū:
 ac pleraq; alia oppida & uicos expugnauere. At Comes ipse nō id impune tulit: nam cū
 hyems appeteret: ac patriā Reguli domum uelut in hiberna dilapsi essent: quum Gori-
 cianæ copiæ Braulinum concessissent: repente Hūnienses ad hostem proficiscūt: eosq;
 trepidos & ad pugnam se tumultuose expedientes paruo negotio fundūt: eorumq; impe-
 dimēta dirripiūt signa q̄ pluria militaria ex ea uictoria relata & in Basilica diuæ uirgis:
 quæ Hunni est suspensa. Cæterū hostib⁹ fuis Braulinū oppugnāt: qd̄ itra paucos di-
 es ut captū dirripiūt & euertūt. Quū ita res patriæ sese haberēt iduciā i certū tēp⁹ apo-
 stolici legati iteruētū pactæ sūt. Nec multo post Vtinēses faganeā sanctū danielē & Mo-
 ruciū recæpere. Beachin⁹ comes porlilian⁹ Portunaōis pfect⁹ auxiliari manu a spiliber-
 gētib⁹ Regulis accæpta. Castellū: qd̄ turri uocāt occupauit. Interi Vtinēses Bugiā fame
 domuere. Bertrād⁹ Patriarcha facilio: sūt q̄ facellū p facilio malit scribere: pfectur⁹: qd̄
 paulo ante a Ricardo Caminēsi recepat. Monit⁹ dicif a federico sauorgnāo cui mira fa-
 miliaritate iunct⁹ erat: & cui⁹ cōsiliis nō pagē tribuebat: & quibusdā aliis: ne se in discri-
 mē uitæ cōiiceret: affirmans se p cōperto hēre a multis esse eius in mortem coniu-
 rum. Tū ille magno aīo & inocētia nix⁹ se nō uereri cuiuspiā insidias respōdisse dicitur:
 seque pro ecclesia & ubiq; & semper paratum morri occumbere: quod ita sane accidit.
 Nam quum Hūniū uersus nō multis comitantib⁹ iter intēdisset: uentūq; esset ad locū:
 qui dicif Rinchinuele nō lōge a spilimbergo: illico ex insidiis coorti: q̄ ad hoc ipsū ue-
 nerant in eum impetū faciūt: atq; oī cōmitatu me metu dissecto uirū singulari inocētia
 præditū obrūcāt. Phama tenet eo loco ubi ei⁹ sanguis fusus est solū ppetuo exaruisse.
 ipsi⁹ corp⁹ impij hoies nō cōrēti præsentī scelere in currū sustulere: duabusq; ipudicis
 feminis ad caput altera: altera ad pedes cōstitutis Hūniū misere. Vtinēses ei⁹ corpus ho-
 norificentissime acceperūt: atq; in maiori diuæ uirginis Basilica: de qua paulo ante mē-
 tionē fecim⁹ marmorea arca collocarūt: quæ quattuor Iapideis statuis uirginali habitu
 sculptis fulta ē: ferūt ea simulacra eē quattuor uirginū: Euphemix. Doroteæ. Thecle: &
 herasme: quæ diui hermagore tēporib⁹ martiriū passē sūt. Euidētissimis miraculis loc⁹
 ifignit⁹ est. Mira deuotio & patriæ assidu⁹ cōcurus tumulū celebrat. Marc⁹ Barb⁹ Aq-
 leiēsis Antistes quū i Germaniā & Pānoniā supiorib⁹ ānis pfectur⁹ Vtinū diuertisset: i
 spectā miraculoz multitudie pollicit⁹ est utinētib⁹ se post reditū cū pōtifice & Cardi-
 naliū collegio actuz: ut Bertrād⁹ ipse: q̄ nūc beat⁹ dicif: cāonico ritu sanctoz Cathala-
 go ascriberet. Nicola⁹ Ioānis boemiæ regis fili⁹ i ei⁹ locū surrogat⁹ est: Hic miro odio
 psecut⁹ est nō solū illos: q̄ in bertrādi mortē cōiurarunt. Sed eos quoq; q̄ aduersus illū
 quādoq; militassēt. Nā Goriciæ cōite sibi iūcto: ac plerisq; aliis illustrib⁹ uiris Castellū
 porpetium continuo expugnat & euertit: atq; Ioannem franciscum eius loci regulum
 ex caprulis quo confugerat. Vtinum ad se retractū capitis suplicio affectit: cui⁹ caput lā-
 cæ trunco affixum toto oppido circumferri fecit. Eodem die Armannum carno-

Ium uirum illustrem capi iussit: quem cum filio: & fratre in uincula coniecit. Richardū uaranicum. per eos dies in potestatem suā redactū securi percussit. Nec multo post Armā nū quoq; quē in uinculis habebat: eodem affecit supplicio: Nec his contentus Tercētū inferius fūdītus diruit: Castellū ipsum pximū turro anni fuisse existimo: cuius uestigia adhuc extant: memini me quum illic essem: spectaremq; ruinas loci. quærere solitum a nonnullis senibus: ecquid de eo loco accepissent a suis maioribus: nec quenq; inueni: q diceret de ea re se aliquid cōpertū habere: quæ omnium oculis interī subiecta erat. At nō possū non mirari ita ab ipso Nicolao antistite in Tercentinos & Porpetios regulos hoc nomine sæuitum: quum nusquam apud eos: qui de ea re meminerunt iter socios sacrilegæ conspirationis eorum quempiam inueniā relatū. Cæterū Melfi quoq; Pars magna eiusdem auspicio solo equata est. Ræcepit & sophum bergum herricumq; ipsius castelli regulū cōsortibus in exiliū eiectis penes se habuit: Hunnienses interim Castellieriū demoliti sunt. Per id tēpus Charolus. Nicolai antistitis frater imperator Romanorū declaratus ē. Is quū Romā pficisceretur Vtinū uenit: quē abeūtē Nicola⁹ cū plerisq; illustribus uiris & regulis patriæ officii gratia secut⁹ ē. Eorū nōnullos Charolus iperator post q coronatus ē p ponte sancti angeli equestri dignitate donauit. In qb⁹ fuere frācisc⁹ & Pagan⁹ sauorgnani Odoric⁹ Chucanicus & uualter ptoldus spilibergius. Defūcto Nicolao. cui Lodouic⁹ mediolanēsis successit: facti danielis Reguli uaranū iferi⁹ occupāt: depulso dethalmo quodā cui⁹ ditiōis loc⁹ fuerat. Verū qa pter oīū spē Lodouic⁹ rē ipsam leniter uidicarat. & oppidū p publico patrie decreto segni⁹ restituendū curarat: id idigne ferētes uualter ptold⁹ & herric⁹ fratres: q dethalmo ppingtate sanguinis iūcti erāt: arma capiūt: impetūq; in res Lodouici faciūt. Villasq; aliquas cōburūt: Lodouic⁹ p sentē cōtumeliā Vindicatur⁹ cōtinuo mittit: q spilimbergios fines Ferro: & igni uastaret ab oste ignominiose pulsi in sanctū danielē se se trepide receperūt. Quū itaq; hoc pacto itra fines patriæ iustitinis odiis disceptaretur ecce octingēti equites circa uillā nouā a nullo atē. pulsi quasi terra geniti essent: aut coelo repēte missi apparuerē: dux ē eo noie illatur⁹. Quod Glemonēses cū Pāperginis Regulis Clusiā Castellū munitissimū in Angustis alpiū occupassent: multaq; Vēsonēsisb⁹ dāna itullerāt: & q; Austrini negociatores fuerāt a Glemonēsisb⁹ & Ciuitatēsisb⁹ & qbusdā patriæ Regulis spoliati: a qb⁹ res repetitæ fuerāt nō tamē ad eā diē redditæ: lūxere se eqtib⁹ ipsis pleriq; patriæ Reguli rerū nouarū cupidi qb⁹ appēdicib⁹ aucti in sancti danielis fines ipetū facere: ac uillā q oppido pxima ē: igni absumūt. Ad Turriolā deinde aliquot dies metati sunt. Radulph⁹ dux cū Federico fratre & quattuor milib⁹ eqtū Goriciā uenit: inde in patriā trāsgress⁹ cōtinuo Māsanū & Butriū certis cōditionib⁹ cæpit: Abbas quoq; Rosaciēsis illi se fœdere iūxit. Inde castra Hūniū admota. Vbi quū quatrīduū statua habuisset. Lodouico suo & Hūnienisū nomine petēti pacē sub cōditionib⁹ dedit. Sūma autē cōditionū hæc fuit: ut Lodouic⁹ cū duob⁹ patriæ regulis: q publicæ ad hoc ipsum electi essent deberet Viēnā p ficiisci: ubi ducem expectaret: inde una ad Charolū Impatorē irēt: quē arbitriū & iudicē oīū: de qb⁹ disceptatio eēt: cōstituerēt. Publice autē decreto cū Lodouico missi sunt Frācisc⁹ sauorgnan⁹: quē a Charolo dixim⁹: equestri dignitate donatū: & Simō ualuasoni⁹. Interim utinēses cū Ciuitatēsiū & Glemonēsiū appēdicib⁹ Māsanū iecto igni recepūt: Butriūq; qui captū fūdīt⁹ euertūt: in Cromonēq; ipetū fecere: unde ifecta re discesū ē: Sub id tēp⁹ q cū lodouico iuerāt reuersi sunt. quū re ob q missi fuerāt minie trāsegissent: Tradūt qdā rescuuisse eos Radulphū ducē delegatorū morte agitare cœpisse: Marchoard⁹ Lodouico successit hic quū sub primā ecclesiæ administrationē se Charolo insinuas- set. essetq; ab illo in sociū accēpt⁹ elat⁹ tāti principis societate Crapulas diripuit atq; in cēdio deformauit. Nec multo post Marcoardi mors subsecuta: quē nisi morte puent⁹ esset: apparebat ultro uenetis arma illaturū Ecclesiæ administratio philippo Lāchoni Cardinali a Pōtifice cōmēdæ noie demādata ē. Vtinēses sauorgnana domo anitēte: ac pleriq; aliis illustrib⁹ uiris negarūt se id laturos: ut ecclesia & uetustate & dignitate Illustissima tā turpiter mācipere. Verū Philippus ui quæsitur⁹ q bona uenia nō dabatur:

DE VETVSTATE AQ VILEIAE

Frâcisçū charariæ principē cū Valido exercitu Aduersus utinēses & socios ī patriā mit-
 tit: Qui a Venetis auxilio benigne ipetrato magno aīo Veniētē hostē exceperūt :uariis
 casib⁹ bellū ī sextū Annū ptractū ē: sed quū hostis sauorgnanog opes pter cætera iui-
 fas haberet: essetq; eorū nomini īfestior: qppe quos uidebat oē belli pōd⁹ sustinerē apud
 nōnullos scriptū reperio toti⁹ rei sūmā cū patriæ administratiōe sub ipsum belli initi-
 um oīū cōsensu Frâcisçō sauorgnâno eqti cui⁹ supra iterū mentionē fecim⁹ :demanda-
 tā fuisse. Vt igit⁹ eos: quos maxie oderat aliqua parte belli lederet: Sauorgnanū toti s ui-
 rib⁹ oppugnat: ac ui capit: Sed nō lōge ide utinēses cū auxiliari⁹ Venetorū copiis ho-
 stē ad pugnā ex cinere Cōcursum utrinq; ferocissime atq; aliquādiu āceps Mars fuit. Ve-
 rū sūsus tādē hostis fugatusq; ē: ac tota patriā cōtumeliose pulsus. Moritur Interi Phi-
 lipp⁹ post quē Ioānes Morauian⁹ ecclesiæ p̄sul declaraf homo feroci temerarioq; īge-
 nio nec interim modici sumpt⁹. Sed pditæ (ut sic dicā) Voracitatis: Hic subornatis p̄cus-
 soribus federicū sauorgnanū uirū clarissimū in diui stephāi æde : quæ sauorganorū ædi-
 b⁹ accubat inter hāc dum iurauit Crediderūt qdā id eū molitum: qd̄ ægre tulisset fede-
 ricū cum tota familia p id tēp⁹ ueneta nobilitate donatū: alii id factum uoluerunt cō-
 silio & precib⁹ helisabet eius nouercæ: quæ post patratam cædem Vtinentium iussu ca-
 pta cum duobus ciuib⁹ eius facinoris consciis capitali supplicio affecta est : Nec Ioan-
 nes id ipune rulit. Nam non multo post quum utinum uenisset tristāni (ut ferunt) opa
 ipsi⁹ federici filii in arce cæs⁹ est: sunt q dicāt filio quoq; quē sciebat sibi ob paternā cæ-
 dem infensum: tētasse p̄cussorē subornare: qd̄ quū ille rescuisset: n̄ ultra diffredū rat⁹ ī
 ei⁹ mortē cōspirasse. Huic uno iteriecto Antistitite : quo sedēte nihil memoria dignū ac-
 cidit: Antonius gruariēsis successit: qui p Gregoriū pontificē Patriarchica sede deiect⁹
 ē: nec multo post p Alexandg in eā restitutus. Eo ecclesiam p̄curate Portunaonis Oppi-
 dici. Turrim locum proximum furtim occupant: atq; supposito igne castellū cū Ioanne
 Raganensi eius loci regulæ uxore & liberis cremarūt ferūt federicū ei⁹ filiū casu po-
 ti⁹ q cōsilio feruarū. Quo scelere cōmot⁹ antoni⁹ in Portunaonē uniuersā patriā arma-
 uit cœptum ē: oppidum obsideri. Sed paulo post obsidio soluta ē maior quidem motus
 animorū instabat. Cæpat. n. patriā p̄nciosa seditiōe laborare: multis ad dignitatē patri-
 archæ sūmā trahentib⁹ plurib⁹ parere recusantib⁹. Oris graue bellum : quo ubiq; cum
 periculo laboratū ē: fuerunt qui per litteras sollicitarent Regē hūgariæ : ut ī patriā trāsi-
 ret: aut ualidum sub præfecto mitteret exercitum. Interim Glemonenses fontanam bo-
 nam furtim occupant. Nec multo post utinēses locū recœperunt. Quē Tristano sauor-
 gnano cuius auspiciis omnia gerebantur: tradiderunt . Sub id tempus Pipus florentin⁹
 cum decem milibus equitum ex pannonia in patriam erupit. Vtinūq; in potestaté rede-
 git. Tristanus: qui summam rei ad uenetos semper traxerat: sub primā Deditiōnis men-
 tionem ad uenetos transfugit magna clientum & amicorum manu Pipus quum p̄clara
 belli facinora edidisset corruptus (ut aiunt) auro īfecta re in pannoniam abiit: quem nō
 multo post sigismundus Imperator a quo missus fuerat ratus quod erat cupiditate auri
 prouinciā demandatā nō obiuisse eum liquefacto auro atq; in fauces cōiecto pemit:
 illud interim sapt⁹ dicitās: Aurum tusce sitisti: auro m bibe: Nec multo post cum q̄dra-
 ginta milibus hominū ipse in italiā erupit: sunt qui numerum ualde extenuent: ac pri-
 mo impetu sauorgnanum cœpit & euertit. Tercentum quoq; nō sine ingenti regulog
 calamitate occupauit: Inde Areas obsidere cœpit. sed ea obsidio lōga qdē & irrita fuit:
 & breui cum circa oppugnationē ignobilium locorum multum tēporis asumpsisset:
 nec uideret se proficē haud min⁹ turpiter q̄ pipus ipse ī pānoniā ē reuersus Post Anto-
 nium patriarchā Lodouicus Thechius ecclesiā administrandā suscipit: mox inter hunc
 & Venetos ortum est graue bellum annitentibus illis: ut Tristanus in patriam reduce-
 retur cum hominibus suæ factionis: quod lodouicus se facturum recusauit. sciebat enī
 se gratificari multis qui sauorgnanæ familiæ bona occupant: Interim scim danie-
 lis reguli cum oppidicis uaranum superius occiso bertoldo cum ioanne antonio eius
 filio expugnant turrimq; eius castelli comburunt: Veneti quoq; per eos dies facilium

occupant. Lodouicus cū apperet ui oīo agēdū eē ad regem hūgarīæ pfectus ē. Interi Ciuidatēses ad uenetos desciscūt: a qbus in socios accepti sunt. Nec multo post Lodouicus cū q̄tuor milib⁹ barbaroz̄ rediit: & cū appendicibus patriæ i ciuidatēses mouit: qui p̄s̄ dio a uenetis ante accepto intrepide hostē exceperūt: habita sunt statua circa oppidum ad q̄ndecim dies. Vineta & foelices arbores hostes magna ex pte populati sunt: q̄ ui frigoris & niuiū casu coacti sunt: ide īfecta re abire. Barbari i regnū reuerfi sunt: quos Lodouicus q̄si i exiliū abiēs secutus ē. Veneti iterea prata oppidū euertūt: quoq̄ nullū ad hūc diē extat uestigiū. Neq; Tristanus in tāta occasiōe cessauit: sed cū hoībus suæ factio nis agit: ut sibi una ex portis tradere. Cōstitutoq; ad hoc ip̄m tpe cū uenetis copiis ciuitatēsi porta: q̄ sancti gotardi urbē noctu īgressus ē. Sed īfecta re nocturno populi tumultu exorto discessum ē: opp̄s̄is q̄ paucissimis: q̄ feroci⁹ i oppidanos temere occurrantes inuecti fuerāt. Thomas quoq; Rāchonius: q̄ ei⁹ facinoris cōsci⁹ fuerat: publice i q̄tuor pres dishect⁹ ē: ita duob⁹ ferme ānis Hūniēsium res i discriminē fuere. Vege quū appareret nō esse. unde āpli⁹ auxiliū speraret: uanāq; fuisse lodouici expectationē in Veneto rū fidē cōcessere: missis pri⁹ oratorib⁹: q̄ se & publicā fortunā i eorū prātē traderēt. Veneti legatis benigne acceptis decreuere: ut oīa iura: qbus ad eā diē eoz̄ ciuitas stetit: i tegra utinēsi⁹ manerent: nisi qd̄ ad ciuiles discordias tollēdas capitalia delicta & cætera scelera: q̄ nō sine maiestate uindicāf: sibi reseruarūt. Cæterez̄ illud i primis exp̄ssum ē uel le iubereq; se: ædes: p̄dia: oppida: & oīa q̄ fauorgnanæ familiæ bōa fuissent tristiano & suis sine fraude restitui. q̄b⁹ ānitētib⁹ apebat uenetos q̄si p̄ man⁹ i patriā ductos: ea Vtinēses nō abnuere atq; rebus itegre redditis sūmo populi fauore & læticia i ciuitatē restituti sunt: qui foelicissime ex illo tpe ægerūt: ac nūc quoq; ab illis p̄gnati mira uenetoz̄ & totius populi gratia agunt: Vtinensium deditiōem uniuersa patria studio consecuta est.

MAR. ANTO. SABEL. DE VETVSTATE PATRIAE: LIBER SEXTVS ET VLTIMVS INCIPIT: Q̄ VI BELLVM TVRCICVM INSCRIBITVR.

Ccidit mihi quod & illi qui postq̄ ex alto portum cōspicere cœpit remis cū omni nautico instrumento casu aliquo amissis & si rem i discrimen adductā uidet salutē tñ nō desperat. Quippe q̄ p̄pinquū portum uel naufragū se tenere posse nō diffidit: ego quoq; quū a p̄cipio operis ad hūc locū certo auctore nō oīo carueri: factū est: ut ubi finē spectare cepti neminē mihi su peresse uideam. quem secutus ultimā huic nostræ lucubrationi manum possim imponere. Puto ego: nec fallor: fuisse aliquos: q̄ hæc quoq; de qbus ultio hoc libro dicturi sum⁹: Memoriae tradiderint. Sed qa illi ipsi adhuc i obscuro sunt: restat ut qcqd̄ laboris i eo ē id totū nra industria & diligentia sustineamus: quib⁹ paulū ānixa spero superis bene iuuantibus futuruz̄: ut cætera ad uotū cōsecuti extremam: ut dixi: manū foelicit̄ huic operi imponamus.

Vdita patriæ defectione Lodouicus haud in re tanta cunctandū ratus cū aliquot Barbarorum millibus per austriam ducens in patrianos fines tumultuose erupit. Primo impetu Clusinam arcem munitissimam in angustiis alpiū occupat: Nec procul inde abbatiam: quam primo libro motū appellatam diximus. Apparebat in tanta rerum consternatione hostes non mediocrem cladē reliq; p̄riæ allaturos: nisi uenetæ copiaz̄ ad hoc ipsū missæ illoz̄ cōar⁹ cū adhuc in angustiis alpiū statua haberēt: oportūo aduentu oppræssissent. barbari nō tantum

DE VETVSTATE AQ. VILEIAE

pugnā detractauere. Sed ne ueniētem qdem hostē expectare sunt ausi: qppe q incurfan-
di postulādiq; patriā potiusq; pugnādi consilio uenerant: atq; ita paucis post diebus quā
tumultuari cœptū erat patria oīs pacata ē. Receptis paruo negotio locis. q̄ i hostiū po-
testatē cōcesserant: nec multo iteriecto tpe cum aliquāto maiore hostium manu lodoui-
cus i patriā reuersus ē: atq; sub primum ipetū Māsanum p̄ pditionē: nec non rosoacium
recepit: sed hęc quoq; expeditio haud priore illa: de qua pxie dixim⁹: foelicioꝝ fuit. Au-
dito. Veneti exercitus aduentu cōtinuo Barbari p̄ria excessere. quos abeuntes ipse belli
auctor secutus est: sed quum adhuc quoq; res nouas moliret Basiliēsi cōuentu defunct⁹
est. Hęc tumultuosa tpa pacatior regē status excepit: siquidē p̄ aliquot annos pax subse-
cuta est: apparebatq; cum hac patria p̄clare actum: cui post tot & tam motus cōtigisset
in uenetoz; p̄sidio cōq̄escere: nisi tacita quadā: q̄ cuiusmodi sit nescio. Inuidia q̄ humanā
foelicitatē diurnā esse nō patitur: factum eēt: ut ab extremo septētriōe comparatus ho-
stis i italiā q̄nq; irrupisset: q̄ patriā huius oia nō solum uerteret: sed ferro & flāma ter-
rā ipsam pene ad iteritum affligeret. Turcos eā gentē uulgo appellāt: alii turcas dicen-
dum affirmāt: ii mellā auctore habent q̄ turcas & thissagetas nō lōge a Riphies monti-
bus cōstituit: quos uastas ait icolere siluas: ac ferinis carnibus uictitare. Cæterę rōe quo-
q; nitunt: ut quēadmodum gethæ dicunt sarmatæ scythæ: & thissagetæ. Ita truçæ non
turci dicēdi sint: sed cōsuetudo tenuit: ut turci potius dicant. Sunt itaq; turcæ ipsi origie
scythæ: & ex his: ut Hieronymus pio p̄rifice auctore tradidit: quos iter hipboreos mō-
res Alexāder macedo ferreis repagulis clausit. Hi popini Galloꝝ regis t̄pibus asiā inua-
serunt. Halanos primum ide colchos & armenios nouissime mioris asiā populos: multi
uariiq; fuere eoz; conatus: sed cum circa hellepōrum āgulum quēdā occupassent nō de-
stitere fraude potiusq; armis suos fines p̄pagare: Donec nobilissimā urbē Cōstātīnopolī
opp̄ssere: quo successū elati Traces: Triballos: macedōes: Aetholos: Dardanos: & Acarna-
nes breui tpe subegero. Mysiā quoq; regē: ide uictum trucidarunt: pelopōnēsūm: q̄q; ho-
rum qdā ante Bizātium captum turcoꝝ armis cesserāt: ut dolo potius usq; uirtute ade-
pti sunt. q̄ in suā ptātem redactā miserabili clade affecerunt. Trapezuntium quoq; ip̄era-
torem cum ipso ip̄erio sustulerunt: & breui quum duo iā ip̄eria euertissent. Quattuor
regna: uiginti puincias: ducentas ferme urbes: & Bernardus iustinianus orator Clarissi-
mus deplorat i ea oratiōe: quā ad Sixtum p̄rificē habuit: christiano nomini eripuisset:
& qd̄ oīum Calamitosissimum fuit: quum euboici freti Angustias calcide expugnata re-
clusissent: late lōgeq; eoz; arma euagata italiā fines: qd̄ nemo futurę credidit: i festā ee-
perunt. Nec cōtēri adhuc limites ipsius terræ attigisse ferocissimo cōatu difractis italiā
claustris in ipsa pene uiscera uulnus adegerunt. Quoꝝ calamitosās irruptiones ex ordie
referā: si pauca prius de his q̄ iteri i ipsa p̄ria euenerunt breuiter retulero. Dum adhuc p̄
cul italiā turcoꝝ opes (ita ut dixi) inualescerēt: patriā status quum ab externis motibus
satis pacatus eēt domesticis discordiis nō oīo caruit: q̄q; ne ille qdē ad eos q̄ in uenetoz;
fidem uenerāt magnopere attinere uisā sunt. Per id. n. t̄ps portunaonia ciuitas graui se-
ditiōe iactata ē. Quum. n. alii antiq; ciuitatis iura tuerent: uellentq; suo loco esse. Alii ad
p̄fectum arcis summā regē oīum traherent: erat at̄ p̄fectus tunc federicus qdā barchius
hō natiōe italus: sed barbari factus & supbia plenus. Hic idigne ferens publicā admini-
stratiōem quorundam i potentia sibi denegatum iri ad illoꝝ conatus opprimendos no-
uum in exteriorē pte arcis posticum designauit: id quo minus fieret aliq̄diu uiri illi po-
pulares obstitere: quoꝝ mātuani & opibus & auctoritate principes habebant. Appare-
bat publicā fortunā i eius manu fore: q̄ arcī p̄sideret: sed audaci icepto ob publicum &
priuatum piculum abstitere: p̄ tpe scilicet geturi quādo se nihil obuiā eundo p̄ficē cer-
nerent. Veḡ illud i primis eoz; conatus auertit quod ipsius uiri auctoritate nō medio-
crem apud federicum ip̄eratore m eē cōstabat: Sed ne sic qdē ferocissimi hominis aīus p̄
senti cōtumelia exasperatus placari potuit. Quippe q̄ in ultionē erect⁹ nō multo post p̄
internūcios magna spe prædæ quosdā facinorosos hōies q̄ potuit occultissime suborna-
uit: ut quātas possent copias cōtraherēt a t̄q; ad cōstitutā diem sibi adesset quod quum

illi impigre fecisset momento tempus ciuitas nil tale suspicās opprēssa ē: atq; miserabili mō direpta igēs fuga ab optio quoq; scā: & imprimis ab his: q; ob pristias simultates sciebāt se pfecto iuisos. Mira & magna flagitia i misēros ciues edita: q; haud tā cito pūri calāitate de fūcti eēt: nisi publico uenetoꝝ dco īfestissimū p̄sidiū iussū fuisset abiri. qđ ipz ut aliq; to maturi⁹ fieret. Nico. sauorgnanū hō spectatā iter patriāos auctoritatis portunaonē misit⁹. Per hos ferme ānos Turci primū italiā erupere. Istria foede pplata usq; ad fontū annē tumultuose deuenere: atq; uillis aliquot circa flumē icensis multisq; mortalibus captis retro abiere. Ex illo tpe publico nomine ad p̄sentiendos futuros hostium motus exploratores q̄ longissime missi sunt: speculā & q̄ plurimā tū i ipsa patria tū extra constitutā: magn⁹ p̄terea equitat⁹ ad p̄sidiū patriā missus. Qui per uillas anni p̄ximas diuisus est. Sed hęc oīa: partim sefellit: partī subito aduētū turbauit hostis: q; nō lōgo iteriecto tpe pene ante affuit: q̄ dōmo profectus diceretur. Ingētē trepidationem attulit improuisa eorum eruptio: Nā ubi in ulteriore fluminis ripa conspecti sunt. Coeptū est ab his trepidari: qui citeriorem ripam p̄sidiō tenebant. Sed ne aperte fugam meditari uiderentur: facto impetu inq; paucissimos Barbarorum: qui sub primum aduētū tumultuose annē traiecerāt Secunda uigilia noctis in ceruiani insulā concessere. Hostis autē quū sub primā lucem nudataz p̄sidiō ripā uidiisset p̄missis q; loca p̄xima ultra annē diligēter explorarent. Ne in aliquas p̄cipitaretur infidias cognita p̄sidiū fuga fluuiū superat: atq; passim in p̄dā & populationē effunditur. Incensissq; uillis aliquot in utinensē agrum irrupere: tria millia passū ab Hūnio hostes conspecti sunt: atq; ob hoc ipsum creditum ē: eos ad oppugnādum oppidū uenire. Cōtinuo ad arma cōclamatū est. Terror ingēs uniuersām ciuitatē inuasit. Clamor ploratibus foeminaz mixtus: strepitusq; temere discurrentiū terrorē augebant: uidi ego nobilissimas matronas cū coeru puellaz i sacris adib⁹ inter altaria & sanctorū imagines prostratas: supinis manib⁹ diuinā opē īplorare ubiq; clamores & querelā exaudiebātur: uix alia eē potuisset captā urbis species. Creditum a multis est in tanta consternatione nobilissimum toti⁹ patriā oppidūz facile eo die capi potuisse: si ad portas usq; hostes obequitassent. Sed illi quia ignari erāt: quo se uenetae copiaz recepissent: quas pridie in ripa fluminis cōspexerāt: nec quo cōsilio decessissent p̄sidiō ab effusiore cursu abstinētes cōtinuo se ad signa receperūt. Nec multo post magna mortaliū multitudie i p̄dā acta patriā finib⁹ abfesserunt. Et q̄a ob rē foeliciter gestā apparebat hostē nō quietuz. Sed maiore tumultu maioribusq; cōatib⁹ italiā repetituz: placuit uenētis firma munitiōe obstrui: q; quid uadi eēt iter Goricianū pōtē & aquileiā paludes missi sunt: qui locūz cōsiderarēt: & breui cōstitit iter oēs munitiōe ipam cōmodi⁹ positū iri sup antiquā flumīs ripā: q; aliquā risp a recēti alueo distat. Accita ad id op⁹ sūt publico decreto multa hoīum milia. Quib⁹ citadin⁹ fratrinaz iure cōsul⁹ hō singularis idustria p̄fect⁹ est. Munitio at haud unīformis fuit. Sed iuxta paludes ubi dēfissima nemora fuerūt ex crassis p̄cerisq; arborib⁹ succis: atq; iter se quadā i explicabili ratiōe cōtextis cōstitit. Aptis uero locis glebā cū gramie i specie quadratoꝝ lapidū recisā i latitudinē septenū pedū locabāt: sup illas saligini stolōes & uirgulta qđā apta ad radicādū sternebāt: mox & alia glebaz māus iponebāt. Ex huiusmodi mā p̄apta (ut dixim⁹) loca eductum ē op⁹: qđ quidē pinnaz serie interiectisq; turrib⁹ urbici muri specie p̄cul spectārib⁹ exhibebat. Cateꝝ i locis qb⁹ flumē uada habuit: trāsitu faciliora bina castra uallo & fossā cōmunita sunt eoz hęc gradiscana dicta: illa uero foliāica a noīb⁹ uillaz: quaz i ipis locis fuerāt. Foliāica illa post cladē ad ripā fluminis acceptā: de qua paulopost dicā deserta sunt. Altera uero p̄sidiō ad hunc diē retēta: atq; magna ex parte francisci throni cura & diligētia ad hoc ipū publico decreto i patriā missi muro circūdata. De eo loco primo libro diximus. Opus autem a mundina amne ad Goricianūz pontē traductū: Cētū & āplius cōtinet stadia: nunc plārisq; locis solo pene equarum est: uel ea parte: qua glareosa constitit materia. quam imbriū copia facile resoluit. Cateꝝ e regione pōtis: de quo p̄xime diximus ex eadē materia constructus est ager in parui castelli speciem: ad quem tuendum missi sunt pedites

DE VETV STATE AQ VILEIAE

aliquot inde bina castra mille circiter passus iter se distatia maiore praesidio firmata: ad tria milia egru fuer: pedites quoq; his adiecti. Sed p numero equitu no multi. Apparebat itaq; ex eo qd uada: quae hosti paruissent isuperabili obstrusa eet munitioe: & q eade illa haud ifirmo tenerent psidio fore: ut hostis italia abstineret. Iccirco tota patria uelut nullu ab hoste tuc piculu ipendisset pacate agebat: sed quato securior fuit illi? tepe stas stat? tato maiore clade terra ipa oppssa e: nihil e qd i bello aeque: ac ipsa securitas obesse soleat. Ita sane accidit: ut quu minie affutur? hostis putaret: i festo agmine i ulteriof fontii ripa cofederit. De numero hostiu iter eos: q i castris fuef. minie costat octo Barbaroz milia fuisse qda credidef. Alii numeru i maius extollut. Ingens tumult? sub primu eoz aduentu i utriq; castris exort? est. Coclamatuzq; repente ad arma: fuissetq; cotinuo i alterutra ripa cofursu: nisi milite ad id utriq; se expediere nox ipa oppsisset. Venetae utroruzq; castroz copiae iter se iunctae isomne nocte aegere: iussi eqtes i stratis equis armati corpora curaf. Impium copiaz oium penes Hieronymu Veronesem fuit homine a primis anis militiae affuetu: q clara: magnaq; fecerat stipedia. Erant & alii coplures illustres uiri ioanes antoni? caldor? cu filio. Anastasi? flaminio?. Hercules maluetius ioanes iacob? iacobi picinini ducis oli clarissimi filio?: iacobus Badoario?. Philipp? nebuloni?. Georgius Gallefius: ac plaricq; alii: q honestissime ordines ducebant. Inter hos ea nocte cofultatuz e: eet ne apto capo cu hoste cofligedu an castra poti? tueda. Quibus defensis apparebat hoste haud multo logi? pgressuru: ut tato post se psidio relicto no eet sibi itegru retro: cu uellet redi. Sed fato (ut ita dica) eos rapiete cutis speciosi? uisu e hosti quacuzq; rupe coaref occurref. Vniuersu itaq; eqtatuz i tris gradiores termas diuisere: ut qdrato agmie no temef cu hoste cofligeref: ductores ipi iter se turmas sortiti sut: Sed du hac i ueneticis castris geruf. Barbar? iteri no magis apta ui q ifidiis agendum rat? cotinuo circuaeta suoz ala sub occasu solis castelluz: qd poti imiebat oppresso quo tenebat psidio occupat: q paucissimi i pximu pote cofugerat: atq; se pilis: qb? ipositus e soluta utrinq; potis materia tueri parat. Sed illico telloz multitudie pene obruti i subiectu flume pcipitati sut. Aberat locus a castris ipis ad qttuor milia passuu. Quo accidit: ut nec oppugnatio ipa aggeris cognita sit. nec cu nocte illa tumultuose nuciatur eet castelluz cu psidio oppressu crederef. Asabech? at (hoc. n. illius expeditiois duci nome fuisse accepimus. Alii uero no Asabechu: sed Marbechu appellatu fuisse aiut) ubi pote i sua ee potestate uidit locu ad ifidias aptu: circuspicere coepit. Quo repto itepesta nocte ad mille lectos equites tacito agmie fluuiuz trasnaf iubet: sut q credat eos pote traductos: hisq; iperat i ifidiis ee: atq; itetos signu ad erupedu? expectaf. Quo accepto ex iprouiso hoste iuaderet. Vbi uero illuxit barbar? expeditissimaz equitu ala supato ane ad hostiu castra: si nemo iteri occurrat ire iubet: atq; portis obequitado hoste ad pugna elicef: iniectoz certamie cededo sensu ad ifidiaz locu prahere. His at aliquatisp a uado pgressis Hieronym? ueronesis cu speculatoria suoz manu sit obuio. Reliqu? equitar? i tris diuisus turmas: uti iussus erat non longe subsidio sequebat. Cotinuo utriq; ferociter & cofursu. Sed barbari mometo tpris quasi uicti de idustria cessere. Cedetes uictor urget: atq; apto capo palatos hostes isequit. Sed nemo oium ifesti? barbaz premere q Hieronymi filio? iuuenis ipiger: atq; gloriae cupid?: huic ferocissime pugnate audax iuuenu man? pnti successu elata spote sequebat. Id aegre ferre callid? senex: atq; idetidē clamitare no ee temere istadu Barbaro: scire se ea gete no nisi de idustria ta leuiter meditari fugā. Et quia i angustias looz ia ppe uertu erat: oiazq; circuaecta loca suspitiois plena apparebat. Iubet dato signo suos ab effuso cursu reuocari. Tu barbar? uersus i pugna pliu ferociter istaurat: Hieronym? primaz turmaz psto sibi subsidio adesse madat: na ex altera pte fluminis Marbech?: ut suis auxilio eet: tumultuose mouerat: & ia uis igens hostiu i citiorem ripam amnis trasnauerat. Rex integrata pugna hostis ad grammam usq; qui torrens per pogoretanas ualles praecipitatur. reieclus est: Hic dum totis uiribus Veneti hostem urgerent: atq; conatus eorum: qui superato fluuiio suis opem ferre studebant: ut pote ex superiore loco facile sustinerent: & breui quum in presentē pugnam in

tēti eēnt alacriq; aīo pugnaret. Dato repēte signo ex Licinifii uertice: q; capitib⁹ pugnati
 um ad leuā iminebat barbaroz man⁹ ex iflidis coorta cum horrifico clamore & strepi
 tu ī subiectā turmā effundit. Tātus pauor sub primū clamorē uenetis iniectus ē. Appe
 bat. n. se undiq; circūuetos: ut momēto tēporis diceret nō eos eē : qui modo tā strenue
 Pugnabāt. Sed ubi unicā spē salutis ī armis eē cernere: paululū cedere cōati sunt: ut aprio
 re loco res gereret. Sed tā uolēta ipressio ex supiore loco ab hoste ī eos cādentēs facta
 est: ut in arctissimū locum cōpulsī se pugnae expedire nequirēt. Inter iferos Barbarus &
 a frōte & a dextra eos ī orbē coeuntes foedissima strage p̄sternit. Sic momēto tēporis
 prima turmā hostium multitudie obruta est: & ad unum ferme oēs caesi p̄terq; paucissi
 mi uiri illustres: q; se hosti dederūt. Ductores aut p̄xime turmā ubi primā aciem cir
 cumuētā uideret. Atq; undiq; hostes ferociter & cū horrifico clamore: ut mos ē gētis ī
 stare: cedere cōeperūt: ut ī aprā planicie euaderēt: ueq; id tāta trepidatiōe fcīm est: ut illi
 co fugientiuū species potiusq; cedērium his: q; in extrema acie cōstituti erāt: p̄buerit. Cōti
 nuo oēs quasi uicti circūspectare fugā cōpere. Adest iterū uictor hostis turbatosq; sua
 spē ordines cū stridore inuadit: q;bus minio negotio solutis apta sit fuga. Pro se q;sq; si
 ne iperio ideuia & p̄xime saltus euadere conat: hos barbar⁹ passim ifecut⁹ sternit: at
 q; foedisie trucidat ad mossā usq; & ulter⁹ cades distracta ē: pauci flictis eqs & armis
 abiectis ī p̄prios salt⁹ abieit. Cæcidit ī ea pugna Hieronym⁹ penes quē toti⁹ eqtat⁹
 iperiuū fuisse dixim⁹ cū filio. Iacob⁹ Badouari⁹. Anastasi⁹ flāmini⁹. & plāriq; alii uiri illu
 stres. Reliq; ferme oēs capti. Nec uictoria hosti icruēta fuit: ip̄o Marbecho duce graui
 uulnerato: multisq; ignobilib⁹ caelis. Sed qcūq; in ea pugna cæciderāt ī unū coaceruati
 Marbechi iussu cōbusti sūt. Idq; ex eo suspicari libet (nā nihil certi alioy de hoc cōptum
 habeo) qm̄ ī tāta n̄roz cæde null⁹ Barbar⁹ rept⁹ est. Idq; ad terrorē iniiciēdū factū cre
 dibile est: q;si ita acciderit: ut tot hostib⁹ caelis icolumis acies Barbaro cōstitērit. In hūc
 maxie modū ad sōtiū pugnātū ē. Cuius cladis phama tm̄ terroris uniuersā patriā attu
 lit: ut q; ī oppidis erāt uix se tutos futuros putarēt. Frequēs fuga nocte illa: q; diem pu
 gnæ secuta est: ex uillis & agris facta dē. Postridie autē cū iā multum diei p̄cessisset repē
 te circa Hunnium cōpluribus locis fumei globi attolli cōeperunt: q;bus cognitū est ho
 stem adesse: atq; momēto t̄pis: q;si iter Barbaros ita cōuenisset. Quicqd uillaz iter sōti
 um & Tiliauētum fuit hostili māu deflagrauit. Erā ego p̄ id t̄ps Tarcēti: quo ob pesti
 lētē ānū ex Hūnio cōcesserā auditaq; clade ad sōtiū accepta ī arcē: q; uico iminet: cū mul
 tis mortalibus me receperā: ex eo loco p̄spectus ī uniuersam patriā late patet ide atrocif
 simū patriæ icendiū nō sine lachrymis spectauī: foedū siquidē fuit iterdiu uidere tm̄ cul
 ti & amœni soli fumo & caligine optum: sed longe foedius atrociusq; sub primas tene
 bras: ac p̄ reliquū noctis cernere acie unā flāmaz a fontio amne ad Tiliauētū extensaz:
 ut nihil mediū eē uideret: quod nō ignis occupasset. Quā specie ardētū uillaz dēfitas:
 quæ circiter cētū numero fuere exhibebat: ausim ego affirmare nullo unq; tpe tā atrox
 icendiū a mortalib⁹ uisū: nisi forte fabulis poetaz credendū putam⁹: q; portetosa illa d̄
 phætoe mēdacia cōfinxere: sed nos hæc oīa copiosius in n̄ris poematib⁹. Quoꝝ hoc
 cæde fontiacā illud icendiū carnicū ifscripsim⁹ multa p̄inde: quæ ad rei atrocitatē atti
 nent silētio p̄terimus. Hostes ea nocte plurib⁹ locis castra habuere: ubi at illuxit onusti
 præda: igentiq; captiuoz multitudie ī unū coiuerē: atq; ī castra q; ad ripā fontii fecerant
 loeti receperūt. Postridie mota signa: & quū a flumie unius diei itinere recessissent abeū
 tium specie p̄buere. Quod quū ita oibus p̄suasū putarēt. denuo haud minore tumultu:
 q; prius in patriā erupēt dēso agmine ad tiliauēti usq; ripā p̄cessere: supatoq; ipigre flu
 mie cis ultraq; plārisq; uillis incēsis ingentē cladē Trāstiliauētāis attulere: plures ferme
 q; prius mortales ī prædā acti sūt. hi ubi ad suos redier cōtinuo Marbech⁹ patriæ fini
 bus excessit. Māsere aliq;diu utraq; castra sine p̄sidio fuerūt q; cōsulerēt ea dirruēda. Sed
 pluribus e republica uisū est ea nouo p̄sidio muniri debere. Atq; ita nō multo post caro
 lus fortebrachi⁹ cū ualidissimo eqtatu ad utrorūq; castroz p̄sidiu miss⁹ est: q;bus nup
 initis ducisq; ipsius diligentia non præsidio tantum: sed ualido quoq; opere munitis in

DE VETVSTATE AQ. VILEIAE

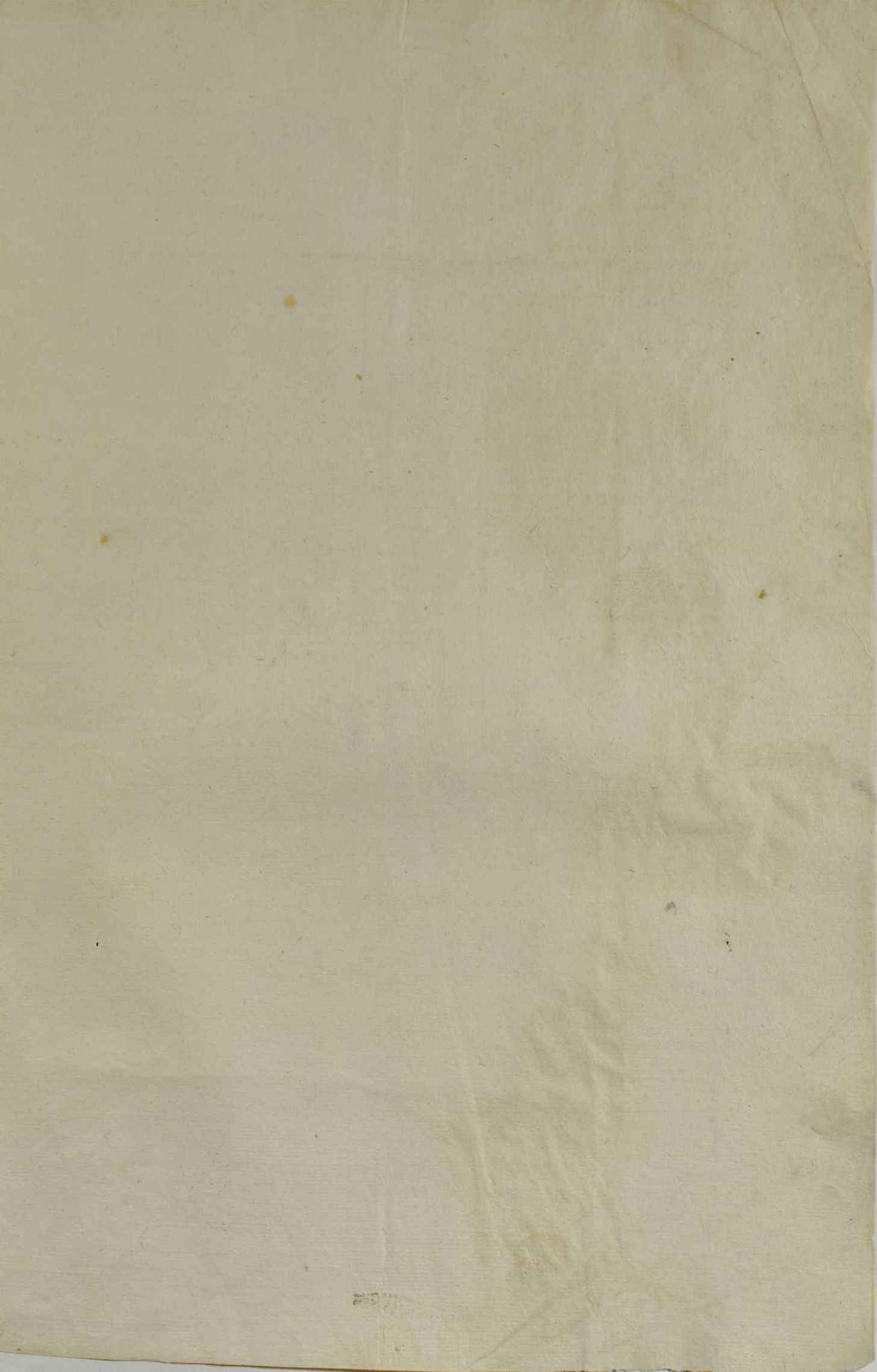
gens Turcarum manus sub messium ferias in fontii ripa tumultuose cōsedit. Postridie Barbar⁹ superato fluuio ante Gradiscana castra acie explicuit nullā pugnādi morā facturus: si hostis in pugnā descendere uoluisset. Ille uero recētis cladis memoria territ⁹ suos intra uallū instructa acie quali p̄ occasionē eruptur⁹ cōtinuit. Barbarus cū ad altā diē in armis fuisset: cerneretq; hostē nihil temere cōmissurū digressus idē ad quattuor milia passuū intra medeae mōtē & cromonē castra locat. Postero die iter cromonē ip̄m & mā sanū p̄ apertas ualles ad radices mōtiū cōuertit agmē: triginta Barbaroz milia fuisse tradunt: q; p̄ abrupta & cōfragosa alpiū loca ipsius locoz incolis aditu difficillima ī eā germaniae partē euasere: quā nūc Zeliā uulgo appellāt. Ego iuliā uti primo libro testatus sum potius dixerī: aut qd̄ a uero nō abhorret Ciliam multa interi & horrēda: & q̄ uix fide sibi uendicēt facinora tū aduersus alpiū difficultates: tum ēt ī audaces incolaz conar⁹ p̄ eos dies ab his ædita. Quoz illud silētio idignum uidere pōt qd̄ plurib⁹ locis: ubi ī abruptas rupes uētum ē equos uestib⁹ alligatos ī subiectas crepidies demissos aiūt & idē ī alias donec ī imas ualles eēt descēssum: iterdum uniuersus pene egat⁹ uel certe magna pars ei⁹: uti ex ipsis uestigiis cognitū est p̄ adeo decliua loca p̄ceps dat⁹ est: ut p̄ ducētos ferme passus nō mō illis locis pedib⁹ quispiā uadere possit: Sed ne cōsister qdē nisi uirgulto sese aliquo applicuerit. Est & illud nō idignum memoria: qd̄ ubi p̄ iuga alpium usq; ī mōtanæ carniæ fines decurrisset: nunciaturq; iterī eēt mōtanos icolas iuga mōtis: q; lāceæ dicif: qua unicū eis iter ī germaniā patebat occupasse: itrepide ad locum p̄gressi: neq; imēsa mōtis altitudie quæ ī ip̄a pene nubila uerticē erigit: nec ascensus arduitate deterriti sunt: sed subnixi cutis p̄ aduersā rupē ad hostē replere: uerius q̄ dixerī subiere. Quo audaci icæpto territi: q; p̄sidio erāt trepidare cœperunt: idē ī fugā turpiter dilapsi igētis cladis hosti materiā p̄buere. Hæc ultia fuit Turcoz expeditio aduersus uenetos ī Italiā. Nā puo iteriecto tēpore ueneti cū maumetho eius gētis ip̄eratore foedus p̄cussere. Ad qd̄ publico noie sanciedum Benedict⁹ Triuisanus uir magni cōsiliū & auctoritatis cōstātinopoli missus ē: unde certissimā uenetis pacē reportauit. Hic idē nō multo post patriæ administrationē ex p̄tura sortitus p̄ter alia multa iustitiæ & incētiæ exēpla: qbus publicum munus auspica⁹ est: domesticas discordias & inueterata odia: qbus tota ferme patriā ad id tēpus laborarat: sapiētissime sustulit: atq; noia quædā pegrinaz factionuz pessimo exēplo iducta adeo restixit: ut illoz memoria ad hunc diē prorsus obsoleuerit. Vex diuina quadā puidētia id factū uideri pōt: ut cuius opa hæc terra cū reliq; Italia grauissimo bello quādoq; liberata fuerit: eodē p̄tore domestica sedi tiōe liberaret. Debent itaq; semp Triuisanæ familiæ hoc nomie Foroiuliēses. Quod hoc ipso uiro auctore: & externa & domestica sint ocia cōsecuti: q̄ ex illo tēpore: unde patriæ antiquitatem scribere orsi sumus: sortiri non potuerunt.

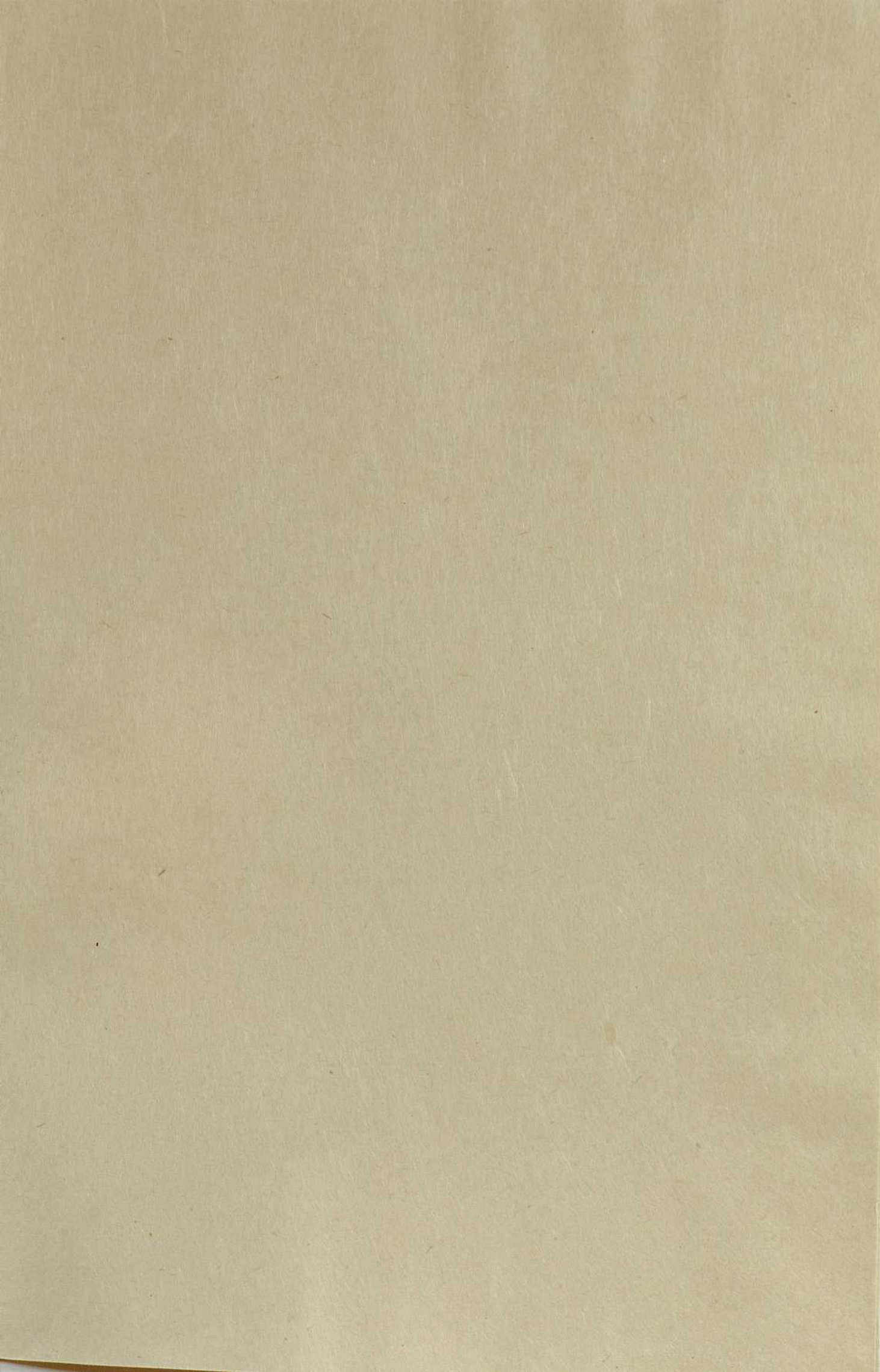
FINIS DE VETVSTATE AQ. VILEIAE.

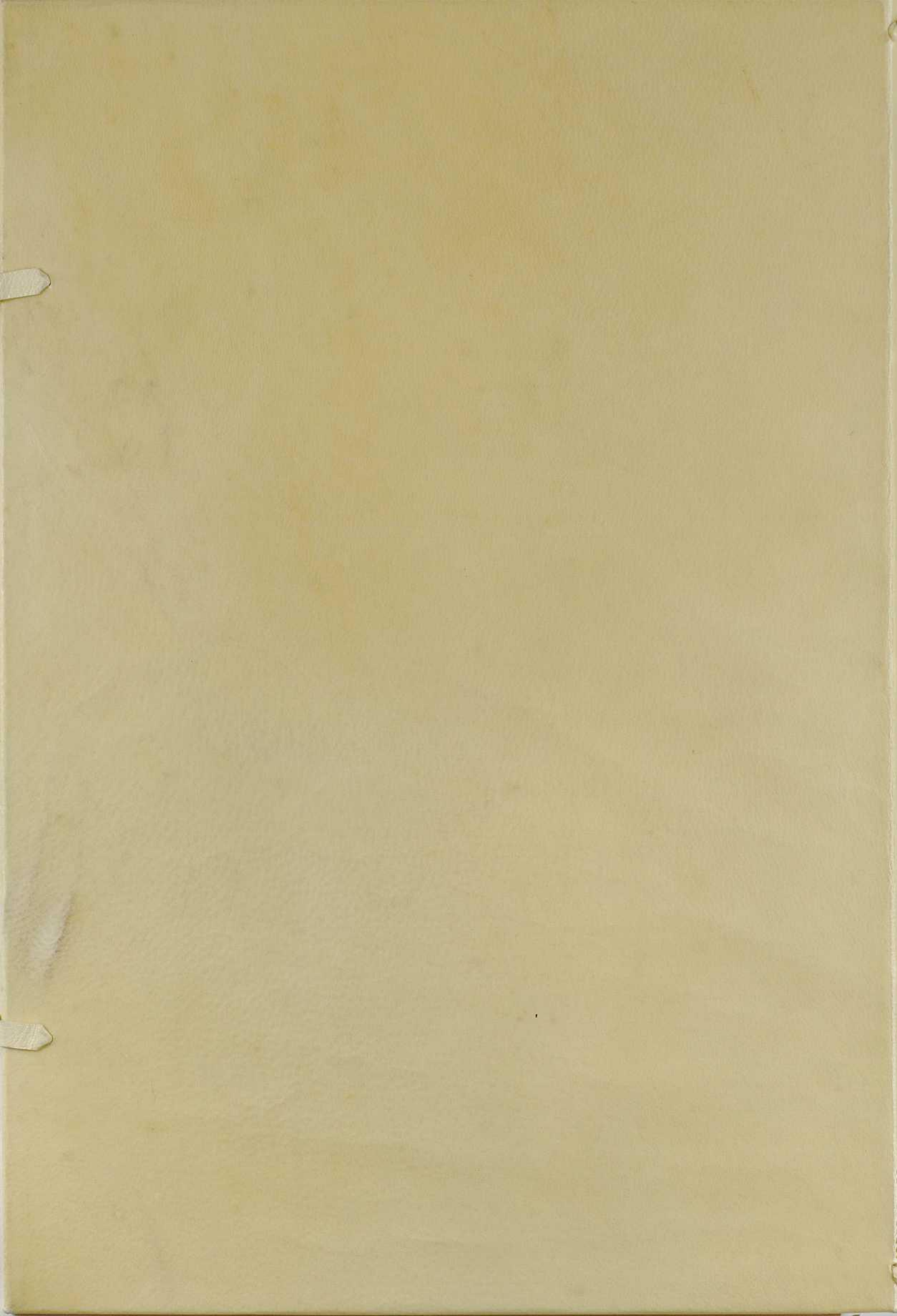
Io. Petri Valeriani Bellūnenfis Carmen.

<p>Quis nam Musa probatus est ad unguem? Sincerissimus omnium Sabellus.</p>	<p>Larinissimus omnium Sabellus.</p>
<p>Scit quis nam omnia: quæ fuere: quæ sunt? Peritissimus omnium Sabellus.</p>	<p>Quis nunc omnibus est ferendus ante? Præstantissimus omnium Sabellus.</p>
<p>Quis dat singula quæ fuere: quæ sunt? Facundissimus omnium Sabellus.</p>	<p>Eiusdem.</p>
<p>Quis linguæ ausoniæ exprimit nitorem?</p>	<p>Edere si magnū ē facta iuidiosa Sabelli. Quātū erit: iuidiā quod supauit: opus?</p>

ORDEN
VA
S
N
B
E
L
C
I

||

• •

Caja
A-64